ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 1 ՅՈՒՆԻՍ • MERCREDI 1 JUIN 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7687 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3098

ՃԱՇԱԿԸ

Բ.

Գրողէ մը սպասուածը նախ եւ առաջ ճաշակի նրբութիւնն է : Ամէն արուեստագէտի մէջ հաւասար աստիճանի վրայ չի գտնուիր ճաշակը :

Ոմանք բնականէն օժտուած են նուրբ զգայնութեամբ : Ունին արագ ըմբռնելու եւ գեղեցկութիւնը համադրաւօրէն խորաչափելու կարողութիւն կամ ընդունակութիւն :

Ուրիշներու կը պակսի այս մէկը, թէպէտ ունենան գիտական միտք, ըլլան պայծառատես ու սրամիտ :

Քննադատէ մը ամէնէն աւելի պահանջուածը մտքի լայն զարգացում եւ վաւերական ճաշակն է :

Գրական գործ մը, ըլլալով արուեստի գործ, սխալ է փորձել գիտական տարազներով բացատրել կամ մեկնել զայն :

Խօսիլ անոր ծնունդ տուող պատճառներուն մասին, բացատրել անոր կրած ազդեցութիւններու իրողութիւնը դեռ եւս փաստ մը չէ գիտական աշխատանք մը կատարած ըլլալու :

Պիտի գտնուին միշտ մեծութիւններ որոնց համար խնդրական պիտի ըլլայ համբաւի տիրացած ուրիշներու կարողութիւնը :

Այսպէս, Թէոֆիլ Կօթիէ պիտի չախորժի Մոլիէռէն. Լամարթին պիտի չսիրէ Լա Ֆոնթէնը, Ֆլօպէր պիտի չհասկնայ Լամարթինը, շատեր պիտի քամահրեն Ռասինը : Բանաստեղծ մը, կ'ըսէ Ալպալա, , կը պնդէր թէ Պեռնարտէն տը Սէն-Փիէռ գէշ կը գրէր : Իսկ երկար ատեն ֆրանսական գրականութիւնը կ'անդոսնէր Շէյքսփիրը ու կը հիանար Գամբիսթրոնի վրայ :

Անտարակոյս ճաշակներու վէճը հետեւանք է նաեւ գաղափարական որոշ տարակարծութեանց :

Գրական գործ մը, ինչպէս արուեստի վերաբերեալ որեւէ հարց, եթէ փորձուի տեսակէտներով մեկնել կամ վերծանել, վերաբերումի հարց մը իսկոյն պիտի ցցուի մեր առջեւ :

Մերձեցման այս ձեւը կրնայ զառածումներու առաջնորդել մեզ, ու մեր ճաշակը, — անվիճելի մեզի համար —, կրնայ վրէպներ արձանագրել :

Ճաշակը, կ'ըսէ Ժան Ժաք Ռուսօ, իմաստութեամբ կը սրբագրուի :

Մարդը արուեստի գործի մը հանդէպ պէտք է մերկանայ զինք կաշկանդող բոլոր տեսակի չզիջումներէ եւ գաղափարներէ, ու ապրի գեղեցկութիւնը եւ խորհուրդը իր առջեւ դրուած ստեղծագործութեան : Իր զգալու եւ դատելու անկախութիւնը պէտք չէ պայմանաւորուի ուրիշներուն հաճոյք պատճառելու կամ հասարակութեան իր տուրքը տալու հաճոյակատարութեամբ :

Գաղափարի սեղմումներ կան նստած սովորամոլութեամբ մը մեր մէջ, որոնք յաճախ կը մղեն մեզ սխալ կամ թիւր մեկնութեանց :

Գեղեցիկը անվիճելի բարին է :

Ան պէտք է զերծ մնայ կիրքէ եւ նախապաշարումներէ :

Մեր օրերուն, հաշիւներ կը դառնան խարխուլ արժէքներու գնահատութեան փորձին համար :

Ուրացումները հետեւանք չեն միշտ ճաշակի, այլ արդիւնք կիրքի եւ նախանձի :

Մնալ հեռու անոնց ազդեցութենէն եւ տալ համապատասխան արժէք անոր որ արժանի է ուշադրութեան, տրուած չէ ամէն մարդու :

Եւ յետոյ, կարենալ ըմբռնելու համար ամբողջական գեղեցկութիւնը արուեստի գործի մը, հարկ է նախամարզուիլ ատոր :

Մեր ընթերցումներուն կարեւոր մէկ մասը, կը կատարուի հեւասպառ արագութեամբ :

Հոգեկան խաղաղութիւն պէտք է նախատրամադրուելու համար խորազգաց վերծանումներու, որոնց շնորհիւ յաճախ երկրորդական այլ թաքուն ճշմարտութիւններ յանկարծ երեւան կը հանեն խուսափող գեղեցկութիւններ, որոնք առանցքը կը կազմեն գրական գործերու :

Կարդալ սորվիլ, կ'ըսէր Գէօթէ իր կեանքին վերջին տարիներուն մէջ, արուեստներուն դժուարագոյնն է : Ատոր համար ես յատկացուցի ութսուն տարիներ ու չեմ կրնար ըսել թէ զոհացում բստացած եմ այս առթիւ :

Բայց մենք կը ճանչնանք քննադատներ, որ հատորի մը սկիզբը եւ վերջին քանի մը էջեր թերթատելով կարծիք յայտնած են անոր մասին :

Ճաշակներու հարցը, այս յաւակնութեամբ՝ հեռու շինիչ ըլլալէ՝ կը մնայ արուեստը խոցող իրողութիւն :

Կրնանք չսիրել հեղինակի մը գրելակերպը. ոճը, լեզուն, միտքերը, եւայլն, բայց այդ բոլորը իրաւունք չեն տար մեզի, արհամարհելու զայն :

Աւելի խոր ու նախանձախնդիր պրպտումներ թերեւս երեւան հանեն անոր մէջ թաքնուած գեղեցկութիւններ :

Չկայ գէշ երկ մը, որ լաւ ոչինչ չպարունակէ, *կ'ըսէ դարձեալ Գէօթէ :*

Աշխատինք այդ լաւը երեւան հանել, լայնամտօրէն ու անկաշառ մերձեցումներով :

ԱՐՄԵՆԻԱ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՉԻՆԵԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

•

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ 4 ՕԴԱՆԱՒՈՐԴՆԵՐ ԱԶԱՏ ... «Կ'ԱՐՏԱՔՍՈՒԻՆ»

Երկուշաբթի առաւօտ ՄԱԿի Հնդկական ներկայացուցիչ Մէնօն, որ վերջերս վերադարձած էր Փէքինէն, կը յայտարարէր լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին թէ Չինացիներու ձեռքը գերի ինկած ամերիկացի չորս օդանաւորդներ ազատ պիտի արձակուին, Հնդկաստանի խնդրանքին վրայ : Ըստ Սըր Մէնօնի, Փէքինի այս որոշումը «սկիզբ մը եւ կարեւոր քայլ մը պէտք է նկատել» չինեւամերիկեան յարաբերութեանց բարւոքման համար : Նոյն օրը, Փէքինի անթելը հաստատեց լուրը, աւելցնելով թէ չորս օդանաւորդները բանտարկուած ըլլալով չինական երկինքը, դատի քաշուած էին Մայիս 24ին, եւ դատապարտուած՝ Չինաստանէն «արտաքսուելու» : Կը յիշեցնենք թէ այս օդանաւորդները երկու տարի առաջ, քորէական պատերազմին վերջերը գերի բռնուած էին, եւ թէ դեռ 11 ուրիշ օդանաւորդներ, կը մնան գերի : Այս վերջիններն ալ դատի քաշուած էին, եւ իբրեւ «լրտես» զանազան բանտարկութեանց դատապարտուած : Տակաւին ոչ մէկ որոշում իրենց մասին : Գալով չորսերուն, որոնք երէկ առաւօտ Հոնկ Քոնկ հասան, թէեւ տարբերութիւն մը կայ «ազատ արձակուելու»ն եւ «արտաքսուելու»ն միջեւ, սակայն իրագէկ շրջանակները «լաւ նշան» մը կը նկատեն եղելութիւնը : Այս տեսակէտէն յատկանշական են Մէնօնի յայտարարութիւնները, քանի որ ինք հաղորդեց առաջին անգամ լուրը : « Այժմէն կրնանք յուսալ լարուած վիճակին բարւոքումը, շնորհիւ երկու կողմերուն բարեկամեցողութեան » : Ցետոյ փափաք յայտնեց որ Ամերիկացիներ Չինաստան երթային, որպէսզի տեսնէին թէ ինչպէս իրենց նման, Չինացիներն ալ խաղաղութեան «խոր փափաքն» ունէին : Այժմ նպաստաւոր պայմաններ ստեղծուած են «խնդիրներու խաղաղ լուծման համար» երբ Մ. Նահանգներն ալ իրենց կողմէ, թոյլատրած են որ 58 չինացի ուսանողներ վերադառնան մայր հայրենիք : Ցետոյ պարզեց թէ Հնդկաստան հաշտարարի դեր մը չէր ուզեր խաղալ, սակայն

(Շար.ը կարդալ Դ. Էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

★

ՇՌԱՅԼՈՒԹԻՒՆ ՉԷ՞

Ինչո՞ւ յաճախ կը խօսուի հայուն անմիաբանութեան մասին : Որովհետեւ մեզի համար շռայլութիւն է անմիաբան ըլլալ մեր այսօրուան վիճակին մէջ մանաւանդ :

Պիտի առարկուի թէ նոր չէ այս թերութիւնը : Որ մեր հի՛ն հի՛ն օրերէն թագաւորական շրջաններէ կրած ենք աղէտալի հետեւանքները ներքին երկպառակութիւններու, նոյնիսկ մեր երկրին, ազատութիւնը եւ անկախութիւնը վրայ տալով : Ճիշդ է, երբ յիշենք մեր նախարարներու, աւագանիին, եկեղեցականներու կամ զինուորականներու իրարու դէմ տարած պայքարները, դաւերը : Բայց պէտք է յիշենք նաեւ թէ եղած են վճռական պահեր երբ գիտցած ենք միանալ եւ մէկ մարդու նման ծառանալ հասարակաց թշնամիին դէմ, կը բաւէ արձանագրել Վարդանանց մը հինէն եւ Քարաքիլիսէ մը նորէն :

Հիմա չունինք պիտի ըսէք նման առիթ մը, նոյն միասնական ոգիով դէմ դնելու համար մեր գոյութեան սպառնացող վըտանգի մը : Ի՞նչպէս չէ : Հապա գաղթականութի՞ւնը, այլասերո՞ւմը, լեզուի, ոգիի, ազգային գիտակցութեան կորո՞ւստը : Ասոնք սպառնալիքներ չե՞ն մեր գոյութեան պահպանման համար : Իսկ մենք, ինչո՞վ ենք միաբան եւ միակամ դիմադրելու այս բոլորին : Ոչ մէկ բանով : Վէճ, տարակարծութիւն բնական երեւոյթներ են կեանքի մէջ բոլոր ժողովուրդներու համար, իսկ մեզի համար շռայլութիւն է :

Մեր ամէն մէկ քայլին կը հանդիպինք չնչին մանրամասնութեան մը համար ստեղծուած բացասական երեւոյթներու որ կը ջլատեն, կը կոտրակեն մեր դիմադրական ուժը եւ ազգային հաւաքական կեանքին անհրաժեշտութիւնը :

Ոչ իսկ յիշատակի հանդէս մը կրնանք կազմակերպել միաձայն ու միակամ : Չենք կրնար ամէնէն անվիճելի հարցին նայիլ նոյն շեշտակի, ուղիղ նայուածքով : Հետեւանքնե՞րը, ո՞ր մէկը թուել, բոլորս ալ ականատես ենք անոնց, սրտի կսկիծով : Ու տակաւին պէտք է համոզել խոտոր ճամբէն քալողները որ շռայլութիւն է Հայուն համար, ըլլալ անմիաբան ու պառակտուիլ ներքնապէս, երբ ամէն ատենէ աւելի պէտք ունինք միաձոյլ ու միակամ ամբողջութեան մը :

ՍՕՍԻ

ՖՐԱՆՔԵՒԹՈՒՆՈՒԶԵԱՆ

ՊԱՅՄԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

•

Կիրակի առաւօտ շատ կանուխ, Ֆրանքեւթունուզական բանակցութիւնները յաջողութեամբ վերջ գտան : Ձեռագիր համաձայնագրերը ստորագրուեցան արդէն վարչապետ Էտ. Ֆոռի եւ Թունուզի վարչապետ Թահար պէն Ամարի կողմէ :

Այս ուրբաթ, երբ պայմանագրերը տպուին, տեղի պիտի ունենայ պաշտօնական ստորագրութիւնը : Իսկ Յուլիսի կէսերուն կը սպասուի որ վաւերացուին Ֆրանսական խորհրդարանին եւ Թունուզի պէյին կողմէ : Այս մասին վարչապետը յայտարարեց թէ խորհրդարանին մէջ քննադատութիւններ անկասկած պիտի ըլլան, սակայն վստահ է որ հակառակորդները ներքնապէս գոհ են ձեռք բերուած արդիւնքներէն : «Երկու երկիրներուն միջեւ նոր շրջան մըն է որ կը սկսի» եւ «պարկեշտ համագործակցութեան բացառիկ փորձ մը՝ որ դեռ նմանը չունի աշխարհի մէջ» : Յայտարարութիւն մըն ալ ըրաւ Թունուզի վարչապետը, վեր հանելով այն անհրաժեշտութիւնը թէ «նոր դաշնաշրջանը պէտք է սկսի համաձայնութեան եւ խաղաղութեան մթնոլորտի մը մէջ» : Կոչ ընելով Թունուզցիներուն յայտնեց թէ դժուարին իրագործումներու շրջան մը կը սպասէ իրենց, եւ պէտք է միասնաբար ոչ մէկ ճիգ խնայեն : Իսկ Ֆրանսացիներուն՝ թելադրեց զանազան նախապաշարումներէ մղուելով չհակառակիլ եւ Թունուզցիներուն հետ ձեռք ձեռքի յաջողցնել Ֆրանսայի առաքելութիւնը՝ ապագայ Թունուզը կերտելու :

Պայմանագրերը — մօտ հարիւր էջ — կը բաղկանան մէկ ընդհանուր համաձայնագրէ Թունուզի ներքին ինքնավարութեան մասին եւ հինգ մասնաւոր պայմանագիրներէ, տնտեսական մշակութային եւն. խնդիրներու մասին : Նաեւ յաւելուածներ՝ Ֆրանսայի պաշտօնատարութեան, անթելի, օդանաւային հաղորդակցութեանց վերաբերեալ :

× Աօջի օր Թունուզի վարչապետը Փարիզէն մեկնեցաւ Ֆրանսական մարզպանին ընկերակցութեամբ : Կը սպասուի որ Նէօ Տէսթուր կուսակցութեան նախագահն ալ, Թունուզէն երկար ատեն . բացակայելէ ետք հասնի այսօր իր հայրենիքը, ուր մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնուին զինք ընդունելու :

Մեկնելէ առաջ յայտարարութիւն մը ըրաւ, ուր խոր գոհունակութիւն կը յայտնէ 9 ամիսներու բանակցութիւններէ ետք ձեռք բերուած արդիւնքներուն մասին, եւ խոր համոզումը՝ թէ Ֆրանքեւթունուզական համագործակցութիւնը մեծապէս օգտակար պիտի ըլլայ երկու երկիրներուն :

ԱՆԳԼԻՈՅ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ

•

Թէեւ քարափի աշխատաւորութեան գործադուլին համար այսօր վաղը լուծում մը գտնուելու վրայ է սակայն երկաթուղիի աշխատաւորներէն մեքենավարներու գործադուլը տագնապալից հանգամանք մը կը ստանայ հետզհետէ : Կը վախցուի որ ամբողջ Անգլիոյ ճարտարարուեստական կեանքը դանդաղի, նոյնիսկ կենայ : Գործարանները պիտի զրկուին նախանիւթերէ, իսկ շինուած ապրանքները կրնան իրարու վրայ դիզուած մնալ, որովհետեւ մեքենավարներու արհեստակցականը կը սպառնայ մինչեւ երեք ամիս գործի չվերսկսիլ, ապահոված ըլլալով իր անդամներուն ապրուստը : Կը վախցուի նաեւ որ կառավարութիւնը նուազեցնէ բաշխուած կազի եւ ելեկտրականութեան քանակը, մինչ կարգ մը գործարաններ, եթէ երկար տեւէ գործադուլը, պիտի ստիպուին դռները փակել մէջտեղ ձգելով հազարաւոր գործաւորներ : Թէեւ գործադուլին երեւութական պատճառը ամսականի յաւելման պահանջ մըն է, սակայն տագնապին խորքը շարժառիթը արհեստակցականներու միջեւ խուլ պայքարն է : Մեքենավարներունը պզտիկ կազմակերպութիւն մըն է, անկախ, եւ ձայն չունի ամսականներու որոշման մէջ, մինչ միւս հզօր արհեստակցականները աւելի՛ կշիռ ունին : Ցամենայն դէպս, մեքենավարներու շարժումը խստօրէն կը քննադատուի թէ կուսակցութիւններու, — աշխատաւորականներն ալ մէջը — եւ թէ ժողովուրդին լայն խաւերուն կողմէ, ստեղծուած դժուարութիւններուն պատճառով : Իսկ կառավարութիւնը կ'ուզէ խոհեմութեամբ շարժիլ : Տակաւին միջոցներ ձեռք չէ առած, սակայն կը սպասուի որ բացառիկ իրաւասութիւններ պահանջէ խորհրդարանէն, դիմադրաւելու համար սպառնացող տնտեսական տագնապը : Ուտեստի փոխադրութիւնը առ այժմ չէ վտանգուած որովհետեւ կը կատարուի բեռնատար կառքերով : Սակայն թղթատարական ըսպասարկութիւնը շատ դանդաղած է, գինուորական 250 կառքեր միայն փոխադրութիւնները ապահոված ըլլալով : Իսկ երկաթուղիներու մէկ հազարերդը կը բանի : Հողեգալուստի տօնին առթիւ Լոնտոնէն հեռացողները, մեծ դժուարութիւններով կրցած են վերադառնալ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԵՐ․ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՆՍՏԱՇՐՋԱՆԸ

ԵՒ ՆՈՐԸՆՏԻՐ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԻՒՆԸ

*

Ապրիլի 5ին բացուել է Երեւանում Հայաստանի նորընտիր Գեր․ Խորհրդի անդրանիկ նստաշրջանը։ «Աւագագոյն դեպուտատներից (պատգամաւորներից) մէկի՝ Աւ․ Իսահակեանի» բացման ճառից յետոյ, նստաշրջանը ընտրում է իր դիւանը։ Նախագահ (ատենապետ) է ընտրում (աւելի ճիշդ՝ վեր է ընտրում) Սիմակ Սահակեանը, իսկ նախագահի տեղակալներ՝ Հիւսէյին Թէմուր օղլի Մահմէտովը եւ Մարթա Անդրէեւնա Պուխովան ։

Երեւանի թերթերը ատենապետին կոչում են նախագահ, փոխ–ատենապետներին՝ տեղակալներ եւ դիւանը անուանում են նախագահութիւն։ Կանխելու համար հաւանական որեւէ թիւրիմացութիւն, պէտք է յայտնենք, որ Գեր․ Խորհրդի դիւանը (Նախագահութիւնը) պէտք չէ շփոթել գեր խորհրդի նախագահութեան հետ, որ ընտրւում է Գեր․ Խորհրդի կողմից եւ, նստաշրջանների միջեւ ընկած ժամանակաշրջանում, փոխարինում է այս վերջինին։ Որովհետեւ Գեր․ Խորհուրդի նստաշրջանը գումարւում է տարին միայն երկու անգամ (բացի արտակարգ նիստերից) եւ տեւում է երկու օրից ոչ աւելի, ատենապետի պաշտօնը, որ սահմանափակւում է նիստերի ղեկավարումով, առանձին կարեւորութիւն չի ներկայացնում ։Թէ Սիմակ Սահակեանը եւ թէ նրա երկու օգնականները (տեղակալները) ունին իրենց հիմնական պաշտօնները։ Սիմակը օրինակ, որ աւարտել է էջմիածնի ճեմարանը, ներկայիս վարժապետութիւն է անում Երեւանի դպրոցներից մէկում ։

Գեր․ Խորհրդի ատենապետի տեղակալներից մէկը, ինչպէս երեւում է նրա անունից, Ադրբէջանցի է, իսկ միւսը՝ ռուս մի կին։ Այսպէսով, ուրեմն, դիւանի մէջ ներկայացուած են Հայաստանի երկու գլխաւոր փոքրամասնութիւնները՝ Ադրբէջանցիք եւ Ռուսները։ Բնորոշ է, որ Վրացիները իրենց պարտաւոր չեն համարել կիրառելու այս սկզբունքը։ Վրաստանի Գեր․ Խորհրդի դիւանի մէջ ոչ ռուս կայ եւ ոչ էլ հայ, թէեւ Հայերի թիւը Վրաստանում հասնում է մօտ 400 հազարի։

Նորընտիր Գեր․ Խորհրդի անդրանիկ նստաշրջանի օրակարգի գլխաւոր հարցը եղել է 1955 թ․ ելեւմուտքի վաւերացումը։ Պէտք է նշենք, որ Գեր․ Խորհրդի նստաշրջանները առ հասարակ գումարւում են ելեւմուտքի մասին զեկուցում լսելու եւ ապա այդ ելեւմուտքը վաւերացնելու համար այն ձեւով, ինչպէս որ ներկայացւում է ելեւմտական նախարարի կողմից ։ Բայց որովհետեւ այս անգամուայ նստաշրջանը գումարուել է նոր Գեր․ Խորհուրդ ընտրելուց յետոյ, օրակարգի մէջ մտցուել են նաեւ Գեր․ Խորհրդի, նրա նախագահութեան ընտրութեան եւ Հայաստանի կառավարութեան կազմումի հարցերը ։

Ելեւմուտքի հարցը մէկ կողմ թողնելով, մենք այս յօդուածի մէջ կանգ պիտի առնենք Հայաստանի Գեր․ Խորհրդի նախագահութեան ընտրութեան ու կազմի վրայ ։

Վերը արդէն ասացինք, որ Գեր․ Խորհրդի նախագահութիւնը չպիտի շփոթել նրա դիւանի հետ։ Խորհրդային սահմանադրութիւնը այդ Նախագահութեան շատ մեծ իրաւասութիւններ է ընձեռել։ Այսպէս, օրինակ, Սահմանադրութեան 30րդ յօդուածի համաձայն, Գեր․ Խորհրդի նախագահութիւնը գումարում է Գեր․ Խորհրդի նստաշրջանները, հրատարակում է հրամանագիրներ, որոնք օրէնքի ոյժ ունին, մեկնաբանում է գործող օրէնքները, կատարում է համաժողովրդական հանրաքուէ, բեկանում է կառավարութեան որոշումները եւ տնօրինութիւնները, եթէ նրանք ներդաշնակ չեն օրէնքներին, ազատում է պաշտօնից եւ նշանակում է նոր նախարարներ, վարչապետի դիմումի հիման վրայ եւ այն ժամանակ, երբ Գեր․ Խորհուրդը նստաշրջան չունի, այսինքն գրեթէ ամբողջ տարուայ ընթացքին, տալիս է քաղաքացիութեան իրաւունք, նշանակում է եւ յետ է կանչում Հայաստանի դիւանագիտական ներկայացուցիչներին եւ ընդունում է օտար դիւանագէտների հաւատարմագիրները, ներում է շնորհում այն յանցագործներին, որոնք դատապարտուած են Հայաստանի դատարանների կողմից եւայլն ։

Բայց խորհրդային օրէնքները եւ նոյնիսկ հիմնական օրէնքները կենսագործւում են համաձայն այն մեկնաբանութեան, որ տալիս է նրանց կուսակցութիւնը։ Եւ կուսակցութիւնը, տարբեր ժամանակներում, տարբեր տեսակի մեկնութիւններ է տալիս նաեւ սահմանադրութեան վերոյիշեալ յօդուածով Գեր․ Խորհրդի նախագահութեանը տրուած իրաւասութիւններին։ Ստալինի ժամանակ, օրինակ, Գեր․ Խորհրդի նախագահութիւնը վեր էր ածուել անկարեւոր մի մարմնի, որ իրաւասութիւնների տեսակէտից, զիջում էր ոչ միայն կենտկոմին, այլ նաեւ նախարարների խորհրդին։ Եւ Հայաստանը այս տեսակէտից բացառութիւն չէր կազմում։ Դիկտատորի մահուանից յետոյ Գեր․ Խորհրդի նախագահութիւնը աւելի կարեւորութիւն ստացաւ եւ նրա նախագահը դարձաւ «հաւաքական ղեկավարութեան» մէկ անդամը։ Իրերի այս վիճակը առ այժմ շարունակւում է, որով եւ Գեր․ Խորհրդի նախագահութիւնը համարւում է մէկը երկրի բարձրագոյն մարմիններից։

Անցնենք այժմ Գեր․ Խորհրդի նախագահութեան ընտրութեան եւ կազմին։ «Ս․ Հ․»ի (7 Ապրիլ) համարատուութեան մէջ խնդիրը այնպէս է ներկայացուած, որ այդ ընտրութիւնը կատարուել է նոյն ձեւով, ինչպէս կատարւում են այդ կարգի ընտրութիւնները քաղքենի երկրների խորհրդարաններում ։ Նստաշրջանի «աւագների խորհրդի» (?) յանձնարարութեամբ պատգամաւորներից Հ․ Մարգարեանը, ինչպէս գրուած է «Ս․ Հ․»ում, «առաջարկ է մտցնում նախագահութեան կազմի մասին» եւ այդ առաջարկը ընդունւում է միաձայնութեամբ ։

Նախ՝ ի՞նչ ասել է «առաջարկ է մտցնում նախագահութեան կազմի մասին»։ Յետոյ՝ ո՞վ է Հ․ Մարգարեանը։ Սոսկական պատգամաւո՞ր միայն թէ նաեւ աւելի կարեւոր պաշտօնատար անձնաւորութիւն ։ Եւ, վերջապէս, Մարգարեանը ի՞րօք իր առաջարկը կատարում է «աւագների խորհրդի» յանձնարարութեամբ ։

Այս հարցերի ճիշդ պատասխանը կը ստանանք, եթէ յիշենք, որ Հ․ Մարգարեանը սոսկական պատգամաւոր լինելուց առաջ Հայաստանի ամէնազօր կէնտկոմի Բ․ քարտուղարն է։ «Աւագների խորհրդի» անդամներն են, որ կարող էին նրանից յանձնարարութիւն ստանալ ու անշեղօրէն կատարել եւ ոչ թէ հակառակը ։ Ինչ վերաբերում է Մարգարեանի առաջարկին նախագահութեան կազմի մասին, ապա այդ անորոշ նախադասութեան տակ «Ս․ Հ․»ը կամեցել է թաքցնել այն իրողութիւնը, որ Մարգարեանը նստաշրջանին է ներկայացրել պարզապէս պատրաստի մի ցանկ այն անձնաւորութիւնների, որոնցից պիտի կազմուի Գեր․ Խորհրդի նախագահութիւնը։ Այդ ցանկն էլ ընդունուել է միաձայնութեամբ նստաշրջանի կողմից ։

Գեր․ Խորհրդի նախագահութեան նախագահ է վերընտրուել Շմ․ Առուշանեանը, իսկ նախագահի տեղակալներ՝ Ջաֆար Մէյթի օղլի Վէլիբէկովը եւ Սիրուշ Սլկունին։ Քարտուղար է վերընտրուել Ս․ Ղեւոնդեանը։

Շմ․ Առուշանեանը, որի պաշտօնը համապատասխանում է հանրապետութեան նախագահի պաշտօնին, Հայաստանի կոմկուսի պատասխանատու գործիչ էր Արութինովի ժամանակ։ Վերջին շրջանում, սակայն, նա կիսաշնորհազրկման ենթարկուեց եւ փոխադրութեան գործերի նախարարութեան համեստ պաշտօնին անցաւ։ Արութինովի հաշուեյարդարից յետոյ դարձաւ Երեւանի քաղաքի կոմիտէի Ա․ քարտ․ եւ ապա կէնտկոմի Բիւրոյի անդամ ու Գեր․ Խորհրդի նախագահութեան նախագահ, գրաւելով Հայաստանի Նախկին նախագահ Մացակ Պապեանի աթոռը։

Ջաֆար Վէլիբէկովը, որ պէտք չէ շփոթել Ռիզա Վէլիբէկովի հետ, «Սովետ Էրմանիստանի» թերթի խմբագիրն է եւ իր այս պաշտօնը գրաւել է իբրեւ Հայաստանի ադրբէջանական փոքրամասնութեան ներկայացուցիչ ։

Սիրուշ Սլկունին Վաղարշապատցի է եւ կոմկուսին է յարել, եթէ չենք սխալւում, մէկ ուրիշ կուսակցութիւնից եւ Հայաստանի խորհրդայնացումից յետոյ ։ Սկզբում գործել է չեկայի մէջ։ Նախագահի տեղակալ է ընտրուել իբրեւ կին եւ թերեւս նաեւ իբր չեկիստ ։

Նախագահութեան քարտուղար Ս․ Ղեւոնդեանը Արութինովի օրով եղած է կէնտկոմի քարտուղարութեան անդամ եւ ապա անցել է Գեր․ Սովետի նախագահութիւն, իբրեւ քարտուղար։ Այն հազուագիւտ բախտաւորներից է, որ երկար տարիներ ծառայելով Արութինովին, այժմ պահում է իր պաշտօնը եւ շարունակում է ծառայել իր նոր տիրոջ՝ Ս․ Թովմասեանին ։

Գալով նորընտիր նախագահութեան անդամներին, նրանց թիւը, ըստ սահմանադրութեան 9 է։ Կէնտկոմը, որի կազմած ցանկը Մարգարեանը ներկայացրել է Գեր․ Սովետի նստաշրջանին, մտցրել է այդ ցանկի մէջ նախ եւ առաջ կուսակցութեան բարձր «բիւրոկրատիայի» ներկայացուցիչներին եւ ապա մի երկու հոգի եւս աւելի համեստ խաւերից ։ Այս դէպքում էլ հոգ է տարուել, որ ցանկի մէջ լինեն թէ միւս սեռի՝ կանանց եւ թէ միւս ազգութիւնների ներկայացուցիչները ։

Պատասխանատու դիրք գրաւող կուսակցականներից Գեր․ Խորհրդի նախագահութեան անդամներ են ընտրուել նախեւառաջ Հայաստանի առաջին իշխանաւորը՝ կէնտկոմի առաջին քարտուղար Ս․ Թովմասեանը։ Նրա անմիջական «ընկերակցներից» նախագահութեան մէջ են մտել կէնտկոմի Բիւրոյի անդամ եւ Երեւանի կոմիտէի առաջին քարտուղար Գ․ Փահլեւանեանը, Սէնտիկյանի կեդրոն․ վարչութեան (ՀԱՄԽի) նախագահ Ց․ Այվազեանը, Կոմսոմոլի կեդրոն․ կոմիտէի առաջին քարտուղար Ա․ Տէր Ղազարեանցը Լենինականի քաղաք․ կոմիտէի Բ․ քարտուղար Գ․ Ցարութիւնեանը։ Իբրեւ կին ներկայացուցիչներ ցանկի մէջ են մտել Մարիա Դանիէլեան եւԱննա Կուտոյեանց, իսկ իբրեւ ռուսներ՝ Ե․ Մալցեւը (հաւանօրէն բանակի ներկայացուցիչը) եւ Ստ․ Սուդբինինը՝ Երեւանի ռուսական թատրոնի դերասաններից ։

Ա․ ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

ՎՐԻՊԱԿ․— Նախորդ յօդուածիս մէջ Ա․ սիւնակ, վարէն վեր 14րդ տող «բնական ուժի հետեւանքում» պէտք է ըլլայ «բնակա՞ն անի հետեւանքով »։

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԼՈՐՏՆՈՒԿԸ

*

Ահա գարունը եկաւ վերանորոգելու կեանքը։ Բնութիւնը սթափած է արդէն իր ձմեռնային թմբրէն։ Ընդհանուր եռուզեռ մը կը նշմարուի ու զմրուխտ սփռուած է ամէնուրեք։ Ահա դարձեալ ծիծառը իր արագ ու ճարպիկ թռիչքներուն աղեղնաձեւ գծերով կ՚ողողէ ամէն կողմը։ Մինչ սոխակը վաղ առաւօտեան կ՚ողջունէ արեւը իր դայլայլներով, ծոյլ կկուն կը կանչէ հեռուէն ու սեւաւոր ծղրիթն ու կոկոան գորտը կը ձայնակցին ընդհանուր համերգին։ Պարտիզպանը իր կարգին ու հաշուրութեամբ կը հետեւի հողին ընդերքէն դուրս ցցուող բանջարեղէններուն ։ Իր հպարտութեան առարկան են ատոնք, նաեւ իր ապրուստի միջոցը։ Եւ սակայն սա անպիտան լորտնուկները (սիմիւքլի պէօճէք), խոնջայլներն ու խխունջները կ՚ուզեն փճացնել բերքը։ Պարտիզպանը մտահոգ՝ կը հետեւի այդ որովայնոտն կակղամորթներուն ձգած խլնոտ հետքին, զանոնք սպաննելու մտադրութեամբ ։ Պարտէզներուն թիւ 1 թշնամին են անոնք եւ բարեբախտաբար լորտուները (օձ) ոզնիներն ու գորտերը բաւական կը մաքրեն պարտէզները այդ անկոչ հիւրերէն ։

Ի՞նչպէս կը բազմանան ու կը սերնդագործեն լորտնուկները, խոնջայլերն ու խխունջները։ Բնութեան արտառոցութեան նմոյշը կը կազմեն այս որովայնոտն փափկամորթերը։ Առեղծուածային է բոնութիւնը ու քմահաճ իր խաղերը ։ Ան խտիր չէ դրած միջոցներուն մէջ սեռերու յարատեւութիւնը ապահովելու համար ։ Եւ ասիկա ըլլայ կենդանական թէ բուսական աշխարհներուն մէջ։ Որովայնոտն փափկամորթերու սեռը, իր ջրային ցեղերով, սերնդագործելու նոյն եղանակը ունին։ Ներքին կազմախօսական տեսակէտով շատ փոքր տարբերութիւններ կան կենդանական այս սեռին, զանազան ներկայացուցիչներուն միջեւ ։ Իսկ արտաքին կազմով, մինչ լորտնուկը լերկ ու լպրծուն է ու գրեթէ աննշմարելի «գլխանոց» մը կը կրէ, խխունջը ունի իր պարուրաձեւ գորշ կամ գծաւոր պատեանը, որ իր շարժական տունն է ու զինքը կը պահպանէ չորնալու վտանգէն։ Կակղամորթներու սերնդագործական գործարանններըեւանոյնեն ,ինչպէս

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՅ – ԹԱԹԱՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆԵՐԸ

(50ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)

*

Դժբախտաբար շատ քիչերը միայն մի որոշ քանակութեամբ ապրանք տեղափոխեցին, հայկական մասը։

Շատերը հաւատք ընծայելով իրենց բարեկամ թաթարների կեղծ հաւաստիացումներին, մէկ օրուան մէջ երբ կորցրին իրենց հարստութիւնը, դժգոհեցին որ իրենցից մի քանիսին ինչու չենք «սատկացրել» որպէսզի յիմարաբար զոհ չդնային թաթարների սուտ երդումներին ։

1905 թ․ Հոկտեմբեր 17ին, ամբողջՌուսաստանի մէջ գործադուլ յայտարարուելով, երթեւեկութեան ու հաղորդակցութեան միջոցները խանգարուեցին։ Ռուս թագաւորը ստիպուած եղաւ սահմանադրական կարգեր մտցնել։ Այս յաղթանակի առթիւ, յաջորդ օրը ինչպէս բոլոր վայրերում, նոյնպէս եւ Գանձակում, աշխատաւոր․ թափօրը կայարանից հասաւ մինչեւ կամուրջը, տեղ տեղ կանգ առնելով հայ եւ թաթար համերաշխութեան մասին էլ չէշտեցին ճառախօսները։

Սոց․ յեղափոխական եւ Սոց․ դեմոկրատ ներկայացուցիչների որոշումով, Նոյեմբեր 18ին միտինգի էր նշանակուած, նախագահութեամբ՝ տեղացի կալուածատէր — Սոց․ յեղափոխական Ալեքսանդր Սաֆիքիւրտսկիի, մեր քաղաքամասի պետական դպրոցում ։

Ինչպէս յետոյ տեղեկացանք, Գանձակի գեներալ – նահանգապետ Զօր․ Տակայշվիլին, վրացի, քրօջորդին Բագուի հայ–թաթարական ընդհարումը կազմակերպող տխրահռչակ Նակաշիձէի, զինուորները իր մօտ խորհրդակցութիւններ ունենալով թաթար բէգերի հետ, որոշում են Գանձակում ընդհարումը սկսել, ընկերվարականների նշանակած միտինգի օրը՝ Նոյեմբեր 18ին։ Այս առթիւ Նոյեմբեր 15ին, քաղաքի գլխաւոր մզկիթի մէջ, օրը ցերեկով հաւաքելով թաթար ամբոխին, մոլլաները աւելի եւս լարելով Հայերիս դէմ, յայտնում են որ յարձակումը պէտք է սկսին Ուրբաթ, Նոյեմբեր 18ին, կէսօրից առաջ։

Պէտք է խոստովանիլ, որ մահմէտականները բաղդատաբար մեզանից աւելի զաղտնապահ են։ Մէկ Լեզգի միայն զգուշացրել էր իր ծանօթ Հայերին, Նոյեմբեր 18ին տեղի ունենալիք յարձակման մասին, եւ դժբախտաբար շատերը Լեզգիին չհաւատացին ։

Նոյեմբեր 18ի առաւօտն էլ սովորականի պէս, երբ հազարի չափ Հայեր, իրենց գործի բերումով կամուրջով անցան թաթարական քաղաքամասը։ Ժամի 10ին էր որ քաղաքից եւ գիւղերից իրենց սայլերով յանկարծ եկած հազարաւոր թաթար խուժանը յարձակուեց Հայերի խանութների վրայ ։

Բարեբախտաբար, թաթար խուժանը թալանով տարուելով, այդ օրը մեր զոհերի թիւը հարիւրից չանցաւ ։ Միւսներին յաջողուեց ահագին տարածութիւնը գլխաւոր փողոցով փախչել, ազատուել ։

Թաթարները եթէ այդ գլխաւոր փողոցի մի քանի կէտերի վրայ զինուած խմբեր ունենային, մեր կրած նիւթական վնասի չափ ահռելի կը լինէր նաեւ մեր զոհերի թիւը ։

Այդ ժամանակ ես պաշտօնավարում էի մի հայ վաճառատան մէջ, որ գտնւում էր թաթարական տներով շրջապատուած, մի խուլ անկիւնում ։

Մեր տնօրէնը չլսեց, անմիջապէս մեր տները վերադառնալու իմ առաջարկը, Դաշնակցականներիս մեղադրելով մեր ժողովրդին թաթարների դէմ գրգռելու յանցանքով ։

Երբ կոտորածն ու թալանը սկսուեց, ընդարձակ բակի դարպասները քիչ յետոյ փակեցինք եւ երկար ժամեր մնացինք անձկութեան մէջ։

ԲԵՆՕ

(6) (Շար․)

ատոնց բնախօսութեան եղանակը : Անոնք բոլորն ալ որձէէգ են (հերմաֆրոտիթ), այսինքն՝ անոնցմէ իւրաքանչիւրը իր մէջ միաժամանակ կը կրէ արական թէ իգական սերնդագործական գործարաններ :

Այդ գործարանները առաջնորդող խողովակին բերանը կը գտնուի կենդանիին գլխուն աջ կողմը: Այդ խողովակին խորը երկու ուղղութեամբ կը բաժնուի: Մին կ'ուղղուի դէպի կայծինը, իսկ երկրորդը դէպի իգափողը: Այս երկու գործարան-ները իրենց կարգին կը գործեն միակ գեղձի մը միջոցաւ, որ փոխն ի փոխ եւ արական է արտադրելով սերմնակենդան-ներ եւ իգական՝ ծնունդ տալով ձուիկ-ներու :

Ծննդական գործարաններու նման կազմով մը օժտուած, թէեւ կենդանին հնա-րաւորութիւն ունի առանձին բեղնաւոր-ուելու եւ ապահովելու իր սերունդին յա-րատեւութիւնը, սակայն գործնականին մէջ զուգաւորումը տեղի կ'ունենայ երկու անհատներու միջեւ: Եւ փոխանակ մէկուն արական գործարանը արգասաւորելու միւսին իգափողը, ինչ որ տրամաբանա-կան պիտի նկատուէր, ընդհակառակն, երկու ենթակաները իրար կը ներկայանան իբրեւ արուներ ու սերմնակենդաններու պարզ փոխանակութիւն մը կը կատարեն : Եւ այս անբնական զուգաւորութենէն քա-նի մը օր յետոյ այդ երկու էակները կը փոխեն իրենց սեռը, կը դառնան էգեր, կը յղանան ու ձուիկներ կ'ածեն, որոնք կը բեղնաւորուին իրարմէ ստացած սերմնա-կենդաններով: Այս ընդհանուր ակնարկէն յետոյ այժմ դառնանք մեր անբաղձալի լորտուկին ու հետաքրքրութեամբ հետե-ւինք իր սիրաբանութեան քմահաճ եղա-նակին: Ամառուայ վերջաւորութեան, կամ աշնան առաջին օրերուն, երբ ծառե-րուն տերեւները կը կորսնցնեն իրենց կեն-սունակութիւնն ու չէկ գոյն մը կուգայ զգաւել իրենց կանանչը, ահա այդ ատեն է որ լորտուկը, սիրոյ հուրով տոչորուն կը սկսի մագլցիլ ծառերն ի վեր, դէպի ճիւղերուն ներքնամասերը, ուր ժամա-դրուած է իր զոյգին հետ սերունդին յա-ւերժականութիւնը կնքելու: Բայց, ինչ-պէս ըսինք, երկուքն ալ կը ներկայանան իբրեւ արուներ: Երբ կը հանդիպին իրար, նախ գիրար կը գգուեն իրենց շօշափուկ-ներուն ծայրերով: Յետոյ կը սկսին դառ-նալ իրարու եւեւէ, բոլորակի, ի վերջոյ պլլուելով իրար: Այս գործողութեան ըն-թացքին, որ կը տեւէ, համաձայն պարա-գային մինչեւ մէկուկէս ժամ, երկուքն ալ առատ խլլինք կ'արտադրեն, որ օդին մէջ կարծրանալով, պարանի մը նման կը պը-լորուի երկու լորտուկներուն մարմիննե-րուն չուրջ գիրենք պարուրելով խանձա-րուրի մը մէջ: Այդ պահուն, յանկարծ լորտուկները կը նետուին օդին պարա-պութեան մէջ, սակայն բարեբախտաբար խլլինքէ պարանը գիրենք առկախ կը պա-հէ օդին մէջ: Ահա այդ կախօրրանին մէջ է որ կը կատարուի մեղրալուսնի գործո-ղութիւնը : Անոնց կայծինները, որ առ-

հասարակ կծկուած կ'ըլլան մարմնոյն մէջ, յանկարծ կ'երեւան գլխուն աջ կողմի խոռոչէն դուրս: Նախ ցիցի մը նման ու-ղիղ են: Յետոյ ատոնց ծայրերը կը ծռին ի վերջոյ հովանոցի մը կերպարանքը ըս-տանալով: Այդ պահուն երկու հովանոց-ները իրար կը միանան ու կը փոխանցեն սերմնակենդանները: Զարմանալի է որ այդ ծննդական գործարաններուն երկա-րութիւնը կը հասնի կենդանիին մարմնոյն երկարութեան երկու երրորդին: Զուգա-ւորման վերջաւորութեան, իւրաքանչիւր ենթակայ դարձեալ կը կծկէ այդ ահար-կու գործարանը մարմնոյն խորը : Յետոյ իրարմէ կը բաժնուին, ու խլլինքի պարա-նէն կը մագլցին դէպի ճիւղը : Այնուհե-տեւ իբրեւ էգեր, յղութեան շրջան մը կը բոլորեն : Անոնք կ'երթան խոնաւ ու ա-պահով վայրեր գտնելու , ուր կ'ածեն բեղնաւորուած ձուիկները: Այդ ձուիկ-ները փոքր գնդիկներու կը նմանին: Փա-փուկ են ու սնձային : Սաթի գեղեցիկ գոյնով ու թափանցիկ: Բայց հետզհետէ գոյնը կը փոխուի, քանի սաղմը կազմա-ւորուի ու զարգանայ: Ածելէն ամիս մը յետոյ փոքր լորտուկները մէջտեղ կ'ել-լեն: Ասոնք հազիւ երեք միլիմեթր երկա-րութիւն կ'ունենան: Այնուհետեւ, մէկ պարտէզէն միւսը՝ իրենց կատարած վը-նասներով , կը հասնին չափահասութեան, դարձեալ սերունդ հասցնելու համար , ի մեծ մտահոգութիւն պարտիզպանին :

Գ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՄԱՌՔԻ ՅԻՍՆԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ ԴՊՐՈՑԱՍԵՐԻ ՄԷՋ

*

24 Մայիսի երեքշաբթի օրը յիշատակելի թուական մը եղաւ Դպրոցասէր Աղջկանց վարժարանին աշակերտութեան համար :

Գովելի նախանձախնդրութեամբ մը, խնամակալութիւն եւ ուսուցչութիւն չու-զեցին անմասն մնալ այն հանդիսութիւն-ներէն, որոնք այս ամառուան ընթացքին, մասնաւորաբար եօթը Մայիսին, կատար-ուեցան Իսթանպուլի մէջ, տօնելու համար ուսուցիչ - մանկավարժ, հրապարակա-գիր եւ գրագիտուհի Տիկին Հայկանոյշ Մառքի հանրային գործունէութեան յիս-նամեակին առթիւ:

Դպրոցասէրի աշակերտութեան եւս պէտք էր բացատրել այն նշանակելի դե-րը, զոր կատարած է յոբելեարը, մասնա-ւորաբար իգական սեռը յառաջնորդող գոր-ծունէութեամբ մը:

Դպրոցասէրի տեսչուհի Օրիորդ Հ. Գա-րագաշեան բանալով ներքին այս հանդէ-սը, քանի մը խօսքով ներկայացուց տիկին Հայկանոյշ Մառքը, չեշտելով մանաւանդ որ ան հայ կնոջ պատիւ բերող անձնուի-րութեամբ մը, յիսուն տարիէ ի վեր պատնէշին վրայ է: Յետոյ հրաւիրեց վարժարանին գրականութեան եւ բարձ-րագոյն կարգերու հայերէնի ուսուցիչ Պ. Մ. Պարսամեանը, որպէսզի աւելի ման-րամասն կերպով ներկայացնէ «Հայ Կին» հանդէսին կատարած ազգօգուտ դերը եւ կենսագրական գիծերը :

Պ. Մ. Պարսամեան ծանրացաւ մասնա-ւորաբար հայ ժողովուրդին երախտագի-տական այն զգացումին վրայ, որով կը պատուէին հանրային հաստատութիւններ եւ անհատներ, իրենց ունեցած օգտակար գործունէութեան համար: «Այսօրուան յոբելեարը, ըսաւ, մէկն է այն կին գրող-ներէն, որոնք 1900 – 1920, նոյնիսկ ամէ-նէն տխուր տարիներուն, չեն դադրած ծառայելէ մեր մշակոյթին: Հայկանոյշ Մառք ծնած է 1882ին եւ իր ուսումը ա-ռած է Էսաեան վարժարանին մէջ, աշ-խարհաբարի ուսուցիչ ունենալով տի-կին Զ. Ասատուրը (Սիպիլ) եւ գրաբարի համար՝ Յակոբ Գուրգէնը: Գրական գոր-ծունէութիւնը կը սկսի 1905ին, երբ կը խմբագրէ «Ծաղիկ» հանդէսը, վարելով զայն երկու տարի : 1919ին հիմնած եւ խմբագրած է «Հայ Կին» շաբաթաթերթը, 13 տարի: Միեւնոյն ատեն եղած է ուսու-ցիչ Պոլսոյ զանազան թաղերու վարժա-րաններուն մէջ: Հանրային գործունէու-թեան երրորդ աշխատանքը, մեր գրակա-նութեան բերած վաստակն է : «Ծուլու-թեան պահերէս» տպուած հատորէն զատ, բազմաթիւ գրութիւններ ունի, որոնք գրքի վերածուած չեն տակաւին: «Նա-մակներ բարեկամէս», «Յիշատակներ Էսա-եան վարժարանէն »եւ «Ո՞ւր կ'երթան» տիտղոսներով: Գրած է նաեւ արձակ քեր-թուածներ: Իր լոյս ընծայած հանդէսնե-րուն մէջ չէ գտնուած հայ կինը եւ հայ ընտանիքը շօշափող որեւէ հարց, որ իր քննութեան ու խորհրդածութեան առար-կայ չդառնայ : Հաւատարիմ մնացած է արեւմտահայ գրականութեան աւանդու-թիւններուն եւ լեզուի ու ոճի հարազա-տութեան»: Պ. Մ. Պարսամեան աշակեր-տութիւնը յորդորեց ճանչնալու համար մեր մշակոյթին վաստակաւորները, ու-սուցիչ, գրագէտ եւ հանրային գործիչ :

Գ. դասարանի աշակերտուհի օր. Ալիս Գարաեան արտասանեց Հայկանոյշ Մառ-քի « Հիասթափում » քերթուածը եւ Ե. դասարանէն Արա Մանուկեան՝ «Ուրուա-գիծ»ը: Աշակերտութիւնը հաւաքաբար եր-գեց քանի մը երգեր :

Ուսուցչութենէն զատ, ներկայ էին խը-նամակալութեան քանի մը անդամները :

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ հին քաղաք մը գտնուած է Տիգրանակերտի մօտերը Քարաճատաղ կոչուած լերան ամէնէն բարձր Պէտիր կոչուած գագաթին վրայ: Հովիւները ե-րեւան հանած են քարայր մը, չատ նեղ անցքով որուն ձորը նշմարած են ամրա-փակ մեծ դուռ մը: Հովիւները չեն յա-ջողած բանալ դուռը: Տիգրանակերտի ծե-րունիները ըսած են թէ իրենց փոխան-ցուած հին զրոյցներու համաձայն այդ երկաթեայ դուռները հին հայկական քա-ղաքի մը ամրութեանց դուռներն են :

ԼՈՒՐԵՐ ՄԻԼԱՆԷ

★

ՄԻԼԱՆՕ, (Յատուկ).— Հ. Բ. Ը. Մ-իութեան 49րդ տարեդարձին առիթով, Հայկ. Տան մէջ, Մայիս 24ին, ժամը 21.30ին, հանդիսութիւն տեղի ունեցաւ, որուն ընթացքին Հ. Բ. Ը. Միութեան Միլանոյի մասնաճիւղի ատենապետ Պ. Երուանդ Հիւսիսեան, երկարաշունչ գրու-թեամբ մը բարեսիրական հաստատու-թեան լիակատար պատմականը ըրաւ, յետ յորդանքի խօսք արտասանելու մեզմէ առ յաւէտ բաժնուած Օննիկ Տիլսիզեանի յի-շատակին, որ երկար տարիներ չարունակ, բոլորանուէր աշխատեցաւ Իտալիոյ մէջ:

Ապա խօսք առաւ Պ. Յակոբ Ալիքսան-եան, որ յիշելէ յետոյ Հ. Բ. Ը. Միու-թեան կատարած դերը արտասահմանի հայութեան պահանջներուն կապակցու-թեամբ՝ անդրադարձաւ քաղաքական եւ պատմական այն ելեւէջներուն՝ որոնք ի-րենց կնիքը դրին մեր ազգին բախտին եւ ճակատագրին վրայ :

Պ. Ճօն Յովհաննէսեան, ապա Պ. Բեւ-զանդ Պէքտէմիրեան, առաջինը հայե-րէն, երկրորդը իտալերէն, իրենց կարգին գրուատեցին Հ. Բ. Ը. Միութեան գոր-ծունէութիւնը :

Հանդիսութեան վերջաւորութեան, ներկաները հիւրասիրուեցան զովացու-ցիչներով :

ԱՐ. ՍՐ.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱԼԷՊԻ Քառէն Եփփէ ճեմարանի գի-շերօթիկներու չէնքին հիմնարկէքը կա-տարուած է Մայիս 13ին: Ինչպէս գրեցինք բարերար Մ. Տիգրանեան եւ իր զաւակը Հայ Կրթ. Հիմնարկութեան դեր - ատե-նադպիր Արշակ Տիգրանեան ի յիշատակ իրենց կնոջ եւ մօր Էրմոն Տիգրանեանի նուիրած էին երեսուն հազար տոլար: Ան-ձամբ ներկայ գտնուելու համար հիմնար-կէքի արարողութեան Քալիֆորնիայէն Հալէպ գացած է Պ. Միհրդատ Տիգրան-եան: Ներկայ եղած են Լիբանանի եւ Հա-լէպի առաջնորդներ, Խորէն եպիսկոպոս եւ Զարեհ եպիսկոպոս: Ճէզիրէի առաջ. փոխանորդ Տաճատ Ծ. Վ. Ուրֆալեան որոնք չեշտած են բարերարնե-րուն դերը իբրեւ կրթական մեկենասներ, ըսելով թէ ճեմարանները կոչուած են սե-րունդներ դաստիարակել ազգային գծով: Պ. Մ. Տիգրանեան չեշտած է թէ իր բարերարութիւնը թելադրուած է անդարձ մեկնող մեր մտաւորականութեան եւ հան-րային գործիչներու տեղ նորեր պատրաս-տելու մտահոգութենէն: «Ութսուն տարու ծերունի մըն եմ, միակ թելադրութիւնս, իմ միակ կտակս թող ըլլայ սիրել գիրքը»: Ամերիկայէն իբրեւ հիւր Հալէպ գտնուող Պ. Պակճեան յայտնած է թէ իր կարելի աջակցութիւնը պիտի բերէ այս ձեռնար-կին :

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (53)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԺԷ.

Փեկէթ անշուշտ այդ մասին պատմեց խորհրդաւոր բաներ: Բայց երեկ, իր աչ-քին առաւելութիւնը ունեցաւ արգիլեն կը իմ չաշխեցուն հանդէպ իր սերտին: Իր պատմութիւնը չափազանց անորոշ է, եւ քանակին առան միայն յարմարեցուց, գտնելու համար ասոր գլուխն ու պոչը: Իր պատմածէն յայտնի կ'ըլլայ որ կառավարել մէկը անտեր է: Փեկէթ լըր-մանակ պատմութեան կերպերէն իր մէջ կ'ուզէ կատակելի կերպարանքով մէկը բազմապատկուելու թէ, նեղ ալ չի գիտեր:

— Կը գիշերին վաղն ի վեր կը թո-փաներ, Սըր Էօսթէյ:

— Լաւ, հապա դուն ի՞նչ կ'ընէիր: Ինչ-չու անկողինը մէջ չէիր քանի՞մը քարի գը-րիատանայն մը նման, հարցուցի Ջիմ-նայս:

— Ձեր հետաքրքրները ծածկագրելէ վերջ ձեր օրագրը կը մեքենագրէի, Սըր Էօս-թէյս:

— Լաւ, յետոյ:

— Մտածեցի փոքրիկ շրջան մը ընել պառկելէ առաջ: Անծանօթը ձեր խցիկէն նրբանցքն ի վար կուգար: Զորս կողմէ դի-տելու իր երեւոյթէն գուշակեցի որ կաս-կածելի բան մը կար այդտեղ : Դահլիճին սանդուղները բարձրացաւ, ես ալ իրեն հետեւեցայ:

— Սիրելի Փեկէթ, ըսի, ի՞նչ պատճա-ռով խեղճ մարդը կամրջակ պիտի չըարձ-րծանայ ատոնց ոտքերու աղմուկին: Ցա-տեր նոյնիսկ կըցանան կամըջակներոյ, թէեւ կ'ենթադրէ որ անձնակազմը ըլլա-լու էր այնտեղ: Մտածած որ նաւաս-տեր ատանտի ժամէ հինգին ըլլայ, կը սիրեն: Յետոյ չյարտնակիցի:

— Ամէն պարագայի մէջ, եթէ անձնակազմը [illegible] չնչէր, ինչպէս յաճախ կը պատահէր ի-րեն՝ գաղտնիք մը յայտնելէ առաջ :

— Սըր Էօսթէյս, այն ատեն ենթադրե-ցի եւ այժմ վստահ եմ թէ՝ անծանօթ անձը Բէյպըրնն էր:

— Բէյպը՞րնը:

= Այո, Սըր Էօսթէյս :

— Բէյպըրնը խենթ չէ որ փորձէ գիս կէս գիշերին արթնցնել :

— Ես ալ այդպէս կը կարծեմ, Սըր Էօսթէյս: Կը խորհիմ թէ գիտցած Բէյ-պըր տեղեակ չէր: Փաստին խորհրդակ-ցութի՞ւն մը արդէօք:

— Վրան մը հակէր, Փեկէթ, ըսի, քիչ մը ընկեցիկ, եւ չափազանց շնչասպառ թէյն: Ինչ ուզեմ կը գտնէ, Ինչո՞ւ համար պիտի ուզեն դուրսը խորհրդակ-ցութիւն մը կատարել կէս գիշերին: Եթէ իրարու ըսելիք մը ունին, կրնան ըսել թէյէ ատեն կընծով խօսելով, եւ չատ բնական կերպով:

Կը տեսնէի որ Փեկէթ չէր համոզուեր:

— Բան մը ունի կ'ենթադրեմ երէկ գի-շեր, Սըր Էօսթէյ, յարեց դարձեալ, այ-լապէս ինչո՞ւ Բէյպըրն վրան պիտի յար-ձակէր այդքան վայրագ կերպով:

— Բացարձակապէս վստա՞հ ես որ Բէյ-պըրն էր:

Փեկէթ վճռական էր այդ մասին:

— Բոլոր այս իրադարձութեան մէջ տարօրինակութիւն մը կը տեսնեմ: Արդ, ո՞ւր է Բէյպըրն:

Ծիշդ է որ նաւէն դուրս ելլելէն ի վեր ըսաւ զինքը չտեսայ: Մեզի հետ պանդոկ չեկաւ: Կը խորհիմ թէ Փէկէթէն կը վախ-նայ:

Այս ամէնը չատ մտահոգիչ բաներ են: Քարտուղարներէս մէկը կայորին մէջ կորսուած՝ միւսը՝ նման պատահմամբ կուռագրաւ: Զինքը չեմ կրնար հետս առ-նել իր ներկայ վիճակով: Քէյփ Թաունի մէջ ամէնքը պիտի խնդան վրաս: Այսօր ժամադրուած եմ, Միլլէյն հրաւեր հանդէպ խնձոյքի համար, բայց Փեկէթը հետս պիտի չառնեմ։

Տրամադրութիւնս չատ վատ է: Թու-նուներեն մարդոց հետ Թունուսոդդ նա-խանձ մը ըրի: Հղանդաշուի պար-հասա բաւական կէս ժամ զբաղ, փար-նոց ձողի կառք մը բերելու համար: Կարծես չ'ինե ըրեր այս ամէնը, հաւա-տամայր մեզ մեր անխորտակելի աստղ ժամը 5ին հանդերձ, անպայման թեւքինկ մը կոչեմ պատահողութեան համար:

Աւելի ուշ:

Ձայն լուրջ բան մը պատահեցաւ: Վար-չապետին ժամադրութեան գացի, հետս առած Միլլէյն հրաւեր նամակը: Ութը-րին մէջ իմ անձս, բառ երեւէյին, նկա-տի առնուած չէր, սակայն նամակին մէջ պարապ թուղթ մը կար:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱՐԲԵԱՆ

(Շար.)

կը փորձէր «բարւոքման ճամբուն վրայէն խութերը վերցնել» եւ իսկական արգելքը կողմերու իրարու հետ ուղղակի շփում չունենալն է: Վերջացուց յիշեցնելով որ Զինադադարի վարչապետը Պանտունկի մէջ պատրաստակամութիւն յայտնած էր նոյն իսկ Չանկ Քայ Շէքի հետ բանակցելու, Ֆորմոզայի մասին «ներքին խնդիր մը եւ ոչ միջազգային խնդիր մը» համոզումը տալով սակայն անոր:

Արեւմտեան շրջանակներու մէջ լաւատեսութիւն ձգած է օդանաւորներուն արձակումը, որ Մէնոնի ինչպէս նաեւ Փէքինի անգլիական գործակատարին վարած բանակցութեանց առաջին արդիւնքը կը նկատուի: Հարց կուտան թէ դրական ուրիշ ի՞նչ յաջողութիւններ արձանագրած են երկու դիւանագէտները: Մ. Նահանգներու մէջ կը տիրէ որոշ լաւատեսութիւն մը: «Կառավարութիւնը մեծ գոհունակութեամբ արձանագրեց լուրը» յայտնեց արտաքին նախարարութեան զեկուցաբերը, իսկ արտաքին նախարարը Ֆ. Տըլըս շնորհակալական երկու հեռագիր քաշեց, մէկը ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարին, միւսը Մէնոնի: Նոյն լաւատեսութիւնը Լոնտոնի մէջ, ուր նկատել կուտան թէ Ամերիկացիներու արձակումը առաջին քայլն է Ասիոյ լարուած վիճակին համար ընդհանուր բարւոքում մը ստանալու:

× Մէնոն որ շուտով Մ. Նահանգներ պիտի մեկնի, պիտի անցնի Լոնտոնէն արտաքին նախարարին հետ խորհրդակցելու:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵԼԿՐԱՏԻ բանակցութիւնները կը հասնին իրենց վերջաւորութեան: Կը սպասուի որ վաղը հրատարակուի զեկոյց մը, «համակեցութեան» մասին: Լաւատեղեակ շրջանակներու կարծիքով, Խ. պատուիրակութիւնը տեղի տուած եւ ընդունած է «կառավարութիւնէ կառավարութիւն» բանակցութեանց հիմը, եւ հրաժարած կուսակցական խնդիրներ մէջտեղ նետելէ: Միւս կողմէ ընդունած է Եուկոսլաւիոյ պահանջը իր կրած տնտեսական վնասներուն մասին: Երկուշաբթի օր երկու պատուիրակութիւնները Պրիոնի կղզիին մէջ հաւաքուած էին, եւ կը կարծուի որ վերջնական զեկոյցով զբաղեցան: Երէկ բուն բանակցութիւնները դադար մը ունեցան, պատուիրակութեանց Եուկոսլաւիոյ մէջ ընելիք պտոյտին պատճառով: Ուրբաթ պիտի վերսկսին:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ մէջ մանկական անդամալուծութեան եօթը դէպքեր արձանագրուած ըլլալով, քաղաքապետարանը կանխազգուշական միջոցներ ձեռք առաւ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ արտաքին նախարարը աջին օր ընդունեցաւ Պապին կողմէ:

ԹՐԻԷՍԹԷԻ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, բողոքեց խորհրդային պատուիրակութեան Թիթոյականութեան մասին ըրած յայտարարութեանց դէմ: Կը կարծուի որ կապը պիտի կարէ Մոսկուայի հետ եւ կազմէ համայնավար անկախ կուսակցութիւն մը:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ մէջ, Հոա — Հաոներու եւ կառավարական ուժերու միջեւ թշնամութիւնները սկսած ըլլալով, կառավարական զօրքը եռ մղեց աղանդաւորները: Հոա Հաօ հրամանատար մը յայտարարեց թէ վարչապետին հետ պատրաստ է բանակցելու, եթէ այս վերջինը զինք Սայկոն հրաւիրէ: Վարչապետը մերժեց:

ՅՈՒՆԻՍ ամսուան ընթացքին կը նախատեսուի յարաբերաբար տաք օդ: Սակայն կրնանք փոփոխական օրեր ունենալ:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՈՒԹՊՈԼԻ ֆրանսական բաժակի «ֆինալի» հանդիպումը տեղի ունեցաւ կիրակի օր 50.000 հոգիի առջեւ, ի ներկայութեան հանրապետութեան նախագահին: Լիլ ջախջախիչ յաղթանակ մը տարաւ Պորտոյի վրայ երկուքի դէմ հինգով, արժանանալով բաժակին: Տասը տարուան մէջ 5րդ անգամն է որ հիւսիսի խումբը կը ստանայ բաժակը: Շնորհիւ իր խաղցողներուն արագութեան, Լիլ չորս կէտ նշանակեց առաջին 35 վայրկեանին:

Միջազգային հանդիպումներու կարգին Թորինոյի մէջ Եուկոսլաւիան յաղթեց Իտալիոյ (4–0), Հունգարիան Սկովտիոյ (3–1), Գերմանիան Իրլանտայի (2–1):

× Անցեալ ուրբաթ իրիկուն կափամարտիկ Րէ Ֆամըշօն Եւրոպայի փետուր ծանրութեանց ախոյեանի իր տիտղոսը պաշտպանեց Բելլիի դէմ: Կէտերու առաւելութեամբ յաղթական ելաւ Ֆամըշօն, մնալով Եւրոպայի ախոյեան:

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

Մարսէյլի մէջ կը տօնուի, կիրակի, Յունիս 5ին, կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Սալ Մազընոյի մէջ (88, Ռիւ տ'Օպաներ):

Պատուոյ նախագահութեամբ՝ Տէր եւ Տիկին ԺԱՆ ՊԱԼԱՐԻ (որոնք խօսք կ'առնեն հանդէսի ընթացքին):

Նախագահութեամբ Պ. Պ. ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆԻ, ՓՐՕՖ. Գ. ԽԱՅԻԿԵԱՆԻ եւ Ա. ԹԻՐՋԻՊԱՇԵԱՆԻ:

Կը խօսին ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ, Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած եւ ճոխ բաժին:

Երգ, արտասանութիւն, նուագ:

Հանդէսի ընթացքին որեւէ հանգանակութիւն տեղի պիտի չունենայ:

Մուտքը ազատ է:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1955 – 1956 Ուսումնական շրջանի արձանագրութիւնները բացուած են:

Մանրամասնութիւններու համար դիմել տեսչութեան:

Direction du Collège Arménien
Samuel - Moorat
26, Rue Troyon - Sèvres (S. O.)
Tél. : OBS. 18-28.

Պ. Միհրան Սէմէրճեան, Տէր եւ Տիկին Արտաշէս Դատաւորեան, Պ. Զարեհ Սէմէրճեան, Տէր եւ Տիկ. Օգսէն Խարբութլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Շահան Սէմէրճեան, Տէր եւ Տիկին Մաքս Տըժան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Վարդուհի Քէօսէեան եւ զաւակները (Գահիրէ), Այրի Տիկին Տիգրանուհի Պարտիզպանեան (Գահիրէ), Տէր եւ Տիկին Կարօ Տէր Կարապետեան (Նիւ Եորք), Տէր եւ Տիկին Ասատիկ Դատաւորեան եւ զաւակը, Օր. Գեղանոյշ Տէր Կարապետեան, Այրի Տիկ. Զարուհի Սահակեան եւ զաւակները (Նիւ Եորք), Տէր եւ Տիկին Յակոբ Խաչմանեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Բերկրուհի Սէմէրճեան, Այրի Տիկին Նուարդ Բարսեղեան, Տէր եւ Տիկ. Վահէ Սէմէրճեան, Տէր եւ Տիկին Ժ. Փափազեան եւ զաւակը (Աթէնք), Այրի Տիկին Հ. Սէմէրճեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Վահրիճ Սէմէրճեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Հերման Սէմէրճեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Սէմէրճեան (Արժանթին), ինչպէս նաեւ Սարկաւագեան, Պօտոսեան, Լիլօզեան, Մարկոսեան, Խարբութլեան, Տըժան ընտանիքները խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, մեծ մօր, քրոջ եւ ազգականին,

ՏԻԿԻՆ ԶԱՐՄՈՒՀԻ Մ. ՍԷՄԷՐՃԵԱՆԻ

կսկծալի մահը, որ տեղի ունեցաւ 30 Մայիս, 1955, առաւօտեան ժամը 4ին, իր բնակարանին մէջ:

Յուղարկաւորութեան արարողութիւնը պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, այս հինգշաբթի առտու, ժամը 8.45ին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Պաթինեօլի գերեզմանատունը:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ 37ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՓԱՐԻԶ

Կիրակի, Յունիս 5ին, կէսօրէն վերջ ժամը 3ուկէսէն մինչեւ կէս գիշեր:
Ե. թաղապետարանի սրահին մէջ (փլաս տիւ Փանթէօն):
Հովանաւորութեամբ Հ. Հ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ
Կը նախագահէ ընկ. Պ. ԶՊՈՒՔՃԵԱՆ — Կը խօսի ընկեր Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ
Խօսք պիտի առնեն Ֆրանսայի ընկերվարականներու ներկայացուցիչը եւ Հօլանտացի Հայասէր ՏՐ. ՆԱՂԸԼ — Խօսք՝ Նոր Սերունդի կողմէ:
Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին
Պ. Զ. ՄԷԼԻՔԵԱՆ (ջութակ), յայտնի պարիթօն Կ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ (երգ):
Օր. Ա. ՔԷՇԻՇԵԱՆ եւ ընկ. Զ. ՂԱՐԻՊԵԱՆ (արտասանութիւն):
ՏԻԿ. ՖԷՍԼԵԱՆ (հայկական եւ կովկասեան պար), ընկերակցութեամբ թառխաղ ԳԱՐԵԳԻՆԻ: ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը ղեկավարութեամբ Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ
Նուագախումբի քառեակ մը պիտի նուագէ հայկական կտորներ:
Ժամը 7էն յետոյ կը սկսին եւրոպական պարերը մինչեւ կէս գիշեր ընտիր նուագախումբով ղեկավարութեամբ՝ Կ. ՍԱՐԵԱՆԻ
Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով: — Մուտքը 200 ֆրանք:
Տոմսերը կը ծախուին Հ. Սամուէլ եւ Պարսամեան գրատուները:
Հաղորդակց. միջոցներ.— Մէթրօ Կարտինալ Լըմուան, Սէն Միշէլ, Օտէօն եւ Լիւքսէնպուր: Օթօպիւս թիւ 85, 27, 21:38 եւ 81:

ԼԻՈՆ

Յունիս 5ին:
Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 14.30ին:
Գ. Թաղամասի սրահը:
Նախաձեռնութեամբ Լիոնի Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին:
Կը նախագահէ Պ. Ա. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ
Կը խօսի Տիկ. Է. ԲԻՒԶԱՆԴ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ՝ ԺՕՐԺ ՄԱՍԻ (յայտնի երգիչ ռատիոյի), Տիկին Սոնիա Թադէոսեանի, Պետրոս Պետրոսեանի, Տիկին Մարի Գրիգորեանի (երգ):
Օր. Առաքելեանի, Տօնապետեանի եւ Տէրմանեանի (արտասանութիւն):
Վարդանեանի (դաշնակ):
Ճոխ պիւֆէ, անակնկալներ:
Մուտքը ազատ է:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Այս կիրակի, Ռիւ ԺԷ սրահը, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին:
Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ենթակոմիտէին: Մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի, Կ. Խաչի սանուհիներուն եւ Նոր Սերունդի:
Կը նախագահէ ընկ. ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐԸ
ՅՈՒՆԻՍ 21ԻՆ, ՌՕՔՍԻ ՍԻՆԷՄԱՅԻՆ ՄԷՋ
Կը ներկայացնեն
«ԱՐՇԻՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ»
Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի իրիկուն, ժամը 9ին Բատէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Պ. Արթին Ալանեան (մասնագէտ քաղաք. տնտեսութեան): Նիւթ՝ «Կ. Պոլսոյ Հայ Ամիրաներու գործերը ԺԸ. եւ ԺԹ. դարերուն Օսմանեան կայսրութեան մէջ»:
Մասնաւորաբար կը հրաւիրուի երիտասարդութիւնը:

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի մեծ եւ բացառիկ դաշտահանդէսին, Յունիս 26ին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Այրի Տիկին Թորոս Եղիազարեան եւ բոլոր պարագաները իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին, իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ ազգականին ԹՈՐՈՍ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբի ժողովը այս Ուրբաթ ժամը 21ին, 17 Ռիւ Պլէօ:

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ անդամուհիները, այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, ընկ. Պասմաճեանի բնակարանը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ.— Համախարբերդցիներու դաշտահանդէսը, Յուլիս, 3ին:
Մանրամասնութիւնները յաջորդով

ՊՈՄՈՆ.— Համաչարասճաքի Հայր. Միութեան Պոմոնի մասնաճիւղը կազմակերպած է դաշտահանդէս մը, որ տեղի պիտի ունենայ Յունիս 26ին:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 2 ՅՈՒՆԻՍ • JEUDI 2 JUIN 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7688 31e ANNEE

խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3099

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

ՔՈՄԻՆՖՈՐՄԷՆ «ՎԻՏԱԼԻԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ»

*

Մոսկուան ուզած է միշտ իր մենատիրութեան տակ պահել համայնավար բոլոր կուսակցութիւնները։ Ուղղակի կապեր՝ արտասահմանի կուսակցական վարիչներուն հետ, ինչպէս նաեւ Մոսկուա հաստատուած Միջազգայիններ ։

Եթէ պատերազմի պահանջներուն բերումով լուծեց Քոմինթերնը, վստահութիւն ներշնչելու համար դաշնակիցներուն, պատերազմէն անմիջապէս ետք մէջտեղ հանեց անոր նոր տպագրութիւնը՝ Քոմինֆորմը ։

Միշտ նոյն նպատակները։ Համայնավար կուսակցութեանց ղեկը Մոսկուա՝ շնորհիւ արտասահմանի մէջ հաստատիմ «ընդհանուր քարտուղարներու» գոյութեան, շնորհիւ «Միջազգային» հաչակուած վարպետներու ստեղծման, ինչ անունով ալ կնքուած ըլլան անոնք։ Քոմինթէրն թէ Քոմինֆորմ ։

Կարելի չէ ըսել թէ Կրեմլին ձախողեցաւ, երբ ատեն մը գոյութիւն ունեցաւ համաշխարհային գրեթէ միապաղաղ համայնավարութիւն մը, ենթարկուած Քաղ. Բիւրոյի հրահանգներուն ։

Սակայն ճարճատումներն սկսան ։ Ազգայնական համայնավարութեան շարժում մը ծայր տուաւ մոսկովեան դանդուածին մէջ, եւ ահա 1948ին Թիթոյականութիւնը։ Դատապարտում, արտաքսում Քոմինֆորմի «ուղղափառ» ընտանիքէն ։ Տագնապը գաղափարական ըլլալէ աւելի, քաղաքական հանգամանք ունէր։ Անդամ մը՝ որ կը մերժէր Մոսկուայի ղեկավար դերը ։

Առաջին տագնապը չէր որ կ'անցնէր անշուշտ սթալինեան կեդրոնաձիգ համայնավարութիւնը։ Եղան Թրոցքիներ, եղան զանազան շարժումներ։ Բայց խեղդուեցան ներսը, իսկ դուրսը՝ կամ շուտով չէզոքացուեցան կամ մնացին սաղմնային վիճակի մը մէջ ։

Թիթոյականութիւնը, — ըմբռնուած ազգայնական համայնավարութեան իմաստով, այսինքն Մոսկուայի հանդէպ կեդրոնախոյս ձգտումներով, — ծաւալեցաւ։ Դատերը, մահապատիժները իրարու յաջորդեցին արբանեակ պետութեանց մէջ ։

Թիթօ դիմացաւ։ Անշուշտ Արեւմուտքի շնորհիւ, առանց սակայն հրաժարելու իր գաղափարաբանութենէն ։

Եւ այսօր, ահա կը պատահի այն որ ցարդ չէր պատահած։ Մոսկուա, կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարին բերնով կ'ընդունի պաշտօնապէս համայնավարութիւն մը, որ ենթարկուած չըլլայ Մոսկուայի։ Ստիպողաբար՝ հերքումը սթալինեան մենատիրական քաղաքականութեան, որ կիրարկուեցաւ տարիներ շարունակ արտասահմանի համայնավարութեան հանդէպ։ Մոսկուայի նոր վարիչները հրաժարա՞ծ են կեդրոնացած համայնավարութեան մը երազէն։ Պիտի ըսուի որ ռազմավարութիւն է ։ Սակայն երեւոյթը մէջտեղն է։ Եւ յետոյ, նոյնիսկ ռազմավարական նպատակներով, Կրեմլին բնաւ չէ ունեցած այսքան նուաստացուցիչ ետ դարձ մը գաղափարակա՛ն դետնի վրայ։

Շարք մը նշաններ եւս ենթադրել կուտան, թէ խորհրդային նոր ղեկավարութիւնը, — շատ աւելի իրապաշտ, — համոզուած է որ այլեւս համաշխարհային համայնավարութեան վրայ Կրեմլին չի կրնար միահեծան իշխել։ Գիտէ օրինակի համար, թէ հսկայական Չինաստանի մը համայնավար կուսակցութիւնը չի կրնար իր հրահանգները ստանալ Մոսկուայէն ։ Եւ ուրեմն «կեդրոնացման» քաղաքականութիւնը իբրեւ ժամանակավրէպ մէկդի ձգած, հաւանաբար պիտի փորձէ համայնավար աշխարհին հետ գաղափարական «համակեցութեան» մը սկզբունքներով վարուիլ։ Ինչ որ կրնայ նպաստել նաեւ Արեւմուտքի հետ յարաբերութեանց բարւոքման։ Այս տեսակէտէն ուշագրաւ են Պելկրատի տեսակցութիւնները․ կը խօսուի «համակեցութեան» մասին։ Որքան ալ կուսակցական խնդիրները մէկդի ձգուած ըլլան, խորքին մէջ քաղաքական համակեցութիւն մը միայն չի կրնար յառաջ գալ, երբ նկատի ունենանք թէ երկու երկիրներն ալ համայնավար են ։ Ուրեմն պիտի ստեղծուի ստիպողաբար «կուսակցական համակեցութիւն» մը որ ժխտումն իսկ է սթալինեան կեդրոնացման ։

Նոյնքան ուշագրաւ՝ Նեհրուի վերագրուած դերը։ Հնդկաստանի վարչապետը նպաստած է Մոսկուա – Պելկրատ բանակցութեանց կազմակերպումին։ Թելադրած է Մոսկուայի որ լուծէ Քոմինֆորմը, (գործնապէս դադրած գոյութիւն ունենալէ Սթալինի մահէն ի վեր) միջազգային լարուած վիճակը բարւոքելու իբրեւ առաջին քայլ։ Այս բոլորը ենթադրել կուտան որ Նեհրու կարծէք ուզած է համոզել Մոսկուայի ղեկավարները թէ սթալինեան դիրքը այլեւս ժամանակավրէպ է, եւ թէ Խ. Միութեան շահերը, համայնավար աշխարհին, ինչպէս նաեւ արտաքին աշխարհին մէջ կը պահանջեն այժմ կուսակցական ապակեդրոնացում ։

Նոր ախտանշան մը եւս՝ համայնավար մէկ ղեկավարութիւն պահելու ներկայ դժուարութեան վերաբերեալ ։

Փոքրիկ Թրիէսթէյի փոքրիկ համայնավար կուսակցութիւնը, գլուխ կը վերցնէ Մոսկուայի դէմ ։ Յօդուածով մը, որ կը վերագրուի ընդհ. քարտուղար Վիտալի, կը յարձակին Խրուշչեւի Պելկրատի մէջ արտասանած ճառին վրայ։ «Համաձայն էինք 1948ին Թիթոյականութեան դատապարտելուն, որովհետեւ ազգայնականութիւն մըն էր ընկերվարութեան դիմակին ետեւ պահուած»։ Որքան ալ արտառոց թուի, Վիտալի յարձակելով հիմա Թիթոյականութեան վրայ, ինք ալ կը հիմնէ նոր Թիթոյականութիւն մը ։ Որովհետեւ կ'ըսուի որ պիտի ստեղծէ համայնավար անկախ կուսակցութիւն մը, ըսենք «Վիտալիականութիւնը», խզելով կապերը Մոսկուայի հետ։ Իր գաղափարաբանութիւնը այնքան կարեւոր չէ այստեղ, որքան երեւոյթը։ Կեդրոնախոյս նոր շարժում մը եւս ։

Պէ՞տք է եզրակացնել թէ Քոմինթէրնէ, Քոմինֆորմներէ ետք, նոր օրերու նիւթապաշտ «կրօնքը» կը դիմէ դէպի կոտորակում եւ ապակեդրոնացում, ինչպէս ժամանակին զանազան կրօնքներ բաժնուեցան զանազան դաւանանքներու ։

Մաօ Ցէ Թունգ, Թիթօ, Վիտալի ․․․

Ա. Վ-Ա.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՎԻՃԱԿ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ

●

ՊԱՐԵՆԱՒՈՐՈՒՄԸ ՎՏԱՆԳՈՒԱԾ

Երկաթուղիի մեքենավարներուն եւ հնոցպաններուն գործադուլը ծանրակշիռ հետեւանքներ տուած ըլլալով, Անգլիոյ թագուհին, կառավարութեան խնդրանքին վրայ, «բացառիկ վիճակ» յայտարարեց ամբողջ երկրին համար։ Այսպէս, կառավարութիւնը բացառիկ իրաւասութիւններով զինուած, պիտի փորձէ դիմագրաւել տագնապին ստեղծած ծանր կացութիւնը, որ կը սպառնայ Անգլիոյ ամբողջ տնտեսութեան։ Արտաքին եւ ներքին առեւտուր, պարենաւորում եւ ճարտարարուեստ։ 1920ի օրէնսդրութեամբ, վարչապետ Իտըն կրնայ․— ա) Պետութեան տրամադրութեան տակ դնել տալ փոխադրական ամէն միջոց, բեռնատար կառք կամ ինքնաշարժ, ճամբորդներու փոխադրութեան համար, բ) Գործի կանչել, ժամանակաւոր կերպով, երկաթուղիի մեքենավարներ եւ հնոցպաններ։ (Այս իրաւասութիւնը տակաւին քննութեան ենթակայ է եւ վերջնապէս չէ ընդունուած խորհրդարանին կողմէ)։ գ) Դիմել բանակի օժանդակութեան երկաթուղիի շարք մը անհրաժեշտ փոխադրութեանց համար։ դ) Բռնագրաւել տալ վառելանիւթի շտեմարանները ։

ե) Վերցնել հանրային փոխադրութեանց մասին շարք մը վարչական օրէնքներ, ճամբորդութիւնները դիւրացնելու համար ։

զ) Արգիլել գործաթողներու համախմբումը եթէ աշխատելու եկողներուն դէմ կազմակերպուած ըլլայ, եւ դատի կանչել կառավարութեան որոշումներուն ընդդիմացող գործաթողները։

է) Վերջապէս իրաւունք՝ շարք մը օրէնքի ուժով որոշումներ տալու ։

Սակայն խորհրդարանը պէտք է հաստատէ առաւելագոյն եօթը օրէն, կառավարական որոշումները։

1926էն ի վեր երրորդ անգամն է որ Անգլիոյ մէջ բացառիկ վիճակ կը յայտարարուի։ Առաջին երկուքը՝ 1948ին եւ 1949ին, աշխատաւորական կառավարութեան օրով ։

Չի կարծուիր սակայն որ վարչապետ Իտըն իր բոլոր իրաւունքները ի գործ դնէ․ որպէսզի չխրտչեցնէ երկաթուղիի գործաթողները պիտի չդիմէ օրինակի համար բանակին, երկաթուղիները բանեցնել տալու համար եւ պիտի գոհանայ ճամբաներու փոխադրական միջոցները կազմակերպելով ինչպէս նաեւ օդային սպասարկութեամբ, որուն արդէն մեծապէս կ'օժանդակէ անգլիական օդուժը ։

Մինչ երկաթուղային շատ չնչին երթեւեկ մը գոյութիւն ունի, այն ալ մեքենավարներու արհեստակցականին հակառակորդ չորս հազար աշխատաւորներու շնորհիւ, փոխադրական պարագայական միջոցներ հետզհետէ կը կազմակերպուին ։

Լոնտոնի մէջ կացութիւնը ծանր է, որովհետեւ հարիւր հազարներով գործաւորներ արուարձաններէ կ'աշխատին, կամ ստիպուած են Լոնտոն գալու իրենց գոր-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

★

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆՆԵՐ

Կ'ըսեն, սխալ է արծարծել տեղական հայրենասիրութիւնը եւ ուժ տալ հայրենակցականներուն, որոնք կերպով մը կը ջլատեն հաւաքական աշխատանքը, բաժնելով նիւթական միջոցները եւ ուժերը ։

Առաջին ակնարկով թերեւս ճիշդ գտնենք այս տեսակէտը, մանաւանդ երբ կը տեսնենք երբեմն նոյն գաւառէն, նոյն քաղաքին համար, զանազան անուններով մէկէ աւելի հայրենակցական կազմակերպութիւններ։ Նոյն իսկ տեսակ մը խղճահարութիւն կը զգանք, երբ ստիպուած կ'ըլլանք ընթացք տալ մէկին կամ միւսին հրապարակային դիմումներուն։

Բայց երբ հետեւինք անոնց գործունէութեան եւ մանաւանդ երբ ըմբռնենք անոնց հոգեկան պահանջները մեր անապատ դարձած առօրեային մէջ, պիտի տեսնենք որ առանց համաձայն ըլլալու տեղական հայրենասիրութեան մը նեղ ըմբռնումին գնահատանք միայն կարելի է ունենալ անոնց հանդէպ ։

Կարելի է բազմաթիւ օրինակներով խօսիլ, Ամերիկայէն մինչեւ Ֆրանսա ։

Շատ տեղեր իրարու մօտ ապրող բազմութիւններ են անոնք, բնագդաբար հաւաքուած, ինքնապաշտպանութեան բնական պահանջով։ Հո՛ս Խարբերդցին, հոն Մշեցին, աղդին Վասպուրականցին կամ Սեբաստացին, որոնք իրարմով կը շնչեն ու կ'ապրին իրենց հեռաւոր հայրենական օճախը, իրենց կորսնցուցած հողին ու ջուրին կարօտը։ Երկրէն բերուած աւանդութիւններ, սովորութիւններ, տօնական համախմբումներ անոնց հոգեկան ներաշխարհը կը կազմեն։ Իսկ իրենց Հայու հոգին, շեշտուած Վասպուրականի, Բարձր Հայքի, Տարօնի կամ Փոքր Հայքի հպարտ նախանձախնդրութեամբ, հրաշքներ գործել կուտայ իրենց։ Անոնց ստուար հրատարակութիւնները իրենց բնաշխարհին անցեալը վերակենդանացնող,— Տիգրանակերտ, Այնթապ, Կեսարիա, Քղի, Երզնկա, Պարտիզակ, քանի մը հատը միայն յիշած ըլլալու համար, կենդանի կոթողներ են ապրելու սահմանուած մեր կորսնցուցած հայրենիքէն։ Անոնց պահած սաները ճեմարաններու, Մխիթարեան վարժարաններու կամ համալսարաններու մէջ, մեր վաղուան սերունդին, մշակներն են։ Եւ ո՞վ գիտէ յաւէտ պիտի չմոռցուէ՞ն Վասպուրականի, Ուրֆայի, Շապին Գարահիսարի, Մուսա Տաղի կամ Տարօնի մեր հերոսական դիմադրութեանց դրուագները եթէ չըլլային հայրենակցականներ, պարտադրելով մեզի յարգանք ու երախտագիտութիւն ։

Պարտաւոր ենք ուրեմն յաջողութիւն մաղթել անոնց, զգուշացնելով զիրենք նեղ ու տեղական հայրենասիրութենէ՝ ընդհանուրին շահուն համար ։

ՍՕՍԻ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հայաստանի անկախութեան 37րդ տարեդարձը բացառիկ շուքով տօնուած է կիրակի օր, Մարսէյլի մէջ, ի ներկայութեան աւելի քան 1500 հոգիի։ Ներկայ եղած են Ֆրանսիս Լենար եւ Պ. Պօճի ։ Փարիզէն հրաւիրուած էին խօսք առնելու ընկ.ներ Ն. Նիկողոսեան և Ժ. Դատաւորեան։ Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ներողութիւն կը խնդրէ այն բոլոր հանդիսականներէն որոնք տեղի անձկութեան պատճառով վերադարձած են ։

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ

ՆԵՐԿԱՅ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՅ ՄԱԿԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԵԱՆՑ

Լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին, Մ. Նահանգներու նախագահը յայտնեց թէ ներկայ պիտի գտնուի ՄԱԿի տասնամեակին առթիւ Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ սարքուելիք հանդիսութեանց, Յունիս 20ին։ Իրապէս շրջանակները կապ մը կը տեսնեն Չորս Մեծերու ժողովին և նախագահին որոշումին միջեւ, որովհետեւ արտաքին չորս նախարարները հոն պիտի գտնուին նոյն շրջանին։ Եւ արդէն Այզընհաուըր խօսելով այդ մասին յայտնեց թէ Մ. Նահանգներուն համար վարչապետներու ժողովը պիտի թոյլատրէ

— Մթնոլորտը չափել

— Առկախ խնդիրները ընդհանուր կերպով քննել

— Շարք մը խնդիրներ լուծման ճամբու վրայ դնել

Սակայն վայրի եւ տեղի մասին համաձայնութիւն մը կարելի չէ շուտով յուսալ, որքան ալ այդ փափաքին Մ. Նահանգները։ Ճշդելէ ետք այն պարագան թէ Ուաշինկթըն միշտ նկատի պիտի ունենայ բանակցութեանց ընթացքին արեւմտեան Գերմանիոյ քաղաքական տեսակէտը, իբրեւ իր «լաւագոյն դաշնակիցներէն մէկուն», նախագահը անցաւ Ֆորմոզայի խնդրին։ Խոհեմութեամբ պէտք է քննել չորս օդաչուներու արձակման պարագան, եւ Չինաստանի իսկական նպատակները, թէեւ ստացուած տեղեկութեանց համաձայն Փէքին ցոյց կուտայ համաձայնութեան գալու փափաք մը։ Վերջացուց ասուլիսը, յայտնելով թէ քանի մը շաբաթէն հինգ վեց երկիրներու հետ համաձայնութիւն մը պիտի կնքուի հիւլէական շարժակներ Մ. Նահանգներու կողմէ իրենց յանձնուելու մասին։

ՕԳՈՍՏԱՓԱՌ ՄՇԱԿՈՅԹՆ ՀԱՅՈՑ

●

((Ե. եւ վերջին մաս)

Վտանգը, զոր ներկայացուցի, քանիցս գլուխ ցցած է մեր պատմութեան առջեւ: Իսկ այն առաքելութիւնը, որուն ջատագովութիւնը կը կատարեմ այս ճառով, ուշադրութեան առարկայ դարձած է բազմիցս, բայց ես պիտի յիշատակեմ միայն երկու փորձեր :

ԺԸ. դարուն, Նալեան պատրիարք կը ստեղծէր շարժում մը, զոր կրնանք անուանել « դպրոց » համայնագիտական ծրագրով: Այդ շրջանին է որ ծաղկեցան երիտասարդ մտաւորականներ, որոնք կը կոչուէին այն ատեն « դպիր», (ինչպէս ծանօթ են Արսէն դպիրը, Պաղտասար դպիրը, եւ ուրիշներ) : Այս հայկաբանները, Պոլսոյ խաներուն մէջ հաստատուած, աշակերտներ ունէին եւ կը զբաղէին Հայոց պատմութեամբ, քերականութեամբ, մատենագրութեամբ, ճարտասանութեամբ, կրօնական ու պատմական ընդհանուր ծանօթութիւններով: Անոնց մասնագիտութիւնն էր ուսումնասիրել հայ լեզուին կազմութիւնը, պատմութիւնը «բառին» փիլիսոփայութիւնը: Սքանչելի ընդօրինակողներ էին անոնք, որ կ'աշխատէին փրկել հին ձեռագիրներ, առանց մոռնալու թարգմանել եւ հայացնել օտար նմանօրինակ աշխատութիւններ: Ահա՛ այդ շրջանին է, որ մեծ յարգ կը վայելէին մասնաւորաբար քերականութեան եւ տրամաբանութեան վարպետները: Նալեանի մտահոգութիւնը կարելի է միացնել Կոլոտ պատրիարքի մտահոգութեան հետ, որ ուրիշ բան չէր՝ բայց եթէ թումբ կանգնել կրօնական օտար թափանցումին, մտաւորական դերակշռութեամբ: Իմաստուն պատրիարքները նշմարած էին, որ օտար կղերը, մտաւորական իր լայն ու ծանր պաշարով, կը ճզմէր հայ կրօնական միտքը: Անհրաժեշտ էր ստեղծել մտաւորական ծանր հրետանի մը, որ պատմական, գրական, փիլիսոփայական եւ աստուածաբանական զինարանով դիմադրէր թափանցումի պայքարին :

Գրեթէ նոյն շրջանին, միշտ նոյն մտահոգութեամբ, նման փորձ մըն ալ կը կատարուէր անդին՝ Էջմիածնայ հովանիին տակ, շարժման մէջ դնելով տպագրական մեքենան :

Պէտք է խոստովանիլ թէ տկար էին բոլոր այդ աշխատանքները, որ կը կատարուէին այդ օրերուն, — էականը ոգի՛ն է, սակայն :

Հայ ղեկավարութիւնը կը զգար թէ ըսպառնալիքի տակ կը գտնուի Հայկազանց Ոգին: Մեր մշակութային հին արժէքներուն, մեր քաղաքակրթական պատմական վկայութեանց վրայ կը նետուէր փոշի, աւերակի վերածելու համար Հայութիւնը :

Յաջորդ դարուն, աւելի որոշ կը բանաձեւուէր մտահոգութիւնը: Այս անգամ թափանցում մը չէր որ կը սպառնար մեզի, — եթէ երէկ եկեղեցին, որ մտաւորական միջնաբերդն էր եղած մեր պատմութեան հին շրջաններուն, օտարները պաշարողական զրոհի մը կ'ենթարկէին, զինաթափ դարձնելու համար զայն, որովհետեւ չէր կրցած քալել ժամանակին հետ, չէր կրցած տալ եկեղեցական եւ աստուածաբան մեծ մտաւորականներ, այս անգամ, ո՛չ թէ եկեղեցին, այլ ամբողջ Հայութեան գոյութիւնն էր որ կը դառնար խնդրոյ առարկայ: Եթէ չյիշենք Աշտարակեցիի յուսախաբութիւնը, այս անգամ տեղի կ'ունենար հայ ղեկավարութեան մեծագոյն յուսախաբութիւնը, որ ծանօթ է Խրիմեանի «շերեփ»ին պատմութեամբ : Երբեք պիտի չդատապարտեմ Խրիմեանի « շերեփ»ին իմաստութիւնը, բայց կը կարծեմ թէ հայ ղեկավարութեան իմաստութեան փայլակը պիտի համարուի Վարժապետեան պատրիարքի իմաստուն ձեռնարկը, — Կեդրոնական բարձրագոյն վարժարան մը հիմնել Պոլսոյ մէջ, քաղաքական ու մտաւորական մեծարժէք դէմքեր պարգեւելու համար հայ ժողովուրդին, նոր ղեկավարներ, նոր առաջնորդներ, նոր առաքեալներ: Անոնք պէտք է դառնային այն նուիրեալները, որոնց միայն ծանօթ են Հայոց պատմութեան խորհուրդը, Հայկազանց խէժը, Հայոց նահատակներուն ուխտը, մեր քաղաքակրթական ու ստեղծագործական առաքելութիւնը :

Ինչպէս Նալեան պատրիարքի օրերուն, Վարժապետեան պատրիարքին շարժումին համընթաց, անդին, Էջմիածին եւս կ'աշխատէր քալել ժամանակին հետ՝ ժամանակին համապատասխան ուժեր պատրաստելով եւ նետելով հրապարակ :

Այժմ, սիրելի հայրենակիցներ, մեր օրերը նոր պահանջներ կը դնեն մեր առջեւ :

Պէտք է պահել պահպանել Սփիւռքը, ո՛չ թէ լալու համար օտար հայրենիքներու սահմաններուն վրայ տարուբեր, ո՛չ թէ ողբալու համար օտար ազգերու պատերին տակ, այլ իբրեւ հպարտ ժառանգորդները հին ու մեծ մշակոյթի մը: Ժամանակ է մեր երիտասարդներու հոգիէն սրբել մաքրել ստորադասութիւնը, ժամանակ է հասկցնել օտարին թէ՝ դերազանցօրէն ընդունակ, մեծ ստեղծագործութիւններու ատակ ժողովուրդ մըն է Հայութիւնը: Եւ ատիկա հասկցնելու համար, պարտաւոր ենք ըսելու. — Վկա՛յ մեր պատմութիւնը, վկա՛յ մեր ներկայութիւնը :

Վկա՛յ մեր պատմութիւնը, — ուրեմն ցոյց տանք մեր պատմութեան հրաշալի էջերը :

Վկա՛յ մեր ներկայութիւնը, — ուրեմն ցոյց տանք նոր օրերու մեր բարձր արժէքները :

Պիտի պոռանք պատմութեան երեսին, ժողովուրդներու երեսին, աշխարհի երեսին, թէ ոճի՛ր է բոշայի տեղ դնել հայ ժողովուրդը՝ որ ի հնումն սեղան է նըստած մեծ կայսրութեանց դէմքի եւ արուեստի ներկայացուցիչներուն հետ: Ոճի՛ր է լքել եւ օտար ազգերու պատերուն տակ թողուլ հայ ժողովուրդը, որ, այսօր իսկ, իր գաղթականի ցուպով կրցած է բարձրանալ օտար ծովակալներու, երաժիշտներու, ճարտարապետներու, ակադեմականներու կարգը :

Տուած ենք ու դարձեա՛լ պիտի տանք քաղաքակրթութիւն: Տուած ենք ու դարձեա՛լ պիտի տանք համաշխարհային դէմքեր: Մեզի տուէք մեր հողերը, բաւական է որ մեզի վերադարձնէք մեր հողերը :

Այս բաները ըսելու համար, ճառիս ըսկիզբէն իսկ տրուած բոլոր հաստատումները արժեցնելու համար, հարկ է մեզի բարձրանա՛լ, բարձրանա՛լ, հիմնել բարձրագոյն վարժարան մը: Բոլոր այն մտահոգութիւններէն ետքը, զորս պարզեցի, բոլո՛ր այն ցանկութիւններէն ետքը, որ յատուկ են բոլոր Հայերուն, կ'ըսեմ. — Մէկ ճամբայ միայն ունինք, սիրելի՛ հայրենակիցներ, հիմնել հայկական համալսարան մը, Հայոց մեծագոյն ուսումնարանը: Ատիկա պիտի ըլլայ Պէյրութի ճեմարանը :

Ես պիտի չներկայացնեմ ձեզի այդ ճեմարանի 25 տարիներու հունձքը: Տուած է ուսուցիչներ, գրագէտներ, բժիշկներ, ճարտարագէտներ: Պիտի չպատմեմ ձեզի նաեւ իր հիմնադրութեան օրերու դժուարութիւնները, յաջողութիւնները :

Ես ուզեցի խօսիլ միայն գալիք 25 տարիներու մասին: Պատմական դերին մասին:

Այդ գալիք տարիներուն. պատմական առաջադրութեանց համար է որ բացուած է հանգանակութիւնը, որ շուտով կը հասնի 150 հազար տոլարի: Հանգանակութենէն զատ՝ Համազգայինը ստացաւ կըտակներ ալ, — անձնապէս ես գացի Մարոք, կարգադրելու համար Մարգուանցի Պ. Յովհ. Գազանճեանի կտակը (քսան միլիո՛ն ֆրանս. ֆրանք արժէքով կալուածները կը թողու ճեմարանին) :

Եւ այս առթիւ՝ եկած եմ ըսելու ձեզի, յայտարարելու ի լուր ամբողջ Հայութեան, թէ, սիրելի՛ հայրենակիցներ, լաւ գիտցէք որ վերջին ճակատամարտն է որ տեղի կ'ունենայ, Հայութեան ճակատամարտը : Այս ճակատամարտի չի նմանիր ո՛չ Աւարայրի ճակատամարտին, ո՛չ ալ Սարդարապատի ճակատամարտին : Գերագո՛յն կռիւ է յայտարարուած, եւ Հայութիւնը իր վերջին զէնքերն է որ կը նետէ, ահա, կռիւի մէջ: Կար ժամանակ մը՝ երբ կը կռուէինք կրօնքով, կար ժամանակ մը՝ երբ կը կռուէինք զէնքով, — բոլոր այդ զէնքերէն աւելի արժէքաւոր, մեր վերջին եւ մեր ամէնէն հզօր զէնքերով է որ կը կռուինք ներկայիս, — Հայ Մշակոյթով, կայսերական, յաւիտենական, օգոստափառ Հայ Մշակոյթով: Կամ մահ, կամ յաղթանակ: Ամէն Հայ՝ պատանի, երիտասարդ կամ ծեր, ամէն Հայ՝ կղերական, գրագէտ կամ առեւտրական՝ պատասխանատուութեան իր բաժինն ունի: Եթէ կորսնցնենք Հայ Մշակոյթի ճակատամարտը, ո՛չ հայ եկեղեցի կը մնայ, ո՛չ հայ դպրոց, ոչ ալ Հայաստան: Ժամանակ է այլեւս մօտենալու իրարու, սիրելու զիրար, Հայը Հայով զօրանալու : Ժամանակ է վերջ դնելու սին վէճերուն, դձուձ հաշիւներուն: Ի՞նչ կ'ուզէք եղէք, Դաշնակցական, ռամկավար, հնչակեան, նոյնիսկ համայնավար, բայց մի՛ մոռնաք ուխտը. — Ամէն բան ի շահ Հայութեան : Ես կուսակցական գործիչ չեմ, ես հանրային ճառախօս չեմ, — ես գրագէտ եմ, միայն գրագէտ: Կը հաւատա՛մ Հայութեան ապագային, կը հրճուի՛մ Հայ ծնած ըլլալուս համար, կը պարծի՛մ Հայ Մշակոյթով, ոչ մէկ յետին միտք ունիմ՝ երբ կը խօսիմ ձեզի: Կը սիրեմ իմ Հայութիւնս եւ եկած եմ ըսելու ձեզի թէ կը սիրեմ Հայութիւնը :

Կը հաւատաք ինծի կամ չէք հաւատար, հոգս չէ, ես դարձեալ կը սիրեմ ձեզ: Միայն կ'ըսեմ, այնպէս չընենք որ անարժան ըլլանք մեր սուրբ Հայութեան, մեր մեծ նահատակներուն: Մեր հանճարեղ հայրերուն: Հայկազանց հզօր Ոգին՝ որ, հակառակ բոլոր դժուարութեանց եւ ձախորդութեանց, վառ պահեց Ս.Մեսրոպի կանթեղը, մե՛նք պիտի մարե՞նք, մեզի՞ պիտի վիճակուի այդ ահաւոր, այդ դժխեմ անէծքը: Ո՛չ, ամէն բան Հայութեան համար, Հայուն յաւիտենականութեան համար: Ինծի պէս ըրէք, ինծի պէս ըսէք.

— Ես, Դաշնակցական, ամենայն անկեղծութեամբ կը դատապարտեմ ու գետնին տակն անցնի Դաշնակցականը՝ կ'ըսեմ, եթէ պիտի չաշխատի ի շահ Հայութեան : Ու գետնին տակը թող անցնին Հնչակեանը, Ռամկավարը, Բարեգործականը, Լուսաւորչականը, կաթոլիկը, բողոքականը վերջապէս ո՛վ որ պիտի չաշխատի ի շահ Հայութեան :

Հայութիւնը՝ ամէ՛ն բանէ վեր: Հայ Մշակոյթը՝ յաւիտենական :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ ՎԷՃԻՆ ԾԱԼՔԵՐԸ

★

Ինչպէս գրեցինք, վերջին շաբաթներուն մէջ տեղի ունեցած քաղաքական դէպքերուն ամէնէն յատկանշականն էր Խ. Միութեան եւ Եուկոսլաւիայ մերձեցումի փորձերը :

1948ին էր որ Թիթօ կը վտարուէր Կոմինֆորմէն, որովհետեւ համարձակած էր գլուխ բռնել Խ. Միութեան վարիչներուն դէմ եւ յայտնած էր թէ շատ աւելի կը սիրէր իր հայրենիքը քան Խ.Միութիւնը, եւ խզումը երկու երկիրներուն միջեւ անխուսափելի դարձած էր: Այդ օրերուն էր որ Թիթօ կը յայտարարէր թէ՝ «Օր մը անոնք (Ռուսերը) պիտի գան եւ ընդունին թէ յանցաւոր են»: Այդ միջոցին բոլորը, բացի Եուկոսլաւիոյ ժողովուրդէն, կ'ըսէին թէ Թիթօ պիտի պարտուէր :

Թիթոյի դատապարտութենէն ութ տարի ետք, Ռուսերը կ'երթան Եուկոսլաւիա: Խ. Միութեան ամէնէն բարձրաստիճան անձերը Բուլկանին եւ Խրուշչեւ Պելկրատ են: Իսկ «Փրաւտա»ն խմբագրականով մը կը խոստովանի թէ մեղաւոր են իրենք : Մայիս 18ին, «Փրաւտա» կը գրէ թէ Խ. Միութեան եւ Եուկոսլաւիոյ աշխատաւորները միեւնոյն հասարակաց շահերը ունին — միջազգային բանուորական շարժման շահերը եւայլն :

Ժան Մառթէն Շոֆիէ տեղական թերթի մը մէջ կը պարզէ թէ ինչ որ նշանակալից է այն է թէ Մոլոթով չընկերանար Բուլկանինի եւ Խրուշչեւի: Ան էր որ, ա—

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՅ – ԹԱԹԱՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆԵՐԸ

(50ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)

Մեր աշխատաւորներից մի քանիսը փորձեցին մի նեղ անցքով փախչել, ազատուել, բայց չկարողացան եւ մի քանի վիրաւորներով վերադարձան: Եկան նաեւ մի քանի Հայեր մօտակայ տեղերից, նոյնպէս մի քանի վիրաւորներով: Թաթար խուժանը մօտակայ Հայերի խանութների ապրանքը թալանելուց յետոյ, խանութները հրդեհեց :

Ժամի երկուսը կը լինէր, երբ հրապարակի կողմի մեր դարպասը այս անգամ աւելի ուժգին կերպով հրացանի կոթով անդադար զարկին :

Բարեբախտաբար, այդ դարբասին շատ մօտ պահուած մի հայ պատանի, հայերէն կանչեր լսելով, դարպասը բացեց: Ներս մտան ռուս բանակի մի խումբ հայ զինուորներ, որոնք մեզ անմիջապէս տեղափոխեցին մեծ հրապարակը, որտեղ տեղի ունեցող խուժանային ահռելի ոճրագործութեանը, որպէս դիտող մի հարիւրեակ ձիաւոր կոզակներ կային: Հայ զինուորները մեզ կոզակների մօտ թողնելով, գնացին երկու հայ եղբայրները ստոյգ մահից ազատեցին այն վայրկեանին, երբ Թաթարները այդ երկու եղբայրների պահուած խանութի դուռն էին կոտրում :

Կոզակներից մէկին հարցրի թէ ինչու են Թաթար խուժանին թոյլ տալիս անմեղ Հայերին կոտորել եւ հարստութիւնները թալանել: Կոզակը ասաց որ Թաթարները հրդեհի պատճառով իրենց սեփական ապրանքն են տեղափոխում :

— Բայց չէ՞ք տեսնում որ այդ խանութների ցուցափեղկերի վրայ հայկ. ազգանուններ են գրուած: Անտարբեր կերպով, ասաց որ իրենց հրահանգուած է չմիջամտել այսօրուան դէպքերին ...

Նոր ազատուած երկու եղբայրներին էլ մեր խմբին միացնելով, խնդրեցին կոզակների սպային, որ մեզ կոզակների ուղեկցութեամբ տեղափոխեն մինչեւ հայկ. քաղաքամասը, եւ իրենք շտապեցին զանազան տեղեր պահուած Հայերին եւս ազատելու :

Ահագին ճամբայ ունէինք անցնելու մեր վիրաւորների թեւերի տակ մտած :

Երբ թալանի եւ հրդեհի զարհուրելի տեսարանների միջից մօտեցանք կամրջին, տեսանք չորս թնդանօթ շարուած՝ խողովակները ուղղուած դէպի հայկ. քաղաքամասը: Այդ թնդանօթներով ռուս զինուորները պիտի ռմբակոծէին հայկական քաղաքամասը, եթէ Հայերը օգնութեան հասնէին թաթարական մասում կոտորուող իրենց հարազատներին, այն շինծու պատճառաբանութեամբ, որ իբր թէ Հայերը նախայարձակ եղան անմեղ Թաթարների վրայ ...

Թաթարական քաղաքամասի 150 հայ ընտանիքներին, տեղական զօրքերի հրամանատար՝ կոզակ համակրելի Զօր. Ֆլէյշէրի հրամանով, ռուս զինուորները տեղափոխեցին մեր քաղաքամասը: Ութ հարիւր Թաթար ընտանիքներն էլ մեր քաղաքամասից գիշերանց փախան թաթարական քաղաքամասը եւ այդպիսով՝ Հայերս կենդրոնացանք մեր, Թաթարներն էլ իրենց քաղաքամասերը :

Այս դիրքաւորումը ոչ միայն տեւեց մինչեւ հայ թաթարական ընդհարումների վերջը, այլ այդպէս էր նաեւ 1918 թ. հայ թաթարական կռիւներին եւ մինչեւ հիմա էլ, կարծեմ, մնացել է անփոփոխ:

Գանձակ գետը 3–400 քայլ լայնութեամբ եւ երեք քիլոմեթր երկարութեամբ քաղաքը բաժանած է 2 մասերի, գետի երկու եզերքին կառուցած դիրքերից իրար դէմ կռուեցինք թէ 1905 թ. Նոյեմբեր 20ից մինչեւ 1906 թ. աշունը, եւ թէ 1918 թ. սկզբից մինչեւ Յունիսի տասը, երբ Թուրք զօրքը գրաւեց Գանձակը : Եւ թէ 1920 թ. Մայիսին, երբ Գանձակի Թաթարները ապստամբուեցին սովետական իշխանութեան դէմ :

1905 թ. Նոյմեբեր 22ին, Թիֆլիսից Գանձակ ժամանեց խաղարար յանձնախումբը բաղկացած Ալ. Խատիսեանից, Շէյխ Իւլ Իսլամից եւ մի Վրացուց: Առիթից օգտուելով ընկ. Ա.Գիւլխանդանեանը մի քանի օրով գործով Թիֆլիզ էր մեկնել, յանձնախմբի հետ վերադարձաւ Գանձակ: Խաղարար յանձ.ի գալու առթիւ դինադադար յայտարարուած լինելով, ընկ. Ա.Գիւլխանդանեանը յանձ.ին անդամների հետ միասին կայարանից մեկնում է Թաթարական մասը, ուր յանձնախումբը իջեւանում է մէկ պանդոկի մէջ, իսկ ընկեր Ա. Գիւլխանդանեանը ոտքով հասնում է մեր քաղաքամասը, բոլորիս զարմանք եւ միեւնոյն ժամանակ ուրախութիւն պատճառելով, որ անփորձ տեղ է հասել :

ԲԵՆՈ

(7) (Շար.)

մինչեւ Թուրք հարուածողն էր Եուկոսլաւիան եւ իր վարիչները ։

1953ին երբ կ'առաջարկուէր յարաբերութիւններ մշակել Խ. Միութեան եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ, Թիթօ կ'ըսէր թէ շատ դժուար է ներել Խ. Միութեան։ Եւ ամէն անգամ որ առիթը ներկայացած է, յարձակած է անձնապէս Մոլոթովին վրայ ։

Այդ թուականներուն Սթալին ողջ էր եւ խորհրդային մամուլը երբեք Թիթոյի անունը չէր տար, առանց ըսելու դաւաճանը, Յուդան, եւն.։

Այս տարուան սկիզբը Թիթօ կը քննադատէր Մոլոթովի ճառը։Իսկ «Փրաւտա» հըրատարակեց Թիթօն որ մոռնայ անցեալը։ Մոլոթովին տեղ Պելկրատ գնաց Անաստաս Միկոյեան ։

« Եուկոսլաւիոյ եւ Խ. Միութեան միջեւ մեր վէճը կը սկսէր 1941ին , կը յայտարարէր Թիթօ։ Խ. Միութիւնը չէր հետաքրքրուէր Եուկոսլաւիոյ վերելքով, Եուկոսլաւիոյ իսկ շահերուն համար, այլ ի նպաստ Խ. Միութեան աշխարհակալութեան ։ Խ. Միութեան գործունէութիւնը Եուկոսլաւիոյ հանդէպ 1944էն ի վեր, ցոյց կուտայ թէ Սթալին կ'ուզէր Եուկոսլաւիոյ տնտեսութեան վրայ ձեռք դնել։ Իսկ Եուկոսլաւ վարիչները չէին ուզեր «արբանեակ»ը դառնալ Խ. Միութեան։

Տնտեսական գետնի վրայ պայքարը կը բիւրեղանար խորհրդային եւ եուկոսլաւ «խառն ընկերութեանց» շուրջ ։ Եուկոսլաւիոյ տնտեսութիւնը հիմնուած էր համայնավար աշխարհի հետ համաձայնութեամբ մը։ Երբ յարաբերութիւնները խզուեցան Խ. Միութիւնը տնտեսական պաշարում հաստատեց Եուկոսլաւիոյ դէմ, մտածելով թէ Թիթօ եւ իր գործակիցները ներողութիւն պիտի խնդրեն։ Անոնք չըրին այդ բանը։ Եւ Թիթօ օր մը կը յայտարարէր թէ «երբեք որեւէ փոքր ժողովուրդ տնտեսական, քաղաքական եւ զինուորական այնքան ճնշումի տակ չգտնուեցաւ , որքան Եուկոսլաւիոյ ժողովուրդը ։»

« Այս փոքրիկ ազգը դարձաւ դէպի Արեւմուտք, որպէսզի Խ. Միութեան պաշարումը մեզ չխեղդէ, որպէսզի ընկերվարութիւնը Եուկոսլաւիոյ մէջ չկորսուի , մենք պէտք ունեցանք մեր գնումները կատարել արեւմտեան երկիրներէն։ Արեւմուտքի հետ մեր առեւտուրը հիմա շատ աւելի է, քան Խ. Միութեան եւ արբանեակ երկիրներու հետ», կ'ըսէր Թիթօ։։ Խ. Միութեան մէջ Եուկոսլաւիոյ հանդէպ նախատինքը իր գագաթնակէտին հասաւ 1953ին, երբ Թուրքեւյոյն եւ եուկոսլաւ դաշինքը կնքուեցաւ, որ անուղղակի Եուկոսլաւեան կը կապէր արեւմտեան դաշնակցութեան հետ Յունաստանի եւ Թուրքիոյ միջոցով, որոնց երկուքն ալ անդամ են Ատլանտեան կազմակերպութեան ։

Ցանկարծ դադրեցան թշնամանքները։ Տարի մը ամբողջ Թիթոյի անունը չգրուեցաւ Մոսկուայի մամուլին մէջ։ Անցեալ աշունէն ի վեր «դաւաճան»ը վերափոխուած է «մարաջախտ»ի, «Հանրապետութեան նախագահ»ի եւայլն։ Մայիսէն ի վեր Պելկրատ դեսպան ղրկուեցաւ եւ փոխադարձաբար Եուկոսլաւ դեսպան մը ղրկեց Մոսկուա։ Այս թուականէն կը սկըսի յեղաշրջումը որ յանգեցաւ Բուլկանինի, Խրուշչեւի եւ Միկոյեանի դէպի Պելկրատ ճամբորդութիւնը։ Նախապէս անշուշտ, 1954 Սեպտեմբերէն ի վեր խորհրդային առեւտրական առաքելութիւն մը Եուկոսլաւիա գնաց ։ Այնուհետեւ յարաբերութիւնները բարեկամական հանգամանք ստացան։ Թիթօ կ'ըսէր թէ գործօն համակեցութիւն մը կ'ուզէ թէ Արեւելքի եւ թէ Արեւմուտքի հետ ։

Հաշտութիւն Խ.Միութեան հետ, եթէ կը փափաքի, սակայն առանց ենթարկուելու անոր եւ առանց խզելու բարի յարաբերութիւնները Արեւմուտքի հետ ։

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆԻ ՃԱՌԸ ԼԱՅՓՑԻԿԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԻՆ ՄԷՋ

•

Լայփցիկի տօնավաճառին երկրորդ օրը Խ. Միութեան առեւտրական դրասենեակին նախագահը ընդունելութիւն մը սարքած էր, ուր ներկայ էր խորհրդային պատուիրակութիւնը, առաջնորդութեամբ փոխ վարչապետ Միկոյեանի։

Կը մասնակցէին հինգ հարիւր հոգի զանազան երկիրներու ճարտարարուեստի եւ առեւտուրի ներկայացուցիչներէն ։

Այս առթիւ Պ. Միկոյեանի ճառէն կ'ամփոփենք կարգ մը հատուածներ— «Լայփցիկի Տօնավաճառը վերջերս բացառիկ կարեւորութիւն ստացած է Գերմանիոյ մէջ, միացնելով արուեստական կերպով բաժնուած երկիրը։ Ոչ միայն Գերմանիոյ այլեւ ամբողջ Եւրոպայի համար կարեւոր է այս Տօնավաճառը եւ միջոց մըն է յարաբերութիւն ստեղծելու Եւրոպայի Հիւսիսի, Հարաւի, Արեւելքի եւ Արեւմուտքի գործի մարդոց միջեւ։ Վայր մըն է նաեւ Լայփցիկի Տօնավաճառը ուր չեն հարցներ թէ այսինչ ապրանքը ո՞ւր կ'արտադրուի, Արեւելքի՞ թէ Արեւմուտքի մէջ, այլ ինչպէս կ'արտադրուի եւ ինչ է օգտակարութիւնը։ Այս տեսակէտով Լայփցիկի Տօնավաճառի նշանակութիւնը ոչ միայն առեւտրական այլեւ արհեստագիտական եւ մըշակութային է։ Այս տեսակէտով կապ մը կայ Գերմանիոյ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի գերման ժողովուրդին արհեստագիտական փորձառութեան եւ գերման ժողովուրդին տաղանդին միջեւ։ Ան արդէն դարմանեց պատերազմին վէրքերը եւ մեծ քայլերով կը յառաջդիմէ ազգային տնտեսութեան մէջ։ Մենք նեցուկ կը հանդիսանանք այն ամէն բանին որ կը միացնէ Գերմանները, ժողովրդավար հիման վրայ ։

«Մեր պետութիւնը կարեւոր առեւտրական յարաբերութիւններ կը մշակէ բազմաթիւ երկիրներու հետ։ Մեր եւ միւս ժողովրդավար երկիրներուն միջեւ կայ սերտ տնտեսական յարաբերութիւններ ։ Ապրանքներու փոխանակութիւն եւս ունինք Եւրոպայի եւ Ասիոյ կարգ մը երկիրներուն հետ, պէտք է օգտակար պայմաններ ստեղծել միջազգային առեւտուրը զարգացնելու համար ։

Ասոր համար պէտք է ջնջել տարբերութիւնը փոխանակութեան մէջ եւ հաստատել իրերու այնպիսի վիճակ մը որով բոլոր երկիրները ի վիճակի ըլլան կատարելու բնականոն առեւտուր մը աւելի նպաստաւոր պայմաններու տակ ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿ. ԵՒ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ 25ԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

•

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սիրելի հայրենակիցներ, Սփիւռքի մէջ մեր գոյութիւնը, մեր դարաւոր մշակոյթին պահպանումն ու զարգացումը, մեր ազգային դատին լուծումը միմիայն կախում ունին ուսումէն, զոր պիտի կարենանք տալ մեր զաւակներուն։ 1915ի ողբերգութեանց եւ արտագաղթի պատճառով կորսնցուցինք մեր կրթական հիմնարկութիւնները։

Այն օրերուն երբ մենք գաղթական մեր նոր կայքերը կը հաստատէինք հիւրընկալ ափերու վրայ եւ մեր օրապահիկը շահելու ետեւէ էինք, խումբ մը գաղափարապաշտ հայ մտաւորականներ, խելացի ու հեռատես կը հիմնէին Համազգային Մշակութային Ընկերութիւնը եւ Պէյրութի մէջ կը բանային ճեմարան մը։

Այդ Ընկերութեան եւ ճեմարանին Քսանըհինգամեայ Յոբելեանն է, որ կը տօնենք այսօր։

Ճեմարանը այս քսանեհինգ տարիներու ընթացքին մեր ժողովուրդին պարգեւեց 150է աւելի հայ դաստիարակութիւն ստացած երիտասարդ մտաւորականներ, բժիշկ, դեղագործ, երկրաչափ, գրագէտ, բանաստեղծ, ուսուցիչ, հանրային գործիչներ։

Այսքանը բաւարար չէ սակայն ։ Աշխարհի բոլոր երկիրներուն մէջ մեր ունեցած ի ծնէ խելացի եւ յառաջադէմ տղաքը, որոնք տնտեսական եւ այլ պատճառներով ի վիճակի չեն իրենց բարձրագոյն ուսումը շարունակելու, պէտք է ձրիաբար ընդունուին ճեմարան։ Այդ կարելի պիտի ըլլայ եթէ զօրացնենք ճեմարանը, տնտեսապէս եւ կրթապէս։

Անցեալ քսանեհինգ տարիներու մեր կարգախօսն էր — Երկրորդական Վարժարան։

Շնորհիւ հայ ժողովուրդին եւ անոր անձնուէր զաւակներուն ունինք այսօր այդ վարժարանը՝ «Նշան Փալանճեան Ճեմարան»ը։

Մշակոյթն է ժողովուրդի մը մեծագոյն ուժը ։ Գիտութիւնն է այսօր հաւաքականութեան մը հզօրագոյն զէնքը։

Գիտութեամբ պիտի կարենանք բուժել մեր վէրքերը։ Գիտութեամբ պէտք է վերջ մը դնենք մեր դժբախտութիւններուն։ Որեւէ զոհողութիւն քիչ է այս հաւաքական իտէալի իրագործման համար ։

Համազգային Մշակութային Ընկերութեան եւ Պէյրութի Փալանճեան Ճեմարանի քսանըհինգամեայ Յոբելեանը պէտք է տօնենք այս մտքով, այս յոյսով։

Իւրաքանչիւր Հայ պէտք է մասնակցի այս սրբազան գործին։

Մեծ զոհողութիւն մը չէ ձեզմէ պահանջուածը։ Համեստ ընտանիքներու իւրաքանչիւր անդամը թող նուիրէ 100 ֆրանք, խնայելով իր սրճարանի, սինեմայի, սիկարէթի ծախքերէն։ Անոնք որ ի վիճակի են թող վճարեն առատաձեռնօրէն։Ամէնքս ալ պէտք է գիտնանք, որ կը վճարենք մեր զաւակներու ապագայի՛, մեր ժողովուրդի մեծութեան համար։

Մարսէյլի մէջ Յոբելեանը պիտի տօնուի Յունիս 5ին։

Հանդէսէն առաջ եւ ընթացքին որեւէ հանգանակութիւն տեղի պիտի չունենայ ։

Յանձնախումբի անդամները պիտի դիմեն ձեզի Յունիս ամսուան ընթացքին ։

Իւրաքանչիւր նուիրատու պիտի ստանայ համապատասխան ընկալագիր ։

Բոլոր նուիրատուութիւնները պիտի յայտարարուին թերթով ։

Յոբելենական Յանձնախումբի նախագահներ՝ Կոստան Զարեան, Փրոֆ. Գ. Խայիկեան եւ Արամ Թէրզիպաշեան ։

Քարտուղար՝ Կ. Փօլատեան, գանձապահ՝ Յովհ. Խպիրեան ։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄԵԾ ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ մը ըրած է Անթիլիասի Կաթողիկոսարանին՝ Եւրոպայէն անանուն բարերար մը, որպէսզի բոլորովին արդիական եւ մեծ տպարան մը հիմնուի, դպրեվանքին հրատարակչական գործերուն ։ Մեքենաներու կարեւոր մասը ապսպրուած է արդէն, ամբողջութիւնը պիտի արժէ հարիւր հազար լիբ. ոսկիէն աւելի։ Կը սպասուի որ այս ձեռնարկը նիւթական լաւ արդիւնք ապահովէ ,ինչպէս կը գրէ Անթիլիասի պաշտօնաթերթը «Հասկ»։

ՏՈՔԹ. ԱՆԴՐԱՆԻԿ Խօրնէքեան Մօնթեվիտէոյի մէջ Լատին Ամերիկայի բժշկական կազմակերպութեան ջղավիրաբուժական ժողովին ներկայ գտնուած է իբրեւ Արժանթինի ներկայացուցիչ։ Խօրնէքեանի ներկայացուցած նորութիւնը ամէնէն զգայացունցը եղած է Լուսնոտութիւն դարմանումի մասին։ Իր 120 հիւանդներու վրայ բժշկական փորձերը դրական արդիւնք տուած են։ Այս առթիւ իր տեղեկութիւնները խոր տպաւորութիւն ձգած են գիտուններուն վրայ։ Անոր այս տեղեկութիւնները պիտի ղրկուին Հիւս. Ամերիկայի բժշկ. կեդրոնական կազմակերպութեան ջղավիրաբուժական յանձնախումբին ։

ԽԱՐԹՈՒՄԻ Ազգ. վարժարանի ամավերջին հանդէսը տեղի ունեցած է Մայիս 15ին ։ Ներկայ եղած է Սուտանի կրթական նախարարը, Ազգ. վարչութեան անդամները եւ օտար հրաւիրեալներ։ Ընդհանուր ուրախութիւն պատճառած են հայերէն, արաբերէն եւ անգլերէն արտասանութիւնները։ Կրթ. նախարարը իր հիացումը յայտնած է հայ մանուկներու արաբերէն հարազատ առոգանութեամբ արտասանութիւններուն համար եւ գոված Ս. Տիւլկէրեանը որ արաբերէն արտասանութեամբ յուզած է զինք։ Տնօրէն Դ. Տիւլկէրեան կատարած է դպրոցական տարեշրջանի տեղեկատուութիւնը ։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը Նեհրու, որ Պելկրատ եւ Վիէննա պիտի այցելէ Յունիսին, պիտի ընդունուի Պապին կողմէ, Յուլիս 7ին, երբ Հռոմէն անցնի։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (54)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԺԷ.

Այժմ, կ'ենթադրեմ թէ ճահճի մը մէջ խրած եմ։ Ինչո՞ւ թոյլ տուի որ այդ զզուելի յիմար Միլրէյը զիս ալ խառնէ խնդրի մը մէջ, որուն մասին չեմ մտածեր անգամ ։

Փեկէթ նշանաւոր Յոբի մխիթարիչ է։ Գոհունակութիւն մը կը զգայ, որ զիս ուղղակի կը խենթեցնէ։ Յուզուած վիճակէս օգտուելով, գրենական պէտքերու սնտուկը ուզածին պէս կարգադրեց։ Եթէ ուշադիր չգտնուի, յաջորդ յուղարկաւորութեան ենթական ինքը պիտի ըլլայ։

Ի վերջոյ սակայն, ստիպուեցայ մտիկ ընել զինքը։

— Սըր Էօսթէյս, կրնայ ըլլալ որ Րէյպըրն իմացաւ Պ. Միլրէյի հետ փողոցին մէջ ձեր ըրած խօսակցութիւնը։ Նկատեցի որ Պ. Միլրէյի կողմէ գրաւոր յանձնարարական մը չունիք։ Դուք Րէյպըրնը ձեր քով առիք իր իսկ խօսքին վրայ։

— Ուրեմն Րէյպըրն վարպետ դաւադի՞ր մըն է, կը կարծես, ըսի մեղմ ձայնով։

Փեկէթ հաստատական պատասխան տուաւ։

Այս կարծիքը արդեօք սնուցած աչքիս վրէժխնդրութեան արդի՞ւնքն է եւ ո՞ր աստիճան։ Րէյպըրնի մասին շատ դէշ խօսեցաւ։ Այս վերջինին ելոյթներն ալ իր դէմ են։ Նպատակս է այս խնդրի մասին որեւէ քայլ չառնել։ Մէկը որ ինքզինքին թոյլ տուած է կատարեալ յիմար մընկատուիլ՝ պէտք չունի հոս հոն լուր տարածելու։

Սակայն Փեկէթ այս վերջին դժբախտութենէն ի վեր ուժ ու կորով կորած է, կը գործէ իր հասկցած եղանակով։ Ոստիկանատուն դիմեց, անհամար հեռագիրներ ուղարկեց եւ իմ հաշուոյս ուիսքի եւ սոտա հրամցուց խումբ մը Անգլիացի եւ Հոլանտացի պաշտօնատարներու ։

Այս իրիկուն ստացանք Միլրէյին պատասխանը։ Կ'ըսէ թէ ոչինչ գիտէ վերջին քարտուղարին մասին։ Հանդստացուցիչ մէկ բան միայն կար ։

— Ցամենայն դէպս թունաւորուած չես, ըսի Փեկէթին։ Մաղձի սովորական տագնապ մը անցուցեր ես։

Ընկճուած ձեւ մը առաւ ։

Աւելի վերջը ․

Փեկէթ իր տարրին մէջն է։ Մտքին մէջ կը շողշողան փայլուն գաղափարներ ։ Կ'ուզէ փաստել թէ « Գորշ զգեստով մարդը» Րէյպըրնէն զատ ուրիշ մէկը չէ։ Կ'ենթադրեմ թէ ճիշդ ալ է, ինչպէս առհասարակ։ Բայց այս ամէնը սկսաւ անհաճոյ ըլլալ։ Որքան շուտ մեկնիմ դէպի Րոտէզիա այնքան լաւ կ'ըլլայ։Փեկէթին բացատրեցի որ հետս պիտի չընկերանայ ։

— Կը հասկնա՞ս, սիրելիս, դուն հոս՝ տեղին վրայ պէտք է մնաս։ Որ եւ վայրկեան կրնան Րէյպըրնի մասին բացատրութիւններ պահանջել քեզմէ։ Ասկից զատ՝ իբրեւ Անգլիոյ խորհրդարանին մէկ անդամը, չեմ կրնար հանդուրժել որ փողոցային կռիւի մասնակցող քարտուղարս իմ հետ պտտի, ըսի ։

Փեկէթ շատ զգածուեցաւ։ Իր նման պարկեշտ մէկուն համար շատ ծանր հարուած մըն էր այս ։

— Սակայն ի՞նչ պիտի ընէք ձեր թըղթակցութիւններուն եւ ձեր բանախօսութեան նօթագրութիւններու մասին, Սըր Էօսթէյս ։

— Ես կը կարգադրեմ ։

— Ձեզի յատկացուած կառքը պիտի կապուի վաղը՝ Չորեքշաբթի, ժամը 11ին մեկնող կառախումբին։ Հարկ եղած կարգադրութիւնները կատարած եմ։ Տիկին Պլէր աղախին պիտի առնէ՞ իր հետ։

— Տիկին Պլէ՞ր, գոչեցի զարմացած ։

— Ըսաւ թէ ինքն ալ հրաւիրած էք ձեր կառքին մէջ։

Այո, հիմա կը մտածեմ, որ այդ տեսակ առաջարկ մը ըրած էի։ Դիմակաւոր պարահանդէսին իրիկունն էր։ Նոյն իսկ ըստիպեցի որ հետս գայ։ Սակայն երբեք մտքէս չանցուցի թէ պիտի ընդունէր հըրաւէրս։ Թէեւ շնորհալի՝ բայց պիտի չուզէի իր ընկերակցութիւնը. — Մինչեւ Րոտեզիա երթալ եւ վերադառնալ ։

ԱԳԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ծին համար : Երկար շարքեր կը սպասեն կայաններու առջեւ, այն յոյսով որ միջոց մը պիտի գտնուի ճամբորդելու :

Միւս կողմէ, գաւառներու մէջ գործադրկութիւնը լուրջ սպառնալիք մը կը դառնայ : Քիմիական գործարան մը, գրկուած վառելանիւթէ, պիտի փակէ շաբթուան վերջը իր դռները, 68 հազար գործաւորներու դիմաց : Սկովտիոյ մէջ երկաթագործութիւնը նոյն կացութեան մէջ կը գտնուի : Նաւահանգիստներու մէջ քարածուխը, ինչպէս նաեւ արտածման ուրիշ նիւթեր կը դիզուին, քարափի աշխատաւորութիւնը տակաւին գործի բռնկած չըլլալով :

Հիմա որ կառավարութիւնը ունի բացառիկ իրաւասութիւններ, ամբողջ Անգլիան անհամբեր կը սպասէ ձեռք առնուելիք միջոցներուն, «ժողովուրդին համակրանքին անարժան» այս գործադուլին առաջքն առնելու համար :

ՊԵԼԿՐԱՏԻ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Երկու պատուիրակութիւններուն Պրիոնի կղզին ձգելէն ետք, բանակցութեանց առաջին նստաշրջանը աւարտած կը նկատուի : Մինչ Թիթօ վերադարձած է Պելկրատ, Խ. Միութեան արտաքին փոխ նախարար Կրոմիքոյի ընկերակցութեամբ, խորհրդային վարիչները մեկնած են Եուկոսլաւիոյ գեղատեսիլ շրջանները, երբեմն գրօսաշրջիկներ, Եուկոսլաւիոյ փոխ վարչապետին առաջնորդութեամբ : Պելկրատի մէջ սակայն, աշխատանքները վերսկսած են փորձագէտներու օժանդակութեամբ, «գործօն համակեցութեան» մասին վերջնական զեկոյցին խմբագրութեան համար : Կը սպասուի որ այս երեկոյ կամ վաղը հրատարակուի : Իրազեկներու կարծիքով, պիտի բաղկանայ երկու մասէ : Առաջինը միայն խորհրդային եւ եուկոսլաւ յարաբերութեանց մասին, իսկ միւսը միջազգային խնդիրներու վերաբերեալ, ժողովուրդներու համակեցութիւն, ջինջերու պատերազմին դադարում, Արեւելք – Արեւմուտք խմբաւորումներու վերացում եւն. :

Կը յայտնեն թէ խօսակցութեանց առաջին երեք օրերուն, պատուիրակութիւնները մնացած են առաւելաբար ընդհանրութիւններու վրայ : Հիմա որ փորձագէտներ գործի ձեռնարկած են, կը կարծուի որ համաձայնութեան մը հիմերը նետուած են արդէն վարիչներու կողմէ : Հաւանաբար երբ այսօր Խրուշչեւ եւ Բուլկանին վերադառնան Պելկրատ, վերջին հանդիպում մը ունենան Թիթոյի հետ, փորձագէտներու աշխատանքները տեսակ մը վաւերացնելու համար :

× Խորհրդային պատուիրակութեան շրջագայութեան ընթացքին, յատկանշական կը նկատեն այն պարագան թէ ժողովուրդը մեծ խանդավառութիւն եւ տաք ընդունելութիւն ցոյց չէ տուած : Ոչ փողոցներու մէջ, ոչ այն գործարաններուն մէջ զորս այցելած են : Փողոցները դրօշազարդուած էին միայն Եուկոսլաւ դրօշներով :

× Պրիոնի կղզիին մէջ Թիթօ առաջնորդած է հիւրերը իր ինքնաշարժին մէջ զոր վարած է անձամբ : Քովը՝ Միկոյեան, իսկ ետեւը՝ Խրուշչեւ եւ Բուլկանին :

ՓԱՐԻԶԻ մէջ ոստիկանութիւնը քննութիւն մը բացաւ փարիզաբնակ հիւս. Ափրիկեցիներու մասին : Բազմաթիւ պանդոկներ խուզարկուեցան, եւ հարիւրաւոր հիւս. Ափրիկեցիներ հարցաքննուեցան. ձերբակալուեցան քանի հոգի : Այս գործողութիւնները կապ ունին Փարիզի մէջ վերջերս կատարուած շարք մը խոշտանգումներու եւ յարձակումներու հետ :

ՀՈՆԿ – ՔՈՆԿԻ մէջ քանի հոգի ձերբակալուեցան Պատունկ դաշող օդանաւին արկածին խնդրով : Ինչպէս յայտնած էինք բացուած քննութենէն ետք անգլիական կառավարութիւնն ալ ընդունած էր օդանաւին մէջ ռումբ մը զետեղուած ըլլալու եղբակացութիւնը :

ԲՈԼՈՐԻՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԲՈԼՈՐ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐՈՒ Վ.ՃԱՐՈՒՄՆԵՐԸ Կ'ԸԼԼԱՆ ԿԱՆԽԻԿ :

Վարչութիւնը ի վիճակի չէ կազմակերպութիւններուն կամ անհատներուն ամէն անգամ յիշեցնել պարտքերը :

Լոյս չեն տեսներ նախապէս չվճարուած յայտարարութիւնները :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

Մարսէյլի մէջ կը տօնուի, կիրակի, Յունիս 5ին, կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Սալ Մագընոյի մէջ (88, Ռիւ տ'Օպանեբ) :

Պատուոյ նախագահութեամբ՝ Տէր եւ Տիկին ԺԱՆ ՊԱԼԱՐԻ (որոնք խօսք կ'առնեն հանդէսի ընթացքին) :

Նախագահութեամբ Պ. Պ. ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆԻ, ՓՐՈՖ. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆԻ եւ Ա. ԹԷՐԶԻՊԱՇԵԱՆԻ :

Կը խօսին ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ, Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած եւ ճոխ բաժին :

Երգ, արտասանութիւն, նուագ :

Հանդէսի ընթացքին որեւէ հանգանակութիւն տեղի պիտի չունենայ :

Մուտքը ազատ է :

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՕՐԸ

ՅՈՒՆԻՍ 12ԻՆ

Առտուն ժամը 10էն երեկոյեան 23, Մոնմորանսիի բարձունքին, մեր Հանգստեան Տան գեղեցիկ պարտէզին մէջ :

Ժամադրուեցէք բոլորդ, գեղեցիկ տօնախմբութեան մը համար :

Գեղարուեստական մասը կը սկսի ժամը 14.30ին, որուն կը մասնակցին՝

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐԸ ԵՒ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻ ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԵՐԸ : Սօսիէթէ Սենֆօնիք տը Տէօյ եւ անակընկալներ :

Երիտասարդներու համար զանազան զբօսանքներ :

Ճոխ պիւֆէ եւ երեկոյեան շիշ քէպապ փիլաւով, դիւրամատչելի գիներ :

ՃԱՇ. — Բացառապէս 80 հոգիի համար կազմակերպուած է ցերեկուան ճաշ մը : Նախապէս արձանագրուիլ մինչեւ 9 Յունիս, Ն. Յովհաննէսեանի մօտ,

14 Ռիւ Ռօշանպօ, Փարիզ (9) :

Ճաշ եւ մուտք 1200 ֆրանք :

ՄՈՒՏՔ 200 ՖՐԱՆՔ

FESTIVAL CONCERT

ՈՒՐԲԱԹ, 3 ՅՈՒՆԻՍ, ԺԱՄԸ 20.30ԻՆ

ԵՐԳ

Տիկ. ՍԻՒԶԱՆ ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ ՏԸ ՍԻՄՕՆԷ

(Ամերիկայէն, տիկինը երգած է Թաուն Հոլ, Սիթի Սանթրալ, Օփերա Կիլտ եւն.)

ՊԱՐ

ՕՐ. ՌԷԺԻՆ ՕՀԱՆ

(Օփերա Քոմիքի առաջին պարուհի, եւ էքոլ տիւ պալէ Փարիզիէն) :

ՆՈՒԱԳ

ԾԱՆՕԹ ԹԱՌԻՍՏ՝ ԳԱՐԵԳԻՆ

(Թուականը ընտրուած է չխաչաձեւելու համար ուրիշ հանդէսներ) :

SALLE CHOPIN, 252, Fg. St. Honoré

Յայտագիր կը բաղկանայ երկու մասէ

Ա. մաս. — Զուտ դասական

երգ՝ ՏԻԿԻՆ ՍԻՄՕՆԷ

Պար՝ ՌԷԺԻՆ ՕՀԱՆ

Նուագ՝ ԹԱՌԻՍԹ ԳԱՐԵԳԻՆ

Բ. մաս. — Զուտ հայկական (աշուղական) Սայաթ Նովա եւն. :

Մասնակցութեամբ նոյն ծանօթ արուեստագէտներուն.

Այս համերգները տեղի պիտի ունենան նաեւ Մարսէյլ, Պոլիս, Լիբանան եւն. :

Տոմսերու գին. — 350, 500, 1000 :

Կը ծախուին 83 ռիւ Տէնֆէրք, Գ. Օհաննէսեան եւ գրատուն Բալուեան, 43ռիւ Ռիշէ, ներկայացման իրիկունը Սալ Շոփէնի կիշէն :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Պուլվար Օտոյի Ս. Յակոբ Մատրան եւ Կ. Խաչի վարժարանի աշակերտներու կողմէ : Այս շաբաթ ժամը 21ին, Պառնըթէոնասիոնալի սրահին մէջ, 230, Շըմէն Մառըտակ Վիլ :

Պիտի բեմադրուի աշակերտներու կողմէ ԵՐԿՈՒ ՈՐԲԵՐ, մանկական սիրուն թատերախաղ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Սօնա Թորոսեանի :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Կը մասնակցին փոքրիկն Անահիտ Քէնտիրեան (դաշնակ), Պարոյր Կարապետեան (ջութակ) :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ 37ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՓԱՐԻԶ

Կիրակի, Յունիս 5ին, կէսօրէն վերջ ժամը 3ուկէսէն մինչեւ կէս գիշեր : Ե. Քաղաքետարանի սրահին մէջ (Փլաս տիւ Փանթէօն) :

Հովանաւորութեամբ Հ. Հ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

Կը նախագահէ ընկ. Պ. ԶՊՈՒՔՃԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Խօսք պիտի առնեն Ֆրանսայի ընկերվարականներու ներկայացուցիչը եւ Հոլանտացի Հայասէր ՏՐ. ՆԱՂԸԼ

Խօսք՝ Նոր Սերունդի կողմէ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին

Պ. Զ. ՄԷԼԻՔԵԱՆ (ջութակ), յայտնի պարիթօն Կ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ (երգ) :

Օր. Ա. ՔԷՇԻՇԵԱՆ եւ ընկ. Զ. ՂԱՐԻՊԵԱՆ (արտասանութիւն) :

Տիկ. ՖԷՍԼԵԱՆ (հայկական եւ կովկասեան պար), ընկերակցութեամբ թառահար ԳԱՐԵԳԻՆԻ : ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը ղեկավարութեամբ Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Նուագախումբի քառեակ մը պիտի նուագէ հայկական կտորներ :

Ժամը 7էն յետոյ կը սկսին եւրոպական պարերը մինչեւ կէս գիշեր ընտիր նուագախումբով ղեկավարութեամբ՝ Կ. ՍԱՐԵԱՆԻ

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով : Մուտքը 200 ֆրանք :

Տոմսերը կը ծախուին Հ. Սամուէլ եւ Պարսամեան գրատուները :

Հաղորդակց. միջոցներ. — Մէթրօ Կարտինալ Լըմուան, Սէն Միշէլ, Օտէօն եւ Լիւքսէնպուր : Օթօպիւս թիւ 85, 27, 21:38 եւ 81 :

ԼԻՈՆ

Յունիս 5ին :

Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 14.30ին : Գ. Թաղամասի սրահը :

Նախաձեռնութեամբ Լիոնի Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին :

Կը նախագահէ Պ. Ա. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ

Կը խօսի Տիկ. Է. ԲԻՒԶԱՆԴ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ՝ ԺՈՐԺ ՄԱՍԻ (յայտնի երգիչ ռատիոյի), Տիկին Սոնիա Թադէոսեանի, Պետրոս Պետրոսեանի, Տիկին Մարի Գրիգորեանի (երգ) :

Օր. Առաքելեանի, Տօնապետեանի եւ Տէրմանեանի (արտասանութիւն) :

Վարդանեանի (դաշնակ) :

Ճոխ պիւֆէ, անակնկալներ :

Մուտքը ազատ է :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Այս կիրակի, Ռիւ ԺԷ սրահը, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ենթակոմիտէին : Մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի, Կ. Խաչի սանուհիներուն եւ Նոր Սերունդի :

Կը նախագահէ ընկ. ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

ՆԻՍ

Յունիս 12ին : Կը խօսի ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մարսէյլէն մասնաւոր օթօպիւսներ վարձուած են :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՊԱՌՏՕ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբի, այս կիրակի ժամը 15.30ին, Բարսեղ Շահպազ ակումբին մէջ :

Կը նախագահէ ընկ. Կ. ՏՕՆԷՐԵԱՆ

Կը բանախօսէ ընկ. Ա. ՔԷՆՏԷՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Նոր Սերունդականները :

Խմբերգ, արտասանութիւն, մեներգ, նուագ եւայլն :

ՏԵՍԻՆ

Յունիս 11ին : Կը խօսի Տիկ. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբի ժողովը այս Ուրբաթ ժամը 21ին, 17 Ռիւ Պլէօ :

ԼԻՈՆ. — Վարանդեան կոմիտէն՝ ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, Յոյներու սրահը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Տէսինի բոլոր ընկերուհիները այս երեքշաբթի, ժամը 8.30ին, ծանօթ հասցէին : Ներկայ կ'ըլլայ ընկերուհի Տիկին Էլ. Բիւզանդ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերէն կը խնդրուի անյապաղ հեռախօսել Թուրաէն 27-35, իմանալու համար կայանի արձանագրութեանց նախնական պայմանները :

ՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ :

Դասախօս Բժ. ՌԷՄՕՆ ՊԷՕՐԷՔՃԵԱՆ :

Նիւթը՝ Առանց ցաւի ծննդաբերութիւն :

Մուտքը ազատ է :

— ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քաւէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քաւէի դիմաց :

Կը խօսի Պ. Յակոբ Նազարեան :

Նիւթ՝ «Արդի Հայաստանի տնտեսական կեանքը» : (Բ. մաս) :

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ : Մուտքը ազատ է :

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 3 ՅՈՒՆԻՍ

VENDREDI 3 JUIN 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7689 31e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3100

ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ՔԱՅԼԵՐ

Ամերիկեան թերթերը գրեցին, թէ Ֆորդի հիմնարկութիւնը 50 միլիոն տոլարի նուիրատուութիւն մը ըրած է, ամերիկեան մասնաւոր քոլէճներու եւ համալսարաններու ուսուցչութեան թոշակները բարձրացնելու համար :

Ինչպէս ծանօթ է, մինչեւ իսկ այս երկրին մէջ, բաղդատելով այլ ասպարէզներու հետ — բժշկութիւն, փաստաբանութիւն եւ այլն — ուսուցչական ասպարէզը համեմատաբար անհրապոյր է, նիւթական դետնի վրայ : Ուսուցիչները բաւականաչափ չեն վճարուիր, հակառակ անոր, որ ամերիկեան վաղուան ժողովուրդը անոր ձեռքով կը պատրաստուի :

Հոս ալ գովք ու պանծացում կայ դպրոցներու եւ քոլէճներու ուսուցչութեան գործին ու անոր «վսեմ» դերի մասին, սակայն վարձատրութիւն չկայ, կամ չատ քիչ :

Այս կացութիւնը երկար ատենէ ի վեր տագնապ մը ստեղծած է, վտանգելու ատենաէն բարձրագոյն կրթութեան գործը :

Ֆորդի հաստատութիւնը իր ուշագրաւ նուիրատուութեամբ, կուգայ դարմանելու այս կացութիւնը եւ կասեցնելու ըսպառնացող վտանգը : Տրամադրուած 50 միլիոնի տոկոսը, շուրջ երեք հարիւր հազար տոլար, պիտի յատկացուի ուսուցչութեան վճակի մասնակի բարելաւման :

Սակայն բաւական անսովոր նուիրատուութիւն մըն է Ֆորդի 50 միլիոնը, որ երկրին ապագային համար շատ կարեւոր նպատակ մը կը հետապնդէ : Անկէ առաջ, միլիոններ նուիրուած են քոլէճներու կամ համալսարաններու շէնքերը կառուցանելու համար, ուսուցչանոցներ եւ ուսուցիչներու բնակարաններ հաստատելու համար : Կրթական թոշակներ հաստատուած են, երիտասարդութիւնը քաջալերելու համար : Այսօր, այս կարեւոր գումարը կը նուիրուի ուսուցիչներու վիճակը բարելաւելու եւ կրթական ասպարէզը բարձրացնելու համար, իր դերին արժանավայել ատիճանին :

Ինչո՞վ պակաս է ուսուցչութիւնը՝ բժշկութենէն ու փաստաբանութենէն, իբրեւ մասնագիտութիւն, մէկ կողմ թողելով անոր կատարած դերին բարոյական բարձր նշանակութիւնը : Բայց նիւթական վարձատրութեան տեսակէտէն, որքա՞ն հեռու են իրարմէ այդ ասպարէզները. որքա՞ն նսեմ է ուսուցչութիւնը ...

Սակայն, կարեւորը՝ միայն նուիրատուութիւնը չէ, ոչ ալ անոր հետապնդած նպատակը : Այլ ամերիկեան ոգին ու ըմբռնումը : Տարիներ առաջ, Ռօքֆէլլըրի հաստատութիւնը միլիոններ տրամադրած էր բժշկութեան զարգացման համար, Քարնըկի հաստատութիւնը՝ գրադարաններուն համար : Անոնք ուրիշներուն կարգին, խոշոր գումարներ տրամադրած են, մտածելով որ փոքր գումարները մեծ դեր մը չեն կրնար կատարել, կը ծախսուին չուտով եւ քանի մը տարիէն նորէն «տագնապ» կը ստեղծուի : «Շատ տանք, որ ալ չտանք նոյն նպատակին համար», — այսպէս կը մտածեն Ամերիկացիները, ապահովելու համար հետապնդուած նպատակներ իրագործելու համար :

Իսկ մե՞նք : Մեր հարուստ ընկերութիւններն ու Միութիւննե՞րը, մեր ունեւոր հայրենակիցնե՞րը :

Ունինք չափի գաղափարը, կը ճանչնանք մեր իրականութիւնն ու պայմանները, սակայն գիտենք նաեւ որ մեր նուիրատուութիւնները, պահելով ամէն համեմատութիւն, կաթիլներ են՝ չըսենք գետէն կամ լիճէն, բայց առնուազն՝ առուներէն ու լճակներէն, եթէ պատկերով խօսիլ ուզենք :

Ունինք անուններ, մէկէ աւելի, որոնք կրնան Ֆորդերու կամ Ռօքֆէլլըրներու քով նստիլ : Ինչո՞ւ հոգիով ալ չնստին անոնց մօտ եւ իրենց զօրովն ու ճգտումներովը չհաւասարուին անոնց :

Դար մը եւ աւելի առաջ, հայ հարուստներու եւ ամիրաներու բարերարութեամբ կառուցուած են Պոլսոյ դպրոցներն ու եկեղեցիները, որբանոցներն ու հիւանդանոցները : Նոյն ոգին արտայայտուած է Կովկասի, Եգիպտոսի, Ռումանիոյ եւ այլ վայրերու մէջ : Ինչո՞ւ չարթննայ ազգային զոհաբերութեան այս պանծալի ոգին : Ցամքա՞ծ է արդեօք : Չենք կարծեր : Կը հաւատանք նոյնիսկ, որ պիտի արտայայտուի ան, նոյնիսկ քիչերու մէջ, եթէ չփման մէջ մտնեն անոնք մեր ժողովուրդի ձգտումներուն հետ եւ ըմբռնեն մեր նպատակներուն վեհ ու համազգային նշանակութիւնը :

Եւ եթէ ճանչնան մանաւանդ՝ զոհաբերութեան զգացումէն բխած վայելքն ու անհուն քաղցրութիւնը :

Խմբագրական՝ ԱԼԻՔԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԵՍԻՆԱՅԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ

ՌԸՆԷ ՄԷՅԷՐ ՆԱԽԱԳԱՀ

Առջի օր բացուեցաւ Մեսինայի մէջ « պողպատի - քարածուխի եւրոպական կազմակերպութեան » խորհրդաժողովը, նոր նախագահի մը ընտրութեան եւ «Պէնէլիւքս» խմբակցութեան Եւրոպական միաձուլման մասին մշակած ծրագրին քննութեան համար :

Հաղորդած էինք թէ արտաքին նախարարը Փինէ չարաթ մեկնած էր Իտալիա, միանալու համար կազմակերպութեան միւս հինգ անդամ պետութեանց արտաքին նախարարներուն : Ինչպէս գիտէք, «պողպատի - քարածուխի եւրոպ. կազմակերպութեան» կը մասնակցին վեց պետութիններ Ֆրանսա, Իտալիա, Արեւմտ. Գերմանիա, եւ «Պէնէլիւքսը» (Պելճիքա, Հոլանտա, Լիւքսէմպուրկ) : Այս կազմակերպութիւնը վերին հովանաւորութիւնը ունի անդամ երկիրներուն պողպատի եւ քարածուխի վերաբերեալ խնդիրներուն վրայ : Սակայն կը կազմէ նաեւ կորիզ մը՝ ապագային համաեւրոպական աւելի սերտ կապեր ստեղծելու համար : Համագործակցութիւն՝ տնտեսական, մշակութային, քաղաքական եւն. մարզերուն մէջ : Անշուշտ «Եւրոպական Միութեան» մը կազմութիւնը տակաւին հեռապատկեր մըն է, եւ կազմակերպութեան հանդէպ անդամ պետութեանց դերիշխանութիւնը ցարդ խնդրոյ առարկայ չէ : Այսինքն կեդրոնական կառավարութիւն մը՝ համադաշնակցութենէ մը, կամ Մ. Նահանգներու օրինակով՝ «Միացեալ Եւրոպայ»է մը բխած :

Սակայն այժմէն պիտի փորձեն նոր զարկ մը տալ «Եւրոպական միաձուլման շարժումին», պողպատի - քարածուխի համայնական դրութիւնը կիրարկելով ուրիշ մարզերու մէջ ալ :

Այս տեսակէտէն, պաշտօնական շրջանակները գոհունակութիւն կը յայտնեն որ « պողպատ - քարածուխի բարձրագոյն իշխանութեան նախագահ ընտրուած է միաձայնութեամբ եւ առաջին նիստին իսկ, Ֆրանսայի ներկայացուցած թեկնածուն՝ Ռ. Մէյէր» : Թէեւ պզտիկ դժուարութիւն մը գոյութիւն ունէր : Արդարեւ Մէյէր Ֆրանսական խորհրդարանին անդամ է, եւ սկզբունքով այս «եւրոպական կազմակերպութեան» մէջ երկիրներու ներկայացուցիչները պէտք չէ որ ազգային նկատուած հանդամանքներ ունենան : Այսպէս իտալացի ներկայացուցիչը, եւ րեափոխան, նախապէս հրաժարած էր իտալական խորհրդարանէն : Սակայն Ռ. Մէյէրի համար դժուարութիւնը հարթուեցաւ խորհրդարանէն «արձակուրդ մը» առնելու լուծումով :

Նոր նախագահը համոզուած «Եւրոպացի» մը կը նկատուի, սակայն նկատի առնելով քաղաքական դետնի վրայ իր վարժանձնաւորութիւն մը ըլլալը, իբրեւ նախկին նախարար և վարչապետ, կը կարծուի որ«եւրոպական նոր զարկ»ին ուղղութեամբ աշխատելով հանդերձ, պիտի գիտնայ ճշգրիտ սահմանը ըմբռնել, թէ ուր կը վերջանան եւրոպական կազմակերպութեան իրաւասութիւնները, ազգային իրաւունքներու եւ դերիշխանութեան դիմաց :

Խորհրդաժողովին յաջորդ նիստերը պիտի յատկացուին «Պէնէլիւքս»ի «պողպատածուխ» կազմակերպութեան ընդարձակման մասին ներկայացուցած քիչ մը յախուռն ծրագրին (մաքսային իրաւունքներ, ճարտարարուեստի ուրիշ մարզեր եւայլն) քննութեան :

Գերմանիա աւելի համեստ առաջարկներ կը կարծուի որ ընէ, իսկ Ֆրանսա համամիտ չէ որ այժմ ընդարձակուի այս կազմակերպութիւնը :

ԱՆԳԼԻՈՅ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻՆ ՎԵՐՋ ՏԱԼՈՒ ՓՈՐՁԵՐ

Գործադուլին հինգերորդ օրը, գործաթողները որոշ «յոգնութիւն» մը կը մատնեն : Երէկ գործի եկած էին մօտ տասը հազար մեքենավարներ եւ հնոցպաններ, որոնցմէ մէկ մասը գործադուլ հռչակող արհեստակցականին անդամ ըլլալով հանդերձ, ձգած էր նախապէս աշխատանքը : Իսկ Մեքենավարներու Արհեստակցականին քարտուղարը յայտարարած է թէ «պէտք եղածէն աւելի, մէկ վայրկեան իսկ պիտի չշարունակուի գործադուլը» : Արհեստակցական Դաշնակցութեան Խորհուրդը (Թրէյտը Եունըըն), ինչպէս նաեւ Երկաթուղիի Աշխատաւորութեան Միութիւնը (մօտ 500.000 անդամ), որ դէմ էր գործադուլին, կը փորձեն միջնորդել լուծում մը գտնելու համար : Միւս կողմէ աշխատաւորական կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, կոչ կ'ընէ գործաթողներուն որ վերսկսին աշխատանքի, «չպայքարիլ այնպիսի միջոցներով որոնցմէ ժողովուրդը կը վնասուի» : Ապարդիւն է ամէն շարժում եթէ ժողովուրդին համակրանքը չվայելէ : Իսկ Անգլիա տակաւ առ տակաւ կը կազմակերպուի մէջտեղ եկած դժուարութեանց դէմ :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՁԱՐՄԱՆԱԼԻ ԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐ

Երբ Ֆրանսայէն Միջին Արեւելք գացող նամբորդներ կը վերադառնան քանի մը ամսուան պտոյտէ մը վերջ, խորապէս տպաւորուած կ'ըլլան իրենց հոն շընչած «հայկականութենէն» :

Լիբանան, Սուրիա, Միջագետք, Իրան, Յորդանան ու Եգիպտոս, ուր հաւաքաբար կ'ապրին աւելի քան 400.000 Հայեր, կրցած են պահել մեր ժողովուրդին բնորոշ դիմագիծը եւ անոր յատկանիշը եղող եռուն ազգ. կեանքը :

Անշուշտ այս բոլորը արժեցնող պայմաններ եւ պատճառներ կան հոն, որոնք չկան հոս արտասահմանի մասնաւորաբար Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ : Բայց չկա՞ն արդեօք ուրիշ կարգ մը պայմաններ ալ որոնք հոն եթէ իրական ազդակներ են հայկական կեանքին համար, հոս, իրագործելի ըլլալով հանդերձ, անտեսուած են եւ կամ աւելի ճիշդը մնացած են երեսի վրայ մեղկ ու անտարբեր սովորամոլութեամբ կամ անհամաձայնութեամբ :

Օրինակ. — Ա. դպրոցները : Չենք կրնար ունենալ նախակրթարաններ : Պարզ է : Ճիշդ է միեւնոյն ատեն որ առաջին եւ ամէնէն ազդու միջոցն է սերունդը հայ պահելու և մթնոլորտ ստեղծելու : Բայց չե՞նք կրնար սա մեր ունեցած դասընթացքներուն համար ունենալ քիչ մը աւելի տաք վերաբերում, քիչ մը աւելի կանոնաւոր ընթացք, քիչ մը աւելի խնամք, մանաւանդ ծնողքներու կողմէ : 80 հազար ֆրանսաբնակ Հայերուս համար ամօթ է որ դասընթացքներուն հետեւին հազիւ հարիւրին 0.5ը : Կ'ըսեն Լիբանանի մէջ3600էն աւելի է հայկական դպրոցներու մէջ, աշակերտներու թիւը, ուրեմն բնակչութեան հարիւրին 3.5ը : Երեւակայեցէք պատկերը, նոյնը Սուրիոյ եւ Իրանի մէջ :

Բ. Թեմերու կրօնական եւ վարչական կազմակերպութիւններն են իրենց Առաջնորդներով, եկեղեցական ազգային վարչութիւններով, որոնք անպայման իրենց օգտակար դերը ունին գաղութներու ներքին կեանքին մէջ :

Հոս, նախ չունինք առաջնորդական թեմեր եւ ազգ. վարչութիւններ : Ոչ իսկ կրնանք կրօնական ընկերակցութենէ մը բղխած եկեղեցւոյ մատակարարութեան համար մարմին մը ընտրել : Չե՞նք կրնար :

Գ. — Երիտասարդական միածոյլ կազմակերպութիւն մը կայ Միջին Արեւելքի մէջ Հ. Մ. Ը. Մ.ը որ նախանձը կրնայ շարժել որեւէ փոքր պետութեան իսկ : Եւ երբ տարին մէկ անգամ հրապարակ կ'իջնեն անոնք, ամէն Հայու սիրտ հպարտութեամբ կ'ուռի :

Հոս ալ կայ անուն մը, աւելի ճիշդը անուններ, Փարիզէն մինչեւ Մարսէյլ, բայց բոլորդ ալ գիտէք թէ ի՛նչ կայ այս անունին տակ :

Ա՞ս ալ չենք կրնար :

Եւ տակաւին կան ակումբներ, Ազգ. տուներ, թատերախումբեր ու նման բազմաթիւ կազմակերպութիւններ, որոնք գոյն եւ հոգի կուտան Հայուն տժգոյն դէմքին : Առնեց բոլորն ալ կրնանք ընել, կրնանք ունենալ եւ տակաւին շատ մը ուրիշ ազդակներ կրնանք իրագործել եթէ.... :

ՍՕՍԻ

ԽՈՐՀ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԻ ՄԵԿՆԵԼՈՒ

Ճարտարարուեստական շարք մը կեդրոններ այցելելէ ետք խորհրդային պատուիրակութիւնը վերադարձաւ երէկ Պելկրատ : Թէեւ զրոյցներ շրջեցան թէ վերջին պահուն բանակցութեանց մէջ դժուարութիւններ ծագած էին սակայն Պելկրատի անթելը առջի գիշեր յայտնեց թէ համաձայնութիւն գոյացած է երկու պատուիրակութեանց միջեւ : Տակաւին վերջնական գեկոյցը չէ հրատարակուած սակայն կը սպասուի որ վարիչներու միջեւ վերջին ժողովէ մը ետք (այս առաւօտ), մէկ ժամէն միւսը մամուլին յանձնուի : Իսկ այս երեկոյեան Պելկրատի խորհրդային դեսպանատան մէջ մեծ ընդունելութիւն մը պիտի սարքուի, որմէ անմիջապէս ետք, լաւատեղեակ շրջանակներուն համաձայն, Խ. Միութեան պատուիրակութիւնը պիտի մեկնի Մոսկուա :

× Կը կարծուի որ գեկոյցը, ուր որոշ տեղ մը պիտի ունենան տնտեսական խնդիրներ, բաւական յստակօրէն պիտի պարզէ Եուկոսլաւ եւ խորհրդային յարաբերութեանց մասին առնուած որոշումները, սակայն աւելի տարտամօրէն պիտի ներկայացնէ միջազգային խնդիրները : Կ'ըսուի որ Մոսկուա պարզած է Թիթոյի իր տեսակէտը Եւրոպայի մէջ համաձայնութեան մը մասին, իսկ այս վերջինը հաղորդած է Արեւմուտքի պահանջները :

× Շարք մը զրոյցներու համաձայն Մոսկուայի Եուկոսլաւ դեսպանին անուղղակի հրաւէր մը յանձնուած է Թիթոյի դէպի Մոսկուա ճամբորդութեան մը մասին : Կը կարծուի որ Թիթօ այժմ վերապահութիններ ցոյց կուտայ : Իսկ Պելկրատի հանդիպումէն ետք, շատ հաւանական կը նկատուի հանդիպում մը՝ Արեւմուտքի երեք մեծերուն եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ :

× Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, նոր դժուարութիւններու կը բախին բանակցութիւնները : Զեկոյցին խմբագրութիւնը, միջազգային եւ տնտեսական խնդիրները : Փորձագէտներու ճախողութենէն ետք, վարիչներն են որ կը փորձեն

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

1 3 5.0 0 0

*

Այսպէս ուրեմն, այս անգամ ալ ամերիկահայութիւնը մեր Ճեմարանին նուիրեց 135·000 տոլար :

Նուիրեց յօժարակամ ու սիրով : Առանց վարանումի, իրեն յատուկ առատաձեռնութեամբ :

Ծանօթ խօսք է,— ցաւ ունեցողը ուրիշի ցաւը կը հասկնայ : Ամերիկահայը մեծ ցաւ ունի — իր նոր սերունդի ապազգայնացումը — եւ աւելի կը զգայ ազգապահպանութեան ի նպաստ զոհաբերելու անհրաժեշտութիւնը :

Աւելցուցէք ասոր վրայ եւ ամերիկացիի, հետեւաբար նաեւ ամերիկահայի բնածին այլասիրութիւնը, ինչպէս նաեւ համեմատաբար նիւթական բարձր մակարդակը, եւ հասկնալի կը դառնայ, թէ ինչպէս երկու - երեք ամսուան կարճ ժամանակամիջոցին, Ատլանտեանէն Խաղաղական, չուրջ վաթսուն հայաբնակ քաղաքներու մէջ տեղի ունեցան յոբելենական մեծահանդէս հաւաքոյթներ եւ հանգանակուեցաւ 135·000 տոլար :

Պէտք էր տեսնել այն անխառն սէրն ու գուրգուրանքը, որ ամերիկահայութիւնը երեւան բերաւ Համազգայինի եւ Նշան Փալանճեան Ճեմարանի հանդէպ, ինքնամատոյց զոհաբերութեան այն ոգին, որ արտայայտուեցաւ բազմաթիւ խանդավառիչ դէպքերով :

Ահա, օրինակ, Տիթրոյթի յոբելենական հանդէսը : Մօտ վեց հարիւրնոց բազմութիւն լեցուած է Հայ Կեդրոնի ճաշարանի վերածուած ընդարձակ սրահը : Վեց ժամէ աւելի մարդիկ նստած են սեղաններու չուրջ եւ ոգեւորութեամբ կը հետեւին հանդէսի գեղարուեստական յայտագրին եւ օրուան բանախօսներուն : Եւ երբ հանգանակութիւնը կը բացուի Դարբինեան եղբայրներու հինգ հազար տոլարով, սրահը կ'ելեկտրականանայ : Անդին կը յայտարարուի ուշունցի հայրենակից եւ Ֆորտի գործաւոր Յարէթ Թովմասեանի հինգ հազար տոլարի նուէրը Ճեմարանին, իր գաւակի զինուորական դպրոցը աւարտելուն առթիւ : Ապա ամէնքէն յարգուած եւ միշտ զոհաբերող բժ· Ս· Քէչիչեանի հինգ հարիւր տոլարը, եւ ամէն կողմէ կը սկսին թափուիլ կանաչ տոլարները : Կու տան ունեւորները եւ չունեւորները : Ծերանոցէն եկած, հանրային նպաստով ապրող մարդիկ կը բերեն իրենց լուման : Նոր սերունդի կողմէն կը յայտարարուի հազար տոլար : Հանդիսականող ընկերը պէտք չունի յորդոր կարդալու, — ամէնքը կու տան սրտաբուխ նուիրումով : Եւ արդիւնքը — քսան հազար տոլար :

Նոյն երեւոյթը Նիւ Եորքի Նիւ Եոքէր չքեղ պանդոկի սրահին մէջ, ուր վերջին երկու տասնամեակին առաջին անգամ ըլլալով մէկ սեղանի չուրջ նստած են եւ կը բանախօսեն Դաշնակցականներ ու Համակիրներ, Բարեգործականի անդամներ ու Վարդանանց Ասպետներ : Հայ Մշակոյթի հրաշագործ ոգին միացուցած է զանոնք : Եւ բարոյական նուաճումի հետ մէկտեղ — 16·000 տոլար նիւթական արդիւնք :

Նոյն երեւոյթը եւ Ֆիլատելֆիոյ մէջ : Մշակոյթը միացուցած ու մագնիսացուցած է տարբեր դասակարգերու եւ հոսանքներու պատկանող մարդիկ : Հոս Նիւ Եորք՝ Սան Ֆրանսիսկոյէն թռած — եկած է ծորճ Մարտիկեան խօսքով ու գործով Ճեմարանին իր աջակցութիւնը բերելու : Եւ այստեղ ալ նիւթական արդիւնքը՝ 12·000 տոլար :

Նոյն երեւոյթը ամէն տեղ, — Լոս Անճէլըս, Ֆրէզնօ, Պոսթըն, Փրավիտէնս, Շիքակօ, Սան Ֆրանչիսքօ, Ուոշինկթըն, ամէն տեղ : Եւ արդիւնքը — 135·000 տոլար :

Ամերիկահայութիւնը տուաւ աւելին, քան ինչ որ ակնկալուինք ունէինք սպասելու : Եւ ըղձացուց ու գրեթէ ճչալով ըսաւ նաեւ. — Առէք, բայց չմոռնաք եւ մեր ցաւը : Մեր զաւակներն ալ պէտք ունին մայրենի դաստիարակութեան : Մեզի ալ հայ դպրոց տուէք : Օգնեցէք, որ մենք ալ մնանք ու յարատեւենք իբրեւ Հայ :

Այս ճիչը պէտք է լսուի : Մենք եւս օգնութեան պէտք է հասնինք մեր ամերիկահայ ազգակիցներուն, որպէսզի ապրին ու յարատեւեն իբրեւ հայ : Պէտք է օգնութեան հասնինք, եթէ ոչ իբրեւ ազգային ընդհանուր պարտականութիւն, գոնէ իբրեւ սրտագին երախտագիտութեան արտայայտութիւն իր մեծահոգութեան եւ առատաձեռնութեան համար մեզի հանդէպ :

Ճեմարան մըն ալ Ամերիկայի մէջ· ամերիկահայ նոր սերունդին համար :

Ս· ՎՐԱՑԵԱՆ

ԱՆՀԵՏԱՑՈՂ ԴԷՄՔԵՐ

ՏՔԹ· Ն· ՏԷՐ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

*

ԹՈՐԻՆՕ, (Յառաջ) .— Մայիս 24ին, Իտալիոյ երկինքին տակ, Թորինոյի մէջ, ուր հաստատուած էր 44տարիներէ ի վեր, հողին յանձնեցինք Տոքթ· Նշան Տէր Ստեփանեանը : Նախքան թաղման արարողութիւնը, Զգօն Ծ· Վ· Հոգեհանգստեան պաշտօն կատարեց Վալտէզեան եկեղեցիին մէջ, ուր խռնուած էր հայ եւ իտալացի հոծ բազմութիւն մը : Միլանոյի ազգային կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները փութացած էին Թորինօ, իրենց յարգանքի տուրքը մատուցանելու մեր ազգին արժանաւոր մէկ զաւակին :

Զգօն Ծ· Վ· պատշաճ քարոզով մը ընդգծեց հանգուցեալին մտքի եւ սրտի բարեմասնութիւնները :

Հանգուցեալին դագաղը զետեղուեցաւ իր նկուղին մէջ :

Բանաստեղծ Ճիաքոմօ Նեկրի, հանգուցեալին իտալացի վաղեմի բարեկամներուն կողմէ խօսեցաւ իմաստալից ճառ մը, ազնուական բացատրութիւններով գրուատելով մեզմէ առ յաւէտ բաժնուած Տոքթ· Նշան Տէր Ստեփանեանը :

Տոքթ· Նշան Տէր Ստեփանեանի մահով կը կորսնցնենք իսկապէս արժէքաւոր Հայ մը : Ան, մինչեւ իր 12 տարեկանը՝ յաճախած էր իր ծննդավայր՝ Երզնկայի տեղական վարժարանը, ապա աշակերտած Պոլսոյ Պէրպէրեանին, ուրկէ մեկնած էր Վենետիկ, իր երէց եղբօր նման՝ Մուրատ - Ռափայէլեան վարժարանը, որուն, ապագային, պիտի աշակերտէր նաեւ իր նահատակ կրտսեր եղբայրը, Պատրիկը :

Վարժարանը աւարտած՝ կը մեկնի Պոլոնիա (Իտալիա), արձանագրուելով տեղւոյն համալսարանին երկրագործութեան ճիւղին, տիրանալով հողը արդիական միջոցներով արդիւնաւորելու տարրաբանական գաղտնիքներուն, ապագային, օգտակար հանդիսանալու համար հօրը, որ Երզնկայի մեծագոյն հողատէրներէն մին էր, որ յեցած նոր ըմբռնումներու՝ չերամարուծութեան մասնագիտութիւնն ալ սկսած էր կիրարկել իր կալուածներուն վրայ :

1914 – 1918 պատերազմի շրջանին, երիտասարդ մտաւորականը կը լծուի խակապէս մեծ գաղափարականի մը յաջողութեան : Դիմագրաւելով նիւթական եւ բարոյական ծանր դժուարութիւններ՝ կը սկսի հրատարակել «Արմենիա» ամսաթերթը, որուն պերճախօս խմբագրականները իր գրչէն ելած են, շարունակ դանդահարելով Հայկ· Դատին լուծումը, իր չուրջ հաւաքելով իտալացի հեղինակաւոր գրիչներ, զանոնք կապելով իր խէալին, արթնցնելու համար քաղաքակիրթ աշխարհի թմրած սիրտը :

« Արմենիա »ն իսկապէս մեծարժէք հրատարակութիւն մըն էր, ուր յայտնի ստորագրութիւններու կողքին, թարգմանաբար լոյս կը տեսնէին մեր արձակագիրներն ու բանաստեղծները, ճոխացած աշխարհագրական, բանասիրական եւ պատմագրական տեղեկութիւններով, որոնք միշտ կնիքը կը կրեն ամբողջական եւ հետեւողական ծրագրի մը :

«Արմենիա»յի տպագրական ծախքերը կը հոգային Տիլսիզեան եղբայրները, որոնք Իտալիոյ մէջ մեծ վարկ կը վայելէին առեւտրական հրապարակին վրայ, զբաղելով ներածման եւ արտածման գործով, որոնց յեղակարծ անկումը՝ պատճառ եղաւ որ լռէին «Արմէնիա»յի տպագրական մեքենաները :

1919ին, երիտասարդ մտաւորականը, Վահան Թէքէեանի հետ մաս կը կազմէ Պօղոս Նուպար փաշայի հովանաւորած այն պատուիրակութեան՝ որ համախորհուրդ հանրապետական Հայաստանի կառավարութեան կողմէ նշանակուած ազգային պատուիրակութեան՝ պիտի հետապնդէին հայ դատի արդար եւ վերջնական լուծումը :

Հայաստանի խորհրդայնացմամբ՝ Տոքթ· Նշան Տէր Ստեփանեան կը հեռանայ հայրենի երկրէն, վերադառնալով Իտալիա, ուր կարճ ժամանակուան մէջ, հիմը կը դնէ մածունի պատրաստութեան գործարանի մը, որ մինչեւ հիմա կանգուն է եւ բարգաւաճ, վայելելով նախանձելի համբաւ մը :

1922ին, Լոզանի դաշնագրութիւնը սուգի շղարշով կը պատէր Հայկ· Դատը : Այս սպարդա՝ մեծ հարուած մը եղաւ հանգուցեալին համար : Չկար պատեհ առիթ մը, որ ան չյիշեցնէր գործուած անարդարութիւնը, իր խօսքին մէջ դնելով այնպիսի զուսպ եւ ազնուական ցաւ մը՝ որ անհնարին էր չհրապուրուիլ իր անձով :

Իր վերջին հրապարակախօսութիւնը եղաւ, երբ քանի մը տարի առաջ, ընդառաջելով Իտալիոյ Հայ Մշակութային Միութեան հրաւէրին՝ բանախօսեց Ապրիլ 11 - 24ի Նահատակաց ոգեկոչման հանդիսութեան, որուն արձականդ տուաւ Յառաջ :

Տոքթ· Նշան Տէր Ստեփանեան բոլորէն սիրուած եւ յարգուած անձ մըն էր, իր բարեհամբոյր բնաւորութեան, իր անբասիր նկարագրին եւ իր զգալու եւ արտայայտելու ազնուական եղանակին համար :

Անտարակոյս, իր ամէնէն ցայտուն յատկութիւնը իմացականութեան ուժն էր· կուռ, կշռադատ, պատճառաբանող : Որ եւ է հարցի կը մօտենար գիտական հայեցողութեամբ, զարմանալի դիւրութեամբ պարզաբանելով արեւէ կնճռոտ խնդիր, զայն ընդունելի ընելով առանց երբեք ձայնը բարձրացնելու, այլ պարզ եւ ներհայեցողական մեկնաբանութիւնով մը, որ անոր մէջ ենթադրել կու տար անխախտ համոզումներու, տեսակէտներու սկզբունքներու մարդը, որ գիտէ սիրաշահիլ դիմացինը, որովհետեւ ինք հաւատքի մարդն է, արդար եւ ազատ խորհող մը :

Ու հիմա ան չկայ այլեւս :

Հովախառն նոճիներու տակ կը հանգչի Հայու իր յոգնած մարմինը, ու իր իտէալները՝ որ իր կեանքին 66 տարիներու ընթացքին լուսաւորեցին իր ներաշխարհը՝ անտարակոյս, կեանքէն անդին, կը շարունակեն լուսաւորել հողին տակ մինակ մնացած իր հոգին, ու բոլոր անոնք, որոնք կը հաւատան սուրբ գաղափարներու վերջնական յաղթանակին՝ իրենց սրտին մէջ պիտի շարունակեն՝ կրել յիշատակը ազնուասիրտ Հայու մը, որ տենդագին սիրեց իր ազգը, գործեց անոր համար, ու ինկաւ պարտասած, մեղմօրէն մրմնջելով իր հեռաւոր հայրենիքին սուրբ անունը :

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

ՃԱՓՈՆԵԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ բանակցութիւնները, իրենց բնականոն յարաբերութեանց մասին սկսան տաջի օր Լոնտոնի մէջ : Կը կարծուի որ Խ· Միութիւնը պիտի փորձէ Ճափոնի չէզոքութիւնը ապահովել կարգ մը զիջումներ կատարելով :

ԱՐԵՒՄՏ· ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ կառավարութիւնը, կը մշակէ ծրագիր մը 150·000 կամաւորներէ բաղկացած բանակ մը շուտով կազմակերպելու համար :

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՅ – ԹԱԹԱՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆԵՐԸ

(50ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)

●

Զինադադարից օգտուելով, նոյն օրը մի քանի Հայեր եւս կայարանից մեկնում են Թաթարական քաղաքամասով : Դժբախտաբար ենթարկուելով Թաթար ամբոխի յարձակման, բոլորին էլ սպանում են : Հրացանների նշանների վրայ, կռիւը վերսկսուեց :

Նոյն երեկոյեան Թաթարները յարձակուեցին մեր քաղաքամասի երկու ծայրամասերի վրայ : Մեր նշանաւոր Համբօն էլ — որի մասին թերեւս առիթ կ'ունենամ գրելու, իր խմբովը միեւնոյն ժամին յարձակուել էր Թաթարական մասի, Բաղմանլեար կոչուած թաղամասի վրայ, որը գողերի եւ աւազակների բոյնն էր :

Այդ գիշերը վեց ժամ տեւող սաստիկ կռուից յետոյ, Թաթարները ձեռնունայն նահանջեցին, Համբօն էլ իր վրայ դրուած պարտականութիւնը կատարելուց յետոյ վերադարձաւ, երեք զոհ տալով : Եւ այլեւս իրար վրայ յարձակուելու դէպք տեղի չունեցաւ :

Գանձակի գաւառի հայ գիւղերից տուժեցին դաշտային շրջանի Ղարադաղլու եւ Խոյլար գիւղերը, որոնց բնակիչները նախօրօք տեղափոխուել էին Գանձակ :

Լեռնային գիւղերից էլ Բաղաքեղը, որի բնակիչները չուզեցին գինուել :

Մեր կողմից պատժուել են այն Թաթար գիւղերի ժողովուրդը, որոնք յարձակումներ էին գործել հայ գիւղերի վրայ եւ հայ ճամբորդների կանոնաւոր հաղորդակցութեան արգելք էին հանդիսանում :

Նոյեմբեր 18ից յետոյ, մեր քաղաքամասի և կայարանի միջև երթեւեկութիւնը կատարւում էր գիշերները, գաղտնի ճամբով, որ անմարդաբնակ էր, մեր «Սուրհանդակ» ձիաւոր խմբի առաջնորդութեամբ :

Բարեբախտաբար այդ գծով մերոնց երթեւեկութիւնը Թաթարներից գաղտնի մնաց մինչեւ ընդհանուր հաշտութիւնը :

Այն գաղտնի ճամբովն էն գիշերներն ճամբորդել հարիւրաւորների չարքին նաեւ ընկերներ Ռոստոմը, Բժ· Յովս·Տէր Դաւթեանը, Յովնան Դաւթեանը, Բժ· Յակ· Զաւրեանը, հրամանատար Վարդանը, բազմաթիւ ռազմիկներ եւ զէնք փոխադրողներ՝ Զիւանշիր, Ղարաբաղ եւ Զանգեզուր :

Գանձակի հայկական քաղաքամասի լքուած Թաթարաբնակ Թաղամասերի թիկունքում կար էջմիածնապատկան միլայն անջրդի հողամաս, որ ոչ մի բանի չէր ծառայում : Մեր Զին· Մարմնի առաջադրութեամբ, առաջնորդ փոխանորդ Կորիւն Վ· Սահակեանի դիմումով, Խրիմեան Հայրիկը արտօնեց նպաստաւոր պայմաններով այդ հողամասի վրայ տուն շինել վնասուած հայ գիւղացիներին եւ տընազուրկ մեր մարտիկներին :

Շուտով մեր շինարար ժողովուրդը, այդ վանքապատկան հողամասը վերածեց մի գեղեցիկ արուարձանի, աղբիւրի ջրով եւ պարտէզներով :

Մինչեւ մեր Զին· Մարմինը այդ նոր արուարձանին մի յարմար անուն որոշելը, Վանեցի Կորիւն վարդապետը այդ նոր արուարձանի չորս ճակատների կենդրոնների վրայ, հսկայ ցուցանակներ տնկել տուեց, հայերէն եւ ռուսերէն մեծ տառերով գրուած «Կորիւնապատ» :

Թաթարները այլեւս իրենց լքած տները չվերադառնալու գլխաւոր պատճառը այն վախն էր, որ Կորիւնապատը հիմնուելով, ապագայում, ընդհարման պարագային, Թաթարական քաղաքամասը փախչելու հնարաւորութիւն պիտի չունենային :

1907 Թ· Օգոստոսին Կորիւն Վարդապետը ձերբակալուելով, մինչեւ 1917 Թ· Փետրուարեան յեղաշրջումը Ռուսաստանի զանազան բանտերում, մեր բանտարկեալ ընկերների վկայութեամբ, Կորիւն վարդապետը իրեն պահել է քաղաքական բանտարկեալի յատուկ օրինակելի վարքով ու բարքով :

Իր ձերբակալութիւնից յետոյ, Կորիւնապատցի 2 սոր արարածներ, հանրագրութեամբ, Գանձակի նահանգապետ Կովալեովի անունով « Կորիւնապատ »ը կոչեցին « Կովալեովկա» : Բոլշեւիկներն էլ՝ «Կարմիր գիւղ » :

1906 Թ· աշնանը, մեր Զին· Մարմնի դրամական հաշիւները քննելու համար, հաշուեխոյզ յանձնախումբ էր կազմուել, դրամատան տնօրէնից, հաշուապահից եւ «ծերակուտական» մի քանի հակադաշնակցական՝ մեծ մասով, առեւտրականներից : Ընկեր Ա· Գիւլխանդանեանը, որ, հմուտ հաշուագէտ էր, երկուսով միասին մեր պահած հաշիւների եւ կազմած հաշուեկշռի չուրջ հաշուեխոյզ մարմնին ներկայացրեց ընդհանուր մուտքի եւ ելքի մասին որոշ տեղեկութիւններ տուեց եւ պահարանի մէջ դասաւորած հաշուեմատեանների ու համապատասխան փաստաթղթերի կապոցները ցուցուց : Իրեն եղած մի քանի հարցումներին պատասխանելով, յայտնեց որ կարող են ամէն օր գալ եւ հաշուապահից հաշուեմատեաններն ու փաստաթղթերը ուզելով, իրենց հետաքրքրող բաժինները քննել եւ բացատրութիւններ ուզել :

ԲԵՆՕ

(Շար·)

ԳԷՈՐԳ ՏԱՆՏԻՆԵԱՆԻ

ՆԵՐԿԱՅԱՑՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

★

Ամէն անգամ որ Փարիզի դերասանական խումբին մէկ ներկայացման կը գտնուինք, անմիջապէս մեր աչքին առջեւ կուգան այն բոլոր դժուարութիւնները, գոհողութիւնները, այն չարաչար աշխատանքը, զորս տարած են քանի մը հոգի, հայկական բեմը չթաղելու համար: Այս անգամ ալ պատկերացաւ մեր առջեւ նախ թատրոն գտնելու դժուարին հարցը: Երբ ներկայացումը կը տրուի սինէմայի մը այն քան անյարմար սրահին մէջ, ուր բեմի յարմարութիւններ չկան, ուր տէքորչկայ, ուր թատրոնի ամէնէն տարրական պահանջները կարելի չէ գտնել, կրնանք դիւրաւ երեւակայել թէ ինչ քաշած են թատրոն փնտռելու համար եւ ի վերջոյ գոհացած են չարժանկարի սրահով մը, խեղճ ու կրակ տէքորի մը համար չարաթներ աշխատելով:

Դեռ հոս չէ վերջացած սակայն նախաձեռնողներու գործը, թատերախաղ մը պէտք է գտնել որ շատ տեսնուած չըլլայ, քիչ շատ նորութիւն մը բերէ, չկայ, պէտք է թարգմանել եւ յարմարցնել մեր բեմին: Նուազագոյն ծախքով զայն բեմադրելու միջոցներն ալ անհրաժեշտ են: Հապա եթէ բա՞ց ունենան: Այսքանը կարգադրելէ վերջ կայ տակաւին տոմսակ ծախելու դժուարին աշխատանքը: Աշխարհի ո՞ր ժողովուրդին մէջ տեսնուած բան է որ դերասանը տրցակ մը տոմս ձեռքը դուռնէ դուռ իյնայ ծախելու համար զանոնք: Կարելի չէ «չատխպել» մեր հասարակութիւնը թատրոն գալու համար: Որովհետեւ ան ալ «բարեգործութեան» մաս կը կազմէ, եւ ամէն մարդ տրամադիր չէ «բարիք» գործելու առանց քիթին տակէն քրթնջելու:

Այսքանը գիտնալէ, հասկնալէ վերջ, ի՞նչպէս կարելի է քննադատել ներկայացումը կամ դերակատարները երբ կը տեսնես որ մեծ մասը դերը չէ սորված, սի՞րտ կը մնայ: Կամ բեմադրութիւնը խեղճ է, կամ դերերու բաշխումը շատ ալ համապատասխան չէ իւրաքանչիւրին խառնուածքին կամ կարողութեան:

Այս մտածումները կուգան ու կ'անցնին Գէորգ Տանտինեանի ներկայացման առթեւ, ուր սակայն ամէն մէկ դերակատար աշխատած էր իր լաւագոյնը տալ, մինչ խումբին գլուխը դասելով Գմբէթեանը որ գիտէ նոյնիսկ իրեն սահմանուած երկրորդական դերը դարձնել խաղին լաւագոյնը:

Տէր եւ Տիկին Նշանեաններ, Պ. Տէրվիշեան, Օր. Պէրպէրեան, Տիկին Ալմաւոր եւ Պ. Պշտիկեան, անշուշտ լաւագոյն արդիւնքներու մէջ կրկնակի յաջողութիւն պիտի ունենային, կը մաղթենք սրտանց որ ունենան այդ յաջողութիւնը ուրիշ անգամ: Բեմին ետին, Պ. Գր. Վահան խաղին թարգմանիչը, նոյն փափաքը ունեցած է անշուշտ:

Տ. Մ.

ՓՈԹՈՐԻԿ ԽՈՒՄԲԻ ԽՆՋՈՅՔԸ

★

Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբը իր կազմութեան 5րդ տարեդարձին առթիւ հանդէսխնջոյք մը կազմակերպած էր 22 Մայիսի կիրակի օրը, Ազգային տան մէջ:

Բացումը կատարեց ընկեր Ս. Մանուկեան, բացատրելով «Փոթորիկ» խումբի կազմութեան պայմանները եւ նպատակին մասին:

Երգիչ խումբի կողմէ երգուած «Մշակ բանուոր»էն յետոյ, ընկեր Ա. Պիպէռեան կարդաց խումբի գործունէութեան տեղեկագիրը, վեր հանելով անոր մատուցած ծառայութիւնը Հայ Նոր Սերունդին:

Ընկեր Ս. Մանուկեան, յաջողութեամբ ներկայացուց կենդանի պատկեր մը, Ա. Ահարոնեանի, «Քրիստափորի շիրիմին առջեւ»ը, որ խորապէս յուզիչ եւ տպաւորիչ էր: Գնահատանքի արժանի էր նկարիչ Ժ. Փալամուտեանի պատրաստած բեմի տեսարանները, որ կը ներկայացնէր Վիթոշի բարձունքները:

Օրուան բանախօս ընկեր Ա. Իսահակեան խօսեցաւ ոգեւորիչ ճառ մը հետեւեալ բովանդակութեամբ:

«Երեսուն եւ եօթը տարիներ առաջ ռուս բանակը ձգեց իր բաղդին հայ ժողովուրդը, որ իր ճակատագիրը կռեց իր ձեռքով եւ որուն արդիւնքը եղաւ ազատ եւ անկախ Հայաստանի ստեղծումը: Երեսուն եւ եօթը տարի անցած էայն օրէն, երբ հայ ժողովուրդը ուզեց չմեռնիլ: Այս դէպքերը կապուած են կազմակերպութեան մը որ դարբինը եղաւ այդ գործին»:

«Հայոց աշխարհը իր անկախութիւնը չէր ունենար բնաւ, եթէ այդ դարբինը՝ յանձին Դաշնակցութեան, գոյութիւն ունեցած չըլլար: Անոնք որ կ'ուզեն ապագան կերտել եւ ապրիլ, պէտք է հիմնուին անցեալի վրայ:»

« Ընկերվարական կարգերու մասին քարոզող համայնավարներու համար, անցեալ չկայ, պատմութիւնը իրենցմով կը սկսի եւ իրենցմով պիտի վերջանայ: »

« Դաշնակցութիւնը սակայն, եղած է պաշտպանը հայկական աւանդութեանց, եւ ան աւելի քան վաթսուն տարիներէ ի վեր կ'աշխատի Հայոց տունը կառուցանելու: »

«Փոթորիկ»ը յառաջ եկած է Հայոց ամենատագնապալի օրերէն, եւ այսօրուան կը զուգադիպի անոր 55ամեակը: 1901ին Քրիստափոր կազմեց «Փոթորիկ»ը, որուն նպատակն էր, հարուստները ստիպել որ դրամով մասնակցին ազատագրութեան չարժումին: Այսօրուան «Փոթորիկ»ը, նոյն զէնքերը չի կրնար գործածել, անշուշտ, բայց ինչպէս, նախագահը ըսաւ, իր տեղեկագրին մէջ, կրնայ փոթորկել հայ հոգիները: »

« Սիրելի երիտասարդներ, ձեր հոգիները թրծեցէք Քրիստափորներու հոգիով: Ամօթ այն Հայուն որ իր Հայ ըլլալը կը մոռնայ: Պէտք է ապրինք Հայաստանի համար, իսկ Հայաստանի սէրը պէտք է ըլլայ առանց պայմանի, որովհետեւ ան ոչ իմ սեփականութիւնն է ոչ ալ քու, ան հայութեան կը պատկանի:»

« Նոր Սերունդականներ, Հայոց կայ փրկութիւն միայն հայկականութենէ :»

Օր. Յարէթնադովեան արտասանեց « Կարօտի նամակը», իսկ Օր. Ա. Քէօսէեան մեներգեց յաջող կերպով:

Ընկերներու եւ ընկերուհիներու կողմէ եղան հայկական պարեր:

Թառիստ Գարեգին, ընկերակցութեամբ Բենոյի նուագեց հայկական կտորներ եւ մասնակցեցաւ բոլոր հայկական պարերուն, խանդավառելով ներկաները:

Խնջոյքը եւ պարերը տեւեցին մինչեւ ժամը 11, զուարթ մթնոլորտի մէջ:

Պ. ՊԱՐԳԵՒ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՄԱՍԻԱՑԻՆԵՐՈՒ ԽՆՋՈՅՔԸ

Մայիս 22ին, Մարսէյլի Ամասիոյ Հայրենակցական Միութիւնը, իր կազմութեան երկրորդ տարելիցին առթիւ, երկրորդ անգամ ըլլալով ձեռնարկ մը ունեցաւ: Առաջինը անցեալ տարի Զատկի Մեռելոցին, ի յիշատակ մեր սիրելի ծննդավայրէն՝ Ամասիայէն հեռու մեռած հայրենակիցներուն, երկրորդը Մայիս 22ի հանդիպումը, Տրակինեանի հայրենակիցներուն հետ:

Առտուան ժամը 6·30ին, հսկայ օթօքարը լեցուած էր:

Մեծով պզտիկով, ուրախ զուարթ, երգերով հասանք Տրակինեան, ուր մեր հայրենակիցները շատ լաւ կազմակերպած էին հաւաքոյթը, անտառին ջինջ առուակին եզերքը:

Կէս օրուան ճաշը կը յիշեցնէր Ամասիոյ պարտէզներու «կեռասի խնջոյքը: Տրակինեանէն եւ շրջաններէն, Նիսէն, Քանէն հայ ընտանիքներ, Ամասիացի եւ ոչ Ամասիացի եկած լեցուցած էին անտառը:

Հոն ամէն տեղէ եկած շատ մը հայրենակիցներ իրարու հանդիպեցան: Գիրկընդխառնումներ, ողջագուրումներ, 30 – 40 տարուան կարօտով: Այս տեսարանը ինչ ներշնչումներ պիտի տար մեր հայրենակից Արսէն Երկաթին:

Միութեան ժրաջան ատենապետը՝ Պ. Տիգրան Զէօրէքեան բացման խօսքով պարզեց հաւաքոյթին իմաստը:

Ապա խօսք առաւ փոխ ատենապետ՝ Պ. Լ. Քէլէշեան, որ ըսաւ թէ նման գեղեցիկ հանդիպումներով, պէտք է վառ պահէք մեր հայրենի աւանդութիւնները, եւ կոչ ըրաւ ուղղակի կապուիլ Մարսիլիոյ միութեան, քանի որ մասնաճիւղ մը կազմելու համար բաւարար թիւ կար:

Միութեան ատենադպիր Կ. Պօլիկեան, իր կարգին շնորհակալութիւն յայտնեց հաւաքոյթը կազմակերպող հայրենակիցներուն, որոնք ջանք չէին խնայած մեզ ընդունելու համար, ապա բարի գալուստ մաղթեց բոլոր այն հայրենակիցներուն եւ բարեկամներուն որոնք հեռուներէն եկած էին, ի մէջ այլոց Քալիֆորնիայէն Տիկիններ Վաճէպեան եւ Պաղտիկեաններուն:

Գեղարուեստական բաժնին հրաւիրեց Պ. Ա. Պօլիկեան, «Հմուտ պատմաբանը» որ ներկայացուց Ամասիան, ծագումը ու զարգացումը, զուարթ պատմուածքներով համեմելով: Հոս եւս ներկայացուեցաւ « Յառաջ»ի Եւրոպայի ին զոյգ տոմսերէն «Կեցցէ խանութպանը» եւ «Զուգերգ »ը մասնակցութեամբ Սիրվ. եւ Հր. Պօլիկեաններու եւ տղերս գրողին:

Պ. Օ. Իւսկիւտարլեան, գեղեցկօրէն արտասանեց Օմար Խայեամէն, Օր. Ներ Մառան «Ափ մը Մոխիր»ը, Օր. Քէլէշեան՝ Ալէմշահէն՝ «Հայրենիք»ը, Պ. Ղ. Սվաջեան, Տիկին Նիկողոսեան, փոքրիկն Կ. Սվաջեան երգեցին եւ արտասանեցին, եւ տեղացի բարեկամներ Պ. Ս. Պօղապալեան եւ Սվաճեան երգեցին քանի մը կտորներ ֆրանսերէն:

Բեմավարը խօսելու հրաւիրեց Տիկ. Պաղտիկեանը, որ շնորհակալութիւն յայտնեց միութեան եւ կազմակերպիչներուն, որոնք առիթ ստեղծեցին այս գեղեցիկ հանդիպումին բնութեան ծոցը: Նկարագրեց Ամերիկայի կեանքը, եւ հետզհետէ կորուստը հին, միջին սերունդի եւ նոր սերունդի վերաբերումը դէպի մեր ազգային եւ հայրենակցական ըմբռնումները, որ մխիթարական ըլլալէ շատ հեռու դըտաւ: Պատկերը տուաւ Ամերիկահայ կեանքին: Շատ գործ կայ եւ դրամ, սակայն, վստահ եղէք ձեր կեանքը հոս աւելի հաճելի է»:

Հաճոյքով եւ լարուած ուշադրութեամբ լսուեցան տիկնոջ խօսքերը:

Պ. Լ. Քէլէշեան փակեց հանդէսը, ուրկէ ետք երիտասարդները խաղացին ու պարեցին:

Երեկոյեան ժամը 7·30ին, երբ վերադարձանք օթօքարին մէջ, կարծես կը շարունակէինք հանդէս-դաշտագնացութիւնը:

ԿԱՊՕ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԵՐԲ Կ'ԱՊՐԷԻՆՔ (արտաքին անցքեր, ներքին ապրումներ): Գրեց Ղ. Մելոյեան: Հասցէ Մելոյեան, 17–18 ռիւ տը Շապրօլ, Փարիզ (10):

ՎԱՐԱԳ պարբերաթերթ, Համավասպուրականի Հայր. Միութեան: Թիւ 9, Ապրիլ, 1955, նուիրուած Վասպուրականի հերոսամարտի քառասնամեակին: Հասցէ՝ Ֆրոյեան, 705 Մաս Ավ., Պօսթըն 18:

ՀԱՍԿ, պաշտօնաթերթ կաթողիկոսութիւն Հայոց Կիլիկիոյ (Անթիլիաս), թիւ 4, Ապրիլ, 1955: Հասցէ՝ Անթիլիաս, Լիբանան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (55)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԺԷ.

Կինները այնքան ուշադրութիւն եւ հոգածութիւն կը պահանջեն որ ...

— Ուրիշ մարդ հրաւիրա՞ծ եմ, ըսի ջղայնութեամբ: Մարդիկ կ'ընեն այն տեսակ բաներ իրենց հաճոյակատար վայրկեաններուն:

— Տիկին Պլէր կը կարծէ թէ գնդապետ Րէյսին եւս ըսած էք:

— Շատ հարբած ըլլալու եմ, որ Րէյսին ալ ըսեր եմ, պատասխանեցի հառաչելով: Եւ սեւ աչքդ թող քեզի ազդարարութիւն մը ըլլայ որպէսզի նմանօրինակ քայլեր չառնես ապագային:

Ուրիշ մէկը չե՞մ հրաւիրած:

— Ոչ, որքան որ գիտեմ, Սըր Էօսթէյս:

Սփոփալից շունչ մը քաշեցի:

— Օր. Պետինկֆիլտն ալ կայ, ըսի մըտածկոտ: Կարծեմ կը փափաքի Րոտեզիա երթալ, ոսկոր ու կմախք փնտռելու համար: Մտադիր եմ առժամեայ քարտուղարուհիի պաշտօն մը տալ իրեն: Մանաւանդ ըսաւ թէ մեքենագրել ալ գիտէ:

Ի մեծ զարմացումն ինծի, Փեկէթ այս գաղափարիս հակառակեցաւ բուռն կերպով: Անն Պետինկֆիլտը չի սիրեր: Աչքը սեւնալու գիշերէն ի վեր անհանդիստ յուզումի մը կը մատնուի ամէն անգամ որ անոր անունը կը յիշուի: Խորհրդաւոր մարդ մըն է Փեկէթ:

Պարզապէս զինքը նեղելու համար, հետս պիտի առնեմ աղջիկը: Ինչպէս նախապէս ալ յիշեցի, արտակարգ կերպով գեղեցիկ սրունքներ ունի:

●

ԳԼՈՒԽ ԺԸ.

(Աննի օրագրութենէն համառօտագրուած)

Կեանքիս ամբողջ տեւողութեան պիտի յիշեմ այն վայրկեանը՝ երբ առաջին անգամն ըլլալով տեսայ Թէյպըլ Մաունթէնը: Առտուն կանուխ վախն ի վախը ելայ եւ կամրջակ բարձրացայ: Դէպի Թէյպըլ Պէյ կը նաւարկէինք: Բուրգի նմանող սպիտակ ամպեր Թէյպըլ Մաունթընի վըրայ տատանելով՝ իվերջոյ գագաթին վրայ կը թառէին: Վարը՝ դէպի ծովը կը տարածուէր քնացող քաղաքը՝ արշալոյսէն ոսկեզօծուած եւ կախարդուած:

Շունչս բռնած եւ հմայուած կը դիտէի բնութեան այս հրաշալիքը: Վարպետ չեմ նման տեսարաններ նկարագրելու, բայց շատ լաւ գիտեմ որ դտայ այն որուն կը բաղձայի մեր Լիթըլ Հէմպըն թողելէս ի վեր: Նոր, ցարդ չերեւակայուած բան մըն էր ան, որ յագուրդ կուտար վիպագրութեան ծարաւի իմ հոգւոյս:

Համակ լռութեան մէջ, գէթ այդպէս թուեցաւ ինծի, «Քիլմորտըն»ը կը մօտենար պայծառափայլ: Կարծես երազի մը մէջ էի տակաւին: Նման բոլոր երազատեսներու, չէի կրնար զայն թօթափել: Մենք, թշուառ արարածներս, այդպէս ենք, չենք ուզեր կորսնցնել որեւէ բան, որուն կը բաղձանք անձկանօք:

— Ասդին Հարաւային Ափրիկէն է, Հարաւ. Ափրիկէն է, կը կրկնէի ես ինծի: Աշխարհը կը տեսնես աղջիկս: Այս է աշխարհը. աշխարհը կը տեսնես: Մտածէ այդ մասին: Տղեկ գլուխ: Աշխարհը կը տեսնես:

Նաւուն կամրջակին վրայ առանձին ըլլալ կը կարծէի. մինչ նկատեցի որ ուրիշ մէկն ալ հակած էր կամրջակին ձողերուն վրայ, մտածկոտ՝ ինչպէս ես էի, ու կը դիտէր քաղաքը, որուն կը մօտենայինք արագօրէն: Գլուխը դարձնելէ առաջ ինձ, հասկցայ անոր ով ըլլալը: Արեւին առաւօտեան խաղաղ ճառագայթներուն մէջ անըմնական եւ եղերա-ողբերգական թուեցաւ երէկ գիշերուան տեսարանը: Իմ մասին ի՞նչ մտածեց: Ըսածներս ջղայնացուցին զիս, մինչդեռ սրտանց չէի ուզեր նըման բաներ ըսել:

Գլուխս միւս կողմ դարձուցի եւ սկսայ աւելի ուշադրութեամբ դիտել Թէյպըլ Մաունթընը: Եթէ Րէյպըրն հոս եկեր է առանձին ըլլալու մտադրութեամբ, ուրեմն պէտք չէ որ խանգարէի իր առանձնութիւնը՝ մատնելով ներկայութիւնս:

Սակայն, ի մեծ զարմացումն ինծի, ետեւէս լսեցի թեթեւ ոտնաձայն մը, յետոյ իր ձայնը՝ հաճելի եւ բնական.

— Օրիորդ Պետինկֆիլտ:

— Այո՞:

Ետեւ դարձայ:

— Կ'ուզեմ ձեզմէ ներողութիւն խնդրել: Երէկ գիշեր շատ կոշտ վարուեցայ ձեզ հետ:

— Եզակի գիշեր մըն էր, ըսի աճապարանքով:

Ուղղակի պատասխան մը չէր այս, բայց անկարող եղայ ուրիշ բան ըսելու:

— Կը ներէ՞ք ինծի:

Առանց բառ մը արտասանելու երկարեցի ձեռքս՝ զոր բռնեց.

— Ուրիշ բան մըն ալ կ'ուզեմ ըսել ձեզի, յարեց ծանրօրէն: Օր. Պետինկֆիլտ, դուք չէք գտար թերեւս թէ որքան վտանգաւոր գործի մը մէջ մտած էք:

— Գիտեմ:

— Ոչ, չէք գիտեր: Չէք կրնար գիտնալ:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

լուծում մը գտնել։ Սակայն նկատել կու տան թէ վերջին պահու խորհրդային ռազմավարութիւն մըն է եւ ի վերջոյ համաձայնութիւն մը կրնայ գոյանալ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՆՈՒԶ խանդավառութեամբ ընդունեց Նոր – Տէսթուրի նախագահը, Հապիպ Պուրկիպա, որ ճառ մը խօսելով ըսաւ թէ ֆրանքեւթունուզական համաձայնութեանց շնորհիւ, Թունուզ պիտի դառնայ եւրոպական կառուցուածքով երկիր մը ։ Սակայն, անդրադառնալով ներքին ինքնավարութեան Ֆրանսայի կողմէ ընդունման, աւելցուց թէ առաջին հանգրուանն էր անկախութեան ճամբուն վրայ ։ Ֆրանսական կարգ մը շրջանակներ դարմանք կը յայտնեն այս մասին, յիշեցնելով թէ ստորագրուած պայմանագրերը յստակ կերպով կը պարզեն ֆրանքեւթունուզեան ապագայ յարաբերութեանց հիմերը ։

ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ մէջ նոր ահաբեկումներ տեղի ունեցան։ Տեղացի զինուորի մը դիակը գտնուեցաւ ։

× Ներքին նախարարը Ալճերիայէն վերադարձին առթիւ ճառ մը խօսեցաւ, ուր յայտնեց թէ խռովութիւնները այժմ սահմանափակուած են պզտիկ շրջանի մը մէջ, սակայն պէտք է ոչինչ խնայել որպէսզի անոնց ծաւալման առաջքն առնուի ։ Մեծ գովեստով խօսեցաւ Ալճերիոյ ընդհ. կառավարիչին մասին, եւ յայտնեց թէ պէտք եղած միջոցները ձեռք առած է ։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը Նեհրու, որ Յունիս 7ին Մոսկուա պիտի գտնուի, լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին, նորէն քննադատեց Քոմինֆորմը։ Անոր «գործունէութիւնը զանազան երկիրներու ներքին գործերուն միջամտել կը նշանակէ, ինչ որ չի համապատասխաներ համակեցութեան սկզբունքներուն »։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ Իրանի պիտի վերադարձնէ 11 թոն ոսկի, որ գրաւած էր պատերազմի ընթացքին ։

ՊՈԼՍԷՆ ստացուած տեղեկութեանց համաձայն, Անգարայի խորհրդային դեսպանը առաջարկներ ըրած է Թուրքիոյ վարչապետ Մենտերէսի թուրքեւխորհրդային մերձեցման մը մասին, թիւրիմացութիւններէ եաք, «համաձայնութեան մը ժամանակը եկած ըլլալուն համար »։ Մենտերէս, ըստ նոյն աղբիւրներուն պատասխանած է թէ Թուրքիա ընդառաջ կուգայ Մոսկուայի առաջարկին, պայմանաւ որ Թուրքիոյ հետ յարաբերութեանց բարելաւումը զուգադիպի Արեւելք – Արեւմուտք յարաբերութեանց բարուքման, որովհետեւ ցարդ «Խ. Միութիւնը իր դրացիներուն հանդէպ քաջալերական դիրք մը չէ բռնած»։

ԿԱԶԱՅԻ շրջանին մէջ նոր միջադէպ մը պատահեցաւ եգիպտական եւ իսրայէլեան ուժերուն միջեւ ։

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ մէջ կազմուեցաւ նոր կառավարութիւն մը «գործօն եւ չէզոք», ինչպէս զայն յորջորջեց նոր վարչապետ Սայիտ Միֆթի ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Խաչատուր Արզումանեան, Պ. Ասատուր Արզումանեան, Օր. Լուսին Արզումանեան, Օր. Վարսենիկ Արզումանեան եւ բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն որ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց մօր՝
ՄԱՐԳՐԻՏ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ
մահուան քառասունքին առթիւ ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները ։

×

Այրի Տիկին Մարիամ Ղուկասեան եւ զաւակները Անահիտ եւ Ղուկաս, Այրի Տիկին Իվէթ Ղուկասեան Տէր եւ Տիկին Պարգեւ Ղուկասեան, Տէր եւ Տիկին Ռուբէն եւ Մարգար Ծարուկեան, Տէր եւ Տիկին Մանուկ Ղուկասեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի յետ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ զաւկին, ամուսինին, եղբօր զաւկին Միհրան Ղուկասեանի յիշատակին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին։ Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները ։

ՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ ։

Դասախօս Բժ. ՐԷՄՈՆ ՊԷՕՐԷՔՃԵԱՆ ։

Նիւթը՝ Առանց ցաւի ծննդաբերութիւն։

Մուտքը ազատ է ։

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

Մարսէյլի մէջ կը տօնուի, կիրակի, Յունիս 5ին, կէսօրէ եաք ժամը 3ին, Սալ Մազընոյի մէջ (88, Ռիւ տ'Օպանեը)։

Պատուոյ նախագահութեամբ՝ Տէր եւ Տիկին ԺԱՆ ՊԱԼԱՐԻ (որոնք խօսք կ'առնեն հանդէսի ընթացքին)։

Նախագահութեամբ Պ. Պ. ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆԻ, ՓՐՕՖ. Գ. ԽԱՅԻԿԵԱՆԻ եւ Ա. ԹԷՐԶԻՊԱՇԵԱՆԻ ։

Կը խօսին ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ, Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած եւ ճոխ բաժին ։

Երգ, արտասանութիւն, նուագ ։

Հանդէսի ընթացքին որե՛է հանգանակութիւն տեղի պիտի չունենայ ։

Մուտքը ազատ է ։

ՀԱՆԴՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՕՐԸ

ՅՈՒՆԻՍ 12ԻՆ

Առտուն ժամը 10էն երեկոյեան 23, Մոնմորանսիի բարձունքին, մեր Հանդստեան Տան գեղեցիկ պարտէզին մէջ ։

Ժամադրուեցէք բոլորդ, գեղեցիկ տօնախմբութեան մը համար ։

Գեղարուեստական մասը կը սկսի ժամը 14.30ին, որուն կը մասնակցին՝

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐԸ ԵՒ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻ ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԵՐԸ։ Սօսիէթէ Սենֆօնիք տը Տէօյ եւ անակընկալներ ։

Երիտասարդներու համար զանազան զբօսանքներ։

Ճոխ պիւֆէ եւ երեկոյեան շիշ քէպապ փիլաւով, դիւրամատչելի գիներ ։

ԾԱՆ.— Բացառապէս 80 հոգիի համար կազմակերպուած է ցերեկուան ճաշ մը։ Նախապէս արձանագրուիլ մինչեւ 9 Յունիս, Ն. Յովհաննէսեանի մօտ,
14 Ռիւ Ռօշանպօ, Փարիզ (9):
Ճաշ եւ մուտք 1200 փրանք ։

ՄՈՒՏՔ 200 ՖՐԱՆՔ

FESTIVAL CONCERT

ՈՒՐԲԱԹ, 3 ՅՈՒՆԻՍ, ԺԱՄԸ 20.30ԻՆ

ԵՐԳ

Տիկ. ՍԻՐԶԱՆ ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ ՏԷ ՍԻՄՕՆԷ
(Ամերիկայէն, տիկինը երգած է Թաուն Հոլ, Սիթի Սանթրալ, Օփերա Կիլթ եւն.)

ՊԱՐ

ՕՐ. ՐԷԺԻՆ ՕՀԱՆ
(Օփերա Քոմիքի առաջին պարուհի, եւ էթուալ տիւ պալէ Փարիզիէն):

ՆՈՒԱԳ

ԾԱՆՕԹ ԹԱՌԻՍՏ՝ ԳԱՐԵԳԻՆ
(Թուականը ընտրուած է չխաչաձեւելու համար ուրիշ հանդէսներ) ։

SALLE CHOPIN, 252, Fg. St. Honoré

Յայտագիր կը բաղկանայ երկու մասէ
Ա. մաս.— Զուտ դասական
երգ՝ ՏԻԿԻՆ ՍԻՄՕՆԷ
Պար՝ ՐԷԺԻՆ ՕՀԱՆ
Նուագ՝ ԹԱՌԻՍԹ ԳԱՐԵԳԻՆ
Բ. մաս.— Զուտ հայկական (աշուղական) Սայաթ Նովա եւն.։
Մասնակցութեամբ նոյն ծանօթ արուեստագէտներուն ․
Այս համերգները տեղի պիտի ունենան նաեւ Մարսէյլ, Պոլիս, Լիբանան եւն.։
Տոմսերու գին.— 350, 500, 1000:
Կը ծախուին 83 ռիւ Տէնֆէրք, Գ. Օհաննէսեան եւ գրատուն Բալուեան, 43ռիւ Ռիշէ, ներկայացման իրիկունը Սալ Շօփէնի կիշէն ։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ Մատրան եւ Կ. Խաչի վարժարանի աշակերտներու կողմէ ։ Այս չարաթ ժամը 21ին, Պառ ենթէռնասիոնալի սրահին մէջ, 230, Շըմէն Մատրակ վիլ։

Պիտի բեմադրուի աշակերտներու կողմէ ԵՐԿՈՒ ՈՐԲԵՐ, մանկական սիրուն թատերախաղ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Սօնա Թորոսեանի ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։

Կը մասնակցին փոքրիկն Անահիտ Քէնտիրեան (դաշնակ), Պարոյր Կարապետեան (թառ)։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ 37ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՓԱՐԻԶ

Կիրակի, Յունիս 5ին, կէսօրէն վերջ ժամը Յուկէսէն մինչեւ կէս գիշեր ։
Ե. թաղապետարանի սրահին մէջ (Փլաս տիւ փանթէօն)։

Հովանաւորութեամբ Հ. Հ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

Կը նախագահէ ընկ. Պ. ՉՊՈՒՔՃԵԱՆ   Կը խօսի ընկեր Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Խօսք պիտի առնեն Ֆրանսայի ընկերվարականներու ներկայացուցիչը եւ Հոլանտացի Հայասէր ՏՐ. ՆԱՂԸԼ   Խօսք՝ Նոր Սերունդի կողմէ ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին

Պ. Զ. ՄԷԼԻՔԵԱՆ (ջութակ), յայտնի պարիթօն Կ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ (երգ) ։
Օր. Ա. ՔԷՇԻՇԵԱՆ եւ ընկ. Զ. ՂԱՐԻՊԵԱՆ (արտասանութիւն) ։
Տիկ. ՖԷՍԼԵԱՆ (հայկական եւ կովկասեան պար), ընկերակցութեամբ թառահար ԳԱՐԵԳԻՆԻ։ ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը ղեկավարութեամբ Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ
Նուագախումբի քառեակ մը պիտի նուագէ հայկական կտորներ ։
Ժամը 7էն յետոյ կը սկսին եւրոպական պարերը մինչեւ կէս գիշեր ընտիր նուագախումբով ղեկավարութեամբ՝ Կ. ՍԱՐԵԱՆԻ

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով։   Մուտքը 200 փրանք ։
Տոմսերը կը ծախուին Հ. Սամուէլ եւ Պարսամեան գրատուները։
Հաղորդակց. միջոցներ.— Մէթրօ Կարտինալ Լըմուան, Սէն Միշէլ, Օտէօն եւ Լիւքսէմպուրկ ։ Օթօպիւս թիւ 85, 27, 21:38 եւ 81 ։

ԼԻՈՆ

Յունիս 5ին ։

Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 14.30ին։ Գ. Թաղամասի սրահը ։

Նախաձեռնութեամբ Լիոնի Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան » կոմիտէին ։

Կը նախագահէ Պ. Ա. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ
Կը խօսի Տիկ. Է. ԲԻՒԶԱՆԴ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ՝ ԺՕՐԺ ՄԱՍԻ (յայտնի երգիչ ռատիոյի), Տիկին Սոնիա Թադէոսեանի, Պետրոս Պետրոսեանի, Տիկին Մարի Գրիգորեանի (երգ)։

Օր. Առաքելեանի, Տօնապետեանի եւ Տէրմանեանի (արտասանութիւն)։

Վարդանեանի (դաշնակ) ։
Ճոխ պիւֆէ, անակնկալներ։
Մուտքը ազատ է ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Այս կիրակի, Ռիւ Ժէ սրահը, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին ։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ԷնԹա – կոմիտէին։ Մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի, Կ. Խաչի սանուհիներուն եւ Նոր Սերունդի ։

Կը նախագահէ ընկ. ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

Կը խօսի ՀԱՅԿ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
(Հայաստանի խորհրդարանի նախկին պատգամաւոր)։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

ՆԻՍ

Յունիս 12ին ։   Կը խօսի ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մարսէյլէն մասնաւոր օթօպիւսներ վարձուած են ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՊՈՌՏՕ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբի, այս կիրակի ժամը 15.30ին, Բարսեղ Շահպազ ակումբին մէջ ։

Կը նախագահէ ընկ. Կ. ՏՕՆԷՐԵԱՆ

Կը բանախօսէ ընկ. Ա. ՔԷՆՏԷՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Նոր Սերունդականները ։

Խմբերգ, արտասանութիւն, մեներգ, նուագ եւայլն։

ՏԵՍԻՆ

Յունիս 11ին ։   Կը խօսի Տիկ. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 16 ՅՈՒՆԻՍ ,
ՇՕՓԷՆԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Նուագահանդէս՝
ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ
Նուիրուած իր գործերուն

Կը մասնակցին, Իրիս Պիւլպիւլեան (երգ), Մարի Քլէռ ժամէ (տաւիղ), ժաք Քաաթանիէ (սրինգ), Փիէռ Լապատի (թաւ ջութակ), (Փարիզի սէնֆոնիք նուագախումբէն)։

Փարիզի հայկական երգչախումբը, «...րուն կը միանայ Անիէռ Պուա Քոլոմպի Նոր Սերունդի երգչախումբը։

Մեներգ, սենեակի երաժշտութիւն եւ խմբերգ ։

Տոմսերու համար դիմել Պ. Պարսամեանի, 46 ռիւ Ռիշէ եւ երգչախումբին կեդրոնը, 14 ռիւ Փըթի, հեռ. Պոր. 99.22:

— ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քատէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քատէի դիմաց ։

Կը խօսի Պ. Յակոբ Նազարեան ։

Նիւթ՝ «Արդի Հայաստանի տնտեսական կեանքը» ։ (Բ. մաս)։

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ։ Մուտքը ազատ է ։

ԾԱԽՈՒ ԵՆ ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ

Գործի փակման հետեւանքով ծախու են մաքինաներ, կարեւոր քանակութեամբ նիւթեր կերպասէ կոճակներ շինելու համար։ Մեքենաներ՝ կտրելու, դրուագելու (կոփռէ) փիւսէի (մէկ մեթրէն պակաս) երկու հատ ժուռ ընելու (սէնժէր) ,բոլորն ալ նոր վիճակի մէջ։ Ասեղնագործելու նոր մեքենայ։ Երկու ելեկտրական մեքենայ ժուռի եւ փիւսէի համար ։

Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան ։

Ե. Պ. ԳԵՂԵՉԿՈՐԻԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Ե. Պ. Գեղեչկորիի մահուան տարեդարձին առթիւ, այս կիրակի ժամը 2.30ին հոգեհանգիստ տեղի պիտի ունենայ հանգուցեալի դամբանին վրայ։ Հանրակառքը Փարիզ – Արբաժօն ուղղութեամբ կը մեկնի Փոռթ տ'Օրլէանէն ժամը 1.10ին, անցնելով Լըվիլ սիւր Օրժով եւ գերեզմանատան քովէն։ Նախապէս զգուշացնել չարժավարը գերեզմանատան դրան մօտ իջնելու համար ։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբի ժողովը այս Ուրբաթ ժամը 21ին, 17 Ռիւ Պլէօ ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս չարաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ԼԻՈՆ.— Վարանդեան կոմիտէն՝ ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, Յոյներու սրահը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի կէսօրէն վերջ, ժամը 3ին ընկերվարականներու սրահը 149պիս, Ավընիւ տ'Արժանթէօյ, Անիէռ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ ։ Կարեւոր օրակարգ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Տէսինի բոլոր ընկերուհիները այս երեքշաբթի, ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Ներկայ կ'ըլլայ ընկերուհի Տիկին Էլ. Բիւզանդ։Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերէն կը խնդրուի անյապաղ հեռախօսել Թոփալէն 27–35, իմանալու համար կայանի արձանագրութեանց նախնական պայմանները ։

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 — հատը 12 փր.

ՇԱԲԱԹ 4 ՅՈՒՆԻՍ — SAMEDI 4 JUIN 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7691 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3102

ՄԱՅՐԸ

●

Այսօր Մայրերու օրն է, նուիրական օր մը :

Անհատական, ժողովրդական եւ նոյնիսկ պաշտօնական դրոշմ ունի այս տօնը, տրուած ըլլալով մայրութեան սահմանուած մեծ ու անփոխարինելի դերը անհատին, ժողովուրդին եւ պետութեան ճակատագրին մէջ :

Կա՞յ արդեօք մարդկային արարած մը, որ անտարբեր մնայ մայրութեան հանդէպ. չունենայ յարգանքի, սիրոյ ու գուրգուրանքի ինքնաբուխ արտայայտութիւն :

Մարդիկ կրնան վերապահութիւն ունենալ ուրիշ մարդոց մասին. — բարեկամներու, ազգականներու, նոյնիսկ եղբայրներու եւ քոյրերու. կրնան դառնութիւններ ունենալ ու պահել բոլորին հանդէպ, բայց երբեք մօր հանդէպ :

Մօր հանդէպ ստացուած զգացումը անհատական է, անշուշտ, ամէնէն առաջ, որովհետեւ զաւակ մը, ինչ տարիքի մէջ ալ ըլլայ, կը յիշէ միշտ իր մանկութիւնը, մօրը գուրգուրանքը, մայրական սէրն ու հոգածութիւնը : Տագնապի ու դժբախտութեան պահերուն, մեր հառաչանքները մեր մօր անունին ու յիշատակին կ'երթան նախ. մեր ողեկոչումները մայրերուն կ'ուղղուին. հիւանդութեան ու հոգեվարքի վայրկեաններուն, մօր մը հեռաւոր, քաղցր յուշքը սփոփանք կը դառնայ, յոյս ու կազդոյր՝ տառապող հիւանդին համար, պախարար ցօղ մը այրող ճակատներուն ու սրտերուն վրայ :

Սակայն, անհատներէն զատ, համայնքն ու պետութիւնն ալ չեն կրնար անտարբեր մնալ : Չեն կրնար, որովհետեւ մայրն է որ կը կազմէ ընտանիքին խարիսխը, ան է որ ոչ միայն ծնունդ կուտայ մանուկին, այլ եւ կը սնուցանէ զայն, կը մեծցնէ անհուն գուրգուրանքով : Նոր սերունդը մօր գրկերուն մէջ կը ծաղկի. երկրին ճակատագիրը մայրերու ձեռքերուն մէջ կը կերտուի :

Քաղաքակիրթ մարդկութիւնը, մեր օրերուն, այս հրաշքն է որ կը պանծացնէ, բազմազաւակ մայրերը մեծարելով ու նոյնիսկ մասնաւոր պարգեւներ ալ տրամադրելով :

Հա՞յ մայրը ...

Ան ալ մայր է, ինչպէս բոլոր մայրերը. ան ալ կը պատկերանայ մեզի այն բոլոր գիծերով ու յատկանիշներով, զորս ունին որեւէ ժողովուրդի մայրերը, սակայն, կեանքը այնպէս ուզած է, որ հայ մայրը օժտուի այլապէս սխրալի յատկանիշներով, որոնք հազուադէպօրէն կրնանք գտնել ուրիշ մայրերու մօտ :

Ոչ մէկ ժողովուրդի մայրերը այնքան սերտօրէն բաժնած են իրենց ազգին ճակատագիրը, որքան հայ մայրերը :

Կա՞յ մայր մը, կրնա՞նք գտնել մայր մը, որ այնքան տառապած ըլլայ, որքան հայ մայրը, պարզապէս հայ ըլլալուն համար. անոր համար որ հայ պատանիի մը, հայ աղջկան մը, հայ երիտասարդի մը մայրն եղած է :

Հայ մայրն է, որ առաջին դժբախտութիւնը տեսած է. առաջին խարանը զգացած թշնամիէն՝ իր սրտին վրայ. տեսած է ան հալածանքը, աքսորն ու անապատը, սովը, համաճարակը : Տոկացած է ան այս բոլորին, փրկելու համար իր զաւակը : Մոռցած է ինքզինքը, ազատելու համար իր սրտի հատորները, և մեռած է յաճախ, ապրեցնելու համար իր սիրելիները :

Ո՞վ չի գիտեր թէ հայ մայրը ինչ զոհողութիւններու գացած է, որպէսզի իր զաւակը, իր զաւակները մնան, մեծնան ու հայ մնան ու ազգին ծառայեն :

Կա՞յ մայր մը, որ այնքան ազգային, ցեղային զգացումով տոգորուած ըլլայ, որքան հայ մայրը : Եթէ Հայը տեւած է դարէ դար, եթէ հայ լեզուն ու երգը պահպանուած են, հայկական շունչն ու աւանդութիւնները պաշտպանուած, հայ մայրերուն կը պարտինք այդ ամէնը, առաւելապէս : Հայուն հաւատքը՝ հայ մայրերու սրտերուն մէջ տաք մնացած է : Հաւատք՝ Աստծոյ հանդէպ, հայրենիքին ու ապագային հանդէպ : Եւ հաւատք, նաեւ, հայրենիքի ազատութեան մասին, որուն համար կրակներուն մէջ նետուած է ինք եւ թշնամիին կրակներուն դէմ ղրկած իր զաւակը, առանց արցունքի ու լացի :

Ցարգանք բոլոր մայրերուն, եւ՝ անհուն սէր ու մեծարանք՝ հայ մայրերուն :

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐ ԱԼՃԵՐԻՈՅ ՄԱՍԻՆ

●

10.000 ՀՈԳԻ ԴՐՕՇԻ ՏԱԿ

Նախարարաց խորհուրդը երկար նիստ մը ունեցաւ առջի օր, որուն ընթացքին ներքին նախարար Պուրժէս – Մոնուրի, իր հիւս. Ափրիկէ քննական պտոյտէն ետք, զեկուցանեց Ալճերիոյ կացութեան մասին : Արտաքին նախարար Փինէ, իր կարգին զեկուցում մը ըրաւ Մեսինայի ժողովին մէջ ձեռք բերուած արդիւնքներուն մասին : Հինգ ժամուան վիճաբանութիւններէ ետք, կառավարութիւնը տուաւ շարք մը որոշումներ : Այսպէս, Ալճերիոյ ընդհ. կառավարիչը իրաւունք ստացաւ զօրակոչի ենթարկելու ալճերաբնակ ամէն ծագումէ Ֆրանսացիներ, մինչեւ ութէն տասը հազար հոգի, որոնց պիտի միանայ Արեւմտ. Գերմանիայէն հանելիք 2րդ մեքենայացած զօրաւիւնը :

Ալճերիա ղրկուած ուժերը պիտի մարզուին տեղական կռիւներու պայմաններուն համաձայն : Բարեփոխումներուն նոր շարք մը պիտի տրուի, որպէսզի «օրէնքէ դուրսերը» որ փաչկատոններ են ընդհանրապէս, նստակեաց գործ մը ունենան :

Իսկ Ֆրանքօ-Թունուզեան պայմանագրութեանց պաշտօնական ստորագրումէն ետք, — զոր երէկ հաղորդեցինք — նախարարաց խորհուրդը որոշեց խորհրդարանին ներկայացնել օրէնքի մը ծրագիրը, որ իրաւունք պիտի տայ հանրապետութեան նախագահին Թունուզի ներքին անկախութեան վերաբերեալ պայմանագրերը վաւերացնելու :

Շարք մը ուշումներ եւս առնուած են, միջազգային հարցերու մասին, դիւանագիտական վերջին հոլովոյթներուն առթիւ, սակայն պիտի հրապարակուին շահելց պետութեանց հաղորդուելէն ետք : Կը կարծուի սակայն, որ քննուած են Պելկրատի արեւմտեան զեսպաններուն եւ Թիթոյի միջեւ ժողովին խնդիրը, եւ Չորս Մեծերու հանդիպումը, որուն համար, լաւատեղեակ աղբիւրներու համաձայն, Ֆրանսան պիտի առաջարկէ 18 Յուլիս թուականը եւ Ժընեւը՝ իբրեւ վայր :

Շարք մը բարձրագոյն պաշտօնատարներ նոր պաշտօններու կոչուեցան : Թէեւ տակաւին յայտնուած չէ անունը, սակայն շատ հաւանական է որ Պ. Օփընօ յաջորդէ Հնդկաչինի նախկին մարզպան զօր. Էլիի :

× ՖՐԱՆՔԵՒԹՈՒՆՈՒԶԵԱՆ պայմանագրութեանց ստորագրութեան առթիւ, Թունուզի վարչապետը Ֆրանսական կառավարութեան շնորհակալութիւն յայտնելէ ետք յայտարարեց թէ «առաջին անգամ ըլլալով ազգային գերիշխանութեան վերաբերեալ խնդիրները ազատօրէն եւ արդարօրէն եկու երկիրներու կողմէ կը քննուին » : Խնդրելէ ետք որ Թունուզցի քաղաքական բանտարկեալները ազատ արձակուին, աւելցուց՝ «Թունուզի կառավարութեան համար պատուոյ խնդիր է Թունուզի ինքնավարութենէն ետք զայն դարձնել համաձայնութեան եւ բարեկամութեան զետին մը» :

Վարչապետը պատասխանելով, յոյս յայտնեց թէ կնքուած համաձայնութիւնը «պիտի տայ ապագային իմէ սպասուածն ու յուսացուածը » :

Իսկ Թունուզի եւ Մարոքի խնդիրներուն նախարար Ժիւլի, յիշեցուց թէ պայմանագրերը Ֆրանսան եւ Թունուզը սերտօրէն իրարու կը կապեն «Ֆրանսան միշտ կը պահէ իր պատասխանատուութիւնները Թունուզի պաշտպանութեան, ինչպէս նաեւ արտաքին յարաբերութեանց մասին » :

× Կոստանդինուպոլսոյ մէջ, ըմբոստները յարձակած են գիւղի մը վրայ եւ այրած դպրոցը եւ քանի մը տուներ : Ոստիկանութեան բացած քննութեան իբրեւ հետեւանք, հարցաքննուած են բազմաթիւ կասկածելիներ, եւ ձերբակալուած 250 հոգի : Դատարանը խիստ պատիժներ տուած է արդէն, մեծ թիւով յանցաւորներու :

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

★

ՄԵՐ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ

Երբ հանդէսի մը, թատերական ներկայացման մը եւ մանաւանդ երգահանդէսի կամ նուագահանդէսի մը նկարագրութիւնը կը ստանանք, մտահոգ կնճիռ մը կը ծալլէ մեր ճակատը եւ կը սկսինք կարդալ զայն դողը սիրտերնիս :

Հանդէսի մը պարագային «կը խնդրուի ոչ մէկ տող չփոխել, ոչ մէկ անուն չջնջել», որովհետեւ եթէ մեր ստացած նկարագրականին մէջ միօրինակութենէ կամ տեղի անձկութենէ խուսափելու համար փոքրիկ արտասանողի մը անունը ջնջես, ամբողջ քաղաքը ոտքի կ'ելլէ : Իսկական յեղափոխութիւն : Անշուշտ հոն ալ մտահոգութիւն մը կայ գրողին կողմէ : Հապա եթէ ջնջուած անունը չուզէ՞ մասնակցիլ, այլեւս ուրիշ հանդէսի մը, ի՞նչպէս «գեղարուեստական բաժին» կրնան ունենալ կազմակերպիչները :

Ո՞վ կը խորհի թերթին մասին որ ալբիլէն յունիս պէտք է տպէ առ նուազն 15-ական թղթակցութիւն միեւնոյն հանդէսներուն մասին, գրեթէ միեւնոյն բովանդակութեամբ :

Չէ՞ք մտածեր մեզի պէս որ պէտք է կամաց կամաց վարժեցնել մեր ժողովուրդը ժուժկալութեան, որպէսզի անպատճառ չսպասէ որ մանուկ մը արտասանութեան համար սիւնակներ լեցուին ամէն անգամ : Մենք ալ կը հասկնանք սերունդի պահպանման, լեզուի ընդհանրացման կամ դպրոցականներու քաջալերութեան համար, նման պարագաներու քիչ շատ անհրաժեշտութիւնը, բայց լաւ է ջանալ որ սորվինք քիչով գոհանալ, փոխանակ սկիզբէն իսկ վարժեցնելու զանոնք շռայլ ածականներու, ճռի գովեստներու, որոնք օգուտ չունենալէ զատ արգելք կ'ըլլան իրական յառաջդիմութեան : «Այսպէս ալ ըսեմ պիտի գրեն որ հրաշալի արտասանեցի, այնպէս ալ երգեմ, սոլոյին հետ պիտի բաղդատուիմ, ա՛լ ինչո՞ւ նոր նիզ ընեմ, նոր բան սորվիմ հայերէնս մշակեմ, կամ գիտցածս զարգացնեմ» : Չէ՞ք կարծեր որ բոլորիս համար ալ լաւ է զուսպ ըլլալ, արդար, չափաւոր, հեռու մնալ ամբոխավար տրամադրութիւններ քաջալերելէ, եւ մանաւանդ անդրադառնալ թերթին ու խմբագրին կարելիութեան : Ան ստիպուած է նկատի առնել շատ մը բաներ, ամէն տեղի մէջ իր ունեցած ընթերցողներու ճաշակին, հասկացողութեան, տեղական պայմաններուն, հաւասարապէս գոհացում տալու համար :

ՍՕՍԻ

ՉԻՆԱՍՏԱՆ

ՆՈՐ ԱՌԱՋԱ՞ՐԿ ՄԸ ԸՐԱԾ Է

●

Լաւատեղեակ աղբիւրներու համաձայն Չինաստանի վարչապետը Շու Ըն Լէյ, գաղտնի գիրով մը նոր առաջարկներ ըրած է Անգլիոյ Ֆորմոզայի խնդրին մասին :

Կը կարծուի որ Փէքինի անգլիական գործակատարը որ առջի օր Փէքինէն հասաւ Լոնտոն, անձամբ բերած է Շու Ըն Լէյի գիրը, որուն պարունակութեան մասին ոչ մէկ տեղեկութիւն ստացուած է դարդ : Փէքինը ձգելէն անմիջապէս առաջ, գործակատարը տեսակցութիւն մը ունեցած էր Չինաստանի վարչապետին հետ : Իրազեկներու կարծիքով արտաքին նախարարութիւնը ուշի ուշով կը քննէ Փէքինի նոր առաջարկները :

Այս տեսակէտէն յատկանշական կը նկատուի որ Փէքինի անգլիական գործակատարին Լոնտոն ներկայութիւնը կը զուգադիպի Հնդկաստանի ՄԱԿի ներկայացուցիչ Սըր Մէնոնի Լոնտոն ժամանման : (Ինչպէս գիտէք այս վերջինը տեսակցութիւններ ունեցած էր Չինաստանի վարիչներուն հետ) : Առջի օր հանդիպում մը ունեցաւ Նեհրուի ներկայացուցիչը Անգլիոյ վարչապետին եւ արտաքին նախարարին հետ ուր զեկուցում տուաւ Փէքինի իր խօսակցութեանց մասին :

Նոր Տէլհիի դիւանագիտական շրջանակներու համոզումը այն ըլլալ կը թուի, թէ Ֆորմոզայի խնդիրը, թերեւս դանդաղօրէն, սակայն վճռապէս կը դիմէ դէպ ի լուծում մը : Արդէն Հնդկաստանի վարչապետ Նեհրու, այդ ուղղութեամբ յայտարարութիւն մը ըրած էր վերջերս :

ԽՈՐՀ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ՍՈՖԻԱՅԻ ՄԷՋ

★

Խ. պատուիրակութիւնը, Խրուշչեւի, վարչապետ Բուլկանինի եւ փոխ վարչապետ Ա. Միկոյեանի գլխաւորութեամբ ուրբաթ կէսօրին Պելկրատէն գալով հասաւ Սոֆիա :

Դիմաւորելու եկած էին Պուլկարիոյ վարչապետը, կուսակցական վարիչները, Սոֆիայի դիւանագիտական կազմը, եւ պաշտօնական ուրիշ անձնաւորութիւններ : Խրուշչեւ ճառ մը խօսելով յայտնեց թէ Պելկրատի մէջ «բացարձակ բարեկամութեան մթնոլորտ մը տիրած է» եւ թէ «հաստատուն հիմեր դրուած են եուկոսլաւ եւ խորհրդային յարաբերութեանց բարւոքման համար» :

«Հիմա եուկոսլաւ եւ խորհրդային խըմբումի մութ շրջանը, որ կայսերապաշտներուն կրնար ծառայել, այլ եւս անցեալին կը պատկանի, և ստեղծուած է առողջ կացութիւն մը» : Անդրադառնալով պուլկարեւխորհրդային յարաբերութեանց, Խրուշչեւ շեշտեց այն պարագան թէ միասնաբար խաղաղութեան եւ միջազգային կացութեան բարւոքման ի նպաստ քաղաքականութիւն մը կը վարեն, ինչպէս միւս ժողովրդավարական պետութիւնները, եւ վերջացուց՝ «ոչ մէկ յակայեղափոխական ուժ կրնայ արգիլել Պուլկարիոյ յառաջդիմութիւնը դէպի ընկերվարութիւն» :

× Առջի գիշեր Պուլկարիոյ համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէն մեծ ընդունելութիւն մը տարքեց, ի պատիւ խորհրդային պատուիրակութեան :

ԱՐՏԱՔԻՆ նախարարը, Մեսինայէն վերադարձին երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ «պողպատ – քարածուխ եւրոպական կազմակերպութեան » նոր նախագահ Ռընէ Մայէրի հետ : Մեսինայի ժողովին վերջնական արդիւնքներուն առթիւ, կ'ըսուի որ թէեւ նոր քայլ մը տրուեցաւ եւրոպական միաձուլման, շարք մը մարզերու մէջ, սակայն Ֆրանսա եւ Գերմանիա յաջողեցան կասեցնել արշաւը՝ դէպի ազգային գերիշխանութեան վերացում, բազմաթիւ զետիններու վրայ : Կազմակերպութեան անդամ պետութեանց արտաքին նախարարները հոկտեմբերէն առաջ նորէն պիտի հանդիպին, Մեսինայի սկզբունքի համաձայնութենէն բխած նոր ծրագիրներու քննութեան համար :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅԸ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ Է

Ա.

Հարկադրուած կը գրեմ սա քանի մը տողը, բացատրութիւն մը տուած ըլլալու համար իմ այն բոլոր ծանօթներուն եւ հին բարեկամներուն, որոնք կէս մը լուրջ, կէս մը կատակ կ'ըսեն ինծի. «Ամերիկացի ես դարձեր»:

Ինքզինքս բաւական թթու Հայ կը կարծէի. եթէ փոխուած եմ եւ կը նմանիմ Ամերիկացիի, ալ Հայ մնացած ըլլալու չէ Ամերիկայի մէջ:

Ցաւակնութիւնը չունիմ, դժուար ալ է անցորդի մը համար, օրաթերթի մը սուղ էջերուն մէջ հարցին տալ սպառիչ պատասխան: Աւելի ճիշդ կ'ըլլար իմ այս յօդուածս խորագրել «Ամերիկահայը ինչպէս որ կը տեսնեմ»:

Նոր է, մտահոգիչ ու յաճախ բնագրաւական, Հայուն հետաքրքրութիւնը իր ազգակիցներուն հանդէպ:

Ծուարած ենք աշխարհի ամէն կողմը: Միջավայրը կը դնէ իր դրոշմը մեր, բայց մանաւանդ մեր զաւակներուն վրայ: Սերունդը կը ստանայ նոր ու մտահոգիչ կերպարանք, դուրս գալով մեր հակակշռէն:

Կը ծագի նոր եւ խիստ կարեւոր հարց մը, հետզհետէ ստանալով սուր ու հրամայական բնոյթ, մանաւանդ Եւրոպայի եւ Ամերիկայի Հայոց ազգապահպանման համար:

Ազգային ամէն կարգի փորձեր բրար անցած, հետաքրքրուած են այս հարցով. Հայ մամուլը կը հնչեցնէ ահազանգը, հազար կտոր ըլլալով եւ որոնելով հազար ձեւեր:

*

Իննսունական թուականներէն սկսած, Թուրքիայէն եւ Հայկական նեռքին գաւառներէն խումբ խումբ Հայեր սկսած են գաղթել Հիւս. Ամերիկա եւ Քանատա:

Կան հին գաղթողներ ալ, բայց անոնք կը կրեն անհատական բնոյթ եւ ալդէնք չեն մասնաւոր հարկադրանքի:

Իննսունհինգի եւ վեցի ջարդերը եւ անոնց հետեւանքով առեղծուած ֆիզիքական դոյութեան եւ տնտեսական հարկադրանքը զանազան երկիրներու կարգին, Ամերիկան ալ դարձուցին Հայոց գաղթավայր

Դէպի Ամերիկա զանգուածային արտագաղթի երկրորդ շրջանը կը կազմեն Պալքանեան պատերազմին յաջորդող տարիները:

Երրորդ եւ կարեւոր շրջան մըն են առաջին համաշխարհային պատերազմին յաջորդող զինադադարի տարիները:

Ամէնէն վերջը, 49 – 50 թուականներուն, Անչափ աշխատանքներով եւ Հայ Օգնութեան Միութեան աջակցութեամբ Գերմանիայէն տեղափոխուած երեք հազարէ աւելի ազգակիցներն են:

Դժուար է ստոյգ թիւեր տալ այսօրուան Ամերիկահայութեան մասին: Այդ թիւը կը տարուբերի 200 – 250 հազարի միջեւ:

Իմ պրպտումներուս համաձայն, առաջին անգամ զանգուածօրէն Ամերիկա գաղթող Հայերը եղած են Խարբերդի եւ շրջանի գիւղերուն մեր ազգակիցները: Ոմանց կարծիքով՝ մինչեւ 35 – 40.000 Խարբերդցիներ կան Ամերիկայի մէջ:

Բոյն դրած եւ հաստատուած են առաւելապէս արեւելեան եւ հիւսիս – արեւելեան նահանգներուն մէջ, կեդրոն ունենալով Մէսէչուսէց նահանգի Պոսթըն, Փրովիտէնս, մանաւանդ Ուստր քաղաքները:

Այս վերջինը երկրորդ Խարբերդ մըն է համադաւառացիներու համար: Առածք կարդ է անցած Խարբերդցիի մը պատահածը Նիւ Եորքի մէջ, ուր նոր էր հասած երկրէն. երբ գաղթային պաշտօնեան հարց կուտար իրեն, թէ ուր ճամբորդ էր երթալ, կը պատասխանէր.

— Պիտի երթամ Ամերիկա:

— Բայց արդէն Ամերիկա ես, կը յարէր պաշտօնեան. Նիւ Եորքը Ամերիկա է:

— Չէ, կը պնդէր նոր գաղթականը, ես կ'ուզեմ երթալ Ամերիկա, Ուստր:

Ուստրն էր անոր համար Ամերիկան: Խարբերդցիներու խոշոր զանգուած մըն ալ, այդ հին օրերուն, գնաց հեռու՝ Արեւմուտք, հաստատուելու համար հողի, արեւի եւ մշակութեան երկիրը —Քալիֆորնիա:

Հետզհետէ եկան Քղեցիներ, Կարնեցիներ, Վասպուրականցիներ, Տարօն – Տուրուբերանցիներ, Կիլիկեցիներ ու բազմաթիւ Թրքախօս Հայեր, Թուրքիոյ ամէն կողմերէն: Ծովեզերեայ քաղաքներու՝ Պոլսոյ եւ Իզմիրի Հայերը աւելի ուշացած սկսած են Ամերիկա գաղթել, 1913ին եւ մանաւանդ առաջին մեծ պատերազմի զինադադարի օրերուն, հաստատուած են գլխաւորապէս ծովեզերեայ քաղաքներու՝ Նիւ Եորքի եւ Պոսթընի մէջ

Դիտելի է, որ ամերիկահայութեան խմբաւորումները երկրի զանազան քաղաքներուն մէջ՝ արդիւնք չեն պատահականութեան, տեղի ունեցած են տեղացիական – հայրենակցական գիտակցութեամբ:

Օրինակի համար, Խարբերդի շրջանի Հայ գիւղացիները գացած հաստատուած են Քալիֆորնիա՝ Ֆրէզնոյի շրջանը, իրենց հետ բերելով զանազան թուականներու Ամերիկա մուտք գործած համագիւղացիները: Հոս կարելի է չեչտեցնել, որ յաճախ խմբակցական եւ կուսակցական շերտաւորումներն ալ հիմ ունեցած են տեղացիական ազդակը:

Թրքախօս Հայերու, օրինակ, Եոզղատցիներու խոշոր մէկ զանգուածը գացած տեղաւորուած է Միջին նահանգներու, գլխաւորապէս Տիթրոյթ քաղաքը եւ դտած տնտեսական աւելի քան բարեկեցիկ վիճակ, շնորհիւ իրենց առեւտրական բացառիկ ձիրքերուն:

Գաղթական Հայը ամէնէն առաջ իր կէս լեզուով ջանացած է գործ մը գտնել եւ փորը կշտացնել: Ամերիկա, սակայն, այնքան ալ դիւրին գործ մը չէ եղած առաջին գաղթականներուն համար, որոնք եղած են մեծ մասամբ Հայաստանի գիւղացիներ: 1900ական թուականներուն ու անկէ յետոյ, Պալքանեան պատերազմէն ետք, գաղթական Հայերուն համար խիստ դժուար է եղած հողագործութենէ մեքենային եւ գործարանի աշխատաւոր դառնալ: Եւ տարիկա չատ հազիւ՝ 1–2 տոլար չաբաթավարձով: Նոր գաղթականը պիտի աշխէր տարով, դրամ աւելցնէր, ետքի իր պարտքին կամ ընտանիքին դրամ հասցնելու համար: Այդ թուականներուն, Ամերիկայի ծառերուն վրայ տոլար չէր բուսներ, այժմ ալ չի բուսնիր:

Հայ գաղթականը Ամերիկայի մէջ, իր առաջին ժամանումի պահէն իսկ, երբ հացը բերանը հասաւ, մտածեց հաւաքական կեանքի մասին: Ուղեց եկեղեցի, ակումբ, հաւաքատեղի ունենալ:

Այն տանն չգտաց դպրոցի կարիքը, որովհետեւ կին չունէր, զաւակ չունէր: Հայաստանցին մտածած ալ չունէր այդ օրերուն, նման բաներու մասին. անոր խելքը միտքը կեդրոնացած էր մէկ կէտի վրայ, — քիչ մը դրամ վաստկիլ, խնայել եւ անհամբեր տուն, հայրենիք վերադառնալ լուսաւոր օրուան սպասել:

Այս սպասումը եղաւ երկար, մտահոգիչ ու սպառիչ: Պահ մը հին գաղթականներուն համար սահմանադրութեան տարիները ներշնչեցին յոյսեր: Եղան երկիր վերադարձողներ, հոն՝ տուն ու ընտանիք կազմողներ եւ սակայն անոնցմէ շատեր վերադարձան Ամերիկա հիասթափուած. իսկ անոնք որ յամառեցան մնալ, զոհ գացին 1915ի տարագրութեան ու ջարդերուն:

Նոր արեւ մը բացուեցաւ Ամերիկահայուն համար 1918 Մայիսէն վերջ, Ազատ ու Անկախ Հայաստանի արեւը, որուն համար մղուած պայքարներուն ինք ալ էր մասնակցեր, եւ նիւթականով, եւ կամաւորներով:

Այդ ալ տեւեց կարճ:

Այս անգամ, յուսահատ, սկսաւ տուն հիմնելու մասին մտածել. գաղութ դառնալ, հաւաքական ճիգեր ընել, եկեղեցի, ակումբ ու նաեւ հետզհետէ ստուարացող զաւակներուն դպրոցին մասին խորհիլ:

Նոր ու կարեւոր հարց մը, նոր սերունդի հայապահպանման պարագան, որ արագօրէն կը դառնար հրատապ:

Նոր սերունդը կ'աճէր արագօրէն. մենք չէր սպասեր, մենք կը տատանէինք: Ծրագիր չունէինք. աւելի մեծ ու կարեւոր գործերով էինք զբաղած..., ներքին անհատնում վէճեր, ընտանեկանէն մինչեւ քաղաքական, եւ սակայն հազարաւոր Հայ երախաներ մեր կողքին կը մեծնային արագ. պատանիներ, Հայ ծնողներէ ծնած, հասակ կը նետէին Փիլիքայէս առողջ, մատաղապէս կազդոյր, առանց սպասելու մեզի: Մենք կը տատանէինք, անճրկած էինք դպրոցական հարցին մէջ:

Միջին հաշուով 60–65 տարուան եւ այլեւս տուն տեղ եղած գաղութ մըն է Ամերիկան: Հայ հաւաքական կեանքի տեսակէտէն կը հաշուէ առնուազն քսանէ աւելի քաղաքներ, որոնց հայազգի բնակիչներուն թիւը կը հասնի տասնէն երեսուն հազարի, առանց հաշուելու բազմաթիւ քաղաքներ, ուր կան հարիւրէն մինչեւ 2 – 3 հազար Հայեր:

Նոր սերունդի եւ հայ վարժարանի հարցը օրուան հրատապ հարցն է: Հարց մըն է, որուն շուրջ պէտք է մտածենք ազգովին, անխտրաբար: Ազգային տեսակէտէ տարաձայնութեան, միջազգային գաւնաւորումէ վերծ բոլոր հոսանքները, միութիւնները եւ ընկերակցութիւնները հաւաքաբար պէտք է խորհին, ծրագրեն ու գործեն այս հարցի լուծման համար:

Ուշ չէ տակաւին: Պէտք է մոռցուին բոլոր վէճերը. սպասել այդ վէճերու լուծումին ու թեմական միասնականութեան վերահաստատումին եւ ապա միայն անցնիլ Նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեան գործին, արդէն ուշ կ'ըլլայ:

Կողմերէն ոեւէ մէկը իր ուժերով, առանձինն չի կրնար գոհացուցիչ լուծում մը տալ այդ հարցին:

(Շար.) Կ. ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ

ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԳՐՈՂԸ

(ՎՐԹԱՆԷՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆ)

●

ԽՄԲ. — Հայաստանի խորհրդային Գրողների Միութեան օրկան՝ «Գրական Թերթ»ի ապրիլ 30ի թիւին մէջ Հր. Թամրազեան ուսումնասիրութիւն մը նուիրած է Վրթանէս Փափազեանի մասին, ուրկէ կ'ամփոփենք:

Վրթանէս Փափազեան իր գեղարուեստական գործերում նորավէպերում ստեղծել է խորհրդապաշտ, հմայիչ հերոս, դա արդարութիւն եւ ճշմարտութիւն որոնող անհատն է, որ շրջում է անծայր աշխարհով, փնտռելու մարդկային կեանքի երջանիկ եզերք, վերականգնելու կորսուած արդարութիւնը՝ անարդար, հասարակութեան մէջ տառապող աշխատաւորի համար: Իր ինքնատիպ եւ խորապէս իմաստալից կեանքի շատ կողմերով Փափազեան յիշեցնում է իր ստեղծած հերոսին:

Նրա մանկութեան եւ պատանեկութեան տարիները անց են կացել Վանում՝ ծննդավայրում, ուր տեսաւ քաղաքական եւ ընկերային լծի տակ հեծող հայրենի ժողովրդի տառապանքը: Շուտով թողնում է ծննդավայրը, գնում Ագուլիս, Կովկասի զանազան քաղաքները, Թաւրիզ, Պոլիս, երկար շրջագայում է եւրոպական եւ ռուսական գրեթէ բոլոր նշանաւոր քաղաքները: Եւրոպական նշանաւոր քաղաքում ապրելուց յետոյ, նա յայտնւում է հեռաւոր հայկական գիւղերում ժողովրդական ուսուցչի ծանր, բայց ազնիւ դերի մէջ: Մանկավարժական անդադրում որոնումները եւ կեանքի խոր ճանաչողութիւնը գրողի ողջ ուշադրութիւնը, ազնիւ

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՅ – ԹԱԹԱՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆԵՐԸ

(50ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)

●

Դրամատան տնօրէնը ուշի – ուշով լսելով ընկեր Ա. Գիւլխանդանեանի տուած ծանօթութիւնները, յայտնեց որ այս հաշիւները պահուած են օրինական ձեւով, եւ բանի թէ դուք, վաճառականներդ էլ կարողանայիք այսպիսի կանոնաւոր ձեւով պահել ձեր առեւտրական հաշիւները:

Իսկ հաշուեխոյզ յանձնախումբի մանաւանդ հակադաշնակցական անդամները, ինչպէս խոստովանեցին, այն կարծիքն են ունեցել, որ կռիւների թոհ ու բոհին մեր պահած հաշիւները՝ իրենց հրաւիրած դրամատան երկու հմուտ հաշուակալները, պէտք է հաստատէին, որ մեր հաշիւները պահուած են ոչ օրինաւոր ձեւով եւ առանց համապատասխան փաստաթղթերի եւ այդ իմաստով էլ հաշուեխոյզ յանձնախումբը արձանագրութիւն պիտի կազմէր, ու զեկուցէր իրեն ընտրող մարմնին: Անշուշտ, Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ պայքարելու լաւագոյն փաստը պիտի ունենային:

Հայ – Թաթարական ընդհարումներին Հայերից քաղաքներում սպաննուած են չորս հարիւրից աւելի, գիւղերում՝ 1100, ընդամէնը 1500 հոգի: Թաթարներից քաղաքներում երեք հարիւր, գիւղերում՝ 1300, ընդամէնը 1600 հոգի:

Հայերի նիւթական կորուստը 37 միլիոն ռուբլի, Թաթարների կորուստը երեք միլիոն ռուբլի միայն:

Ընկեր Ս. Զաւարեանի հաշուով երկու կողմերի զինուորական ծախքը երեքից երեքուկէս միլիոն ռուբլի:

Հ. Յ. Դ. Արեւելեան Բիւրօն, Կովկասահայ ինքնապաշտպանութեան վրայ ծախսել է 387.000 ռուբլի:

Ջիֆոնը մուտք է ունեցել կամաւոր նուէրներով եւ բանի միջոցներով 628.000 ռուբլի: Այս գումարով Ջիֆոնը գնել է զանազան սիստեմների 2304 հրացան, 3824 ատրճանակ, 1.374.953 հրացանի եւ 578.727 ատրճանակի փամփուշտ:

Հայ – Թաթարական ընդհարումների մասին, իր ժամանակին գրուել է հայ եւ օտար թերթերում: Ղարաբաղի կռիւների մասին, 1906 թ. լոյս են տեսել ընկեր Աբամայիսի (Միսաք Տէր Ղազարեանի) «Մի քանի գլուխ հայ – թրքական ընդհարումներից» խորագրով երկու փոքրիկ հատոր եւ Ա–Դոյի մէկ գրքոյկը:

Նոյն թուականին ռուսերէն լեզուով լոյս է տեսել Ի. Ալիբէկովի (հայ, ընկ. Ալ. Խատիսեանի ազգական) 180 էջնոց գիրքը, գրաքննութեան բովից անցած, «Գանձակի արիւնալի դէպքը, հանրային դատաստանի առաջ» «Փչող» հրապարակախօսը «եւ իր հանրային գործակիցները» կրկնակ խորագրով:

Ի. Ալիբէկովը Գանձակ է հասել ճիշդ հայ – թաթարական ընդհարումները սկսուելուց մի քանի ժամ առաջ: Ականատես է եղել դէպքերին եւ օգտուել կռիւների չորրորդ օրը Գանձակ ժամանած Կովկասի փոխարքայի քաղաքացիական մասի օգնական Մալամայի կատարած քննութիւններից, իրեն ներկայացրուած պաշտօնական զեկուցումներից, ռուս. մամուլից եւ զանազան ազգութիւնների պատկանող մի շարք անհատների վկայութիւններից:

Գրքի վերջումն էլ կցուած Բագուի քաղաքային ինքնավարութեան (քաղաքապետարանի) 1905 թ. Յունուար 25 եւ 26ի կարեւոր նիստերի արձանագրութիւնները մասնակցութեամբ 22 Թաթար, 16 Հայ եւ չորս Ռուս անդամների: 16 հայ անդամներից մէկն է եղել մեր ծերունազարդ բարեկամ Պ. Աստ. Վաչեանցը:

Տարագրութեան մէջ, մեր մամուլում լոյս տեսած կցկտուր յուշերից բացի, ընկ. Արր. Գիւլխանդանեանը 1933 թ. Փարիզ լոյս ընծայեց «Հայ – Թաթարական ընդհարումները»ի Ա. հատորը: «Բագուի առաջին ընդհարումները» կրկնակ խորագրով:

Ցառաջաբանի մէջ հեղինակը գրում է որ — Հայ – Թաթարական ընդհարումների մասին թէպէտ մեր մամուլի մէջ իր ժամանակին որոշ տեղեկութիւններ լոյս են տեսել, բայց մինչեւ այժմ փորձ չի եղել ամփոփելու ոչ միայն մամուլում երեւացածները այլ եւ ականատեսների վկայութիւնները, ինչպէս եւ մեր մարմիններին ու աշխատող ընկերներին հաղորդած տեղեկութիւնները, որոնք չափազանց կարեւոր էին այդ դէպքերի ամբողջական պատկերը տալու եւ նրանց լուսաբանութեան համար. այդ իսկ պատճառով շատերը միանգամայն աղօտ հասկացողութիւն ունեն հայ – թաթարական կռիւների մասին»:

ՔԵՆՕ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Կրթ. Նախարարութիւնը Պէյրութի «Համազգային»ի Կեդր. վարչութեան շնորհակալութեան գիր մը ղրկած է այն գնահատական արտայայտութեանց մասին որ եղան ասպնջական Լիբանանի ժողովուրդին եւ իր կառավարութեան, Սուրիոյ «Համազգային»ի 25ամեակի տօնակատարութեան միջոցին: Այս պարագան Փարիզի լիբանանեան դեսպանատան կողմէ տեղեկագրուած է Պէյրութ՝ Կրթ. Նախարարութեան:

խոհերն ու զգացումները կեդրոնացում են մարդու մարդավայել կեանքի եւ երջանկութեան հարցի շուրջ :

Դեռ 1891 թուին լոյս ընծայած «պատկերներ Թրքահայ կեանքից» գրքում, երիտասարդ գրողը, թէեւ ոչ միշտ հոգեբանօրէն համոզիչ, բայց բաւական թարմ ու նոր գոյներով պատկերում է արեւմտահայ ժողովրդի ընկերային եւ քաղաքական ծանր կեանքը, ցոյց տալով որ թուրք եւ քիւրտ հարստահարիչներէն ոչնչով ետ չեն մնում հայ կղերն ու էֆէնտին, աղէլին, դաշնակցած օտարների հետ, նրանք խտացնում են կեանքի խաւարը եւ աւելի ծանրացնում աշխատաւորի գլխին իջնող բռունցքը : Յետագայ գործերում աւելի խոր, նուրբ եւ հարուստ են դառնում նրա պատկերները : Փափազեանը գրում է հայկական եւ պարսկական, անգլիական եւ չեւյցարական, քրդական եւ այլ ժողովուրդների կեանքի մասին : Պարսկական պատկերներում ու զրոյցներում, քրտական լեռներում եւ հայկական գիւղի մասին գրած նորավէպերում Փափազեան հաւասար սիրով եւ կարեկցութեամբ է նկարագրում աշխատաւոր մարդու համանման բախտը դրամատիրական ընկերութեան մէջ :

Ընկերային այս հարցերը գեղագէտի գրչի տակ հետաքրքրական արտայայտութիւն ու գոյներ են ստանում : Մի կողմից նա ստեղծում է խոր իրապաշտ պատկերներ, հրաշալի նորավէպեր եւ ակնարկներ :

Վրթանէս Փափազեանի ստեղծագործութեան մէջ պատկերուած են ընկերային զանազան խաւեր, զանազան ազգեր ու շրջաններ : Բայց սխալուած չենք լինի, եթէ ասենք որ նրա ստեղծագործութեան մէջ բացառիկ տեղ են գրաւում գիւղի մասին գրած պատմուածքներն ու ակնարկները որոնք բովանդակութեան եւ ձեւի բնագաւառում թարմութիւն են բերում ամբողջ հայ գրականութեան մէջ եւ իրենց ընկերային ու գեղարուեստական արժանիքներով մտնում են մեր ժողովրդի յաւերժ սիրելի երկերի շարքը : Պատկերելով 90ական թուականների եւ Ի. դարու սկիզբի հայ աշխատաւոր գիւղացիութեան կեանքը, Փափազեան իր մեծ նախորդներից մի քայլ առաջ է գնում, ցոյց տալով ընկերային կեանքի երբեւէ չեղած խոր շերտաւորումը, սակաւահող, ամէն կամայականութեան ենթակայ, վաշխառուների կրնկի տակ հառաչող աշխատաւոր գիւղացիութեան խոր ողբերգութիւնը : Ծաւալով փոքր, բայց հարուստ հոգեբանութեամբ յագեցած նորավէպերում ու ակնարկներում Փափազեան անհաշտ ատելութեամբ մերկացնում է ներքին ու արտաքին տէրերին, որոնց կամայականութեան ներքոյ կործանւում է մի ամբողջ մեծ աշխարհ : Այդ երկերում Փափազեան ստեղծում է աշխատաւոր գիւղացիների բազմաթիւ կերպարներ, որոնք բոլորովին թարմ եւ ինքնատիպ երեւոյթներ են հայ գրականութեան մէջ : Այդ իմաստով աւելի քան բնորոշ են «Արտը», «Ծովի վրայ», «Հողի աշխատաւորը», «Զրուչրը քարը», «Սդարչինան» եւ կարգ մը այլ գործեր :

«Արտը» նորավէպը ընդամէնը մի էջ է : Բայց հոն Փափազեան ստեղծած է բնութեան կոյր տարերքի դէմ խեղճացած ու անզօր հայ գիւղացիի կերպարը : Ծերունու յոյսը կապուած է երկնքի հետ, հեղեղը տարել է նրա արտը, իսկ նա անզօր նստած իր «ընտանիքին կերակրող ցորենի դիակների» մօտ, գլուխը ձեռքերի մէջ տեղացող անձրեւի տակ քարացել է : «Ծովի վրայ» գողտրիկ պատմուածքին մէջ մենութեան մէջ նաւավար գիւղացին կը պատմէ թէ աշխատում է, ամբարում, սիրտ է մաշում, նա դողում է երբ երկնքի վրայ ամպ չկայ եւ յետոյ գալիս են տէրերը, «մի խումբ գայլեր, խփում մեր գլխին եւ մեծ մասը տանում» :

Փափազեան նուրբ պատկերներով ցուցադրում է հայրենի գեղեցիկ բնութեան գրկում տառապող գիւղացու ծանր կեանքը, վիշտն ու զրկանքը եւ մի շարք գործերում ցոյց է տալիս նրա ըմբոստութիւնը :

«Գիւղից» ակնարկաշարքում Փափազեան իրապաշտ ցնցող պատկերներով ցոյց է տալիս այն անփարատելի խաւարը, որ ստեղծել է ցարական ինքնակալութիւնը հեռաւոր գաւառում : «Առուակ»ը զրոյցի մէջ ան կը ներբողէ ժողովրդական ուժը եւ ժողովրդի բարձրացող ըմբոստութիւնը, այդ ուժը առուակն է, գալիս է, մեծանում, իր տակ թաղում այն ամէնը, ինչ տէրունական է կամ իշխանական :

Փափազեանի «Ժայռը» թատերգութիւնը նորութիւն բերաւ հայ թատրոնին մէջ, որովհետեւ ան բեմ հանեց գիւղական կեանքը, իսկ մինչեւ այդ թուականը քաղաքային կեանքէն էին առնուած նիւթերը :

Փափազեանի ստեղծագործութեան մէջ առանձնայատուկ տեղ են գրաւում «Ալեմգիր», «Ազիրֆէզա», «Ասի» վիպակները, ուր հեղինակը հանդէս է գալիս որպէս ժողովրդական ուժերի ջատագով, ժողովրդի շահերի ու զգացումների ազնիւ պաշտպան :

Բայց պէտք է ասել, որ Փափազեանի ստեղծագործական կեանքում եղել են նաեւ լուրջ հակասութիւններ եւ գաղափարական վայրէջքներ, երբեմն նա ընկել է խորթ ազդեցութիւնների տակ : Այս հակասութիւնները խորապէս կապուած էին հեղինակի աշխարհայեացքի հետ : Պատահական չէ, որ պատմութեան մասին գրած իր գրքոյկներում Փափազեանը թոյլ տուեց գաղափարական ծայրայեղ սխալներ : Սակայն բոլոր այս հակասութիւններից գաղափարական տարընթացութիւններից ու անկումներից յետոյ Փափազեան՝ ժողովրդի գրողը, կարողանում էր ոտքի կանգնել, նորից գնալ իր սիրած ժողովրդական զանգուածների հետ, կանգնել նրանց շահերի պաշտպանութեան դիրքերի վրայ : Այս իմաստով բնորոշ են նրա յօդուածները, որոնց մէջ Մաքսիմ Գորկու անմիջական ազդեցութեան տակ նա պայքարում է անկումային գրականութեան եւ թատրոնի ձգտումների դէմ, պաշտպանում ժողովրդականը, առողջը եւ գեղեցիկը :

Փափազեանը մեր ամէնէն բեղնաւոր գրողներից մէկն է : Մեծ է նրա վաստակը հայ գրականութեան եւ մշակոյթի պատմութեան մէջ : Նա ստեղծել է հրաշալի նորավէպեր, հէքեաթներ, վիպակներ, արժէքաւոր թատերական երկեր, գրել է պատմական ուսումնասիրութիւններ, ստեղծել է «Հայ գրականութեան պատմութիւնը սկզբից մինչեւ մեր օրերը» դասագիրքը : Եղած է ուսուցիչ, խմբագիր, մասնակցած է ընկերային գրական կեանքին, ուժերը նուիրած է հայրենի ժողովրդին բարօրութեան եւ հրահրել միջազգայնական բարձր գաղափարներ : Վրթանէս Փափազեան մեռաւ 1920 Ապրիլ 26ին :

ԶՈՒԱՐՃԱԼԻՔ

« ԵՍ ՀԱՅ ԵՄ »

*

Հայաստանի Հանրապետութեան օրով Երեւանէն՝ Ալեքսանդրապոլ կը ճամբորդէ Թրքահայ մը :

Երկաթուղիի պաշտօնեան կուգայ եւ մեր Թրքահայէն ճամբորդութեան տոմսակ կը պահանջէ :

— Ընկեր ջան, ձեր տոմսակը :
= Ի՞նչ տոմսակ :
— Ձեր ճամբորդութեան տոմսակը :
= Ինչու, այս գնացքը որո՞ւնն է :
— Հայաստանի Հանրապետութեան :
= Լաւ, եւ շատ բարի, դուն ի՞նչ ես :
— Ես Հայ եմ :
= Ես ալ Հայ եմ, ալ ի՞նչ տոմսակ :

Քանի մը անգամ, այս հարց ու պատասխանները կրկնելէ ետքը, պաշտօնեան կը տեսնէ, որ շատ հեռուները պիտի երթայ, կ՚անտեսէ ու կ՚անցնի ուրիշներու տոմսակներու քննութեան :

Հայաստանի Հանրապետութեան խորտակումէն ետքը, Թրքահայը արտասահման է, ու ճաշարան մը կը բանեցնէ :

Պատահմամբ նախկին Հ. Հ. երկաթուղիի պաշտօնեան կուգայ եւ կը ճաշէ :

Երբ սպասաւորը կուգայ հաշիւը ներկայացնելու, յաճախորդը կ՚ըսէ գնա՛ ճաշարանապետը դրկէ :

Այս վերջինը կուգայ յաճախորդին քով եւ կը հարցնէ :

— Ինչ կայ հայրենակից, ինչո՞ւ չէք ուզած ձեր հաշիւը սպասաւորին վճարել :
= Այս ճաշարանը որո՞ւնն է :
— Իմս է :
= Դուն ի՞նչ ազգ ես :
— Հայ եմ :
= Ես ի՞նչ ազգ եմ, Հայ, ալ ի՞նչ դըրամ, ի՞նչ վճարում :

Թրքահայը կը վերյիշէ, կը ճանչնայ Հայաստանի Հանրապետութեան երկաթուղիի նախկին պաշտօնեան, կը համբուրէ, եւ կ՚ըսէ՝ ոչ թէ մէկ ճաշ, այլ ամբողջ մէկ շաբաթ եկուր կեր եւ խմէ քանի որ մենք Հայեր ենք ... :

ԱՐՄԵՆԱԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

×

Այս գիշեր, քոյր իմ, մինչեւ լուսաբաց
Ես քեզ հետ էի երազներիս մէջ,
Հեկեկում էիր, գլուխս գրկած,
Քեզ ներում էի երազներիս մէջ :
Դու դարձել էիր իմ գիրկը նորից,
Ու ես քոնն էի երազներիս մէջ :
Դու լալիս էիր զղջումով անբիծ,
Ես ժպտում էի երազներիս մէջ :
Ես ժպտում էի, ես ցնծում էի,
Մենք ծաղկում էինք երազներիս մէջ,
Ես մեր բաժանումն անիծում էի
Ու ցնծում... բայց, ա՜խ, երազներիս
մէջ :

×

Կըգաս ... բայց ուշ կը լինի,
Աչքս մշուշ կը լինի,
Սէրդ մինչեւ խելքի գայ՝
Վարդի տեղ փուշ կը լինի ... 1

×

Թէ լինէի վանդակի մէջ՝ քո ձեռքի տակ
քող լինէի
Թէ լինէի անմեռ մի սիրտ՝ քո կրծքի տակ
քող լինէի,
Մի համբոյրիդ հետ փոխէի անմահու —
թիւնն իմ երազուն,
Թէ լինէի կանաչ ճամբայ, քո ոտքի տակ
քող լինէի :

ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱԶ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Փարիզի «Օլէմփիա» Միւզիք Հոլի սըրահին մէջ այս միջոցիս տեղի կ՚ունենայ Միւզիք Հոլի փառատօն մը, ուր միջազգային երգի եւ նուագի աստղերու կողքին կ՚երեւայ նաեւ Շառլ Ազնաւուր (Վաղինակ Ազնաւուրեան) որ կ՚երգէ իր իսկ հեղինակութիւնը եղող երգեր :

Ֆրանսական մամուլը դրուատալից տողեր կը նուիրէ երիտասարդ արուեստագէտին եւ զայն կը կոչէ «Ֆրանսական երգի թիւ 1ը» :

*

Մայիս 22էն Յունիս երեք Հռոմի Կալէրիա Քասապլանքայի մէջ տեղի ունեցած է քանդակագործ Նուարդ Զարեանի (դուստրը՝ բանաստեղծ Կոստան Զարեանի) քանդակներուն ցուցահանդէսը :

Նուարդ Զարեան իտալական գեղարուեստական շրջանակներուն մէջ կը վայելէ մեծ համբաւ եւ իր գործերը արժանացած են խստապահանջ քննադատներու գնահատանքին :

Նուարդ Զարեանի քանդակներէն Իրանի նախկին Շահին գլուխը այժմ կը գտնուի Թէհրանի թանգարանին մէջ :

Հռոմի գլխաւոր կայարանի շինութեան ձեռնարկուած ատեն ամէնէն առաջ դիմած են Նուարդ Զարեանին, կայարանին արձանիկները պատրաստելու համար :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (56)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԺԸ.

Կ՚ուզեմ ձեզի ազդարարել, որ ամէն բան ձգէք, խնդիր մը որ ձեզի չի պատկանիր : Մի թողուք որ ձեր հետաքրքրութիւնը ձեզ առաջնորդէ ուրիշներու գործերուն միջամուխ ըլլալու :

Ոչ, խնդրեմ, մի բարկանաք կրկին : Իմ մասին չէ որ կը խօսիմ : Դուք գաղափար չունիք թէ ինչեր կրնան պատահիլ ձեզի, այս մարդիկը որեւէ բանի առջեւ կանգ չեն առներ : Զափազանց անգութ են անոնք : Արդէն իսկ վտանգի մէջ էք : Նկատի առէք երէկ գիշերուան պատահարը : Կը կարծեմ թէ բան մը գիտէք : Ձեր միակ փրկութիւնը կը կայանայ այն բանին մէջ՝ որ համոզէք զիրենք թէ սխալած են : Բայց զգոյշ, վտանգը միշտ նկատի ունեցէք, եւ մտիկ ըրէք. եթէ որեւէ ատեն իրենց ձեռքը իյնաք, խելացի եղէք եւ մի կեղծէք, այլ պատմեցէք ամբողջ իրականութիւնը : Ձեր միակ փրկութիւնը այդ պիտի ըլլայ :

— Զիս կը սարսափեցնէք, Պ. Րէյպըրն, ըսի վախցած : Ինչո՞ւ համար ձանձրոյթը յանձն կ՚առնէք ինծի ազդարարելու այս բաները :

Քիչ մը ատեն չպատասխանեց, յետոյ ցած ձայնով մը ըսաւ :

— Թերեւս ձեզի համար ըրած այս բանը վերջինը ըլլայ : Անգամ մը որ ցամաք ելլեմ, փրկուած եմ, սակայն կրնայ ըլլալ որ ցամաք չհասնիմ :

— Ինչո՞ւ համար, գոչեցի :

— Կը վախնամ թէ դուք միակը չէք նաւուն մէջ որ գիտէք թէ ես եմ «Գորշ զգեստով մարդ»ը :

— Եթէ կը կարծէք թէ ես ըսի ...

Զիս վստահեցուց ժպտելով .

— Ձեզմէ չեմ կասկածիր, Օր. Պետինկֆիլտ : Եթէ այդպէս բան մը ըսի՝ սուտ խօսած եմ : Ոչ. բայց նաւուն մէջ մէկը կայ որ գիտէ ամէն բան : Եթէ ան բերանը բանայ ու խօսի, օրերս համրուած են : Միեւնոյնն է. բայց կարծեմ թէ պիտի չխօսի :

— Ինչո՞ւ :

— Որովհետեւ մարդ մըն է որ կը սիրէ առանձին գործել : Ու եթէ ոստիկանութիւնը զիս ձերբակալէ, այլեւս անօգուտ պիտի ըլլամ իրեն : Մինչդեռ ազատ մնալով՝ կրնամ օգտակար ըլլալ : Լաւ, մէկ ժամէն կը տեսնենք :

Խնդաց ծաղրական երեւոյթով, սակայն գիտեցի որ իր դէմքը կը կարծրանար :

Եթէ ճակատագրին հետ կը խաղար, լաւ խաղացող մըն էր ապահովաբար : Կրնար կորսնցնել ու տակաւին խնդալ :

— Ամէն պարագայի մէջ, չեմ կարծեր թէ կրկին տեսնենք զիրար,

— Ոչ, յարեցի, կամաց ձայնով, չեմ կարծեր :

— Մնաք բարով :

Ձեռքս ուժգին սեղմեց, վայրկեան մը իր տարօրինակ հրավառ աչքերը կարծես խմիններուս մէջ բոցարձարձուեցան, յետոյ արագօրէն դարձաւ ու հեռացաւ : Կամրջակին վրայ լսեցի իր քայլերուն դոփիւնը, որոնք կ՚արձագանգէին, կ՚արձագանգէի՜ն : Կարծէք միշտ պիտի լսէի այդ արձագանգները : Ոտնաձայներ՝ պոկուած իմ իսկ կեանքէս :

Անկեղծօրէն խոստովանիմ որ հաճոյք չզգացի յաջորդ երկու ժամէն : Ազատ շնչեցի այն ատեն միայն՝ երբ լրացան նաւամատոյցին ծիծաղելի ձեւակերպութիւնները՝ որ դիւանակալութիւնը կը պահանջէ : Ձերբակալութիւն տեղի չունեցաւ. զգացի որ ծանր օր մը անցուցեր էի եւ չափազանց անօթի էի : Սիւզանին մօտ գացի. Ինչ որ ալ ըլլար, գիշերը պանդոկին մէջ իր հետ պիտի անցընէի : Նաւը մինչեւ յաջորդ առտու չմեկնեցաւ դէպի Փորթ Էլիզապէթ եւ Տիւրպըն : Ինքնաշարժով Մաունթ Նելսըն գացինք :

Ամէն ինչ երկնային էր այնտեղ.— արեգակը, օդը, ծաղիկները : Ու երբ բաղդատութեան դրի Յոհանուարի վիճակը մեր Լիթըլ Հէմփըլին հետ, երբ մինչեւ ծունկերը ցեխին մէջ կը մխրճուիս, եւ վստահ թէ պիտի անձրեւէ որեւէ վայրկեան, եւ այստեղի պայծառ օդը, բերկրեցայ հրճուալից : Սիւզան այնքան ալ չոգեւորուեցաւ : Ան այս տեսակ ճամբորդութիւններ շատ էր կատարած : Ու յետոյ մէկն է որ «չի թացուիր» նախաճաշէն առաջ : Զիս խստօրէն յանդիմանեց երբ հիասքանչ կը բացագանչէի ի տես ահագին կապոյտ փրանածաղիկի մը :

Այստեղ միանգամընդմիշտ կ՚ուզեմ յայտնել թէ՝ այս պատմութիւնը պիտի չըլլայ Հարաւ. Ափրիկէի պատմութիւնը, որովհետեւ անկարող եմ զայն ընելու :

Հարաւ. Ափրիկէի մասին խօսելու պարագային, գիտեմ թէ կը մտածէք աբօէփի մասին. գիտեմ թէ ինչ է աբօէփը. բան մը տունին շուրջ՝ որուն վրայ կը նստիք : Աշխարհի ուրիշ մասերուն մէջ զայն կը կոչեն վերանտա (յարդով ծածկուած ճեմիլք), փիացցա կամ հա-հա :

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ գործադուլները մինչ կը շարունակուին եւ վարչապետ Իտըն կոչ կ'ուղղէ գործաւորներուն որ գործի վերսկսին որպէսզի չտուժուի իր բացառիկ դժուարութիւններուն դիմաց, աշխատաւորական կուսակցութիւնը, ներքին տագնապի մը նախօրեակին կը գտնուի, Լոնտոնէն հասած տեղեկութեանց համաձայն: Նախ ընտրութեանց մէջ իրենց ձախողութիւնը՝ որուն համար կը տրուին երկու պատճառներ: Անգլիոյ ներկայ բարգաւաճ վիճակը եւ հակամարտութիւնները կուսակցութեան մէջ: Յետոյ վարիչ նոր մարմնին ընտրութիւնը՝ որ տեղի պիտի ունենայ երեքշաբթի օր: Ոմանք համաձայն չեն որ Էթլին կուսակցութեան պետ նշանակուի նորէն: Թէեւ ունի ազդեցիկ կողմնակիցներ, սակայն զանազան հոսանքներ ստեղծուած են արդէն, Մորիսընի, Պիվէյնի եւն. ի նպաստ: Յամենայն դէպս ընտրական համագումարին ընթացքին բուռն վիճաբանութիւններ կը նախատեսուին:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը ձեռնարկած է «դիւանագիտական մեծ պտոյտի մը»: Վաղը պիտի հասնի Փրակա, անկէ կ'անցնի Մոսկուա: Վերջը Վարշաւիա, Վիէննա եւ Հռոմ՝ Յուլիսի սկիզբը: Վերջապէս Պելկրատ, ուրկէ պիտի անցնի Գահիրէ երկու օր մնալու համար: Պաշտօնական շրջանակները մեծ կարեւորութիւն կուտան Նեհրուի հանդիպումներուն, երբ սեղանի վրայ են Զորս Մեծերու հանդիպումը, Ֆորմոզայի խնդիրը, եւ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան թնճուկը:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարութիւնը գոհունակութիւն յայտնեց Եուկոսլաւ եւ խորհրդային յայտարարութեան մասին երբ «երեւութապէս կ'ընդունուի Եուկոսլաւիոյ դերիշխանութիւնը»:

× Նոյն առթիւ, Փարիզի պաշտօնական շրջանակները կը յայտնեն թէ հաւանական է որ Խ. Միութիւնը այլեւս ընդունի իւրաքանչիւր պետութեան իրաւունքը՝ որոշելու համար ազատօրէն իր քաղաքականութիւնը:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած՝

Փարիզի Հայ Եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան հովանաւորած, Ժան Թիյէի հայ դպրոցներու Կրթ. Մարմնին կողմէ 18 Յունիս, Շաբաթ ժամը 20.30-ին, Փրանսական քահանաներու սրահին մէջ 32 ռիւ Տանթօն, Կրէմլէն Պիսէթր:

Արտասանութիւն, երգ եւն., դպրոցի աշակերտութեան կողմէ, առաջնորդութեամբ իրենց ուսուցչին Պ. Խոսրով Վշտունիի: Փարիզահայ դերասանները կը ներկայացնեն ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐ, Յ. Պարոնեանի, (ծիծաղաշարժ գաւեշտը):

Կը մասնակցին՝ Պ. Պ. Գ. Տէրվիշեան, Ն. Պշտիկեան, Գր. Վահան, Ա. Գմբէթեան:

Մուտքի գիներն են.— 200 եւ 150 Փր.:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Սովորական դաշտին վրայ, Յունիս 19:

Անձրեւի պարագային 26 Յունիսին:

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՕՐԸ

ՅՈՒՆԻՍ 12ԻՆ

Առտուն ժամը 10էն երեկոյեան 23, Մոնմորանսիի բարձունքին, մեր Հանգստեան Տան գեղեցիկ պարտէզին մէջ:

Ժամադրուեցէք բոլորդ, գեղեցիկ տօնախմբութեան մը համար:

Գեղարուեստական մասը կը սկսի ժամը 14.30ին, որուն կը մասնակցին՝

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐԸ ԵՒ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻ ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԵՐԸ:

Սօսիէթէ Սենփօնիք տը Տէօյ եւ անակնկալներ:

Երիտասարդներու համար զանազան զբօսանքներ:

Ձոխ պիւֆէ եւ երեկոյեան շիշ քէպապ փիլաւով, դիւրամատչելի գիներ:

ՄՈՒՏՔ 200 ՖՐԱՆՔ

ՃԱՇ.— Բացառապէս 80 հոգիի համար կազմակերպուած է ցերեկուան ճաշ մը: Նախապէս արձանագրուիլ մինչեւ 9 Յունիս, Ն. Յովհաննէսեանի մօտ,

14 Ռիւ Ռօշաշուար, Փարիզ (9):

Ճաշ եւ մուտք 1200 փրանք:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Սէվրանի Կապ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ: Կիրակի, 12 Յունիս ժամը 15էն 23, «Մասիս»ի շքեղ սրահին մէջ 87 Ավընիւ տը Լիվրի:

Կը ներկայացուին երկու ծիծաղաշարժ գաւեշտներ: Հայկական եւ եւրոպական պարեր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆի նուագախումբով:

Հանդէսին փայլը աւելցնելու համար պիտի մասնակցի «Սիփան Կոմիտաս» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Աւրիկեանի:

ՀԱՂՈՐԴ.— Օթօպիւս 147, Էկլիզ տը Փանթէն, Շոզեկառք Կառ տիւ Նոր 14ին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ողբացեալ Պերճ Ջիլինկիրեանի մահուան տարելիցին առթիւ իր սգակիր մայրը եւ երեք քոյրերը, Տէր եւ Տիկ. Զ. Եղբայրեան, Տէր եւ Տիկին Զ. Լօքմակէօզեան, Տիկին Պէատրիս Ջիլինկիրեան, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան այս կիրակի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին: (Ռիւ Ժան Կուժոն):

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Համաչարսանճագի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի կողմէ, Յունիս 26ին, կիրակի, առաւօտ, ժամը 9էն մինչեւ երեկոյ, Տէսինի մէջ:

Պ. Նազարին սրճարանին ներքեւ պարտէզին, զովասուն, ծառերուն տակ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, հայկական եւ եւրոպական ընտիր կտորներ, նաեւ, աւանդական տավուլ զուռնայ եւ անակնկալներ: Հայկական ջերմ մթնոլորտ եւ հաճելի ժամանց: Սիրով կը հրաւիրենք յարգոյ հասարակութիւնը անխտիր: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը, չորեքշաբթի երեկոյ Քառէ սրճարանի վերնայարկը: Նիւթ՝ «Հայաստանի անկախութեան պատմական ակտի յիշատակը եւ նշանակութիւնը»:

Կը խօսին Լսարանականներ:

Մուտքը ազատ է:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐԸ ՅՈՒՆԻՍ 21ԻՆ, ՌՕՔՍԻ ՍԻՆԷՄԱՅԻՆ ՄԷՋ

Կը ներկայացնեն

«ԱՐՇԻՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ»

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

— ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քառէ սրճարանին վերնայարկը, մեթրօ Քառէի դիմաց:

Կը խօսի Պ. Յակոբ Նազարեան:

Նիւթ՝ «Արդի Հայաստանի տնտեսական կեանքը»: (Բ. մաս):

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ: Մուտքը ազատ է:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ 37ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՓԱՐԻԶ

Կիրակի, Յունիս 5ին, կէսօրէն վերջ ժամը 3ուկէսէն մինչեւ կէս գիշեր: Ե. թաղապետարանի սրահին մէջ (Փլաս տիւ Փանթէօն):

ՆԻՍ

Յունիս 12ին:

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ Կը խօսի ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մարսէյլէն մասնաւոր օթօպիւսներ վարձուած են

Որ կը մեկնին Մարսէյլէն, Շաբաթ Յունիս 11ին եւ կը վերադառնան կիրակի 12 Յունիս:

Արձանագրուիլ՝ Չորեքշաբթի եւ Հինգշաբթի օրերը ժամը 6էն 9, ընկեր Ազգին Մարտիրոսեանի մօտ,

BAR DU PETIT-POUCET

իսկ միւս օրերը ընկեր Պետիկեանին՝ 7, Rue Berlioz, Téléphone: Lycée 72-44.

Երթ ու դարձ մէկ գիշեր բնակութիւնով 1800 փրանք, Նոր Սերունդականներու համար 1200:

ՏԷՍԻՆ

Յունիս 11ին: Կը խօսի Տիկ. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԱՆՈՒՎԻԼ - ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ի առթիւ Հ. Յ. Դ. Վարդան Ենթակոմիտէն կազմակերպած է ընկերահամակրական խնջոյք մը, Յունիս 11ի շաբաթ օր:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Յունիս 12ին:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԲԱԲԵՐԴ ԵՒ ԻՐ ՇՐՋԱՆԸ

Գրեց՝ Մաղաքիա Ասլանեան (ԲԱԲԳԷՆ ՔԱՀԱՆԱՅ)

Կը պարունակէ տեղագրական եւ ազգագրական մանրամասնութիւններ, Հայաշխարհի սարսափները, բուռ մը քաջերու արշաւը դէպի Կովկաս եւ ուրիշ անտիպ տեղեկութիւններ: (308 էջ):

Գիրքը զարդարուած է շատ մը հազուագիւտ պատկերներով:

Գին 500 փրանք

Դիմել Եփրեմ Թեւանեանի, կամ Վահրիճ Եսայեանի,

38 - 40, Rue de la Montagne Ste. Geneviève, Paris (5)

Իսկ Մարսէյլի մէջ.—

Խորէն Նազարէթեանի

7, Bld. Mouren la Cabucelle

Ինչպէս նաեւ Հայկ. գրատուները:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Առեւտրական հաստատութեան մը մէջ աշխատելու համար պատանի գործաւոր մը: Դիմել ԳՐԳՈՅԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ,

Société B.E.K.,

137, Rue d'Aboukir, Paris (2e)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի, Ազգ. Տան մէջ, ժամը ճիշդ 20.30ին: Օրակարգ՝ պատգամաւորական ժողովի պատրաստութիւն: Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները անխտիր:

ԱՆԻԷՌ - ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի կէսօրէն վերջ, ժամը 3ին ընկերվարականներու սրահը 149պիս, Ավընիւ տ'Արժանթէօյ, Անիէռ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ: Կարեւոր օրակարգ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Տէսինի բոլոր ընկերուհիները այս երեքշաբթի, ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ ընկերուհի Տիկին Էլ. Բիւզանդ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Վարչութեան ժողովը այս չորեքշաբթի, ժամը 6.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը հրաւիրուին անդամները:

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նիսի եւ շրջաններու Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան տեղեկատուութեան ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ 19 Յունիս, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 15ին Մաալէնի եկեղեցւոյ դպրոցի սրահը:

Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամ-անդամուհիները ներկայ գտնուիլ սոյն ժողովին:

Կրօն. Ընկեր. Վարչութիւն

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Տէր եւ Տիկին Պետրոս եւ Վարդանուշ Սարգիսեան իրենց տղուն՝ Մկրտիչի ամերիկեան բանակի զինուորութենէն վերադարձին առթիւ կ'ընեն հետեւեալ նուէրները.— Կարմիր Խաչի օգնութեան կայանին 2000, Որբերու Օգն. Մարմնին 1000, Կապ. Խաչի կայանին հազար փրանք, «Յառաջ»ին հազար: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 հատը 12 փր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 7 ՅՈՒՆԻՍ • MARDI 7 JUIN 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7692 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3103

ՄԱՅԻՍ 28Ը
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, կէսօրէն մինչեւ կէս գիշեր, Հինգերորդ Թաղամասի Թաղապետարանին սրահը լեցուած էր հոծ բազմութեամբ, որ եկած էր անգամ մը եւս օտարութեան մէջ տօնելու իր հեռաւոր Հայրենիքին ազատութեան եւ անկախութեան տարեդարձը։

Գ. Սարեանի նուագախումբին երկու ազգային, —ֆրանսական եւ հայկական— քայլերգներէն վերջ, օրուան նախագահը ընկեր Զալուքեան բացաւ հանդէսը հակիրճ ճառով մը որ կը բացատրէր օրուան տօնին նշանակութիւնը եւ կ'աւելցնէր — «Մեր պատմութիւնը շատ է ունեցեր յա[illegible] էջեր, ունեցած է նաեւ դրուագներ, որոնք ոսկի տառերով արձանագրուած կը մնան հոն։ Մայիս 28ը այն անմոռանալի դէպքն է որ մեր մօտաւոր անցեալին արիւնոտ տխուր դէպքերէն վերջ, արշալոյսը աւետեց մեզի, եւ ոսկի տառերով էջ մը աւելցուց մեր փառապանծ պատմութեան վրայ։

Անիկա նուէր չտրուեցաւ մեզի, զայն շահեցանք պայքարով, հերոսամարտերով, արիւնով ու արցունքով։ Ուրիշ ժողովուրդներու մէջ նման երեւոյթներ շատ աւելի վսեմութեամբ պիտի տօնուէին, մինչ մենք հազիւ կրցանք քար մը դնել մեր հոգեկան տաճարին համար, այն հաւատքով սակայն որ մեր այդ զետեղած քարերով օր մը կառուցուած պիտի տեսնենք ամբողջ տաճարը, ի փառս աշխարհի եւ հայ ժողովուրդին»։

Օրուան բանախօսը ընկեր Խ. Մկրտիչեան յիշեց Ակնունիին նշանակալից մէկ խօսքը. — «Հայը ամենայն տեղ ունի ապաստան, բացի այն երկրէն որ կոչուած է Հայաստան»։

Այսօր ալ պատկերը նոյնն է ըսաւ, կրնանք ըսել Հայը ամենայն տեղ կը տօնէ իր Անկախութեան տօնը, բացի այն երկրէն որ կը կոչուի Հայաստան։

Բանախօսը պատկերացուց Մայիս 28ի նախընթաց դէպքերը, ռուսական ճակատի քայքայումէն մինչեւ Բրեստ–Լիթովսքի, ապա այն հերոսական կռիւները, որոնք վերջացան մեր փոքրաթիւ բանակներու յաղթանակով եւ ստեղծեցին Ազատ ու Անկախ Հայրենիք։ «Մեր քաղաքական դատը չէ վերջացած, ըսաւ բանախօս ընկերը, ոչ ալ մեր պայքարը, որքան ատեն մեր ժողովուրդին մէկ մասը դուրս է Հայրենիքէն։ Վստահ ենք որ մեր դիւանական կռիւը, մեր կամքն ու հաւատքը պիտի պահէ մեր ժողովուրդը մինչեւ կարենանք տեսնել մեր պահանջներուն ամբողջական իրականացումը, ու մեր արդար դատին յաղթանակը»։

Ատրպէճանցիներու ներկայացուցիչը Գ. [illegible]ճիպաշեւ քանի մը շնորհաւորական խօսքերով ողջունեց Հայաստանի անկախութեան տարեդարձը եւ ըսաւ. «35րդ անգամն է որ կը հրաւիրենք ձեզ հաւատալ, թէ պիտի ունենանք մեր անկախութիւնը, մինչ այդ ունեցէք համբերութիւն եւ հաւատք»։

Հանդէսին գեղարուեստական բաժնին մասնակցեցան Սարեանի նուագախումբին քանի մը եղանակները, ինչպէս եւ թառ[illegible]ճակի միանուագ մը։ Արտասանեցին ընկեր Զարեհ Ղարիպեան Ահարոնեանի «[illegible]րոսներուն», իսկ Օր. Ալիս Բէքէրճեան Անդրանիկ Ծառուկեանի «Ուխտը»։ Տիկ. [illegible]եան պարեց հայկական եւ կովկասեան պարեր, Գ. Աբրահամեան երգեց երեք հայերէն երգեր։ Բոլորն ալ արժանացան ջերմ ծափերու։ Հանդէսին լաւագոյն գեղարուեստական թիւն էր Սիփան Կոմիտաս երգչախումբին չորս գեղեցիկ երգերը, Կանաչեանի «Շուշօ»ն եւ «Ռազմի երգը», Ափրիկեանի «Էս գիշեր»ը եւ Ալէմշահին «Իմ հեռաւոր Հայրենիքը»։ Խնճոյքը եւ պարերը Գ. Կարօ Սարեանի նուագախումբով շարունակուեցան մինչեւ կէս գիշեր, երբ հանդիսականները ցրուեցան [illegible]կան նոր կազդոյրով ու նոր հաւատքով։

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԶՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ
ԹՈՒԱԿԱՆԸ ԵՒ ՎԱՅՐԸ ՈՐՈՇՈՒԵՑԱՆ

•

Ուաշինկթընի ընդունած ըլլալով չորս վարչապետներու հանդիպումին թուականի եւ վայրի մասին ֆրանքօ–անգլիական առաջարկը, —18 Յուլիսէն սկսեալ՝ Ժընեւի մէջ, — կը սպասուի որ Երեք Մեծերը յուշագիր մը ղրկեն շուտով Մոսկուա, հրաւիրելու համար Խ. Միութիւնը ծրագրուած ժողովին։ Ինչպէս կը յիշէք, Խ. Միութիւնը Մայիս 26ին ընդունած էր հանդիպումի մը սկզբունքը, զոր Երեք Մեծերը ներկայացուցած էին 10 Մայիսին։ Սակայն պաշտօնապէս չէր խօսուած թուականին մասին, իսկ վայրին համար, Վիէննայի խօսակցութեանց ընթացքին Արեւմուտքի պետութիւնները Լոզանի նախընտրութիւն կուտային, մինչ Մոլոթով կ'առաջարկէր Վիէննան։ Այժմ Մոսկուայի պատասխանէն կախում պիտի ունենայ վերջնական լուծումը։

Իրազեկներու կարծիքով երկար բանակցութիւններէ ետք է որ Երեք Մեծերը համաձայն գտնուած են պաշտօնական հրաւէրին մասին։ Իսկական դժուարութիւնները, զոր այժմ հարթուած կը թուին ըլլալ, ծագած են ոչ թէ թուականին կամ վայրին առթիւ, այլ ժողովին տեւողութեան մասին։ Ամերիկան կը փափաքէր կարճատեւ հանդիպում մը, իսկ ֆրանքօ–անգլիական տեսակէտը կը պաշտպանէր խօսակցութիւնները չսահմանափակելու դիրքը։ Ամենայն դէպս, արեւմտեան փորձագէտները այս շաբթուան ընթացքին իսկ պիտի ձեռնարկեն Զորսերու ժողովին նախապատրաստութեան։

Լաւատեղեակ շրջանակները յոյս կը յայտնեն թէ Մոսկուա պիտի չմերժէ Ժընեւը իբրեւ վայր, ինչպէս ըրաւ Լօզանի համար, տրուած ըլլալով այդ քաղաքին միջազգային կեդրոն մը ըլլալու հանգամանքը։ Գալով օրակարգի խնդրին, ցարդ ոչ մէկ պաշտօնական յայտարարութիւն։ Սակայն կըսուի որ Պելկրատի հանդիպումին ընթացքին կարծիքի փոխանակութիւններ եղած են։ Կը սպասուի որ նոյն ուղղութեամբ աշխատի Հնդկաստանի վարչապետ Նեհրուն իր Մոսկուա այցին ժամանակ։ Մնաց որ արտաքին չորս նախարարները նախապատրաստական խօսակցութիւններ պիտի ունենան Յունիս 20էն սկսեալ Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ, ՄԱԿի տարեդարձին առթիւ գումարուած բացառիկ նիստին ընթացքին։

× Ժընեւի քաղաքապետը յայտարարեց թէ ոչ մէկ անպատեհութիւն կար որ Զորսերու հանդիպումը տեղի ունենար յայտնուած թուականին, Ժընեւի մէջ, սակայն եթէ ժողովը յետաձգուէր, Օգոստոս ամիսը այնքան յարմար պիտի չըլլար, հիւլէական համագումարին զուգադիպման պատճառաւ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ, Ֆորտ գործարաններու աշխատաւորութեան բանակցութիւնները տնօրէնութեան հետ ձախողած ըլլալով, շատ հաւանական կը նկատուի 140.000 աշխատաւորներու գործադուլը։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը զնդ. Նասըր, ՄԱԿի ներկայացուցիչին միջոցաւ հաղորդած է Իսրայէլի, թէ Կազայի շրջանը գրաւելու փորձ մը պատերազմ պիտի նշանակէ, «եւ այս անգամ պիտի չխաբուինք զինադադարներով»։ Միւս կողմէ կ'առաջարկէ Կազայի շրջանին մէջ «չէզոք գօտի» մը ստեղծել, միջադէպերու առաջքն առնելու համար։

× Սուրիա եւ Իրաք յայտարարեցին թէ իրենք ալ պատերազմի պիտի մասնակցին, Եգիպտացիներու կողքին, եթէ կռիւները վերսկսին։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

★

ՀԱՊԱ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆՆԵ՞ՐԸ

Երէկ հանդէսներու նկարագրութեանց մասին էր խօսքը, կ'ուզէինք այսօր ամբողջացնել մեր ըսելիքը եւ քիչ մըն ալ անդրադառնալ գեղարուեստական հանդէսներու, թատերական կամ երաժշտական, ներկայացումներու։ Այս պարագային շատ աւելի կը դժուարանայ թերթին գործը։

Նախ ըսենք որ հազիւ թէ մատի վրայ կրնանք համրել իրական քննադատներ, որոնք արուեստով դերասան, երգիչ, խըմբավար կամ գեղարուեստական քննադատ ըլլալով կրնան իրենց «խօսքը» ըսել գիտակցութեամբ, հասկացողութեամբ, արդարութեամբ։ Պարզ է որ գեղարուեստական հանդէսի մը ատեն թերթին խմբագրութիւնը փափաքի այդ կարգի մէկուն գրածը նախընտրել *ներկայի* մը, *հանդիսատեսի* մը, *գեղարուեստագէտի* մը, կամ *բարեկամի* մը գրածէն՝ որ ընդհանուր խօսքեր կ'ըլլան եւ երբեք չեն կրնար մտնել գործին իրական արժէքին խորը։

Հոս է որ խմբագրին իրաւունքը կը [illegible] եւ դժուարին։

Ի՞նչ ընել։ Հասարակ տեղիք խօսքերով նկարագրական մը տպել դիւրին է, — ոչ ջուրին–ոչ օճառին— ամէնքն ալ գոհ կ'ըլլան այդ պարագային, դուն ալ բոլորը «քաջալերած» ըլլալու խղճի հանգստութեամբ կ'ելլես մէջէն։ Բայց մամուլին պարտականութիւնը հո՞ս կը վերջանայ։

Ամէնուն եւ ամէն բանի լաւ ըսել, որպէսզի ուր որ ենք հոն ալ մնանք։

Երեք անգամ տասը տարիներ Փարիզի մայթերը ծեծեցինք եւ տակաւին սանդուխին առաջին ոտքին վրայ միայն կոխելով ինքզինքնիս բարձունքներու վրայ կը կարծենք։

Իսկական արուեստագէտը ինք պիտի փափաքէր որ իր պակասները ցոյց տան, եւ ոչ – քինախնդիր քննադատի մը խօսքերը պիտի նկատէր բացարձակ անհրաժեշտութիւն մը ապագային համար։

Դժբախտաբար այդպէս չէ մեր մէջ։ Ամէն անգամ որ գործէն հասկցող մը փորձէ պակաս մը ցոյց տալ, փոթորիկը կը պայթի։ Ա՛լ բարեկամ, դուն դրացի իբար կ'անցնին։ Չէ՞ որ այնքան դժուարութիւններու տոկացած է արուեստագէտը այդքանը իրականացնելու համար։

Մանաւանդ գերագոյն պարտականութիւն մըն ալ կայ *քաջալերելու*, նոյն իսկ ամէնէն անյաջողը։

Հապա ի՞նչպէս կ'ուզէք որ հասնինք, եթէ ոչ կատարեալին, գոնէ տանելիին։

ՍՕՍԻ

ՎՐԻՊԱԿ.— Կիրակի օրուան «Յառաջ»ի կարգ մը թիւերու վրայ մնացած է շաբաթ օրուան թուականը, պիտի ըլլայ՝ Կիրակի Յունիս 5։

Խ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ ՄՈՍԿՈՒԱ

•

Սոֆիայէն Պուքրէշ անցնելէ ետք խորհրդային պատուիրակութիւնը վերադարձաւ Մոսկուա, Կիրակի երեկոյեան։

Պուքրէշի մէջ կարեւոր հանդիպումներ տեղի ունեցան Ռումանացի, Հունգար եւ Չեխոսլովաք վարիչներու հետ, կառավարական թէ կուսակցական։ Արդարեւ այս վերջինները հաւաքուած էին Պուքրէշ, շաբաթ օր, խորհրդակցելու համար խորհրդային վարիչներուն հետ։ Հրատարակուած զեկոյցի մը համաձայն, խօսակցութիւնները դարձած են Պելկրատի հանդիպումին շուրջ, եւ բացարձակ համաձայնութիւն գոյացած է ձեռք բերուած արդիւնքներու մասին։ Ռումանիա, Հունգարիա եւ Չեխոսլովաքիա մեծ գոհունակութիւն կը յայտնեն եւկոսլաւ–խորհրդային յարաբերութեանց բարելաւման առթիւ, եւ յոյս կը յայտնեն թէ իրենք ալ շուտով բարեկամական կապեր պիտի կարենան ստեղծել Եւկոսլաւիոյ հետ, ինչ որ «պիտի նպաստէ միջազգային խաղաղութեան հաստատման, եւ ընկերվարութեան զօրացման»։

Պատուիրակութեան Մոսկուա հասնելէն ետք, նմանօրինակ յայտարարութիւն մըն ալ «Թաս» գործակալութիւնը հրատարակեց։

Մոսկուայի օդակայանը դիմաւորելու եկած էին արտաքին նախարար Մոլոթով, Քականովիչ, Մալենկով եւ ուրիշներ։

× Նկատել կուտան թէ պատուիրակութեան վարիչները միայն, Խրուշչեւ, Պուլկանին եւ Միկոյեան մասնաւորաբար, այցելած են Սոֆիա եւ Պուքրէշ։ Միւս անդամները անցած են ուղղակի Պուտափէշտ եւ անկէ Մոսկուա։ Կը կարծուի որ Հունգարիոյ մէջ շփումներ ունեցած են նախկին վարչապետ Նակիի հետ, որ չէզոքացուեցաւ վերջերս իր «Թիթոյականութեան» պատճառով։ Հաւանական կը նկատուի Նակիի քաղաքական բեմին վրայ նորէն երեւնալը։

× Սոֆիայի մէջ հրատարակուած զեկոյցի մը համաձայն Պելկրատի հիմնական համաձայնութիւնները պիտի նպաստեն ոչ միայն Պուլկար եւ Եուկոսլաւ մերձեցման մը, այլ նաեւ Խ. Միութեան եւ Պուլկարիոյ յարաբերութեանց բարուոքման «դրացի ուրիշ երկիրներու հետ, ինչպէս Թուրքիա եւ Յունաստան»։ Կը կարծուի որ Պուլկարիան պիտի առաջարկէ յարել Պալքանեան Ուխտին։

ՔՈՄԻՆՖՈՐՄԸ ՊԻՏԻ ԼՈՒԾՈՒԻ՞

Վիէննայի դիւանագիտական շրջանակներուն համաձայն, խորհրդային վարիչներու վերջին տեսակցութիւնները արբանեակ պետութեանց ղեկավարներուն հետ, նախապատրաստութիւն մըն են Քոմինֆորմի լուծման համար։ Կը կարծուի որ Մոսկուա այդ զիջումը պիտի ընէ, Եւկոսլաւիոյ հետ «գործօն համակեցութիւնը» կարելի դարձնելու համար։ Այս տեսակէտէն, յատկանշական կը գտնեն Նեհրուի վերջին յարձակումները Քոմինֆորմի դէմ, եւ կ'ընդգծեն այն պարագան թէ Նեհրու եւ Թիթօ իսկական դաշնակիցներ են իբրեւ երկու ախոյեանները «գործօն համակեցութեան»։ Մնաց որ, ամերիկեան արտաքին նախարարութեան շրջանակներուն համաձայն, «Մոսկովեան մենատիրութիւնը համայնավարութեան վրայ, եթէ ոչ իր վախճանին, հասած է առնուազն իր վախճանին սկզբնաւորութեան»։ Եւ Պելկրատի համաձայնութիւնը կանխանշանը կը նկատեն Քոմինֆորմի լուծման։

ԱՆԳԼԻՈՅ գործադուլները տակաւին լուծում չգտան։ 70.000 մեքենավարներ եւ հնոցպաններ, քանի հազար քարափի աշխատաւորներ, եւ շարք մը ճամբորդանաւերու նաւաստիները միշտ կը մերժեն գործի վերսկսիլ։ Վարչապետ Իտըն, Կիրակի երեկոյ անթելէն ճառ մը խօսելով, պարզեց Անգլիոյ տագնապալից վիճակը, եւ կոչ ըրաւ աշխատաւորութեան որ նկատի ունենայ երկրին հիմնական շահերը։ Գալով կառավարութեան բացառիկ իրաւունքներուն, պիտի գործադրուին հետզհետէ, անհրաժեշտութեանց համաձայն։ Այժմ, քիչ է գործադուլներուն թիւը, սակայն եթէ գործաթողը շարունակուի, լուրջ սպառնալիք մը պիտի ըլլայ Անգլիոյ ելեւմուտքին համար։ Նաեւ այն պարագան՝ թէ իւրաքանչիւր ժամ որ կ'անցնի «կը վտանգէ Անգլիոյ արտաքին առեւտուրը։ Երբ ապրանքները չկարենանք ղրկել, կը կորսնցնենք ապագայի շուկաներն ալ»։ Հակառակ վարչապետին կոչին, մօտիկ լուծում մը չի յուսացուիր սակայն։

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ մէջ ըմբոստութիւն մը ծագելու վրայ էր, սակայն պատասխանատուներէն 35 հոգի ձերբակալուելով դընդակահարուեցան։

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅԸ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ Է

Բ.

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ԵՒ ՀԱՅ ԴՊՐՈՑԸ

Ամերիկայի եւ Քանատայի մէջ ունինք ծանօթացնելի նոր սերունդ մը: Առողջ ու կայտառ. միջինէն միշտ բարձր սլացիկ հասակ. ֆիզիքապէս անթերի, թէ՛ աղջիկները եւ թէ տղաքը: Պիտի զարմանաք երբ ըսեմ, թէ նոր սերունդը ֆիզիքապէս «ազատագրուած» է իր ծնողներու բնական թերիներէն, մարմնական ծուռ ու մուռ կողմեր չէք տեսներ անոր վրայ, ծնած ըլլալով անկախ ու վախէ զերծ միջավայրի մէջ, հասակ նետած է շիփ շիտակ, հովերէ ազատ միջավայրի մէջ, արեւուն տակ դէպի վեր սլացող բարտիի նման:

Մեր տղաներու քալուածքին մէջ շնորհ ու առնականութիւն կայ, աղջիկներու շարժումներուն մէջ՝ նրբութիւն, նազանք ու գեղեցկութիւն: Սա՝ արտաքինն է:

Հոգեպէս դիւրահաղորդ են անոնք. համարձակ, ըստ երեւոյթին մեր թարգերուն անհամապատասխան ըլլալու աստիճան եւ սակայն միշտ լրջութեան սահմաններուն մէջ: Միջավայրը ըրած է զիրենք անվախ, անկախ եւ ազատ:

Արտասահմանէն Ամերիկա այցելող ոեւէ Հայ, մեր երիտասարդներուն վրայ ֆիզիքական այս առաւելութիւնները տեսնելէ ետք սակայն, երբ կը սկսի խօսիլ անոնց հետ, լսելով անգլերէնէ թարգմանուած կիսահայերէն մը այդ սիրուն շրթունքներէն, երբ կը հանդիպի բազմաթիւ հայ պատանիներու ու աղջիկներու, որոնք միայն անգլերէն կը խօսին, երկար «ա՜խ» մը կը քաշէ հիասթափուած...:

Հոս՝ Եգիպտոսի, քիչ մը անդին՝ Լիբանանի եւ Սուրիոյ հայ նոր սերունդին դէմ յանդիման, ցաւագին խորհրդածութիւններ կ՚ունենայ մարդ, երբ կը բաղդատէ ցեղին մասղաշ այս երկու հատուածները իրարու հետ:

Ինչու չըլլար մոգական հրաշք մը հայորդիներու եւ ցեղին այս երկու հատուածները նոյն հայրենիքին մէջ ամփոփելու համար...:

Դուրսէն տեսնողի այս յոռի տպաւորութիւնը, սակայն, չի նշանակեր թէ ամերիկահայ հին սերունդը, յաճախ մինակ եւ երբեմն գործակցաբար նորին, ջիներ որ եւ է ճիգ մեզմելու, ուշացնելու համար ուծացումը, առնուազն մասամբ փրկելու համար նոր սերունդը:

Մանաւանդ վերջին 15 – 20 տարիներուն, երբ ծերութիւնը համատարած է հին սերունդին մէջ եւ ամէն տարի ըստ ուար թիւ մը անկէ կը հնձէ մահուան մանգաղը, գերմարդկային ճիգեր կը թափուին ամէն հոսանքներու, ազգային հաստատութեանց, կ. Խաչերու, Բարեգործականի, եկեղեցիներու եւ այլ հաւաքականութեանց կողմէ՝ փրկելու համար նոր սերունդը ստոյգ կորուստէ:

Մամուլը իր առաջնակարգ դերը ունի այս ճիգերուն մէջ:

Եկեղեցիներն ու Ակումբները նպատակի մը շուրջ կապուած կազմակերպ առնուազն հինգ վեց հազար երիտասարդ – երիտասարդուհիներ կը բերեն քով քովի:

Ընտանեկան ծանօթութիւններ ու ցեղային բնազդը զօրաւոր ազդակներ են մեր երիտասարդները իրարու զօդող: Միութիւններէն շատերը երկսեռ են եւ սեւկա զդլխ մըն է մեծ թիւով երիտասարդներ ի մի հաւաքելու:

Ակումբները նախախնամական դեր կը կատարեն: Լաւ է որ անոնց թիւը տարուէ տարի կը շատնայ: Հոն՝ այդ ակումբներուն մէջ հայ տղան կը ծանօթանայ հայ աղջկան եւ ընդհանրապէս չի դոհանար քաղաքային պսակով, կ՚ուզէ հայ քահանայի, Հայոց եկեղեցիի պսակը:

Պսակի պահուն երիտասարդ աղջիկներ ու տղաներ խումներամ կը փութան եկեղեցի իրենք ալ տառոս ստանալու համար...:

Ամերիկա ծնած հայ երիտասարդներու ստուար թիւ մը արդէն ամուսնացած, տուն տեղ կազմած ու զաւակներու տէր է եղած, կազմելով այսպէս մեծազանգուած հայ ծագումով երրորդ սերունդ մը:

Դժուարը այս երրորդ սերունդը գոնէ կիսով չափ Հայ պահելն է:

Ծնողներէն եւ մեծերէն շատ բան է կախուած: Բծախնդիր եւ իրենց զաւակները ազգային տեսակէտով մասնաւոր ուշադրութեան առած հայ ընտանիքներու զաւակները աւելի Հայ են, քան բախտին ձգուածները:

Տունը առաջին հայ դպրոցն է. առաջին դաստիարակը՝ հայ մայրը: Պէտք է խոստովանիլ, որ երիտասարդներու մեծ մասը հայերէնը կը պարտին իրենց մայրերուն: Մայրը ոչ միայն կը գուրգուրայ, այլեւ յամառօրէն եւ հետեւողականօրէն կը հետապնդէ իր զաւակները Հայ մեծցնելու նուիրական գործը, երբ անոնք փոքր են տակաւին եւ լիովին իր հակակշռին տակ:

Զաւակները երբ կը մեծնան, տիրապետող կը դառնայ անոնց վրայ դուրսի, ամերիկեան վարժարանի եւ միջավայրի ազդեցութիւնը:

Հոս է, որ պէտք է սկսի հայ դպրոցին դերը:

Ամերիկահայ դպրոցը.— Գերմարդկային ճիգերու արդիւնք այս հաստատութիւնը ամերիկահայ զանազան քաղաքներու մէջ, մեծ մասամբ իր գոյութիւնը կը պարտի հայ կնոջ, մասամբ ալ Հայ. Եկեղեցիին:

Տղամարդիկ, յարգելով հանդերձ բացառութիւնները, գործնականօրէն պէտք եղած չափով հետաքրքրուած չեն հայ դպրոցով: Անոնք, ճիշդ է, յօդուածներ կը գրեն, պարբերաբար մամուլի մէջ ուժեղ արշաւ կը բանան եւ սակայն ամերիկահայ դպրոցական հարցը կը մնայ հոն, ուր որ էր 30 տարի առաջ:

Խեղճուկ է հայ դպրոցը Ամերիկայի մէջ եւ արտաքինով, եւ բովանդակութեամբ: Մէկ քանի բացառութիւններ չեն կրնար ժխտել այս փաստը:

Հայ տղաք ու աղջիկներ, ամերիկեան դպրոցի դասաժամերէն ետք, իրենց ծնողներու եւ զանազան դպրոցական միութիւններու ու մասնաւորաբար Հ. Օ. Միութեան տիկիններու առաջնորդութեամբ եւ մղումով, շատ անգամ ակամայ, կը հաւաքուին հայ դպրոց կոչուած դասարանէն ներս:

Այս հայ դպրոցը կարգ մը քաղաքներու մէջ մասնաւոր արտօնութեամբ առնուած ամերիկեան վարժարանի մը մէկ դասարանն է եւ կամ ակումբի մը յաճախ հակառողջապահիկ մէկ սենեակը, երբեմն մասնաւոր տան մը ներքնայարկը:

Դասաւանդութիւնը հայ լեզուի, պատմութեան, երբեմն երգախառն, կը տեւէ մէկ երկու ժամ:

Կարգ մը քաղաքներու մէջ, Նիւ Եորք, Լոս Անճէլըս, Տիթրոյթ եւն. կան զաղծին ընդունակ, արժանաւոր ուսուցիչներ, շատ տեղեր հայերէն գիտցող տիկիններ եւ պարոններ են միայն այս ուսուցիչները:

Կարգ մը վայրերու մէջ մասնաւոր ճիգ թափուած է դասարաններու մաքրութեան, առողջապահական պայմաններու պահպանման, սեղան – նստարաններու կանոնաւորութեան, որպէսզի խաղաժամերուն զօռով դասարան աշաջնորդուած սփտանիին հաճելի ընծայուի հայ դպրոցը: Հազար դժուարութիւններ կան, նոյնիսկ լրիւ մանկավարժ ուսուցչին համար, ստեղծելու դասարանական սիստեմ, այնքան այլազան են աշակերտներու հայ լեզուին ծանօթութեան աստիճանները. տարիքի տարբերութիւնն ալ իր կարգին:

Այս պայմաններուն մէջ է, որ հայ դպրոցը կայ ու կը մնայ եւ հայ վարժապետը կը տքնի ու կը ճգնի հայ լեզուն սորվեցնել մեր պատանիներուն:

Կար ժամանակ, երբ հայ դպրոցները ունէին աւելի մեծ թիւով աշակերտներ: Ատիկա առաջին նոր սերունդի շրջանն էր, երբ ծնողներ, մասնաւորաբար մայրեր, աւելի երիտասարդ էին ու եռանդուն: Ներկայիս, Ամերիկա ծնած առաջին սերունդին զաւակներն են, որ պիտի աշակերտեն հայ դպրոցին: Այս սերունդը ինք պակաս Հայ է արդէն եւ չի կրնար իր ծնողներուն թափով հետապնդել հայեցի դաստիարակութեան գործը:

Անցնող քսան տարուան ընթացքին հայ մամուլը երկու անգամ ամիսներ տեւող մեծ արշաւներ բացաւ հարցը լուծելու համար:

Լուծումներ առաջարկուեցան թուղթի վրայ եւ մնացին թուղթի վրայ...:

1950 թուականին, Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան աբբահայր Գեր. Ս. Ուլուհոճեանի այցելութեան առթիւ, Ամերիկայի մէջ հայ երկրորդական վարժարանի մը հարցը դրուեցաւ հրապարակ լրջօրէն:

Տիթրոյթէն Մխիթարեան սան Դարբինեան եղբայրներ յանձնառու եղան տրամադրել յիսուն հազար տոլար, Մխիթարեաններու վարչութեան եւ հսկողութեան տակ Միչիկըն նահանգի մէջ դիշերօթիկ եւ ցերեկեայ երկրորդական վարժարան մը բանալու համար:

Այս պարագան պահ մը մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց ամենուրեք: Այդ տարուան ՀՕՄ ի պատգամաւորական ժողովը 25.000 տոլար քուէարկեց նոյն նպատակին համար:

Քալիֆորնիայէն արձագանգ տուաւ հայ երկրորդական վարժարանի մը հիմնարկութեան ջերմ սպաշտպան Պ. Գ. Ֆէրահեան, խոստանալով իր 100 – 150 հազար տոլարի հասնող կալուածային հարստութիւնը կտակել եւ ներկայ ընթացիկ հասոյթէն ամէն տարի բաժին հանել այս նպատակին:

Մեզի անծանօթ պատճառներ ցարդ արգելք եղան այս ծրագիրներու իրականացման:

Վերջերս Հ. Բ. Ը. Մ.ը տուած է որոշում մը, բոլորովին նոր որդեգրուած քաղաքականութեան մը իր արդիւնք:

Հ. Բ. Ը. Մ.ի քաղաքականութիւնն էր իր ընթացիկ պիւտճէէն որեւէ գումար չծախսել Ամերիկայի մէջ: Փոխելով այդ քաղաքականութիւնը, կը ծրագրուի կրթական նպատակներու համար գումար մը յատկացնել նաեւ Հիւս. Ամերիկայի համար:

Նշաններ կան զանազան հոսանքներու կողմէ կենդանի եւ գործնական քայլեր առնելու, ուշ մնացած, այս հարցի՝ Նոր Սերունդի հայեցի դաստիարակութեան համար:

Սրտի, լուրջ ու հաւաքական ճիգերը, վստահ եմ, կրնան որոշ տեղ հասցնել մեզ:

Պէտք է արթննանք եւ գործենք:

(Շար.) Կ. ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ԼԻԲԱՆԱՆԸ

*

ԽՄԲ.— Ստորեւ ամփոփումը Լը Մոնտի Աբեւլէֆի թղթակից՝ Էտուար Սապլիէի շահեկան ուսումնասիրութենէն Լիբանանի մասին.

«Երջանիկ է այն մարդը որ այծի բուրդէ անկողին մը ունի Լիբանանի մէջ», դարաւոր հնութիւն ունեցող այս խօսքին շուրջ համաձայն է ամէն մարդ որ ճանչցած է Լիբանանի ձիւնազարդ գագաթները. մայրիի անտառները, մեղմութիւնը իր կլիմային եւ քաղցրութիւնը իր ժողովուրդին:

Բազմաթիւ նուաճողներ եկած անցած են այս երկրէն — Ասորիներ, Բաբելոնացիներ, Յոյներ, Հռոմէացիներ, Խաչակիրներ, Արաբներ, Թիւրքեր, Նափոլէոն Գ.ի եւ Կուռոյի Ֆրանսացիները, Անգլիացիներ եւ Աւստրալիացիները 1941ին: Մարմարեայ տախտակ մը չկայ տակաւին որ յիշատակէ վերջինը — ամերիկացի մասնագէտները:

«Զորրորդ կէտի» մասնագէտները Պէյրութի մէջ հաստատած են Մերձաւոր Արեւելքի իրենց ընդհանուր կեդրոնը: Ամերիկեան դեսպանատունը իր մէջ բազմաթիւ պաշտօնեաներ կը հաչուէ: Ամերիկայի Արտաքին Նախարարութիւնը երեք կցորդ ունի հոն, որ կը զբաղի ամբողջ արաբական Արեւելքի առեւտրական, ընկերային եւ քաղաքային գործերով:

Միւս կողմէ, Բրիտանացիները, որոնք կը փափաքին աշխարհի այս մասին զօրերը իրենց ձեռքը առնել, Պէյրութի մէջ հաստատած են Միջին Արեւելքի սնունդեղէնի սպասարկութիւնը:

Լիբանանի լեռներէն քանի մը քիլոմեթր անդին, փոքր գիւղի մը մէջ, անգլիական Արտաքին Նախարարութիւնը դպրոց մը հաստատած է, ուր կը պատրաստուին վաղուան վարչակազմերը: Դպրոցը կը կոչուի «Կեդրոն՝ Միջ. Արեւելքի արաբական ուսմանց», հիմնուեցաւ Պաղեստինի պատերազմի միջոցին եւ փոխադրուեցաւ Լիբանան 1947ին:

Երեք ամիսէն աշակերտները իրենց մէջ պէտք է միմիայն արաբերէն խօսին: Արձակուրդներուն անոնք արաբական նաւերը կը մտնեն գործի համար: Այս դպրոցը ամէն տարի քանի մը հարիւր Լոնտոնի հետեւորդներ կը պատրաստէ, քալելու իրենց երէցին ճամբէն:

Ամերիկեան եւ անգլիական գաղութները անդադար կ՚աճին հոն: Գրեթէ ամէն տեղ անգլեւսաքսոն թաղեր կան հիմա:

Թէեւ ոչ Անգլեւսաքսոն խուժումին չափ, սակայն կը շարունակուի ֆրանսական ներկայութիւնը: Ռուսիոյ համար Պէյրութը, մանաւանդ Տրիպոլիսը, ուր վերջին ընտրութիւններ ձայներու 20 առ հարիւրը տուաւ համայնավարներու, կը կազմեն փորձադաշտ մը: Իտալիան, Գերմանիան ալ կը կռուին Արեւելքի Սանդուխին վրայ: Բոլոր լատինական հանրապետութիւնները հոն ներկայացուցիչ ունին:

Իսկ արաբական երկիրները կարեւոր առաքելութիւններ ունին երկրին մէջ: Եթէ Գահիրէ արաբ Արեւելքի գլուխն է, Պէյրութը ողին է անոր: Ահա թէ ինչու Պէյրութ կը նկատուի Մերձաւոր Արեւելքի մայրաքաղաքը:

1905ին առաջին ինքնաշարժը, Քաղաքամ մը — կ՚երեւար Լիբանանի մէջ: 1918ին չորս ինքնաշարժեր կային: Իսկ այսօր մէկ ինքնաշարժ ամէն վաթսուն բնակիչի համար, նաեւ հանրակառքերու, ամէն տեսակ կառքի խիտ ցանց մը:

Ամէն օր նոր շէնքեր կը շինուին, որոնք

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՅ – ԹԱԹԱՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆԵՐԸ

(50ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)

*

Այս բացը լրացնելու համար է որ, ընկ. Արր. Գիւլխանդանեանը օգտուելով Հ. Յ. Դ. Մայր Դիւանի փաստաթղթերից եւ իր ունեցած հարուստ տեղեկութիւններից, որոշել էր գրել Բագուի, Գանձակի, Ղազախի (Իջեւանի, Բ.), Շուշուայ, Էջմիածնի, Հին – Նախիջեւանի, Երեւանի, Էջմիածնի շրջանների, ինչպէս եւ Թիֆլիզ քաղաքի հայ – թաթարական ընդհարումների պատմութիւնը:

Դժբախտաբար իր ժամանակին այս հատորը չսպառուեց, որպէսզի ընկեր Ա. Գիւլխանդանեանը հնարաւորութիւն ունենար յաջորդաբար ինը հատորները եւս լոյս ընծայելու:

Ձեռագիր վիճակի մէջ ունէր Բ. հատորը Բագուի երկրորդ կռիւների եւ Գ. հատորը Գանձակի շրջանի կռիւների մասին:

1944 Թ. Սեպտեմբերին, իր ձերբակալութեան հետեւանքով այդ ձեռագիրներն ալ անհետացան:

Հայ ժողովուրդը երկար դարեր շարունակ, բազմաթիւ անհաւասար կռիւներ է մղել չորս կողմից իրեն վրայ արշաւող վայրագ ցեղերի դէմ: Յաճախ իր բախտին ձգուած՝ մեն – մինակ պայքարելով, ֆիզիքապէս քայքայուել եւ հոգեպէս ընկճուելով, մատնուել է տարկական անարգ վիճակի: Յաղթող ցեղերը մեր ժողովրդի վրայ վերեւից են նայել, որպէս վախկոտ արարածների:

ԺԹ. դարում, մեզ բախտակից մի շարք ժողովուրդների տարած ազատագրական յաղթանակէն մեր ժողովուրդը ոգեւորուելով, սթափուեց խոր քնից, յեղափոխական դրօշ պարզեց, դիմումներ կատարեց մեծ պետութիւնների մօտ, կազմակերպեց քաղաքական ցոյցեր, գրաւեց Բանկ Օթթօմանը, հայդուկային արշաւանքներով եւ աճարեկութիւններով սատեց հայահալած տարրերին, դաւաճաններին ու մատնիչներին, կազմակերպեց եկեղեցական ցոյցերը եւ Թաթարական վտանգի դէմ մեր ժողովրդի ինքնապաշտպանութիւնը, փոքրաթիւ, բայց ընտիր մարտիկներով մասնակցելով պարսկական յեղափոխական շարժմանը, յաղթանակը շահեց, մղեց նաեւ բազմաթիւ այլ հերոսական պայքարներ եւ իր մէկ հողամասի վրայ հիմնեց Հայաստանի Հանրապետութիւնը:

Վերջին հարիւր տարուան ընթացքին, մեր ժողովրդի տարած ազատագրական անվեհեր պայքարի շնորհիւ է որ, գիտակից մարդկութիւնը մեր ժողովրդի մասին կազմած բացասական կարծիքը պիտի փոխէր եւ մեզ համարէր ազատագրական անվեհեր պայքար մղող առաջնակարգ ազգերից մէկը:

ԲԵՆՕ

(10րդ եւ վերջ)

անմիջապէս կը վարձուին: Ատեն մը շէնքերը կիսաւարտ մնացին, որովհետեւ օրէնք մը տասնըհարկոյն բարձրութիւն մը նշանակած էր: Այսօր թոյլ տրուած է որ շէնքերը բարձրանան որքան որ կ'ուզեն:

1954ին մօտ երկու հազար յարկեր չինուեցան:

Քաղաքաշինութեան տեսակէտէն Դամասկոս հակառակն է Պէյրութի, ուր ամէն հարիւր մեթրի վրայ ամէն տեսակ ոճի կը հանդիպիս, ամէն գոյնի եւ ամէն ուղղութեամբ:

Երկրին առեւտրական հաշուեկշիռը դըրեթէ միշտ բաց ունի, ներածումները հինգ անգամ աւելի են քան արտածումները: Արմտիքի արտադրութիւնը հազիւ կը բաւէ մէկ երրորդին սպառման, յաճախ Լիբանանը՝ Սուրիոյ արտադրողներու յանձնելով: Գլխաւոր արտածումը — նարընջեղէնը — յաճախ սպառում չունի, Քալիֆորնիոյ մրցակցութիւնը կ'երեւայ նաեւ միջերկրականեան շուկային մէջ: Զբօսաշրջիկներու այցը, որ դադրած էր տարիներէ ի վեր, վերսկսած է այս երկրին մէջ որ Միջին Արեւելքի Զուիցերիան կը նկատուի:

Լիբանանը արտակարգ կենսունակութիւն մը ունի: Իր աղքատիկ հողին վրայ գիւղացին հրաշքներ գործեց: Թշուառութիւնը պատճառ եղաւ որ քանի մը հարիւր տարիէ ի վեր գաղթէ լիբանանցի ժողովուրդը: Աշխարհի ամէն մէկ շուկայի մէջ կարեւոր լիբանանցի գաղութներ կազմուած են: Մ. Նահանգներու մէջ, լատին Ամերիկայի մէջ, Հնդկաստան — ուր «Սուրիացի» կը կոչեն — արդի Փինիկեցիները մեծ գործեր կը տեսնեն, որուն շահը կը մտնէ մեծ մասով մայր երկիրը:

Լիբանանը տնտեսական ազատականութեան երկիրն է: Դրամական եւ առեւտրական գործառնութեանց բացարձակ ազատութիւն կայ հոն:

Ամէն գործառնութիւն հրապարակին վրայ տեղի կ'ունենայ: Քանոնի հրապարակին վրայ դրամափոխը մէկ երկրի դըրամը միւսին կը փոխէ:

Արաբական պետութիւնները շատ ալ համաձայն չեն թուիր գործակցելու Լիբանանի հետ: Սուրիա փակեց իր սահմանագլուխները: Երկար ատենէ ի վեր Եգիպտոս առեւտրական մեծ յարաբերութիւն մը չունի Պէյրութի հետ: Իսկ Լիբանանցին կարեւորութիւն չի տար եւ կ'երթայ ամէն տեղ: Երեսուն հազար Լիբանանցիներ Իրաքեան շուկան հաստատուած են:

Յարաճուն կերպով կ'աւելնան գանձային եկամուտները եւ օրէ օր Լիբանանի մայրաքաղաքը աւելի կարեւորութիւն կը ստանայ: Պաղեստինի պատերազմը խախտեց արաբական երկիրներու միջեւ առեւտուրը, ուրկէ Լիբանան մեծապէս օգտըւեցաւ: Լիբանանեան ծովափը հետզհետէ աւելի մեծ քանակութեամբ կ'ընդունի Մերձաւոր Արեւելքի քարիւղի արտադրութիւնը: Իրաքի Փեթրոլի Ընկերութեան փայփ լայնը կը հասնի Տրիփոլիս, իսկ Արամքոյինը Սայտա: Ամէն անգամ որ Միջին Արեւելքի ընդհանուր տնտեսութիւնը զարգանայ, մասնաւոր բարելաւում մը տեղի կ'ունենայ նաեւ լիբանանեան տնտեսութեան մէջ:

Եթէ աւելցուի թէ Լիբանանի պանդոկային կազմակերպութիւնը հիանալի է եւ ժողովուրդին ազնուութիւնը հանրածանօթ, կ'արդարանայ երկրին դարաւոր համբաւը — երկիր բարեկամութեան եւ աշխատանք ամէնուն:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻՆ ՎԱԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԸ

★

Անցեալ շաբթու ընթացքին, Շայյոյի Պալատին ընդարձակ սրահին մէջ տօնուեցաւ շարժանկարի ծննդեան վաթսունամեակը:

Արդարեւ, 1895ին էր որ, Լիւմիէռ եղբայրները, որոնց հայրը լուսանկարչական գործիքներ պատրաստող գործարանի մը տնօրէնն էր, գտան շարժանկարի գիւտը եւ իրենք էին որ առաջին անգամ ըլլալով պատրաստեցին կարճ ժապաւէններ որոնք ներկայացուեցան 1895 Դեկտեմբերին եւ խանդավառ ընդունելութեան մը արժանացան:

Այդ ներկայացումներուն ներկայ գըտնուող Ժօռժ Մէլիէս որ այդ շրջանին Ռօպէռ – Հուտէն Թատրոնին մէջ աճպարարութեան ցուցադրութիւններ կ'ընէր եւ որ մեքենագիտական մասնագիտութիւնն ալ ունէր, կ'անդրադառնայ այն օգուտներուն որ պիտի կրնար քաղել ինք Լիւմիէռ եղբայրներուն գիւտին շահագործումով:

Բանակցութիւններու կը ձեռնարկէ հընարիչներուն մօտ, սակայն այս վերջինները մերժելով իրենց գիւտին մենաշնորհը որեւէ գինով ծախել: Ժորժ Մէլիէս ինք կը պատրաստէ նոր մեքենայ մը որով պիտի կրնար տեսարաններ նկարել եւ զանոնք լուսարձակել: Կը հաստատէ ստիւտիօ մը Մօնթրէօյի իր սեփական հողին վրայ, կը պատրաստէ սէնարիօներ եւ կը սկսի արտադրել ժապաւէններ:

Ժօռժ Մէլիէս ձեռնածութեան գաղտնիքներուն քաջածանօթ ըլլալով զանոնք կը ներմուծէ շարժանկարի ժապաւէններուն մէջ եւ մինչեւ այսօր ալ անոր այդ գիւտը կ'օգտագործուի բոլոր շարժանկարի բեմադիրներու կողմէ:

Կը պատրաստէ խոշոր ժապաւէններ՝ «Ճամբորդութիւն դէպի լուսին», «Պարիկներու թագաւորութեան մէջ», «Մանշի փապուղին», «Մէնի պատուհասը» եւն, որոնք մեծ ընդունելութեան կ'արժանանան:

Այդ օրէն, Ժօրժ Մէլիէս կը ստեղծէ շարժանկարի արուեստը:

Տակաւ կը սկսին շարժանկարի սրահներ բացուիլ բոլոր մեծ քաղաքներուն մէջ: Շարժանկարի ժապաւէններու խաղացանկ մը կը պատրաստուի: Կը ստեղծուին շարժանկարի ընկերութիւններ՝ Բաթէ, Կօմօն, Էքլէռ: Կը հասնին «վտէթ»ներ՝ Վարիէթէ թատրոնէն Բրէնս, որ շարժանկարի մէջ ստացաւ Ռիկատէն անունը, Մաքս Լինտէր, Անտրէ Տիտ: Նոր ժապաւէններու մէջ անոնց ստանձնած դերերը զիրենք հռչակաւոր կը դարձնեն բովանդակ աշխարհի մէջ:

1908ին Թատրոնի եւ գրականութեան շրջանակները կը մօտենան շարժանկարին: Լը Պարժի, Ալպէռ Լամպէռ, Կապրիէլ Ռօպին եւ Պէրթ Պօվի կը մասնակցին ժապաւէններու: Սառա Պէրնար կը խաղայ Եղիսաբէթ Թագուհիին դերը համանուն ժապաւէնին մէջ, իսկ մեծանուն դերասանուհի Ռէժան կը մարմնաւորէ «Մատամ Սան – Ժէն»ի դերը:

Բայց Թատրոնի մեծանուն դէմքերու խնամութիւնը շարժանկարին հետ ճախող հետեւանքներու կը յանգի եւ անոնք իրենց արուեստին համապատասխան հոգեկան բաւարարութիւնը չգտնելով կը հեռանան ընդ միշտ:

Կը հասնին նորերը՝ որոնց մէջ հռչակաւոր կը դառնայ Ռուտոլֆ Վալանթինօն որ մասնաւորապէս կը հմայէ կիները: Ուրիշներ եւս՝ Տուկլաս Ֆէրպանք, Լիլեան Կիշ, Թալմաճ քոյրերը, Պարրիմօր եղբայրները, Փօլա Նեկրի, Մէրի Փիքֆօրտ, Պիւսթէր Քէթըն, Հարըլտ Լօյտ եւ մանաւանդ Չարլի Չէփլին:

Եւ հիմա, շարժանկարի արուեստը կը շարունակէ օր ըստ օրէ աւելի բարգաւաճիլ, նորանոր նուաճումներ ձեռք բերելով:

Քաղեց՝ Ա. Գ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

★

ՎԻԷՆ, (Յառաջ).— Անցեալ շաբաթ իրիկուն, Մայիս 28ին, քաղաքապետարանի սրահին մէջ, մեծ բազմութեամբ եւ ճոխ յայտագրով մը տօնուեցաւ Հայաստանի անկախութեան 37րդ տարեդարձը, նախաձեռնութեամբ տեղւոյն կոմիտէին:

Օրուան նախագահը ընկեր Ս. Գալուստեան, բացումը կատարելով հրաւիրեց երգչախումբը, որ երգեց ղեկավարութեամբ Լեւոնեան վարդապետի «Մարսէյեզ»ը եւ «Մեր Հայրենիք»ը:

Նախագահը նկարագրեց ամփոփ կերպով հայ ժողովուրդին վեց հարիւր տարուան գերութեան կեանքի անցքերը, որոնք մեր ազատագրական պայքարի դըրուագներովը լուսազարդուած, ի վերջոյ յանգեցան Մայիս 28ի պայծառ արշալոյսի ծագման:

Նախագահին բացման խօսքին յաջորդեցին գեղարուեստական բաժնէն զանազան թիւեր:

Կապոյտ Խաչի կողմէ գեղեցիկ կերպով արտասանեցին փոքրիկն Կարօ Տօմաճեան, Օր. Օտէթ Մաղաքեան, իսկ մեներգեց Վանուհի Մուրատեան:

Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան կողմէն ուղերձ մը կարդաց Մկրտիչ Մարգարեան: Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի կողմէ արտասանեց պատանի Գալաճեան: Տարօն Տուրուբերան Հայր. Միութեան կողմէ արտասանեց Օր. Չիլինկիրեան: Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէն արտասանեց Օր. Հելէն Պզթօեան, Վասպուրականի Հայր. Միութեան կողմէն ուղերձ մը կարդաց Խաչիկ Տէրտէրեան:

Նոր Սերունդի նոր երգչախումբը երգեց երկու երգ, «Լռեց ամպեր»ը եւ «Յիշում եմ ես», շատ յաջող կերպով: Վստահ ենք որ երգչախումբը հետզհետէ պիտի յառաջդիմէ:

Լիոնէն ռատիոյի յայտնի հայ երգիչ Ժօրժ Մաս խանդավառ ծափերու մէջ երգեց «Իմ հեռաւոր հայրենիք», «Կռունկ» եւ երկու ֆրանսերէն երգ, աւելցնելով հանդէսին փայլը իր գեղեցիկ ձայնով:

Այս գեղեցիկ մեներգներէն վերջ նախագահը բեմ հրաւիրեց օրուան բանախօսը՝ Ժ. Դատաւորեան:

Ընկեր Դատաւորեան նախ սկսաւ խօսիլ ֆրանսերէն, նկատի ունենալով ֆրանսացի ընկերվարական հիւրերը եւ անդրադարձաւ ազգերու պատմութեան եւ ազատագրման թուականներուն եւ ըսաւ. — «Հայ ժողովուրդի ազատատենչ, աննկուն ու քաջակորով զաւակները անհաւասար կռիւներով «զարկաւ զարնուեցաւ» մինչեւ մեր ազատութեան արշալոյսը, Մայիս 28ը: Ահա այս ազատութեան օրն է որ կը տօնենք ամէն տարի այս տեղ Ֆրանսայի մէջ, բայց այն հաւատքով որ պիտի գայ օր մը որ այս ժողովուրդը իր անկախ ու ազատ հայրենիքին մէջ պիտի տօնէ զայն: (Ծափեր):

Ապա բանախօսը հայերէն խօսելով յայտարարեց. «Մայիս 28ը չի պատկանիր միայն Դաշնակցութեան, կը պատկանի հայ ժողովուրդին որ միակամ համաձայնութեամբ դուրս եկաւ պատերազմին դաշտը, եւ ձեռք բերաւ իր արիւնով իր ազատութիւնը ու անկախութիւնը եւ որուն շնորհիւ ունինք հայրենիք մը այսօր:

Այսօր շատեր անտես կ'առնեն այդ նուիրական թուականը: Իսկ մենք Դաշնակցականներս չենք կրնար ուրանալ, դաւաճանած կ'ըլլանք մեր հերոսներուն եւ հայ ժողովուրդին որ 600 տարի կը տառապէր բռնակալութեան տակ:

Անշուշտ կարելի չէ արձանագրել այս թղթակցութեան մէջ ամբողջ բանախօսութիւնը, բայց իր գեղեցիկ խօսքերը դրոշմուած կը մնան բոլորիս մտքին մէջ:

Ան խանդավառեց իր շինիչ ու ոգեւորիչ բանախօսութեամբ որ ծափերով ընդունեցաւ ամբողջ սրահին կողմէ:

Հանդէսը վերջացաւ խանդավառ տրամադրութեամբ եւ քայլերգովը:

Ապա անցան խնջոյքին եւ պարահանդէսին ուրախ զուարթ: Մանաւանդ Ժօրժ Մասի, կրկնակի մեներգներով եւ զանազան անակնկալներով: Երիտասարդութիւնն ալ անցուց գեղեցիկ գիշեր մը մինչեւ լոյս եւ դժուարութեամբ բաժնուեցաւ սրահէն:

Խաչիկ Տէրտէրեան

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒ եւ խորհրդային տնտեսական բանակցութիւնները պիտի սկսին շուտով, ինչպէս կը հաղորդեն Պելկրատէն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ `$` (57)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԺԸ.

Կան նաեւ փաու փաուները. յաճախկարգացած եմ փաու–փաուներու մասին: Անգամ մը անոնցմէ հատ մը տեսայ ճաշասեղանիս վրայ՝ իբրեւ նախաճաշ: Առաջին ակնարկով փտած սեխ կարծեցի: Հոլանտացի խոհարարուհին ստիպեց լեմոնի հիւթով ու շաքարով ուտել: Կարծեմ լեմոնի ու շաքարի այս խառնուրդը խմեցի հիւլա–հիւլայով: Թերեւս կը սխալիմ, յարդի յօղունի նման բան մըն էր, զոր կը գործածեն Հավայեանի աղջիկները՝ իբրեւ քղանցք՝ պարելու ատեն: Ոչ դարձեալ կը սխալիմ կարծեմ, լավա–լավա էր:

Ամէն պարագայի մէջ այս բոլորը դըւարճացուցիչ բաներ են, մանաւանդ Անգլիոյ նման պաղ կղզիի մը բնակիչներուն համար:

Միւզան առաւօտեան ճաշէն վերջ աւելի լաւ տրամադրութեան մէջ էր: Ինծի յատկացուած էին սենեակ մը իրենցինէն կից, ունէր սքանչելի տեսարան եւ ճիշդ Թէյպըլ Պէյին վրայ կը նայէր: Քանի մը վայրկեան ըմբոշխնեցի զայն, մինչ Միւզան կը զբաղէր դէմքին շպարումով:

— Սըր Էօսթէյը տեսա՞ք, հարցուցի: Խոհանոց մտած ատենս անկէց դուրս կ'ելլէր: Սպասեակին կը գանգատէր որ վարնոց ձուկ տուեր են իրեն, դեղձն ալ քարի պէս կարծր է, ըսաւ, ու գետինը զարկաւ, մինչդեռ բոլորովին ճզմուեցաւ:

Միւզան ժպտալից.

— Սըր Էօսթէյսն ալ ինծի պէս չի սիրեր առտուն կանուխ ելլել անկողնէն: Բայց Անն, Պ. Փեկէթը տեսա՞ք: Նրբանցքին մէջ իրեն հանդիպեցայ: Աչքը սեւցած է, ի՞նչ ըրած է արդեօք:

— Պարզապէս փորձեց զիս ծովը նետել, պատասխանեցի պաղարիւն կերպով:

Միւզան հարցումներու եւ մանրամասնութիւններու հեղեղ մը տեղացուց վըրաս: Գոհացուցի իր հետաքրքրութիւնը:

— Երթալով ամէն բան աւելի խորհրդաւոր կը դառնայ, գոչեց: Կը կարծէի թէ Սըր Էօսթէյսին կառչելու դիւրին զբաղում մը պիտի ունենայի, իսկ դուք ալ շատ մը կատակներ՝ վեր. Խաուըրտ Չիչեսթըրին հետ: Սակայն այժմ այնքան ալ վստահ չեմ: Յուսամ Փեկէթ զիս կառախումբէն դուրս պիտի չնետէ գիշերուան մթութեան մէջ:

— Միւզան դուք կարծեմ կասկածելի չէք տակաւին, բայց դէշ բան մը պատահելու պարագային, պիտի հեռագրեմ Գըրլէրընսին:

— Աղէկ միտքս ինկաւ: Թուղթ մը տըւէք տեսնեմ: Ի՞նչ պիտի գրենք.— «Ամէնէն զգայացունց գաղտնիքի մը մէջտեղն ենք եղած: Հաճէիք փութով հազար ոսկի ղրկել: Միւզան»:

Խնայողական պատճառներով ուզեցի քանի մը բառ յապաւել: Միւզան կարեւորութիւն չտուաւ այս պատճառաբանութեանս, ընդհակառակն երեք բառ եւս աւելցուց,— «մեծապէս կը զուարճանամ»:

Միւզան իր ընկերներուն հետ ճաշելու ժամադրուած ըլլալով ժամը 11ին եկան պանդոկէն տարին զինքը: Ես մնացի առանձին: Օգտուելով այս ազատութենէս, պտոյտ մը կատարեցի փողոցներուն մէջ: Այցելեցի տեսարժան վայրերը, ըմբոշխնեցի արեւը. զուարճացայ դիտելով սեւամորթ ծաղկավաճառներն ու պտղավաճառները: Տեղ մըն ալ գտայ ուր կը վաճառէին քաղցրահամ պաղպաղակ–սօտա: Ի վերջոյ սակառ մը դեղձ գնելով՝ քայլերս դէպի պանդոկ ուղղեցի:

Այնտեղ զարմացումով եւ հաճոյքով տեսայ ինծի ուղղուած երկտող մը՝ տեղւոյն թանգարանի տնօրէնին կողմէ գրըւած: Կ'ըսէ թէ «Քիլմըրտըն»ի ճամբորդներուն մէջ կարդացեր է իմ ալ անունս՝ ներկայացուած իբրեւ դուստրը հանգուցեալ պրոֆ. Պետինկֆիլտի: Քիչ մը ծանօթ է եղեր հօրս եւ վրան մեծ հիացում մը: Կ'աւելցնէ նաեւ որ իր կինն ալ շատ ուրախ պիտի ըլլայ, եթէ յետ միջօրէի թէյս Միւզէնպէրկի իրենց ամառանոցին մէջ առնեմ: Ու կը բացատրէ ճամբան:

Երջանիկ էի մտածելով որ խեղճ հայրիկիս յիշատակը տակաւին կը յարգուէր:

Ուստի գլուխս դրի Միւզանին շինած լաւագոյն գլխարկը, հագայ կտաւէ ճերմակ հագուստս եւ ճամբայ ելայ նախընթրիքէն վերջ: Ճեպընթացը առի եւ Միւզէնպէրկ հասայ կէս ժամէն:

Հրաշալի ճամբորդութիւն մըն էր: Դանդաղ կերպով անցանք Թէյպըլ Մաունթընի ստորոտէն, սիրուն ծաղիկներով երանգաւորուած: Աշխարհագրութեան մէջ տկար ըլլալուս՝ չէի գիտեր նոյնիսկ թէ Քէյփ Թաունը թերակղզի մը կը կազմէր, եւ երբ կառախումբը կանգ առաւ, բնականաբար զարմացայ ես զիս կրկին դէմ հանդիման գտնելով ծովուն հետ: Ժողովուրդը ծովուն մէջ լողալով կը զուարճանար: Ծով մտնելու համար դեռ շատ կանուխ էր: Գացի լողարան եւ ուրիշներու նման ալիքներու բաղխող կոր տախտակը առած՝ ուզեցի ես ալ գրօսնուլ: Քանի մը անյաջող փորձերէ վերջ՝ լաւ մը գրօսնեցայ:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԻԼԵԱՆ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼՃԵՐԻՈՅ ընդհանուր կառավարիչը Սուսթէլ առջի օր հասաւ Փարիզ: Տեսակցութիւններ պիտի ունենայ վարչապետին, ներքին եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարներուն հետ, Ալճերիոյ կացութեան մասին:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ Հօա-Հաօներու չարաթ օրուան շղթայազերծած յարձակողականին դիմադարձելով, կառավարական ուժերը անցան առջի օր հակայարձակողականի: Ըմբոստները կը նահանջեն: Վարչապետ Տիէմ մերժած է Հօա Հաօներու բանակցելու առաջարկը առարկելով թէ հակառակ իր վերջնագրին, անոնք յարձակումներ գործած են: Ըմբոստներու բանակատեղին պաշարուած է:

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ կուսակցութիւնը, դժուարութեանց առջեւ կը գտնուի, «Գործադիր Յանձնաժողովին» նոր ներկայացուցիչը նշանակելու խնդրով: Արդարեւ, Ռընէ Մէյէր որ ցարդ այդ պաշտօնն ունէր, ստիպուած է հրաժարիլ, «քարածուխ – պողպատի եւրոպական կազմակերպութեան» նախագահ ընտրուելուն իբրեւ հետեւանք: Իբրեւ թեկնածու, նկատի ունին մանաւանդ վարչապետ էտ. Ֆօռը եւ Տօք. Պ. Լաֆէյը:

ԱԼՃԵՐԻՈՅ մէջ սպաննուեցաւ ֆրանսացի ազարակապան մը: Յանցաւորներէն մէկը, «օրէնքէ դուրս», արդէն ձերբակալուած է: Ապահովութեան ուժերու գործողութիւնները, կը շարունակուին, յաջողութեամբ: Կոստանդինուպ շրջանին մէջ, բախումներու ընթացքին սպաննուեցան վեց ըմբոստներ: Մարոքի մէջ սակայն, ահաբեկիչներու գործունէութիւնը սաստկացաւ:

ՆԱԽԿԻՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏ Պիտոյի կարծիքով, Պելկրատի մէջ եթէ Թիթոյի հեղինակութիւնը աւելցաւ, Խ. Միութիւնը դրապէս շահեցաւ. «Խսկական կորսնցնողները եղան բացակաները»:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, դէպի Փըրակա ճամբորդութեան ընթացքին կարճատեւ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Եգիպտոսի վարչապետին հետ, Գահիրէ:

ԻՐԱՔ, յուշագրով մը կրկին սպառնաց Սուրիոյ թէ «ձեռնծալ պիտի չմնայ» եթէ Դամասկոս յարի եգիպտասէուտականդաշնագրի մը: Իրաքի համար այդպիսի դաշնագիր մը իր կղզիացումը կը նշանակէ: Սուրիական շրջանակներու համաձայն, Իրաք, Թուրքիոյ օժանդակութեամբ կրնայ տնտեսական սեղմումներ բանեցնել իր վրայ: Ինչպէս գիտէք Դամասկոս – Գահիրէ – Սէուտական Արաբիա դաշնագրին ծրագիրը ուղղուած է Թուրքեւիրաքեան զինակցութեան դէմ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ խոստացած են Թուրքիոյ յանձնել հիւլէական շարժակներ, օդանաւերու եւ գիտական աշխատանքներու համար:

ԼԻԲԱՆԱՆ եւ Իսրայէլ հիւլէական ուժի խաղաղ գործածութեան համար օժանդակութիւն պիտի ստանան Մ. Նահանգներէն: «Իւրանիոմ» եւ տեղեկութիւններ:

ՍԱՅԿՈՆԻ մէջ ահաբեկումներու զոհ գացին հինգ Ֆրանսացիներ, որոնցմէ երեքը՝ զինուորական:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ արտաքին նախարարը Մոլոթով կը սպասուի Յունիս 14ին Նիւ Եորք, ուրկէ պիտի մեկնի Սան Ֆրանչիսքօ:

ՄԱԿի տասներորդ տարեդարձին առթիւ գումարուելիք բացառիկ նստաշրջանին, ներկայ պիտի գտնուին 35 նախարարներ:

ՖՐԱՆՔԵՒԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ հողագործական երկու գրասենեակներ բացուեցան, մէկը Փարիզ, միւսը Պոն, այդ մարզին մէջ ֆրանքեւգերմանական համագործակցութեան զարկ տալու համար:

ՀՐԱՒԷՐ

Առնուվիլի Հ. Բ. Ը. Մ.եան հայերէնի դասընթացքի աշակերտութիւնը կազմակերպած է դպրոցական հանդէս մը: Կիրակի Յունիս 12ին, ժամը 15ին, Կալմանի սրահին մէջ:

Երգ, արտասանութիւն, պար եւ ներկայացում:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ՍՐԱՀ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը, չորեքշաբթի երեկոյ Քատէ սրճարանի վերնայարկը: Նիւթ՝ «Հայաստանի անկախութեան պատմական ակտի յիշատակը եւ նշանակութիւնը»:

Կը խօսին Լսարանականներ:

Մուտքը ազատ է:

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՕՐԸ

ՅՈՒՆԻՍ 12ԻՆ

Առտուն ժամը 10էն երեկոյեան 23, Մոնմորանսիի բարձունքին, մեր Հանգստեան Տան գեղեցիկ դարաստանին մէջ:

Ժամադրուեցէք բոլորդ, գեղեցիկ տօնախմբութեան մը համար:

Գեղարուեստական մասը կը սկսի ժամը 14.30ին, որուն կը մասնակցին՝

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐԸ ԵՒ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻ ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԵՐԸ:
Սօսիէթէ Սենֆօնիք տը Տէօյ եւ անակընկալներ:

Երիտասարդներու համար զանազան զբօսանքներ:

Ճոխ պիւֆէ եւ երեկոյեան շիշ քէպապ փիլաւով, *դիւրամատչելի գիներ:*

ՄՈՒՏՔ 200 ՖՐԱՆՔ

ԾԱՆ.— Բացառապէս 80 հոգիի համար կազմակերպուած է ցերեկուան ճաշ մը: Նախապէս արձանագրուիլ մինչեւ 9 Յունիս, Ն. Յովհաննէսեանի մօտ,

14 Ռիւ Ռօշանպօ, *Փարիզ* (9):

Ճաշ եւ մուտք 1200 ֆրանք:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովը, Ս. Յովհ. Մկրտիչ Եկեղեցիի վարչութիւնն ու Հոգաբարձութիւնը, ինչպէս նաեւ ողբացեալ Ա. Զօպանեանի յուղարկաւորութեան մասնակցող բոլոր կազմակերպութիւնները կը ծանուցանեն թէ, այս կիրակի, յաւարտ Ս. պատարագի հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի ողբացեալ՝

ԱՐՇԱԿ ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ

յիշատակին, իր մահուան տարելիցին առթիւ: Կը խնդրուի հայ հասարակութենէն իր ներկայութեամբ մասնակցիլ մեծ գրագէտին ընծայուելիք յարգանքին:

×

Այս Կիրակի, ժամը 10էն սկսեալ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն տեղի պիտի ունենան Ազգ. մեծ բարերար՝

ՌԱՓԱՅԷԼ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ

յիշատակին, իր մահուան 33րդ տարելիցին առթիւ:

Փարիզի հայ հասարակութենէն եւ մանաւորապէս բարերարին նախկին սաներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ սոյն հանդիսութեանց:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հայր եւ որդի՝ Գր. եւ Վարդգէս Գոստիկեաններու եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն իրենց մօր եւ մեծ մօր՝ այրի տիկին Հռիփսիմէ Գոստիկեանի (ծնեալ Վէզիրեան) մահուան առթիւ (Մարսէյլ), եւ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար ֆրանք կը նուիրեն Մշակութային Տան ֆոնտին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ-37ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԻՍԻ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանի ընդարձակ սրահին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ «Զաւարեան» կոմիտէի, մասնակցութեամբ տեղւոյն ընկերվարական կուսակցութեան:

Պատուոյ նախագահութեամբ

EDOUARD DEPREUX*ի*

(Նախկին նախարար եւ Սոյի քաղաքապետ)

Կը նախագահէ ընկ. ԶՊՈՒՔՃԵԱՆ

Կը խօսի՝ Պ. ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. Մ. Մուրատեան (*երգ*), Եղօ Սեբոքեան (*արտասանութիւն*):

Կովկասեան պարեր ղեկավարութեամբ

Փրոֆ. ԱՊԱՇԻՁԷԻ

Առաջին անգամ ըլլալով Իսիի մէջ փարիզահայ դերասաններու կողմէ կը ներկայացուի ՅԱԿՈԲ ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ

« ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐԸ »

Ղեկավարութեամբ դերասան Աւ. Միսիրեանի *եւ մասնակցութեամբ՝* Ա. Դմբէքեանի, Գր. Վահանի, Մարգարեանի, Ն. Պշտիկեանի, Օր. Իրմա Պէրպէրեանի եւ Օր. Խտշեանի

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով:

Եւրոպական պարեր, ղեկավարութեամբ

ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ

Մուտք 250 եւ 200 ֆրանք

ՆԻՍ

Յունիս 12ին:

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Մարսէյլէն մասնաւոր օթօպիւսներ վար. Որ կը մեկնին Մարսէյլէն, Շաբաթ 12 *Յունիս:*

Կը խօսի ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ձուած են

Յունիս 11ին եւ կը վերադառնան կիրակի

Արձանագրուիլ՝ Չորեքշաբթի եւ Հինգշաբթի օրերը ժամը 6էն 9, ընկեր Ազգին Մարտիրոսեանի մօտ,

BAR DU PETIT - POUCET

իսկ միւս օրերը ընկեր Պետիկեանին՝ 7, Rue Berlioz, Téléphone: Lycée 72-44.

Երթ ու դարձ մէկ գիշեր բնակութիւնով 1800 *ֆրանք, Նոր Սերունդականներու համար* 1200:

ՏԵՍԻՆ

Յունիս 11ին: *Կը խօսի Տիկ. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ*

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ի առթիւ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէն կազմակերպած է ընկերահամակրական խնջոյք մը, Յունիս 11*ի շաբաթ օր:*

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԽՆՋՈՅՔ – ԳԻՆԵՁՕՆ

Ի պատիւ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

Կազմակերպուած Մարսէյլի Համազգայինի կողմէ: Այս Հինգշաբթի իրիկուան ժամը 9ին, Սալ Մազընոյի մէջ, (88, Ռիւ տ'Օպաներ):

Գեղարուեստական բաժին:

Պիտի երգէ Գահիրէէն նոր ժամանած՝

ՏԻԿ. ԱՐՓԻԿ ՇԱԼՃԵԱՆ

Մուտքը ազատ է:

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ԴԱՄԲԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ա. Ահարոնեանի դամբարանի շինութեան համար, յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէսինէն տասը հազար ֆրանք, հաւաքուած ընկերներէ, ազգային եւ հայրենակցական կազմակերպութիւններէ:

ԾԱԽՈՒ ԵՆ ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ

Գործի փակման հետեւանքով ծախու են մաքոիսներ, *կարեւոր քանակութեամբ նիւթեր կերպասէ կոճակներ շինելու համար: Մեքենաներ՝ կտրելու, դրուագելու* (կոփռէ) *փլիսէի (մէկ մեթրէն պակասի) երկու հատ ժուռ ընելու (սէնժէր), բոլորն ալ նոր վիճակի մէջ: Ասեղնագործելու նոր մեքենայ: Երկու ելեկտրական մեքենայ ժուռի եւ փլիսէի համար:*

Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

★

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՐԻԶԵԱՆ ԽՈՒՄԲԵՐՈՒ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

1.— Իսի լէ Մուլինօ, *այսօր երեքշաբթի:*

2.— Ալֆորվիլ, *այս երեքշաբթի:*

3.— Պանեէօ, *այս չորեքշաբթի:*

4.— Անիէռ, *այս չորեքշաբթի:*

5.— Փարիզ, *այս չորեքշաբթի:*

6.— Շաւիլ, *այս չորեքշաբթի:*

7.— Առնուվիլ, *երեքշաբթի 16 Յունիս:*

Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ պիտի ըլլան Կեդր. եւ Շրջ. վարչութեանց ներկայացուցիչները:

Ժողովները կ'ըլլան սովորական հաւաքատեղին ժամը 9ին:

ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ց. Կ. ԽԱԶԻ Շրջ. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Տէսինի բոլոր ընկերուհիները այս երեքշաբթի, ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ ընկերուհի Տիկին Էլ. Բիւզանդ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Վարչութեան ժողովը այս չորեքշաբթի, ժամը 6.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը հրաւիրուին անդամները:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9ᵉ
C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր․, վեցամս․ 1600
Արտասահման տարեկ․ 3500 ֆր․ կամ $ 10 հատը 12 ֆր․

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 8 ՅՈՒՆԻՍ • MERCREDI 8 JUIN 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7693 31ᵉ ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3104

ՆՈՐ ԵՒՐՈՊԱՆ

•

Վերջին քանի մը չաբաթներուն, Եւրոպայի քաղաքական քարտէսը փոխուեցաւ: Կարելի է ըսել, թէ նոր կերպարանք մը կ'առնէ այն երկրամասը, որ եղած է դարերով պատերազմի, պառակտումի եւ աղգամիջեան ծանր վէճերու կեդրոն մը :

Արեւմտեան Գերմանիան, որ գրաւուած երկիր մըն էր, խիստ հակակչռի տակ՝ տասը տարիէ ի վեր, Մայիս 5էն ի վեր, արդէն իսկ անկախ ու գերիշխան երկիր մը դարձած է: Եւ իբրեւ հաւասարազօր պետութիւն, ընդունուեցաւ ան Հիւս․ Ատլանտեանի կազմակերպութեան մէջ, իբրեւ դաշնակից երկիր :

Գրաւման զօրքերը, անգլեւամերիկեան ու ֆրանսական, պիտի հեռանան շուտով, իսկ այն բեկորները՝ որոնք պիտի մնան, պիտի նկատուին այլեւս իբրեւ «հիւր», պաշտպանութեան սահմանուած եւ վերման կառավարութեան հաւանութեամբ: Գերմանիա կը մասնակցի այլեւս ոչ միայն Հիւս․ Ատլանտեանի կազմակերպութեան, այլեւ Եւրոպայի Միութեան, դառնալով այս երկու կարեւոր ու հզօր կազմակերպութիւններուն ամէնէն գործօն անդամներէն մէկը, իսկ Եւրոպայի՝ հզօրագոյն դաշնակից երկիրը, իր կէս միլիոն բանակով :

Այս կացութիւնը ստեղծելու համար, հարկ եղաւ հինգ տարուան պայքար մղել, տասը տարուան գրաւման ժամանակամիջոցին :

Գրաւման ջնջումով, Արեւմտ․ Գերմանիա, թէեւ դեռ ծանրապէս վիրաւոր ու աւերակներով բեռնաւոր, կը վերականգնի, ժողովրդավար հիմերու վրայ, վերջնապէս ճշդելով իր դիրքը, որ Արեւմտեան ճակատին վրայ է: Անցեալի, Նացի վարչակարգին դառն փորձառութիւնը մղեց գերման վարիչները դէպի Արեւմտեան ազատական ու ժողովրդավար երկիրներու ճակատը եւ նոյն տեսուր յուշերը, կասկած չկայ, որ պիտի պահեն զայն իր դիրքին մէջ :

Ճիշդ է թէ երկրին աւելի քան մէկ չորրորդը համայնավար կրունկներուն տակն է դեռ :

Այսպէս, նոր Գերմանիա մը կը յառնէ հիթլերիզմի աւերակներէն, խաղաղ ձգտումներով: Նոր Գերմանիա մը՝ որ կարգադրած է կամ կարգադրելու վրայ՝ իր դրացիին՝ Ֆրանսայի հետ ունեցած իր դարաւոր վէճերը, խաղաղ ու համագործակցական ոգիով :

Այս պայմաններուն մէջ, ոչ միայն նոր Գերմանիա մը կը ստեղծուի, աւելի հզօր ու խաղաղասէր, այլեւ հիմը կը դրուի նոր Եւրոպայի մը, որ հաստատուած է քաղաքական, զինուորական, տնտեսական ու մշակութային միութեան ու ամուր խարիսխներու վրայ : Պառակտուած, իրերամարտ Եւրոպան՝ հին ու տխուր յիշատակ մը կը դառնայ, եւ նոր էջ մը կը բացուի թէ Եւրոպայի եւ թէ համաշխարհային պատմութեան արիւնոտ գրքին մէջ: Այս կացութեան ստեղծումին մէջ, մեծ դեր կատարեցին Գերմանիոյ նոր վարիչները, յատկապէս վարչապետ Ատընաուըր, որ, անգամ մը եւս հաւաստեց ազատ աշխահին՝ թէ իր կառավարութիւնը պիտի աշխատի միշտ «ազատ եւ միացեալ Գերմանիոյ մը համար՝ ազատ ու Միացեալ Եւրոպայի մը մէջ»: Արդարեւ, գործը չէ վերջացած դեռ, այլ, կարելի է ըսել նոր սկսած է, իրագործելու համար ժամանակակից պատմութեան կարեւորագոյն հետանկարէն մէկը :

Նոր Եւրոպայի կերպարանափոխութեան կարեւորագոյն իրողութիւններէն մէկ ուրիշը՝ Աւստրիոյ հետ խաղաղութեան կնքումն եղաւ: Զորս Մեծերու արտաքին նախարարները, Վիէննայի մէջ, վերջապէս ստորագրեցին դեսպաններու կողմէ, չաբաթներէ ի վեր մշակուած խաղաղութեան դաշնագիրը, որ տարիներէ ի վեր, կը քաշքշուէր: Պատմական չատ կարեւոր նշանակութիւն մը կ'առնէ Աւստրիոյ հետ կնքուած այս դաշինքը, որ առաջին լուծումն է՝ Արեւմուտքի ու Արեւելքի միջեւ գոյութիւն ունեցող խոչընդոտներէն մէկուն: Կրնանք ըսել՝ առաջին ճեղքուածքը՝ «պաղ պատերազմի» ճակատին վրայ, որովհետեւ առաջին անգամն է որ Զորս Մեծերը իրարու քով կուգան, միաձայնութեամբ հաւանութիւն տալու համար ընդհանուր կարգադրութեան մը մասին :

Աւստրիան, որ 17 տարիէ ի վեր օտար լուծի տակ կը գտնուէր, սկսելով 1938էն, երբ Հիթլեր գրաւեց երկիրը եւ կցեց Նացի Գերմանիոյ (Անշլուս), եւ տասը տարիէ ի վեր սովիէթ ու դաշնակից գրաւման տակ կը գտնուէր, այս դաշնագրով, դարձած է ազատ, անկախ ու ժողովրդավար երկիր մը :

Եւրոպայի առաջին ազատագրուող երկիրը կը դառնայ ան, մասնաւորաբար համայնավար ճանկերէն, եւ առաջին երկիրը՝ ուրկէ պիտի հեռանան համայնավար զօրքերը : Եթէ Սովիէթները յարգեն իրենց խօսքն ու յանձնառութիւնները, պէտք է հեռանան նաեւ Հունգարիայէն ու Ռումանիայէն ալ, ինչ որ նոր ճեղքուածքներ պիտի բանայ Երկաթէ վարագոյրին վրայ :

Եւրոպայի սրտին մէջ, երկու կարեւոր երկիրներ ազատութիւն ու անկախութիւն կը գտնեն, ժողովրդավար կարգերով, որոնք նոր ուժ մը կ'աւելցնեն Արեւմտեան երկիրներուն վրայ :

Նոր Եւրոպան, այս կերպով, կը փակէ դուռը ամբողջէն, համայնավար խաղերուն դէմ, դառնալով ներքնապէս զօրաւոր ու գործակից, իսկ հասարակաց շահերով ամբողջէն իրարու կապուած :

Այս օրերուն եւ մեր աչքերուն առջեւ, Նոր Եւրոպա մը կը կառուցուի որ կրնայ նոր դարաշրջան մը բանալ Եւրոպայի ու աշխարհի պատմութեան մէջ:

Նոր Եւրոպա մը՝ դէմքը դարձուցած դէպի խաղաղութիւն ու ազատութիւն :

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՉՈՐՍ ՄԵԾԵՐՈՒ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ ԿԸ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԻ

•

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Արեւմուտքի Մեծերուն Մոսկուայի դեսպանները յուշագրով մը հրաւիրեցին Խ․ Միութիւնը Ժընեւ, Յուլիս 18էն 21, Զորսերու ժողովը գումարելու համար: Յուշագիրը չեշտելէ վերջ այն պարագան թէ Խ․ Միութիւնը Մայիս 26ի իր պատասխանին մէջ նպաստաւոր կերպով արտայայտուած էր վարչապետներու հանդիպումին մասին, յոյս կը յայտնէ թէ Մոսկուա դրական պատասխան մը պիտի տայ շուտով, որպէսզի պէտք եղած նախապատրաստութիւնները կատարուին մինչեւ Յուլիս 18:

Մինչեւ Մոսկուայէն պատասխան մը ստացուիլը, Արեւմուտքի Երեք Մեծերը ձեռնարկած են արդէն չարք մը նախապատրաստական աշխատանքներու, որոնց համար կը նախատեսուին երեք կարեւոր հանդիպումներ :

— Յունիս 8ին, Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Ամերիկայի փորձագէտները ժողով մը պիտի գումարեն Ուաշինկթընի մէջ, ուր պիտի քննեն գերմանական խնդիրը, Եւրոպայի ապահովութեան համար միասնական դրութեան մը ծրագիրը, զինաթափութեան հարցը, Արեւելք – Արեւմուտք առեւտրական յարաբերութիւնները, եւ հաւանաբար Ծայր․ Արեւելքի խնդիրները՝ մասնաւորաբար Ֆորմոզայի թնճուկը :

— Ինչպէս արդէն պաշտօնապէս հաղորդեց Ուաշինկթըն, արտաքին նախարարներու հանդիպում մը՝ 16 – 17 Յունիսին Նիւ Եորքի մէջ: Թէեւ օրակարգը չէ հրատարակուած, սակայն հաւանական կը նկատուի փորձագէտներու ձեռք բերած արդիւնքներուն քննութիւնը, ինչպէս նաեւ կարծիքի փոխանակութիւններ Սան Ֆրանչիսկոյի յետագայ խօսակցութեանց մասին: Յատկանշական է Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետին ճամբորդութիւնը դէպի Մ․ Նահանգներ, նոյն օրերուն, Հարուըրտ համալսարանին «պատուոյ տօքթէօր» տիտղոսն ստանալու :

Կը կարծուի որ Ատընաուըր տեղեակ պիտի պահուի արտաքին նախարարներուն Գերմանիոյ մասին տուած որոշումներուն:

— Վերջապէս Զորսերու ժողովին մասին կիսապաշտօնական խօսակցութիւններ Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ: Արդարեւ, ինչպէս գիտէք, ՄԱԿի բացառիկ նիստը որ պիտի բացուի Յունիս 20ին այդ քաղաքին մէջ, պիտի համախմբէ արտաքին չորս նախարարները :

Այս երեք հանդիպումները կարեւոր կը նկատուին վարչապետներու ժողովին յաջող ելքի մը առաջնորդուելուն համար :

× Մ․ Նահանգներու արտաքին նախարարը Ֆ․ Տըլըս առջի օր ճառ մը խօսեցաւ ուր յայտնեց թէ միջազգային լարուած վիճակը բարուօքելու համար, «խօսքերէն աւելի բանի մը պէտք կայ, ինչպէս նաեւ, աւելի՛ քան մէկ ժողով»: Մ․ Նահանգները ինչ որ կարելի է, ի գործ պիտի դնեն, որպէսզի Զորսերու ժողով օգտակար արդիւնքներ տայ: Սակայն ինք վստահ է որ այդ ժողովը «չի կրնար նշանակել թէ ուժի քաղաքականութեան անհրաժեշտութիւնը պիտի մոռցուի, եւ վերջ պիտի դրուի անոր» :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ԱՄԷՆՈՒՍ ՏՕՆԸ

Քանի մը չաբաթէ ի վեր յայտարարութիւն մը կը կարդամ հանգստեան տան համար կազմակերպուած «Օրուան» մը առթիւ: Եւ մտածումներու սովորական ընթացքով մը կ'երթամ մինչեւ Պոլսոյ Ազգ․ Հիւանդանոցի տօնախմբութիւնները, ամէն տարի Համբարձման տօնին :

Հոն ալ Ազգին տունն էր որ կը հրաւիրէր ժողովուրդը ուրախացնել պատսպարեալները, հիւանդ կամ ծեր, տարին մէկ օր եւ այդ 1 օրը կը դառնար իրապէս տօնական, երբ քաղաքին ամէնէն հեռաւոր արուարձաններէն անգամ ծրարներ կապած կ'երթային այցելել նախ հաստատութեան յարկաբաժինները ու ապա հանդիպակաց պարտէզին մէջ գարնան բուրումնաւէտ օդին ու արեւին շնորհները վայելել երգով, նուագով ու պարով :

Այն ատեն ալ հոն գտնուողները կ'ըսէին «կարծես Ս․ Կարապետի ուխտագնացութիւնն էր, տավուլով ու զուռնայով, լարախաղացներով ու զանազան տոհմիկ պարերով»: Երկրին կարօտով բաբախուն այդ սիրտերը կը գոհանային Ս․ Փրկչին ուխտագնացութեամբ:

Այսօր ոչ մէկը ունինք, ոչ միւսը : Կարօտով կը յիշենք եւ մէկը, եւ միւսը: Եւ երբ զոյգ հանգստեան տուները կը մըտաբերենք, կարծես հին ու նուիրական պարտականութիւն մը կատարողի կարօտով կը լեցուին մեր սիրտերն ալ :

« Օր » մը ահա այդ բոլորին տեղ, մեր զոյգ «Տուներուն» պատսպարեալները կը հրաւիրեն իրենց հայրենակիցները միասին անցընել Յունիս 12ի կիրակին : Թող այդ օրը ըլլայ մեր *Համբարձման Տօնը* :

Այդ Ազգ․ հաստատութիւնը դառնայ ամէնուս տունը, ազգին տունը, եւ այդ հաւաքէ ան ելլի ծերունիները զգան որ լքուած, անտեսուած չեն, պաշտօնական խնամակալութեան մը զուրգուրանքին յանձնուած միայն, այլ կան շատեր, շա՛տ շատեր, որոնք պիտի ուզեն նախ ապրիլ իրենց հետ երկրին մէջ կորսնցուցած իրենց հին, անուշ սովորութիւնները եւ մանաւանդ անոնց տալ մեծ ընտանիքի մը պատրանքը :

Այդ մեծ ընտանիքը հայ ժողովուրդն է եւ իրենք մէկ սիրելի անդամը անոր :

ՍՕՍԻ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐԸ ԵՒ ԻՍՐԱՅԵԼ

Կազայի չրջանին մէջ պատահած առջի օրուան միջադէպէն ետք, երբ եգիպտական եւ իսրայէլեան ուժերը սահմանային նոր բախում մը ունեցան, ՄԱԿի ընդհ․ քարտուղարը, ինչպէս նաեւ Պաղեստինի զինադադարին պատասխանատու ՄԱԿի յանձնաժողովին նախագահը, նոր ջանքեր կը թափեն, միջադէպերուն առաջքն առնելու համար: Հաղորդած էինք երէկ, Եգիպտոսի վարչապետին յայտարարութիւնները: Իսրայէլ իր կողմէ միջադէպերուն պատասխանատուութիւնը կը նետէր Եգիպտոսի վրայ: ՄԱԿի ընդհ․ քարտուղարը կոչ մը ուղղեց Եգիպտոսի եւ Իսրայէլի, որպէսզի գործակցելով ՄԱԿի ներկայացուցիչին հետ, հանդարտութիւնը վերահաստատեն Կազայի չրջանին մէջ, եւ կացութիւնը չբարդացնելու համար իրենց ելոյթներուն մէջ ըլլան չափաւոր: Իսրայէլի վարչապետը պատասխանելով ՄԱԿի ընդհ․ քարտուղարին, միջադէպերուն պատասխանատուութիւնը նորէն կը ձգէ Եգիպտոսի վրայ, եւ կ'աւելցնէ թէ Գահիրէ տակաւին չէ ընդունած ՄԱԿի ներկայացուցիչին հրաւէրը, երկու հրամանատարութեանց միջեւ ուղղակի բանակցութիւններ կատարելու մասին, մինչդեռ Իսրայէլ անմիջապէս ընդունած էր զօր․ Պըրնսի առաջարկը: Կը կարծուի սակայն որ ՄԱԿի ներկայացուցիչը տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ այս չաբաթ Իսրայէլի վարչապետին հետ եւ պիտի փոխանցէ Եգիպտոսի վարչապետ դնդ․ Նասըրի նոր առաջարկը՝ Կազայի չրջանին մէջ չէզոք գօտի մը ստեղծելու մասին: Մինչ Արաբական Լիկայի միւս երկիրները, — նոյնիսկ Իրաքը որուն յարաբերութիւնները Եգիպտոսի հետ լարուած էին վերջերս Թուրքեւիրաքեան ուխտին պատճառով —, պաշտօնապէս յայտարարեցին թէ պիտի կռուին Եգիպտոսի կողքին եթէ Իսրայէլ յարձակի Կազայի չրջանին վրայ, Գահիրէի արեւմտեան դեսպանները, անկախաբար ՄԱԿի քարտուղարին ձեռնարկէն, ջանքեր կը թափեն լարուած վիճակը բարուօքելու համար: Դիմումներ եղած են Թել Ավիվի մօտ ալ :

× ԼՈՆՏՈՆԻ լաւատեղեակ չրջանակները կը յայտնեն թէ Անգլիա պիտի չընդունի Իսրայէլի սահմաններուն վերաքննութեան մասին որեւէ մէկ ծրագիր :

ՆԵՀՐՈՒ ՀԱՍԱՒ ՓՐԱԿԱ

Մեկնելով Գահիրէէն Հնդկաստանի վարչապետը երկուշաբթի օր հասաւ Չեխոսլովաքիա, իր աղջկան ընկերակցութեամբ : Օդակայան զինք ընդունելու եկած էին չեխ վարչապետը Սիրոքի եւ կառավարական ուրիշ անձնաւորութիւններ : Նեհրու ունէր ծանրաբեռնուած օր մը, որուն ընթացքին կարեւոր տեսակցութիւններ ունեցաւ Չեխոսլովաքիոյ հանրապետութեան նախագահին, վարչապետին եւ արտաքին նախարարին հետ: Փողոցներուն մէջ, ի պատիւ Նեհրուի հազարաւոր Փրակայիններ ցոյցեր կատարեցին : Լաւատեղեակ չրջանակներու համաձայն «գործօն համակեցութեան» առաքեալը «աւելի քան քաղաքավարական այցելութեան մը գացած է Չեխոսլովաքիա»: Երէկ, խորհրդային օդանաւով մը պիտի մեկնէր Մոսկուա :

× «Փրաւտա», զովասանական յօդուած մը հրատարակած է Հնդկաստանի վարչա –

(Շար․ը կարդալ Դ․ էջ)

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅԸ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ Է

Գ.

ԿՐԿԻՆ ՀԱՅԵՑԻ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋ

Շարունակելով մեր խորհրդածութիւնները ամերիկահայ նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեան շուրջ, ներկայացնելէ ետք անոր ողբալիօրէն անբաւարար վիճակը, խօսինք ձեռք առնուած այլ միջոցներու մասին, բարելաւելու համար զայն :

Այս ուղղութեամբ պէտք է ըսել, որ ճիգեր կ'ըլլան, հակառակ գաղութի բաժնեալ վիճակին, երկու կողմերու մէջ ալ :

Բացի պատանիներու եւ փոքրերու յատուկ հայկական դասարաններէն, որոնց մէջ հայ մանկունին իր պապերու լեզուն, երգն ու պատմութիւնը կը սորվի, ամերիկեան դպրոցի իր ժամերէն վերջ, շաբաթական երկու երեք անգամ, կը կիրարկուին նաեւ այլ միջոցներ :

Կարգ մը քաղաքներու մէջ, օրինակ՝ Պոսթըն (Հարուըրտ), Նիւ Եորք (Քոլոմպիա), Տիթրոյթ (Վէյն) ամերիկեան համալսարաններուն մէջ բացուած են հայերէնի դասընթացքներ, իբրեւ համալսարանի դասընթացքի պաշտօնական մէկ մասը, որուն համար ուսանողը վարկ կը ստանայ : Այս ուղղութեամբ ճիգեր կ'ըլլան ուրիշ համալսարաններու մէջ ալ բանալու նոյն դասընթացքը :

Տիթրոյթի Վէյն համալսարանի դասընթացքի ծախսերու մէկ մասը, իբր ուսուցչի վարձք, կը վճարէ նոյն քաղաքի հայ գաղութը, չորս հինգ Միութեանց յատկացուցած գումարով : Այդ Միութիւնները կը պատկանին, բացի համայնավարներէն, անխտիր բոլոր հոսանքներուն, որոնց ծրագրին մաս կը կազմէ պաշտպանութիւնը հայկական մշակոյթին : Այս Միութեանց մէջ է նաեւ տեղւոյս ՀՕՄի մասնաճիւղը :

Կարգ մը հայկական ակումբներու մէջ, պատրաստուած եւ համալսարանական հայ ուսուցիչներով, հասակաւոր եւ ընդհ. զարգացում ունեցող երիտասարդներու համար, բացի հայերէնէ, հայ մշակոյթի առնչութեամբ բացուած են շաբաթական մնայուն դասընթացքներ, որոնք կ'արծնցնեն երիտասարդութեան մէջ հայ մշակոյթի ճաշակը ու նաեւ անոնց միջոցով կը ձգտին մեր մշակոյթի քարոզչութիւնը ընել ամերիկացի ժողովուրդին մէջ :

Թատրոն, գեղարուեստական ձեռնարկներ եւ մասնաւորաբար ակումբներու մէջ տեղի ունեցած խնջոյքներու ընթացքին հայկական նուագ ու պար իրենց ազգային դաստիարակիչ դերը ունին :

Պիտի զարմանաք, երբ ըսեմ, թէ մեր երիտասարդութիւնը կը սիրէ ոչ միայն ամերիկեան պարը, այլ նաեւ ու մանաւանդ հայկական պարը :

Բաւական շրջագայած եմ Ամերիկայէն դուրս հայ գաղութներ : Չեմ տեսած ուրիշ տեղ այլազան եւ զուտ հայկական պարեր, հայերէն բառերով, եղանակով ու կառուցուածքով :

Մէն մի գաւառ ունի իւրայատուկ պար, Խարբերդցին, Սեբաստացին, Վասպուրականցին, Տարօնցին, Ճապաղջուրցին եւն. :

Իւրաքանչիւր տեղացի նախանձախնդիր է իր տեղական պարերուն : Պարը միջոց մըն է նաեւ դրամ հաւաքելու ազգօգուտ եւ հանրային հայրենասիրական նպատակներու համար :

Մեր երիտասարդ երիտասարդուհիները, յաճախ ձանձրացած ամերիկեան պարերէն, նոյն հանդէսին մէջ կը ձեռնարկեն հայկական պարի : Մրցում մըն է կը սկսի գաւառական պարերու միջոցով :

Անոնք չեն յոգնիր երկար ժամեր ցատկելէն ու երգելէն հայ լեզուով, մինչ մենք՝ մեծերս կը ձանձրանանք դիտելէն : Այս միջոցով անոնք գաղափար կը կազմեն իրենց պապերուն երկրի ամէն մէկ գաւառին մասին, իբրեւ աշխարհագրութիւն, հնչական լեզու, եղանակ, կենցաղ ու պատմութիւն :

Այսպիսով հին սերունդը գալարուն ու յաճախ անզօր ճիգերով բազմապիսի խորհուրդներու եւ գործերու է ձեռնարկած, հայկական սրոշ զգացումներով ու ոգիով նոր սերունդ պատրաստելու համար :

Յարդ մեծ յաջողութիւն չէ արձանագրուած. թէեւ նուաճումները դոհ չեն թողուր մեզ. բայց ամէն մէկ քայլ դէպի առաջ, նուաճում մըն է :

Հոս կ'ուզեմ արձանագրել բացասական երեւոյթ մը՝ տպաւորութիւն Ամերիկա իբր ուսանող կամ այլապէս եկող նորեկ հայ երիտասարդներու մասին : Անոնց մեծ մասը ոչ միայն չեն մօտենար հայ հին գաղութին, այլեւ մոռնալով իրենց լեզուն, տեւականօրէն կը խօսին անգլերէն եւ կարծես գիտակցօրէն եւ արագ կերպով կ'ուզեն մոռնալ իրենց ծագումը : Մինչ մէկ կողմէն մեծերը ճիգեր կ'ընեն բան մը աւելի սորվելու համար իրենց հայութեան մասին, անոնք կ'ուզեն մոռնալ շուտով իրենց պապենական բարբառը : Անշուշտ յարգելի են սակաւաթիւ բացառութիւնները :

Քիչ չէ թիւը օտար աղջիկներու, որոնք, ամուսնանալով հայ տղոց հետ, ճիգեր կը թափեն հայերէն սորվելու :

Այն վայրերուն մէջ, ուր անհնար է մեր բարձր արժէքներու մասին տեղեկութիւններ ու ինքնազարգացման նիւթեր տալ մեր երիտասարդներու հայերէնով, հոն կարելի է գործածել անգլերէն լեզուն, այդպէս ալ կ'ըլլայ :

Ընդհ. մշակութային եւ ազգ. քաղաքական քարոզչութենէն զատ, այս բանին կը ծառայեն «Հայրենիք» շաբաթաթերթն ու պարբերաթերթը :

(Շար.) Կ. ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ԼԻԲԱՆԱՆԸ

*

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ֆրանսացիները երկու անգամ գացին Լիբանան ազատագրելու համար զայն Օսմանեան զրաւումէն, առաջինը 1860ին, երկրորդը 1918ին : Ի յիշատակ Ֆրանսացի զինուորներուն, որոնք ինկան Պէյրութի մէջ, Ավընիւ տէ Ֆրանսէի վրայ յիշատակարան մը կանգնած են : Քիչ մը անդին, Մարթիրներու հրապարակը կ'ոգեկոչէ ազգային հերոսները, որոնք դաժանօրէն կախուեցան Թուրքերու կողմէ առաջին համաշխարհային պատերազմին :

Չէ մարած անոնց մէջ յիշատակը այս պայքարներուն որոնք միացուցին քրիստոնեան եւ իսլամը Բարձրագոյն Դրան դէմ :

Ամէն մարդ պիտի մտածէր թէ հանրային կարծիքը դէմ պիտի կենար նախկին տէրերուն հետ որեւէ Դաշնակցութեան գաղափարի : Արդարեւ Թուրքեւիրաքեան դաշինքին դէմ անհամաձայնութիւնները խորապէս երկուքի բաժնեցին երկիրը, տարբեր համայնքներուն միջեւ դիւրաբեկ հաւասարակշռութիւնը խախտելու աստիճան :

Սահմանադրութեան 9րդ յօդուածը կ'ապահովէ խղճի ազատութիւնը : Լիբանանեան պետութիւնը կը ճանչնայ գոյութիւնը բոլոր կրօնքներուն եւ պէտք է պաշտպանէ անոնց ազատ գործադրութիւնը, պայմանաւ որ հանրային կարգ կանոնը չխանգարուի :

Մէկ միլիոն բնակչութեամբ այս երկիրը տարօրինակ խճանկար մըն է, բաղկացած տասնըհինգ համայնքներէ : Ինչպէս Զուիցերիոյ մէջ, ուր լեռները ծնունդ տուած են տարբեր նահանգներու, Լիբանանի բարձրաւանդակը թոյլ տուած է կրօնական համայնքներու գոյութեան, որոնք առաւել կամ նուազ չափով դեր մը կը կատարեն երկրին մէջ, փոխարինելով յաճախ քաղաքական խմբաւորութեանց եւ դժուարացնելով արդիական Պետութեան մը ընթեղծումը :

Հաստատութեանց գործունէութիւնը կը բխի իրերու այս վիճակէն : Անգիր պայմանադրութեան մը համաձայն Հանրապետութեան նախագահը պէտք է մարոնի ըլլայ, վարչապետը՝ սիւննի իսլամ, երեսփոխանական ժողովին նախագահը՝ շիի իսլամ եւայլն :

Քաղաքական տեսակէտով ալ հետեւանքները կարեւոր են : Հարկ չկայ փնտռել Լիբանանցիի մը քաղաքական համոզումները, կը բաւէ գիտնալ թէ ո՛ր կրօնքին կը պատկանի :

Մարոնիները դարերէ ի վեր կաթոլիկ են ինքնավար սկզբունքներով : Երեսուն հազար մարոնի մարտիկներ միացան խաչակիրներուն : Ս. Լուդովիկոս արտօնեց որ պատրիարքը ասպետութեան առանձնաշնորհը ստանայ : Այս թուականէն կը սկսի Ֆրանսայի եւ Լիբանանի միջեւ բարեկամութիւնը : Լիբանան մեծցաւ առաջին աշխարհամարտէն ետք : Առեն մը Ֆրանսացիներուն մանտան ընդունեցին, բայց յետոյ պայքարեցան ի խնդիր անկախութեան, քրիստոնեաները և իսլամները միացեալ ճակատ կազմելով :

Լիբանան ներկայիս երկու սուրի միջեւ կը տատանի — պահել անկախութիւնը թէ համաձուլուիլ դրացի արաբական աշխարհի մէջ : Յարդ բազմաթիւ իսլամներ կը փափաքէին ձուլում մը Սուրիոյ եւ Իրաքի հետ համաձայն համարաբական ձգտումներուն, որ վերջ պիտի տար իրենց փոքրամասնական վիճակին : Քրիստոնեայ համայնքները հակառակ էին ձուլումին : Կողմնակից թէ հակառակորդ գրեթէ հաւասար ուժ կը ներկայացնեն Թուրքեւիրաքեան դաշինքին հանդէպ :

Պաղեստինի պատերազմէն ի վեր Լիբանանի նաւահանգիստի առեւտուրը կրկնապատկուած է, արաբ. պաշարման պատճառով Իսրայէլի Պետութեան դէմ, որ կտրեց Հայֆայի նաւահանգիստը ներքին քաղաքներէն, գրեթէ կեդրոնացաւ Պէյրութի եւ Տրիպոլսոյ մէջ : Իսրայէլի հանդէպ Լիբանանի դիրքը գրեթէ առեւտրական այս մրցակցութեան մէջ կը կայանայ :

Եթէ որոշ թիւով Լիբանանի քրիստոնեաները համաձայն են Իրաքի եւ Թուրքիոյ հետ սերտ դաշնակցութեան մը, իսլամ առաջնորդներու մեծ մասը պարզապէս հակառակ է այս պատահականութեան : Սիւննի վարիչները, որոնք երկրին վարչապետները կուտան, համակրանքով չեն նայիր Պաղտատի յարումին : Իսկ Շիիները որոնք համակիր են իրենց Իրաքի կրօնակիցներուն, հաճոյքով չեն դիտեր Թուրքիոյ հետ միացման խնդիրը, որոնք անցեալին այնքան թշնամութիւն ցոյց կուտային իրենց կրօնական աղանդին հանդէպ :

Լիբանանի չէզոքութիւնը, ներքնապէս թերեւս արդարանալի, յաղթաքարտ մըն է սակայն ձեռքը անոնց որ դաշինքը կը կազմեն :

Իսկական Լիբանանցիներու մեծամասնութիւնը — քրիստոնեայ կամ իսլամ, կապուած են երկրին անկախութեան եւ խորապէս կը ցանկան Միջին Արեւելքի մէջ զօրաւոր կազմակերպութիւն մը ունենալ : Բազմաթիւ սպառնալիքներ, ներքին թէ արտաքին կը ճնշեն Լիբանանի վրայ : Ազգը կազմող համայնքներու տարբերութիւնը յարմար կլիմայ մը կը ընտեղծէ վտանգաւոր գաղափարաբանութեան տարածման : Արեւելքէն Արեւմուտք բոլոր մեծ արշաւները կոխկռտած են դրացի Միջագետքի հովիտները :

Եւ Թուրք եւ Իրաքեան դաշինքը չի բերեր լիբանանեան մտատանջութեանց ցանկալի խաղաղութիւնը :

Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի ռազմավարական եւ դիւանագիտական վարդապետութիւնը կ'աշխատի մեկուսացնել Ափրիկէն եւ Ասիան Եւրոպայէն : Ամէն բան այնպէս

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

ՕՍԿԱՐ ՈՒԱՅԼՏ *(sic: ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ)*

ԿԱՅԾՀԱՆԸ

(ՀԷՔԻԱԹ)

●

Զինուոր մը կը քալէր մեծ ճամբայէն՝ մէկ, երկու, մէկ, երկու : Կռնակին ունէր մեծ պայուսակ մը եւ կողքին սուր մը : Պատերազմէն կը վերադառնար դէպի իր տունը :

Ճամբուն ընթացքին հանդիպեցաւ պառաւ ջատուկի մը որ շատ արտառոց երեւոյթ մը ունէր եւ որուն ստորին շրթունքը կախուած էր կուրծքին ի վար :

— Բարեւ, զինուոր, ըսաւ ջատուկը, ի՜նչ գեղեցիկ է քու սուրդ եւ որքա՜ն մեծ է քու պայուսակդ : Իսկական զինուորի մը կերպարանքը ունիս եւ ճիշդ ատոր համար ալ քեզի պիտի տամ այնքան ստակ որքան դուն կը փափաքիս ունենալ :

— Շնորհակալ եմ, վհուկ, պատասխանեց զինուորը :

— Կը տեսնե՞ս այս մեծ ծառը, շարունակեց ջատուկը, մատնացոյց ընելով ճամբուն երկայնքին բարձրացող ծառ մը, այդ ծառը ամբողջութեամբ պարապ է, բարձրացիր անոր կատարը եւ հոն պիտի գտնես ծակ մը, այդ ծակէն սահելով իջիր մինչեւ յատակը : Մէջքէդ չուան մը պիտի անցընեմ որպէսզի երբ ծառին յատակը հասնիս աղաղակը տաս ինծի որպէսզի այդ չուանին միջոցաւ քեզ վեր քաշեմ :

— Ի՞նչ պիտի ընեմ երբ հասնիմ ծառին յատակը, հարցուց զինուորը :

— Դրամ պիտի փնտռես : Անգամ մը որ ծառին յատակը հասնիս ինքզինքդ պիտի գտնես երկար եւ լուսաւոր նրբանցքի մը մէջ, ուր հարիւրէ աւելի լամբարներ կը վառին : Երեք դուռներ պիտի նշմարես, կրնաս զանոնք բանալ որովհետեւ բանալիները կղպանքներուն վրայ պիտի ըլլան : Եթէ մտնես առաջին սենեակէն ներս, հո՛ն տախտակամածին վրայ պիտի նշմարես մեծ սնտուկ մը, որուն վրայ նստած պիտի ըլլայ շուն մը : Այդ շունին աչքերը մեծ են թէյի գաւաթներու նման, բայց ուշադրութիւն մի դարձներ : Քեզի պիտի տամ իմ կապոյտքառակուսի գիծերով գոգնոցս, փռէ զայն տախտակամածին վրայ եւ քաջութեամբ քալէ շան վրայ : Բռնէ զայն, դիր գոգնոցիս վրայ, բաց սնտուկը եւ առ այնքան ստակ որքան կը փափաքիս : Բոլորն ալ պղինձէ են եւ եթէ արծաթ կ'ուզես, մտիր երկրորդ սենեակէն ներս : Հոն նստած է շուն մը որուն աչքերը կառքի մը անիւներուն խոշորութիւնը ունին : Ուշադրութիւն մի դարձներ, դիր զայն գոգնոցիս վրայ եւ ուզածիդ չափ ստակ առ : Իսկ եթէ ոսկի ունենալ կը փափաքիս, ուզածիդ չափ կրնաս ունենալ եթէ մտնես երրորդ սենեակէն ներս : Բայց հոն սնտուկին վրայ նստող շունը խոշոր աշտարակին շրջանակին մեծութեամբ աչքեր ունի : Հաւատայ ինծի, վտանգաւոր անասուն մըն է, սակայն դուն ուշադրութիւն մի դարձներ, դիր զայն ալ իմ գոգնոցիս վրայ, ան խիկոյն անվնաս կը դառնայ եւ դուն ուզածիդ չափ ոսկի առ սնտուկէն :

— Այս բոլորը ինծի ձեռնտու են, պատասխանեց զինուորը, սակայն ասոնց փոխարէն ի՞նչ կ'ուզես որ տամ քեզի, ջատուկ : Կը կարծեմ թէ քու բաժինդ պէտք է ունենաս դուն ալ :

— Ոչ, ես ստակ մը չեմ ուզեր, ինծի կը բերես միայն այն կայծհանը որ մեծ մայրս իր վերջին այցելութեան միջոցին հոն մոռցած է :

— Լա՛ւ, կապէ՛ չուանը մէջքիս :

— Ահաւասիկ, առ կապոյտ քառակուսի գծաւոր գոգնոցս ալ :

Զինուորը բարձրացաւ ծառին կատարը, սահեցաւ ծակէն ներս եւ ինչպէս ջատուկը ըսած էր, ինքզինքը գտաւ հարիւր լամբարներով լուսաւորուած մեծ նրբանցքի մը մէջ :

Բացաւ առաջին դուռը : Օ՜հ, շունը նստած էր հոն եւ իր թէյի գաւաթի մը նմանող խոշոր աչքերը սեւեռած էր իր վրան :

— Դուն աղուոր մանչ մըն ես, ըսաւ զինուորը եւ բռնելով շունը տեղաւորեց զայն ջատուկին գոգնոցին վրայ եւ իր գրպաններուն մէջ լեցուց պղնձեայ դրամները, որչափ որ կրնար : Յետոյ փակեց սնտուկը, շունը վերստին վրան դրաւ եւ յառաջացաւ դէպի երկրորդ սենեակը :

Է՜հ, կառքի մը անիւներուն չափ խոշոր աչքերով շունը նստած էր հոն : «Զգուշացիր այդպէս չէշտակի զիս դիտելէ, ըսաւ զինուորը, աչքերդ կրնան ցաւիլ» :

Յետոյ, զետեղեց շունը ջատուկին գոգնոցին վրայ : Բայց, տեսնելով արծաթեայ դրամներուն առատ քանակութիւնը սնտուկին մէջ, նետեց պղնձեայ դրամները եւ գրպանները ուռեցուց արծաթեայ դրամներով, առանց մոռնալու պայուսակն ալ լեցնելու :

Յետոյ մտաւ երրորդ սենեակը : Տեսարանը իսկապէս ահաւոր էր : Արդարեւ հոն ալ շուն մը կար որ ունէր մեծ աշտարակին շրջանակին չափ խոշոր աչքեր եւ այդ աչքերը կը դառնային խոշոր անիւներու նման :

— Բարի երեկոյ, ըսաւ զինուորը զինուորական բարեւի կենալով, որովհետեւ կեանքին մէջ նման կենդանի մը տեսած չէր :

Վայրկեան մը զայն դիտելէ վերջ, վար առաւ շունը, դրաւ զայն գոգնոցին վրայ եւ բացաւ սնտուկը :

ԱՆՏԷՐՍԸՆ

Թարգմ. Ա. Գ.

(1) (Շար.)

ԱՀԱԶԱՆԳ ՄԸ

*

Ֆրանսացի յայտնի անասնաբոյժ Տօքթ. Մէրի, Ֆրանս – Սուառի մէջ ստորագրած է վերոգրեալ տիտղոսով յօժ շահեկան յօդուած մը, որմէ կը քաղենք կարեւոր մասեր .—

« Ֆրանսայի առանձնաշնորհեալ դիրքը մեզի պէտք չէ մոռցնել տալ որ սովը կը սպառնայ աշխարհի ...» :

Այս ազդարար այլ մարգարէական նախազգուշութեամբ է որ կը դիմաւորէ ձեզ «Մարդը՝ բնութեան դէմ» ցուցահանդէսը որ կազմակերպուած է Բնագիտական Ազգ. Թանգարանին ժրաջան տնօրէն՝ Փրոֆ. Ռօժէ Հայմի կողմէ, որ միեւնոյն ժամանակ նախագահն է Բնութեան Պաշտպան Միջազգային ընկերութեան :

Հաստատուած եւ անհերքելի իրողութիւն մըն է որ ներկայիս Մարդը՝ իր ամէն բան ընել կարենալու մեծամտութեամբ կը խանգարէ բնութեան հաւասարակշռութիւնը եւ թէ եթէ իրերը այս ընթացքով շարունակուին, մարդկութեան կը սպառնայ վերջնական կործանում :

Թիւե՞ր եւ հաստատումնե՞ր : Աշխարհի վրայ գտնուող հերկելի հողերուն հարիւրին 23ը դարձած են խոպան եւ անարդասաբեր մէկ դարու ընթացքին եւ մարդկութեան թիւը եռապատկուած է երեք հարիւր տարուան մէջ: Եւրոպայի մէջ կենդանիներու հարիւր տեսակներ ի սպառ անհետացած են, իսկ Ափրիկէի մէջ անհետացող կենդանիներու թիւը կը հասնի աւելի մեծ համեմատութիւններու :

Օրինակ, երեք հարիւր տարի առաջ Մատակասքարի մէջ գոյութիւն ունէր հսկայ էօբի Ֆօրմիս մը, նախապատմական տեսակ մը թռչուն, որուն մէկ հաւկիթը տասը տասներկու քիլօ դեղնուց կը պարունակէ եւ ուրկէ կարելի էր հան –

մը տեղի կ'ունենայ որ կարծես թէ Ամերիկան եւ Անգլիան կ'ուզեն պահել Ֆրանսան եւրոպական ծրագրին մէջ եւ առանձին գործել Միջերկրականի եւ Միջին Արեւելքի մէջ :

Փիւնիկեցիներու շառաւիղներուն համար Միջերկրականը աղբիւրն է կեանքի եւ պատմական խաղալի: Ինչպէս ականաւոր գրագէտ Միշէլ Շիհա կը գրէր թէ Լիբանանի դերն է մօտեցնել տեսակէտները, բերել Արաբները հասարակաց ծովուն խորունկ իմաստին եւն.: Միշէլ Շիհան մեռած է, սակայն միջերկրականեան խաչը կը մնայ: Սերտօրէն միացած՝ քրիստոնեաները եւ իսլամները տարիներէ ի վեր կը բաղձան միջերկրականեան դաշնակցութիւն մը, որուն նեցուկ պիտի հանդիսանային ազդեցիկ Ազգերը եւ իր մէջ պիտի առնէր բացի Արաբներէն եւ Թուրքերէն, Ֆրանսացիները, Իտալացիները, Յոյները, Սպանիացիները, Եուկոսլաւները եւ ամբողջ արեւմտեան Եւրոպան :

գիտ կերպով յիսուն հողի համար ձուազեղ պատրաստել: Եւ վերջապէս, հարիւր տարի է արդէն որ ճերմակ ռինօսէրօսը այլեւս յիշատակ մը դարձած է :

Աշխարհի ուրիշ հողամասերուն վրայ վնասները աւելի մեծ են: Ինչո՞ւ համար այս բոլորը: Որովհետեւ, դեռ մինչեւ վերջին տարիները, մարդիկ (ճերմակ, սեւ կամ դեղին) կարծեցին թէ իրենց պաշարները անսպառ էին: Անոնք երբեք հաշուեյարդարը չըրին իրենց պահեստներուն եւ երբեք չուզեցին ժողովուրդէ ժողովուրդ իրար տեղեակ պահել իրենց հողերուն վիճակին մասին: Անոնք ընդհակառակն, հետաքրքրուեցան մի միայն իրենց սեփական երկիրներուն հարստութեամբ եւ երբեք չկրցին ըմբռնել որ մարդիկ կախում ունին մէկզմէկէ եւ թէ իրար հասկնալով եւ իրարու միջեւ խորհրդակցելով է որ կրնանք մեր գոյութիւնը երկարել :

Պատասխանատունե՞րը: Մարդկային ե սափրութիւնը:

Պէտք է դադրեցնել կենդանիներու բնաջնջումը, վասնզի բազմաթիւ են այն կենդանիները որոնք անհրաժեշտ են մարդկութեան տեւականացման : Հարաւային Ամերիկայի մէջ չարաչար կերպով կը

սպաննուին կոկորդիլոսները եւ անոնց կաշին կը գործածեն զանազան առարկաներու շինութեան : Իբրեւ թիրախ կը գործածուին թռչուններ որոնք կը սնանին միայն անպէտ եւ վնասակար սողուններով եւ այսպէսով պատճառ կը կանգնին կարգ մը վտանգաւոր հիւանդութեանց տարածումին :

Ահազանգ մը պէտք է հնչեցնել: Եւ այդ ահազանգը ուժեղ կը հնչէ այսօր «Մարդը բնութեան դէմ» ցուցահանդէսին մէն մի անկիւնը եւ կ'աղաղակէ թէ՝ մարդը, այդ աշակերտ – վհուկը, պէտք չէ խաղալիքը դառնայ իր քմահաճոյքներուն :

Բնութեան Պաշտպան Միջազգային ընկերակցութիւնը այս նպատակին կը ձգտի:

Ժամանակը եկած է զգաստանալու, դաստիարակուելու այս ուղղութեամբ եւ կազմակերպուելու :

Ապա թէ ոչ, պիտի գայ օրը ուր, ինչպէս կը գրէր արդէն Ալֆրէտ տը Միւսէ, (չէ՞ որ բանաստեղծները մարգարէներ են) ամէն ինչ պիտի վերջանայ եւ ...

«Երկրագունդը սափրուած,
Առանց մազի եւ մօրուքի,
Որպէս հսկայ մեղրադդում
Պիտ' թաւալի մէջն երկնքի ...»:

Քաղեց՝ Ա. Գ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԹՈՔԱՏՑԻՆԵՐՈՒ ԽՆՋՈՅՔԸ

★

Կիրակի՝ 29 Մայիս, կէսօրէն վերջ, Իսիլէ Մուլինոյի, մեր Թոքատցի (Եւդոկիա) հայրենակիցները կազմակերպած էին իրենց տարեկան հանդէսը:

Բացումը կատարեց Պ. Ե. Գրիգորեան, յիշելով որ մեր հայրենիքին մէջ ամէն շրջան ունէր իր ուխտատեղին եւ մեր ժողովուրդը այդ ուխտատեղիները կ'երթար, ոչ միայն իր հաւատքին տուրքը մատուցանելու Ս. Գէորգին կամ Ս. Սարգիսին, այլ եւ ինք եւս կազդուրուելու եւ վերանորոգուելու: Այսօր առ ի չգոյէ այդ սրբազան ուխտատեղիներու այս հանդէսները պէտք է կատարեն նոյն դերը :

Թոքատցիները հետեւելով իրենց Սեբաստացի հայրենակիցներու գեղեցիկ օրինակին, պիտի աշխատին սանել պահել գալոցներու մէջ. օժանդակութեամբը իրենց Ամերիկայի հայրենակիցներուն եւ կռէ ըսաւ բոլորուիլ այս հայրենակցական միութեան շուրջը:

Ներկաներու փափաքին վրայ Պ. Երուանդը շնորհուեցաւ օրուան սեղանապետ եւ խնջոյքի ամբողջ տեւողութեանը իր պաշտօնը կատարեց ճեռնհասօրէն օգնական ունենալով Պ. Յակոբեանը: Թառիստ Պ. Գարեգինի եւ Պ. Բենոյի նուագած Չէյթունցիներու քայլերգէն անմիջապէս վերջ, Թարօն երկու փոքրիկ քոյրերը նախ առանձինն եւ ապա միասին պարեցին հայկական եւ կովկասեան պարեր, արժանանալով ջերմ ծափերու: Արտասանեցին նաեւ Պ. Ա. Պետրոսեան, Պ. Ե. Սերոբեան, Սերոբ Մանուկեան, Աշուղ – Ղազար իր մէկ գրուածքը, իսկ փոքրիկն Օր. Թարօն «Պանդուխտութիւնը» որը իրապէս յուզեց հանդիսականները:

Պ. Յակոբեան յանուն Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացին խօսք առնելով, գեղեցիկ կերպով բացատրեց «Հայը Հայ պահելու» այսօրուան անհրաժեշտութեան մասին:

Օր. Մարի Քէչիշեան երգեց երկու հայերէն երգեր, իսկ յաջորդաբար խօսք առին Պ. Լ. Համբարձումեան, Պ. Բենօ եւ Պ. Սերոբ Մանուկեան, որոնք եւս շեշտեցին նման հաւաքոյթներու օգտակարութիւնը:

Օրուան սեղանապետն ալ արտասանեց երկու կտորներ: Դարձա գիւղի Հայրենակցական միութեան կողմէ իր ողջոյնի խօսքերուն հետ 2000 ֆր. նուիրատուութիւն մը ըրաւ Պ. Յարութիւն Շիրվանեան:

Թոքատցիները խորոված գառնուկ մը դրած էին վիճակախաղի, որուն տոմսերու սպառման մեծ չափով նպաստեց Սեբաստացի Եղօն, իր գեղեցիկ խօսքերով: Այս առթիւ եղան դրամական նուէրներ ի նպաստ միութեան: Պիքնիկին բոլոր ուտելիքները եւ խմիչքները նուիրուած էին հայրենակիցներու կողմէ: Թէեւ Թոքատցի չեմ, բայց երբ կը բաժնուէի սրահէն, գոհունակութիւնը ունէի տեսնելով այդ միութեան համեստ սակայն պատուական աշխատանքը:

ՍԵԼՏԻԿԵԱՆ

ՅԱՋՈՂ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԸ

★

ՊՈՌՏՕ (Յատուկ) .— Կիրակի 15 Մայիսին Սալ Պրինոյի մէջ տեղի ունեցաւ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կազմակերպած զուարթ օբերէթը՝ «Ուշ լինի – Նուշ լինի», ի նպաստ իր դպրոցին:

Սրահը լեցուած էր հոծ բազմութեամբ: Վարագոյրը բացուելէն առաջ խաչուհի Ե. Կարապետեան նախ շնորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն, որոնք եկած են քաջալերել միութեան այս ձեռնարկը, յետոյ քանի մը խօսքով պարզեց Կ. Խաչի սքանչելի գործունէութիւնը, որ առաջին գծի վրայ է հայեցի դաստիարակութեան գետնի վրայ իր դպրոցներով:

Ներկայացման մէջ Շողիկին դերը ստանձնած էր խաչուհի Շ. Թաշճեան, Նահապետ՝ Պօղոս Քէնտիրեան, Օհան՝ Կ. Տօնէրեան, Արշակ՝ Ս. Քէնտիրեան, Սաղօ՝ Պետրոս Քէնտիրեան, Նազիկ՝ Տիկին Վ. Մարկոյեան, Մարթա՝ խաչուհի Ն. Տօներեան, հիւրեր՝ նոր սերնդականներ:

Դերակատարները բոլորն ալ սիրողներ էին, մեծամասնութիւնը նոր սերնդականներ: Բոլորն ալ յաջողութեամբ կատարեցին իրենց խաղարկութիւնը, եւ գնահատուեցան ու արժանացան ջերմ ծափերու:

Տիկին Ե. Կարապետեան անգամ մը եւս շնորհակալութիւն յայտնեց, այս անգամ դերակատարներուն, յուշարար Պ. Ա. Քէնտիրեանին, եւ մանաւանդ Օր. Շ. Քենտիրեանին, որ երաժշտութեան բաժինը ամբողջ փորձերու ընթացքին ղեկավարեց եւ վարեց մեծ յաջողութեամբ:

Ապրիք Խաչուհիներ եւ նոր սերնդականներ, որ ձեռք ձեռքի տուած կ'աշխատիք դպրոցին տեւականութեան համար:

X Պորտոյի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղիս վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆրանք Տիկին Ե. Տօնիկեանի ապաքինման առթիւ:

ԽԱԶՈՒՀԻ ՄԸ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՈՒԹՊՈԼԻ առաջին պարածի մրցումը տեղի ունեցաւ կիրակի օր: Լիլ, ֆրանսական բաժակի յաղթականը, մէկ կէտ նշանակելով կրցաւ յաղթել Րէնի: Պարածի մրցում է կ'ըսեն երբ առաջին բաժանումի խումբը (Լիլ, 16րդ խումբ) կը հանդիպի երկրորդ բաժանումի խումբի մը (Րէն, Գ. խումբ): Հանդիպումը տեղի կ'ունենայ երկու մասով չէզոք դաշտի վրայ: Կիրակի Րէնս, յառաջիկայ շաբաթ Փարիզ: Յաղթականը կ'անցնի առաջին բաժանում, պարտեալը՝ երկրորդ :

ՀԵԾԵԼԱՆԻՒԻ Իտալիոյ շրջանին 21րդ հանգրուանին առաջին հանդիսացաւ զուիցերիացի Քօպլէ, ընդհանուր դասաւորման գլուխն է Մանյի, որուն կը յաջորդէ 13 երկվայրկեան տարբերութեամբ, ախոյեան Քօփփի :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (58)

ԳՈՐԾ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԺԸ.

Առանց շատ դժուարութիւն քաշելու, գտայ վիլլա Մէտճին: Լերան մէկ կողմը, մեկուսացած միւս ամարանոցներէն եւ հիւղակներէն: Զանգը զարկի եւ ժպտադէմ Քաֆիր սպասաւոր մը եկաւ դուռը բանալու :

Զիս ներս հրամցնելով՝ առաջնորդեց միջանցքէն վար եւ դուռ մը բացաւ: Ներս մտնելէ առաջ րոպէ մը վարանեցայ: Յանկարծական վախ մը զգացի: Քայլ մը առի սենէն ներս: Դուռը ետեւէս շառաչելով փակուեցաւ :

Մարդ մը որ սեղանի մը ետեւ նստած էր, ոտքի ելաւ եւ զիս դիմաւորեց ձեռքերը երկարած: Ու ըսաւ.

— Ցնծացեալ ձեզ հանդիպելու որ մեզի այցելէք, շատ ուրախ ենք, Օր. Պետինկֆիլտ :

Երկայնահասակ մէկն էր, ապահովաբար Հոլանտացի, բոցավառ նարնջագոյն մօրուքով, եւ բնաւ Թանգարանի տնօրէնի մը երեւոյթը չունէր: Անմիջապէս զգացի ու յիմարութիւն էր գործած: Թշնամիին ձեռքը մատնուած էի :

ԳԼՈՒԽ ԺԹ.

Այս պարագան ինծի յիշեցուց «Փամելայի Արկածներ»ուն Դ. մասը: Որքան յաճախ նստած թատրոնի ամենաաժան նստարաններուն վրայ՝ կրծեր եմ շոքոլայի կտորս, երազելով որ ինծի ալ պատահէին նմանօրինակ դէպքեր: Ահա ան իբրեւ փոխ վրէժ: Զուարճալի ալ չէ՝ ինչպէս կ'երեւակայէի: Ամէն ինչ լաւ է երբ կը տեսնես պաստառին վրայ, գիտես թէ անոր պիտի յաջորդէ Դ. մասը: Սակայն իրական կեանքին մէջ ոչ մէկ երաշխիք՝ թէ Աննա Արկածախնդիրը իր կեանքին վերջաւորութիւնը պիտի չգտնէ յանկարծ, որեւէ արարէ մը վերջ:

Բանտարկեալ մըն էի, այո: Այն ամէնը որ Րէյսըրն ըսաւ այս առտու, յիշեցի յստակութեամբ եւ տհաճ: Իրականութիւնը խոստովանեցէք, ըսած էր ան: Լաւ, միշտ կրնամ ընել այդ բանը, բայց ի՞նչ օգտակարութիւն պիտի ունենայ: Խօսքերուս պիտի հաւատա՞ս: Պիտի համոզուի՞ն թէ այս յիմար գործին ձեռնարկեցի հիմնուած լոկ թուղթի կտորի մը վրայ, որ նաֆթալին կը հոտէր: Ինծի անգամ անհաւատալի պատմութիւն մը թուեցաւ ասիկա: Այդ վայրկեանին դէպքերը պաղարիւնութեամբ դատելով՝ անիծեցի ինքզինքս, որ եղերապղերդակ տխմար մը եղած էի, եւ անձկանօք երազեցի իմ խաղաղ Լիթըլհէմբթընս:

Այս բոլորը մտքէս անցան կայծակի արագութեամբ: Առաջին բնազդական մտածումս եղաւ ետ երթալ ու փորձել դուռը բանալ: Զիս դիմողը խնդաց ատամները ցոյց տալով :

— Հոս էք եւ այստեղ պիտի մնաք, ըսաւ, արուեստական շեշտով մը :

Խնդրին լուրջ երեւոյթ մը տալու նկատումով, ըսի իրեն.

— Ես այստեղ հրաւիրուեցայ Գէյփթաունի Թանգարանին տնօրէնին կողմէ: Սխալեր եմ կարծեմ ....

— Սխա՞լ, այո, մեծ սխալ մը :

Դարձեալ խնդաց :

— Ի՞նչ իրաւունքով կը բանտարկէք զիս, ոստիկանութեան իմաց պիտի տամ..

— Շնիկներու նման եափ – եափ – եափ կ'ընէք, ըսաւ ու կրկին խնդաց :

Նստայ աթոռի մը վրայ.

— Միակ եզրակացութիւնս այն է, որ դուք վտանգաւոր լուսնոտին մէկն էք, ըսի սառնօրէն :

— Իրա՞ւ :

— Միայն կ'ուզեմ ձեզի յիշեցնել թէ՝ բարեկամներս գիտեն ուր երթալս, ու եթէ մինչեւ այս իրիկուն չվերադառնամ, կրնան այստեղ գալ զիս փնտռելու : Կը հասկնա՞ք :

— Ուրեմն ձեր բարեկամները գիտեն թէ ուր կը գտնուիք, հո՞ս: Եւ որո՞նք են այդ բարեկամները :

Մտքիս մէջ հաւանական յաջողութեան մը լոյսը ծագեցաւ: Սըր Էօսթէյսին անունը տա՞յմ արդեօք: Հանրածանօթ մարդ էր ու իր անունը կրնար կշիռ ունենալ: Սակայն եթէ յարաբերութիւն ունէին Փեկէթին հետ, պիտի հասկնային որ սուտ կը խօսիմ: Աւելի լաւ է չվտանգել Սըր Էօսթէյսը :

— Մէկը, օրինակի համար, տիկին Պլէյըր, պատասխանեցի զուարթ երեւոյթով մը: Բարեկամուհի մը որուն հետ կը բնակիմ :

— Ան չէ գիտեր, կը կարծեմ, ըսաւ յափշտակիչս, թեթեւակի օրօրելով նարնջագոյն գլուխը: Առաւօտուն ժամը տասնըմէկէն ի վեր զինքը չէք տեսած: Եւ դուք մեր հրաւէրը երկտողը ստացաք կէսօրուան ճաշի ատեն :

Այս խօսքերէն հասկցայ թէ որքան մօտէն կը հետեւէին բոլոր շարժումներուս, սակայն չուզեցի տեղի տալ՝ առանց կռուի :

— Շատ խելացի էք, ըսի: Բայց խնդրեմ լսած ըլլալու էք այն հրաշալի գործիքին մասին, որ հեռախօս կը կոչուի: Տիկին Պլէր զիս հեռախօսով կանչեց, մինչ ճաշէն վերջ հանգիստ կ'ընէի սենեակին մէջ, ու իրեն ըսի թէ ուր կ'երթամ յանմիջօրէն :

ԱԳԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

պետին մասին, յայտնելով թէ ոչ մէկ առկախ խնդիր կամ թնճուկ գոյութիւն ունի Խ. Միութեան եւ Հնդկաստանի միջեւ։ Ինչպէս կը յիշէք, Նեհրու վերջերս խատօրէն զբաղած էր համայնավար շարժում մը Հնդկաստանի մէջ։ Իրագեկներու կարծիքով, հակառակ ատոր Մոսկուա ուժ պիտի տայ Հնդկաստանի, եւ պիտի ուզէ սաեղծել բարւոք յարաբերութիւններ երկու երկիրներուն միջեւ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐՏԱՔԻՆ նախարար Փինէ, Նիւ Եորք պիտի մեկնի 15 Յունիսին։

ԱԼՃԵՐԻՈՅ կառավարիչը Սուսթէլ, պիտի ներկայացնէ ընդարձակ ծրագիր մը, — տնտեսական, քաղաքական եւ զինուորական — Ալճերիոյ համար։ Երէկ կարեւոր ժողով մը գումարուած էր Հիւս. Ափրիկէի խնդիրներով զբաղող յանձնաժողովին կողմէ, քննելու համար կառավարիչին առաջարկները։ Շարք մը ուտեստներու, ինչպէս նաեւ ելեկտրականութեան արժէքը պիտի իջնեն հաւանաբար Ալճերիոյ մէջ, թշուառներուն դիւրութիւններ ընծայելու մտահոգութեամբ։

ԱՆԳԼԻՈՅ գործադուլները, որ օր ըստ օրէ երկիրը աւելի տաղնապալից կացութեան մը կը մատնեն, կրնան վերջ գտնել եթէ Արհեստակցական Դաշնակցութեան Խորհուրդին կատարած նոր բանակցութիւնները ելք մը գտնեն։ Արդարեւ վարչապետ Իտըն ուզած էր որ այդ հեղինակաւոր կազմակերպութիւնը, նորէն միջամտէ։ Արդէն յաջողութիւն մը կը նըկատուի այն պարագան, թէ երկու հակառակորդ արհեստակցականները (Մեքենավարներու — հնոցպաններու եւ երկաթուղիի ընդհ. աշխատաւորութեան կազմակերպութիւնները) մէկ սեղանի շուրջ ժողովի նստած են առջի օր։ Իսկ Արհեստակցական Դաշնակցութեան Խորհուրդը (Թրէյտը Եունիըն Քոմիթի) վեց ժամուան ժողովէ մը ետք, վեց կէտերէ բաղկացած ծրագիր մը մշակած է, որ կրնայ համաձայնութեան հիմ մը կազմել։ Մէկ դժուարութիւն՝ մինչ կառավարութիւնը կ'ուզէ որ բանակցութեանց ընթացքին աշխատանքը վերսկսի, գործադուլները կը պահանջեն նախ բանակցութեանց յաջողութիւնը՝ յետոյ աշխատանք։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետ Ատընաուըր առջի օր ներկայացուց նախագահ Հէօյսին իր հրաժարականը՝ արտաքին նախարարի պաշտօնէն, եւ Ֆոն Պրէնթանոն իբրեւ իր յաջորդը յանձնարարեց։ Իսկ Բլանք՝ ազգ. պաշտպանութեան նախարար եւ Ֆոն Մերքաց՝ պետական նախարար։ Կը կարծուի որ նախագահը չուտով պիտի վաւերացնէ նախարարաց խորհուրդի այս փոփոխութիւնները։

ՊԵԼԿՐԱՏԻ մէջ արեւմտեան դեսպանները ժողով մը ունեցան երկուշաբթի օր Եուկոսլաւ ներկայացուցիչի մը հետ, որ պաշտօնապէս հաղորդեց եուկոսլաւ եւ խորհրդային բանակցութեանց արդիւնքները։

ՍՈՒՐԻԱՅԷՆ 16 երեսփոխաններէ բաղկացած պատուիրակութիւն մը Մոսկուա պիտի մեկնի, Խ. Միութեան հրաւէրին վրայ։

ՍԻԿԻԼԻՈՅ երեսփոխանական ընտրութիւնները ամրապնդեցին վարչապետ Շէլպայի դիրքը, նախորդ շրջանին վրայ եօթը քրիստոնեայ — դեմոկրատ երեսփոխաններու աւելցութեամբ։ (30ի տեղ 37)։ Նէննիական ընկերվարականներու եւ համայնավարներու միացեալ ճակատը կը պահէ նոյն թիւը՝ 30 երեսփոխան։ Սակայն համայնավարները կորսնցուցած են ի նպաստ նէննիականներուն։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ մէջ «Անգլիոյ հաչւոյն աշխատող գործակալ» մը մահուան դատապարտուեցաւ։

ԳԻՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը Ու Նու երէկ հասաւ Պելկրատ, գալով Թել Ավիվէն։ Այցելութիւնը կարեւոր կը նկատուի այն պատճառով որ, Թիթօ եւ Պիրմանիոյ վարչապետը համաձայն են զինուորական ուխտերու չյարելու։ Թել Ավիվի մէջ, առաջարկած էր իր միջնորդութիւնը Կազայի շրջանին տագնապը լուծելու համար։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ Ֆորտ ընկերութեան 140.000 աշխատաւորներուն գործադուլը սկսելէն քանի մը ժամ ետք, համաձայնութիւն գոյացաւ եւ գործաւորները վերսկսան աշխատանքի։

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՕՐԸ

ՅՈՒՆԻՍ 12ԻՆ

Առաւօտ ժամը 10էն երեկոյեան 23, Մոնմորանսիի բարձունքին, մեր Հանգստեան Տան գեղեցիկ պարտէզին մէջ։

Ժամադրուեցէք բոլորդ, գեղեցիկ տօնախմբութեան մը համար։

Գեղարուեստական մասը կը սկսի ժամը 14.30ին, որուն կը մասնակցին՝

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐԸ ԵՒ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԵՐԸ։ Սօսիէթէ Սենֆօնիք տը Տէօյ եւ անակընկալներ։

Երիտասարդներու համար զանազան զբաւարճալիքներ։

Ճոխ պիւֆէ եւ երեկոյեան շիշ քէպապ փիլաւով, դիւրամատչելի գիներ։

ՄՈՒՏՔ 200 ՖՐԱՆՔ

ՃԱՇ. — Բացառապէս 80 հոգիի համար կազմակերպուած է ցերեկուան ճաշ մը։ Նախապէս արձանագրուիլ մինչեւ 9 Յունիս, Ն. Յովհաննէսեանի մօտ, 14 Ռիւ Բօշանպօ, Փարիզ (9)։ Ճաշ եւ մուտք 1200 ֆրանք։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ազգային բարերար

ՄԿՐՏԻՉ ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ

Կտակակատար Կ. Եղեանցի, տեսուչներ Գ. Արովեանի, Ս. Սողիկեանի, Ժ. Մատաթեանի եւ նախկին աշակերտներու եւ աշակերտներու հոգեհանգստեան արարողութիւնը այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին։ Կը հրաւիրուին փարիզաբնակ բոլոր Սանասարեան սաները եւ ազգայիններուն յիշատակը յարգողները։

×

Նոյն օրը Սանասարեան վարժարանի ընթացաւարտներուն ճաշ մը տեղի պիտի ունենայ Գ. Աճէմեանին ճաշարանը, 12 ռիւ Քատէ, մէթրօ Քատէ, ժամը 14ին։ Ծախքերու մասնակցութիւն։

Մասնակցիլ փափաքողներէն կը խնդրուի արձանագրուիլ Պարսամեան գրատունը, 46 ռիւ Ռիշէ, Փարիզ (9) եւ կամ հեռաձայնել ՓՐՕ. 64-90։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԼԻՈՆ. — Նոր Սերունդի Սիմանթօ խումբի դաշտահանդէսը Տէսինի զովասուն անտառներուն մէջ, այս կիրակի։ Ճոխ պիւֆէ, զանազան զուարճալիքներ։ Օթօքարներ Փլաս Կիչառէն պիտի մեկնին առաւօտ եւ կէսօրէն վերջ, ժամը 9ին եւ 14ին։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ ՇԷՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Իրենց եղբօր Կարպիս Փափազեանի մահուան Գ. տարելիցին առթիւ (Պրիւսէլ), Փափազեան ընտանիքը 15.000 Ֆր. կը նուիրէ Ֆ.Կ. Խաչի օդափոխութեան կայանի շէնքին նորոգութեան։ Ստանալ Յառաջէն։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը, չորեքշաբթի երեկոյ Քատէ սրճարանի վերնայարկը։ Նիւթ՝ « Հայաստանի անկախութեան պատմական ակունքը, յիշատակը եւ նշանակութիւնը »։

Կը խօսին Լսարանականներ։

Մուտքը ազատ է։

ՑԵՐԵԿՈՅԹ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Սէվրանի Կապ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ։ Կիրակի, 12 Յունիս ժամը 15էն 23, «Մասիս»ի չքեղ սըրահին մէջ 87 Ավընիւ տը Լիվրի։

Կը ներկայացուին երկու ծիծաղաշարժ զաւեշտներ։ Հայկական եւ եւրոպական պարեր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ նուագախումբով։

Հանդէսին փայլը աւելցնելու համար պիտի մասնակցի «Սիփան Կոմիտաս» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Ափրիկեանի։

ՀԱՂՈՐԴ. — Օրօպիւս 147, էկլիզ տը Փանթէն, Շոզեկառք Կառ տիւ Նոր 14ին։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԴԻՒՑԱԶՆԱԿԱՆ ՈՒՐՖԱՆ ԵՒ ԻՐ ՀԱՑՈՐԴԻՆԵՐԸ

Շուտով կը ծախուի նաեւ Ֆրանսա։

Դիմել Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆԻ,

38. Rue du Mesnil, Asnières (Seine)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ-37ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԻՍԻ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանի ընդարձակ սրահին մէջ։

Նախաձեռնութեամբ «Զաւարեան» կոմիտէի, մասնակցութեամբ տեղւոյն ընկերվարական կուսակցութեան։

Պատուոյ նախագահութեամբ

EDOUARD DEPREUXի

(Նախկին նախարար եւ Սոյի քաղաքապետ)

Կը նախագահէ ընկ. ՁԳՈՒՔՃԵԱՆ

Կը խօսի՝ Պ. ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. Մ. Մուրատեան (երգ), Եղօ Սեբոքեան (արտասանութիւն)։

Կովկասեան պարեր ղեկավարութեամբ

Փրոֆ. ԱՊԱՇԻՅԷԻ

Առաջին անգամ ըլլալով Իսիի մէջ փարիզահայ դերասաններու կողմէ կը ներկայացուի ՅԱԿՈԲ ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ

« ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐԸ »

Ղեկավարութեամբ դերասան Աւ. Միսիրեանի եւ մասնակցութեամբ՝ Ա. Դմբէքեանի, Գր. Վահանի, Մարգարեանի, Ն. Պշտիկեանի, Օր. Իրմա Պէրպէրեանի եւ Օր. Խաչեանի

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով։

Եւրոպական պարեր, ղեկավարութեամբ

ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ

Մուտք 250 եւ 200 ֆրանք

ՆԻՍ

Յունիս 12ին։

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Մարսէյլէն մասնաւոր օթօպիւսներ վար. Որ կը մեկնին Մարսէյլէն, Շաբաթ 12 Յունիս։

Չարթի օրերը ժամը 6էն 9, ընկեր Ազգին

Կը խօսի ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ձուած են

Յունիս 11ին եւ կը վերադառնան կիրակի

Արձանագրուիլ՝ Չորեքշաբթի եւ Հինգշաբթի օրերը ժամը 6էն 9, ընկեր Ազգին Մարտիրոսեանի մօտ,

BAR DU PETIT - POUCET

7, Rue Berlioz, Téléphone: Lycée 72-44.

Իսկ միւս օրերը ընկեր Պետիկեանին՝

Երթ ու դարձ մէկ գիշեր բնակութիւնով 1800 ֆրանք, Նոր Սերունդականներու համար 1200։

ՏԵՍԻՆ

Յունիս 11ին։ Կը խօսի Տիկ. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ի առթիւ Հ. Յ. Դ. Վարդան Ենթակոմիտէէն կազմակերպած է ընկերահամակրական խնճոյք մը, Յունիս 11ի շաբաթ օր։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ԲՈԼՈՐԻՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԲՈԼՈՐ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐՈՒ ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐԸ Կ'ԸԼԼԱՆ ԿԱՆԽԻԿ։

Վարչութիւնը ի վիճակի չէ կազմակերպութիւններուն կամ անհատներուն ամէն անգամ յիշեցնել պարտքերը։

Լոյս չեն տեսներ նախապէս չվճարուած յայտարարութիւնները։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԽՆՋՈՅՔ – ԳԻՆԵՁՕՆ

Ի պատիւ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

Կազմակերպուած Մարսէյլի Համազգայինի կողմէ։ Այս Հինգշաբթի իրիկուան ժամը 9ին, Սալ Մադընոյի մէջ, (88, Ռիւ տ'Օպանեը)։

Գեղարուեստական բաժին։

Պիտի երգէ Գահիրէէն նոր ժամանած՝

ՏԻԿ. ԱՐՓԻԿ ՇԱԼՃԵԱՆ

Մուտքը ազատ է։

ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Կը խնդրուի Քանթէնի փոստէն Յունիս 2ին «Յառաջ»ին երեք հազար Ֆր. ղրկող բաժանորդէն իր անունը անպայման իմացնել վարչութեանս։ Մանտա չէքին թալօնին վրայ սխալմամբ «Յառաջ»ին անունը եւ հասցէն գրուած է, փոխանակ իրենին։ Նոյնը կը յիշեցնենք կրկին անգամ, Ապրիլ 23ին Պրիւսէլէն երկու հազար Ֆրանք ղրկողին։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Սովորական դաշտին վրայ, Յունիս 19։ Անձրեւի պարագային 26 Յունիսին։

×

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի, Յունիս 26ին։

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան, Փարիզի շրջանի, Առնուվիլի, Շավիլի եւ Փարիզի մասնաճիւղերուն կողմէ։ Էքուանի անտառին մէջ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

***

ԼԻՈՆ. — Համախորհրդիններու դաշտահանդէսը, Յուլիս, 3ին։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Եկեղեցասէր Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ Տիկին Իսկուհի Փափազեանէ տասը հազար Ֆր., փոխան ծաղկեպսակի հանգուցեալ Տիկին Նեկտար Մանուկեանի մահուան առթիւ։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՐԻԶԵԱՆ ԽՈՒՄԲԵՐՈՒ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

- Պանեօ, այս չորեքշաբթի։
- Ժնիէռ, այս չորեքշաբթի։
- Փարիզ, այս չորեքշաբթի։
- Շավիլ, այս չորեքշաբթի։
- Առնուվիլ, երեքշաբթի 16 Յունիս։

Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայ պիտի ըլլան Կեդր. եւ Շրջ. վարչութեանց ներկայացուցիչները։

Ժողովները կ'ըլլան սովորական հաւաքատեղին ժամը 9ին։

ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ « Արամ » խումբի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Վարչութեան ժողովը այս չորեքշաբթի, ժամը 6.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կը հրաւիրուին անդամները։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1955 – 1956 Ուսումնական շրջանի արձանագրութիւնները բացուած են։

Մանրամասնութիւններու համար դիմել տեսչութեան։

Direction du Collège Arménien
Samuel - Moorat
26, Rue Troyon - Sèvres (S. O.)
Tél. : OBS. 18-28.

ՊԱՀԱՍՏՈՒՐԵԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ եւ ՄՍԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ,

20, Rue Villeroy, LYON

կը յայտնէ իր յարգելի հայրենակիցներուն թէ երկու հայ գործաւորներ, սիրալիր կերպով եւ ժըպտադէմ կը սպասարկեն։ Գոհ ձգելով յաճախորդները։ Սպասարկութիւնը կը կատարուի արագ եւ անթերի։

Ունինք թարմ զառնուկի, առաջնակարգ հորթի, կովու միս (ժէնիս)։ Ձեր ներկայութեան կը քաշենք մաքուր խըյմա, չիյ քէօֆթէյի համար։ Յանձնարարելի է մանաւանդ մեր համեղ շիշ քէպապը, պատրաստ տանելու ձեր դաշտապտոյտներուն։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր․, վեցամս․ 1600
Արտասահման տարեկ․ 3500 ֆր․ կամ $ 10 — հատը 12 ֆր․

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 9 ՅՈՒՆԻՍ • JEUDI 9 JUIN 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7694 — 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 111ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3105

ՄԵՐ ԱՐԺԷՔԻՆ ԳԻՏԱԿԻՑ

Ինքնավստահութի՞ւն ըրած պիտի ըլլանք միթէ, եթէ ըսենք որ Հայը հպարտ ըլլալու բազմաթիւ պատճառներ ունի։ Երբեք։

Ընդհակառակն, կը կարծենք թէ ազգային արժէքներու եւ յատկութիւններու գիտակցութիւնը ունէ ատենէ աւելի անհրաժեշտ է հիմա, երբ ստորակայութեան բարդոյթներ կրնան աւեր գործել հայ հոգիներէն ներս։

Գիտակցութիւնը մեր արժէքներուն՝ կը տանի իրապաշտ մօտեցումի։ Այսօր, Հայութեան հսկայ զանգուածը ունի այն խոր գիտակցութիւնը թէ ինք ոչինչով եւ կը մնայ այն ժողովուրդներէն, որոնց հետ ճակատագրուած է եղբայրականօրէն ապրիլ։ Ատիկա գլխաւոր ազդակներէն մէկն է այն յառաջդիմութեան, որ Հայութիւնը կ'արձանագրէ այս երկիրներուն մէջ, վերջին տասնամեակներու ընթացքին։

Հակառակ ատանդական կեանքին, քանի մը տասնեակ տարիներու անդորրութիւնը բաւական եղաւ որպէսզի երեւան գան Հայութեան հիմնական յատկանիշները։

Դարերէ ի վեր հալածանքներու ենթակայ Հայութիւնը, հիմա քիչ մը լայն շունչ կը քաշէ, թէեւ տարապայմանօրէն հեռու իր հայրենիքէն։ Քանի մը տասնեակ տարիներու այս անդորրութեան իբրեւ հետեւանք, հայ կեանքը ծաղկած է նոյնիսկ օտար հողի վրայ։

Մանաւանդ այս գաղութներուն մէջ, Հայը ոչ միայն բարելաւած է իր անձնական կեանքը, այլ նաեւ հանրային դրութիւնը։ Երէկ գաղթական այսօր յաղթական՝ հայ ժողովուրդի զաւակները այսօր հպարտ են իրենց եկեղեցիներով, դպրոցներով եւ ազգային հաստատութիւններով, որոնց զարգացման մէջ թէեւ գնահատելի բաժին մը ունեցած են այլ գաղութներու մեր հայրենակիցները, բայց առաւել չափով իր տուրքը տուած է մեր գաղութը, թէեւ ոչ շատ դրամի, բայց շօշափելի ու իրական։

Երկրորդ պարագայ մը, որ բոլորին բարի նախանձը կը գրգռէ տարիներէ ի վեր, ատիկա արուեստներու կալուածին մէջ, մեր նորահաս սերունդին կատարած նուաճումներն են։

Բացի հռչակաւոր հայ արուեստագէտներէ — դաշնակահար, ջութակահար, նկարիչ եւայլն — հոս, մեր գաղութին մէջ, յաճախ հիւղաւաններու աննպաստ պայմաններէն ծնունդ առած են իսկական տաղանդներ, որոնք պատիւ կը բերեն Հայութեան։ Ներկայիս, նոյնիսկ այն հանդէսները, որոնք կը կազմակերպուին օտարներու կողմէ, կը վայելեն լայն մասնակցութիւնը հայ երգիչներու եւ նուագողներու, որոնք միշտ ալ կը հանդիսանան կեդրոնական դէմքը։

Պարագան նոյնը չէ՞ միթէ մարզական կեանքի մէջ։ Տարիներէ ի վեր Ֆութպոլի ախոյեանները Հայեր են, պասքէթպոլի աշխարհի ախոյեանութիւնը դարձեալ մեզի կը պատկանի։ Հեծելարշաւի մրցումներ կը կազմակերպուին լիբանանեան ֆեդերասիոնին կողմէ, ու մասնակցողները ջախջախիչ մեծամասնութեամբ, իսկ յաղթականները անպայման կ'ըլլան Հայեր։

Մեր այս յատկութիւններուն համար կը վայելենք արաբական ազնիւ ժողովուրդին համակրանքն ու գուրգուրանքը։ Վկայութիւններ շատ լսած ենք այս մասին։

Բաւական ճամբայ կտրած ենք։ Կան կարելիութիւններ նոր նուաճումներու։ Ունինք նորահաս սերունդ մը որ հարուստ է ընդունակութիւններով։

Ունինք դրամագլուխ մը որ կրնայ սպառիլ եթէ չգիտնանք լաւագոյնս գործածել։ Ներկայ տարապայման օրերուն, մեր բոլոր արժէքները գործի պէտք է լծենք՝ ի խնդիր Հայութեան պահպանման, որ պիտի ըլլայ մեր հիմնական մտահոգութիւնը։

Խմբագրական՝ ԱԶԴԱԿԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՄՈՍԿՈՒԱ

Խ. Միութիւնը Փարիզի գերմանական դեսպան Ֆոն Մալցանի միջոցաւ Պոնի կառավարութեան ուղղեց երկար յուշագիր մը, որով կը պարզէ երկու երկիրներուն միջեւ բարւոք յարաբերութեանց անհրաժեշտութիւնը, եւ ուրեմն կը հրաւիրէ վարչապետ Ատընաուըրը Մոսկուա, իր փափաքած անձերուն ընկերակցութեամբ։ Արդէն ատենէ մը ի վեր, այսմասին շշուկներ կը շրջէին, սակայն չէր սպասուեր որ Գերմանիոյ վերիշխան դառնալէն հազիւ մէկ ամիս ետք, Մոսկուա ուղղէր այնպիսի հրաւէր մը որ ձեւով մը արեւմտ. Գերմանիոյ ճանաչումը կը նշանակէ։ Արդարեւ Խ. Միութիւնը միայն Արեւելեան Գերմանիան կը ճանչնար ցարդ. ոչ մէկ դիւանագիտական յարաբերութիւն Պոնի հետ, ոչ դեսպան, ոչ ալ դեսպանական գործակատար։ Այս տեսակէտէն, յատկանշական կը նկատուի Փարիզի գերմանական դեսպանին ընտրութիւնը, յուշագիրը Գերմանիոյ փոխանցելու համար, փոխան նախընտրելով արեւմտեան ուրիշ մայրաքաղաքի մը, կամ չէզոք երկրի մը դեսպանին։ Իրազեկներու կարծիքով Մոսկուայի դիւանագիտական այս նոր յարձակողականը, որ բնական շարունակութիւնն է Կրեմլինի նոր ռազմավարութեան, կը հետապնդէ երկու նպատակ.— Սիրաշահիլ Գերմանիան, արգելք հանդիսանալու համար Ատլանտեան Կազմակերպութեան, կամ գիջումներ կատարելով յաջողիլ Արեւմտեան Գերմանիան, — Արեւելեանին միացած կամ ոչ,— մտցնել իր ծրագրած «չէզոք գօտին» մէջ։ Ամէն պարագայի Գերմանիոյ վերազինումը արգիլելու այս «ճարպիկ» փորձերը, ինչպէս գիտել կուտան դիւանագիտական շրջանակները, կրնան որոշ արդիւնքներ տալ եթէ ոչ Գերմանիոյ չէզոքութեան մասին, քանի որ Պոնի վարիչները այդ ծրագրին դէմ արտայայտուած են միշտ, առնուազն նեղկացութեան մէջ դնելով վարչապետ Ատընաուըրը։ Արդարեւ յուշագիրը կը պարունակէ «շլացուցիչ հեռանկարներ» գերմանական միացման եւ առեւտրական խնդիրներու վերաբերեալ։ Ինչ որ կրնայ ազդել թէ ժողովուրդին, եւ թէ ճարտարարուեստական շրջանակներու վրայ, որոնց համար արեւելեան Եւրոպան եղած է միշտ հետաքրքրական շուկայ մը։ Յայտնի չէ տակաւին թէ ինչ պատասխան պիտի տայ վարչ. Ատընաուըր։ Տիրող կարծիքն այն է՝ թէ Գերմանիա չի կրնար խուսափողական դիրք մը բռնել, կարեւոր խոստումներու եւ առաջարկներու դիմաց։ Անշուշտ պիտի չհետեւի Աւստրիոյ վարչապետ Ռաապի օրինակին, ընդունելով չէզոքութիւնը խորհրդային զիջումներուն փոխարէն, սակայն արեւմտեան շրջանակները վստահ են թէ իբրեւ վարժ դիւանագէտ պիտի կրնայ ըլլալ «կացութեան մարդը»։ Ամէն պարագայի, չի կարծուիր որ պատասխանէ իր Մ. Նահանգներ ճամբորդութենէն առաջ, ուր ինչպէս հաղորդեցինք, կարեւոր տեսակցութիւններ պիտի ունենայ։

Մոսկուայի թերթերը մեծ տեղ կուտան յուշագրին վերլուծելով մի առ մի անոր բոլոր կէտերը։

— Գերման-խորհրդային յարաբերութեանց վերահաստատումը ամէն մարզի մէջ, դիւանագիտական, տնտեսական եւ մշակութային։

— Բարի դրացնութեան անհրաժեշտութիւնը, երբ պատմութիւնը կ'ապացուցանէ թէ Եւրոպայի խաղաղութեան պայմանն եղած է ան միշտ։ Եւ երկու պատերազմներուն, ամէնէն աւելի վնասուողները երկու ժողովուրդները եղած են։

ՆԵՀՐՈՒ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Մեծ շուքով ընդունուեցաւ Հնդկաստանի վարչապետը Մոսկուայի մէջ, ուր հասաւ երեքշաբթի երեկոյեան։ Դիմաւորելու գացած էին խորհրդային վարիչները առանց բացառութեան, վարչապետ Բուլկանինի գլխաւորութեամբ։ Ներկայ էր նաեւ Մոսկուայի դիւանագիտական կազմը։ Օդակայանին մէջ խօսած ճառով Նեհրու յայտնեց թէ երկար ատենէ ի վեր փափաքած էր այցելել Մոսկուան եւ Խ. Միութիւնը.— «Մեծապէս գոհ եմ հիմա հոս գտնուելէս։ Լաւագոյն զգացումներն ունիմ խորհրդային ժողովուրդներուն հանդէպ եւ վստահ եմ թէ այս ճամբորդութիւնս պիտի ամրապնդէ մեր երկու երկիրներուն կապերը»։ Ցետոյ վարչապետ Բուլկանինի հետ առանձին ինքնաշարժ մտնելով, Նեհրու հեռացաւ օդակայանէն։ Փողոցներուն երկայնքը, ժողովուրդը խռնուած էր հարիւր հազարներով, եւ կը դիմաւորէր Հնդկաստանի վարչապետը ծափերով եւ ծաղիկներով։ Այս փառաշուք ընդունելութիւնը աննախընթաց կը նկատուի թղթակիցներու կողմէ։ Օտար վարիչ մը բնաւ չէ արժանացած այսքան պատիւներու, Մոսկուայի մէջ։ Եւ արդէն յատկանշական կը նկատուէր «Փրաւտա»յի առջի օրուան յօդուածը Նեհրուի մասին, նկարով, իր ժամանումէն առաջ։ Բան մը որ նորէն աննախընթաց էր «խորհրդային դիւանագիտական քաղաքավարութեան» մէջ։ Այս բոլորը իրազեկ շրջանակներուն, ենթադրել կուտան թէ Խ. Միութիւնը մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ Հնդկաստանի վարչապետին այցին։ Երեքշաբթի օրուան հանդիսութիւններէն ետք, խորհրդային վարիչներուն հետ բուն տեսակցութիւնները սկսան երէկ։ Գաղտնի կը մնայ սակայն օրակարգը։

— Կարգ մը պետութիւններ կը փորձեն իրարու դէմ հանել Խ. Միութիւնը եւ Գերմանիան, ինչ որ նոր պատերազմի մը կրնայ առաջնորդել, եւ պատճառել այնպիսի վնասներ, որոնք շատ աւելի ծանր պիտի ըլլան քան թէ անցեալին։

— Երկուստեք վստահութիւն եւ «խաղաղ համակեցութիւն», որ հիմը պիտի կազմեն ապագայ բարւոք յարաբերութեանց, կրնան չէզոքացնել վտանգը եւ լուծում մը բերել Գերմանիոյ խնդիրներուն, օրինակի համար գերմանական միացման։

— Տնտեսական եւ առեւտրական «ընդարձակ յարաբերութիւններ», երբ ճարտարարուեստի դետնի վրայ երկու երկիրներն ալ այնքան յառաջացած են, շատ նպաստաւոր պիտի ըլլան երկուքին ալ համար։

— Գրաւման եւ պատերազմական վիճակի վերացումը, անհրաժեշտ է բնական յարաբերութեանց վերսկսելուն համար։

ԱՆԳԼԻՈՅ գործադուլները թէեւ կը շարունակուին, սակայն աւելի մեծ յոյսեր կան թէ լուծում մը պիտի գտնուի։ Հակառակորդ երկու արհեստակցականներէն մին ընդունած է Արհեստակցական Դաշնակցութեան մշակած վեց կէտերէ բաղկացած ծրագիրը, իսկ միւսը, թէեւ մերժած է, սակայն պատրաստ է բանակցելու։ Քարափի աշխատաւորութեան գործադուլն ալ լուծման ճամբուն վրայ կը թուի ըլլալ։

× Աշխատաւորական կուսակցութեան վարիչը, Ք. Էթլի յայտարարեց թէ հոկտեմբերին պիտի հրաժարի իր ղեկավարի պաշտօնէն։

× Անգլիոյ խորհրդարանը, իր առաջին նիստին, վերընտրեց նախկին խօսնակը (նախագահ), Սըր Մորիսը, պահպանողական։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ 25ԱՄԵԱԿԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ն. ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ճեմարանի եւ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ընկերակցութեան քսանեւհինգամեայ յոբելեանը տօնուեցաւ Մարսէյլի մէջ, Կիրակի օր։ Գեղարուեստական խնամուած բաժինով մը, հայկական ջերմ ու խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ԿԱԶԱՅԻ ՇՐՋԱՆԻՆ ԽՆԴԻՐԸ

Որոշ բարւոքում մը կը մատնանշուի Եգիպտոսի եւ Իսրայէլի լարուած յարաբերութեանց մէջ։ Թէեւ Իսրայէլի վարչապետը բաւական չոր յայտարարութեամբ մը կը սպառնայ թէ պատերազմի մը պարագային «պարտութեան պիտի մատնենք Եգիպտոսը», թէեւ Գահիրէ կը մերժէ այնպիսի բանակցութիւններու մասնակցիլ որ կրնան «զինադադարի վերաբերեալ խնդիրներէն անդին անցնիլ եւ դառնալ խաղաղութեան դաշնագրի մը շուրջ», սակայն Եգիպտոս եւ Իսրայէլ կ'ընդունին ՄԱԿի ներկայացուցիչին ներկայութեան քննել սահմանային միջադէպերու առաջքը առնելու խնդիրը։ Այսպէս, մինչ Իսրայէլի վարչապետը հաղորդեց Զօր. Պըրնսի թէ պատրաստ է բանակցելու, Գահիրէ կ'ընդունի զօրավարին չորս կէտերէ բաղկացած ծրագիրը, որ կը նախատեսէ բանակներուն սահմանէն մէկ քմ. նետ քաշուիլը, կանոնաւոր ուժերու հերթական շրջապայութիւնը, եւ տեղական հրամանատարներու միջեւ յաճախադէպ հանդիպումներ։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ըմբոստ ուժերէն մաս մը որ ինչպէս հաղորդած էինք, պաշարուած էր կառավարական ուժերու կողմէ, կը կռուի Հոա - Հաօ գլխաւոր հրամանատարին ղեկավարութեան տակ։ Հոա - Հաօներէն ուրիշ զօրամաս մը, իր սպայակոյտով անցաւ վարչապետ Տիէմի կողմը։ Սակայն ըմբոստ երկու զօրաբաժիններ, յաջողեցան թափանցել Սայկոնէն հարիւր քիլմ. հեռու քաղաքի մը մէջ։ Բուռն կռիւներ տեղի կ'ունենան։

ԱԼՃԵՐԻՈՅ կառավարիչին ներկայացուցած ծրագիրը լաւ ընդունելութիւն գտաւ կառավարական շրջանակներուն մէջ։ Ինչպէս հաղորդած էինք, կ'առաջարկէր շարք մը միջոցներ, զինուորական եւ տնտեսական։ Արդէն իրաւասութիւն տուած է բացուած վարկերը գործածելու, շարք մը բարեփոխութեանց համար։ Իր տեսակցութիւններէն ետք, պիտի վերադառնայ այսօր Ալճերիա։ Իսկ կառավարութիւնը հաւանաբար պիտի յայտնէ շուտով տրուած որոշումները։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ «Աւստրիոյ դաշնագրին ստորագրութիւնը, ինչպէս նաեւ Պելկրատի հանդիպումը, քաջալերական ազդանշան մըն են Զորսերու ժողովին համար»։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ արբանեակ պետութիւնները մօտ ապագայի մը մէջ աւելի մեծ ազատութիւններ կրնան ունենալ, եւ «թուլցնել իրենց կապերը Խ. Միութեան հետ» ինչպէս կը յայտնեն կարգ մը լաւատեղեակ շրջանակներ։

ՓԱՐԻԶ — Հսոմ երկաթուղագիծը կտրուեցաւ Մատանի շրջանին մէջ, Արէֆի ողողումներուն պատճառով։ Ջուրերը վտանգաւոր կերպով կը բարձրանան տակաւին։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ ելեկտրական աթոռի դատապարտուեցաւ 16 տարեկան պատանի մը։ Կոիւի մը ընթացքին սպաննած էր հակառակորդ խմբակէ պատանի մը։

ԱՐՏԱՔԻՆ նախարարը յայտարարեց թէ Զորսերու ժողովը «կրնայ քանի մը օր երկարաձգուիլ, եթէ անհրաժեշտ նկատուի»։

(Շար․ը կարդալ Դ․ էջ)

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅԸ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ Է

Դ.

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ամերիկահայն ալ, այլ ղաղութներու նման, ունի տարբեր դաւանանքի տէր հաւատացեալներ: Հոս ալ ստուար մեծամասնութիւնը հետեւորդներն են Հայ Առաքելական Եկեղեցիին :

Ունինք հայ հաւատացեալ մը Աւետարանականներու՝ իր բազմաթիւ երանգներով ու անջատ եկեղեցիներով, նաեւ հայ կաթողիկէ հաւատացեալը :

Ազգային եւ կրօնական ըսելով զատ զատ յիշեցի այս իշխանութիւնները, որովհետեւ Աւետարանական եւ կաթողիկէ հաւատացեալները, կարելի է ըսել, ունին միմիայն կամ առաւելապէս կրօնական հաստատութիւններ :

Միջազգային են կրօնական իմաստով եւ ուսուցումով: Անոնց համար առաջին եւ գլխաւոր տեղը կը բռնեն կրօնա – քրիստոնէական ուսմունքն ու կարգը: Տարբերութիւն չըներ, թէ եկեղեցական պաշտամունքը հայերէնո՞վ է կատարուած թէ անգլերէնով :

Այս երկուքէն հայ կաթողիկէ եկեղեցին, վերջին տարիներուն, ներկայ կաթողիկոս պատրիարքի՝ ծիրանաւոր Աղաճանեան Գերապայծառի օրով, սկսաւ տարածուիլ ամերիկահայոց մէջ: Նոր եկեղեցիներ կազմուեցան Պոսթընի, Տիթրոյթի եւ Լոս Անճըլըսի մէջ· նոր նոր վարդապետներով Լեւոնեան Մխիթարեաններէն եւ Վիեննական հայրերէն:

Նախապէս կային արժանաւոր հայ կաթողիկէ վարդապետներ Ֆիլատելֆիոյ, Քլիվլէնտի եւ Նիւ Եորքի մէջ :

Սակայն անոնց եկեղեցիները հայկական չէին· զուտ կրօնական կաթողիկէ հաստատութիւններ էին, ուր կ'երթային նաեւ իրենց պաշտամունքը կատարելու հայ կաթողիկէ ընտանիքներ ալ: Այսպէս չէին հին ատեն Պոլսոյ եւ Թուրքիոյ կաթողիկէ եկեղեցիները: Անոնք հայ կաթողիկէներու աղօթավայրերն էին եւ անոնց շուրջ կազմուած էր հայ կաթողիկէ համայնք, յատուկ իշխանութիւնով :

Ուրեմն, բառին իսկական առումով, Ամերիկահայը չունի միմիայն հայուն սահմանուած կաթողիկէ եկեղեցի եւ կազմակերպուած համայնք· կաթողիկէ հայ վարդապետներու գլխաւորութեամբ կան միջազգային եկեղեցիներ: Հայ կաթողիկէներու թիւը քիչ է, առանձինն չեն կրնար եկեղեցի պահել: Նոր վարդապետները ուզեցին զուտ հայկական կաթողիկէ եկեղեցիներ ունենալ, ձախողեցան եւ այսօր իրենց ծուխերը առաւելաբար ոչ – Հայեր են· պաշտամունքը կը կատարուի լատիներէնով, քարոզը՝ անգլերէնով :

Հայ Աւետարանական եկեղեցին աւելի հին է Ամերիկայի մէջ: Աւելի ստուարաթիւ, բաղդատմամբ հայ կաթողիկէ համայնքին: Ունի զարգացած, իրենց պաշտօնին գիտակցութիւնն ունեցող պատուելիներ :

Իր մէջ կ'ամփոփէ միմիայն բողոքական կազմակերպ Հայեր եւ սակայն ան ալ միմիայն կրօնական դիմագիծ ունի· հայկականը ստորադասուած է:

Պոլսոյ, Հայաստանի եւ Թուրքիոյ գաւառներու մասերու հայ բողոքական համայնքը նաեւ հայկական հաստատութիւն էր, կապուած Պոլսոյ Ազգապետարանին, յաճախ ունենալով, իբր գլուխ, հայրենասէր ազգապետներ: Աւելին· հայ Աւետարանական եկեղեցին, մասնաւորաբար Քալիֆորնիոյ մէջ, եղած է կտոր կտոր գաւառական հաւատացեալներով ու բնոյթով, իրերամերժ դաւանական հասկացողութեամբ: Ամերիկահայ բողոքականին համար, միշտ յարգելով բացառութիւնները, առաջ կուգայ եկեղեցին ու ապա ազգութիւնը :

Ազգ· ընդհանուր ձեռնարկներուն կը մասնակցի ժլատօրէն եւ վեր վար չափելէ յետոյ: Խառնուածքով պահպանողական է եւ սակայն զգալի թիւ մը կը կազմեն ձախակողմեան պատուելիները:

Բողոքական համայնքի, ինչպէս կրօնական, նմանապէս հանրային գործունէութեան վայրը եկեղեցին է: Իր գոհողութեանց մեծագոյն մասը եկեղեցիի համար է: Շատ տեղեր փոքրաթիւ ընտանիքներով գնած են կոկիկ, սիրուն եւ իրենց թիւին անհամապատասխան նիւթական արժէքով եկեղեցիներ: Կը զուրգուրան իրենց եկեղեցիին վրայ· Կիրակի եւ պաշտամունքի օրեր կը յաճախեն հոն, արտակարգ կանոնաւորութեամբ :

Ազգ· ձեռնարկներու մասնակցութեան տեսակէտով, բողոքական համայնքը, ժլատ ըլլալով մէկտեղ, պէտք է ըսել, բազմաթիւ անդամներ կը հաշուէ Հ. Բ. Ը. Մ·եան մէջ եւ իր խառնուածքին համապատասխան կը գտնէ Վարդանանց Ասպետներու Միութիւնը, որուն հիմնադրութեան մէջ (1916) մեծ դեր են կատարած պատուելիները :

Կար ժամանակ, երբ Հայոց Առաքելական եկեղեցին ձեւով ու խորքով միաձոյլ Ազգային – Կրօնական հաստատութիւն էր: Կրօնական եւ միաժամանակ ազգային հանգամանքը այդ հինաւուրց հիմնարկութենէն անբաժանելի էր :

Մեր բարձրաստիճան կրօնաւորներէն սկսած մինչեւ յետին գիւղի քահանան, մշակներն ըլլալով հանդերձ Քրիստոսի վարդապետութեան, էին նաեւ ազգային դաստիարակներ :

Անոնք, իրենց անձնական օրինակով, Քրիստոնէութիւնը նոյնացուցած էին հայութեան եւ հայութիւնը՝ Քրիստոնէութեան հետ :

Այդ օրինակին հետեւած պիտի ըլլար նաեւ հայ կղերը: Մինչեւ այն թուականը, որ համայնավարութիւն կամ բոլշեւիզմ կոչուած ճիւաղը ինչպէս ամէն տեղ, մեր անդաստանն ալ վարակեց, ներս մտաւ մեր եկեղեցիէն, պղտորեց մեր եկեղեցականութիւնն ալ, հազար ու մէկ ձեւեր կիրարկելով, խոստումով եւ տեղին համեմատ սպառնալիքով հաշմեցուց գլխաւորաբար մեր բարձրաստիճան եկեղեցականութիւնը, մտցուց սաղայէլական ամբարշտութիւնը Հայոց Եկեղեցիէն ներս ու բաժնեց զայն :

Ժամանակի ընթացքին գործեց կամաց կամաց, անզգալի ներթափանցումով: Եկեղեցականութեան մէջ փնտռեց տկար ու փառասէր անհատներ: Փառք Աստուծոյ, այս վերջինները անպակաս էին մեր կղերական բարձր դասուն մէջ :

Աշխատանքի եւ գերմարդկային ճիգերու շնորհիւ է, որ բաժնուած մեր եկեղեցիները ոգիով ու դաւանանքով կապուած կը մնան Մայր Աթոռին, որ անուն մըն է միայն, Բոլշեւիզմի ձեռքին խաղալիկ անուանական հաստատութիւն մը :

Այս իմաստով մեր եկեղեցին մասամբ եւ գործնականօրէն դարձած է միջազգային: Այն եկեղեցիները եւ այն եկեղեցականները, որոնք կապուած են եւ ունին հայութեան ազգային հաւատքի վարչութիւններ ու մարմիններ, անոնք կեանքի ամէն մարզի մէջ կը պահեն հինաւուրց եւ աւանդական այս հաստատութեան զուտ ազգային – կրօնական հանգամանքը:

Մեծ ցաւով պէտք է արձանագրել հոս, որ 1933էն ի վեր, Հիւս· Ամերիկայի եւ Քանատայի մէջ երկուքի է բաժնուած Հայոց եկեղեցին: Պահած են կրօնական ծէսն ու դաւանանքը եւ սակայն եկեղեցին եւ անոր վարչութիւնն ու Առաջնորդարանը բաժնուած են երկուքի :

Ջուր է կանգ առնել երկրորդական պատճառներու վրայ: Մենք հոս քանի մը տողով ստուարաթիւ գաղութի մը փաստական նկարագրութիւնն է որ կ'ընենք, չենք ուզեր երթալ աւելի հեռուները :

Մեր եկեղեցիի բաժանման գլխաւոր պատճառը Բոլշեւիզմն է :

Օր մը պիտի բացուին փակ մնացած աչքերը Ամերիկայի մէջ եւ գդաստութեան պիտի գան բոլոր այն Հայերը, մանաւանդ կղերական առաջնորդները, որոնք զոհ եղած են այդ ճիւաղին :

Նշաններ կան, եւ կ'երեւան արդէն այսօր, վարչապէս ու դաւանանքով էջմիածնին կապուած ամերիկահայ եկեղեցին ինքն իր մէջ սկսած է ճարճատիլ, բաժնուելով Ներսոյեան – Գալֆայեան հատուածներու :

(Շար·) Կ· ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱՒՍՏՐԻԱՅԷՆ ԵՏՔ

*

ԽՄԲ·— Այս խորագրին ներքեւ, «Լը Մոնտ»ի քաղաքական աշխատակիցներէն Պ· Անտրէ Ֆօնթէն կը հրատարակէ ուշագրաւ յօդուածաշարք մը, որմէ կը քաղենք հետեւեալ մասերը·—

Երկրորդ աշխարհամարտի վերջաւորութենէն տասը տարի ետք Եւրոպայի մէջ գոյութիւն ունեցող բոլոր հողային հարցերը գրեթէ լուծուած էին, բացի մէկէն· — Գերմանիան: Զօրսերը այս ամառ պիտի խօսին դարձեալ այս հարցին մասին: Սովետական դիւանագիտութեան «Ջին – հալք»ը արդեօք յոյսեր կը ներշնչէ՞ որ այս մասին համաձայնութիւն մը կարելի պիտի ըլլայ: Ինչ որ լաւ նկատուեցաւ Աւստրիոյ համար, արդեօք պիտի յարմարի՞ Գերմանիոյ: Պ· Մոլոթովի Վիէննայի մէջ արտասանած ճառը դէպի այս ուղղութիւնը կ'առաջնորդէ սովետական բրօբականտը:

Գերմանիոյ համար ի՞նչ պիտի նշանակէր « աւստրիական » լուծում մը: Նախ որ զայն դրին այնպիսի վիճակի մը մէջ, ուր կը գտնուէր Աւստրիան երբ ստորագրուեցաւ Պետական դաշնագիրը : Այսինքն, երկիրը ներկայացուեցաւ կառավարութեան մը կողմէ որ արդիւնքն էր ազատ ընտրութիւններու, որ կ'ընդունէր Զօրսերու կողմէ իրեն եղած հաշտութեան առաջարկութիւնները եւ ինքզինքը կը յայտարարէր չէզոք: Աւելորդ է կրկնել հոս, որ այս հիման վրայ էր որ Արեւմուտքը անցեալ տարի կ'առաջարկէր Պերլինին «Իտընի ծրագիրը», որ կը նախատեսէ երկու Գերմանիաներուն մէջ միջազգային հսկողութեան տակ ազատ ընտրութիւններ եւ այդ ընտրութիւններէն ծնող կառավարութեան կուտայ կատարեալ ազատութիւն յարելու Արեւելքին, Արեւմուտքին եւ կամ ոչ մէկուն :

Կը թուի թէ Սովետները շատ հեռու չեն « Իտընի ծրագիրը » ընդունելէ: Անցեալ ձմրան, գերմանական հարցին խաղաղ լուծման համար Վարշաւայի մէջ տեղի ունեցած հաւաքոյթի մը ընթացքին Մոսկուայի ներկայացուցիչները յայտարարեցին թէ իրենց կառավարութիւնը պատրաստ է վերսկսիլ բանակցութիւնները Արեւմուտքին հետ՝ «Իտընի ծրագրին» հիման վրայ, աւելցնելով սակայն երկու պայմաններ ·—

Ա·— Ջնջուեցնել Փարիզի համաձայնութիւնը: 9 Դեկտ· թուակիր սովետական ծանուցագիր մը, օրինակ, կը յայտարարէր· — « Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը Գերմանիոյ միացման մասին Զօրսերու կողմէ կատարուած բանակցութեանց որեւէ արդիւնաւոր ելք չպիտի հովէր »:

Բ·— Գերմանիոյ գրաւման ուժերը պէտք է հեռանան Գերմանիայէն ազատ ընտրութիւններէն առաջ :

Կը կարծենք որ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը չի կրնար արգելք ըլլալ բանակցութեանց: Մնաց որ տակաւին շատ հեռու է այն օրը ուր Վէհրմախթի առաջին զինուորները պիտի հագնին իրենց համազգեստները: Եթէ Սովետներուն նպատակն է արգիլել Արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը, անոնք բոլոր միջոցները եւ երկար ժամանակ ունին արգիլելու այդ բանը :

Գալով երկրորդ պայմանին, Պ· Մոլոթով կը պնդէ թէ կարելի չէ ազատ ընտրութիւններ կատարել երկրի մը մէջ ուր կը գտնուին գրաւման բանակներ: Սակայն Աւստրիոյ ազատ ընտրութիւնները երբ տեղի ունեցան, գրաւման բանակները հոն էին եւ այդ ընտրութիւնները անցան օրինապահութեան մէջ եւ այն կառավարութիւնը որ ծնաւ այդ ընտրութիւններէն ստացաւ Մոսկուայի շնորհաւորութիւնները իր «անկախութեան քաղաքականութեան » համար :

Սովետներու դիրքը, ուրեմն, խոտոր կը համեմատի գերմանական հարցին լուծման, քանի որ անոնք պայման կը դնեն որ գրաւման ուժերը հեռանան ընտրութիւններէն առաջ, մինչդեռ աւստրիական հարցի կարգադրման պարագային հակառակն էր: Արեւմուտքի դիրքը այդ մասին որոշ է: Անոնց համար ընտրութիւններէն առաջ գրաւման ուժերու հեռացումը կը նշանակէ զրկուիլ կարեւոր ապահովութենէ մը: Անոնք կրնան համաձայնիլ այդ բանին եթէ գերմանական հարցին մասին կատարեալ համաձայնութիւն մը գոյանայ :

Ուրեմն, իրերու ներկայ դրութեամբ, երկու գլխաւոր հարցերէ կախում ունի Արեւմտեան եւ Արեւելեան Գերմանիաներու միաւորման խնդիրը · Ա·— Գրաւման ուժերու ազատ ընտրութիւններէն առաջ կամ վերջ հեռանալը եւ Բ·— Հարցին կարգադրութեան համար Փանքովի մաս –

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԿԱՅԾՀԱՆԸ

(ՀԷՔԻԱԹ)

●

Աստուա՛ծ իմ, որքա՜ն ոսկի կար մէջը, ամբողջ Քօփէնհակ քաղաքը ծախու առնելու բաւական :

Զինուորը անմիջապէս իր գրպանէն եւ մեծ պայուսակէն դուրս նետեց արծաթէ դրամները եւ զանոնք փոխարինեց ոսկիով : Այնքան լեցուց գրպանները, պայուսակը եւ նոյնիսկ գլխարկը, որ ծանրութեան տակ կքած, չէր կրնար քալել :

Հարո՛ւստ էր :

Շունը վերստին դրաւ սնտուկին վրայ, դուռը փակեց եւ ծակէն պոռաց ջադուկին·

— Հիմա կրնաս զիս վեր քաշել :

— Կայծհանը առի՞ր, հարցուց պառաւը :

— Զար սատանայ, բոլորովին մոռցայ:

Վերադարձաւ փնտռելու համար կայծհանը :

Յետոյ ջադուկը սկսաւ քաշել չուանը եւ քիչ յետոյ զինուորը գրպանները եւ պայուսակը ոսկիով լեցուն ինքզինքը գտաւ մեծ ճամբուն վրայ :

— Ի՞նչ պիտի ընես այս կայծհանը, հարցուց զինուորը :

— Քու ինչ փոյթդ, դուն ոսկին ստացար, ինծի տուր կայծհանը :

— Օ՛հ, այդքան աղմուկ մի հաներ եւ ըսէ ինծի անմիջապէս թէ ի՛նչ պիտի ընես այդ կայծհանը, ապա թէ ոչ սուրս քաշելով գլուխդ տեղէն կը թռցնեմ :

— Ո՛չ, պատասխանեց ջադուկը :

Զինուորը բարկանալով խկոյն գլխատեց ջադուկը եւ դրամները ծրարելով պառաւին գոգնոցին մէջ, ուսը առաւ եւ կայծհանն ալ գրպանը դնելով դէպի քաղաք յառաջացաւ :

Գեղեցիկ ու մեծ քաղաք մըն էր :

Մտաւ առաջնակարգ պանդոկ մը, վարձեց ամենագեղեցիկ սենեակներէն մին եւ ապսպրեց ընտիր կերակուրներ: Հարո՛ւստ էր ...

Ծառան որ պաշտօն ունէր ներկելու իր կօշիկները, տարօրինակ գտաւ որ այսքան հարուստ պարոն մը ունէր հասարակ կօշիկներ, որովհետեւ զինուորը ժամանակ չէր ունեցած զանոնք փոխելու: Հետեւեալ օրը միայն կրցաւ վայելուչ զգեստներ եւ կօշիկներ գնել :

Եւ ահա՛ զինուորը դարձաւ հարուստ մեծատուն մը: Բոլորը յարգանքով կը շրջապատէին զինքը, տեղեկութիւններ կուտային իրեն քաղաքին մէջ գոյութիւն ունեցող գեղեցիկ բաներուն մասին եւ կը խօսէին իրեն թագաւորին եւ իր աղջկան՝ գեղանի իշխանուհիին մասին :

— Ինչպէ՞ս կարելի տեսնել իշխանուհին, հարցուց զինուորը :

— Շատ դժուար է, պատասխանեցին իրեն: Իշխանուհին կը բնակի պղնձեայ մեծ դղեակի մը մէջ որ շրջապատուած է բարձրաբերձ պատերով եւ աշտարակներով : Բացի թագաւորէն, ո՛չ ոք կրնայ հոն մտնել, որովհետեւ, գուշակութեան մը համաձայն իբրեւ թէ իշխանուհին օր պիտի ամուսնանայ պարզ զինուորի մը հետ եւ այդ չարագուշակ տարաձայնութիւնը վրդոված է թագաւորը :

— Շատ կը փափաքէի զայն տեսնել, մտածեց զինուորը, սակայն ինչպէ՞ս պիտի կրնամ այդ արտօնութիւնը ստանալ :

Մինչ այդ ուրախ կեանք մը կը վարէր ինք: Ամէն օր թատրոն կը յաճախէր, կառքով կը շրջէր թագաւորին պարտէզին մէջ եւ ինչ որ գնահատելի էր շատ ողորմութիւն կը բաժնէր: Փորձառութեամբ գիտէր թէ ի՛նչ դառն էր աղքատ ըլլալը: Հիմա ինք հարուստ էր, գեղեցիկ եւ ճոխ հագուստներ ունէր եւ շրջապատուած էր բազմաթիւ բարեկամներով որոնք միաբերան կը կրկնէին շարունակ· «Սիրալիր եւ ողորմած էք դուք, կատարեալ բարութեան ապետ մը»:

Այս խօսքերը անուշ կը հնչէին իր ականջին :

ԱՆՏԷՐՍԸՆ

Թարգմ· Ա· Գ·

(2) (Շար·)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Հ. Յ. Դ. ԳԱՀԻՐԷԻ շարքերը մտած են 12 նորագիրներ, նկքահայրութեամբ Ս. Վրացեանի, որ բացատրած է Դաշնակցական պարտականութիւնները ազգին եւ հայրենիքին հանդէպ: Այս ընկերական խնջոյք մը տեղի ունեցած է ի պատիւ Գահիրէի հին ընկերներուն: Լեւոն Տէր Աստուրեան յայտարարած է թէ խնջոյքը կազմակերպուած է ծանօթացնելու 12 նորագիրները հին ընկեր՝ երուն: Բոլորն ալ շեշտած են թէ Դաշնակցութիւնը խօսքի կուսակցութիւն չէ, այլ գործի եւ զոհաբերութեան: Դաշնակցականը նուիրեալ մըն է, որ պատրաստ է ամէն զոհողութիւն ընել մեր ժողովուրդին համար, առանց փոխարէն բան մը ակնկալելու: Այս պատճառով ալ Դաշնակցութիւնը միշտ կը մնայ կենսունակ:

ԷՍԱԵԱՆ վարժարանի (Պոլիս) վաթսունամեայ յոբելեանի տօնակատարութիւնը կատարուած է մեծ շուքով: 60 տարի առաջ Մկրտիչ եւ Յովհաննէս Էսաեաններ հիմնեցին այս հաստատութիւնը: Հովանաւորած է Գարեգին պատրիարքը եւ խօսած գեղեցիկ ճառ մը: Ներկայ եղած են կրթական տնօրէնութեան պաշտօնատարներ, վարժարաններու տնօրէններ:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Թագաւորին այցելած է Մայիս 17ին Խադ արք., ընկերակցութեամբ Երուսաղէմի Հայոց պատր. տեղապահ Եղիշէ արք. Տէրտէրեանի, Երուսաղէմի վանքին քարտուղար Կարպիս Հինդլեանի եւ Ամմանէն Պ. Հայկ Փէլթէքեանի: Այս առթիւ Խադ արք. ըսած է թէ «իմ եւ Լիբանանի եւ Սուրիոյ հայ ժողովուրդի յարգանքը ու սրտագին շնորհաւորութիւնը կը յայտնեմ ձեր երջանիկ ամուսնութեան առիթով: Հաշեմական տոհմին բոլոր Թագաւորները միշտ հայրախընամ վերաբերմունք ցոյց տուած են հայ ժողովուրդին հանդէպ: Ձերդ վեհափառութիւնը հարազատ յաջորդն է իր մեծանուն նախորդներուն: Կը մաղթեմ որ տէրը անսասան պահէ հաշէմական գահը և երկար կեանք պարգեւէ»: Երիտասարդ Թագաւորը շնորհակալութիւն յայտնելէ ետք, ըսած է թէ Հայերը իմ լաւագոյն բարեկամներս եւ հպատակներս կը նկատեմ, որոնք շնորհիւ իրենց ընդունակութիւններուն լաւ դիրքեր ունին:

× Երուսաղէմի տեղապահը Եղիշէ արք. Յորդանանի Թագաւորին նուիրած է երկու թանկարժէք գորգանօթներ (վազ) Լուդովիկոս ԺԴ.ի ժամանակէն:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Հայր Յովսէփ Վ. Ջաքարեան յանկարծամահ եղած է Պէյրութի մէջ: Վիէննական Մխիթարեան միաբանութեան անդամներէն էր: Տասնըութ տարիէ ի վեր իր ուժերը ի սպաս դրած էր Պէյրութի Մխիթարեան վարժարանի կազմակերպման եւ մատակարարման գործին: Բնիկ Թոքատցի էր: Վարդապետ ձեռնադրուելէ ետք ղրկուած էր նաեւ Պուլկարիա:

ՃԻՆԻԻ (Լիբանան) մատրան եւ դպրոցին հողը գնած է Ազգ. առաջնորդարանը: Հողը ունի 1290 քռ. մեթր տարածութիւն, որուն վրայ շուտով պիտի շինուի մատուռի եւ դպրոցի շէնքերը: Այս զոյգ շինութեանց ծախքերը պիտի հոգայ Նիւ Եորքի Կիւլլապի Կիւլպէնկեան հաստատութիւնը:

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ Հ. Կ. Խաչի կազդուրման կայանի հիմնարկէքի արարողութիւնը տեղի ունեցած է Մայիս 22ին, ի ներկայութեան առաջնորդ Մամբրէ արք. Սիրունեանի, Վարդան եւ Գէորգ քահանաներու, Մխիթարեան վարժարանի տնօրէն Հայր Եսայի եւ «Յուսաբեր» Մշակութային ընկերակցութեան անդամներուն, որոնք Գահիրէէն գացած են յատկապէս հիմնարկէքին համար: Ճարտարապետն է Յ. Գարակէօզեան: Բացման խօսքը ըրած է Կ. Խաչի ատենապետուհի տիկ. Վ. Խաթանասեան: Հիմնարկէքի ծիսական արարողութիւնը կատարած է Առաջնորդը եւ օրհնած հիմնաքարին տակ զետեղուած աւարկաները: Բանաստեղծ Արսէն Երկաթ կարդացած է գեղեցիկ քերթուած մը, որ նոյնպէս զետեղուած է հիմնաքարին տակ, միւս վաւերաթուղթերուն հետ: Այս մատուցուած է մատաղ: Հանդիսութեան մէջ խօսած են վարչութեան նախագահ Տիկին Թ. Կիրակոսեան, Պ. Լ. Յովհաննէսեան, Բժ. Ե. Խաթանասեան, Պ. Բ. Զէքիճեան, Արսէն Երկաթ եւ վերջին խօսքը ըրած է Առաջնորդը՝ Մամբրէ արք.:

ԸՆԿԵՐ Յ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ Քանատայի ընկերներէն, իր Պէյրութ այցելութեան ընթացքին մասնաւոր ունկնդրութիւն ունեցած է Հանրապետութեան նախագահ Քամիլ Շամունի հետ: Ունկնդրութեան ընթացքին ընկեր Մուրատեան շնորհակալութիւն յայտնած է այն բարիքներուն որ հայ ժողովուրդը կը վայելէ ազնիւ Լիբանանի կառավարութեան եւ ժողովուրդին կողմէ: Նախագահը ջերմ ընդունելութիւն ըրած է եւ գնահատանքով խօսած Հայերու մասին, գովելով Հայերու աշխատասիրութիւնն ու ընդունակութիւնները եւ օրինապահ քաղաքացիի ընթացքը: Ընկեր Մուրատեան տեսակցութիւն ունեցած է նաեւ խորհրդարանի նախագահ Ատէլ Օսէյրանի եւ Լիբանանցի պետական դէմքերու հետ, որոնք նոյնպէս գովասանքով արտայայտուած են Հայերու մասին: Մուրատեանի ընկերացած է պետական հայ երեսփոխան ընկեր Մովսէս Տէր Գալուստեան:

Պ. ԹՈՐԳՈՄ Ղազարոսեան, Միլանոյի ծանօթ առեւտրականը պարգեւատրուած է Պէյրութի մէջ, Իտալիոյ դեսպան Փիօ Արչի կողմէ, որ տուած է անոր Իտալական Հանրապետութեան Արժանեաց Ասպետի Շքանշանը, իր մատուցած ծառայութեանց համար:

նակցութիւնը կամ ո՛չ խորհրդակցութեանց:

Ամէն պարագայի, մօտ ապագայի մը կարելի պիտի ըլլայ չափել Արեւելքի եւ Արեւմուտքի բարեկամեցողութիւններու աստիճանը գերմանական թնճուկին բարւոք լուծման համար:

Արեւմուտքի դիւանագէտներուն մեծագոյն ջանքը պիտի ըլլայստեղծել պայմաններ որոնք ընդունելի ըլլան թէ Սովետներուն եւ թէ Գերմանացիներուն կողմէ եւ թէ այդ պայմանները չկորսնցնեն իրենց ապահովութեան ուժը եւ չդառնան թուղթի վրայ գրուած պարապ խոստումներ:

Շատ մը Գերմանացիներու համար, մասնաւորապէս Արեւելեան Գերմանիոյ բնակիչներուն համար, Ռուսերու հեռացումը պէտք է անպայման փոխարինուի Ատլանտեան դաշինքի ջնջումով: Այս պայմաններուն մէջ աւելի խելացի գործ մը ըրած կ՚ըլլայ Արեւմուտքը առաջարկելով Ռուսերուն որպէսզի ամբողջ Գերմանիոյ մէջ ընտրութիւնները չուտափոյթ կատարուին եւ այդ ընտրութիւններուն առթիւ դրուած պայմաններն ալ պէտք է որ չափաւոր ըլլան:

ՇԱՀԵԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

★

Ֆրանսահայ Լսարանը հաճոյքն ունեցաւ լսելու հոս ծնած համալսարանական երիտասարդ Պ. Յարութիւն Ասլանեանը, որուն նիւթն էր «Ամիրաներու գործունէութիւնը Օսմ. Կայսրութեան մէջ»: Յայտնութիւն մը եղաւ լսարանականներուն համար Եւրոպական մշակոյթով սընած երիտասարդը, որ ոչ միայն սորված է իր մայրենի լեզուն, այլեւ լրջօրէն սերտած է Հայոց մօտաւոր անցեալի պատմութիւնը: Ան քաջածանօթ է ոչ միայն իր նիւթին, այլ մասնագէտ մըն է: Աւելի քան մէկ ժամ տեւող այս դասախօսութիւնը, յստակ եւ գեղեցիկ կառուցուածքով եւ մանաւանդ ճոխ հայերէնով, մեծ գնահատանքի արժանացաւ:

Երիտասարդ դասախօսը նիւթին անցնելով, ըսաւ. — «Անիի կործանումէն վերջ, մեր ընտրանին ապաստանեցաւ Ակն: Հմուտ եւ հեռատես անձնաւորութիւններ, որոնք ապա եկան Պոլիս հաստատուիլ: Պատմութիւնը կը հաստատէ թէ, անոնք ոչ միայն երեւելի վաճառականներ եղած են, այլ նաեւ աննման սեղանաւորներ եւ մեծ ելմտագէտներ:

Եղած են նամանաւանդ դրամը լաւ գործածող իրական վարպետներ: Պ. Ասլանեան յիշեց Փափազեան, Ճանիկ Ամիրա, Ճէզահիրեան, Տատեան, Պալեան, Տիւզեան, նոյնպէս նշանաւոր եղած է Չէլէպի ամիրան: Մուրատչա տ՚Օհսըն եղած է Շուէտի դեսպան Սուլթաններուն օրով, եւ մեծ պատմագէտ էր Օսմ. Կայսրութեան: Այսօր իսկ անոր պատմութիւնը կը գործածեն Թուրքերը գնահատանքով:

Հայ ամիրաներուն իմաստուն քաղաքական եւ ազգային նշանաբանը եւ ուղեգիծը եղած է «Գլուխդ շատ վեր մի հաներ որ չկտրեն, եւ շատ մի ծռիր որ չկոխկոտեն»:

Դասախօսը ըսաւ թէ «անոնք շատ անգամ հրաշքի հաւասար գործեր տեսան մեծ հեռատեսութեամբ: Անոնք երբեք չմոռցան մեր ազգային աւանդութիւնները: Շատ անգամ կեանքի գնով պաշտպանեցին Ազգային Եկեղեցին եւ ժողովուրդը: Անոնք շատ հաւատարմօրէն ծառայեցին Օսմ. անծայրածիր կայսրութեան, ու նաեւ օգտակար եղան ոչ-հայ քրիստոնեաներուն, տարին շինարարական մեծ աշխատանքներ, շինելով մզկիթներ, պալատներ, ղեւակներ, եկեղեցիներ, ազգ. հիւանդանոց, պարտաններ, մատենադարաններ: Չարկ տուին մշակոյթին, առանց մոռնալու դպրոցն ու դպրութիւնը»:

Մեծ ապագայ խոստացող այս երիտասարդը, իր տուրքը կը բերէ ազգային մշակոյթին: Փափաքելի պիտի ըլլար որ ուրիշ երիտասարդներ հետեւելով այս օրինակին, պրպտէին մեր հարուստ բարոյական գանձերը: Մեծ գնահատանքի արժանանալով բուռն ծափերու մէջ վերջացուց այս պզգօգուտ շահեկան դասախօսութիւնը:

Գ. ԱԴԱՄԵԱՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի, 29 Մայիսին, տեղի ունեցաւ Պանեէօ Քաշանի հայկական դպրոցին տարեկան հանդէսը՝ ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Օր. Ծալեանի:

Դպրոցը որ կը շարունակուի տասը տարիէ ի վեր, նիւթապէս կը մատակարարուի եկեղեցւոյ Կրթ. Մարմնին կողմէ, հսկողութեամբ տեղացիներէ կազմուած խնամակալութեան մը: Տարեկան պիտաճէն է աւելի քան 150.000 ֆրանք, որ ամբողջութեամբ կը հոգայ Կրթ. Մարմինը:

Հանդէսին ամբողջ տեւողութեան 30-35 մանչուկներ ու աղջնակներ երգեցին, պարեցին ու արտասանեցին:

Սիրուն կտորներ էին «Սոսկալի հօրեղբայրը», «Թիք — Թաք» եւ «Ծաղկավաճառուհին ու բանջարավաճառուհին» տըրամախօսութիւնները: Հաճոյք մըն էր տեսնել փոքրիկներուն պարերը՝ հայկ. տարազներով պճնազարդուած:

Յաջող աշակերտները ստացան արժէքաւոր գիրքեր:

Ինչպէս միշտ՝ այս անգամ եւս երգերու ղեկավարութիւնը ստանձնած էր Օր. Շիրինեան:

Ուսուցչուհին ցաւով դիտել տալէ վերջ սեփական սրահի մը չգոյութեան պատճառով իր եւ մանուկներուն կրած նեղութիւնները, կոչ ըրաւ հրապարակաւ որ պէտքի գաղութը մտածէ այդ մասին եւ ձեռնարկէ սրահին կառուցման:

ՀԱՆԴԻՍԱԿԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Երկուշաբթի օր հին եւ թանկարժէք գիրքերու աճուրդի մը ատեն ծախուած է քսան հազար ֆրանքի Առաքել Թաւրիզեցիի Հայոց պատմութիւնը, 1669ին Ամսթերտամ տպուած: Գիրքը 650 էջերէ կը բաղկանար գորշ գոյն կափարիչով մը, վրան ձուաձեւ շրջանակի մը մէկ գծուած խաչ մը, Արեւը, լուսինը եւ աստղեր, մէջտեղն ալ հին երբայերէն Քրիստոս գրուած: Ամբողջութիւնը շատ լաւ վիճակի մէջ պահուած էր: Ի բացակայութեան հայ գնորդներու, աճուրդէն օգտուեցաւ օտար գրավաճառ մը:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՍԻԱՄԱՆԹՕ (Նահատակութեան քառասնամեակին առթիւ) հոգեվարքի եւ յոյսի ջահեր, Կարմիր լուրեր բարեկամէս Հայրենի հրաւէր, Սուրբ Մեսրոպ: Տպարան Խալան, Եղուարդ Պողպատեան, Պուաթ Փօսթալ, 3261, Պէյրութ, Լիբան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (59)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԺԹ.

Մեծ գոհունակութեամբ դիտեցի որ այս խօսքերս ունեցան իրենց արդիւնքը. — վրդովանքի ստուեր մը անցաւ մարդուն դէմքին վրայէն: Խորհեցաւ թէ Սիւզան կրնար ինծի հեռախօսած ըլլալ: Երանի թէ իրաւ ըլլար:

— Կը բաւէ, գոչեց կոպտօրէն, ոտքի ելլելով:

— Ինծի ի՞նչ պիտի ընէք, հարցուցի, ջանալով պահել պաղարիւնս:

— Դնել այնպիսի տեղ մը ուր չարիք չկրնաք գործել այն պարագային՝ երբ ձեր բարեկամները ձեր ետեւէն գան:

Վայրկեան մը արիւնս սառեցաւ երակներուս մէջ, բայց իր յետագայ բառերը ինծի վստահութիւն ներշնչեցին:

— Վաղը պիտի պատասխանէք քանի մը հարցումներու, ատկէց վերջ պիտի պարզուի թէ ինչ պիտի ընենք ձեզի: Եւ ըսեմ, օրիորդ, որ ձեզ նման փոքրիկ պարագլուխները խօսեցնելու շատ միջոցներ ունինք:

Ուրախառիթ չէր, բայց գոնէ յետաձգում մըն էր: Մինչեւ վաղը ժամանակ ունէի: Պարզ էր թէ մարդը մեծաւորի մը հրամանները կը գործադրէր: Այդ մեծաւորը Փեկէ՞թն էր արդեօք:

Ձայն տուաւ եւ երկու Քաֆիրներ մէջտեղ ելան: Զիս տարին վերի յարկը: Կռուեցայ, պայքարեցայ բայց ի վերջոյ կաշկանդելով ձեռքերս ու ոտքերս կապեցին, գոցեցին բերանս, սենեակը ուր տարին զիս ձեղնայարկի պէս բան մըն էր, ճիշդ ձեղունին ներքեւ: Փոշոտ էր եւ բնակուած ըլլալու հետքն անգամ չէր տեսնուեր: Հոլանտացին ծաղրական խոնարհութիւն ընելով քաշուեցաւ ու դուռը փակեց:

Բոլորովին անօգնական էի: Խորտակուած ու կաշկանդուած՝ անկարող էի թեթեւ շարժում մը անգամ ընելու, խցուած բերանս ալ պոռալ-կանչելու արգելք կ՚ըլլար: Ու եթէ բախտի խաղով մը տունը մէկը մտնելու ըլլար, պիտի չկրնայի անոր ուշադրութիւնը վրաս հրաւիրել: Վարը դրան մը փակուելուն ձայնը առի, վստահաբար Հոլանտացին դուրս կ՚ելլէր:

Մարդ կատաղութիւն կը զգայ, երբ կը տեսնէ որ անկարող է որեւէ բան ընելու: Բոլոր ուժս հաւաքած, փորձեցի զիս կաշկանդող կապերը քակել, անօգուտ, ի վերջոյ հրաժարեցայ այս անօգուտ փորձէն ու նուաղեցայ, կամ թերեւս խոր քուն մտայ: Երբ ինքնագիտակցութեան եկայ, ամէն կողմս կը ցաւէր: Կատարեալ մութ էր այժմ, գիշերը պէտք է շատ յառաջացած ըլլայ, վասնզի լուսինը՝ բարձրացած երկնակամարին վրայ, կը լուսաւորէր սենեակս փոշեպատ լուսամուտին ընդմէջէն: Բերանակապը դրեթէ կը խեղդէր զիս, ձեռքերուս ու ոտքերուս կապերն ալ անտանելի ցաւեր կը պատճառէին:

Յանկարծ աչքիս զարկաւ, սենեակին մէկ անկիւնին մէջ, ապակիի կտոր մը, որ կը փայլէր լուսնի լոյսին մէջ: Ցնցում մը ունեցայ:

Բազուկներս ու սրունքներս կապուած էին, բայց տակաւին կրնայի գլտորիլ: Ցամք ու ձախլիկ շարժումներով գործի սկսայ: Դիւրին բան չէր, սոսկալի ցաւերէս զատ, — քանի որ ձեռքերովս անկարող էի ծածկել դէմքս, — որոշ ուղղութեան մը հետեւիլն ալ դժուար էր: Ամէն ուղղութեամբ կը թաւալէի, բացի նպատակէտէս: Վերջապէս յաջողեցայ զայն ձեռքերուս դպցնել:

Գործս դիւրացած չէր տակաւին: Երկար ժամանակ տեւեց մինչեւ որ ապակիին կտորը պատին դէմ զետեղեցի եւ կապերս շփեցի անոր վրայ: Սրտամաշուք աշխատանք: Այսպէս վեր-վար քսելով, վերջապէս յաջողեցայ «սղոցել» դաստակներուս կապերը: Մնացեալը ժամանակի խնդիր էր այլեւս: Աշխուժով շփեցի զանոնք եւ քակեցի բերանիս արգելակը: Խոր շունչ մը քաշեցի:

Շուտով քակուեցան վերջին կապանքս ալ, ու յամրաբար ոտքի ելլելով՝ բազուկներս վեր վար շարժեցի, արեան շրջանառութիւնս կանոնաւորելու համար: Այժմ ուտելու մեծ փափաք մը ունէի:

Քառորդ ժամի չափ սպասեցի, վստահ ըլլալու համար թէ ուժս վերստացա՞ծ էի արդեօք:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Ֆորտ ընկերու-թեան տուած որոշումը, աշխատաւորին «տարեվարձքի երաշխաւորութեան» մասին, որուն շնորհիւ գործաւորին վերջ տրուեցաւ, «յեղափոխութիւն» մը կը նըկատուի դրամատիրական դրութեան աշ-հեստակցականներուն կեանքին մէջ: Ապացոյց մը՝ թէ եթէ ճարտարարուես-տական ձեռնարկ մը ունի պէտք եղած արդիւնէութիւնը, կրնայ ընդարձակ ապա-հովութիւններ պարգեւել աշխատաւորու-թեան :

ՊԱՔԱԼՈՐԷԱՅԻ քննութիւններուն այս տարի արձանագրուած են 150.000 թեկ-նածուներ: Իդական սեռէն թեկնածունե-րուն թիւը աւելի մեծ է :

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԻ ֆրանսական Ռընօ գոր-ծարանները 1954ի ընթացքին ունեցած են չորս միլիառ ֆրանքի զուտ շահ մը, որմէ 750 միլիոնը պիտի յատկացուի աշխատա-ւորութեան իբրեւ շահաբաժին :

ՃԱՓՈՆԵՒԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ բանակցու-թիւնները հաշտութեան դաշնագրին մա-սին, պաշտօնապէս սկսան Լոնտոնի մէջ երէկ: Ինչպէս հաղորդած էինք անցեալ շաբաթ տեղի ունեցան շարք մը կիսա-պաշտօնական հանդիպումներ երկու պատուիրակութեանց միջեւ: Վերջին տե-ղեկութեանց համաձայն, խորհրդային պատուիրակութիւնը առաջին նիստէն ետք, առանց պատճառը յայտնելու խնդ-րած է մէկ շաբաթով յետաձգել բանակ-ցութիւնները: Կապ մը կը տեսնուի Նեհ-րուի այցին հետ մէկ կողմէ, վարչապետ Ատլնաուըրի դրկուած հրաւէրին հետ միւս կողմէ:

ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարը Չինաստանի վարչապետէն նորէն խնդրեց որ ազատ արձակուին ամերիկացի 11 օդանաւորդ-ները :

THEATRE MARIGNY
(Métro Champs-Elysées-Clémenceau)

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ, ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 14.30ԻՆ
ՄԵԾ «ԿԱԼԱ» (ինչպէս ամէն տարի)

ԷԼԷՆ ԱՎՆԱՅԻ

Փոքրերու պալէններ, 3էն 17 տարե-կան պարողներու կողմէ:

Նուագախումբ՝ ղեկավարութեամբ՝

RICHARD BLAREAUի

(Օփերայի նուագախումբի վարիչ)

Քօռեկրաֆի՝ Էլէն Ավնայի (Ավնա-թանեան), Պիզէի, Տըլիպի, Շօփէնի, Մու-սորսկիի, Քօրսաքօֆի, Օֆընպախի, Շթրաուսի, Ջայքովսքիի գործերու վրայ:

Տոմսերը՝ թատրոնը, թատերական ա-ժանսները եւ դասական պարի դպրոցը, Էլէն Ավնա,

22, Rue Armengaud, St. Cloud, MOL. 44-38

ՀԱՅԱՃԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի երեկոյեան ժամը վեցին, ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Սէն Պրինոյի մատրան մէջ (148 ռիւ տը լ'Էկալիզէ): Ս. Խաչի ժողովրդ.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Ամմանէն Տիկին Մա-րեամ կը փնտռէ իր եղբայրը Մինաս Կա-րապետեան, Բրդնիքցի, որդի Տիգրանի եւ Եղիսաբէթի, ունեցած է երեք եղբայր, Սերոբ, Քերոբ եւ Ղազարոս:

Յունաստանէն Մարթա Քէքլիքեան կը փնտռէ իր եղբայրը Արթաքի Քէքլիքեանը եւ իր քոյրենը Հաճիպէյ Քէքլիքեանը:

Լուր ունեցողներէն դրել Ս. Խաչ ժողո-վրդապետութեան, 10պիս, ռիւ Թուէն, Փարիզ (5) :

ՃՇԴՈՒՄ ՄԸ.— Մեր Վարպարէլի թղ-թակիցը կը խնդրէ մենէ ճշդել թէ «Ամա-սիացիներու խնջոյքի նկարագրութեան մէջ Պ. ատենապետին անունը պիտի ըլլայ Զորիկեան եւ ոչ թէ Զէօրէկեան: Այս առ-թիւ բոլորէն կը խնդրենք որ մանաւորա-բար որեւէ անունի յիշատակութեան ա-տեն գրեն գիրերը շատ որոշ, նման թիւ-րիմացութեանց տեղի չտալու համար :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կարեւոր կեդրոնի մը համար եկեղեցա-կան եւ աշխարհիկ երաժշտութեան ծանօթ դպրապետ մը կ'ուզուի: Պայմաններու համար դիմել«Յառաջ»ի միջոցաւ Ա.Բ.ին :

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ Կեդր. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրա-ւիրէ Փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները, Յունիս 14ին, երեքշաբթի իրիկուն, Քաֆէ Պարպոթի վերնայարկը:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՐԻԶԵԱՆ ԽՈՒՄԲԵՐՈՒ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Առնուվիլ, երեքշաբթի 16 Յունիս:

Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ պիտի ըլ-լան Կեդր. եւ Շրջ. վարչութեանց ներկա-յացուցիչները:

Ժողովը սովորական հաւաքատեղին, ժամը 9ին:

ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

. ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲԻ «Արամ» խումբի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 21-ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ազգային բարերար
ՄԿՐՏԻՉ ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ

Կտակակատար Կ. Եզեանցի, տեսուչ-ներ Գ. Արովեանի, Ս. Սողիկեանի, Ժ. Մատաթեանի եւ նահատակ ուսուցիչներու եւ աշակերտներու հոգեհանգստեան արա-րողութիւնը այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին: Կը հրաւիրուին փարիզաբնակ բոլոր Սանասարեան սանե-րը եւ ազգայնականներուն յիշատակը յար-գողները :

×

Նոյն օրը Սանասարեան վարժարանի ըն-թացաւարտներուն ճաշ մը տեղի պիտի ու-նենայ Գ. Աճէմեանին ճաշարանը, 12 ռիւ Քատէ, մէթրօ Քատէ, ժամը 14ին: Ծախ-քերու մասնակցութիւն:

Մասնակցիլ փափաքողներէն կը խնդ-րուի արձանագրուիլ Պարսամեան գրա-տունը, 46 ռիւ Ռիշէ, Փարիզ (9) եւ կամ հեռաձայնել ՓՐՕ. 64-90:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԼԻՈՆ.— Նոր Սերունդի Սիւմանթօ խումբի դաշտահանդէսը Տէսինի զովա-սուն անտառներուն մէջ, այս կիրակի: Ճոխ պիւֆէ, զանազան զուարճալիքներ: Օթօքարներ Փլաս Կիշառէն պիտի մեկնին առտուն եւ կէսօրէն վերջ, ժամը 9ին եւ 14ին :

Վերադարձը ապահովուած է :

ՑԵՐԵԿՈՅԹ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Սէվրանի Կապ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ: Կիրակի, 12 Յու-նիս ժամը 15էն 23, «Մասիս»ի շքեղ սը-րահին մէջ 87 Ավընիւ տը Լիվրի:

Կը ներկայացուին երկու ծիծաղաշարժ զաւեշտներ: Հայկական եւ եւրոպական պարեր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ նուագախում-բով:

Հանդէսին փայլը աւելցնելու համար պիտի մասնակցի «Սիփան Կոմիտաս» երգ-չախումբը, ղեկավարութեամբ Ափրիկ-եանի :

ՀԱՂՈՐԴ.— Օթօպիւս 147, Էկլիզ տը Փանթէն, Շոգեկառք Կառ տիւ Նոր 14ին:

ԽՆՋՈՅՔ – ԳԻՆԵՋՕՆ

Ի պատիւ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

Կազմակերպուած Մարսէյլի Համազգա-յինի կողմէ: Այս Հինգշաբթի իրիկուան ժամը 9ին, Սալ Մազընոյի մէջ, (88, Ռիւ տ'Օպաներ):

Գեղարուեստական բաժին:

Պիտի երգէ Գահիրէէն նոր ժամանած՝

ՏԻԿ. ԱՐՓԻԿ ՇԱԼՃԵԱՆ

Մուտքը ազատ է :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պուլ. Օտոյի մասնաճիւ-ղի վարչութիւնս իր խորին ցաւակցութիւ-նը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Զարդարեան-ներու նաեւ իրենց բոլոր պարագաներուն, իրենց մօր եւ մեծ մօր մահուան առթիւ: Փոխան ծաղկեպսակի վարչութիւնս շնոր-հակալութեամբ ստացած է Պ. Թէլեանէ երեք հազար ֆրանք, Պ. Աբրահամ Սար-գիսեանէ երկու հազար, Տիկին Ռէխեանէ երկու հազար, Պ. Խաչիկ Արզումանեանէ հազար ֆրանք: Այս առթիւ տեղւոյնկապ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ ազգ. դպրոցի հազար ֆրանք :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ-35ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԻՍԻ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Իսիի քաղաքապետա-րանի ընդարձակ սրահին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ «Զաւարեան» կո-միտէի, մասնակցութեամբ տեղւոյն ըն-կերվարական կուսակցութեան :

Պատուոյ նախագահութեամբ

EDOUARD DEPREUXի

(Նախկին նախարար եւ Իսիի քաղաքապետ)

Կը նախագահէ ընկ. ՋՊՈՒՔՃԵԱՆ

Կը խօսի՝ Պ. ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակ-ցին Օր. Մ. Մուրատեան (երգ), Եղօ Սե-րոբեան (արտասանութիւն):

Անիէռ Պուա Քոլոմպի երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. Գայիշեանի :

Կովկասեան պարեր ղեկավարութեամբ

Փրոֆ. ԱՊԱՇԻՁԷԻ

Առաջին անգամ ըլլալով Իսիի մէջ փա-րիզահայ դերասաններու կողմէ կը ներ-կայացուի ՅԱԿՈԲ ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ

«ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐԸ»

Ղեկավարութեամբ դերասան Աւ. Մի-սիրեանի եւ մասնակցութեամբ՝ Ա. Դմ-բէթեանի, Գր. Վահեանի, Մարգարեանի, Ն. Պշտիկեանի, Օր. Իրմա Պէրպէրեանի եւ Օր. Խտշեանի

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով :

Եւրոպական պարեր, ղեկավարութեամբ

ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ

Մուտք 200 փրանք

ՆԻՍ

Յունիս 12ին :

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Մարսէյլէն մասնաւոր օթօպիւսներ վար.

Որ կը մեկնին Մարսէյլէն, Շաբաթ 12 Յունիս:

Կը խօսի ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ձուած են

Յունիս 11ին եւ կը վերադառնան կիրակի

Արձանագրուիլ՝ Չորեքշաբթի եւ Հինգ-շաբթի օրերը ժամը 6էն 9, ընկեր Ազգին Մարտիրոսեանի մօտ,

BAR DU PETIT - POUCET

իսկ միւս օրերը ընկեր Պետիկեանին՝ 7, Rue Berlioz, Téléphone: Lycée 72-44.

Երթ ու դարձ մէկ գիշեր բնակութիւնով 1800 ֆրանք, Նոր Սերունդականներու համար 1200 :

ՏԵՍԻՆ

Այս շաբաթ, երեկոյեան ժամը 9ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Հայ. Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան, Ֆրանսական Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութեան եւ տեղւոյս դպրոցին հոգա-բարձութեան :

Կը նախագահէ Լիոնէն Պ. Յ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Կը խօսի Տիկ. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Գեղարուեստական բաժին, դպրոցին աշակերտութեան կողմէ :

Մուտքը ազատ է

Կը հրաւիրուին բոլորը անխտիր

ԱՌՆՈՒՎԻԼ-ՍԱՐՍԷԼ

Մայիս 28ի առթիւ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէն կազմակերպած է ընկերա-համակրական խնջոյք մը, Յունիս 11ի շաբաթ օր, ժամը 7.30ին, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

Կը խօսի ընկ. ՀԱՅԿ ՋՐՈՒԱՆԴԵԱՆ

Կ'երգէ Օր. Աստղիկ Քէօսէեան, կը նը-ւագէ Թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆ: Երգ եւ արտա-սանութիւն :

Հաղորդ. միջոց.— Օթօպիւս Փորթ տը լա Շափէլէն թիւ 268, ամէն կէս ժամը: Իջնել Առնուվիլ լէ Կոնէսի կայարանը:

Շոգեկառք Կառ տիւ Նորէն, հետեւեալ ժամերուն.— 6.7, 6.48, 7.16, 7.40, 8.25 եւայլն :

ԿԱՌՏԱՆ

Այս կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 3ին, Պիվէրի «Գեղունի» սրահին մէջ:

Բարձր նախագահութեամբ՝

ՎԻՔԹՈՐ ՍԱՎԻՆԻ

(Կառտանի քաղաքապետ եւ նահանգա-յին խորհուրդի անդամ):

Հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի եւ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կառտանի Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէին:

Կը խօսին Պ. Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ եւ ՌՕԺԷ ԼԷՐՍԱ

(Փոխ նախագահ տեղւոյս ընկերվարական կուսակցութեան):

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, կը ներ-կայացուի զաւեշտ մը՝

«ԵՕԹԱՆԱՍՈՒՆՆՈՑ ՓԵՍԱՅՈՒՆ»

Մուտքը ազատ է :

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՕՐԸ ՅՈՒՆԻՍ 12ԻՆ

Առտուն ժամը 10էն երեկոյեան 23, Մոնմորանսիի բարձունքին, մեր Հանգստ-եան Տան գեղեցիկ պարտէզին մէջ :

Ժամադրուեցէք բոլորդ, գեղեցիկ տօ-նախմբութեան մը համար :

Գեղարուեստական մասը կը սկսի ժամը 14.30ին, որուն կը մասնակցին՝

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐԸ ԵՒ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻ ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԵՐԸ: Սօսիէթէ Սենփօնիք տը Տէօյ եւ անակըն-կալներ :

Երիտասարդներու համար զանազան զը-ւարճալիքներ:

Ճոխ պիւֆէ եւ երեկոյեան շիշ քէպապ փիլաւով, դիւրամատչելի գիներ :

ՄՈՒՏՔ 200 ՖՐԱՆՔ

ՃԱՇ.— Բացառապէս 80 հոգիի համար կազմակերպուած է ցերեկուան ճաշ մը: Նախապէս արձանագրուիլ մինչեւ 9 Յու-նիս, Ն. Յովհաննէսեանի մօտ,

14 Ռիւ Ռօշամպօ, Փարիզ (9):

Ճաշ եւ մուտք 1200 փրանք :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ
ԵՒ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԵՂԱՆԱԿԻ ՓԱԿՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

CINEMA ROXY, 65, Rue Rochechouart (*Métro: Anvers, Barbès et Cadet*)

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՐԵԿՈՅ, ՅՈՒՆԻՍ 21ԻՆ ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 9ԻՆ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԶՈՒԱՐԹ ԵՒ ՇԷՆՇՈՂ ՕՓԷՐԷԹ

Ա Ր Շ Ի Ն   Մ Ա Լ   Ա Լ Ա Ն

Չորս արարուած

Բացառիկ մասնակցութեամբ՝

ՏԻԿ. ՔԱՋԱՅՐ (Գիւլճօրահ)
Օր. ՄԱՐԿՐԻԹ ԱԴԱՄԵԱՆ (Ասիա)
Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ (Վելի)
ՔՆԱՐ ԱԶՆԱՒՈՐԵԱՆ (Խալա – Թելլի),
ՄԻՇԱ ԱԶՆԱՒՈՐԵԱՆ (Ասկեար)
Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ (Սիւլէյման)
ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ (Սուլթան Բէկ)

Արեւելեան երաժշտութիւն, թառ, դափ եւ դաշնակ

Ժողովրդական գիներով, մուտքի տոմսերուն միակ կեդրոնատեղին.— Գրատուն Հ. Բալուեան՝ 43 Ռիւ Ռիշէ Փարիզ (9)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 10 ՅՈՒՆԻՍ • VENDREDI 10 JUIN 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7695 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3106

ՓՈԽ ՄԻ ՏԱՔ...

Շատ տեղին է Հայերէն թերթ չկարդացողներու համար գրուածները, բայց չենք խօսած այն միւսներուն մասին, որ ձրի թերթ կը կարդան, ու այդ կերպով նիւթապէս կը վնասեն դարձեալ հայ մամուլին :

Չէ՞ք ուզեր անդրադառնալ անոնց կեցուածքին եւս :

Խոստացանք մեր բարեկամին խօսիլ նաեւ այդ մասին, քանի որ ճիշդ էր իր դիտողութիւնը :

Միայն հրատարակիչներ եւ հեղինակներ գիտեն թէ ինչ կը նշանակէ ձրի թերթ կամ գիրք կարդալը :

Արդարեւ, եթէ գիրք ու թերթ չկարդալով նիւթապէս կը վնասենք այս վերջիններուն, նոյն բանը ըրած կ'ըլլանք կրկին, ձրի կարդալով զանոնք :

Ամէն բանի համար դրամ ունեցող այդպիսիններ կան, որոնք սակայն ժլատ են հայերէն թերթի եւ գիրքի համար :

Անոնք փոխանակ իրենց սեփական թերթը ունենալու, կ'օգտուին դրացիին հասցէին ուղարկուածներէն: Կը վիճին քանի մը սենթ չվճարել, բայց իրիկուընէ իրիկուն ուղարկել իրենց սպասուհին կամ փոքրիկը հարեւանին տունը եւ փոխ ուզել անոր հասցէին եկած թերթը:

Այս ախտը այն աստիճան ծաւալած է մեր մէջ, որ ժամանակ մը շատ մը թերթեր սովորութիւն ըրած էին գրելու. —

Մի՛ քաջալերէք ձրի թերթ կարդացողները: Պայքա՛ր ձրի թերթ կարդացողներու դէմ: Փոխ մի՛ տաք ձեր թերթերը ուրիշներու, եւայլն:

Ձրի թերթ կամ գիրք կարդացողներու բազմութիւն մը ունինք անգամ անոնց մէջ, որոնք մտաւորական հովեր ունին, բայց սեփական հասարակ գրադարանէ մը զուրկ են ու կը պակսի իրենց շատ անգամ իրենց նախասիրութեանց վերաբերեալ մէկ քանի կտոր գիրքեր :

Որպէսզի ըլլան տարածուն եւ բազմաբովանդակ մեր թերթերը, որպէսզի անոնք կատարեն իրենցմէ սպասուած դերը, հարկ է տարածել զանոնք. զանոնք անձամբ բաժանորդ ու նիւթապէս ապրեցնել:

Հայ մամուլը բարոյամտաւորական իր գործը լրիւ կատարելու համար պէտք ունի լայն միջոցներու :

Ընթերցողներու բազմութիւն մը, նիւթապէս կարող ըլլալով հանդերձ երբ կը հետամտի ձրի թերթ կարդալ, գիտակցօրէն վնասած կ'ըլլայ մեր մշակութային աշխատանքներուն :

Սփիւռքի մէջ անոնց կարեւորագոյն մասը տեղի կ'ունենայ մամուլով : Գտնուիլ անտարբեր անոր հանդէպ առանց կարդալու կամ կարդալ բայց առանց սանթիմ մը վճարելու, նոյն բանն է :

Ձրի թերթ պիտի կարդան միայն անոնք, որ ի վիճակի չեն բաժնեգինը վճարելու: Այդպիսիներ սակայն մատի վրայ կը հաշուուին. մինչ ձրի կարդացողներու բազմութիւններ կան հայաշատ մեր բոլոր գաղութներուն մէջ :

Եթէ գրքի տագնապի մը մասին լրջօրէն կը խօսին հայ թերթերը, պատճառը այն է, որ ընթերցողներէն հարիւրին յիսունը ձրի կը կարդայ ստեղծագործութիւնը հայ մտքի վաստակաւորներու :

Կը ճանչնանք հեղինակներ, որոնք իրենց առաջին հրատարակութենէն նուէր ըրած են իրենց ծանօթներուն, իսկ ձրի կարդալու ախտը այն աստիճան մեծ եղած է վերջիններէն շատերուն մօտ, որ սպասած են հեղինակներու նոր նուէրներուն :

Գէթ փոխադարձութեան պարզ կանոնը չէ փորձուած :

Հայ թերթը եւ գիրքը լոյս կը տեսնեն մեծամեծ զոհողութիւններով :

Երբ կը փորձենք ձրի կարդալ զանոնք, ուղղակի վտանգած կ'ըլլանք անոնց գոյութիւնը :

Քաղաքակիրթ երկիրներու մէջ գեղեցիկ սովորութիւն մը կայ :

Հասարակ գործաւորներն անգամ վճարովի թերթ կը կարդան :

Կը պատահի որ, հանրակառքով կամ շոգեկառքով երթեւեկող շատեր թերթերու մէջ զիրենք չհապրդող մասերը կարդալէ վերջ ձգեն եւ մեկնին: Նոյն տեղը գտնուող բանուոր մը կամ քաղաքացի մը չի վիջիր ձեռք դպցնել այդ թերթերուն որովհետեւ գրպանին մէջ ունի նոյնպէս իր լրագիրը :

Ահա թէ ինչո՞ւ մամուլը եւ գրականութիւնը յաղթանակ կ'արձանագրեն քաղաքակիրթ երկիրներու մէջ :

Հայ մամուլի եւ գրականութեան ապագային նախանձախնդիր ամէն հայ պարտի ըլլալ այս առթիւ խստապահանջ :

Պէտք չէ քաջալերել ձրի թերթ կարդացողները :

ԱՐՄԵՆԻԱ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԿԸ ՔՆՆԷ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀՐԱՒԷՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ՄՏԱՀՈԳ ՉԷ

Պոնի կառավարութիւնը, Մոսկուայի հրաւէրը ստանալուն յաջորդ օրն իսկ երկու նիստ գումարեց քննելու համար յուշագիրը: Տակաւին որոշում չէ տրուած Գերմանիոյ պատասխանին մասին, սակայն Նախարարաց խորհուրդին երկրորդ նիստէն ետք զեկոյց մը հրատարակուեցաւ, ուր Պոն գոհունակութիւն յայտնելէ ետք Խ. Միութեան առաջարկին համար, — դիւանագիտական, առեւտրական եւ մշակութային յարաբերութեանց վերահաստատում, — անհրաժեշտ կը գտնէ շարք մը խնդիրներու քննութիւնը, իր պատասխանէն առաջ: «Այս քննութիւնը սկսած է եւ պէտք է յուսալ թէ պիտի ապացուցանէ խորհրդային վարիչներու եւ վարչապետ Ատընաուըրի միջեւ բանակցութեանց օգտակարութիւնը»: Թէեւ այս կարճ զեկոյցը ենթադրութեանց դուռ չի կրնար բանալ, սակայն լաւատեղեակ շրջանակներու կարծիքով վարչապետ Ատընաուըր պիտի ընդունի հրաւէրը, արեւմտեան մեծերուն հետ կարծիքի փոխանակութիւններ ունենալէն ետք: Այսպէս դալ շաբթուան իր ճամբորդութիւնը դէպի Մ. Նահանգներ եւ Լոնտոն, առիթ մը պիտի ըլլայ Ֆրանսական, անգլիական եւ ամերիկեան պաշտօնական անձնաւորութեանց հետ տեսակցելու: Տիրող կարծիքը այն է թէ նոյնիսկ եթէ Ատընաուըր պատասխանէ Յունիսի վերջերը, Մոսկուա պիտի չերթայ չորս վարչապետներու ժողովէն առաջ: Դիւանագիտական շրջանակները մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն Թուականի ընտրութեան, — Ժընեւի ժողովէն առա՞ջ թէ ետք, — եւ յոյս կը յայտնեն թէ վարչապետ Ատընաուըր պիտի ընտրէ յարմարագոյն պահը, Խ. Միութեան հետ բանակցութեանց սկսելու, դիտել տալով թէ վարչապետներու ժողովին քննելիք հիմնական հարցերէն մին Գերմանիոյ խնդիրը պիտի ըլլայ: Շարք մը շրջանակներ փափաքելի կը գտնեն նոյնիսկ որ Ատընաուըր վարչապետներու ժողովէն առաջ մեկնի Մոսկուա, եւ տրուած ըլլալով միջազգային գետնի վրայ Գերմանիոյ քաղաքական եւ տնտեսական ներկայ դիրքը, ընդունուի իբրեւ «5րդ մեծ»: «Երբ Մոսկուա անուղղակի կերպով այդ կ'ընդունի, երբ դուրս հանելով Գերմանիան «ծախու ապրանքի» վիճակէն անոր կուտայ ձեւով մը հաշտարարի դեր, Արեւմուտքը պէտք է պատասխանէ խորհրդային դիւանագիտութեան այս նորութեան, համապատասխան որոշումներով »:

Գերմանիոյ մէջ դրեթէ միաձայնութեամբ կ'ընդունուի Մոսկուայի հետ դիւանագիտական կապերը վերահաստատելու օգտակարութիւնը : Ընկերվարական ընդդիմադիր կուսակցութեան ղեկավար Օլլենհաուըր, կը պահանջէ նոյնիսկ անմիջապէս դրական պատասխան մը ղրկել Մոսկուա: Իսկ արտաքին նոր նախարարը Ֆոն Պրէնթանօ անհրաժեշտ կը գտնէ նախապէս համաձայնիլ «Երեք Մեծերուն» հետ: Այս տեսակէտէն, ուշագրաւ են այն գրոյցները թէ Գերմանիա կրնայ պաշտօնապէս մասնակցիլ արտաքին երեք նախարարներու ժողովին, որ նախատեսուած է Յունիս 16ին, Նիւ Եորքի մէջ : Ամէն պարագայի շատերու կարծիքով, ինչ ալ ըլլայ Մոսկուայի ապագայ բանակցութեանց արդիւնքը, Գերմանիա շահաւոր պիտի վերադառնայ Խ. Միութենէն :

× Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահ Այզընհաուըր լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին ըսաւ որ Գերմանիա գերիշխան դառնալով, իրաւունքն ունենայ բանակցելու որեւէ պետութեան հետ: Ուրեմն հրաւէրին պատասխանը միայն վարչապետ Ատընաուըրի որոշումէն կախում ունի: « Կը ճանչնանք սակայն վարչապետը, եւ իր վրայ մեծ վստահութիւն ունինք »: « Ան պիտի մնայ իր դաշնակիցներուն եւ բարեկամներուն հետ»: Յետոյ յայտնեց թէ Մ. Նահանգները գերմանեւխորհրդային յարաբերութեանց բնականոն դառնալէն մտահոգուելու ոչ մէկ պատճառ ունէին եւ կրկին շեշտեց իր համոզումը թէ «վարչապետ Ատընաուըր դարուս պետական ամէնէն մեծ դէմքերէն մէկն է »:

× ՓԱՐԻԶԻ իրազեկ շրջանակները կը յայտնեն թէ Մոսկուայի հրաւէրը բնական արդիւնքն է Արեւմուտքի զօրացման, եւ կարելի է զայն նկատել նոր քայլ մը դէպի միջազգային լարուած վիճակի բարւոքումը: Եթէ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումէն առաջ ըլլար առաջարկը, աննպաստ պիտի նկատուէր միջազգային յարաբերութեանց համար: Սակայն երբ արդէն Գերմանիա սերտ կապերով կապուած է Արեւմուտքի, խորհրդային հրաւէրը յուսադրիչ կրնայ նկատուիլ :

× ԼՈՆՏՈՆԻ դիւանագիտական շրջանակները կը յայտնեն թէ «վարչապետ Ատընաուըր իրաւացի պիտի ըլլայ եթէ ընդունի Մոսկուայի առաջարկը»: Սակայն խուլ մտահոգութիւն մը կը տիրէ, ոչ թէ ուղղակի գերմանեւխորհրդային ապագայ յարաբերութեանց մասին, այլ մանաւանդ դիւանագիտական գետնի վրայ Խ. Միութեան միշտ նախաձեռնարկ հանդիսանալուն առթիւ: Երբ Արեւմուտքը արդէն տուած է Գերմանիոյ «ինչ որ կրնար տալ», յայտնի չէ թէ մինչեւ ուր կրնան երթալ Մոսկուայի զիջումները: Ամէն պարագայի, Փարիզի համաձայնութեանց իսկ բերումով, Պոն չի կրնար երկկողմանի բանակցութիւններով կարգադրել Գերմանիոյ միացման խնդիրը եւ հաշտութեան դաշնագիրը: Սակայն Մոսկուայի առաջարկը նոր կարելիութեանց դուռ կրնայ բանալ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

ԱԼՃԷՐԻՈՅ ՀԱՄԱՐ

Մինչ ըմբոստները նոր յարձակումներ կը գործեն Կոստանդինուայի մէջ ագարակներու եւ գիւղերու վրայ, այրելով շէնքեր եւ դպրոցներ, Փարիզի մէջ տնտեսական փորձագէտներու յանձնաժողովը նոր որոշումներ տուաւ ընկերային անմիջական բարեփոխութեանց մասին: Այսպէս շաքարին գինը քիլօ գլուխ ութը ֆրանք պիտի իջնէ Ալճերիոյ մէջ: Մէկ միլիառ ֆրանքի վարկ մը կը դրուի կառավարիչ Սուսթէլի տրամադրութեան տակ, որպէս զի յատկացուի հացի եւ շարք մը արմտիքներու ձրի բաշխումին, Ալճերիոյ թշուառներուն: Իսկ անցեալ տարուան հունձքերէն աւելցած ցորենը որպէսզի ճնշելով տնտեսական նոր տագնապ մը չստեղծէ, պիտի ներածուի մայր երկիր կամ արտածուի ուրիշ երկիրներ նոր հունձքին հետ: Միւս կողմէ, Ալճերաբնակ ամէն ծագումէ Ֆրանսացիներուն զօրակոչին հրամանագիրը հրատարակուեցաւ Պաշտօնաթերթին մէջ: 1951ի դասը ամբողջութեամբ, իսկ 1950ի եւ 1952ի դասերը մասամբ: Ազգ. պաշտպանութեան նախարարին ձեռք առնելիք միջոցներէն կախում ունի գործադրութիւնը :

× ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԼԻԿԱՆ բողոքագիր մը յանձնեց ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղարին, Ֆրանսական կանոնաւոր ուժերու Ալճերիա ղրկուելուն առթիւ:

× ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ ֆրանսական դեսպանը բողոքեց սուրիական իշխանութեանց մօտ, Սուրիոյ անթելէն կատարուած հակաֆրանսական քարոզութեան համար :

ՊԵՐԼԻՆ արեւելեան գօտիի իշխանութիւնները արեւմտեան գօտիէն ներկայացուցիչներ հրաւիրեցին բանակցելու համար փոխադրութեանց միջոցներու վրայ դրուած տուրքերու խնդրին շուրջ: Նաեւ՝ 2 գօտիներուն յարաբերութեանց բարւոքման մասին: Կ'առաջարկուի փոխադրութեան միջոցներու, ինչպէս նաեւ ջուրի, ելեկտրականութեան եւ կազի բաշխման համար, միացեալ դրութիւն մը: Արեւմտեան գօտին ընդունեց հրաւէրը :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՆԳԼԻՈՅ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ ԻՐԵՆՑ ՎԱԽՃԱՆԻ՞Ն ԿԸ ՀԱՍՆԻՆ

Շատ հաւանական կը նկատուի որ երկաթուղիի մեքենավարներու եւ հնոցպաններու գործադուլը քանի մը օրէն վերջ գտնէ: Արդարեւ աշխատանքի նախարարը, որ «գիտէ ճարտարօրէն լուծել դժուար խնդիրները», միջամտեց եւ հաւանական կը նկատուի որ Արհեստակցական Դաշնակցութեան մշակած ծրագիրը ընդունուի հակառակորդ կողմերու, եւ երկաթուղիի տեսչութեան կողմէ:

Դժուարութիւնը միշտ սկզբունքի հարցի մը շուրջն է :Երկաթուղիի տեսչութիւնը չընդունիր բանակցիլ եթէ գործադուլը չդադրի: Կառավարութիւնը կը պաշտպանէ այս տեսակէտը, սակայն կ'ընդունի մասնակի բանակցութեանց սկզբունքը, առանց ուղղակի պահանջելու աշխատանքի վերսկսումը :Ուստի միջին ճամբայ մը գտնուած ըլլալով Երկաթուղիի Տեսչութեան եւ գործաթողներու ներկայացուցիչները հանդիպում մը ունեցան աշխատանքի նախարարին ներկայութեան, «ոչ թէ բանակցելու, այլ կացութիւնը պարզելու»: Այսօր նոր հանդիպում մըն ալ պիտի ունենան, որմէ կախում ունի Անգլիոյ ներկայ տագնապին համար լուծում մը շուտով գտնելու հաւանականութիւնը:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐ Փինէ ճաշի հրաւիրեց Խ. Միութեան արտաքին նախարարը Մոլոթով, որ Փարիզէն կ'անցնի Սան Ֆրանչիսկօ երթալու համար: Վարչապետը, Փարիզի խորհրդային դեսպանը եւ ուրիշ անձնաւորութիւններ ներկայ պիտի ըլլային: Փարիզէն մեկնելով Մոլոթով կը սպասուէր երէկ գիշեր Շէրպուրկ, ուրկէ նաւ պիտի առնէ :

ԱԼՊԵԱՆ լեռներէն իջնող վտակներու եւ գետակներու յորդումով, Սաւուայի եւ Տոֆինէյի մէջ վտանգաւոր ողողումներ պատահեցան: Ինչպէս հաղորդած էինք, երկաթուղագիծը կտրուած է, եւ կիրակի օրուընէ առաջ անկարելի պիտի ըլլայ նորոգել: Արքի ողողումները լուրջ սպառնալիք մը դարձած են շարք մը գիւղերու, եւ ճամբաներու: Չորս ինքնաշարժներ քշուած տարուած են կատղած ջուրերէն : Տակաւին յայտնի չէ զոհերուն թիւը :

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅԸ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ Է

Ե.

ՀՈՍԱՆՔՆԵՐ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

200 – 250 հազար համրանք ունեցող Ամերիկահայութիւն հազիւ տասը տոկոսը կազմակերպուած կամ համակիր հանգամանքով քաղաքական հոսանքի մը հետ է, մնացեալ բազմութիւնը, իր ստուար մեծամասնութեանը մէջ, բարի քրիստոնեայ է: Այդ զանգուածի բան ու գործն է աշխատիլ, ապրուստ մը հայթայթել, ընտանիք կազմել եւ հնարաւոր չափով լաւագոյնս ապրիլ օրուան կեանքը:

Աշխարհը բաժնուած ըլլալով երկու հակամարտ հոսանքներու, բացառութիւն պիտի չկազմէր նաեւ Ամերիկահայը: խորհրդայնամէտ եւ հակախորհրդային:

Հայկական տեսակէտով շատ ալ չիտակ պիտի չըլլար համայնավար կոչել իր ամբողջութեանը մէջ այն հոսանքը, որ կը քալէ Ռուսաստանի հետ: Այդ ուղղութեան հետեւող Հայերուն մէջ խիստ սակաւաթիւ է իրական համայնավարը, որ, երբ կուսակցութիւն դրեթէ օրէնքէ դուրս ըլլալով, առած է զանազան անուններ, գլխաւորաբար «Յառաջդիմական» անունը:

Երրորդ հոսանք մըն է հայ ժողովուրդի այն ստուար զանգուածը որ ոչ մէկ քաղաքական դաւանանք ունի եւ ինքզինքը կը կոչէ «չէզոք», հակելու համար, ըստ պատշաճի, ուզած կողմը:

Կ'արժէ ամէնէն առաջ խօսիլ այս չէզոքներու մասին, որոնք գլխաւոր դերակատարներն են ազգային – թեմական գործերու մէջ:

Չէզոքը ըստ երեւոյթին չի հաւատար քաղաքական գործունէութեան: Ան կ'ըսէ. — «Մեզի պէս փոքր ազգի մը համար զարդ է եւ շռայլութիւն քաղաքական աշխատանքը»: Ինքզինք բաւարարուած կը զգայ, նիւթապէս եւ բարոյապէս օգնելով Եկեղեցիին, դպրոցին եւ այլ բարեսիրական ձեռնարկներու: Չուզեր մասնակցիլ ընտրովի Մարմիններուն եւ Յանձնախումբերուն: Անխնայ կը քննադատէ բոլոր կուսակցութիւնները եւ ազգին գլխուն եկած չարիքները կը վերագրէ անոնց:

Այսպէս կոչուած չէզոքներու մէջ է Հայոց բարեկեցիկ եւ նիւթապէս ապահով դասը: Իր կամքէն է կախուած ազգային մարմիններու մասնակցութիւնը: Մասնակցելէ յետոյ ալ, փոքր դժուարութեան մը պարագային, կը ձգէ կը հեռանայ: Կազմակերպ կուսակցութեան մը միջոցով չուզեր ինքզինքը ենթարկել հակակշռի:

Այսուհանդերձ, ինքզինքը կը նկատէ Ազգին տէրը. չէ՞ որ թիւով շատ է ու մեծամասնութիւն ...:

Յաճախ անհասկնալի եւ լպրծուն տարր է չէզոքը, ենթակայ առաւելապէս հակազգային ճակատին, որովհետեւ այդ ճակատին մէջ եօթը գլխանի դեւը՝ Բոլշեւիզմը հազար միջոցներով գաղտօրէն եւ օրն ի բուն կը գործէ եւ կը կատարէ իր համաշխարհային աւերիչ դերը:

Կան իրապէս պարկեշտ եւ անկողմնակալ անձեր ալ այս չէզոքներու մէջ, որոնք կը ձգտին ծայրայեղութիւնները մեղմել եւ ներազգային ճակատի վրայ դրական եւ շինիչ դեր մը կատարել: Փոքրաթիւ են այսպիսիները եւ սակայն հաճոյք է գործակցիլ եւ համագործակցութիւն ստեղծել նման անձերու հետ հանրային գործերու մէջ:

Ըսինք վերը, թէ հնարամիտ Բոլշեւիզմը հազար միջոց կը խորհի թափանցելու եւ իր ազդեցութիւնը սփռելու համար ամէնուրեք: Ան իր գործակալներն ունի ամէն տեղ, անհաւատալիօրէն տարածուն: Կը թափանցէ ներս եկեղեցիէն, դպրոցէն, հանրային հաստատութիւններէն, խառնուելու եւ խառնակելու համար ազգերու, մարդկային ընկերութեան խաղաղ ու բնականոն կեանքը: Ազատ երկիրներու մէջ կը յարձակի ճակատէն. այնտեղ, ուր պայմանները կը հարկադրեն, կը կծկուի ու կը թաքնուի իր պատեանին մէջ: Այս վերջին ձեւին մէջ շատ աւելի վտանգաւոր է:

Ամերիկահայ կեանքի մէջ, ներկայիս, ան ապաստանած է խաղաղութեան ձիթենիին տակ եւ թափանցած միամիտ զանգուածներէն ներս:

Չէզոք անունին տակ կը փորձէ կատարել իր համաշխարհային լպիր դերը:

Ես վստահ եմ, որ եթէ այս թաքնուած համայնավարութիւնը չըլլար, մինչեւ հիմա ամերիկահայ եկեղեցական միասնականութիւնը վերահաստատուած ու ազգային ներքին կեանքը խաղաղած կ'ըլլար: Հայ չէզոք զանգուածը շատ զգոյշ պէտք է ըլլայ թէ իր անհատական եւ թէ ազգային հաւաքական կեանքի տեսակէտէն: Աշխարհը յղի է խելքէ մտքէ չանցած անակնկալներով, պէտք է զգոյշ ըլլալ: Մենք գիտենք թէ յատուկ դեր է վերապահուած հայ հանրային, մասնաւորաբար եկեղեցական գործերու մէջ այս չէզոք տարրին, եթէ ան զգուշութեամբ եւ խոհականութեամբ վարէ իր սահմանուած հանրային գործերը:

Ամերիկահայ քաղաքական կուսակցութեանց միջեւ տարիներու պայքարը առաջնորդած է այս չէզոքները կազմելու երրորդ ճակատ մը: Անոնք կ'ըսեն. «Ալ կը բաւէ որքան խառնակեցին եւ իրար անցուցին այս կուսակցութիւնները մեր ներքին կեանքը, չէզոք մարդիկ պէտք է անցնին գործի գլուխ եւ ուղղութիւն տան ազգային գործերուն: Կուսակցութիւնները թող զբաղին իրենց քաղաքական աշխատանքներով»:

Անմեղ կարծուած այս արտայայտութիւնը Բոլշեւիզմ կը բուրէ եւ շատ անգամ սնունդ կը ստանայ այդ աղբիւրէն, հարուածելու համար հայութեան ազգայնական – դաշնակցական ճակատը: Ատոր փոխարէն, հարկադրուած ենք զգուշութիւն եւ շրջահայեցութիւն թելադրել, իրապէս չէզոք եւ բարեմիտ մեր հայրենակիցներուն:

Դիտելի է, որ վերջին 20–25 տարիներուն, Ամերիկահայ գաղութի երկուքի բաժանումէն վերջ, բազմապատկուած են Հայոց եկեղեցիները մասնաւորապէս եւ հանրային շէնքերը ընդհանրապէս: Դժուար է այստեղ ճշդել, թէ ո՞րն է արդեօք պատճառը այս երեւոյթին. կեանքի բնական ընթա՞ցքը թէ կողմերու անհաշտ պայքարը. գուցէ երկուքն ալ: Փաստը այն է, որ միլիոն տոլարներու հասնող ազգային հարստութիւն է դիզուած: Այդ նիւթական հարստութիւնը կ'արժեւորուի երբ Ամերիկահայ բաժանեալ կողմերը արթննան շուտով եւ մանաւանդ էջմիածնի անունով միամտօրէն եւ անհեռատես կերպով հեռու մնացող ճակատը յամառ ընդդիմադիրի իր բարձունքէն վար իջնէ եւ, ձեռք ձեռքի տալով ազգայնական ճակատին, վերահաստատէ ազգային եկեղեցական միասնականութիւնը:

Այս կէտը իրողութիւն կը դառնայ այն օրը, երբ մեր իսկական Հայաստանասէր չէզոք զանգուածը սթափի իր երկարատեւ թմբիրէն եւ թօթափէ իր վրայէն անզգալիօրէն, ուղղակի թէ անուղղակի օտարամուտ ազդեցութիւնը:

Այս ազդեցութեան ակամայ գործիք դարձած ամէն Հայ պէտք է գիտնայ, թէ Նուիրական Մայր Աթոռը այն չէ այսօր, ինչ որ էր երբեմն: Անոր վարչական խորհուրդներն ու կոնդակները, ազգային եւ համաշխարհային խաղաղութեան անունով, կ'ուղղուին մեզի, տեւապէս երկպառակութիւն սերմանելու համար:

(Շար.) Կ. ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱՆԳԼԻՈՅ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ

*

Անգլիոյ ճարտարարուեստին երեք տարբեր ճիւղերուն պատկանող 87.600 աշխատաւորներ տասը օրէ ի վեր գործադուլ հռչակած են, եւ այս գործադուլը կը սպառնայ խեղդամահ ընել Մեծն Բրիտանիան, եթէ տակաւին քանի մը օրեր եւս շարունակէ:

Ամէնէն կարեւորը այս շարժման մէջ 67 հազար երկաթուղային աշխատաւորներու բանթողն է:

Օրական 42.000 երկաթուղային գիծեր կ'աշխատէին ամբողջ Անգլիոյ մէջ եւ այդ ցանցին վրայ այժմ օրական միայն 7000ը կարելի կ'ըլլայ օգտագործել զանազան կողմնակի միջոցներով:

Բանթողները կը պահանջեն աշխատավարձքի յաւելում, իսկ պետականացած երկաթուղային վարչութիւնը չուզեր որ եւ է բանակցութեան նստիլ նախքան բանթողներու գործի վերսկսիլը:

Եղիսաբէթ թագուհին հրովարտակով մը «տագնապական վիճակ» յայտարարած ըլլալով, կառավարութիւնը այդ հրովարտակին վրայ ինքզինքը լայնօրէն իրաւասու կը զգայ միջամուխ ըլլալ վէճին, առանց սակայն ուզելու խափանել գործաւորներու գործադուլի իրաւունքը:

Անգլիոյ մէջ պատահած այս գործադուլը կը տանի մեզի ժամանակագրական քաղ մը ընելու Ֆրանսայի մէջ կէս դարէ ի վեր պատահած զանազան գործադուլներու մասին:

1906ին, Սէնտիքաներու դրդումով, գործաւոր դասակարգը իր պահանջները ընդունիլ տալու համար կը ձեռնարկէ գործադուլի եւ այդ գործադուլը կը յանգի խափանարարութեան: Իշխանութիւնները սակայն չեն վարանիր միջամտել վէճին: 1906 Ապրիլին, օրուան ներքին գործերու նախարարը Քլէմանսօ պաշարման վիճակ կը յայտարարէ Փա տը Քալէի ածխահանքերու շրջանին մէջ, ուր բանուորները գործադուլ յայտարարած էին:

1908ին, սակայն, կը պատահի աւելի ծանր դէպք մը: Վիլնէօֆ Սէն Ժորժի շրջանին քարահանքերու աշխատաւորները կը դադրեցնեն բոլոր աշխատանքները եւ գործադուլը կը տեւէ երեք ամիս: Այս երեք ամիսներու ընթացքին կը պատահին զինեալ ընդհարումներ բանթողներու եւ կառավարական զինեալ ուժերու միջեւ: Վէճը հետզհետէ սուր հանգամանք կը ստանայ եւ օրուան վարչապետը՝ դարձեալ Քլէմանսօ հեծեալ ուժերու միջամտութեան կը դիմէ եւ ընդհարումներու ընթացքին կը մահանան չորս բանթողներ:

1910 Հոկտեմբերին, Շարէլ կայարանին վայրաշարժերու գործաւորները գործադուլ կը յայտարարեն: Այդ շրջանի երկաթուղային գիծը անշարժութեան կը դատապարտուի: Օրուան վարչապետը՝ Արիսթիտ Պրիան, նախկին ընկերվար – յեղափոխական, կը ձերբակալէ գործադուլի կեդր. Կոմիտէի անդամները եւ բոլոր բանթողները կը հրաւիրէ վերսկսիլ աշխատանքը: Պրիան կը յաջողի ազդել բանթողներու հոգեբանութեան վրայ եւ զանոնք դարձի կը բերէ: Կը ձախողի այդ գործադուլը եւ երբ ընկերվարական մեծ տրիբունը՝ Ժօռէս, քանի մը օր վերջ Երեսփ. Ժողովին մէջ հարցապնդում մը ուղղելով կը դատապարտէ վարչապետին ընթացքը, Պրիան կը պատասխանէ.

— Եթէ ազգային գոյութիւնը պաշտպանելու համար կառավարութիւնը չի կրնար գտնել յօդուած մը օրինագրքին մէջ, որուն համաձայն պիտի կարենար տէրը ըլլալ իր սահմաններուն եւ այդ բանին համար եթէ չկարենար օգտագործել իր երկաթուղային գիծերը, անպայման պիտի դիմէր ապօրինի միջոցներու ... »:

1919 Նոյեմբերին, զինադադարէն տարի մը ետք, օրաթերթերու եւ տպարանական աշխատաւորներու սէնտիքան գործադուլի հրաման մը կ'արձակէ: Այդ գործադուլը պատճառ պիտի ըլլար որ մայրաքաղաքը զրկուէր իր օրաթերթերէն եւ այդ օրերուն տեղի ունեցող ընտրութիւնները պիտի տուժէին: Օրաթերթերու տնօրէնները կ'որոշեն հաւաքական թերթիկ մը լոյս ընծայել « Փարիզեան Մամուլ» խորագրով, որ պիտի պարունակէր իւրաքանչիւր օրաթերթի նիւթերուն ամփոփոյթը:

Ձախակողմեան թերթերը չեն ուզեր մասնակցիլ այդ հաւաքական շարժումին: Ընտրութիւնները տեղի կ'ունենան եւ Ազգային հատուածը կը տանի յաղթանակը գրեթէ ամէնուրեք:

Ազգային այս հատուածին եւ իր պետին օրուան վարչապետ Ալեքսանտր Միլլրանի դէմ 1920ին ծայր կուտայ նոր գործադուլ մը: Այդ գործադուլին պատճառը կ'ըլլայ երկաթուղային Սէնտիքային մէկ պատգամաւորին գործէ հեռացումը: Գործադուլը կը սկսի Մայիս մէկի օրը եւ հետզհետէ ծաւալ կ'ըստանայ երկաթուղային աշխատաւորներէն դէպի ուրիշ արհեստաւորներու մէջ: Հանրակառքի եւ օթօպիւսի աշխատաւորները կը միանան շարժման եւ Սէ Ժէ Թէն իր կատարեալ օժանդակութիւնը կը խոստանայ բանթողներուն: Սակայն կառավարութիւնը կը յաջողի բանթողներուն պակասը լրացնել ամէն տարիքէ կամաւորներով եւ Մայիս 7ին, կացութեան տէր դառնալով, կառավարութիւնը կը յայտարարէ թէ պիտի չընդունի որեւէ բանակցութիւն մինչեւ որ բանթողները չվերսկսին իրենց աշխատանքը: Այս դրութեան առջեւ Սէ Ժէ Թէն կը կրկնապատկէ իր գործադուլի կոչերը, սակայն բանթողները յուսահատ եւ պարտասած տեղի կուտան Մայիս 28ին եւ կը վերջացնեն գործադուլը:

Ամենավերջին մեծ գործադուլը որ պատահած է Ֆրանսայի մէջ, տեղի ունեցաւ 1953 Օգոստոսին, արձակուրդներու շրջանին: Այս գործադուլը ծայր տուաւ Պոստայի մէջ, ուր թղթատարական պաշ–

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԿԱՅԾՀԱՆԸ

(ՀԷՔԻԱԹ)

●

Սակայն որովհետեւ ամէն օր առատ դրամ կը վատնէր առանց եկամուտ մը ունենալու, օր մը տեսաւ որ տասնոց մը չէր մնացած:

Պէտք էր թողուլ իր բնակած գեղեցիկ սենեակը եւ երթալ ու ապրիլ անշուք խցիկի մը մէջ: Հոն ստիպուած էր ինք ներկել իր կօշիկները, զանոնք կարկատել խոշոր ասեղով մը եւ իր բարեկամներէն ոչ ոք կուզար այլեւս զինք տեսնելու, շատ սանդուղներ կային բարձրանալու, կ'առարկէին անոնք:

Խաւար գիշեր մը, երբ մտաւ իր խցիկէն ներս, տեսաւ որ մոմը վառելու լուցկի մը իսկ չունէր: Մտաբերեց յանկարծ կայծհանը: Քաշեց դուրս զայն դարակէն եւ պատրաստուեցաւ մոմը վառելու:

Երբ կայծերը ժայթքեցին, յանկարծ խցիկին դուռը բացուեցաւ եւ թէյի գաւաթներու չափ խոշոր աչքեր ունեցող շունը ներս մտնելով կեցաւ իր դիմաց եւ ըսաւ.

— Ի՞նչ կը հրամայէ տէրս:

— Ի՞նչ կը նշանակէ այս, աղաղակեց զինուորը: Ի՞նչ տարօրինակ կայծհան է այս: Այս ձեւով ուրեմն պիտի ունենա՞մ ինչ որ փափաքիմ: Շուտ, ինծի դրամ բեր:

Շունը մեկնեցաւ եւ ակնթարթի մը մէջ վերադարձաւ բերելով ոսկիով լեցուն մեծ պայուսակ մը:

Հիմա զինուորը գիտէր թէ ի՛նչ թանկագին կայծհան մը ունէր: Եթէ մէկ անգամ զարնէր պղնձեայ դրամներու պահապան շունը պիտի ներկայանար, երկու անգամին արծաթեայ դրամներու պահապան շունը եւ երրորդ հարուածին՝ ոսկիներու պահապան շունը պիտի գար հնազանդելու իրեն:

Դարձեալ հարո՛ւստ էր:

Վերադարձաւ իր գեղեցիկ սենեակը, հագաւ դարձեալ ճոխ զգեստներ եւ իր բարեկամները աճապարեցին վերստին շրջապատել զինքը, որովհետեւ շատ կը սիրէին իրենց բարերարը ...

Օր մը զինուորը մտածեց.

— Շատ տարօրինակ կը գտնեմ որ անկարելի ըլլայ տեսնել իշխանուհին: Բոլորը համաձայն են անոր կատարեալ գեղեցկութեան մասին: Բայց ի՞նչ բանի կը ծառայէ այդ գեղեցկութիւնը երբ ան բանտարկուած է պղնձեայ բանտի մը մէջ: Արդեօք միջոց մը կարելի չէ՞ գտնել զայն տեսնելու համար: Ո՞ւր է կայծհանս ...

Առաւ կայծհանը եւ առաջին հարուածին իսկ արդէն թէյի գաւաթներու չափ խոշոր աչքերով շունը իր առջեւն էր:

— Ներողութիւն, ըսաւ զինուորը, գիշերը բաւական յառաջացած է, բայց ես կ'ուզեմ տեսնել իշխանուհին, հոգ չէ թէ մէկ վայրկեանի համար:

Եւ ահա շունը մեկնեցաւ: Զինուորը ժամանակ չունեցաւ իր ետին դառնալու երբ արդէն շունը վերադարձած էր իշխանուհիին հետ:

Իշխանուհին նստած էր շանը քամակին, այնքա՜ն գեղեցիկ էր ան որ զինուորը անզուսպ փափաքով մը համբուրեց զայն:

Յետոյ շունը տարաւ իշխանուհին:

Հետեւեալ առաւօտ, թագաւորական պալատին մէջ երբ իշխանուհին իր թագաւոր հօրը եւ թագուհի մօրը հետ կը նախաճաշէր, պատմեց անոնց նախընթաց գիշերուան իր տեսած մէկ երազը, որուն հերոսներն էին շուն մը եւ զինուոր մը: Ըսաւ անոնց որ հեծած էր շան վրայ եւ թէ զինուորը զինքը համբուրած էր:

— Գեղեցիկ երազ մըն է այդ, ըսաւ թագուհին:

Այսուհանդերձ, յաջորդ գիշերը պալատական ծերունի կին մը պահակ կարգեցին իշխանուհիին մօտ, ստուգելու համար թէ արդեօք իրօ՞ք երազած էր ան:

ԱՆՏԷՐՍԸՆ

Թարգմ. Ա. Գ.

(3) (Շար.)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

★

Մայիս 29ին, կիրակի իրիկուն, «Ալամպրայի» շքեղ սրահին մէջ, տեղի ունեցաւ Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը:

Ժամանակէն առաջ, սրահն ու պարտէզը լեցուած էին հոծ բազմութեամբ :

Բեմը զարդարուած էր Ֆրանսական եւ Հայ եռագոյններով, անզուգական Արամի, զօրավարներ՝ Նազարբէգեանի եւ Արարատեանի իւղաներկ, մեծադիր նկարներով :

Բեմին վրայ տեղ գրաւած էին Ֆրանս. ընկերվարական ականաւոր ներկայացուցիչներէն Ֆրանսիս Լէնար, Պօժի, օրուան նախագահը, Փարիզէն հրաւիրուած մեր երիտասարդ ու սիրելի բանախօսները, ինչպէս նաեւ Պ. Կ. Փօլատեանը:

Հանդէսը բացուեցաւ «Մարսէյեզ»ով :

Նախագահ ընկեր Յ. Պալիկեանը իր բացման խօսքին մէջ ըսաւ.— «Ընկերներ եւ յարգելի հանդիսականներ, ասկէ 37 տարիներ առաջ, մեր զոյգ սրբութեանց՝ Արարատի եւ Էջմիածնի հովանիին տակ, հայ ժողովուրդը ի գին անօրինակ զոհողութեանց ստեղծեց ազատ հայրենիք մը : Հայրենիքը որ ունինք այսօր, աստուածներու պարգեւը կամ թշնամիին շնորհը չէ : Ան՝ մեր բիւրաւոր նահատակներու եւ անհաշիւ զոհաբերութեանց վկայարանն է:

Մայիս 28ը յաւիտենական խորհուրդն է հայութեան յարատեւութեան, անկախ ապրելու անտեղիտալի կամքին, իրականացած իտէալը անոնց, որոնք իրենց մտքի եւ բազուկի ստեղծագործութիւններով սրբագործեցին մեր պատմութեան մռայլ ու սեւ էջերը :

Կարճատեւ եղաւ սակայն Հայաստանի ազատութիւնը: Հիւսիսի եւ հարաւի մեր թշնամիները ձեռք – ձեռքի տուած, խեղդեցին մեր անկախութիւնը :

Հ. Յ. Դ. հաւատարիմ իր ուխտին եւ առաքելութեան, կը շարունակէ պայքարը, մինչեւ որ հայ ժողովուրդը տիրանայ ազատ, միացեալ եւ անկախ Հայաստանի :

Կեցցէ հայ ժողովուրդի Մայիս 28ի նուիրական թուականը :

Կեցցէ հայ եռագոյնը :

Կեցցէ մեր ազատութեան պայքարի դրօշակիր Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եւ կեցցէ հայ ժողովուրդը»: (Ծափեր) :

Տիկին Խօժէնի Կերկերեանը դաշնակի վրայ նուագեց Խաչատրեանի ընտիր մէկ կտորը :

Պ. Բրուտեան արտասանեց «Ուխտի գիշերը», որմէ ետք, Ֆրանսիս Լէնար «Պուշ տիւ Ռօնի Ֆետերասիոնի» կողմէ ողջունեց հանդիսականները, ի մասնաւորի Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, եւ Մայիս 28ի նշանակութեան մասին խանդավառ արտայայտութիւններով ոգեւորեց ներկաները, բուռն ծափեր խլելով :

Օրիորդ Ա. Յարութիւնեանը գովելի առոգանութեամբ եւ յուզումով արտասանեց Ա. Յակոբեանի «Մայիս 28»ը եւ «Գեղօն հայ դրօշին»:

Օրուան առաջին բանախօսն էր ընկեր Ժիրայր Դատաւորեան, որ Ֆրանսերէն շատ գեղեցիկ ճառով մը բացատրեց Մայիս 28ի նշանակութիւնը եւ ըսաւ ի մէջ այլոց .— «Խոր յուզումով մըն է որ այսօր, այս հանդիսաւոր պահուն, խօսք կ'առնեմ Մարսէյլի հայ հասարակութեան առջեւ եւ ինծի կը թուի թէ չափազանց դժուար պիտի ըլլայ գործս, քանի որ խօսք կ'առնեմ անմիջապէս մեր բարեկամ Պ. Ֆրանսիս Լէնարէն ետք, որուն հռետորական տաղանդը անժխտելի է :

Արդ, սիրելի Ֆրանսացի բարեկամներ, հիմա անշուշտ լաւ կը հասկնաք թէ ինչո՞ւ տասը տարիներ առաջ ձեր կրած դժբախտութիւնները որեւէ ուրիշ օտար համայնքէ աւելի մենք կը հասկնայինք եւ այն զգացումները զոր մենք ունեցանք 1918ի Մայիսին կը վերանորոգուէին 1945 Մայիսի յաղթական օրերուն :

Վաղուց արդէն մենք հասկցած ենք Բէկլի մտածումները, որ կը յայտարարէր թէ «ազգը ոչ պետութիւն մըն է, ոչ ալ սահման, անիկա առաքելութիւն մըն է»:

Տիկին Միշէլ Նավէրը (Ֆրանսուհի), մեծ յաջողութեամբ հայերէն արտասանեց Յովհ. Թումանեանի «Հայրենիքը» եւ Ս. Կապուտիկեանի «Խօսք իմ որդուն», նոյնպէս մեծ գնահատանքի արժանանալով :

Ընկերվարական ընկեր Պօժի, որ յաճախ ներկայ գտնուած է մեր հանդէսներուն, գնահատական խօսքեր արտասանեց հայ ժողովուրդի եւ մեր կուսակցութեան մասին: Արտայայտուեցաւ Մայիս 28ի առթիւ եւ իր ճառը մեծ տպաւորութիւն գործեց հանդիսականներուն վրայ :

Արտասանութենէ մը վերջ, բեմ հրաւիրուեցաւ փարիզաբնակ, ընկեր Ն. Նիկողոսեանը:

« Սիրելի ընկերներ եւ հանդիսականներ, մեր գողթան երգիչները երկար ատեն երգած են «Երկնէր երկիր»ը եւ այդ երգը կայ ու կը մնայ մեր ժողովուրդի հոգիին մէջ :

Վահագն՝ աստուած քաջութեան, ազատութեան եւ դիւցազն անվեհեր պիտի ապրէր մեր սրտերուն մէջ, պիտի հրահրէր ազատութեան, անկախութեան բոցը ու դարեր յետոյ ալ պիտի լուսաւորէր մեր ամպամած երկինքը: Հայ ժողովուրդ դուն ծնունդ տուիր նաեւ աննման Արամին, որ կերտեց քու անկախ ու ազատ Հայրենիքը:

Մեր դարաւոր երազը իրականացաւ, ունեցանք ափ մը ազատ հող, ազատ մշակոյթ եւ Սեւրի դաշնագիրը :

. Երիտասարդներ, դուք ալ կը զգաք հըպարտանքն ու կսկիծը, պէտք է գիտնաք որ՝ մեր ուսերուն կը ծանրանայ այս ժողովուրդի արդար դատին լուծը: Կը քալենք պատմութեան ճամբէն: Հայոց դարձեալ ամպամած երկնակամարը պիտի բոցավառի նոր արշալոյսով :

Այս ճառէն վերջ, օրիորդ Մարգրիտ Գաբրիէլեան քանի մը երգեր երգեց, ապա Սէն Լուի Նոր Սերնդականները ղեկավարութեամբ Օրիորդ Ե. Կօշկէրեանի պարեցին քանի մը հայկական պարեր եւ ծափահարուեցան :

Ընկեր նախագահը հանդէսի առաջին մասը վերջացած յայտարարեց, շնորհակալութիւն յայտնելով բոլոր մասնակցողներուն :

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ մեր եռանդուն եւ սիրուած բարեկամ Պ. Կ. Փօլատեանը, որուն ճառը՝ այնքան ոգեւորիչ եւ իմաստալից, մեծ տպաւորութիւն ձգեց ներկաներուն վրայ :

Կէս գիշերէն վերջ, սկսան եւրոպական պարերը, որոնք տեւեցին մինչեւ լոյս :

Քաջալերանքի եւ շնորհաւորանքի արժանի են մեր գաղութի երիտասարդները, որոնք վերջերս սկսած են հետաքրքրութիւն ցոյց տալ հայկ. մեր ձեռնարկներուն վերաբերմամբ եւ խումբերով կու գան լեցնելու հանդիսասրահները :

Զափազանցած չենք ըլլար, եթէ մատնանշենք թէ՝ 1500է աւելի ներկաներուն մէջ, հազիւ նշմարելի էին երկու երեք տասնեակ ճերմակ մազեր ունեցողներ :

Կեցցեն մեր աղջիկները եւ մեր տղաները :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԸ

★

Կապոյտ Խաչը քսան տարիէ ի վեր կը կազմակերպէ մանուկներու օդափոխութեան իր կայանը :

Տարիներու փորձառութեամբ անհրաժեշտ դատած էր վերջերս սեփական շէնք մը ունենալ, մանաւանդ որ առողջապահութեան նախարարութիւնը կը ստիպէր վարչութեան յաճախ փոփոխութիւններ կատարել վարձու շէնքերու մէջ, աւելորդ ծախքերու ենթարկելով :

Ուրախ ենք յայտնելու յարգոյ հասարակութեան, որ երկար փնտռտուքներէ վերջ մեր գնած շէնքը որ կը գտնուի Ժիւռայի օդասուն լեռներուն մէջ, մշտադալար շոճիի անտառներով շրջապատուած, պիտի ընդունի այս տարի իսկ մեր փոքրերը :

Շէնքին առողջապահական մասը լրացնող շինութիւնները, բաղնիք, լուացարաններ, խոհանոց, ճաշարան եւն., արդէն վերջանալու վրայ են :

Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներուն հարիւրի չափ փոքրեր պիտի կրնան օգտուիլ ոչ միայն լեռնային մաքուր օդէն, այլեւ հայկական միջավայրին առաւելութենէն :

Մեր կայանը հաւաքական հայ ընտանիքըն է, ուր մանուկը կը գտնէ իր ազգակից ընկերները, հայերէն կը խօսի, կ'երգէ, կ'արտասանէ, վայելելով ամէն գուրգուրանք :

Փորձով տեսնուած է որ մէկ ամսուայ մեր կայանի միջավայրը խորապէս կը դրոշմուի մանուկին յիշողութեան մէջ եւ երկար ժամանակ կը պահէ զայն իր ազդեցութեան տակ : Ծնողներու գնահատութիւնը կը հաստատէ անով՝ որ փոքրերու արձանագրութիւնները արդէն լրանալու մօտ են :

Երբ ձեռնարկեցինք այս բազմածախս գործին, մեր յոյսը դրինք ոչ միայն Ֆրանսայի այլ եւ մօտակայ գաղութներու ազգասէր հայրենակիցներու վրայ :

Գիտենք որ ամէն գաղութ ունի իր տեղական հոգերը, սակայն նոր սերունդի հայապահպանման գործին սատարող այս ձեռնարկը, վստահ ենք որ կը խօսի ամէն Հայու սրտին, ուր որ ալ գտնուի :

Կոչ կ'ընենք ուրեմն, յարգոյ հայրենակիցներուն, որ իրենց պարտականութիւնը նկատեն հայ մանուկի տան շինութեան իրենց բաժինը բերել: Ամէնէն փոքր նուիրատուութիւնն իսկ շնորհակալութեամբ պիտի ընդունուի :

Ըստ փափաքի, կարելի է սենեակի մը նորոգութեան ծախքը կամ անկողնի կազմածներու նուիրումով յաւերժացնել սիրելիի մը յիշատակը :

— Բացի դրամական նուիրատուութիւններէն, կ'ընդունուի նաեւ պիտանի առարկաներ, ինչպէս խաղալիկներ, օգտակար պատմութեան գիրքեր, երգապնակ կրամոֆօն, ռատիօ եւայլն:

Մինչեւ այժմ շէնքին վրայ ծախսուած է մօտաւորապէս երկու միլիոն Ֆրանք, շնորհիւ սրտցաւ եւ գիտակից հայրենակիցներու նուիրատուութիւններու, նաեւ կազմակերպութեանս մասնաճիւղերուն ժրաջան գործունէութեան :

Թէ Փարիզէն եւ թէ գաւառի մեր ընկերուհիները անձնապէս ալ մասնակցած են այս կարեւոր հանգանակութեան :

Հայ մանուկի տունը կը պատկանի մեր ժողովուրդին, եւ կը յուսանք թէ ամէն մէկ Հայ պիտի ուզէ իր բաժինը բերել, օժտելու զայն այնպէս՝ որ պատիւ բերէ հայ անունին :

Վստահ ենք որ մեր շինարար ժողովուրդին ջանքերուն շնորհիւ շուտով պիտի յաջողինք ունենալ, Զուիցերիոյ սահմանին կից այդ գեղեցիկ վայրին մէջ հայ փոքրերու բոյնը, որ հաճոյքով պիտի ընդունի նաեւ անցորդ հայրենակիցներու այցելութիւնը :

ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ

տօնեաներ գործադուլ հռչակեցին, բողոքելու համար Լանիէլի կառավարութեան հրապարակած կարգ մը օրէնքներուն դէմ: Գործադուլը հետզհետէ տարածուեցաւ եւ 14 Օգոստոսին չորս միլիոն գործաւորներ հետեւեցան շարժումին :

Փոխադրական միջոցները անշարժութեան դատապարտուեցան եւ կառավարութիւնը ստիպուեցաւ բանակը շարժման մէջ դնել պակասը լրացնելու համար :

Գործադուլէն 15 օր ետք, զգալի բարեփոխութիւն մը նշմարուեցաւ, որուն հետեւեցան բանակցութիւնները իշխանութիւններու եւ բանթողներու միջեւ, եւ 22 օր տեւող այս գործադուլը վերջ գտաւ 26 Օգոստոս 1953ին:

ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՈՒԺԻ (ընկերվարական արհեստակցականը) Փարիզի վարիչներէն Ժիւէս դանակի 54 հարուածներով առջի գիշեր սպաննուած էր Պուլոնյի անտառին մէջ: Ոստիկանութիւնը յաջողած է ունենալ ոճրագործին նկարագրութիւնը : Կը կարծուի որ Հիւս. Ափրիկեցի մըն է, որ կը փնտռուի :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (60)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԺԹ.

Դէպի դուռը ուղղուեցայ՝ անաղմուկ ու վախն ի վախ: Ինչպէս կը յուսայի՝ կըղպուած չէր եւ զգուշութեամբ դուրս նայեցայ:

Խաղաղութիւն կը տիրէր: Լուսնի ցոլք մը պատուհանէն կը լուսաւորէր փոշեպատ եւ մերկ սանդուղը: Զգուշութեամբ վար իջայ: Ոչ մէկ ձայն, մինչ կեցած կը սպասէի, թեթեւ մրմունջ մը լսեցի: Վայրկեան մը մնացի կանգնած: Պատին ժամացոյցը կէս գիշերը անց ցոյց կու տար:

Խորապէս կը գիտակցէի վտանգին, որուն պիտի ենթարկուէի աւելի վար իջնելով, սակայն չկրցայ յաղթել հետաքրքրութիւնս: Անհուն խոհեմութեամբ պատրաստուեցայ վայրին խուզարկութեան: Մեղմիւ սողոսկեցայ վար՝ դէպի վերջին սանդղամատը եւ կանգնեցայ քառակուսի սրահին մէջ: Շուրջս դիտեցի ու մնացի շնչասպառ: Քաֆիր մը նստած էր սրահին դրան մօտ: Զիս չէր տեսած, արդարեւ շնչառութենէն հասկցայ որ կը քնանար խորունկ կերպով :

Արդեօք տե՞ղս վերադառնամ թէ խուզարկութիւնս շարունակեմ: Ձայներ լսեցի այն սենեակէն, ուր նախապէս առաջնորդած էին զիս: Մէկը Հոլանտացի բարեկամիս ձայնն էր, միւսը առժամաբար չճանչցայ, թէեւ ծանօթ կը թուէր :

Որոշեցի ունկնդրել որքան որ կրնայի: Այդ իմ պարտականութիւնս էր: Քաֆիրին արթննալու վտանգը աչք առած՝ անաղմուկ անցայ սրահին մէջէն եւ աշխատասենեակի դրան առջեւ ծունկի եկայ: Մէկ քանի վայրկեան այնտեղ ալ մեծ բան մը չիմացայ: Թէեւ բարձրաձայն կը խօսակցէին, բայց չէի կրնար զատորոշել :

Փոխանակ ականջիս՝ աչքս դրի բանալիին ծակին: Ինչպէս գուշակեր էի՝ խօսողներէն մին մեծ Հոլանտացին էր: Միւս մարդը դուրս կը մնար տեսողութեանս սահմանէն :

Այս վերջինը յանկարծ ոտքի ելաւ՝ խըմելու համար: Կռնակէն՝ իր սեւ, վայելուչ հագուստէն հասկցայ թէ ով էր: Դէմքը տեսնելու պէտքն իսկ չզգացի: Պ. Զիչեսթըրը ...

Հիմա այլեւս կը հասկնայի իրենց խօսակցութիւնը :

— Միեւնոյնն է, վտանգաւոր աղջիկ է: Կը խորհի՞ք թէ ընկերները զինքը փնտռելու ելլեն :

Այս խօսքերն ըսողը մեծ մարդն էր: Զիչեսթըր պատասխանեց անոր, սակայն ոչ կղերականի շեշտով մը, ուստի եւ զարմանալի չէ որ չճանչցայ այդ ձայնը :

— Ամէն բան խաբեբայութիւն է: Անոր ուր գտնուիլը չեն գիտեր :

— Շատ ինքնավստահ կը խօսէր աղջիկը :

— Ես խնդիրը կարգադրած եմ, վախնալու որեւէ պատճառ չունինք: Եւ, չմոռնանք, «գնդապետին» հրահանգն է, իր հըրամանին հակառակ չէք ուզեր շարժիլ կարծեմ :

Հոլանտացին իր մայրենի լեզուով բաներ մը արտաբերեց: Բուռն հակաճառութիւն մը ըլլալու էր :

— Սակայն ինչո՞ւ գլխուն չզարնենք, շատ դիւրին պիտի ըլլայ: Նաւակն ալ արդէն պատրաստ է, բաց ծովը կը տանինք:

— Այո, ըսաւ Զիչեսթըր մտախոհ: Ես ալ այդպէս պիտի ընէի: Պարզ է թէ շատ աւելի բան գիտէ: Բայց՝ գնդապետը՝ մարդ մըն է որ կ'ուզէ առանձին գործել, իր յարմար դատած եղանակով: Բանի մը մասին կ'ուզէ տեղեկութիւն առնել այս աղջիկէն :

— Տեղեկութի՞ւն :

— Այդպէս բան մը :

«Ադամանդներ», պատասխանեցի ես ինծի :

— Հիմա ցուցակները տուր նայիմ, շարունակեց Զիչեսթըր :

Բաւական ժամանակ ինծի համար բոլորովին անըմբռնելի խօսակցութիւն մը տեղի ունեցաւ: Խնդիրը կը դառնար մեծ քանակութեամբ բանջարեղէններու շուրջ, կը յիշուէին թուականներ, գիներ եւ ինծի անծանօթ վայրեր: Կէս ժամու չափ տեւեց այս հաշիւներն ու ստուգումները :

— Լաւ, ըսաւ Զիչեսթըր եւ դէպի ետեւ քաշուած աթոռի մը ձայնը լսուեցաւ : Ասոնք «գնդապետ»ին տանիմ, թող տեսնէ :

— Ե՞րբ կը մեկնիք :

— Վաղ առտու ժամը տասնի ատենները:

— Մեկնելէ առաջ կ'ուզէ՞ք տեսնել աղջիկը:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱՐԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Ֆորտ ընկերութեան գործադուլը կանխուելէն ետք, այս անգամ «Ճէնըրըլ Մօթօրս»ի աշխատաւորութիւնն է որ կը սպառնայ արդէն սկսած մասնակի գործադուլը ընդհանրացնել: Ընկերութիւնը կը մերժէ բանակցիլ սպառնալիքի տակ: Աշխատաւորները կը յայտնեն թէ պիտի ընդունին Ֆորտ ընկերութեան որոշած պայմաններուն նման պայմաններ :

ԱԻՍՏՐԻՈՅ հաշտութեան դաշնագրին վաւերացուած փաստաթուղթերը պիտի յանձնուին այսօր Վիէննայի կողմէ Խ. Միութեան :

ԱՆԳԼԻԱ բողոք մը ուղղեց Եգիպտոսի, այս վերջնոյն «Սուտանի ներքին խնդիրներուն միջամտելու ըլլալ»ուն համար :

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԼԻԲԱՆԱՆԻ հեծելանիւի շրջավազքը տեղի ունեցաւ անցեալ կիրակի :Պէյրութ – Սայտ – Մերճայուն – Շթորա գծին վրայ առաջին հանդիսացաւ Հ. Մ. Ը. Մ.-ական Յովհաննէս Ծատուրեան: Իրմէ ետք վայրկեան վերջը հասան Սիմոն Շէքէրճեան (Սեւան) եւ Կարօ Թաշճեան (Հ. Մ. Ը. Մ.) գրաւելով Բ. եւ Գ. տեղերը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Անիէսէն Պ. Գըլըճեանէ հազար ֆրանք, եւ Նիսէն Պ. Հիւմիւրեանէ 500 ֆրանք :

Վեցամսեայ «Յառաջ» կը նուիրէ Փարիզէն Պ. Մըրաքճեան Պ. Արման Եփրեմեանի :

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 16 ՅՈՒՆԻՍ,
ՇՕՓԷՆԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Նուագահանդէս՝
ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ
Նուիրուած իր գործերուն

Կը մասնակցին, Իրիս Պիւլպիւլեան (երգ), Մարի Քլէռ Ժամէ (ջութակ), Ժաք Քասքանիէ (սրինգ), Փիէռ Լապատի (թաւ ջութակ), (Փարիզի սէնֆոնիք նուագախումբէն) :

Փարիզի հայկական երգչախումբը, որուն կը միանայ Անիէռ Պուա Քոլոմպի եւ Իսիի Նոր Սերունդի երգչախումբը :

Մեներգ, սենեակի երաժշտութիւն եւ խմբերգ :

Տոմսերու համար դիմել Պ. Պարսամեանի, 46 ռիւ Ռիշէ եւ երգչախումբին կեդրոնը, 14 ռիւ Փըթի, հեռ. Պօթ. 99-22 :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Միհրան Սէմէրճեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ համայն ընտանեկան պարագաները խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք իրենց վշտակցութեան բաժինը բերին անձամբ, հեռագրով, նամակով, ծաղկեպսակներով եւ նուիրատուութիւններով, իրենց սիրեցեալ կնոջ, մօր, քրոջ և ազգականուհիին՝ յաւէտ ողբացեալ՝

ՏԻԿԻՆ ԶԱՐՄՈՒՀԻ Մ. ՍԷՄԷՐՃԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ :

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Խոհարարուհի մը Անուլյիի հանգստեան տան համար: Դիմել՝ Տօքթ. Վահրամ Զիլինկիրեանի՝

51, Boul. Voltaire - Tél.: Roq. 29-00

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, Rue Richer, Paris (9).
C. C. P. Paris 3630-66
Tél.: PROvence 64-90

Նոր հրատարակութիւններ եւ դպրոցականներու յատուկ նուէրի գիրքեր :

Հոմերոսի Ոդիսականը, պատկերազարդ, նոր թարգմ. 400 ֆրանք: Հերքիւլէսի քաջագործութիւնները, 75: Մանկութիւն, Ա. Ահարոնեանի 150: Մուշեղ Մամիկոնեան, Մ. Իշխան 120, Սանասար եւ Բաղտասար, Կ. Սասունի 200, Մանկապատում Ե. Տարօնեան 500, Մանուկներու բեմ. Ա. Գրաճեան (ընդարձակ հատոր, արտասանութիւն, տրամախօսութիւն, պատկեազարդ) 1200, Երբ կ'ապրէինք Ղ. Մելոյեան (իրական կեանքէ պատկերներ) 500, Ներաշխարհի Տիրան Չրաքեան (նոր տպագրութիւն) Պէյրութ 1955, գին՝ 500 ֆրանք: Մանկութեան Յուշերէն, Վ. Փափազեան 120 ֆրանք :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Երկու ամիսէ ի վեր սկսած է Յառաջի նոր շրջանի 11րդ տարին: Կը խնդրուի փութով փակել 954 – 955ի բոլոր անվճար բաժանորդագրութիւնները :

Յառաջի բաժանորդագրութիւնները կանխիկ ըլլալով, կը խնդրուի նոր շրջանի բաժնեգինները եւս ղրկել վարչութեանս :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ Կեդր. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները, Յունիս 14ին, երեքշաբթի իրիկուն, Քաֆէ Պարպոթի վերնայարկը :

Հ. Յ. Դ. Սեւակ Ռւս. խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ «Արամ» խումբի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԼԻՈՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները, այս երկուշաբթի, կէսօրէ ետք ժամը 15ին, 5 ռիւ Պօնփուա, Յոյներու սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերուհիներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովը, Ս. Յովհ. Մկրտիչ Եկեղեցիի վարչութիւնն ու Հոգաբարձութիւնը, ինչպէս նաեւ ողբացեալ Ա. Զօպանեանի յուղարկաւորութեան մասնակցող բոլոր կազմակերպութիւնները կը ծանուցանեն թէ, այս կիրակի, յաւարտ Ս. պատարագի հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի ողբացեալ՝

ԱՐՇԱԿ ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ

յիշատակին, իր մահուան տարելիցին առթիւ: Կը խնդրուի հայ հասարակութենէն իր ներկայութեամբ մասնակցիլ մեծ գրագէտին ընծայուելիք յարգանքին :

⁂

Այս կիրակի, ժամը 10էն սկսեալ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն տեղի պիտի ունենան Ազգ. մեծ բարերար՝

ՌԱՓԱՅԷԼ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ

յիշատակին, իր մահուան 33րդ տարելիցին առթիւ:

Փարիզի հայ հասարակութենէն եւ մասնաւորապէս բարերարին նախկին սաներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ սոյն հանդիսութեանց :

⁂

Ազգային բարերար
ՄԿՐՏԻՉ ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ

Կտակակատար Կ. Եղեանցի, տեսուչներ Գ. Արովեանի, Ս. Սողիկեանի, Ժ. Մատաթեանի եւ նախկին ուսուցիչներու եւ աշակերտներու հոգեհանգստեան արարողութիւնը այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին: Կը հրաւիրուին փարիզաբնակ բոլոր Սանասարեան սաները եւ ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները :

×

Նոյն օրը Սանասարեան վարժարանի ընթացաւարտներուն ճաշ մը տեղի պիտի ունենայ Գ. Աճէմեանին ճաշարանը, 12 ռիւ Քատէ, մէթրօ Քատէ, ժամը 14ին: Ծախքերու մասնակցութիւն :

Մասնակցիլ փափաքողներէն կը խնդրուի արձանագրուիլ Պարսամեան գրատունը, 46 ռիւ Ռիշէ, Փարիզ (9) եւ կամ հեռաձայնել ՓՐՕ. 64–90 :

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի երեկոյեան ժամը վեցին, ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Սէն Պրիւնոյի մատրան մէջ (148 ռիւ տը լ'Էկլիզ) : Ս. Խաչի ժողովրդ.

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԼԻՈՆ.— Նոր Սերունդի Սիւամոնթօ խումբի դաշտահանդէսը Տէսինի գովասուն անտառներուն մէջ, այս կիրակի : Ճոխ պիւֆէ, զանազան զուարճալիքներ : Օթօքարներ Փլաս Կիշառէն պիտի մեկնին առտուն եւ կէսօրէն վերջ, ժամը 9ին եւ 14ին :

Վերադարձը ապահովուած է :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ-35ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԻՍԻ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանի ընդարձակ սրահին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ «Զաւարեան» կոմիտէի, մասնակցութեամբ տեղւոյն ընկերվարական կուսակցութեան :

Պատուոյ նախագահութեամբ
EDOUARD DEPREUXի
(Նախկին նախարար եւ Սոյի քաղաքապետ)

Կը նախագահէ ընկ. ՋՊՈՒՔՃԵԱՆ

Կը խօսի՝ Պ. ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. Մ. Մուրատեան (երգ), Եղօ Սեբոբեան (արտասանութիւն):

Անիէռ Պուա Քոլոմպի երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. Գայիշեանի :

Կովկասեան պարեր ղեկավարութեամբ
Փրօֆ. ԱՊԱՇԻՁԷԻ

Առաջին անգամ ըլլալով Իսիի մէջ փարիզահայ դերասաններու կողմէ կը ներկայացուի ՅԱԿՈԲ ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ
«ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐԸ»

Ղեկավարութեամբ դերասան Ա. Միսիրեանի եւ մասնակցութեամբ՝ Ա. Դմբէքեանի, Գր. Վահանի, Մարգարեանի, Ն. Պշտիկեանի, Օր. Իրմա Պէրպէրեանի եւ Օր. Խտշեանի

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով :

Եւրոպական պարեր, ղեկավարութեամբ
ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ

Մուտք 200 ֆրանք

ՆԻՍ
ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

ՏԵՍԻՆ

Այս շաբաթ, երեկոյեան ժամը 9ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Հայ. Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան, Ֆրանսական Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութեան եւ տեղւոյս դպրոցին հոգաբարձութեան :

Կը նախագահէ Լիոնէն Պ. Յ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Կը խօսի Տիկ. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Գեղարուեստական բաժին, դպրոցին աշակերտութեան կողմէ :

Մուտքը ազատ է — Կը հրաւիրուին բոլորը անխտիր

ԱՌՆՈՒՎԻԼ-ՍԱՐՍԷԼ

Մայիս 28ի առթիւ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէն կազմակերպած է ընկերահամակրական խնջոյք մը, Յունիս 11ի շաբաթ օր, ժամը 7·30ին, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

Կը խօսի ընկ. ՀԱՅԿ ՋՐՈՒԱՆԴԵԱՆ

Կ'երգէ Օր. Աստղիկ Քէօսէեան, կը նուագէ Թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆ: Երգ եւ արտասանութիւն :

Հաղորդ. միջոց.— Օթօպիւս Փորթ տը լա Շափէլէն թիւ 268, ամէն կէս ժամը : Իջնել Առնուվիլ լէ Կոնէսի կայարանը :

Շոգեկառք Կառ տիւ Նորէն, հետեւեալ ժամերուն.— 6·7, 6·48, 7·16, 7·40, 8·25 եւայլն :

ԿԱՌՏԱՆ

Այս կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 3ին, Պիվէրի «Գեղունի» սրահին մէջ :

Բարձր նախագահութեամբ՝
ՎԻՔԹՈՐ ՍԱՎԻՆԻ
(Կառտանի քաղաքապետ եւ նահանգային խորհուրդի անդամ) :

Հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի եւ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կառտանի Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէին :

Կը խօսին Պ. Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ եւ
ՌՕԺԷ ԼԷՐՍԱ
(Փոխ նախագահ տեղւոյս ընկերվարական կուսակցութեան) :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, կը ներկայացուի զաւեշտ մը՝
«ԵՕԹԱՆԱՍՈՒՆՆՈՑ ՓԵՍԱՅՈՒՆ»

Մուտքը ազատ է :

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՕՐԸ ՅՈՒՆԻՍ 12ԻՆ

Առտուն ժամը 10էն երեկոյեան 23, Մոնմորանսիի բարձունքին, մեր Հանգստեան Տան գեղեցիկ դարաստանին մէջ :

Ժամադրուեցէք բոլորդ, գեղեցիկ տօնախմբութեան մը համար :

Գեղարուեստական մասը կը սկսի ժամը 14·30ին, որուն կը մասնակցին՝

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐԸ ԵՒ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻ ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԵՐԸ: Սօսիէթէ Սենֆօնիք տը Տէօյ եւ անակընկալներ :

Երիտասարդներու համար զանազան զբաւարճալիքներ :

Ճոխ պիւֆէ եւ երեկոյեան շիշ քէպապ փիլաւով, գիւրամատչելի գիներ :

ՄՈՒՏՔ 200 ՖՐԱՆՔ

ՃԱՇ.— Բացառապէս 80 հոգիի համար կազմակերպուած է ցերեկուան ճաշ մը: Նախապէս արձանագրուիլ մինչեւ 9 Յունիս, Ն. Յովհաննէսեանի մօտ,

14 Ռիւ Ռօշանպօ, Փարիզ (9):

Ճաշ եւ մուտք 1200 ֆրանք :

ԱԶԳ. ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ԴԷՊԻ ՍՈՒՐԲ ՂԱԶԱՐ (ՎԵՆԵՏԻԿ)

Այցելելու Մխիթար Աբբահօր գերեզմանին, ծանօթանալու Ս. Ղազարի վանքին մէջ պահուած գեղարուեստի եւ ազգային մշակոյթի գանձերուն :

Մեկնում Փարիզէն 12 Օգոստոսին :

Դարձ Վենետիկէն 22 կամ 31 Օգոստոսին:

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՆ ԵՆ.—

Փարիզ – Վենետիկ երթ ու դարձի տոմսակ 7150 Ֆրանք : Ապրուստի եւ բնակութեան օրական ծախս (ննջարան) 800 Ֆր.: Ապրուստի եւ բնակութեան օրական ծախս (առանձին սենեակ) հազար ֆրանք :

Այս ուխտագնացութենէն օգտուիլ փափաքողները, 3500 Ֆրանքի յաւելուածական ուղեծախսով մը կրնան այցելել նաեւ Ֆլորանս, Հռոմ եւ Միլան քաղաքները :

Կան շոգեկառքի ու անցագրի դիւրութիւններ :

Տեղեկութիւններու եւ արձանագրութեան համար դիմել՝

Տօքթ. ԱՐԱՄ ՃԻՆՃԵԱՆԻ
29, rue Bleue, Paris (9), PRO. 79-09
կամ Պ. ԳՐԻԳՈՐ ԱԴԱՄԵԱՆԻ
53, rue de Châteaudun,(9), TRI. 57-74

Արձանագրութիւնները կը փակուին Յունիս 16ին :

ՑԵՐԵԿՈՅԹ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Սէվրանի Կապ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ: Կիրակի, 12 Յունիս ժամը 15էն 23, «Մասիս»ի շքեղ սրահին մէջ 87 Ավընիւ տը Լիվրի :

Կը ներկայացուին երկու ծիծաղաշարժ զաւեշտներ: Հայկական եւ եւրոպական պարեր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ նուագախումբով :

Հանդէսին փայլը աւելցնելու համար պիտի մասնակցի «Սիփան Կոմիտաս» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Աֆրիկեանի :

ՀԱՂՈՐԴ.— Օթօպիւս 147, Էկլիզ տը Փանթէն, Շոգեկառք Կառ տիւ Նոր 14ին:

— ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քատէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քատէի դիմաց :

Կը խօսի Պ. Յակոբ Նազարեան :

Նիւթ՝ «Արդի Հայաստանի տնտեսական կեանքը»: (Գ. մաս՝ Երեւան) :

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ: Մուտքը ազատ է:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 հատը 12 փր.

ՇԱԲԱԹ 11 ՅՈՒՆԻՍ • SAMEDI 11 JUIN 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7696 31e ANNEE | Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3107

ՀԱՅ ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

•

Քալիֆորնիոյ Հայ Կրթական Հիմնարկութեան մասին է մեր խօսքը, որ գոյութիւն ունի չորս տարիներէ ի վեր՝ 1950 Թուի Հոկտեմբեր մէկէն մինչեւ այսօր, եւ ամէն տարի Մայիս ամսին կ'ունենայ իր ճաշ – հանդէսը Քալիֆորնիոյ քաղաքներէն մէկուն մէջ: Այս տարի իր կազմակերպած ճաշը տեղի ունեցաւ Մայիս 21-ին, Փասատինայի «Հընթինկթըն Հօթէլ»ին շքեղ սրահին մէջ:

Սովորաբար հինգ հարիւր տոմս կը սպառէր վարչութիւնը, իւրաքանչիւր տոմսը յիսուն տոլար արժողութեամբ. այսպիսով կը գոյանար 25.000 տոլարի գումար մը, որմէ քանի մը հազար կը ծախսուէր ճաշկերոյթ հանդէսին եւ վիճակահանութեան դրուած ինքնաշարժին համար, իսկ մնացորդ զուտ արդիւնքը կը ղրկուէր Միջին Արեւելքի եւ Եւրոպայի հայկական դպրոցներուն՝ իբրեւ նիւթական օժանդակութիւն:

Այս տարի, սակայն, Հայ Կրթ. Հիմնարկութիւնը ընդարձակած է իր գործունէութիւնը՝ Ա) նոր անդամներ արձանագրելով, որոնք տարեկան հինգ հարիւր տոլարէն սկսած մինչեւ 2000 տոլար անդամատուրք կը վճարեն Հիմնարկութեան, Բ) Այս տարուան ճաշը հանդէսին տոմսերու թիւը աւելցուցած է հարիւրով, ուրեմն հինգ հարիւրի փոխարէն սպառած է վեց հարիւր հատ յիսուն տոլարնոց տոմսեր: Ասոնք՝ աւելի նիւթական գետնի վրայ արձանագրած իր յաջողութիւններն են. Հայ Կրթ: Հիմնարկութիւնը, սակայն, բարոյական գետնի վրայ եւս յառաջդիմութիւն արձանագրած է յատկապէս այս վերջին տարին: Իր անունն այլեւս ժողովրդականացած է ոչ միայն Ամերիկահայութեան մէջ, այլեւ՝ Եւրոպայի եւ Միջին Արեւելքի հայկական հոծ գաղութներու մէջ: Հայ Կրթ. Հիմնարկութեան քարտուղարին ճամբորդութիւնը Եւրոպա եւ Միջին Արեւելք, զուգադիպեցաւ Համազգայինի եւ Ն. Փալանճեան ճեմարանի 25ամեայ յոբելեանին տօնակատարութեանց հանդէսներուն, որոնցմէ շատերուն ներկայ եղաւ քարտուղարը, գնահատութեան եւ խրախուսանքի խօսքեր ըրաւ եւ իր հերթին արժանացաւ գնահատութեան եւ մեծարանքներու՝ իբրեւ ներկայացուցիչը հայապահպանման նոր ազդակ մը դարձած Քալիֆորնիոյ Հայ Կրթական Հիմնարկութեան:

Հայապահպանումի համար միայն խօսքերը չեն բաւեր, պէտք են նաեւ իրական գործեր. այս Հիմնարկութիւնը շատ մեծ գումարներ չէ գործածած թէեւ, բայց ըրած է շատ մեծ խնայողութիւններ, որոնք յատկանշական են. չորս տարուան մէջ ըրած է ընդամէնը 8.072 տոլարի ծախքեր, այսինքն տարեկան երկու հազար տոլարի չնչին գումար մը. այս կը նշանակէ թէ Հայ Կրթական Հիմնարկութեան վարիչները բացարձակապէս ձրիօրէն կ'աշխատին. աւելին, ոչ միայն անվճար կ'աշխատին, այլեւ տարեկան ահագին գումարներ կը ծախսեն իրենց գրպանէն, կրթական հայասիրական գործը առաջ տանելու եւ զարգացնելու համար:

Չորս տարիներու ընթացքին Հայ Կրթ. Հիմնարկութիւնն ունեցած է 131.511 տոլարի մուտք մը, որու 118.615 տոլարը յատկացուցած է Սուրիոյ, Լիբանանի, Յունաստանի, Ֆրանսայի, Երուսաղէմի եւ Իտալիոյ հայկական 59 տարբեր դպրոցներու, թեթեւցնելով անոնց նիւթական հոգերը:

Ուրիշ բարեգործական հաստատութիւններ հսկայական գումարներ կը ծախսեն իրենց պաշտօնէութեան վրայ, մեծ ռոճիկներ կը կապեն այս ու այն գործիչին, մինչդեռ Հայ Կրթական Հիմնարկութիւնը առանցմէ եւ ոչ մէկը կ'ընէ, անոր հիմնադիրները, վարչութեան անդամներ ե՛ւ հիմնադիր են եւ պաշտօնեայ՝ առանց նիւթական վարձատրութեան:

Ամէն տարի ամէնէն մեծ նիւթական յատկացումը Հայ Կրթական Հիմնարկութիւնը կ'ընէր Պէյրութի Ն. Փալանճեան ճեմարանին. սկիզբը՝ տարեկան 15.000 տոլար, հետագայ տարիներուն՝ տասը հազար տոլար: Այս տարի որ Ն. Փալանճեան ճեմարանին 25ամեայ յոբելեանն է, կը լսենք որ Հայ Կրթ. Հիմնարկութիւնը տրամադիր է մէկ անգամէն խոշոր գումար մը յատկացնելու Ն. Փալանճեան ճեմարանին, իբրեւ մշտական ապահովութիւն մը: Եւ արդար է անոր այս մտածումը, ճեմարանը ընդմիշտ պէտք է ապահովել նիւթապէս՝ կրթական օճախ մը միշտ վառ պահելու համար:

Փալանճեան ճեմարանի խնդիրը բարեյաջող լուծում մը ստացաւ. գաղութահայութիւնը մեծ խանդավառութեամբ տօնեց անոր յոբելեանը եւ գոյացած գումարը գլեց անցաւ բոլոր նախատեսութիւնները: Ան կը մնայ այսուհետեւ իբրեւ մէկ ապահով հաստատութիւն՝ կրթական մշակներ եւ մտաւորական գործիչներ արտադրող: Կը մնան սփիւռքի մեր միւս կրթական հաստատութիւնները, որոնցմէ շատեր նիւթական ապահովութիւն չունին, զուրկ են մշտական աղբիւրներէ: Հայ Կրթական Հիմնարկութիւնը, ըստ առաջնոյն, իբրեւ իր հոգածութեան առարկան պիտի պահէ այդ դպրոցները, որոնց օժանդակած է ամէն տարի, սակայն, մեր կարծիքով, ան այսուհետեւ քիչ մըն ալ պիտի նայէ իր անմիջական շրջապատին. մեր խօսքը կը վերաբերի ամերիկահայ դպրոցներուն. աւելի ճիշդ՝ ամերիկահայ ճեմարանին:

Անհատներ կան ամերիկահայութեան մէջ, որոնք միանգամայն յոռետես են այս գաղութին ապագային նկատմամբ, այն տեսակէտէն են որ այս գաղութը շուտով պիտի ձուլուի, ոչ ոք պիտի մնայ հին սերունդէն, իբրեւ անգլիախօս, անտարբեր պիտի մնայ դէպի հայ լեզուն եւ մշակոյթը. հետեւաբար, ըստ այդպէս մտածող հայրենակիցներու, մեր ամբողջ ուշադրութիւնը պիտի կեդրոնացնենք Միջին Արեւելքի մեր դպրոցներու վրայ եւ միայն անոնց է որ ուժ պիտի տանք:

Կան նաեւ հայրենակիցներ, որոնք տարբեր տեսակէտ ունին. ասոնք, համաձայն ըլլալով որ դուրսի մեր դպրոցներուն պէտք է օժանդակել, միաժամանակ այն կարծիքէն են որ ուշադրութիւն պէտք է կեդրոնացնել նաեւ Ամերիկայի մեր նոր սերունդին վրայ, քանի որ ամէն ինչ դեռ կորսուած չէ, քանի դեռ ուշ չէ:

Յոռետեսները բացարձակ կը մերժեն այս միտքը եւ շատ վատ կ'ընեն անոնք իրենց յոռետեսութեամբ կը վարակեն ուրիշները: Բժիշկին պարտականութիւնն է նախ՝ ամէն ճիգ ու ջանք ի գործ դնել փրկելու հիւանդին կեանքը. ոչ մէկ բժշկի տրուած է հիւանդին կեանքը կարճեցնելու կամ մահը արագացնելու իրաւունքը. սերունդը փրկելու մասին խորհողները եւ գործողները ընկերային բժիշկներ են, որոնց սրբազան պարտականութիւնն է բուժման միջոցներ խորհիլ. անոնք որ յոռետես են, կ'ուզեն հիւանդը վաղաժամ գերեզման իջեցնել. չլսուած եւ անթոյլատրելի միտք մըն է որ յետ պիտի մղուի ամէն Հայու կողմէ:

Այսօր կը շնորհաւորենք Հայ Կրթական Հիմնարկութեան չորսամեայ բեղուն եւ ազգասիրական գործունէութիւնը եւ կը մաղթենք որ ան իրականացնողներէն մէկը ըլլայ նաեւ ամերիկահայ ճեմարանի:

Խմբագրական ԱՍՊԱՐԷԶԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

•

ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՄՈԼՈԹՈՎԻ ՀԵՏ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Խ. Միութեան արտաքին նախարարը Մոլոթով Մ. Նահանգներ երթալու համար Փարիզէն անցնելուն առթիւ, հրաւիրուած էր ճաշի, արտաքին նախարար Փինէի կողմէ: Ճաշը, որուն ներկայ էր նաեւ վարչապետ Էտ. Ֆոռ, տեղի ունեցաւ բարեկամական ջերմ մթնոլորտի մը մէջ: Ֆրանսական մամուլը վեր կը հանէ այն պարագան, թէ «ժամանակը փոխուած է, այն շրջանին չենք այլեւս, ուր Վիշինսկի ասուպի մը պէս կ'անցնէր Փարիզէն Մ. Նահանգներ երթալու համար»:

Հինգշաբթի երեկոյեան, Մոլոթովի Շէրպուրկ մեկնումէն քանի մը ժամ առաջ, վարչապետ Էտ. Ֆոռ ունեցաւ լրագրական ասուլիս մը որուն ընթացքին պարզեց Խ. Միութեան արտաքին նախարարին հետ իր հանդիպումէն թողուցած տպաւորութիւնները: «Պ. Մոլոթով մեղի ըսաւ լաւ բաներ, ընդհանրութիւններու վրայ մնալով: Անձնապէս շատ լաւ տպաւորուած եմ այս առաջին հանդիպումէն»:

Ընդգծելէ ետք այն պարագան թէ խօսակցութիւնները դիւանագիտական պաշտօնական հանգամանք մը չունէին, եւ կատարուած էին բարեկամական գետնի մը վրայ, վարչապետը յայտնեց թէ Մոլոթով փափաքած է որ ինքը եւ արտաքին նախարար Փինէն, այցելութիւն մը տան Խ. Միութեան: Եւ անմիջապէս յետոյ ճշդեց՝ «անշուշտ պաշտօնական հրաւէրի մը տեղ պէտք չէ առնել այս առաջարկը: Եւ ուրեմն հարցը աւելի պատոյի մը հանգամանքը կը մտնէ, քան թէ դիւանագիտական այցելութեան մը»: Անդրադառնալով չորս վարչապետներուն ժողովին, Էտ. Ֆոռ յայտնեց թէ Մոլոթով, առարկութիւն չէր ըրած արեւմուտքի մեծերուն որոշած վայրին եւ թուականին մասին. ուղղակի հաւանութիւն ալ չէր տուած: Գալով Ֆրանքեւխորհրդային յարաբերութեանց, երկու դիւանագէտները համաձայն գտնուած են երկու երկիրներու միջեւ բարեկամական կապերը սեղմելու անհրաժեշտութեան, ինչպէս նաեւ պաշտօնական անձնաւորութեանց աւելի յաճախադէպ հանդիպումներ ունենալուն մասին:

Եուկոսլաւեւխորհրդային յարաբերութեան մասին, պատասխանելով հարցումի մը, վարչապետը ըսաւ թէ ժամանակը միայն կրնայ ցոյց տալ անոր իսկական տարողութիւնը «սակայն գոհունակութեամբ կ'արձանագրեմ եուկոսլաւեւխորհրդային լարուած վիճակին բարուոքումը»: Գալով Խ. Միութեան կողմէ Գերմանիոյ վարչապետ Ատընաուըրի ուղղուած հրաւէրին, վարչապետը զայն «զգայացունց» որակելէ ետք, ըսաւ թէ ան իր բնական տեղն ունի «միջազգային լարուած վիճակը բարուոքելու» ներկայ ճիգերուն մէջ:

Հրաւէր մը՝ որ կը մտնէ խորհրդային վարիչներու իրապաշտութիւնը: Ամէն պարագայի «պէտք չէ մտահոգուիլ վարչապետ Ատընաուըրի ներկայ դիրքէն, դիւանագիտութիւնը պէտք է այլեւս ներշնչուի փոխադարձ վստահութենէ»: Վարչապետը այս անհրաժեշտութիւնը ստորագծած է Մոլոթովի հետ իր տեսակցութեան ընթացքին, յայտնելով թէ Խ. Միութեան միջազգային վիճակը բարուոքելու ներկայ ջանքերը կրնան վստահութիւն ներշնչել, եթէ անոնք չհետապնդեն արդէն գոյութիւն ունեցող կազմակերպութեանց քանդումը: Իսկ Գերմանիոյ միացման խնդիրը չի կրնար լուծուիլ առանց Գերմաններու հաւանութեան «կարելի չէ պարտադրել այնպիսի պայմաններ որ չեն յարմարիր Գերմանիոյ» եւ արդէն այդ խնդրին լուծումը միայն Ֆրանսայէն կախում չունի:

ՄԱՅԻՍ 28Ը
ԱՄՄԱՆԻ ԵՒ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ

Հայաստանի անկախութեան 37րդ տարեդարձը բացառիկ յաջողութեամբ տօնուած է Ամմանի եւ Երուսաղէմի մէջ, Յունիս 4ին եւ 6ին, հոծ բազմութեան մը ներկայութեան: Խօսելու հրաւիրուած էր Շաւարշ Միսաքեան: «Յառաջ»ի խմբագիրը, Հինգշաբթի օր վերադարձաւ Պէյրութ:

× Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, որ Հինգշաբթի իրիկուն «Քուին Էլիզապէթ»ը պիտի առնէր, ստիպուեցաւ Շէրպուրկ գիշերել: Անգլիոյ գործադուլներուն պատճառով նաւը յապաղում ունեցած էր:

× Փարիզի դիւանագիտական շրջանակները կը յայտնեն թէ Փարիզի համաձայնութեանց գոյութիւնը, պատճառ մըն է որ Ֆրանքեւխորհրդային յարաբերութիւնները բարելաւուին: Ինչպէս գիտէք, կարգ մը շրջանակներ, — երբ այդ համաձայնութեանց վաւերացումէն ետք ժխտուեցաւ Մոսկուայի կողմէ Ֆրանքեւխորհրդային դաշնագիրը, — կը կարծէին թէ երկու երկիրներուն միջեւ յարաբերութիւնները պիտի լարուէին:

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ԱՏԵՆԱՈՒԻՐԻ ՄՈՍԿՈՒԱ ԱՅՑԸ

Խ. Միութեան փոխ վարչապետ Անաստաս Միկոյեան պատասխանելով գերմանացի թղթակիցի մը հարցումին, յայտարարութիւն մը ըրաւ առջի օր, Մոսկուայի վերջին հրաւէրին մասին: Ա. Միկոյեան, խորհրդային միւս վարիչներուն հետ ներկայ էր Մոսկուայի անգլիական դեսպանատան մէկ ընդունելութեան, Էլիզապէթ թագուհիի ծննդեան տարեդարձին առթիւ: Երբ հարցուեցաւ թէ Խ. Միութիւնը կը նախընտրէ՞ր որ վարչապետ Ատընաուըր Մոսկուա գար Չորս Մեծերու ժողովէն առաջ, փոխ-վարչապետը յայտարարեց թէ «խորհրդային կառավարութիւնը որոշած չէ որեւէ օր կամ ժամ» բանակցութեանց համար: Իսկ այն հարցումին թէ ի՞նչ կը մտածէ գերմանեւխորհրդային հանդիպումին ելքին մասին, Միկոյեան պատասխանեց թէ «երբ հրաւէր մը ղրկեցինք կը նշանակէ թէ կը յուսանք յաջող արդիւնք մը: Բայց անշուշտ, միայն մեր կամքէն կախում չունի այդ»:

Իրազեկներու համաձայն, Անաստաս Միկոյեան կը դառնայ հետզհետէ «խորհրդային ինը մեծերուն ամէնէն մատչելին անպաշտօն խօսակցութեանց համար, որոնց ընթացքին մէկդի կը ձգէ պաշտօնական ամէն հանգամանք»:

× Վարչապետ Բուլկանին, Մալէնկովի յաջորդելէն ի վեր առաջին անգամն էր որ անգլիական դեսպանատուն ոտք կը կոխէր:

× Առջի գիշեր, Խ. Միութեան համայնավար կուսակցութեանը ընդհ. քարտուղար Խրուշչեւ յայտարարեց թէ երբ «վարչապետ Ատընաուըր Մոսկուա գայ, բանակցութիւնները պիտի կատարուին վարչապետ Բուլկանինի եւ անոր միջեւ»:

× **ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ** վարչապետը, առաջին անգամն ըլլալով արտայայտուեցաւ Մոսկուայի ղրկած հրաւէրին մասին: Անհրաժեշտ գտաւ փորձագէտներու կողմէ, նախապատրաստական աշխատանքներ, «որոնք կրնան շաբաթներ տեւել»:

Թուականը եւ վայրը, երբ «պայման չէ որ հանդիպումը անպատճառ Մոսկուա տեղի ունենայ», կրնան որոշուիլ անոնց կողմէ: Այս մասին, Փարիզի գերմանական դեսպանը յաւելուածական տեղեկութիւններ ուզեց Խ. Միութեան դեսպանէն:

ԱՆԳԼԻՈՅ գործադուլներու մասին տեղի ունենալիք հանդիպումը գործաթողներու եւ իշխանութեանց միջեւ յետաձգուեցաւ:

(Շար.ը կարդալ Դ. Էջ)

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅԸ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ Է

Զ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Խորհրդայնասէր եւ հակախորհրդային անուններով երկուքի բաժնուելով Ամերիկահայ քաղաքական կուսակցութիւնները։

Ասոնք են Ս. Դ. Հնչակեան, Ռամկավար Ազատական եւ, կարելի է ըսել, բուն համայնավար, «Յառաջդիմական» կուսակցութիւնները, թէեւ այս վերջինը անունով եւ ներկայացուած պաշտօնական ծրագրով օրէնքի առջեւ կը ներկայանայ այլապէս։

Ասոնց մէջ ամէնահինը Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութիւնն է, որ քարշ կուտայ իր գոյութիւնը յամառօրէն, հակառակ անոր որ իբրեւ կազմակերպութիւն շատոնց կորսնցուցած է իր այդ իրաւունքը, եւ թիւով, եւ գործունէութեամբ։

Ամէնական նէն ետք, ամենահինը հայ քաղաքական կազմակերպութեանց մէջ, թուղթի վրայ կը պահէ իր ծրագրին մարքսեան բովանդակութիւնը։ Իբրեւ աւանդութիւն, բուռ մը անդամներով, կը յաւակնի հին օրերու փառքով ապրիլ։

Այսօր ոչ այլ ինչ է եթէ ոչ բոլշեւիկներու կառքին լծուած, հլու, կամակատար գործիք մը։ Իբրեւ պատմական իրականութիւն, իր գոյութեան սկզբնական շրջանին, կարճ ժամանակի համար գրաւած է յարգանքի արժանի եւ պատուաւոր տեղ։ Մուշի, Սասնոյ, Վանայ, Սեբաստիոյ եւ Կիլիկիոյ մէջ հայրենասիրական գնահատելի գործունէութիւն է ունեցած։ Տուած է կարգ մը յեղափոխական եւ մտաւորական գործիչներ, հայ յեղափոխական հոսանքներու պատմութեան մէջ։

Ժիրայր, Մուրատ Պոյաճեան, Փարամազ, Արամ Աչըքպաշեան, Ճիհանկիւլեան եւն., եղած են անմոռանալի եւ պատմական դէմքեր։ Հնչակեան քան յեղափոխականներու կախաղան բարձրացումը, մեր գոյութեան անարդ թշնամիին կողմէ, խնկելի յիշատակարան մը թողած է, երբ հերոսական ժառանգութիւն, այժմու հայ սերունդին։

Ի՞նչպէս բացատրել սակայն գործքով ու դաւաճանքով համայնավարութեան ինկած ներկայ խղճուկ վիճակը։

Օրգանի նման բան մըն ալ կը հրատարակէ, «Երիտասարդ Հայաստան» անունով։ Ոչ ոք գիտէ, թէ ամսաթե՞րթ է ան, երկշաբաթաթե՞րթ թէ շաբաթաթերթ։ Այնքան անկանոն է իր հրատարակութիւնը, ոչինչ բովանդակութեամբ եւ տեւականօրէն կարմիր քուրմին բուրվառ ծոծող։

Դրչի, խօսքի, դաւանանքի ու հաւատալիքի համար գերագանցօրէն ազատ Հիւս. Ամերիկայի մէջ կրնան ապրիլ նման վարդապոյն խմբակներ, նոյնիսկ քաղաքական կուսակցութիւն անիրական անուան ներքեւ։

Իմ եւ ինծի նման շատերու համոզումով Հնչակեան այս մնացորդը բացասական դերակատար մըն է Ամերիկահայութեան գլխուն եւ արջի ծառայութիւն կը մատուցանէ մեր գաղութին։

Պատմութենէն եկած քաղաքական հոսանքները մէկ անդամէն չեն մեռնիր. կը նուաղին ու կը հալին կամաց կամաց։ Պատմական այդ ընթացքն է, որ կը բոլորէ Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութիւնը այսօր

Ռամկավար – Ազատական «կուսակցութիւնը» իր էութեամբ եւ գործելակերպով պէտք է ըլլար Հայոց ժողովրդավար հոսանքը։ Ինչպէս ամէն տեղ, նաեւ Ամերիկահայ գաղութին– համար իր գոյութեան իմաստն ու նշանակութիւնը կը գտնէ Հ.Յ. Դաշնակցութեան դէմ յաւիտենական ընդդիմութեան մէջ։

Հայաստանի խորհրդայնացումէն, նոյնիսկ առաջին մեծ պատերազմէն առաջ, երբ համայնավարութիւնը անդոյ էր Հայութեան համար, երբ հայ ժողովրդի սաստար մեծամասնութիւնը անունն իսկ լսած չէր անոր եւ միմիայն ցանցառաթիւ մտաւորականներու եւ ընթերցողներու համար գրքի նիւթ էր, այս կուսակցութիւնը, այն ատեն Սահմանադիր Ռամկավար անունին տակ, իր գոյութեան իմաստ տուած էր Հ. Յ. Դ.ի հակառակելով։ Եւ ասիկա, անհաշտ պայքարի իբր անխախտ նշանաբան, գլխաւոր որոշում էր ամէն տարի իրենց համագումարներուն մէջ։ Այդ փաստերը կան ու կը մնան Պոլսոյ իրենց համագումարներու ատենագրութեանց մէջ, ինչպէս ըսինք, նախ քան առաջին աշխարհամարտը։

Իր իրաւունքն էր, իբրեւ գաղափարական ընդդիմադիր հոսանք, քննադատել Հ. Յ. Դաշնակցութեան սա կամ նա գործունէութիւնը, անոր ծրագրի նոյնիսկ էական կէտերը, բայց երբեք ուրանալ անոր գոյութիւնը եւ իմաստ տալ իր գոյութեան, միենոյն դաւանանք յայտարարելով եւ տեւական պայքար բանալով Դաշնակցութեան դէմ։ Գործ մը՝ իր հասակէն շատ վեր ...։

Սահմանադիր – ռամկավարը իր գոյութեան իմաստը կը գտնէր Դաշնակցութեան չգոյութեան մէջ, երբ չկար Բոլշեւիզմ, չկար Միացեալ, Անկախ Հայաստան եւ չէր հասած տակաւին այն սեւ ու դժբախտ օրը, երբ մենք տակաւին հայրենիքի արեւը կը վայելէինք ու տարագրի ցուպը ձեռք առած չէինք։

Ընդհակառակն. եղաւ պահ մը, երբ պատմական բարեպատեհ պահու մը, Հայաստան դարձաւ, իր արի զաւակներուն, հայ ժողովուրդի արեան ու զոհաբերութեան գնովը եւ Հ. Յ. Դ.ի ճիգերով, անկախ եւ ազատ երկիր, այդ պահուն ռամկավարը ուղղեց իր աչքերը դէպի Հայաստան եւ աթոռներ սակարկեց մեզի հետ հայրենիքի սեփականատիրութեան եւ վարչութեան մէջ տեղ գրաւելու համար։ Ես կը յիշեմ, Հայաստանի համայնավարացման տարիներուն, Պոլսոյ մէջ, ռամկավար յայտնի գործիչ մը ափսոսանքով յայտարարեց, երբ Կարմիր բանակը մտած էր Հայաստան եւ Հայոց ժողովրդավար կառավարութիւնը ոչ եւս էր.

— Ափսոս, այսքան զոհողութիւններէ վերջ, հիմա է որ կորսնցուցինք Հայաստանը։

Ոչ միայն այսպէս մտածեցին այդ օրերուն ռամկավար մտաւորականները, այլ եւ իրենց շարքայինները։

Այնքան առաջ գացին, որ Հ. Յ. Դ.ի պատասխանատու մարմիններուն հետ ամիսներ տեւող բանակցութեանց մէջ մըտան, համաձայնութիւն մը գոյացնելու համար ազգային – քաղաքական խնդիրներու շուրջ ընդդէմ նոր կարգերու։

Ռամկավար հոսանքի առաջնորդներուն մէջ չեն պակսիր բանիմաց, հեռատես եւ հայրենասէր Հայեր. դժբախտաբար անոնք փոքրամասնութիւն են եւ չեն կրնար ազդել կուսակցական ընդհանուր քաղաքականութեան վրայ։

Մեծամասնութիւնը լծուած է խորհրդային կառքին եւ հայաստանասիրութեան պատրուակին տակ կը նպաստէ խորհրդային ընդհ. քաղաքականութեան։

Բոլշեւիզմը կը ջանայ օգտուիլ, բացէն կամ գաղտագողի, մեծ ու փոքր ուժերէն, աշխարհի որ անկիւնն ալ ըլլան անոնք։ Այսպէսով ռամկավարը կը խոռվէ, կը խառնակէ մեր Ամերիկահայ փոքր ածուն ալ։

Հիւս. Ամերիկայի մէջ, կազմակերպուած ռամկավար ազատականներու թիւը չանցնիր 700ը։ Այս փոքր թիւն ալ ենթակայ է նուազումի։ Վարդանանց Ասպետները իրենց դաշտանի ուխտով, նոր անդամներու ընդունելութեան չոլշոլուն ձեւերով եւ այլ պատճառներով, սկսած են ներսէն քանդել Ռամկավար Ազատական «կուսակցութիւնը»։ Վարդանանց Ասպետներու սպարապետներէն սկսած մինչեւ համեստ անդամը, դաւանելով ինքզինքը հայ ժողովուրդին ազնուական դասակը եւ անոր ընտրանին, իրեն կը քաշէ եւ կը գրաւէ նման ձեւականութիւններէ շլացող մեր ռամկավարը։ Ասպետներուն պատկանող եւ մեծ տուրք տուող շարքային ռամկավարը չի կրնար եւ չի ալ ուզեր նոյն դրամանէն երկու տեղ վճարել. այսպէսով «կուսակցութիւնը» կը թուլնայ, շատ մը քաղաքներու մէջ ռամկավար անդամներու թիւը վերածուած է արհամարհելի քանակի։

Ռամկավար Ազատական «կուսակցութիւնը» Ամերիկայի մէջ ունի օրաթերթ «Պայքար»ը՝ Պոսթընի եւ շաբաթաթերթ «Նոր Օր»ը՝ Քալիֆորնիոյ մէջ։

«Յառաջդիմական».— Ովքե՞ր են Ամերիկայի «Յառաջդիմական» կոչուածները եւ ինչ տեսակ կազմակերպութիւն է իրենց կուսակցութիւնը։

«Յառաջդիմական»ի մէջ մտած են նախկին Հնչակեաններու մեծագոյն մասը, հինէն՝ 1920ական թուականներու Սահակ Սնարեան պայքարներու շրջանէն սակաւաթիւ նախկին Դաշնակցականներ եւ ընդհանրապէս սրճարաններու անկիւնները օրն ի բուն ժամանակ անցընող, աշխատանքէ խուսափող ապիկար անձեր։

Իբրեւ թիւ մեծ բան մը չեն եւ սակայն հրապարակը աղմկելու հատու գործիք մըն են, նայած քաղաքական պայմաններու։

Այս կազմակերպութիւնը կը գտնուի դատական բաժանմունքի հրատարակած կասկածելիներու ցուցակին մէջ։ Ամենայետին անդամը ժամանակին համեմատ վերէն, Մոսկուայէ հաղորդուած քարոզութեան պարբերական բանաձեւերը կը տարածէ տունէ տուն, խանութէ խանութ։ «Յառաջդիմական»ի անդամներէն շատերը, տգէտ ու մոլեռանդ մարդիկ յաճախ, քարոզիչներն են իրենց համար ալ անհասկնալի, գոց սորվուած պատգամներու։ Թշուառական խմբակ մը, փորձանք՝ գաղութի գլխուն։ Աղմկարար մէկ անդամը՝ ռամկավար – հնչակներու հետ կազմուած միացեալ ճակատին. յաճախ փորձանք, գլխաւորաբար ռամկավարներու գլխուն։

Նիւ Եորքի մէջ կը հրատարակէ «Լրաբեր» անունով օրաթերթ մը, խմբագրուած հայկական չինարէնով ...։

Զի գոհանար արտատպելով Ամերիկահայ պարկեշտ եւ այլապէս յարգուած անունը։ Օրն ի բուն կը քննադատէ ամերիկեան իշխանութիւնները, խելքէն ու հասկացողութենէն վեր խմբագրականներով։

Վերջապէս պալար մը՝ Ամերիկահայոց առողջ մարմնին վրայ ...։

(Շար.)

Կ. ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՏԻԳՐԱՆ ՉՈՒՀԱՃԵԱՆ

*

Արեւմտահայ թատրոնի ծագման սկզբնական շրջաններուն, 80ական թուականներուն, Վարդովեանի, Էքշեանի, Մաղաքեանի, Ֆասուլեաճեանի կարգին գտնուած են անձեր որոնք զարկ տուած են նոյն այդ թատրոնի զուսանրգական ճիւղին։ Ասոնցմէ մէկն էր Սերովբէ Պէնկլեան որ բեմական այս ճիւղը (օփէրէթ) ուսումնասիրող եւ զայն ընդհանրացնող միակ անձը հանդիսացաւ 1860ի շրջաններուն։

Պէնկլեան, սակայն, բախտաւորութիւնը ունեցաւ իրեն գործակից ունենալու այնպիսի դէմքեր որոնք երգի եւ երաժշտութեան մարզին մէջ ունէին առաւելագոյն հմտութիւնը։

Տիգրան Չուհաճեան ասոնցմէ մէկն էր։ Ծնած է 1840ին, Պոլիս։ Երաժշտական գիտելիքներու իր առաջին ուսումը Թուրքիոյ մէջ ստանալէ ետք, Չուհաճեան կը մեկնի Իտալիա եւ կը լծուի երաժշտական իր ուսումը կատարելագործելու անխոնջ աշխատանքին։

Չուհաճեանի առաջին գործը եղած է «Արշակ Բ.» (Օլիմփիա) չորս արարով օփէրան որ առաջին անգամ Պոլսոյ Նաումի բեմին վրայ ներկայացուելէ եւ մեծ ընդունելութեան արժանանալէ ետք եւրոպական բեմերու խաղացանկին եւս մաս կը կազմէ։

Արդարեւ, Պոլսոյ առաջին ներկայացումէն ետք «Օլիմփիա»ն Նափոլիի եւ Վիէննայի մէջ ալ կը ներկայացուի եւ այսպէսով առիթ մը կը ստեղծուի որ արեւմտահայ երգահանը ճանչցուի եւ գնահատուի եւրոպական լաւագոյն երաժշտական շրջանակներուն մէջ եւս։

Չուհաճեան, այս կրկնակ յաջողութիւններէն քաջալերուած, ողի ի բոին կը լծուի աշխատանքի եւ յաջորդաբար կը հեղինակէ «Արիֆ»ը, «Քէօսէ Քէհեա»ն եւ «Լէպլէպիճի»ն, երեքն ալ օփէրէթներ, որոնք անօրինակ յաջողութիւն կը գտնեն Վոսփորի ափերէն մինչեւ բուրգերու երկիրը։

Չուհաճեանի վերջին գործը եղած է «Զէմիրէ»ն, դիցաբանական դուսանրգութիւն մը որ առաջին անգամ կը ներկայացուի 1891ին, Բերայի «Քոնքորտիա» թատրոնին մէջ Պէնէտտիի ֆրանսական խումբին կողմէ։ Երկրորդ ներկայացումը տեղի կ'ունենայ 1894ին, Ֆրանսական Նոր Թատրոնին մէջ, Իտալական Ֆրանչինիի խումբին կողմէ։ Այս երկրորդ ներկայացման լիակատար յաջողութեան համար, Չուհաճեան կանխաւ բարեփոխումներ կը կատարէ եւ արդարեւ յաջողութիւնը մեծ կ'ըլլայ։

Չուհաճեան մասնաւոր գուրգուրանք մը տածած է «Զէմիրէ»ին հանդէպ եւ ձրգտած է այդ գործին միջոցաւ իր համբաւին գագաթնակէտին հասնիլ...

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԿԱՅԾՀԱՆԸ

(ՀԷՔԻԱԹ)

●

Անդին զինուորը գեղանի իշխանուհին տեսնելու տենչանքէն կը տառապէր եւ արդարեւ յաջորդ գիշերը շունը իշխանուհին իր կռնակին առնելով թռցուց զայն դէպի զինուորին տունը։

Սակայն պալատական ծերունի կինը, որ իշխանուհիին վրայ հսկելու պաշտօն ունէր, վազեց անոնց ետեւէն եւ երբ տեսաւ այն տունը ուր իշխանուհին եւ շունը մտաւ, ըսաւ իւրովի.

— Հիմա գիտեմ իրենց հասցէն ...

Եւ կաւիճի կտորով մը խոշոր խաչ մը նշանակեց տան դրան վրայ եւ վերադարձաւ պալատ ու մտաւ անկողին։

Վերադարձի ճամբուն վրայ, խելացի կենդանին երբ նշմարեց որ խաչ մը կար զինուորին տան դրան վրայ, առաւ կաւիճի կտոր մը եւ խաչանիշով մը նշանակեց բոլոր շրջակայքին տուներուն դուռները։

Անկասկած որ հնարամիտ գործ մըն էր իր ըրածը, որովհետեւ պալատական ծերունի կինը ինչպէ՞ս պիտի կրնար գտնել իր նշանակած տունը ...

Հետեւեալ առտուն կանուխ, Թագաւորը, Թագուհին, ծերունի կինը եւ բոլոր պալատական սպաները ճամբայ ելան ըստուգելու համար այն տունը ուր գացած էր իշխանուհին գիշերանց։

— Հո՛ս է, ըսաւ Թագաւորը, երբ նշմարեց առաջին դուռը որ խաչով մը նշանակուած էր։

— Ո՛չ, սիրելի ամուսինս ըսաւ Թագուհին, երբ նշմարեց երկրորդ դուռը նոյնպէս խաչանշուած, հո՛ս է։

— Ահա՛ հոս մը եւս, ահա՛ ուրիշ մը, գոչեցին բոլորը երբ տեսան խաչանշուած բազմաթիւ դուռներ։

Եւ հասկցան որ այլեւս անօգուտ էր երկար ատեն փնտռելը։

Բայց Թագուհին արթնամիտ կին մըն էր եւ շատ լաւ գիտէր դժուարին կացութիւնները հարթելու եղանակը եւ կնճռոտ հանգոյցները լուծելու կերպը։

Առաւ իր ոսկեայ մկրատը, մետաքսեայ կտորէ մը կարեց փոքրիկ տոպրակ մը, լեցուց զայն սեւ ցորենի հատիկներով առանց մոռնալու փոքրիկ ծակ մը բանալ տոպրակին յատակը։ Այսպէսով սեւ հատիկները պիտի իյնային իշխանուհիին հետեւած ճամբուն ընթացքին եւ այդ ճամբան ցուցնող երիզ մը պիտի կազմէին։

Գիշերուան մէջ, շունը եկաւ, առաւ իշխանուհին իր կռնակը եւ տարաւ զայն զինուորին տունը։ Այս վերջինը այնքան կը սիրէր իշխանուհին որ կ'ուզէր անպայման իշխան մը ըլլալ գեղուհին կնութեան առնելու համար։

Ճամբու ընթացքին սեւ հատիկները մէկիկ մէկիկ ինկան գետնին մինչեւ զինուորին տան դրան առջեւ։ Շունը ոչինչ նկատեց։ Յաջորդ առտուն Թագաւորը եւ Թագուհին գիտցան կրցին հասկնալ թէ իրենց աղջիկը ո՞ւր անցուցած էր գիշերը։

Զինուորը ձերբակալեցին եւ դրին զընտանին մէջ։

Իր զնտանին մէջ հիմա խեղճ զինուորը ընկղմած էր մռայլ խոհերու մէջ։

Ի՜նչ ահաւոր գիշեր, ի՜նչ տխուր վիճակ։

Եւ ահա եկան իրեն իմացնելու որ յաջորդ օրը կախաղան պիտի բարձրացնէին զինքը։

Ասիկա-տխուր լուր մըն էր, մանաւանդ որ փրկութեան ոչ մէկ միջոց ունէր, քանի որ կայծհանը մոռցած էր պանդոկը։

Յաջորդ օրը իր բանտին երկաթեայ ձողերով ամրացուած պատուհանին ընդմէջէն նշմարեց ժողովուրդը որ մեծ խումբեր կազմած կը դիմէր այն հրապարակը ուր պիտի կախէին զինքը։

Ամէն ոք աճապարանքի մէջ էր եւ գրեթէ բոլորն ալ կը վազէին։

ԱՆՏԷՐՍԸՆ

Թարգմ. Ա. Գ.
(Մնացեալը յաջորդով)

բուլին նուիրագործման հասնիլ: Այդ նպատակաւ ձեռնարկած է դէպի Փարիզ ճամբորդութեան մը, Լոյս Քաղաքին մէջ իրականացնելու համար իր փափաքը :

Սակայն, Փարիզի մէջ իր յաջողութիւնը շատ սահմանափակ կ՚ըլլայ: Իր յոյսերը չեն պսակուիր, կը մատնուի դժուարութիւններու եւ այդ դժուարութիւնները հարթելու նպատակով իր մէկ քանի գործերուն հեղինակի իրաւունքը կը ծախէ ֆրանսական երաժշտական տան մը՝ Ժուպէր հաստատութեան եւ այդ գործերուն, որոնց կարգին է նաեւ «Լէյլէյճիճի»ն, ընդհանուր սեփականատէրը մինչեւ այսօր ալ կը մնայ վերոգրեալ հաստատութիւնը:

Ընկճուած եւ յուսահատ, Տիգրան Չուհաճեան կը վերադառնայ հայրենիք եւ անկէ ետք գրեթէ բան մը չարտադրեր :

Փարիզի մէջ կրած ձախողանքը շատ մեծ ազդեցութիւն կ՚ընէ իր դիւրազգած խառնուածքին վրայ :

Մեր մեծանուն ողբերգուն՝ Պետրոս Ադամեան, որ ջերմ փափաքը ունէր Անգլիա երթալ եւ հոն «Շէյքսփիր՝ ներկայացնել, մինչեւ իր մահը ինքզինքը անսահմանօրէն դժբախտ զգաց իր այդ փափաքին անկատար մնալուն համար: Ոչ նուազ դժբախտ եղաւ Չուհաճեան Փարիզի մէջ կրած ձախողանքին հետեւանքով, վասնզի վարպետը իր իտէալներու փլուզումը տեսաւ այդ ձախողանքին մէջ եւ կսկիծը սրտին մեռաւ :

Տիգրան Չուհաճեանի երաժշտութիւնը 1883 Թուականին մեծ ընդունելութեան արժանացած է Աթէնքի դժուարահաճ երաժշտական շրջանակներուն մէջ :

Աթէնքի մէջ «Լէյլէյճիճի»ի ներկայացման առթիւ, յայտնի յոյն երաժշտական քննադատ Իպլիտօրիտիս Սքըլիկոլիս գրած է Աթէնքի «Էֆիմէրիս» թերթի 1883 Օգոստ. 7ի թիւին մէջ:

« ... Չուհաճեան յաջողեր է նաեւ առանց դոյզն աններդաշնակութեան, արեւելեան երաժշտութիւնը խառնել եւրոպականին: Մտիկ ըրէք «Լէյլէյճիճի»ին վերջին տրտունջը, ի՛նչ յուզմունքով մեր սիրտը զայն կը զգայ ու կ՚իւրացնէ. մենք ալ երէկ գերի էինք, գերի դժբախտ Հայերուն պէս, մենք ալ վարժուած էինք մեր ուրախութիւններն ու վիշտերը մեր աքսորուն եղանակներով արտայայտել ...:

« ... Արդէն գիտէի որ Հայերը խելացի ժողովուրդ մըն են, բայց երբեք չէի կրնար երեւակայել որ երաժշտական արուեստին մէջ անոնք այսքան շուտ յառաջացումի մը ընդունակ եղած ըլլային : Մենք ինչպէ՞ս այսքան ետ մնացեր ենք..» եւայլն:

Տիգրան Չուհաճեան իր բոլոր գործերուն մէջ գրեթէ զգալիօրէն ցոյց տուած է իտալական դպրոցին ազդեցութիւնը : Իր վրայ մեծ ազդեցութիւն գործած է Վէրտին: Սակայն, Չուհաճեանի մեծագոյն արժանիքը եղած է այն, որ վարպետը, ինչպէս գիտել տուած է յոյն քննադատը, ճարտարութեամբ կրցած է արեւելեան երաժշտութիւնը խնամեցնել եւրոպական երաժշտութեան հետ :

Շարասան, իր «Թրքահայ բեմը եւ իր գործիչները» հատորին մէջ, հետեւեալ խօսքերով կ՚անդրադառնայ Չուհաճեանի անձին եւ գործին մասին.

« Չուհաճեանի բոլոր գործերն ալ անմահ են, անոնց մէջ վարպետը կարողացած է արեւելեան երաժշտութեան մեղեդիները՝ իրենց բովանդակ հրապոյրովն ու երազանքովը, հաշտեցնել եւրոպական նուագերգութեան պայմաններուն հետ, եւ այդպէսով ստեղծած է երաժշտական վարիասիօն մը, որ թէեւ փորձուած էր անցեալի եւրոպական քանի մը մեծագոյն երգահաններու կողմէ, սակայն մնացած էր չափազանց աղօտ ու անհարազատ գոյներով: Չուհաճեան իրաւամբ ունենալու է իր առանձին տեղը տիեզերական երաժշտութեան պատմութեան մէջ, որովհետեւ իր հեղինակութեանց մեծագոյն մասին մէջ կ՚արտացոլայ բոլոր այն կեանքը զոր կը շնչէր. իր ազգին ցաւերն ու վայելքները, իր հայրենիքին փառքերն ու սարսափները հաւասար թափով մը երգած է : Գաղափարներուն թարմութեամբը, նուագերգութեան բազմազան երանգներովն ու հարազատութեամբը, իր արուեստը դեբաղդօրէն բիւրեղացումն է արեւելեան երաժշտութեան, ու ինք իրաւացիօրէն արժանի է ժողովրդային այն պանծալի համակրանքին, զոր, աւա՛ղ, թէեւ այնքան ուժգին, սակայն քիչ վայելեց »:

Իրաւունք ունի Շարասան: Անմահ են Չուհաճեանի գործերը եւ ասոր ապացոյցն այն է որ այսօր Հայաստանի օփերային մէջ իր «Լէյլէյճիճի»ն (Կարինէ) կ՚երգուի ու կը ներկայացուի յաճախ :

Եւ այս պարագան անհետացած վարպետին անկատար բաղձանքին իրականացումը կրնանք նկատել :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

★

ԽՄԲ. — Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանէն ստացանք հետեւեալ զեկոյցը, հրատարակութեան խնդրանօք :

Փարիզի Հայ. Առաքելական եկեղեցւոյ կրօն. Ընկերակցութեան ներկայացուցչական ժողովի ընտրութիւնը տեղի պիտի ունենայ 19 Յունիս 1955, Կիրակի ժամը 10էն 18ը :

Ընտրողներու ուշադրութեան կը յանձնենք

ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԿԱՐԵՒՈՐ ԿԷՏԵՐԸ

Ա.— Ընկերակցութեան ընտրող անդամներու ամբողջական ցանկը փակցուած պիտի գտնէք Փարիզի, Առնուվիլի, Ալֆորվիլի, Շավիլի եկեղեցիներուն մէջ, այբուբենական կարգով եւ իրենց անդամական թիւերովը:

Բ.— Կը խնդրուի քուէթուղթին վրայ նշանակել միայն 24 անդամներ:

Գ.— Քուէթուղթերը պէտք չէ ստորագրել :

Դ.— Այս կնքուած քուէթուղթէն զատ ուրիշ որեւէ թուղթի վրայ գրուած անուանացանկ ընդունելի չէ :

Ե.— Նամակով քուէարկողները պարտաւոր են իրենց քուէթուղթերը դնել պահարանի մը մէջ, որուն վրայ պէտք չէ բան մը գրել: Այդ պահարանը պէտք է դնել ներփակուած միւս պահարանին մէջ, որուն վրայ Հայր Սուրբին հասցէն կայ : Ղրկողը, այդ պահարանին ետեւը պիտի գրէ իր անունը, մականունը, հասցէն եւ անդամական թիւը ու յետոյ պիտի յանձնուի նամակատուն ապահովագրուած :

Զ.— Քուէարկողները ազատ են անձամբ կամ թղթակցութեամբ քուէարկել: Անոնք որ անձամբ կ՚ուզեն քուէարկել կրնան ներկայանալ Փարիզի, Ալֆորվիլի, Առնուվիլի, Շավիլի եկեղեցիները, ինչպէս նաեւ Իսի լէ Մուլինօ, Պուա Քոլոմպ, Պանեէօ Քաշան, ուր զետեղուած են քուէտուփեր մասնաւոր մարմիններու հսկողութեան տակ: Անձամբ քուէարկութիւնը տեղի պիտի ունենայ 19 Յունիս 1955, կիրակի ժամը 10 – 18:

Անոնք որոնք թղթակցութեամբ կ՚ուզեն քուէարկել՝ պէտք է իրենց քուէները նամակատուն յանձնեն ամէնէն ուշը 18 Յունիսին :

Այս առթիւ պարտք կը սեպենք ընտրողներու նկատառման յանձնել նաեւ հետեւեալը :

Սիրելի հայրենակիցներ,

Անշուշտ ամէն ընտրող ազատ է իր քուէն տալու այն անձերուն, զորս յարմար կը դատէ, պայմանաւ որ այդ անձերը ընտրելի ըլլան ըստ կանոնագրի :

Անդամներուն անուանացանկը կախուած պիտի գտնէք Փարիզի, Ալֆորվիլի, Առնուվիլի եւ Շավիլի Հայ. Առաք. եկեղեցիներուն մէջ՝ ընտրութեան օրը :

Սակայն Յանձնախումբս փափաքելով որ քուէները կեդրոնանան համերաշխական ցանկի մը վրայ, հաճելի պարտականութիւն մը կը նկատէ ձեզի յանձնարարել հետեւեալ անձերը :

Ասիկա պարզ յանձնարարութիւն մըն է եւ ձեր ազատութիւնը սահմանափակելու որեւէ բնոյթ չի կրեր :

1. Անէմեան Արմենակ, 2. Բամպուքճեան Արտաշէս, 3. Բամպուքճեան Պաբէտ, 4. Բարսեղեան Արմէն, 5. Գազազեան Կարապետ, 6. Էմէրեան Վահան, 7. Կէնեան Պատրիկ, 8. Կիւլպէնկեան Վարդ, 9. Յակոբեան Կարապետ, 10. Յովհաննէսեան Նուպար, 11. Պագրեան Գէորգ, 12. Պալըգեան Պետրոս, 13. Պալեան Հրանտ, 14. Պախթիարեան Գառնիկ, 15. Պետրոսեան Սերժ, 16. Պէօյիւքեան Արամ, 17. Պօղոսեան Յովհաննէս, 18. Ջրբաշեան Կարօ, 19. Տամլամեան Բարսեղ, 20. Տարօնեան Արամ, 21. Տէր Յակոբեան Յակոբ, 22. Քարեան Սեդրակ, 23. Ֆրէնկեան Նուրհան, 24. Ֆրէնկեան Վահէ :

ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

(Կազմուած 6 Դեկտ. 1953ի Ընդհ. Ժողովի որոշման համաձայն)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՊՈՌՏՈՅԻ ՄԷՋ

★

ՊՈՌՏՕ, — Յունիս հինգին «Բարսեղ Շահպազ» ակումբին մէջ տօնեցինք մեր անկախութեան 37րդ տարեդարձը, ոչ միայն կարօտակէզ հիներով, այլեւ հոս մեծցած երիտասարդներով, որոնք իրենց լամբակին վրայ հպարտութեամբ կը կրէին եռագոյն զարդանշաններ :

Բեմին ճակատը «Փառք Մայիս 28ի հերոսներուն» վերտառութիւնը խոշոր տառերով, եւ զարդարուած մեր տարազի եռագոյնով եւ ֆրանսական դրօշով, ինչպէս նաեւ հայկական «աղատամարտը», Հայոց սպարապետ Նազարբէկեանի եւ ուրիշ հերոսներու նկարները :

Հանդէսի բացումը կատարեցին Նոր Սերունդի անդամները, «Մեր Հայրենիք»ով երկձայն, ղեկավարութեամբ Օր. Շ. Քէնտէրեանի: Նախագահը ընկեր Կ. Տօնէրեան կարդաց Մայիս 28ի 37րդ տարեդարձին նուիրուած իր գրութիւնը եւ ներկաները հրաւիրեց որ յոտնկայս յարգեն բոլոր անոնց յիշատակը որոնք առանց տեսնելու ազատութեան փառաւոր արշալոյսը բաց աչքերով ինկան Սարտարապատի, Ղարաքիլիսէի եւ ուրիշ ճակատամարտներու վրայ:

Արտասանեցին Արշալոյս Հօթիկեան եւ Արիս Տօնէրեան, մեներգեց Տիկին Վ. Մարկոսեան: Ջութակով երկու կտորներ նուագեց Ս. Տօնէրեան: Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին «Ն. Աղբալեան» խումբի կողմէ գրաւոր ողջոյնի ուղերձ մը կարդաց ընկեր Պետրոս Քէնտէրեան: Նոր Սերնդականները քառաձայն երգեցին «Ալագեազը»: Օրուան բանախօսը ընկեր Ա. Քէնտէրեան թռուցիկ ակնարկ մը նետեց նախ քան մեր անկախութեան հիմնադրութիւնը, երբ հայ ժողովուրդը Ապրիլեան եղեռնի սպանդէն արիւնլուայ նոր ճողոպրած էր: Թուրքին յառաջացումը կոտրելու համար Հայութեան միւս հատուածը եւ քանդելու Հայութեան խղճի կոթողը եղող 16 դարեր կանգուն մնացած յիշատակարանը՝ Էջմիածինը, հայ ժողովուրդը մղեց ինքնապաշտպանութեան, որ վարեց առանձին: Ան, 1918ի Մայիսեան օրերուն «Մահ կամ ազատութիւն»ը որպէս նշանաբան ունենալով նետուեցաւ օրհասական կռիւի մէջ, եւ իր յաղթանակով կերտեց Մայիս 28ի սրբազան օրը: Երիտասարդներ, եթէ կ՚ուզէք մեր անմահ նահատակներուն սրբազան գործը շարունակել, սիրեցէք հայ լեզուն, գուրգուրացէք Մեսրոպեան տառերուն վրայ, տէրը եղէք ազգային սրբութիւններուն եւ մեր մշակոյթին անգին գանձերուն :

Նոր Սերնդականներու քառաձայն «Յառաջ Նահատակ» խմբերգով Հայաստանի Հանրապետութեան տօնակատարութիւնը փակուեցաւ :

ՁԱՅՆԱՐԱՑԻ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Քանի մը շաբաթ է Փարիզ կը գտնուի Պոլսոյ երաժշտանոցէն, ծանօթ երգչուհի Օր. Ալիս Քիթապճեան: Օրիորդը փնտռուած սօլիսթ Պոլսոյ երաժշտական երեկոներու, երգահանդէս մը պիտի տայ Փարիզ, Յուլիս 12ին: Ճոխ յայտագրի մը ընթացքին, երգչուհին պիտի երգէ՝ Պռամս, Ֆոռէ, Փուչինի, Կունօ, Սրուանձտեանց, Կոմիտաս, Սաթեան, Տուրեան, Կանաչեան, Պարթեւեան, Ալէմշահ, եւն. եւն.:

ԳՈՐԾ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԺԹ.

— Ոչ, խստիւ հրահանգուած է որ մէկը չտեսնէ գինքը մինչեւ ընդդատեւին գալը:

— Ճաշի եկած ատենս գիտեցի գինքը:

— Աղջիկը աղէ՞կ է :

Քնացած էր կարծեմ: Ուտելիքի մասին ի՞նչ կը մտածէք :

— Քիչ մը անօթութիւնը վնաս չի տար: «Գնդապետը» վաղը հոս պիտի ըլլայ : Անօթի վիճակին մէջ հարցումներուն աւելի լաւ կը պատասխանէ: Լաւ կ՚ըլլայ որ մինչեւ այդ ատեն մէկը չերթայ իր մօտ : Աղէկ կապուա՞ծ է :

Հոլանտացին խնդալով.

— Ի՞նչ կը խորհիք :

Ու երկուքն ալ խնդացին : Ես ալ խնդացի շունչս բռնած: Յետոյ ձայներ եկան ականջիս, կը նշանակէր թէ կը պատրաստուէին սենեակէն դուրս ելլելու: Փութով ետ քաշուեցայ: Ճիշդ ատենն էր: Սանդուղին աստիճանները հասած միջոցիս՝ դրան բացուիլը իմացայ. նոյն միջոցին Քաֆիրը տեղէն շարժեցաւ: Սրահին դուռնէն փախչիլը չէր կրնար կասկածի տեղի տալ : Զգուշութեամբ ձեղնայարկը մտայ եւ ինքզինքիս վրայ կծկտելով դարձեալ պառկեցայ տախտակամածին վրայ որպէս զի քննութեան մը պարագային գիս գտնեն այն վիճակին մէջ, ուր դրուած էր:

Բարեբախտաբար վրաս նայող չեղաւ : Ժամ մը ետքը սանդուղներէն վար սպրդեցայ, սակայն Քաֆիր սպասաւորը, որ դրան առջեւ կը քնանար, արթնցած էր եւ երդ մը կը մրմնջէր: Կը փափաքէի ամէն գնով տունէս դուրս ելլել, բայց ինչպէս :

Ի վերջոյ ստիպուեցայ դարձեալ ձեղնայարկ բարձրանալ: Պարզ էր թէ Քաֆիրը ամբողջ գիշերը պահակ պիտի կենար այդտեղ: Մինչեւ առաւօտ կանուխ համբերութեամբ սպասեցի : Մարդիկ իրենց նախաճաշը կ՚ընէին սրահին մէջ, որովհետեւ կ՚իմանայի իրենց ձայները, որոնք սանդուղներէն վեր կ՚արձագանգէին: Յուսալքումը կը պատէր զիս: Տէր Աստուած, ինչպէս դուրս ելլել այս տունէն :

Համբերութիւն: Յախուռն շարժում մը կրնայ ամէն բան խանգարել: Նախաճաշէն վերջ տափ ձայնը Զիշխթըրին՝ որ կը մեկնէր: Անհուն սփոփանքով իմացայ որ Հոլանտացին իրեն կ՚ընկերանար :

Սպասեցի շնչասպառ: Նախաճաշի լսպասները կը հաւաքէին, տունը կարգի կը դնէին: Վերջապէս զանազան գործողութեանց ձայները լռեցին: Կրկին սրահ ուղղուեցայ, պարապ էր: Խոյացայ դէպի դուռը, վերցուցի սողնակը եւ նետուեցայ դուրս, արեւ, արեւ...

Բաւական վազելէ ետք՝ քայլերս կանոնաւորեցի: Մարդիկ կը դիտէին զիս հետաքրքիր նայուածքներով, չէի զարմանար: Դէմքս ու հագուստներս փոշեթաթաւ ըլլալու էին իբրեւ հետեւանք ձեղնայարկի թաւալումներուս ու սողսկումներուս: Վերջապէս կառատուն մը մտայ :

— Արկած մը անցուցի: Զօնի՞ք կառք մը որ զիս անմիջապէս Քէյփթաուն տանի: Կ՚ուզեմ Տրոպըն մեկնող նաւուն հասնիլ, ըսի :

Հարկ չեղաւ երկար սպասելու: Տասը վայրկեան վերջ դէպի Քէյփթաուն կը սուրայի: Կը փափաքէի գիտնալ թէ Զիշխթըրը նաւուն մէ՞ջ էր արդեօք : Քիչ մը տատամսեցայ, նաւը առնե՞մ թէ ոչ, ի վերջոյ գրական եղրակացութեան յանգեցայ: Զիշխթըր չէր գիտեր որ ես գինքը տեսայ Միւղէնպէրկ՝ ամարանոցին մէջ : Անտարակոյս դէմս ուրիշ դաւեր պիտի լարէր, բայց ամէն բան նախապէս ապահովուած էր ինծի: Ու մէկն էր զոր կը հետապնդէր, մէկը որ ադամանդները կը փնտռէր յանուն խորհրդաւոր «գնդապետ»ին :

Բոլոր ծրագիրներս ի դերեւ ելան, աւաղ: Երբ նաւամատոյց հասայ, «Քիլմորտըն Քէսըլ»ը դէպի ծով կը նաւարկէր արդէն: Ու չկրցայ գիտնալ թէ Զիշխթըր անոր մէ՞ջ էր թէ ոչ :

ԳԼՈՒԽ Ի.

Պանդոկ գացի: Զբօսարանին մէջ ինծի ծանօթ մէկը չկար: Վերի յարկը բարձրացայ եւ Սիւզանին դուռը բախեցի : Զիս տեսնելուն՝ խենթի նման վզիս փաթթուեցաւ :

— Անն, սիրելիս, ո՞ւր էիր: Մահու չափ մտատանջուեցայ ձեր մասին: Ի՞նչ գործի վրայ էիք:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱՐԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԼԱԽԱՏԵՍ Է

Առջի օր մեծ ընդունելութիւն մը տեղի ունեցաւ Կրեմլէնի մէջ, ի պատիւ Հնդկաստանի վարչապետ Նեհրուի։ Ներկայ եղան խորհրդային բոլոր վարիչները, ինչպէս նաեւ օտար դիւանագէտներ։ Վարչապետ Բուլկանին ճառ մը խօսելով, վեր հանեց Նեհրուի ջանքերը, միջազգային լարուած վիճակը բարուքելու նպատակով եւ զայն կոչեց «խաղաղութեան ախոյեան»։ Յետոյ պարզելով Ֆորմոզայի շրջանին վտանգաւոր կացութիւնը, հրաւիրեց Հնդկաստանի վարչապետը «որ Խ. Միութեան եւ Չինաստանի հետ համաձայնաբար ամէն միջոց ի գործ դնէ խնդրին լուծում մը գտնելու»։

Այս ճառին պատասխանելով Նեհրու ըսաւ.— «Խ. Միութիւնը յանուն խաղաղութեան ձեռք կ'երկարէ, կը յուսամ թէ միւս պետութիւնները զայն պիտի սեղմեն»։ «Կրնաք հպարտ ըլլալ ձեր ձեռք ձգած արդիւնքներով։ Մեծ պետութիւն մըն էք, եւ ուրեմն ունիք մեծ պատասխանատուութիւններ։ Վստահ եմ, ձեր կարելիութիւնները լաւագոյնս պիտի գործածէք, ազնիւ նպատակներու ի սպաս»։

× Կը կարծուի որ Հնդկաստանի վարչապետը հրաւիրած է խորհրդային վարիչները Նոր Տելհի։

ԱՆԳԼԻՈՅ աշխատաւորական կուսակցութեան ղեկավար Ք. Էթլի, ընթացք տալով իր ընկերներուն խնդրանքին, յետաձգեց իր հրաժարման թուականը։ Պաշտօնի գլուխ պիտի մնայ տակաւին մէկ տարի։ Կուսակցութեան ձախ թեւին պարագլուխ Պիւէյն ալ խնդրած էր որ չհրաժարի։

«ՄԱՆԻ 24 ԺԱՄԵՐ»ՈՒՆ փորձերը տեղի կ'ունենան քանի մը օրէ ի վեր։ Շարք մը արկածներէ ետք եւ սաստիկ անձրեւի մը տակ հինգշաբթի օր Ֆանժիօն «Մէրսէտէս»ի վրայ ժամը 179 քիլոմեթր արագութեամբ կրցաւ մրցանիշ մը արձանագրել։ Բուն մրցումը տեղի կ'ունենայ շաբթէն կիրակի։

Այրի Տիկ. Արշալոյս Անլըեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Անլըեան եւ զաւակները, կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ հօրեղբօր՝

ՍՏԵՓԱՆ ԱՆԼԸԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ 9 Յունիսին։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, շաբաթ առտու ժամը 10ին, իր բնակարանին մէջ՝

39, Rue du Moulin d'Enfer
Maisons-Alfort.

Հաղորդակց. միջոցներ.— Մէթրօ Էքօլ Շարանթօնէն առնել 107 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել ռիւ Մուլէն տ'Անֆէր։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայ իբր այդ նկատել։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ Կեդր. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները, Յունիս 14ին, երեքշաբթի իրիկուն, Քաֆէ Պարպոթի վերնայարկը։

Հ. Յ. Դ. Սեւակ Ուս. խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

ԼԻՈՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները, այս երկուշաբթի, կէսօրէ ետք ժամը 15ին, 5 ռիւ Պօնփուա, *Յոյներու սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Ընկերուհիներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։*

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովը, Ս. Յովհ. Մկրտիչ Եկեղեցիի վարչութիւնն ու Հոգաբարձութիւնը, ինչպէս նաեւ ողբացեալ Ա. Զօպանեանի յուղարկաւորութեան մասնակցող բոլոր կազմակերպութիւնները կը ծանուցանեն թէ, այս կիրակի, յաւարտ Ս. պատարագի հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի ողբացեալ՝

ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ

յիշատակին, իր մահուան տարելիցին առթիւ։ Կը խնդրուի հայ հասարակութենէն իր ներկայութեամբ մասնակցիլ մեծ գրագէտին ընծայուելիք յարգանքին։

⁂

Այս Կիրակի, ժամը 10էն սկսեալ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն տեղի պիտի ունենան Ազգ. մեծ բարերար՝

ՌԱՓԱՅԷԼ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ

յիշատակին, իր մահուան 33րդ տարելիցին առթիւ։

Փարիզի հայ հասարակութենէն եւ մասնաւորապէս բարերարին նախկին սաներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ սոյն հանդիսութեանց։

⁂

Ազգային բարերար

ՄԿՐՏԻՉ ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ

Կտակակատար Կ. Եղեանցի, տեսուչներ Գ. Արոլեանի, Ս. Սողիկեանի, Ժ. Մատթեանի եւ նահատակ ուսուցիչներու եւ աշակերտներու հոգեհանգստեան արարողութիւնը այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին։ Կը հրաւիրուին փարիզաբնակ բոլոր Սանասարեան սաները եւ ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները։

×

Նոյն օրը Սանասարեան վարժարանի ընթացաւարտներուն ճաշ մը տեղի պիտի ունենայ Գ. Աճէմեանին ճաշարանը, 12 ռիւ Քատէ, մէթրօ Քատէ, *ժամը 14ին։ Ծախքերու մասնակցութիւն։*

Մասնակցիլ փափաքողներէն կը խնդրուի արձանագրուիլ Պարսամեան գրատունը, 46 ռիւ Ռիշէ, Փարիզ (9) եւ կամ *հեռաձայնել* ՓՐՕ. 64–90։

×

Այրի Տիկին Սիրվարդ Դանիէլեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԻԷԼԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

ՀԱՅՑԱԴԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի երեկոյեան ժամը վեցին, ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Սէն Պրինոյի մատրան մէջ (148 ռիւ տը լ'Էկլիզ)։ Ս. Խաչի ժողովրդ.

ՅԵՐԵԿՈՅԹ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Սէվրանի Կապ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ։ Կիրակի, 12 Յունիս ժամը 15էն 23, «Մասիս»ի շքեղ սրահին մէջ 87 Ավընիւ տը Լիվրի։

Կը ներկայացուին երկու ծիծաղաշարժ զաւեշտներ։ Հայկական եւ եւրոպական պարեր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆի *նուագախումբով։*

Հանդէսին փայլը աւելցնելու համար պիտի մասնակցի «Սիփան Կոմիտաս» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Ափրիկեանի։

ՀԱՂՈՐԴ.— Օթօպիւս 147, էկլիզ տը Փանթէն, Շոզեկառք Կառ տիւ Նոր 14ին։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ-35ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԻՍԻ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանի ընդարձակ սրահին մէջ։

Նախաձեռնութեամբ «Զաւարեան» կոմիտէի, մասնակցութեամբ տեղւոյն ընկերվարական կուսակցութեան։

Պատուոյ նախագահութեամբ

EDOUARD DEPREUXի

(Նախկին նախարար եւ Իսիի քաղաքապետ)

Կը նախագահէ ընկ. ԶԳՈՒՔՃԵԱՆ

Կը խօսին՝ Պ. ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

եւ ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՍԱԽՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. Մ. Մուրատեան *(երգ)*, Եղօ Սեբոբեան *(արտասանութիւն)*։

Անիէն Պուա Քոլոմպի երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. Գայիշեանի։

Կովկասեան պարեր ղեկավարութեամբ
Փրոֆ. ԱՊԱՇԻՁԷԻ

Առաջին անգամ ըլլալով Իսիի մէջ փարիզահայ դերասաններու կողմէ կը ներկայացուի ՅԱԿՈԲ ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ

«ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐԸ»

Ղեկավարութեամբ դերասան Ա. Միսիրեանի *եւ մասնակցութեամբ՝* Ա. Դմբէթեանի, Գր. Վախեանի, Մարգարեանի, Ն. Պշտիկեանի, Օր. Իրմա Պէրպէրեանի եւ Օր. Խտշեանի

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով։

Եւրոպական պարեր, ղեկավարութեամբ
ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ

Մուտք 200 ֆրանք

ՏԵՍԻՆ

Այս շաբաթ, երեկոյեան ժամը 9ին, *Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։*

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Հայ. Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան, Ֆրանսական Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութեան եւ տեղւոյս դպրոցին հոգաբարձութեան։

Կը նախագահէ Լիոնէն Պ. Յ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Կը խօսի Տիկ. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Գեղարուեստական բաժին, դպրոցին աշակերտութեան կողմէ։

Մուտքը ազատ է

Կը հրաւիրուին բոլորը անխտիր

ԱՌՆՈՒՎԻԼ-ՍԱՐՍԷԼ

Մայիս 28ի առթիւ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէն կազմակերպած է ընկերահամակրական խնճոյք մը. Յունիս 11ի շաբաթ օր, ժամը 7·30ին, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ։

Կը խօսի ընկ. ՀԱՅԿ ՋՐՈՒԱՆԴԵԱՆ

Կ'երգէ Օր. Աստղիկ Քէօսէեան, *կը նուագէ Թառիստ* ԳԱՐԵԳԻՆ*։ Երգ եւ արտասանութիւն։*

Հաղորդ. միջոց.— Օթօպիւս Փորթ տը լա Շափէլէն թիւ 268, ամէն կէս ժամը։ Իջնել Առնուվիլ լէ Կոնէսի կայարանը։

Շոգեկառք Կառ տիւ Նորէն, հետեւեալ ժամերուն.— 6·7, 6·48, 7·16, 7·40, 8·25 *եւայլն։*

ԿԱՌՏԱՆ

Այս կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 3ին, Պիվէրի «Գեղունի» սրահին մէջ։

Բարձր նախագահութեամբ՝
ՎԻՔԹՈՐ ՍԱՎԻՆԻ
(Կառտանի քաղաքապետ եւ նահանգային խորհուրդի անդամ)։

Հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի եւ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կառտանի Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէին։

Կը խօսին Պ. Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ *եւ*
ՌՕԺԷ ԼԷՐՏԱ
(Փոխ նախագահ տեղւոյս ընկերվարական կուսակցութեան)։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, կը ներկայացուի զաւեշտ մը՝
«ԵՕԹԱՆԱՍՈՒՆՆՈՑ ՓԵՍԱՅՈՒՆ»

Մուտքը ազատ է։

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՕՐԸ ՅՈՒՆԻՍ 12ԻՆ

Առտուն ժամը 10էն երեկոյեան 23, Մոնմորանսիի բարձունքին, մեր Հանգստեան Տան գեղեցիկ պարտէզին մէջ։

Ժամադրուեցէք բոլորդ, գեղեցիկ տօնախմբութեան մը համար։

Գեղարուեստական մասը կը սկսի ժամը 14·30ին, *որուն կը մասնակցին՝*

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐԸ ԵՒ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻ ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԵՐԸ։

Սօսիէթէ Սէնֆօնիք տը Տէօյ եւ անակընկալներ։

Երիտասարդներու համար զանազան զուարճալիքներ։

Ճոխ պիւֆէ եւ երեկոյեան շիշ քէպապ փիլաւով, *դիւրամատչելի գիներ։*

ՄՈՒՏՔ 200 ՖՐԱՆՔ

ՃԱՇ.— Բացառապէս 80 հոգիի համար կազմակերպուած է ցերեկուան ճաշ մը։ Նախապէս արձանագրուիլ մինչեւ 9 Յունիս, Ն. Յովհաննէսեանի մօտ,

14 Ռիւ Ռօշանպօ, *Փարիզ* (9)։

Ճաշ եւ մուտք 1200 ֆրանք։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ԵՒ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԵՂԱՆԱԿԻ ՓԱԿՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

CINEMA ROXY, 65, Rue Rochechouart (*Métro: Anvers, Barbès et Cadet*)

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՐԵԿՈՅ, ՅՈՒՆԻՍ 21ԻՆ ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 9ԻՆ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԶՈՒԱՐԹ ԵՒ ՇԷՆՇՈՂ ՕՓԷՐԷԹ

Ա Ր Շ Ի Ն Մ Ա Լ Ա Լ Ա Ն

Չորս արարուած

Բացառիկ մասնակցութեամբ՝
ՏԻԿ. *ՔԱՋԱՅՐ (Գիւլճօրահ)*
Օր. ՄԱՐԿՐԻԹ ԱԴԱՄԵԱՆ (Ասիա)
Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ (Վէլի)
ՔՆԱՐ ԱԶՆԱՒՈՐԵԱՆ (Խալա – Թելլի),
ՄԻՇԱ ԱԶՆԱՒՈՐԵԱՆ (Ասկեար)
Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ (Սիւլէյման)
ԱՐՏԱՇԷՍ ԴՄԲԷԹԵԱՆ (Սուլթան Բէկ)

Արեւելեան երաժշտութիւն, թառ, դափ եւ դաշնակ

Ժողովրդական գիներով, մուտքի տոմսերուն միակ կեդրոնատեղին.—
Գրատուն Հ. Բալուեան՝ 43 Ռիւ Ռիշէ Փարիզ (9)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Համախ. Միութեան Մարսէյլի եւ Սէն Լուի քոյր մասնաճիւղերու, տարեկան մեծ դաշտահանդէսը Յուլիս տասին, կիրակի օր։ Եօթնեղբայրեան ագարակին մէջ, Սէն Լու, Կրան Փէն։

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ։

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

— ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քատէ *սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քատէի դիմաց։*

Կը խօսի Պ. Յակոբ Նազարեան։

Նիւթ՝ «Արդի Հայաստանի տնտեսական կեանքը»։ (Գ. մաս՝ Երեւան)։

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հարցերու անակնկալներ։ Մուտքը ազատ է։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 12 ՅՈՒՆԻՍ
DIMANCHE 12 JUIN 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7697 31e ANNEE | խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3108

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ՉՈՐՐՈՐԴ «ՄԵԾ»Ը

Արեւմտեան պետութեանց կողքին աւելի մեծ դեր մը ունի այսօր Գերմանիան։ Եթէ դաշնակիցները վստահ էին, տակէ քանի մը շաբաթ առաջ, որ Ատընաուըր չէր կրնար հեռանալ իրենցմէ, մանաւանդ անկախութեան տէր դառնալէն յետոյ, այսօր նոյն անվարան կարծիքը չեն կրնար ունենալ անոր հանդէպ։

Խ. Միութեան «դիւանագիտական» վերջին գործունէութիւնը կարգ մը անըմբռնելի նորութիւններ ստեղծեց, որոնց պատրաստուած չէր Արեւմուտքը։

Պուլկանինի եւ Քրուշչեւի այցելութիւնը Թիթոյին, որուն յաջորդեց Ատընաուըրի ուղղուած հրաւէրը՝ որոշ մտահոգութեան մատնեց Ամերիկան, Անգլիան եւ Ֆրանսան։

Եթէ մարեշալ Թիթօ կրցաւ համոզել Արեւմուտքի իր բարեկամները որ Խ. Միութեան հետ ունեցած տեսակցութիւնները խզում չեն նշանակեր Արեւմուտքի հետ, այլ պարզապէս բնականոն կացութեան մը ստեղծումը Խ. Միութեան հետ, նոյնը չէ պարագան, Արեւմտեան Գերմանիոյ ուղղուած հրաւէրին, որ իրական անակնկալ մը եղաւ։

Անտարակոյս անկէ առաջին օգտուողը՝ Ատընաուըրն է։ Գերմանիոյ վարչապետին բացառիկ առիթ մըն է որ կը տրուի «գլուխ բռնելու» համար Արեւմտեան Պետութեանց։

Եթէ Արեւմուտքի Երեք Մեծերը կը կարծէին որ նոյնիսկ անկախ Գերմանիա մը երկրորդական կարգի պետութիւն մը պիտի ըլլայ, որուն գործունէութիւնը միշտ համաձայն պիտի մնայ Ամերիկայի, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի տեսակէտներուն, այսօր ստիպուած են վերաքննել այս տեսակէտը, եւ մտածել նոյնիսկ թէ պէ՞տք չէ արդեօք աւելի լայն իրաւասութիւններ տալ անոր եւ հրաւիրել զինքը իբրեւ «Չորրորդ Մեծ» մասնակցելու Երեք Մեծերու խորհրդակցութեանց, Խ. Միութեան հետ տեսնուելէ առաջ։

Արեւմտեան Պետութեանց համար վստահելի մարդ է վարչապետ Ատընաուըր։ Այս վերջինը որ իր ազատ կամքով մտաւ «Ատլանտեան Ուխտին» մէջ, որեւէ պատճառ չունի դաշնակիցներէն բաժնուելու։ Կարելի է նոյնիսկ մտածել որ Ատընաուըր չի տեսնուիր Մոսկուայի ղեկավարներուն հետ առանց նախօրօք խորհրդակցելու Արեւմուտքի հետ, Բայց Պօնի բոլոր քաղաքական դէմքերը նոյն վճռականութիւնը ցոյց պիտի տա՞ն։

Խ. Միութիւնը որ՝ դիւանագիտական յարաբերութիւն չունի Արեւմտեան Գերմանիոյ հետ, հրաւէր կ'ուղղէ վարչապետի մը որուն կառավարած երկիրը չի ճանչնար։

Արեւմուտքի հետ այս ճկուն քաղաքականութեան պարագլուխն է՝ Խ. Միութեան Ա. փոխ-նախագահ, Անաստաս Միկոյեան։

Ուշագրաւ են այս առթիւ Միկոյեանի յայտարարութիւնները արեւմտեան լրագրողներու։ Պատասխանելով իրեն ուղղուած հարցումներուն, Մոսկուայի անգլիական դեսպանատան մէջ տեղի ունեցած ընդունելութեան մը առթիւ, փոխ նախագահը սիրալիր խօսքեր ուղղած է մանաւանդ Արեւմտեան Գերմանիոյ թղթակիցներուն եւ ի վերջոյ յայտարարած.— «Կ'ըսեն որ Բոլշեւիկները սարսափելի մարդիկ են, կը տեսնէք որ այնքան ալ սարսափելի չենք»։

Այս բոլորը, որոնց կարգին պէտք չէ մոռնալ Մոլոթով-Ֆոռ սիրալիր ճաշը, խաղաղ միջազգային մթնոլորտ մը ստեղծած են որ կրնայ մեծ յոյսեր տալ բոլորին, խաղաղ ապագայի մը համար։

Պէտք է սակայն վստահ ըլլալ որ Խ. Միութեան այս ելոյթները բաժանումներ պիտի չստեղծեն Արեւմուտքի Պետութեանց միջեւ, ինչ որ նոր կարգի անհամաձայնութիւններու դուռ կրնայ բանալ։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

«Ո՛Չ ՉԷԶՈՔ, ՈՉ ԱԼ ՉԷԶՈՔԱՑՈՒԱԾ ԳԵՐՄԱՆԻԱ»

Կ'ԸՍԷ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ

Վարչապետ էտ. Ֆոռի առջի օրուան յայտարարութիւններէն ետք, արտաքին նախարար Փինէն է որ կը պարզէ ֆրանսական տեսակէտը միջազգային խնդիրներու մասին, կարեւոր ժողովներու նախօրեակին։ Զանազան նախաձեռնութիւններէ ետք,— առաջարկ, հրաւէր, համաձայնութեան համար սաղմեր պարունակող յայտարարութիւններ, եւն,— դիւանագիտական գործունէութիւնը դադարի շրջան մը կը բոլորէ, ուր իւրաքանչիւր պետութիւն կը կշռէ կացութիւնը, յայտնելով իր բռնելիք դիրքին հիմնական կէտերը, ապագայ հանդիպումներուն ընթացքին։ Այս տեսակէտէն, ուշագրաւ է արտաքին նախարարին ճառը, զոր խօսեցաւ առջի օր լրագրողներուն սարքած մէկ հաւաքոյթին։ Իր համոզումն յայտնելէ ետք թէ «մեր քաղաքակրթութիւնը ոչ միայն կրնայ գոյութիւն ունենալ ուրիշներու կողքին, այլեւ խաղաղութեան մէջ, պէտք է մօտի անոնց հետ», արտաքին նախարարը ստորագծեց արեւմտեան միասնականութեան եւ զուգահեռաբար, միջազգային կացութեան բարւոքման անհրաժեշտութիւնը։ Երեք ամիսներու ընթացքին, արեւմուտքի կազմակերպումը կարեւոր յաջողութիւններ արձանագրեց.— Փարիզի համաձայնագրերու վաւերացումը, Գերմանիոյ Ատլանտեան Ուխտին մասնակցութիւնը, Մեսինայի ժողովը եւայլն։ Այս միասնականութեան ողին «վերջ դրաւ միջազգային քաղաքականութեան անշարժութեան»։ Անդրադառնալով շարք մը մեղադրանքներու թէ արեւմտեան դիւանագիտութիւնը կորսնցուցած է այժմ նախաձեռնութիւնը, Փինէ ըսաւ.— «Երեւոյթներէն անդին անցնելով, թող անոնք տեսնեն թէ որո՞նք առիթ տուին բարւոքման ներկայ յոյսերուն»։ «Հանդարտութեամբ կրնանք այժմ բանակցիլ Արեւելքի հետ», «պիտի շարժինք համբերութեամբ, եւ պիտի անցնինք մէկ կացութենէն միւսը, իւրաքանչիւր անգամին ամրապնդելով դիրքերնիս»։ «Խօսքեր չեն տանք, պէտք է դիտակցինք իւրաքանչիւրի ապահովութեան անհրաժեշտութեան, եւ երազներէ աւելի իրականութիւններէ ներշնչուինք»։

Այսպէս՝ «իրական ապահովութիւն գոյութիւն չի կրնար ունենալ, առանց միասնական ապահովութեան, որ չի կրնար ձեռք ձգուիլ դաշնագրով մը միայն», այս պատճառով «կարելի չէ երեւակայել Գերմանիա մը, որ ըլլայ չէզոք կամ չէզոքացուած, երբ իր դերիշխանութեան բերումով կրնայ ըլլալ վտանգաւոր կերպով»։ Այսինքն «զինապաշտութեան զարթնումը՝ զոր ոչ մենք, ոչ ալ Գերմանիոյ ներկայ վարիչները կ'ուզեն»։ Նոյնքան աներեւակայելի է անոր հակակշռի տակ չէզոքացումը, երբ մեծ պետութիւն մըն է։ «Ուրեմն միակ լուծումը, անոր մասնակցութիւնն է Արեւմտեան Եւրոպայի Միութեան նման դրութեան մը»։ Ցետոյ արտաքին նախարարը մերժեց նաեւ «Չէզոք Եւրոպայի մը ցնորքը» որ դայն պիտի ենթարկէ մէկ պետութեան ազդեցութեան։ «Կարելի չէ ապահովութեան անկախ դրութիւն մը կազմակերպել, առանց նկատի ունենալու Մ. Նահանգներն եւ Խ. Միութիւնը»։

ԱՆԳԼԻՈՅ արտաքին նախարարութեան հրատարակած մէկ զեկոյցին համաձայն, Չորսերու ժողովը շատ հաւանաբար պիտի գումարուի նախատեսուած թուականին Ժընեւի մէջ։ Մէկ օրէն միւսը կը սպասուի Մոսկուայի դրական պատասխանը։

ՖՈՐՄՈԶԱՅԻ ԽՆԴԻՐԸ

Փեքինէն հասած տեղեկութեանց համաձայն, Չինաստան նոր ջանքեր կը թափէ Ֆորմոզայի շրջանին մասին Ամերիկայի հետ բանակցութեանց խնդիրը յաջողցնելու համար։ Վարչապետ Շու Ան Լէյ, յայտարարած է Ինտոնէզիացի լրագրողներուն թէ Փէքին միշտ պատրաստ է բանակցելու, եւ «նախապէս զինադադար»ի մը պայմանը զոր Մ. Նահանգները կ'ուզեն դնել, աւելորդ կը նկատէ քանի որ Չինաստան եւ Ամերիկա իրարու հետ պատերազմական վիճակի մէջ չեն գտնուիր։ Այս նոր յայտարարութիւնը, իրազեկներու կարծիքով, կապ ունի Հնդկաստանի շրջուն դեսպան Ք. Մենոնի Մ. Նահանգներ այցին հետ, ուր ինչպէս գիտէք պիտի փորձէ բանակցութիւնները յաջողցնել։

Այսպէս, Շու Ան Լէյ կը փորձէ նպաստել այս վերջնոյն ջանքերուն։ Միւս կողմէ Ինտոնէզիոյ վարչապետը, որ կ'աշխատի նոյն ուղղութեամբ, պիտի ունենայ նոր տուեալներ, զոր Փէքին պաշտօնապէս կը հրապարակէ։ Արդարեւ, Չինաստանի վարչապետը ճշդեց ետք թէ ոչ մէկ պայման կրնար գոյութիւն ունենալ բանակցութեանց սկսելու համար, երկու խնդիրներ իրարմէ կ'անջատէ։

— Ամերիկացիներու ներկայութիւնը Ֆորմոզայի մէջ։

— Ֆորմոզայի ազատագրումը, Չանկ Քայ Շէքի իշխանութենէն։

«Երկու տարբեր խնդիրներ, որ պէտք է ունենան իրենց ինքնայատուկ լուծումները»։ Կը կարծուի որ վարչապետին այս յայտարարութիւնը, բանակցութիւնները սահմանափակելով զանոնք յաջողցնելու նպատակը, կամ առ նուազն մաս առ մաս լուծումներ գտնելու փորձը կը մատնէ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահ Այզընհաուըր, Ժընեւի ժողովին երթալու ճամբորդութեան ընթացքին, Յուլիսի կէսերուն կարեւոր հանդիպումներ պիտի ունենայ Փարիզի մէջ, վարչապետ էտ. Ֆոռի եւ արտաքին նախարարին հետ։

ԱՆԳԼԻՈՅ գործադուլներուն համար, յոյս կը յայտնեն թէ մինչեւ երկուշաբթի լուծում մը պիտի գտնուի։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ մէջ, կառավարական ուժերը կը հետապնդեն Հոա Հաօ զօրամասերը ուժեղ յարձակողականէ մը ետք, առանց լուրջ դիմադրութեան մը հանդիպելու։

× Վարչապետ Տիէմի ներկայացուցիչը հասաւ Փարիզ, ուր տեսակցութիւններ պիտի ունենայ Հնդկաչինի կացութեան մասին։ Արդէն հանդիպում մը ունեցաւ արտաքին նախարարին հետ։

ԱՆԳԼԻՈՅ խորհրդարանը պաշտօնապէս բացուեցաւ, թագուհիին առջեւ երդման արարողութենէն ետք։ Երկու երեսփոխաններ պիտի չկարենան նիստերուն մասնակցիլ ուրվհետեւ ... բանտն են։ Արդարեւ ինչպէս հաղորդած էինք, իրլանտական ծայր. ազգայնական կուսակցութենէն երկու թեկնածուներ, բանտարկուած ըլլալով հանդերձ երեսփոխան ընտրուած էին։

× Աշխատաւորական կուսակցութիւնը գրեթէ միաձայնութեամբ կուսակցութեան վարիչի պաշտօնին վերընտրեց Ք. Էթլին, որ ինչպէս հաղորդած էինք, եռ կեցած էր իր հրաժարելու միտքէն։

ՓԱՐԻԶԻ վերջին տեղատարափ անձրեւներուն հետեւանքով, բազմաթիւ տուներ վնասուեցան։ Ազգային Գրադարանին գրքերու մէկ բաժինը ողողուեցաւ։ Իսկ Սաւուայի մէջ ջուրերու յորդումը հետզհետէ աւելի սպառնալից կը դառնայ, թէեւ Մոտանի շրջանին մէջ վտանգը անցած ըլլալ կը թուի։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀՐԱՒԷՐԸ

Անդրադառնալով Խ. Միութեան Պոնի ուղղած հրաւէրին, Արեւելեան Գերմանիոյ փոխ-վարչապետ Ուլպրիխտ առջի օր յայտարարութիւն մը ըրաւ, ուր մեծ գոհունակութիւն կը յայտնէ գերման-խորհրդային յարաբերութեանց վերահաստատման մասին։ Փոխ-վարչապետին կարծիքով, երկու երկիրներու միջեւ երբ յարաբերութիւններըբնականոնանան, գերմանական միացման խնդիրը պիտի դիւրանայ, և պիտի ստեղծուի ժողովրդավարական խաղաղասէր պետութիւն մը։ Իրազեկ շրջանակներու կարծիքով առաջին օրերու զարմանքէն, նոյնիսկ «ջղայնութենէն» ետք, Արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը կը փորձէ յարմարիլ Մոսկուայի քաղաքականութեան։ Յատկանշական է վարչապետ Կրոթվօհլի ճառն ալ, ուր համայնավար վարիչը իր գոհունակութիւնը յայտնելէ ետք կ'ըսէ թէ ինք տարի մը առաջ, երբ Մալէնկով վարչապետ էր, արդէն թելադրած էր Խ. Միութեան, որ ձեռնարկէ Արեւմտեան Գերմանիոյ հետ յարաբերութիւններ հաստատելու։

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը յայտարարեց թէ Չորսերու ժողովը որպէսզի դրական արդիւնքներ տայ, պէտք է սկիզբն ըլլայ շարք մը ուրիշ ժողովներու, որովհետեւ միջազգային ներկայ կացութիւնը շատ նպաստաւոր է լուծումներ գտնելու համար։

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ նոր ծրագիր մը գործադրութեան պիտի դնէ, նոր բնակարաններու շինութեան համար։ 300.000 տուներ, որոնց մէկ կարեւոր մասը Փարիզի շրջանին մէջ։

ՊԵԼԿՐԱՏԻ մէջ սկսան ֆրանքօ-եուկոսլաւ առեւտրական բանակցութիւններ։

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԷՆ պաշտօնապէս կը հաղորդեն թէ Գերմանիոյ վարչապետ Ատընաուըր, Յունիս 17ին տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ արեւմտեան երեք արտաքին նախարարներուն հետ, Նիւ Եորքի մէջ։

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ խորհրդարանը քննեց կառավարութեան ներկայացուցած վերազինման ծրագիրը։ Առաջին յօդուածը մերժուեցաւ, սակայն 150.000 կամաւորներու արձանագրութեան խնդիրը մեծ դժուարութեանց չի բախիր։ Խորհրդարանը կ'ուզէ որ բանակը դրուի իր հակակշռին տակ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ «Ճէնըրըլ Մոթորս» ընկերութիւնը քսան գործարաններ պիտի փակէ այսօր, միւս գործարաններուն աշխատաւորութեան գործադուլին պատճառով։ 60.000 գործաւորներ պիտի ըստիպուին լուծումին սպասելու։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ վարչապետ Պուլկանինի հետ Անաստաս Միկոյեանի ներկայութեան։ Քննուած են առեւտրական խնդիրներ։ Նեհրու մինչեւ Յունիս 19 պիտի այցելէ Խ. Միութեան զանազան շրջանները, եւ վերադարձէն ետք բանակցութիւնները պիտի վերսկսին։

× Խրուշչեւ յայտարարեց թէ «ոչ մէկ դժուարութիւն գոյութիւն ունի կամ կրնայ ունենալ Հնդկաստանի եւ Խ. Միութեան միջեւ»։

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ծովուն մէջ երկու քարիւղատար նաւեր իրարու զարնուեցան։ Մին կրակ առաւ։ Նաւաստիները ազատելու ջանքերը դժուարացան, երբ ծովուն վրայ սփռուած քարիւղն ալ բռնկեցաւ։ 43 նաւաստիներէն միայն 23ը ազատեցան։

ՕՐԻԱՆ ԷՔՍՓՐԷՍԸ, Տոմոտոսոլայի (Իտալիա) մօտերը արկածի մը ենթարկուեցաւ, զարնուելով ուրիշ կառախումբի մը։ Մէկ մեռեալ եւ 12 վիրաւոր։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՃԱՌԸ

Ճառը գեղեցիկ բան մը կ'երեւայ երբեմըն եւ երբեմն՝ արհամարհելի :

*

Օշական, երբ գրականութեան դաս կու տար մեզի, օր մը, երեսուն տարիներ առաջ, ընդհատեց ընթերցումը մեր ընկերներէն մէկուն, եւ պոռաց բարկութեամբ. « ճառ չեմ ուզեր, տղա՛յ... նստէ տեղդ ...» : Այս խօսքը կայծակի պէս զարկաւ մեզի (բարեբախտաբար) : Օշական կ'արհամարհէր ճառը գրականութեան մէջ եւ բեմի վրայ : Թշնամի էր անոնց որ գրականութիւնը ճառի կը վերածէին : Դէմ էր հռետորութեան, որուն մէջ ժամանակ՝ գրականութիւն կը տեսնէր :

Բեմ չէր ելլեր այդ շրջանին եւ իր դասաւանդութիւնն իսկ կ'ընէր պարզ խօսակցութեան պէս, աջէն ու ձախէն, առանց պաշտօնական ձեւ մը տալու իր ըսածին : Ձիգով արդէն բառերը դուրս կը բերէր բերնէն եւ սեւեռեալ աչքերով սեղանին կը նայէր մտածում մը տալու համար : Ծարժման մէջ էին իր ձեռքերը : Արմատներու պէս դուրս կը բերէր բառերը իր մտածումին խորէն եւ կը կշռէր զանոնք : Իրականութիւն եւ ճշգրտութիւն կը փնտռէր :

Օշական զանգուածին մարդը չէր եւ իր արուեստը, իր փառասիրութիւնը նաեւ ժողովուրդէն վեր կը բռնէր այդ շրջանին, տարիներ վերջ է միայն որ ան սկսաւ մեծ նշանակութիւն մը տալ ժողովուրդին, որուն մօտեցաւ ցաւոտ հօր մը պէս եւ դժուարութեան մը մատնուեցաւ անշուշտ : Հայեցի գրականութիւն կը պահանջէր մէկ կողմէն, արդար դնահատանքներ ընելով անոնց որ յաջողած էին տալ բան մը մեր հաւաքական կեանքէն, մինչ, միւս կողմէ, իրական արժէքները բարձր ոլորտներու մէջ կը տեսնէր միշտ :

Զանգուածին մարդը չէր Օշական եւ կ'արհամարհէր ճառը :

*

Կը կարծէր թէ ոմանք կը խօսին առանց ըսելիք ունենալու :

Ոմանք սակայն հպարտ են նոյնիսկ որ այդպէս է : Իրական հռետորը, կ'ըսէ Ֆ. Ֆէնէլօն, մէկն է որ ըսելիք չունի, կը նմանի մեծ նկարիչներուն որ գծել չեն գիտեր բայց մեծ են իրենց գոյներուն հարստութիւնով : Այդպէս է, եւ ֆրանսացի, ամերիկացի ուրիշ շատ մը գրողներ, Օշականին պէս, կ'արհամարհեն ճառը :

*

Ուրիշ բազմաթիւ գրողներ սակայն կը խօսին եւ մեծ նշանակութիւն կուտան խօսքին : Օտար գրող մը, քանի մը շաբաթներ առաջ, Նուվէլ Լիթէրէրի մէջ, կը ձգտէր հաստատել թէ մարդկային ընկերութիւնը յեղաշրջող մեծ դէմքերը մեծ խօսողներ եղած են : Քոնֆէսիուս, Սոկրատ, Յիսուս, Մուհամմէտ, Հիթլէր մեծ խօսողներ եղած են : Եւ Սոկրատ, Յիսուս, որ տող մը գրութիւն չեն ձգած, շատ մեծ տեղ կը բռնեն աշխարհի պատմութեան մէջ : Գրողներէն շատերը կը մոռցուին, բայց անոնք չեն մոռցուիր երբեք :

« Գրիչին քով, որ զօրաւոր սուր մըն է, խօսքն ալ պէտք է դնել իբրեւ զօրաւոր սուր», կ'եզրակացնէ գրողը : Ըստ իրեն՝ անծանօթ, անհամար խօսողներուն պէտք է վերագրել ֆրանսական եւ ռուսական յեղափոխութիւնները : Յեղափոխական մեծ դէմքերը օգտուած են հրապարակին վրայ ծնած կարծիքներէն :

Այդպէս կ'երեւայ արդարեւ : Կարելի չէ մէկ վայրկեան իսկ վարանիլ թէ Սոկրատ պարապ բաներ կ'ըսէր երբ կը խօսէր : Յոյն իմաստասէրը հոյակապ ճառեր կը խօսէր անկասկած :

*

Ինչպէս կը տեսնուի, մեծ է խօսքին կարեւորութիւնը որովհետեւ զանգուածին կ'ուղղուի ան : Եւ զանգուածին ուղղուած խօսքը նաեւ կրնայ ըլլալ լեցուն եւ խորունկ : Սոկրատ բազմութեան չէր խօսեր անշուշտ, բայց Յիսուս եւ ուրիշներ անոր կը խօսէին : Պէտք է ընդունիլ թէ մեծ դէմքեր կան, մեծ հռետորներ, զանգուածին գիմողներուն մէջ : Պէտք է ընդունիլ թէ Կիկերոն դլուխ գործոցներ տուած է : Նոյնպէս Պօսիւէ՝ իր եկեղեցական ճառերով : Պէտք է ընդունիլ թէ խօսիլը մեծ արուեստ մըն է : Հռետորութիւնը արուեստ մըն էր արդարեւ Յունաստանի եւ Հռոմի մէջ, կ'աւանդուէր : Ճառախօսութեան մրցումներ կ'ըլլային : Հռետորութիւնը արուեստ մըն է նաեւ այսօր :

Այսպէս ճառը արհամարհելի կ'երեւայ եւ կրնայ գեղեցիկ ըլլալ :

*

Վիճելի խնդիրի մը առջեւ ենք անկասկած : Ինչ որ անվիճելի կ'երեւայ այն է թէ գրող կամ խօսող (երկուքին ալ գործը խօսքին հետ է) պէտք է որ բան մը ըսեն, տաղանդ եւ արուեստ ունենան : Կ'արհամարհենք հետեւաբար այն ճառերը միայն որ պարապ կը հնչեն, ինչպէս կ'արհամարհենք պարապ հնչող գրականութիւնը :

Վիճելի խնդիրի մը առջեւ ենք : Զանգուածի՞ն դիմել թէ ընտրեալներուն : Զանգուա՞ծն է որ մեծ դեր մը կը կատարէ աշխարհի յեղաշրջման մէջ, թէ քանի մը հոգիներ են որ (կերտիչ կամ քանդիչ) կը փոխեն աշխարհին ընթացքը, օգտագործելով այդ զանգուածը : Գրականութի՞ւնն է որ աւելի կը տարածուի բազմամիլիոն գիրքերով եւ թերթերով, թէ խօսքը, որ հետզհետէ աշխարհը կ'ողողէ շնորհիւ ռատիոյին :

Վիճելի է նաեւ խօսքը :

Գեղեցիկ բան մըն է որ կրնայ դէշ ըլլալ :

Ստեղծագործութեան սկիզբը կը նկատուի խօսքը, բանը : Եւ բանը Աստուած էր, կ'ըսուի : Եւ Աստուած խօսեցաւ նախ : Եւ լոյսը, կեանքը ստեղծուեցան համաձայն իր խօսքին : Աշխարհի սկիզբը բանն էր եւ բանը արարք էր : Այս բառը, մեր լեզուին մէջ, կը նշանակէ խօսք, գործ եւ իր :

Այս բոլորը կը մղեն մեզ ենթադրելու թէ նիւթական աշխարհը ստեղծուած է նախապէս գոյութիւն ունեցող ոգեկան աշխարհի մը համաձայն, անոր նիւթականացումն է : Կրնանք ենթադրել տակաւին թէ ոգեկան եւ նիւթական, տեսանելի եւ անտեսանելի այս երկու աշխարհները սերտօրէն կապուած են իրարու, ինչպէս կը զգան ոմանք :

Այսպէս, խօսքը շատ բարձրերը կը տանի մեզ :

Եւ ի հարկէ, երբ կը մտածենք խօսքին, կը յիշենք թէ խօսքը խօսք է եւ ոչ թէ արարք : Կը յիշենք նաեւ Բաբելոնի աշտարակը : Եւ վիճելի հարցեր կը բարձրանան դարձեալ մեր շուրջ : Ինչպէ՞ս կ'ըլլայ որ աշխարհ եկող երեխան խօսիլ չի գիտեր : Ինչպէ՞ս կ'ըլլայ որ մարդը, որուն խօսելու կարողութիւն տրուած է, չի կրնար խօսիլ, չի կրնար ապրիլ իսկ երբ դուրս կը բերենք զայն անտառէն ուր ան ապրած էր գայլերուն հետ : Ինչպէ՞ս կ'ըլլայ որ միլիոնաւոր դարեր դրած են մարդիկ կարենալ խօսքով արտայայտուելու համար :

Խօսքը որ բարձրերը կը տանի մարդը կը տանի նաեւ, դէպի վար : Կը դառնայ թըշուառ :

Աշխարհը գաղափարներու, զգացումներու, կիրքերու ծով մըն է : Խօսողը չի կրնար բացարձակ բան մը ըսել, հետեւաբար, բայց կրնայ ըսածը գեղեցկութեամբ ըսել, իմաստութեամբ, անկեղծ համոզումով ըսել : Այս է կարեւորը :

ՆԻԿՈՂՈՍ ՍԱՐԱՖԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ԴԷՄՔԵՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՈՐԻԶՈՆԷՆ

ՄԿՐՏԻՉ ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ԵՒ ԿԱՐԱՊԵՏ ԵԶԵԱՆՑ

Մայիս 19ը նուիրական թուական մըն էր Սանասարեան Վարժարանի ուսուցչութեան, ուսանողութեան եւ Կարնոյ ժողովուրդին համար :

1890 Մայիս 19ին Ազգային մեծ Բարերար Մկրտիչ Սանասարեան յաւէտ կը բաժնուէր մեզմէ :

Յիշատակի այդ թուականէն օր մը առաջ, աշակերտութիւնը պտոյտի կ'երթար եւ Կարնոյ լեռներէն ու դաշտերէն գիներբուկ, անմոռուկ եւ լեռնային ուրիշ ծաղիկներ կը հաւաքէր : Ամբողջ գիշերը կը լուսցնէինք, այդ թարմ ու հոտաւէտ ծաղիկներով պսակներ կը հիւսէինք, յաջորդ օրը զարդարելու համար բարերարին մարմարեայ կիսանդրին, որ վարժարանին շէնքին մուտքին կը գտնուէր : Այն տեղը ուր տեղի կ'ունենար գիշեր ցերեկ մեր անցուդարձը, անոր հսկողութեան տակ, մեր պատանեկան ակնարկները սեւեռելով միշտ անոր վրայ :

Մայիս 19ին, հոգեհանգստեան պաշտօնէն վերջ, քահանայական դասը, նախագահութեամբ օրուան առաջնորդին, դըպիրները եւ ժողովուրդը թափօր կազմած, կուգային վարժարան, շարականներով ու օրհներգութիւններով անգա՛մ մըն ալ ողջունելու համար թարմ ու արուեստական պսակներով ծանրաբեռնուած բարերարին կիսանդրին :

Այս հանդիսութիւնը ամէն տարի նոյն օրը կը կատարուէր մինչեւ այն օրը, երբ վարժարանը Սեբաստիա փոխադրուեցաւ, վրայ հասան 1915ի չարաշուք դէպքերը, ուսուցչութիւն եւ ուսանողութիւն նահատակուեցան, վարժարանը կողոպտուեցաւ և աւերակի վերածուեցաւ և Սանասարեան անունը պատմութեան անցաւ ... :

Եւ հիմա տարին անգամ մը, հազիւ հոգեհանգստեան պաշտօն մը կը կատարուի, աղօտ մոմ մը կը վառի եւ խունկի մը հոտը կ'առնենք եկեղեցիին կամարներուն տակ յիշատակին համար այն անգուգական բարերարին, որ ազգային ոգիին խորհրդանիշը դարձուց իր հիմնած վարժարանը, հայեցի դաստիարակութեան համար ուսուցիչներ պատրաստելով :

Հոկտեմբերին կը լրանայ Սանասարեան Վարժարանի հիմնարկութեան 75ամեակը : Մինչեւ 1915, 35 տարիներու ընթացքին կանոնաւորապէս շարունակելով իր կրթական – մանկավարժական առաքելութիւնը, այդ հաստատութիւնն ալ, ուրիշ բազմաթիւ հաստատութիւններուն պէս, ճակատագրական տխուր վախճան մը ունեցաւ :

Երջանկայիշատակ Մկրտիչ Սանասարեան խորհրդականը Կարապետ Եզեանց ոչ միայն բարերարներ էին, այլ մանաւանդ հեռատես ու հայրենասէր անձեր, որոնք նիւթը՝ ոգեկան բարձր նպատակի մը յատկացնելու ազնուական ու մարդկային մտածումը ունեցան :

Մաղաքիա Արք. Օրմանեան, Սանասարեան Վարժարանի հիմնարկութեան առաջին օրէն ականատես վկայ, առաջնորդ Կարնոյ եւ նախագահ Պոլսոյ խնամակալութեան, իր « Խոհք եւ Խօսք» խորագրով կենդանի յուշերուն մէջ շատ յատկանշական բառերով կ'արձանագրէ Մկրտիչ Սանասարեանի եւ Կարապետ Եզեանցի նկարագիրները, քանի մը խտացած բառերով :

« Մկրտիչ Սանասարեան, կը գրէր, ռուսահայ առեւտրական եւ դրամատէր, Վան ծնած բայց որ տղայութենէն Կովկաս փոխադրուած : Մտաւորական կարողութեամբ չափաւոր, այլ սրտի բարութեամբ չափազանց մեծ անձնուէրութիւն, որ զանազան մասնաւոր բարեգործական նըպատներէ ետքը, յառուկ եւ մեծ վարժարանի մը գաղափարը ընդգրկեց Կարապետ Եզեանցի խորհրդով :

« Վարժարան մը՝ ամբողջապէս եւ ուղղակի տաճկահայ դաւառաց օգտին նըւիրուած : Իմ մասնակցութիւնը եղաւ իր ծրագրին գործադրողն ըլլալը Կարնոյ մէջ, եւ զինքն անձամբ ճանչցայ Կարին այցելելուն առիթով, փառաւորութեան մէջ համեստ, կենցաղին մէջ բարի, վարմունքին մէջ համեղ, յարաբերութեան մէջ գրաւիչ, յարգելի եւ պատուելի անձնաւորութիւն մը » :

Մաղաքեան Արք. Օրմանեան քանի մը յատկանշական բառերով կը ներկայացնէ նաեւ Կարապետ Եզեանցի նկարագիրը : « Ռուսական կառավարութեան բարձր աստիճանաւոր եւ Հանրային Կրթութեան գլխաւոր պաշտօնեայ, միանգամայն ազգային գործիչ, Բեթերպուրկի հայ ուսանողաց պաշտպան, եւ գրագէտ, յատկապէս իրեն ճիւղ ընտրելով օտարազգի հեղինակներու գործերէն Հայոց վերաբերեալները թարգմանութեամբ ազգին ծանօթացնելը : Բայց իր աւելի մեծ արդիւնքը եղաւ ռուսահայ երկու բարերարներուն՝ Սանասարեանցի եւ Իգմիրեանցի՝ ներշնչողն, յորդորողն, առաջնորդողն ու գործադրողն եղած ըլլալը : Սանասարեանցի վարժարանը եւ Իգմիրեանցի գրական մրցանակը ծանօթ հաստատութիւններն են, եւ նշանակալից է անոնց կեդրոնն ու մատակարարութիւնը Տաճկահայոց յանձնուելու միտքը : Ինքն ալ մասնաւոր կտակ մը ունեցաւ Սանասարեան վարժարանին ի նըպաստ » :

Ահաւասիկ այս երկու բարերարներուն, հաստատութեան երեք տեսուչներուն, Գ. Արուլեանի, Ս. Սողիկեանի, Յ. Մատաթեանի, բոլոր ուսուցիչներու եւ սաներուն յիշատակի հոգեհանգիստն էր որ կատարուեցաւ այսօր Փարիզի եկեղեցիին մէջ :

Բարերարին մարմարեայ կիսանդրին չենք գիտեր թէ ո՞ւր կը գտնուի այժմ : Մենք չկրցինք Հայաստանի լեռներուն ու դաշտերուն թարմ ծաղիկներով զարդարել

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԿԱՑԾՀԱՆԸ

(ՀԷՔԻԱԹ)

Փոքրիկ տղեկ մը, կօշկակարի գործոցը առջին, կը վազէր այնքա՛ն արագ որ իր վազքին ընթացքին մուճակներէն մին ոտքէն ելլելով եկաւ ու զարնուեցաւ այն պատին որուն ետեւ հէք զինուորը նստած կը խոկար իր անբախտ վիճակին վրայ :

— Է՛յ, տղա՛յ, մի աճապարեր այդքան, պոռաց զինուորը, եւ եթէ կ'ուզես անպայման վազել, գնա մինչեւ այն պանդոկը ուր ես կը բնակիմ եւ բեր ինծի կայծհանս որ հոն մոռցած եմ : Քեզ պիտի վարձատրեմ արքայավայել կերպով, մի այն ջանա շուտ ընել :

Կօշկակար տղեկը, որ կ'ուզէր դրամ շահիլ, զինուորին մէկ խօսքը երկու չըրաւ, սրընթաց գնաց փնտռելու կայծհանը եւ քիչ յետոյ արդարեւ բերաւ զայն յանձնեց զինուորին եւ ... հիմա մտիկ ըրէք թէ ի՞նչ պատահեցաւ ...

Քաղաքէն դուրս, հրապարակի մը վրայ կանգնած էր կառափնատը : Թագաւորը եւ թագուհին նստած էին հրաշալի գահու մը վրայ իրենց ճիշդ դիմացն ունենալով դատաւորն ու իր խորհրդականները :

Զինուորը արդէն բարձրացուցած էին դէպի կառափնատին կատարը եւ կը պատրաստուէին խեղդակապը անցընել վզին :

Այդ ճակատագրական վայրկեանին զինուորը թոյլտուութիւն խնդրեց իր վերջին իղձը յայտնելու համար, եւ գիտել տուաւ թէ մահապարտի մը վերջին կամքը յարգելը անխախտելի օրէնք մըն էր :

Երբ ընդառաջ գացին իր խնդրանքին, զինուորը պարզօրէն յայտնեց թէ իր իղձն էր վառել իր վերջին ծխամորճը ...

Թագաւորը եւ դատաւորները չէին կրնար մահապարտին այս պարզ խնդրանքը մերժել :

Զինուորը դուրս քաշեց գրպանէն իր կայծհանը եւ կրակեց զայն՝ մէ՛կ, երկո՛ւ, երե՛ք ...

Եւ յանկարծ երեք շուները յայտնուեցան ...

Ա՛ն՝ որուն աչքերը թէյի գաւաթներու չափ խոշոր էին, ա՛ն՝ որ կառքի մը անիւներուն չափ մեծ աչքեր ունէր եւ ա՛ն՝ որ կը կրէր խոշոր աշտարակին կլորութեան հաւասարող աչքեր ...

— Օգնեցէ՛ք ինծի, որովհետեւ պիտի կախեն զիս, աղաղակեց զինուորը, պաղատագին :

Այս օգնութեան կանչին անսալով, շուները յարձակեցան դատաւորներուն վրայ, իրենց սուր ակռաները մխրճեցին անոնց քթին, սրունքներուն, թեւերուն մէջ եւ զանոնք նետեցին ա՛յնքա՛ն բարձրերը որ երբ վար ինկան արդէն հազար կտոր եղած էին ...

Երբ կարգը թագաւորին հասաւ, շուներէն խոշորագոյնը առաւ զայն իր կլափին մէջ եւ նետեց վեր : Նոյն բախտը վիճակեցաւ նաեւ թագուհիին ....

Զինուորները ահաբեկած էին ի տես այս բոլորին եւ ժողովուրդը սկսաւ աղաղակել.

— Պզտիկ զինուոր, դուն մեր վեհապետը պիտի ըլլաս եւ պիտի ամուսնանաս մեր իշխանուհիին հետ :

Գրկեցին զինուորը եւ զայն նստեցուցին պալատական կառքին մէջ :

Երեք շուները չքեղ կառքին առջեւէն կ'երթային պարելով, ցատկելով եւ ուրախութեան աղաղակներ արձակելով :

Փոքրիկ ստահակներ իրենց մատները շրթունքներուն տարած կը սուլէին եւ զինուորները բարեւի էին կեցած :

Իշխանուհին դուրս բերուեցաւ իր պըղընձեայ դղեակէն եւ թագուհի դարձաւ :

Հարսանիքը տեւեց ութ օր :

Երեք շուները կը գտնուէին կոչնականներու շարքին եւ մանաւանդ ճոխ սեղանին առջեւ անոնց խոշոր աչքերը անսահմանօրէն կը փայլէին

ԱՆՏԷՐՍԸՆ

Թարգմ. ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

(Վերջ)

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

★

Անցեալ տարի էր որ ստեղծուեցաւ Փարիզի Միջազգային Թատերական Փառատօնի ծրագիրը եւ այս տարի այդ Փառատօնին երկրորդն է որ տեղի կ'ունենայ այս միջոցիս Փարիզի մէջ :

Այս տարուան Փառատօնին մէջ սակայն մեծ եւ կարեւոր տեղ մը յատկացուած է նոյնպէս շարժանկարային արուեստին :

Մայիս 18ին սկսած Միջազգային Թատերական Փառատօնը պիտի տեւէ մինչեւ Յուլիս 24 :

Երկու ամիս շարունակաբար, աշխարհի չորս ծագերէն Թատերախումբեր եւ Համբաւաւոր արուեստագէտներ պիտի խուժեն Փարիզ, իրենց պատկանած երկիրներուն Թատերական արուեստէն նմոյշներ ներկայացնելու համար :

Այս խիստ օգտաշատ եւ չինիչ կազմակերպութեան շնորհիւ աշխարհի լաւագոյն դերասաններն ու ընտիր Թատերագիրները պիտի ներկայանան հասարակութեան իրենց լաւագոյն դերերուն եւ գործերուն մէջ :

Փառատօնին կը մասնակցին բազմաթիւ ազգեր, որոնցմէ յիշենք Ամերիկայի Միացեալ Նահանգները, Չինաստան, Անգլիա, Գերմանիա, Իտալիա, Պալթեան Երկիրները, Եուկոսլաւիա, Չեխոսլովաքիա, Ռումանիա, Յունաստան եւ բազմաթիւ ուրիշ երկիրներ, որոնք պիտի ներկայացնեն հին թէ նոր հեղինակներու գործեր, սկսած Սոփոկլէսէն մինչեւ մեր օրերու ականաւոր հեղինակները :

Սոփոկլէս, Եւրիպիդէս, Շէյքսփիր, Մոլիէռ, Շիլլէր, Պէն Ճոնսըն, Կէօթէ, Փիրանտէլլօ, Կոռքի ինչպէս եւ ժամանակակից Թատերագիրներ՝ Ժիրօտու, Գլօտէլ եւայլն, մաս կը կազմեն Փառատօնի յայտագրին :

Կանացի ուժերը, այս երկրորդ Փառատօնին մէջ կը գրաւեն կարեւոր տեղ մը : Արդարեւ, Ամերիկացի երեք անուանի դերասանուհիներ՝ Ժիւդիթ Անտէրսըն, Մէրի Մարթին եւ Էլէն Էյէս պիտի երեւան Եւրոպայի մէջ առաջին անգամ ըլլալով :

Յոյներու ազգային Թատերախումբը կը մասնակցի Փառատօնին Եւրիպիդեսի «Էլեքտր»ով եւ Սոփոկլէսի «Արքայն Եդիպոս»ով :

Փառատօնին ամենահետաքրքրական երեւոյթը կը հանդիսանայ սակայն Չինաստանի մասնակցութիւնը, որովհետեւ Փեքինի Օփերան, որ իր առաջին երեւումովը խսկ փարիզեան բեմերուն վրայ արդէն հիացումով գրաւեց Ֆրանսական շրջանակները եւ ամենախստապահանջ քննադատներն խսկ կը խոստովանին որ կը գտնուին մինչեւ հիմա իրենց անծանօթ մնացած հոյակապ արուեստի մը դէմ յանդիման, առաջին անգամն է ուրեմն որ Փեքինի Օփերան իր հիմնարկութեան սկզբնական շրջանէն ի վեր (1250 թուականին) տակաւին Չինաստանէն դուրս որեւէ ներկայացում չէր տուած :

Չինացի արուեստագէտները լիուլի արժանի եղան այն համակրանքին որ Փառատօնին կազմակերպիչները եւ փարիզեան հասարակութիւնը ցոյց տուաւ իրենց հանդէպ :

Ֆրանսական խումբերու մասնակցութիւնը Փառատօնին պիտի ըլլայ շատ սեղմ եւ սահմանափակ, որովհետեւ ֆրանսական Թատերական շրջանակները ամէն բանէ առաջ, ըստ ֆրանսական աւանդական հիւրընկալ ոգիին, կ'ուզեն լայն ասպարէզ տալ իրենց հիւրերուն : Ֆրանսական Ազգ. Թատրոնը (Գոմէտի Ֆրանսէզ) սակայն, Փառատօնէն բոլորովին անջատ, շաբաթ մը շարունակ իր խաղացանկին կարեւոր գործերը պիտի ներկայացնէ ի պատիւ իր հիւրերուն :

Փառատօնի ներկայացումները տեղի կ'ունենան Սառա Պէրնար եւ Էպէրթօ Թատրոններուն մէջ :

Իցի՜ւ թէ, գալ տարի Հայ Թատրոնը իր տեղը ունենայ այդ միջազգային արուեստի կրկէսին մէջ :

*

« ՆԵՔՐԱՍՈՎ »

★

Ժան Փօլ Սարթրի այս նոր գործը սկըսած է ներկայացուիլ Թէաթրը Անթուանի մէջ :

Խաղին նիւթը՝ ամփոփ կերպով. —

Նեքրասով անուն համայնավար նախարարը երեքշաբթի գիշեր մը Մոսկուայի Օփերայի ներկայացման ներկայ չի գըտնուիր : Ուրիշ սոփոգական գործով մը մեկնած է Ուքրայինա : Այս բացակայութեան իբրեւ պատճառաբանութիւն Արեւմտեան հասուածի մամուլը կը տարածայնէ լուր մը, որուն համաձայն Նեքրասով «ազատութիւնը ընտրած է» : Այս լուրը խմանալով միջազգային ոստիկանութեան կողմէ հետապնդուող անուանի արկածախնդիր մը կ'ապաստանի հակահամայնավար խմբագրի մը մօտ որ կը պատրաստուէր հակահամայնավար լրագրական արշաւի մը : Արկածախնդիրը ինքզինքը իբրեւ Նեքրասովը կը ներկայացնէ եւ կը յուսայ խոշոր շահեր ապահովել իրեն : Սակայն վերջ ի վերջոյ կուգայ այն եզրակացութեան որ ինք ալ խաղալիքը եղած է ուրիշներու եւ կը համոզուի թէ բոլոր «մահկանացուները իրար կ'արժեն » :

Ըստ հեղինակին, իր նոր երկը երգիծական գործ մըն է, կոչուած քննադատելու եւ ծաղկելու ժամանակակից յոռի բարքերը : Այս առթիւ Ժան Փօլ Սարթրը կը յայտարարէ .—

« Ֆրանսայի մէջ գոյութիւն ունի անեւրեւոյթ գրաքննութիւն մը որ կ'աշխատի խեղդամահ ընել սատիրական թատրոնը : Հին ատենները, Հելլադայի մէջ սատիրական թատրոնը հեղինակութիւն մըն էր, իսկ մեր օրերուն գոյութիւն չի կրնար ունենալ ան եւ ես բացորոշապէս կը տեսնեմ որ իմ երկս դժուարութիւններու պիտի բախի ինքզինքը պարտադրելու համար» :

Այնուհետեւ հեղինակը կը բացատրէ թէ իր «Նեքրասով»ը քննադատութիւն մըն է որ կը ծաղկէ որոշ մամուլի մը մղած հակահամայնավար քարոզչութիւնը :

Ժան Փօլ Սարթրը, անդրադառնալով իր գործին եւ ուրիշ սատիրական գործերու (Մարսէլ Էմէի «Ուրիշներու գլուխը») կ'ըսէ թէ վերջնոյն եւ իր երկին մէջ տարբերութիւնը մեծ է : Մինչ Մարսէլ Էմէ իր գործով կը ծաղկէ յարգանքի արժանի դասակարգ մը որ որեւէ փոխադարձ արարքի չի դիմեր, ինք գործ կ'ունենայ դասակարգի մը հետ որ անխոցելի կը նկատէ ինքզինքը եւ արդէն սկսած է աղաղակ բարձրացնել, առանց նոյնիսկ ծանօթ ըլլալու իր գործին բովանդակութեան :

«Նեքրասով»ի դերակատարներն են՝ Միշէլ Վիթօլտ, Ժան Բարէտէս, Մարի Օլիվիէ եւ Արմօնթէլ :

Ժան Փօլ Սարթրը յոռետես է այժմէն եւ կը յայտարարէ թէ՝ նկատի ունենալով այն հակամարտ հոսանքը որ գոյութիւն ունի իր գործին հանդէպ, չի կրնար յուսալ որ թատերգութիւնը մեծ յաջողութիւն մը ապահովէ :

*

ՓԵՔԻՆԻ ՕՓԵՐԱՆ

Անօրինակ խանդավառութիւն մը ստեղծուած է Ֆրանսական Թատերական շրջանակներուն մէջ Փեքինի Օփերային Սառա Պերնար Թատրոնի բեմին վրայ առաջին իսկ երեւումէն ետք :

Ֆրանսացի ծանօթ դերասան - բեմադիր Ռէյմօն Ռուլօ այս առթիւ յայտարարած է հետեւեալը Չինական խումբին տնօրէնին.

— « Ինչ որ ամէնէն աւելի գլխ կը զարմացնէ ձեր ներկայացման ընթացքին, այն է որ ձեր խաղը ունի բանաստեղծական հզօր շունչ մը եւ զօրաւոր մտքի կեդրոնացում մը : Աւելորդ է յիշեցնել ձեզի որ Ֆրանսացի հասարակութիւնը շատ հաղուադէպ պարագաներու ցոյց կուտայ այն արտայայտիչ խանդավառութիւնը, ինչ որ ցոյց տուաւ այս գիշեր : Պէտք է խոստովանիմ որ բանաստեղծութիւնը մեր բեմերուն վրայ հազուադէպ կերպով ներկայացուած է ձեր կատարելութեան աստիճանով » :

Չինական խումբին տնօրէնը պատասխանելով Ռէյմօն Ռուլոյի խանդավառ խօսքերուն, համեստութեան անհուն պարզութեամբ մը ըսած է որ իրենք եկած են Փարիզ սորվելու եւ ճանչնալու արուեստի ուրիշ ձեւեր : Եւ ապա տնօրէնը, անդրադառնալով Սառա Պերնարի բեմին վրայ Ռէյմօն Ռուլոյի բեմադրութեամբ ներկայացուած «Սալեմի վհուկներ»ուն, փափաք յայտնած է որ այդ խաղը ներկայացուի նաեւ Փեքինի մէջ :

Այնուհետեւ, Ռուլօ մաղթած է որ Չինական խումբին ներկայացումները երկարաձգուին Փառատօնէն անկախ, այսպէսով կարենալ ստեղծելու համար Թատերական արուեստի փոխ - յարաբերութեանց մթնոլորտ մը, հարց մը որ արդէն քննութեան պիտի ենթարկուի Միջազգային Թատերական Համաժողովին կողմէ, որ պիտի կայանայ ամսուն վերջը Ռակիւսի (Սիկիլիա) մէջ եւ ուր հիմը պիտի դրուի Միջազգային փորձառական Թատրոնի մը :

Քաղեց՝ Ա. Գ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՐՆԱՆԱՅԻՆ ՀԱՐՑ

— Այս զարնան մէջ, այս բոյրերում,
Ծաղիկների այս հոյլերում ;
Այս աղբիւրի խոխոջին մէջ,
Եղրեւանու բուրբոջի մէջ,
Սաղարթների մեղմ սօսափում,
Այս արտերի ծիլ ու ծաղում,
Վաղորդայնի ցօղերի մէջ,
Սարսուռների, դողերի մէջ
Ես փնտռում եմ, ասա՛, ո՞ւր է,
Ասա ո՞րն է քո համբոյրը ...

Վ. ԱԼԱԶԱՆ

×

Այնքան զոհ եմ քեզնից հիմա,
Երբ հեռու ենք իրարից մենք,
Երբ մեր անցած սէրը վառման
Դարձել է յուշ, երազ ու երգ :
Դարձել է ջերմ մտերմութիւն,
Դարձել է խոհ ու ներշնչանք,
Ամէն լաւ բան, ինչ որ մարդուն
Այս աշխարհում մենք պիտի տանք :
Ու հիմա էլ ուրախ եմ ես,
Որ դու լաւն ես, պարզ ու պայծառ,
Որ պարտական եմ զուցէ քեզ
Իմ մէջ եղած լաւի համար :

Շ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

*

ՍՕՆԱ ԹՕՓԱԼԵԱՆ

★

Նկարչական վերջին ցուցահանդէսներէն «Կուփ տ'Անկէն»ին կը մասնակցի Սօնա Թօփալեան՝ իր բազմաթիւ նոր պաստառներով : Ան իր թեքնիքի եւ գոյներու ցայտուն արտայայտութեամբ ուշադրութիւնը գրաւեց ֆրանսական մամուլին : Գրահատական տաղեր նուիրեցին Ֆիկարօ, Լը Փէնթրը, Էնֆորմասիոն Արթիսթիք, լ'Ավրնիր Թերթերը :

Իր արուեստին մէջ առաջին տեղը կը գրաւէ գծային ներդաշնակութիւն մը՝ միացած՝ գոյներու արտայայտչական շըշնորհին :

Մինչ իր դիմանկարները բարախուն են կեանքով ու վաւերական կենդանութեամբ, իր վայրանկարները կը վկայեն խորայատուկ մթնոլորտի մը հմայքը :

գայն : Եւ սակայն վերապրող Սանասարեանցիներու հոգիներուն մէջ կենդանի է միշտ անոր յիշատակը : Եւ Հայ Ժողովուրդը երախտագիտական զգացումներով պիտի յիշէ հայկական կեանքի հորիզոնին մէջ փայլող լուսաւոր այս դէմքերը :

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (62)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԺԹ.

— Արկածախնդրութիւն կ'ընէի, պատասխանեցի : « Փամելայի Արկածներուն» Գ. արարը կը խաղայի :

Ամբողջ գլխուս եկածը պատմեցի : Երբ վերջացուցի, խոր հառաչանքով մը ըսաւ դառնօրէն :

— Ինչո՞ւ համար այս բոլորը միշտ ձեզի կը պատահին : Ինչո՞ւ համար մէկը իմ բերանիս աղբելակ չի դներ եւ ձեռքերս ու ոտքերս չի կապեր :

— Այս տեսակ բանէ մը պիտի չախորժէիք, կը վստահացնեմ ձեզ : Իրականին մէջ, այն ինչ որ պատահեցաւ ինծի, այնքան ալ հաճելի չէր : Փոքրիկ մաս մը այդ արկածախնդրութիւններէն՝ մեզ հեռու ները կը տանի :

Սիւզան չէր ուզեր համոզուիլ : Մէկ կամ երկու ժամ եթէ մնար բերանը խցուած եւ ոտքերն ու ձեռքերը կապուած վիճակի մէջ, վստահաբար շուտով պիտի փոխէր իր տեսակէտը : Նա կը սիրէ զգայացունց դէպքերը, բայց առանց անհանգստանալու :

— Ուրեմն ի՞նչ պիտի ընենք հիմա :

— Ձեմ գիտեր, պատասխանեցի, մտածկոտ : Անշուշտ դուք կրկին պիտի երթաք Բոտէզիա, հետեւելու համար Փեկէթի քայլերուն :

— Իսկ դո՞ւք :

Ծիշդ հոտ էր իմ դժուարութիւնս : Զիչէսթըրը «Քիլմորտըն»ով մեկնեցա՞ւ թէ ոչ : Արդեօք Տըրպըն գնաց, ինչպէս ծրագրած էր նախապէս : Մուխզենպերկէն մեկնումին ժամը դրական պատասխան մըն էր երկու հարցումներուն համար ալ : Այդ պարագային պիտի կարենամ Տըրպըն մեկնիլ շոգեկառքով եւ հոն հասնիլ շոգենաւէն առաջ : Միւս կողմէ եթէ փախուստս հետապրուեցաւ իրեն եւ լուր տրուեցաւ, որ Քէյփթաունէն մեկնած եմ Տըրպըն երթալու համար, իրեն համար դժուար պիտի չըլլայ Փորթ Էլիզըպըթ կամ Արեւելեան Լոնտոն դուրս ելլել նաւէն եւ այսպէս ճողոպրիլ հետապնդումներէ :

Կնճռոտ խնդիր :

— Տըրպըն մեկնող շոգեկառքերուն ժամերը հասկնանք, ըսի :

— Եւ առաւօտեան թէյին համար ալ շատ ուշ չէ, պատասխանեց Սիւզան : Ձրօսարանը առնենք :

Կայարանը ինծի ըսին որ Տըրպընի շոգեկառքը մեկնէր է իրիկուան ժամը 8.15ին, ուրեմն որոշումս առժամաբար յետաձգելով Սիւզանին մօտ վերադարձայ «ժամը 11ի թէյս» առնելու :

— Կը կարծէ՞ք թէ պիտի կրնաք ճանչնալ Զիչէսթըրը՝ եթէ տարբեր կերպով ճշդուած ըլլայ, հարցուց Սիւզան :

— Սաչափը գիտեմ որ զինքը չճանչնայ, երբ ծպտուած՝ իբր աղախին ներկայացաւ նաւուն մէջ, ես երբեք պիտի չճանչնայի առանց ձեր գծած նկարին :

— Մարդը վարպետ դերասան է, վստահ եմ այդ մասին, ըսաւ Սիւզան մտախոհ : Իր ծպտուիլը ուղղակի հրաշալի է : Կրնար նաւէն դուրս ելլել իբրեւ նաւաստի, կամ ուրիշ բան մը եւ դուք լուր անգամ պիտի չունենայիք :

Այդ վայրկեանին պատուհանէն ներս ցատկեց գնդապետ Րէյս ու մեզի միացաւ :

— Ի՞նչ կ'ընէ Սըր Էօսթէյսը, հարցուց Սիւզան : Մէջտեղերը չտեսայ այսօր :

Գնդապետի դէմքը արտասովոր արտայայտութիւն մը ստացաւ :

— Պզտիկ սրտնեղութիւն մը զինքը վար կը դնէ :

— Պատմեցէք :

— Դպրոցէն դուրս բաները չեմ կրնար պատմել :

— Պատմեցէք բան մը — նոյն իսկ եթէ դուք հնարէք :

— Լաւ, «Գորշ զգեստով մարդը» մեզ հետ ճամբորդեր է, ասոր ի՞նչ կ'ըսէք :

— Ի՞նչ :

Դէմքիս գոյնը նետեց. վերջը կրկին կարմրեցաւ : Բարեբախտաբար գնդապետը ինծի չէր նայեր :

— Այո, իրականութիւն է : Բոլոր նաւահանգիստներուն մէջ կը հսկէին իր վըրայ եւ հիմա խեղճ Փետլըրս մեծ նեղութեան մը մատնուած է, իր հետ առած ըլլալուն համար զայն իբրեւ իր քարտուղարը :

— Պ. Փեկէ՞թը :

— Օ՜ ոչ, Փեկէթը չէ, միւս մարդը : Ինքն իրեն Րէյպըրն անունը տուած է :

— Ձերբակալեցի՞ն, հարցուց Սիւզան եւ սեղանին տակէն ձեռքս սեղմեց գլխ հանդստացնելու դիտաւորութեամբ : Պատասխանին սպասեցի շունչս բռնած :

— Կարծես օդին մէջ աներեւութացեր է :

— Սըր Էօսթէյս ի՞նչ կը խորհի այդ մասին :

— Ճակատագրին կողմէ ուղղուած անպատուութիւն մը իր անձին դէմ :

Վերջը՝ օրուան ընթացքին, պատեհութիւնը ունեցանք այս դէմքին մասին լսելու իր իսկ բերնէն : Սպասեակս երկտող մը բերաւ, որուն մէջ Սըր Էօսթէյս յուզիչ բառերով մեզմէ կը խնդրէր որ հաճոյքն ունենայինք թէյը իր սենեակը առնելու :

ԱԳԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ եւ Իսրայէլի միջեւ, փոխադարձ պաշտպանութեան դաշնագիր մը կրնայ ստորագրուիլ մինչեւ տարւոյն վերջը, կը հաղորդեն լաւատեղեակ աղբիւրներ: Գաղտնի բանակցութիւններ տեղի կ'ունենան այժմ, Ուաշինկթընի մէջ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ կը փորձուի ոռնբերթայ կառախումբ մը: 160 քմ. ժամական արագութիւն, չորս հարիւր ձամբորդ:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ շրջուն դեսպանը, Ք. Մէնոն, որ Լոնտոնէն Քանատա անցած էր, մեկնեցաւ Մ. Նահանգներ, ուր տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ Նախագահ Այզընհաուըրի հետ, Ֆորմոզայի խնդրին շուրջ:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ Թրիտան օդանաւը, ձայնի արագութիւնը անցաւ:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ, չարք մը շրջանակներու համաձայն, խոստացած է օժանդակել Եգիպտոսի, Իսրայէլի հետ ունեցած դժուարութեանց առթիւ:

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նիսի եւ շրջաններու Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան տեղեկատուութեան ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ 19 Յունիս, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 15ին Մատլէնի եկեղեցւոյ դպրոցի սրահը:

Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամ-անդամուհիները ներկայ գտնուիլ սոյն ժողովին:

Կրօն. Ընկեր. Վարչութիւն

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1955 – 1956 Ուսումնական շրջանի արձանագրութիւնները բացուած են:

Մանրամասնութիւններու համար դիմել տեսչութեան:

Direction du Collège Arménien
Samuel - Moorat
26, Rue Troyon - Sèvres (S. O.)
Tél. : OBS. 18-28.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Սովորական դաշտին վրայ, Յունիս 19: Անձրեւի պարագային 26 Յունիսին:

×

Համախարբ. Միութեան Մարսէյլի եւ Սէն Լուի քոյր մասնաճիւղերու, տարեկան մեծ դաշտահանդէսը Յուլիս տասին, կիրակի օր: Եօթնեղբայրեան ագարակին մէջ, Սէն Լու, Կրան Փէն:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԲԱԲԵՐԴ ԵՒ ԻՐ ՇՐՋԱՆԸ

Գրեց՝ Մաղաքիա Ալանեան (ԲԱԲԳԷՆ ՔԱՀԱՆԱՅ)

Կը պարունակէ տեղագրական եւ ազգագրական մանրամասնութիւններ, Հայաշխինջ սարսափները, բուռ մը քաջերու արշաւը դէպի Կովկաս եւ ուրիշ անտիպ տեղեկութիւններ: (308 էջ):

Գիրքը զարդարուած է շատ մը հազուագիւտ պատկերներով:

Գին 500 փրանք

Դիմել Եփրեմ Թեւանեանի, կամ Վահրիճ Եսայեանի,
38 - 40, Rue de la Montagne
Ste. Geneviève, Paris (5)

Իսկ Մարսէյլի մէջ.—
Խորէն Նազարէթեանի
7, Bld. Mouren la Cabucelle

Ինչպէս նաեւ Հայկ. գրատուններ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կարեւոր կեդրոնի մը համար եկեղեցական եւ աշխարհիկ երաժշտութեան ծանօթ դպրապետ մը կ'ուզուի: Պայմաններու համար դիմել «Յառաջ»ի միջոցաւ Ա. Բ.ին:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ Կեդր. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները, Յունիս 14ին, երեքշաբթի իրիկուն, Քաֆէ Պարպոթի վերնայարկը:

Հ. Յ. Դ. Սեւակ Ուս. խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՐԻԶԵԱՆ ԽՈՒՄԲԵՐՈՒ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Առնուվիլ, երեքշաբթի 16 Յունիս:

Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ պիտի ըլլան Կեդր. եւ Շրջ. վարչութեանց ներկայացուցիչները:

Ժողովը սովորական հաւաքատեղին, ժամը 9ին:

ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները, այս երկուշաբթի, կէսօրէ ետք ժամը 15-ին, 5 ռիւ Պօնփուա, Յօյներու սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերուհիներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԱՅՍ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ

ժամը 20.45ին

ՇՕՓԷՆԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Նուագահանդէս՝

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Նուիրուած իր գործերուն

Կը մասնակցին, Իրիս Պիւլպիւլեան (երգ), Մարի Քլէռ Ժամէ (տաւիղ), Ժաք Քասթանիէ (սրինգ), Փիէռ Լապատի (թաւ ջութակ), (Փարիզի սէնֆոնիք նուագախումբէն):

Փարիզի հայկական երգչախումբը, որուն կը միանայ Անիէռ Պուա Քոլոմպի եւ Իսիի Նոր Սերունդի երգչախումբը:

Մեներգ, սենեակի երաժշտութիւն եւ խմբերգ:

Տոմսերու համար դիմել Պ. Պարսամեանի, 46 ռիւ Ռիշէ եւ երգչախումբին կեդրոնը, 14 ռիւ Փըթի, հեռ. Պոթ. 99.22:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Միքայէլ Նաթանեան, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Թէլեան կը ծանուցանեն թէ, իրենց ամուսնոյն եւ հօր

ՄԻՔԱՅԷԼ ՆԱԹԱՆԵԱՆԻ

(Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միութեան պատուոյ անդամ, միութեան կրթ. ընդհ. քննիչ, ազգային գործիչ, խմբագիր, հրապարակագիր) մահուան (Պէյրութ) առաջին տարելիցին առթիւ, հոգեհանգիստ պիտի կատարուի, կիրակի, Յունիս 12, առաւօտեան պատարագին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին (15 ռիւ Ժան Կուժօն):

Կը հրաւիրուին հանգուցեալին ընտանեկան պարագաներուն բարեկամները եւ ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

×

Այրի Տիկին Սիրվարդ Դանիէլեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԻԷԼԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Համաչարսանճագի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի կողմէ, Յունիս 26ին, կիրակի, առաւօտ, ժամը 9էն մինչեւ երեկոյ, Տէսինի մէջ:

Պ. Նազարին արճարանին ներքեւ պարտէզին, զովասուն, ծառերուն տակ: Գնդարշաւական ձոխ բաժին, Հայկական եւ եւրոպական ընտիր կերակուրներ, նաեւ, աւանդական տավուլ զուռնայ եւ անակնկալներ: Հայկական ջերմ մթնոլորտ եւ հաճելի ժամանց: Սիրով կը հրաւիրենք յարգոյ հասարակութիւնը անխտիր: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Խոհարարուհի մը Անտիլլի հանգստեան տան համար: Դիմել՝ Տօքթ. Վահրամ Ձիլինկիրեանի՝
51, Boul. Voltaire - Tél.: Roq. 29-00

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՕՐԸ ՅՈՒՆԻՍ 12ԻՆ

Առտուն ժամը 10էն երեկոյեան 23, Մոնմորանսիի բարձունքին, մեր Հանգստեան Տան գեղեցիկ պարտէզին մէջ:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

1, Bl. du Nord, Le Raincy

19, Յունիսին, ժամը 15էն 22,

վարժարանին ընդարձակ սրահներուն եւ օդասուն պարտէզին մէջ

Կազմակերպիչ յանձնախումբը ամէն միջոց ձեռք առած է, որպէսզի ներկաները ուրախ օր մը անցընեն:

ԵՐԳ, ՆՈՒԱԳ, ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ, ՊԱՐ

Վարժարանին բարեկամները յանձնախումբին տրամադրած են բազմաթիւ արժէքաւոր առարկաներ, որոնք պիտի բաժնուին ներկաներուն:

Փարիզեան շրջանի հայութիւնը հնարաւորութիւն պիտի ունենայ այդ օրը հաճելին միացնելու օգտակարին:

×

Դպրոցասէրի վարժարանին ամավերջի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ 3 Յուլիսին:

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ՇՔԵՂ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Համա-Զարսանճագի Հայր. Միութեան:

Կիրակի, Յունիս 19ին ամբողջ օրը Թուուա Լիւֆ, Ռէսթոռան տէ Կոռթ Մոնար հանրածանօթ օդասուն եւ ընդարձակ պարտէզին մէջ:

Կը նախագահէ Ս. ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կը խօսի Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Առաւօտուն պուլի մրցում: Պուլ ունեցողներէն կը խնդրուի միասին բերել:

Գեղարուեստական ընտիր եւ ձոխ բաժին:

Երգ, արտասանութիւն, նուագ: անակնկալներ: Հայկ. եւ եւրոպական պարեր: Հայկ. պարերը փող ու թմբուկով:

Ձոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված (շիշ քէպապ):

Մուտքը ազատ է:

ԾԱՆՕԹ.— Առնել 7 թիւ հանրակառքը եւ իջնել վերջաւորութեան, Շէ Մառէն, Ռութ տէ Քլիվ:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ԵՒ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԵՂԱՆԱԿԻ ՓԱԿՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

CINEMA ROXY, 65, Rue Rochechouart (*Métro: Anvers, Barbès et Cadet*)

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՐԵԿՈՅ, ՅՈՒՆԻՍ 21ԻՆ ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 9ԻՆ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԶՈՒԱՐԹ ԵՒ ՇԷՆՇՈՂ ՕՓԷՐԷԹ

Ա Ր Շ Ի Ն   Մ Ա Լ   Ա Լ Ա Ն

Չորս արարուած

Բացառիկ մասնակցութեամբ՝

ՏԻԿ. ՔԱՋԱՅՐ (Գիւլճօրահ) — ՔՆԱՐ ԱՋՆԱՒՈՐԵԱՆ (Խալա - Թելլի),
Օր. ՄԱՐԿՐԻԹ ԱԴԱՄԵԱՆ (Ասիա) — ՄԻՇԱ ԱԶԱՆԱՒՈՐԵԱՆ (Ասկեար)
Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ (Վելի) — Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ (Սիւլէյման)
ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ (Սուլթան Բէկ)

Արեւելեան երաժշտութիւն, թառ, դափ եւ դաշնակ

Ժողովրդական գիներով, մուտքի տոմսերուն միակ կեդրոնատեղին.— Գրատուն Հ. Բալուեան՝ 43 Ռիւ Ռիշէ Փարիզ (9)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Ամմանէն Տիկին Մարեամ կը փնտռէ իր եղբայրը Մինաս Կարապետեան, Բրդնիքցի, որդի Տիգրանի եւ Եղիսաբէթի, ունեցած է երեք եղբայր, Սերոբ, Քերոբ եւ Ղազարոս:

Յունաստանէն Մարթա Քէքլիքեան կը փնտռէ իր եղբայրը Արթաքի Քէքլիքեանը եւ իր քոյրը Հաճիկէյ Քէքլիքեանը:

Լուր ունեցողներէն գրել Ս. Խաչ ժողովրդապետութեան, 10պիս, ռիւ Թուէն, Փարիզ (5):

— ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քառէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քառէի դիմաց:

Կը խօսի Պ. Յակոբ Նազարեան:

Նիւթ՝ «Արդի Հայաստանի տնտեսական կեանքը»: (Գ. մաս՝ Երեւան):

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ: Մուտքը ազատ է:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 14 ՅՈՒՆԻՍ
MARDI 14 JUIN 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 7698 31e ANNEE | Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, Թիւ 3109

ԵՐԲ ՆՈՐԸ ԿԸ ՔՆՆԱԴԱՏԵՆՔ ՁՄՈՌՆԱՆՔ ՀԻՆՆ ԱԼ

Հայերէն լեզուի մէջ օտար բառերու անտեղի գործածութեան դէմ բացուած պայքարը սրտանց պէտք է ողջունել։

Արդարեւ ուրիշ կերպ կարելի չէ առաջքը առնել թխածոյ բառերու, որոնք, մեր լեզուն կ'արատաւորեն։

Համաձայն ենք անոնց հետ, որ իբրեւ ընդաւաղոյն չարիք, կ'ընդունին կիրառութիւնը այն բառերուն, որոնց հայերէն համարժէքը չունինք դեռ։ Բայց երբ կան անոնք, եւ իրենց հոմանիշներով, աւելորդ է գործածել անոնց փոխարէն օտար բառեր կամ բացատրութիւններ։

Հայ լեզուն մեր ամէնուս հարստութիւնն է։ Իւրաքանչիւր Հայ իրաւատէր ու սեփականատէր է Մեծասքանչին։ Ան մեր հպարտութիւնն ու ստեղծագործութիւնն է։ Եթէ կ'ուզէք՝ մեր արիւնէն արիւն եւ մեր ոսկրէն ոսկր։ Եւ ինչպէս որ ներելի չէ ծնողքի մը ուրանալ իր զաւակը կամ արենակիցը, նմանապէս ներելի չէ ոեւէ Հայու, որ ուրանայ հայերէնի մէջ գոյութիւն ունեցող բառերը եւ գործածէ անոնց տեղ օտարինը եղող անոնց համարժէքները։

Ի՞նչ պիտի ըսէինք, եթէ ծնողք մը իր զաւակները ուրանար ու հետաքրքրուէր ուրիշներու ծնունդներով։

Ու քանի որ մենք ենք մեր լեզուին ծնողքը եւ տէրը, պարտինք ըլլալ նաեւ անոր գոյութեան նախանձախնդիր։ Ու այդ նախանձախնդրութիւնը միայն մեր Մեծասքանչը անաղարտ ու մաքուր պահելով կրնանք արդարացնել։

Չենք ուզեր այս առթիւ կրկնել ծնունդով օտար բառերը, որոնց անտեղի գործածութիւնը ներկայիս հայրենի հողին վրայ, առանձնապէս հրապարակագրական ասպարէզին մէջ, գլած անցած է ամէն սահման։

Գեղարուեստական գրականութիւն մշակող բանաստեղծներ, վիպասաններ եւ բանասէրներ բաղդատաբար մեծ մասամբ կը զգուշանան զանոնք գործածելէ։

Բայց սովորամոլութեամբ մը Սփիւռքի մէջ ալ, ու ազդեցութեանը ներքեւ արեւելահայերու, ի պատուի դառնալ սկսած են կարգ մը բառեր որոնց հայրութիւնը կը պատկանի միշտ օտարներու։

Սովորամոլութիւն կոչեցինք անտեղի գործածութիւնը բառերու, որոնք բան մը աւելցնելու տեղ մեր բառագանձին վրայ, կը վնասեն եղածին ալ։

Առանձնապէս նոր սերունդը, որ բաւականաչափ չի ճանչնար հայերէնի առաւելութիւնները, փոխանակ կարգ մը բառերու հայերէնը գործածելու, պիտի դիմէ անոնց, ամէն անգամ որ պահանջը ունենայ իր միտքը արտայայտելու։

Ատկէ պիտի տուժէ մեր լեզուն։ Մինչ ան մեծապէս պիտի օգտուէր՝ եթէ գործածէինք հայերէն բառեր։

Կարելի չէ բիւրեղացած ու պայծառ ոճ ունենալ օտար բառերով։ Հայ հոգին հայերէն բառերով միայն կարելի է տալ։

Հայերէն բառերը՝ ստեղծագործութիւն հայ հոգիի եւ մտքի, լաւագոյնս պիտի ցոլացնէին հայ հոգին։ Այն պարագային որ կը փորձէք Մեծարենցի բանաստեղծութիւնները օտար լեզուի թարգմանել, կէս առ կէս խորտակած կ'ըլլանք Նոր Տաղերու եւ Ծիածանի հեղինակին լեզուական երաժշտութիւնն ու ոճը։ Հայերէն իր բառագանձին կը պարտի ան իր հոգիին գեղեցկութիւնները ցոլացնելու գաղտնիքը։ Այս ճշմարտութիւնը կրնայ հաստակաց ըլլալ օտար գրողի մը համար ալ։ Զարմանալի ոչինչ կայ ատոր մէջ։ Ամէն գրող, որ նախանձախնդրութիւնը ունի լեզուական գիտերու եւ ներդաշնակութեան, կ'ապրի իր ցեղին բարբառային մթնոլորտին մէջ։

Հայերէն բառերով միայն կրնանք ճոխացնել մեր մշակոյթը, որ հայ ոգիին նպաստով պիտի գտնէ իր անթեք ուղին։

ԱՐՄԵՆԻԱ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ

ՄԵԿՆԵՑԱՒ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ

●

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը Ատենաուըր կիրակի երեկոյ օդանաւով ճամբայ ելաւ դէպի Նիւ Եորք, ուր պիտի հասնէր երէկ։ Մեկնելէն առաջ կատարած կարճ յայտարարութեան մէջ, վարչապետը յայտնեց թէ իր տեսակցութիւններէն կախում ունի չորս վարչապետներու ժողովին ճակատագիրը, ինչպէս նաեւ Գերմանիոյ միացման խնդիրը։ Իր կարծիքով անկարելի է Եւրոպայի եւ ընդհանրապէս աշխարհի մէջ միջազգային կացութիւնը բարւոքել առանց գերմանական խնդրին լուծում մը գտնելու։ Գերմանիոյ միացումը, որ իւրաքանչիւր գերմանացիի իղձն է, անհրաժեշտ է խաղաղութեան համար։

Վարչապետին ճամբորդութիւնը դէպի Մ. Նահանգներ, — ուր պաշտօնապէս կ'երթայ Հարուըրտ համալսարանի «Պատուոյ Տոքթէօր»ի տիտղոսն ստանալու, — դիւանագիտ. տեղւոյ գործունէութեան մը սկիզբը կը նկատուի։ Արդարեւ այս շաբթուան ընթացքին, միջազգային քաղաքականութեան կեդրոնը պիտի փոխադրուի Ուաշինկթըն։ Ժողովներ և անպաշտօն հանդիպումներ պիտի յաջորդեն իրարու։ Այսօր իսկ Ատենաուըր կը տեսնուի նախ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարար Ֆ. Տըլըսի, յետոյ նախագահ Այզընհաուըրի հետ։ Ուրբաթ օր, Նիւ Եորքի մէջ ժողով մը՝ արեւմտեան երեք Մեծերու արտաքին նախարարներուն եւ Ատենաուըրի մասնակցութեամբ։ Վերջապէս վերադարձի ճամբուն վրայ, Գերմանիոյ վարչապետը քանի մը ժամ պիտի մնայ Լոնտոն, տեսակցելու համար վարչապետ Իտընի հետ։

Իրազեկ շրջանակներու կարծիքով, Ատենաուըր իր խօսակցութեանց ընթացքին պիտի պարզէ Գերմանիոյ դիրքը Խ. Միութեան հրաւէրին եւ առաջարկներուն հանդէպ։ Այսպէս, արեւմտեան պետութեանց վստահութիւն տալէ ետք թէ պիտի մնայ միշտ Արեւմուտքի հետ, կը կարծուի որ բացարձակ պիտի մերժէ Գերմանիոյ միացման որեւէ մէկ ծրագիր որ պարունակէ չէզոքութեան որեւէ մէկ ձեւ։ Միւս կողմէ, Պոնի կառավարութիւնը պիտի չճանչնայ արեւելեան Գերմանիոյ իրաւական գոյութիւնը։ Զիջում մը այս երեք կէտերուն վրայ, հակառակ է թէ՛ Արեւմուտքի եւ թէ Գերմանիոյ հիմնական շահերուն։ Խօսակցութիւնները պիտի դառնան նաեւ վարչապետ Ատենաուըրի խորհրդային վարիչներու հետ ունենալիք բանակցութեանց թուականին որոշման շուրջ։

Պաշտօնական շրջանակները կը յայտնեն թէ դիւանագիտական ներկայ շարաթը հիմնական նախապատրաստութիւն մը պիտի ըլլայ գալ շաբթուան ընթացքին բացուելիք շարք մը ժողովներու, քանի որ Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Մ. Նահանգներու եւ Խ. Միութեան արտաքին նախարարները Զորս Մեծերու ժողովին մասին կիսապաշտօնական հանդիպումներ պիտի ունենան։

Եւրոպական խնդիրներու վերաբերեալ այս աշխատանքներուն զուգահեռաբար, Ուաշինկթընի մէջ բանակցութիւններ կը կատարուին Հնդկաստանի ՄԱԿի ներկայացուցիչ եւ շրջուն դեսպան Ք. Մէնոնի եւ ամերիկեան վարիչներու միջեւ, Ֆորմոզայի խնդրին համար չինեւամերիկեան հանդիպման մը մասին։ Իրազեկներու կարծիքով, այս խնդիրն ալ աւելի յստակ դիմագիծ մը պիտի ստանայ նախքան Զորս Մեծերու հանդիպումը, որ ինչպէս գիտէք կը նախատեսուի ամէն հինգ շաբաթ ետք, Յուլիս 18ին։

× Արեւմտեան Գերմանիոյ Փարիզի դեսպանը Ֆոն Մալցան, խորհրդային դեսպանին պաշտօնապէս հաղորդեց թէ Գերմանիա ստացած է Մոսկուայի հրաւէրը։

79 ՄԵՌԵԱԼ, 105 ՎԻՐԱՒՈՐ

«ԼԸ ՄԱՆԻ 24 ԺԱՄԵՐ»ՈՒՆ

●

Ինքնաշարժի մրցումը որ սկսած էր շաբաթ կէսօրէն վերջ խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ, վերածուեցաւ քանի մը ժամ ետք սարսափելի խուճապի մը։ Լըւէկի վարած Մերսէտէսը անգլիական կառքի մը չբախելու համար չկրցաւ գիծը պահել եւ դարձուածքին, քանդելով ցանկապատը, ժամական մօտ երեք հարիւր քիլմ. արագութեամբ մտաւ հանդիսատեսներու խիտ շարքերուն մէջ։ Քանի մը մեթր անդին կրակ կ'առնէր եւ կը պայթէր։ Արիւնոտ ծանր արկած մը, որ կը խլէր բազմաթիւ զոհեր։ Մաս մը անիւներու տակ ջախջախուած, ուրիշ մաս մը պայթած կառքին օդին մէջ թռող կտորներէն մահացու կերպով զարնուած, կամ գլխատուած։ Ուրիշներ այրուած։ Մարզական ուրախ հաւաքոյթ մը՝ որ ճակատագրի մէկ դառն հարուածով սուգի կը վերածուէր, «Ֆրանսայի համար ազգային սուգ մը», ինչպէս կ'ըսէ մամուլը։

Արկածէն անմիջապէս ետք, Մերսէտէս ընկերութիւնը ետ քաշեց իր կառքերը, իբրեւ սուգի նշան։

Սակայն մրցումը շարունակուեցաւ։ Տեղական թերթերը խիստ քննադատութիւններ կ'ընեն մրցումի կազմակերպիչներուն դէմ, որոնք պատշաճութիւնները առանց յարգելու չեն դադրեցուցած «Լը Մանի 24 ժամերը», «մղուած՝ զանազան շահերէ»։ Ոչ մէկ արագութեան մրցանիշ կրնայ արդարացնել այսպիսի դէպք մը կ'ըսեն, երբ ինքնաշարժի մրցումներու պատմութիւնը աննախընթաց սուգ մը կ'արձանագրէ։

Հանրապետութեան նախագահը, եւ ներքին նախարարը իրենց ներկայացուցիչները փութացուցին Լը Ման, սգաւոր ընտանիքներուն ցաւակցութիւն յայտնելու։ Իսկ առողջապահական նախարար Պէրնար Լաֆէյ ներկայ գտնուեցաւ անձնապէս, զաղաղներու շարանին առջեւ խոնարհելու։

Արեւմտեան Գերմանիոյ նախագահը, Անգլիոյ վարչապետը, Պելճիքա եւ ուրիշ բազմաթիւ երկիրներ ցաւակցական հեռագիրներ քաշեցին։ Իսկ մարզական օտար կազմակերպութիւններ կը յայտնեն թէ սուգը ամբողջ մարզական աշխարհին կը պատկանի, եւ ոչ թէ միայն Ֆրանսայի։ Գերմանական մարզական կազմակերպութիւն մը գեկոյցի մը մէջ կ'ըսէ՝ «ոչ մէկ յառաջդիմութիւն այնքան թանկագին է, որքան մարդկային կեանքը»։

× ՄՐՑՈՒՄԸ վերջացաւ կիրակի, տխուր մթնոլորտի մը մէջ։ Առաջնութիւնը շահեցաւ անգլիացի Հօթըրնը որ ծակուառ մը վարեց, միջին հաշուով ժամական 172 քմ. արագութեամբ։ Մինչ քանի մը թերթեր վաւերական չեն նկատեր այս արդիւնքը, տրուած ըլլալով որ իբրեւ սուգի նշան, մրցումէն քաշուած էին մէրսէտէսները, ուրիշ թերթեր կ'առաջարկեն որ կառավարութիւնը արգիլէ այսպիսի վըտանգաւոր մրցումներ, եթէ ապահովութեան համապատասխան միջոցներ ձեռք առնել կարելի պիտի չըլլայ։

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ մէջ, կաթոլիկներու սարքած հակակառավարական մէկ ցոյցին ընթացքին, ծանր խռովութիւններ ծագեցան։ Կառավարութիւնը արգիլեց կրօնական համագամանք ունեցող որեւէ հանդիսութիւն կամ ցոյց, եկեղեցիներէն դուրս։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ համաձայն է Հնդկաստանի եւ Չինաստանի միջեւ կնքուած համաձայնագրին հինգ սկզբունքներուն։ Կը կարծուի որ այդ հինգ սկզբունքները հիմը պիտի ըլլան նաեւ հնդեւխորհրդային ապագայ յարաբերութեանց։

525.000 ՖՐԱՆՔ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Մարսէյլէն կը տեղեկացնեն թէ, հինգշաբթի իրիկուն Շ. Նարդունիի ի պատիւ տրուած գինեձօնին ընթացքին 525.000 ֆրանք հաւաքած է ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ եւ Ն. ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ճեմարանին համար։ Ցանկը կը հրատարակենք առանձին։

ԾԱՆՐԱԿՇԻՌ ԱՀԱԲԵԿՈՒՄ ՄԸ

ՄԱՐՈՔԻ ՄԷՋ

●

Առջի օր, ձեռքի գնդացիրի գնդակներու զոհ գնաց Քազապլանքայի քաղաքական կարեւոր դէմքերէն Լըմէկրը – Տիւպրէօյ, որ «Մարոք – Փրէս»ի տնօրէնն էր։ Ինքնաշարժ մը հետեւած է իր կառքին, եւ երբ իր տան առջեւ կը պատրաստուէր իջնել, երկու համազարկ բացուած՝ իր վըրայ։ Փոխադրուելով հիւանդանոց, մեռած է հոն։ Ֆրանս. պաշտօնական շըրջանակները մեծապէս յուզուած են այս սպանութենէն, որովհետեւ զոհը ծանօթ էր իր չափաւոր գործունէութեամբ, եւ ֆրանքեւմարոքեան համագործակցութեան համար իր թափած ջանքերով։ Թէեւ սպանիչները տակաւին անծանօթ կը մնան, սակայն տիրող կարծիքը այն է թէ դըրդողները եղած են «հակահաբեկչական» շարժումին վարիչները, որոնք Մարոքցիներու ահաբեկումներուն կ'ուզեն պատասխանել ահաբեկումներով, եւ հակառակ են Մարոքի խնդրին լուծման համար միջին ճամբաներու։

Թերթերը միաձայն են այս մասին, թէեւ մէկ քանին կը յայտնեն թէ «ինչպէս եւրոպացի ծայրայեղներու, այնպէս ալ մարոքցի ազգայնականներու գործը կրնայ ըլլալ»։ Սակայն զաղութներու նախարար Ժիւլի, յայտարարութիւն մը ըրաւ առջի օր, ուր յայտնելէ ետք թէ ապահովութեան ընդհանուր տեսուչը շուտով Մարոք պիտի մեկնի, խոստացաւ շուտով գտնել եւ պատժել տալ ոճրագործները։ Իր յայտարարութիւնը վերջացուց՝ «Ամէն Ֆրանսացի, արժանի այդ անունին, պէտք է ընդվզի այս սպանութեան դէմ»։ Ֆրանսական շրջանակները մտահոգուած են այն պատճառով որ համաձայնութեան ուղղութեամբ աշխատող կարեւոր դէմք մը կ'անհետանայ քաղաքական հորիզոնէն, եւ ազդանշան մը եւս կը տրուի թէ վտանգաւոր շարժում մը կրնայ ծաւալիլ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ կառավարութիւնը տագնապ մը կ'անցնէ, մեծամասնութեան մէջ տարակարծութիւններ ծագած ըլլալով։ Կը կարծուի սակայն որ վարչապետ Շէլպա, հակառակ իր դէմ գոյութիւն ունեցող երեք հոսանքներու վստահութեան քուէ պիտի ստանայ։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Գերագոյն Խորհուրդը վաւերացուց Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը։

ՍՈՒՐԻՈՅ արտաքին նախարարը Խալէտ էլ Ազմ առջի օր հասաւ Փարիզ։ Սան Ֆրանչիսկօ մեկնելէն առաջ, տեսակցութիւններ պիտի ունենայ պաշտօնական անձնաւորութեանց հետ։

× Սուրիոյ խորհրդարանի մէկ նիստին, երեսփոխան մը ատրճանակը քաշեց իր հակառակորդին դէմ։

ՍԻՆԿԱՓՈՒՐԻ մէջ (Մալէզիա) տասնեակ հազարներով աշխատաւորներ գործադուլ մը հռչակեցին, վտանգելով երկրին տնտեսական կեանքը։

ԱԼՃԵՐԻՈՅ բացառիկ վիճակը Կոստանդինուպոլսէ դուրս, նոր շրջաններու համար ալ ի զօրու կը դառնայ, հրատարակուած վերջին հրամանագրին համաձայն։

(Շար.ը կարդալ Դ. Էջ)

Ճ Ա Ռ Ը

★

(Բ. եւ վերջին մաս)

Վիճելի է նաեւ խօսքը, բայց կարելի է խօսիլ եւ լաւ բաներ ըսել :

Օշական, իր վերջին տարիներուն զգաց ժողովուրդին խօսելու պահանջը: Իր շատ մը էջերը կը պոռթկան արուեստին սահմանէն դուրս, յուզումով, ցաւով ժողովուրդին խօսող մարդու մը խօսքերն են:

Օշական գիտէր թէ գործերը կ'ըլլան տոկուն՝ շնորհիւ յաւիտենական տարրերու եւ սակայն կը պահանջէր որ տրուի առօրեան:

Կ'ուզէր որ բանաստեղծը խօսի ժողովուրդին: Եւ երբ գտաւ այդ բանաստեղծը, անոր այդ ժողովրդական երակը գնահատեց աւելի քան անոր բանաստեղծութիւնը, որ շատ աւելի գնահատելի, իրական արժէք է, անկասկած :

Ան նկատի ունէր ժողովուրդը, իբրեւ իրապաշտ գրող եւ իբրեւ զգացումի մարդ: Ու ջարդին, ժողովուրդին տեսած տառապանքին կը մտածէր, մինչ իր գրիչը կը տանէր զինք հակառակ ուղղութեամբ: Տուայտանք մըն էր :

Այսպէս, զանգուածը մեծ նշանակութիւն մը կ'առնէր իր աչքին, որովհետեւ ջարդուկոտոր ժողովուրդ մըն է ան, աշխարհի ամէն կողմ ցրուած անտէր հայութիւն մը, որ խօսքի, գիրի, խրատի, օգնութեան կը կարօտի :

Ապրեցաւ շրջանի մը՝ ուր զանգուածը յանկարծ մեծ կարեւորութիւն մը առած էր աշխարհի ամէն կողմ: Բայց Օշական հեռու էր զանգուածին վարդապետութենէն: Իր ժողովուրդն էր միայն իր մտածումը :

Ճառախօս չեղաւ Օշական անշուշտ, չեղաւ հռետոր եւ չէր կրնար ըլլալ: Բայց կ'ըսեն թէ, իր վերջին տարիներուն, բեմ ելած եւ խօսած է, ըսած է պարզ, յուզիչ, զորովալից խօսքեր ժողովուրդին ուղղուած: Մնաց բարձրութեան վրայ եւ խօսեցաւ ժողովուրդին:

*

Հոս, տեղն է որ պզտիկ սխալ մը ճշդենք: Ոմանք այն համոզումը ունին թէ զարգացած մարդն է միայն որ կրնայ իր միտքը արտայայտել հրապարակաւ: Սխալ համոզում մըն է: Շատ մը զարգացածներ կան որ չեն կրնար արտայայտուիլ երբ բեմ կը բարձրանան, ինչպէս էր Օշական: Իր զարգացումը, արտայայտուելու եւ վերլուծելու արտակարգ կարողութիւնները, խղճմտութիւնը արգելք էին նոյն իսկ իրեն: Կան ծանծաղամիտ մարդիկ ընդհակառակն, որ դիւրութեամբ կ'արտայայտուին: Հրապարակաւ արտայայտուիլը բացէն շնորհ մըն է որ կախում չունի զարգացումէն, բնածին յատկութիւն մըն է :

Ոմանք, ի հարկէ, խօսելով, խօսելու վարժութիւն ձեռք կը ձգեն: Կարելի է խօսիլ սորվիլ դասեր առնելով: Հռետորութիւնը արուեստ մըն է որուն կարելի է տիրանալ հռետորութեան դասեր առնելով: Բայց խօսելու բնածին շնորհ մը պէտք է ունենալ անպայման: Խօսողները շատ են բայց քիչ՝ լաւ խօսողները :

Եւ ի հարկէ անբաւարար է բնածին այդ յատկութիւնը: Կը տեսնենք խօսողներ որ ճարտասան են, բառերը կը թափեն եւեւէ եւեւ: Կը խօսին բայց բան չեն ըսեր: Եւ իրենց շեշտերը, իրենց բացադանչութիւնները, իրենց ձեւերը, ոգեւորելու կամ յուզելու տեղ մեզ, մեր ծիծաղը կը շարժեն: Անհրաժեշտ է խելքը: Եւ խելքին հետ՝ խօսելու կարողութիւնը, որովհետեւ ոմանք գեղեցիկ, խելացի խօսքեր կ'ըսեն, բայց ձանձրացուցիչ ու տափակ կ'երեւան: Կան անոնք նաեւ որ ունին ամէն շնորհ բայց ձայն չունին :

Ճառը կրնայ գեղեցիկ բան մը ըլլալ :

Կ'ըլլայ գեղեցիկ, երբ խօսողը կը կախարդէ, կ'ոգեւորէ, կը յուզէ հասարակութիւնը, կը համոզէ զայն, ինքզինք կը պարտադրէ անոր, բայց այս բոլորը կ'ընէ խղճմտութեամբ, լրջութեամբ, հաւատալով իր ըսածին: Կ'ըլլայ գեղեցիկ երբ խօսողը ըսելիք մը ունի եւ տիրացած է անոր, եւ կը խօսի արուեստով, առանց իյնալու արուեստին կեղծիքին մէջ: Կ'ըլլայ գեղեցիկ՝ երբ բանախօսը կը խօսի առանց շողոքորթելու, առանց հարկ եղածէն աւելի գիջելու ժողովուրդին: Ճառը կ'ըլլայ գեղեցիկ երբ ճարտասանը կը խօսի ինքզինքէն աւելի վեր դասելով իր առաքելութիւնը, հետեւաբար նաեւ ժողովուրդը :

Ճառը, որքան ալ գեղեցիկ ըլլայ, կը մնայ անշուշտ գրականութենէն վար: Ամէնէն գեղեցիկ ճառերն անգամ սրբագրութեան կը կարօտին: Պղատոնի գրիչէն անցած են Սոկրատին ճառերը ինչպէս եւ առաքեալներուն գրիչէն՝ Յիսուսին խօսքերը: Ամէն ճառ սրբագրութեան կը կարօտի: Սրբագրութիւն՝ քերականութեան, կէտադրութեան եւ իմաստի նոյնիսկ: Եւ կան նիւթեր որ չեն խօսուիր: Գրուած կը կարդացուին: Գրուած ճառը աւելի լուրջ է միշտ, աւելի աշխատուած:

Ճառը որքան ալ գեղեցիկ ըլլայ, գիրին կը կարօտի տեւելու համար :

Հակառակ այս բոլորին սակայն, ճառը կրնայ գեղեցիկ ըլլալ եւ կան գեղեցիկ ճառեր խօսողներ, ճարտասաններ, հռետորներ: Մարդիկ կան որ քանի մը խօսքերով ոտքի կը հանեն պարտուած, յոգնած բանակները եւ յաղթանակ կը տանին: Հոյակապ ճառեր կան մեր պատմութեան մէջ, մեր ազատագրական պայքարին պատմութեան մէջ:

*

Երեկոները, երբ մեծ պողոտաներէն կ'անցնիմ, կը տեսնեմ յաճախ Քամըլօ մը որ կը խօսի, բազմութիւն մը շուրջը հաւաքած, կը խօսի մեծ ճարտասանի մը պէս: Կը հոսին բառերը :

Ականջ կուտամ պահ մը անոր եւ երբ կը հեռանամ, կ'ըսեմ ես ինծի. «Ճարտասանութիւնը գեղեցիկ բան մըն է, բայց պէտք է որ ճառը գեղեցիկ ըլլայ »:

Եւ ճառը կրնայ գեղեցիկ ըլլալ :

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

●

Նորընտիր Գերագոյն Խորհրդի վերջին նստաշրջանում կազմուել է նաեւ նոր Կառավարութիւն կամ Նախարարների Խորհուրդ :

Հայաստանի Սահմանադրութեան 40րդ յօդուածի համաձայն կառավարութիւնը հանդիսանում է «պետական իշխանութեան բարձրագոյն գործադիր եւ տնօրէն մարմինը», նմանուելով, այսպիսով, միւս երկրների կառավարութեանց: Իրականի մէջ, սակայն, որոշ տարբերութիւն կայ Հայաստանի եւ քաղքենի միւս երկրների, օրինակ՝ Ֆրանսայի — կառավարութիւնների միջեւ :

Այդ տարբերութիւնը առաջ է գալիս նրանից, որ Հայաստանը բացարձակապէս անկախ եւ դերիշխան պետութիւն չէ, այլ մէկ անդամը Խորհրդային Միութեան, որ իր կարգին մի պետութիւն է, սեփական օրէնսդիր եւ գործադիր մարմիններով, որոնց իշխանութիւնը տարածւում Խորհ. Միութեան ամբողջ տերիտորիայի, որով նաեւ Հայաստանի վրայ :

Դաշնակից հանրապետութիւնների սահմանադրութիւնների մէջ կայ մի յօդուած, որտեղ ասուած է, որ այդ հանրապետութիւնները տալիս են Խորհրդային Միութեան բարձրագոյն մարմիններին որոշ իրաւունքներ՝ նախատեսնուած Միութեան Սահմանադրութեան 14րդ յօդուածով, նպատակ ունենալով ապահովել այսպիսով փոխադարձ օգնութիւնը քաղաքական, տնտեսական եւ պաշտպանութեան գծով: Դրա հետեւանքով Խորհրդային Միութեան կառավարութիւնը օժտւում է մի շարք բացառիկ իրաւասութիւններով, որոնցից զուրկ են դաշնակից հանրապետութիւնները: Նոյն այդ պատճառով միութենական նախարարաց խորհրդի մէջ կան այնպիսի նախարարութիւններ, որոնք գոյութիւն չունին դաշնակից հանրապետութիւնների նախարարաց խորհրդի մէջ:Այդ նախարարութիւնները կոչւում են համամիութենական նախարարութիւններ, որոնք կառավարում են անմիջապէս եւ կամ իրենց լիազօրների միջոցով դաշնակից հանրապետութիւնների տնտեսական, մշակութային եւ ընկերային կեանքի այն խնդիրները, որոնք իրենց կարեւորութեամբ համամիութենական նշանակութիւն ունին, կամ աւելի ճիշդ՝ դասւում են այդպիսիների կարգը Միութեան բարձրագոյն մարմինների որոշումով: Հայաստանում, օրինակ, մթերումների գործը, քիմիական արդիւնաբերութիւնը, ելեկտրաարդիւնաբերութիւնը, գունաւոր եւ սեւ մետաղագործութիւնը, մեքենագործութիւնը, ճանապարհները, արտաքին առեւտուրը, ծանր արդիւնաբերութեան ձեռնարկների շինարարութիւնը, բարձրագոյն կրթութեան գործը եայլն կառավարւում են անմիջապէս միութենական նախարարութիւնների կողմից, որոնք մաս չեն կազմում Հայաստանի նախարարաց խորհրդի: Այսպէսով, ձգախէժի հոշակաւոր գործարանախումբը, Ղափանի եւ Ալավերդի պղնձահանքերը եւ պղնձաձուլական գործարանները, Արարատի կրաղիւսի գործարանը, կարէլի, ջրանիւների (հիդրոթուրբինների), ելեկտրոմեքենայաշինական, Ջերժինսկու անուան դազգեահաշինական գործարանները, Լենինականի մսի գործարանախումբը, բոլոր ելեկտրոկայանները, համալսարանը եւ բարձրագոյն միւս դպրոցները ենթարկւում են անմիջական կերպով միութենական նախարարութիւններին եւ կառավարւում են նրանց կողմից :

Գալով Հայաստանի նախարարների խորհրդին, նրա կազմի մէջ մտնում են երկու կարգի նախարարութիւններ՝ միութենական – ռեսպուբլիկական եւ ռեսպուբլիկական :

Ուրեմն Հայաստանի տնտեսական, քաղաքական, մշակութային եւ ընկերային կեանքը ղեկավարւում է երեք կարգի նախարարութիւններով՝ համամիութենական, միութենական – ռեսպուբլիկական եւ ռեսպուբլիկական: Սրանցից վերջին երկուսը միայն կազմում են Հայաստանի Կառավարութիւնը կամ Հայաստանի Նախարարների Խորհուրդը :

Խորհրդային Սահմանադրութեան մէջ հետեւեալ ձեւով է բնորոշուած վերոյիշեալ երեք կարգի մինիստրութիւնների տարբերութիւնը :

Համամիութենական նախարարութիւնները ղեկավարում են իրենց յանձնուած պետական կառավարման ճիւղերը միութեան ամբողջ տերիտորիայում կամ անմիջական կերպով եւ կամ իրենց կողմից նշանակուած մարմինների կողմից (Խորհրդային Միութեան Սահմանադրութեան 75րդ յօդ.) :

Մոսկուայի միութենական – ռեսպուբլիկական նախարարութիւնները ղեկավարում են իրենց յանձնուած պետական կառավարման ճիւղերը դաշնակից հանրապետութեանց նոյնանուն նախարարութիւնների միջոցով եւ «վարում են անմիջական կերպով միայն մի քանի սահմանափակ թւով ձեռնարկութիւններ, համաձայն Միութենական Գեր. Խորհրդի կողմից հաստատուած ցուցակի» (յօդ. 75) :

Այդ նոյն յօդուածը Հայաստանի Սահմանադրութեան մէջ խմբագրուած է հետեւեալ ձեւով. «Հայաստանի միութենական – ռեսպուբլիկական նախարարութիւնները ղեկավարում են իրենց յանձնուած պետական կառավարման ճիւղերը, ենթարկուելով ինչպէս Հայաստանի նախարարների խորհրդին, նոյնպէս եւ Խորհրդային Միութեան համապատասխան միութենական – ռեսպուբլիկական նախարարութիւններին» (յօդ. 51): Դժուար չէ կռահել, որ ենթակայութիւնը միութենական նախարարութիւններին աւելի իրական է, քան Հայաստանի նախարարաց խորհրդին, որ իր կարգին ենթարկւում է համամիութենական նախարարների խորհրդին :

Վերջապէս, երրորդ մինիստրութիւնները, որոնք կոչւում են ռեսպուբլիկական, ենթակայ են միայն Հայաստանի նախարարաց խորհրդին, որով, իսկական առումով, նրանք միայն կարող են համարուել նախարարութիւններ եւ նմանուել անկախ երկրների նախարարութիւններին: Խնդիրը, սակայն ,այն է, որ ռեսպուբլիկական նախարարութիւնների թիւը շատ քիչ է եւ, բացի դրանից, նրանց տնօրինութեան յանձնուած են պետական կառավարման անկարեւոր ճիւղերը :

Խորհրդային կեանքում յաճախ է պատահում, որ նոր նախարարութիւններ ստեղծելու հետ միասին՝ փոփոխութիւններ մտցուին նաեւ այս կամ այն նախարարութեան բնոյթի մէջ, այսինքն համամիութենական նախարարութիւնը Մոսկուայի որոշումով վերածուի միութենական – ռեսպուբլիկականի եւ ընդհակառակն, եւ կամ միութենական – ռեսպուբլիկականը դառնայ ռեսպուբլիկական եւ ընդհակառակն: Այսպէս, օրինակ, վերջերս կապի նախարարութիւնը, որ համամիութենական էր, վերածուեց միութենական – ռեսպուբլիկական նախարարութեան, իսկ բնակարանա – քաղաքացիական շինարարութեան նախարարութիւնը, որ ռեսպուբլիկական էր, վերածուեց միութենական – ռեսպուբլիկականի :

Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

Մ Ա Ն Ա Ս Ը

Ա.

Պզտիկ տղայ մըն էր, կնտռուած գլուխով եւ խոշոր սեւ աչքերով, ուր ժպիտը եւ մելամաղձոտութիւնը իրարու կը յաջորդէին յաճախ :

Որբերու կարաւանի մը հետ եկած – ինկած էր Ժընեւ: Քսան հոգի մէկ անցագրով, ոմանք անծանօթ եւ անանուն: Ինչպէս շատերու, իրեն ալ անուն – մականուն գտած էին, ծննդավայր եւ թուական յարմարցուցած էին, եւ այսպէսով Մանասն ալ «մարդու կարգ» անցած էր:

Խելօքիկ, հեզ եւ ամչկոտ տղայ մըն էր, որուն ներկայութիւնը հազիւ կը զգացուէր դասարանին մէջ կամ զբօսավայրը: Ընդհանուր հոսանքին հետեւեցաւ եւ քանի մը տարիէն լրացուց տարրական վարժարանը:

Բայց ուսման գլուխ չունէր Մանաս: Լեզուն հազիւ կը դառնար բերնին մէջ: Ինք չէր որ պիտի սորվէր գրականութիւն կամ բարձր գրահաշիւ: Մինչ մենք խրթին բառեր կը ջանայինք զորածել եւ ճառ խօսելու մարմաջէն բռնուած էինք, ան լուռ ու մունջ մտիկ կ'ընէր, ժպիտը դէմքին :

Օր մը, լաւ կը յիշեմ, երբ ամէն մէկս կ'ուզէինք մեր «հունարը» ցոյց տալ զուարճալի պատմութիւն մը կամ արկած մը պատմելով, Մանաս ալ քաջալերուած՝ մէջ նետուեցաւ հետաքրքրական բան մը պատմելու համար:

— Ծօ, տղաք, սկսաւ, օր մը Նասրէտտին Հօճան ... անտառ ... փայտ ...

Ու կեցաւ: Զգիտցաւ թէ ինչպէս շարունակելու էր իր պատմութիւնը, որուն վրայ խնդալ սկսած էր արդէն: Մենք ալ խնդացինք ու անցանք :

Չէ, բարձր ուսման գլուխ չունէր Մանաս, բայց մեքենաները զինք կը քաշէին: Հետեւաբար արհեստի մը հետամուտ եղաւ եւ քանի մը տարի արհեստից վարժարանը յաճախելէ ետք, մեքենագործի մը քով մտաւ իբր աշկերտ :

Ձեռական աշխատանքներու մէջ յաջող էր Մանաս, շուտով տեղակացաւ արհեստին բոլոր գործնական գաղտնիքներուն :

Ի վերջոյ, հազիւ քանի մը հարիւր Ֆրանք գրպանը, խանութ մը բանալու եղաւ: Գտաւ նեղ փողոցի մը մէջ հին ու մին խանութ մը, աժան գնով վարձեց Մաքրեց, կարգի դրաւ, նորոգութիւններ ըրաւ :

Քանի մը կտոր երկաթեղէն դրաւ ցուցափեղկին մէջ, նաեւ ձեռքէ գնուած հեծելանիւ մը, ու սկսաւ հեծելանիւ նորոգել :

Տարիները սկսան սահիլ: Մանաս միշտ խելքը գլուխը, մրջիւնի յարատեւ աշխատանքով գործը յառաջ տարաւ: Խանութը մեծցուց, աշկերտ մը առաւ քովը: Սկսաւ նոր մեքենայի մասեր ծախել: Քանի մը նոր հեծելանիւներ շարեց ցուցափեղկին մէջ, մէջտեղը «մօթօ» մը:

« Ռէքլամ » ընել ալ չմոռցաւ: Ցուցափեղկին վրայ իր ապրանքներուն բարեմասնութիւնները թուող յայտարարութիւններ փակցուց եւ թերթերու մէջ քանի մը տող սահեցուց: Ատով ալ չգոհացաւ, քաղաքին մեծ հրապարակներէն մէկուն վրայ դրաւ կարեւոր լուսաւոր «ռէքլամ» մը: Կարմիրը, կապոյտը եւ նարնջագոյնը աչքի կը զարնէին, մէջտեղը Արարատը, նորածագ արեւով, իսկ վրան խոշոր գիրերով՝ Սիքլը Մանաս :

Գոհ էր եւ ժպիտը դէմքին կը պարծենար:

— Հայկական եռագոյնը Ժընեւի կեդրոնը տնկեցի, կ'ըսէր խնդալով :

Գործը յաջող էր: Յաճախորդները գոհ էին իրմէ եւ իր խղճմտութիւնը կը գնահատէին :

Մանաս ինքնաշարժ մը գնեց, «գործի համար»: Քանի մը սենեակնոց յարկաբաժին մը առաւ եւ նոր կահ – կարասիով շէնցուց :

ՊԱՐԳԵՒ ՆԻԿՈԼԵԱՆ

(1) (Շար.)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ, (յապաղած) — Այս տարի մեծ շուքով տօնեցինք Հայաստանի Հանրապետութեան 37րդ տարեդարձը, որ տեղի ունեցաւ Մայիս 28, Շաբաթ իրիկուն, պետական Թատրոնի շքեղ սրահին մէջ, բարձր հովանաւորութեամբ նախկին նախարար Պ. Մարիուս Մութէի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Յ. Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի։

Շքեղազարդ սրահներէն կախուած էր ֆրանսական դրօշակը եւ մեր տարագիր եռագոյնը։ Բեմի ճակատը «Փառք Մայիս 28ին», նշանախօսքը, ձախը մեր Թուխ Արամադը, Ա. Ահարոնեանի մեծադիր նկարը, իսկ աջը՝ անմահ Արամ Մանուկեանի նկարը։

Ներկայ էր վալանսահայ գաղութը ամբողջութեամբ։ Բեմին վրայ տեղ գրաւած էին Պ. Պ. Մարիուս Մութէ, երեսփոխան Ցարտիէ, Պուռ լէ Վալանսի քաղաքապետ Վաշէ, Տիկին Օտէթ Միքայէլեան, Ազգային Միութեան նախագահ Յ. Անտոնեան, «Փռոկռէ» թերթի պատասխանատու խմբագիրը, հոգեւոր հովիւներ, ինչպէս եւ ֆրանսական պետական եւ քաղաքական գործիչներ։

Հանդէսին բացումը կատարուեցաւ Մարսէյեզով եւ Յառաջ նահատակով զոր ներդաշնակ կերպով երգեց Սանուհիներու եւ Նոր Սերունդի երգչախումբը։ Օրուան նախագահ՝ ընկեր Սիսակ Սիսլեանը բարի գալուստ մաղթեց բոլոր Ֆրանսայի հիւրերուն եւ մասնաւորապէս Պ. Մ. Մութէին։

Օր. Մարգրիտ Սարգսեանի գեղեցիկ մեներգէն ետք՝ բեմ հրաւիրուեցաւ գաղութիս կողմէ սիրուած Տիկին Օտէթ Միքայէլեան, Վալանսի Հ. Յ. Դ. կազմակերպութեան կողմէ շնորհակալութիւն յայտնելու Ֆրանսայի հիւրերուն եւ ֆրանսական մամուլին եւ գեղեցիկ ֆրանսերէնով պատմական ակնարկ մը նետեց Հայ ժողովուրդի ազատագրման շարժումներուն վրայ մինչեւ 1918 Մայիս 28 Հայաստանի անկախութեան օրը։

Երգչախումբը շնորհալի կերպով երգեց «Բերէք ծաղիկներ»ը։

Պուռ լէ Վալանսի քաղաքապետ Պ. Վաշէ. — «Իմ կուսակցական ընկերներուս կողմէ ջերմագին ողջոյններ կը բերեմ Հայաստանի Հանրապետութեան 37րդ տարեդարձին եւ սրտանց կը ցանկամ որ այսօրուան երազը վաղը իրականութիւն դառնայ ու այս գեղեցիկ օրը համախմբուած տօնէք ձեր հայրենիքին մէջ»։ (Բուռն ծափեր)։

Պ. Փիք երկտողով մը ներողութիւն կը խնդրէր որ զբաղած ըլլալով չէր կրցած մասնակցիլ, բարեմաղթութիւններ ընելէ ետք իր եւ իր կուսակցութեան կողմէ, սրտագին ողջոյններ կ'ընէր Հայաստանի Հանրապետութեան 37րդ տարեդարձին առթիւ

Օր. Գուշեան գեղեցիկ ֆրանսերէն կտոր մը արտասանեց Վ. Հիւկոյէն, Օր. Գալուստեան Յովհ. Թումանեանէն արտասանեց «Հայոց լեռներում», յուզիչ բանաստեղծութիւնը։ Խումբը երգարով շնորհալի կերպով կատարեց «Պաղ Աղբիւրի մօտ»ը։ Օր. Քանեան արտասանեց ֆրանսերէն կտոր մը, Օր. Սինապեան ֆրանսերէն արտասանեց Զարենցի «Հայաստանի Գովքը»։

Կարճ դադարէ մը ետք ծափերու տարափին տակ բեմ ելաւ Պ. Մ. Մութէ, որ կէս ժամ տեւող իր գեղեցիկ ճառով յուզեց ներկաները։ Անակնկալ մը եղաւ Պ. Գասեանի ներկայութիւնը։ Ներկաներուն պահանջով երգեց քանի մը գեղեցիկ կտորներ որոնք կրկնութեան արժանացան։

Օր. Գազանճեանի ղեկավարութեամբ 8–10 տարեկան մեր սեւաչեայ 12 մանուկները շնորհալի կերպով կատարեցին «Դրօշակի խաղը»։ Փոքրիկն Ֆրանսուազ Վալէթ Գարմոնի ընկերակցութեամբ Նուրբ եւ ճկուն շարժուձեւերով պարեց «Լէ Փըթի Շոսօն» դասական պարը։ Փոքրիկներու խումբը երգեց «Մենք ալ, մենք ալ» Հանրապետութեան երգը եւ «Տլուորիկը»։ Բոլոր մասնակցողները արժանացան հանդիսականներու գովասանքներուն։

Կարգը եկած էր մեր երկու բանախօսներուն։ Ընկերներ Նուպար Նիկողոսեան եւ Ս. Սիսլեան ֆրանսերէն եւ հայերէն մէկ ժամ տեւող բանախօսութեամբ փաստացի տուեալներով, պատմականը ըրին Հայ ժող. ազատագրական ընդվզումներուն մինչեւ մեր օրերը, մինչեւ 1918 Մայիս 28ը Հայաստանի հանրապետութեան հռչակման օրը։

Հանդէսը փակուեցաւ «Մաղկիր Ազատ իմ Հայրենիք» խմբերգով։

Ուշ գիշեր էր բոլորն ալ բաժնուեցան խոր տպաւորութեամբ։

ԱՇՈՏ Ա.

⁂

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 5ին, կէսօրէ ետք Գ. Թաղապետարանի սրահին մէջ տօնեցինք Հայոց նորագոյն պատմութեան փառաւոր եւ լուսապայծառ Թուականը՝ 1918 Մայիս 28ի, 37րդ տարեդարձը, խուռն բազմութեան մը ներկայութեան։

Օրուան նախագահը՝ Պ. Ա. Կիւլպէնկեանի հրաւէրով Նոր Սերնդականները երգեցին «Յառաջ Նահատակ»ը։ Ապա քանի մը խօսքով պարզելով Մայիս 28ի իմաստը, եզրակացուց «ոչ մէկ Հայ չի կրնար ժխտել այս օրուան տօնին իմաստը, որ Հայերուն ազատ եւ անկախ ապրելու կամքը կը խորհրդանշէ։ Մեր սիրելիներուն արիւնովն է շահուած։ Անոնք 37 տարիներ առաջ պայքարեցան Սարդարապատի եւ Ղարաքիլիսէի մէջ, եւ իբրեւ յաղթութեան պտուղ մենք ունեցանք ազատ եւ անկախ Հայաստան մը, որ այսօր կը ծաղկի եւ կը բարգաւաճի Արարատի ստորոտը։ Ցարգենք նուիրական այս մեծագոյն օրը եւ ամէն տարի այսպէս խուռներամ գանք տօնելու զայն»։

Արտասանելու հրաւիրուեցան Նոր Սերնդականներ Ս. Տէրմանեան, Ա. Տօնապետեան, Վ. Տէր Յակոբեան, Պ. Թութլեան։ Իսկ Տիկին Մարի Գրիգորեան երգեց «Հայաստան»ը։ Այս տարի գեղարուեստական բաժնին մէջ նորութիւն էր Լիոնի անթելլի կայանէն յաճախ երգող՝ Պ. Գէորգ Մամասեանի երեւումը (Ժօրժ Մաս), որ հակառակ թէ երկու ամիսէ ի վեր հայերէն երգել կը սորվի եւ արդէն տիրապետած է իր մայրենի լեզուով երգերուն։ Այնքան յաջող էին «Գարուն»ը, «Բլբուլ»ը, «Սեւորակ աչեր» եւ մանաւանդ «Կռունկ»ը, այնքան բնական, կարծես կռունկին հետ կը խօսէր։ Շատ փափաքելի պիտի ըլլար, եթէ Պ. Ժօրժ Մաս յաճախ երեւար մեր հանդէսներուն մէջ։

Ժօրժ Մասի դաշնակով կ'ընկերանար պատանի Վարուժան Վարդանեանը։

Օրուան բանախօսուհի Էլլէն Բիւզանդ խօսեցաւ իր լաւագոյն ճառերէն մէկը։ Նախ ընդհ. ակնարկով մը պարզեց իրերու վիճակը, նախքան ռուսական յեղափոխութիւնը, Կովկասի մէջ, Բրեստ Լիթովսքի դաշնագիրը, Կովկասեան Սէյմը, եւ եզրակացուց «եթէ չունենայինք Սարդարապատի եւ Ղարաքիլիսէի ճակատամարտները, այսօր պիտի չունենայինք ներկայ Հայաստանը, մօտ երկու միլիոն բնակչութեամբ։ Երեւակայեցէք, Թրքական 35.000 կանոնաւոր բանակին դիմաց, մենք ունէինք միայն 10–12 հազարնոց բանակ մը, եթէ կարելի է բանակ կոչել։ Անոնք ոչ կանոնաւոր հագուած էին, ոչ կանոնաւոր զինուած, ոչ ալ կանոնաւոր պարէն ունէին եւ սակայն կռուեցան քաջաբար, մէկը տասնի դիմաց ու մեզի պարգեւեցին Մայիս 28 (ծափեր)։ Այո, անոնք ոչ թէ միայն ամէն բանէ զրկուած էին, այլ ունէին 200.000ի հասնող գաղթականութեան մը բեռը իրենց ուսերուն։ Ի՞նչ պիտի ըլլար այսօրուան Հայաստանի վիճակը, եթէ հայ բազուկը չդիմադրէր, այդ օրերուն։ Պիտի արժանանար այսօրուան Արեւմտեան Հայաստանի դժբախտ վիճակին։ Վայ անոր որ կ'ուրանայ Մայիս 28։ Ամէն բան կրնանք գնել դրամով, բայց ոչ ազատութիւնը, որ արիւնով կը գնուի»։

Նոր Սերունդի «Հայ ապրինք եղբարք» խմբերգով փակուած յայտարարուեցաւ հանդէսի պաշտօնական մասը։

Իրիկունը մինչեւ ուշ ատեն շարունակուեցաւ ուրախութիւնը Ցոյներու սրահին մէջ։ Խմբերգներ, մեներգներ իրարու յաջորդեցին։ Օրուան սեղանապետ Պ. Կարապետ Խրիմեան խօսք տուաւ օրուան բանախօսուհիին, Պ. Գ. Քիլարճեանին, Պ. Ուզունեանին (Վիէնէն), Միսաք Միրզէին, եւ ուրիշներու որոնք բոլորն ալ փառաբանանքը ըրին օրուան տօնին։

Պ. Խրիմեան իր Թոռնիկին՝ փոքրիկն Անահիտ Խրիմեանի անունով գեղեցիկ կարկանդակ մը, հայկ. դրօշին գոյներով զարդարուած եւ շիշ մը խմիչք նուիրած էր «Վարանդեան» կոմիտէին, որ աճուրդի դրուելով գոյացաւ 12.000 ֆրանք։ Բոլոր ներկաները անխտիր մասնակցեցան։ Խնջոյքը վերջացաւ ուրախ եւ լաւագոյն տրամադրութեամբ։ Բոլորն ալ մաղթեցին որ մօտիկ ապագային, կարենանք տօնել մեր անկախութեան օրը Հայրենի երկրին մէջ։

ԿԱՐԱՊԵՏ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Այս տարի Մայրերու Օրուան առթիւ ոսկի շքանշան ստացող Ֆրանսայի մայրերու թիւն էր 14, որոնց մէկը Տիկին Մաքրուհի Լեւոն Տօնիկեան, Մշեցի (Պանեէօյէն), մայր 11 զաւակներու եւ մեծ մայր 5 թոռնիկներու։ Յունիս չորսի շաբաթ օրը առաւօտեան ժամը 10.30ին, հրաւիրուած էին միայն ոսկէ շքանշանին արժանացող մայրերը Օթէլ տը Վիլի շքեղ սրահներուն մէջ, Ազգ. առողջապահութեան նախարար Պ. Պերնար Լաֆէէն, ստանալու համար իրենց մէտայլը։

Որոշեալ ժամուն հաւաքուած էին այդ եզակի մայրերը, որոնք լսելէ յետոյ Սէնի նահանգապետին եւ առողջապահութեան նախարար Պ. Պերնառ Լաֆէի կարճ ու գեղեցիկ ուղերձները, ստացան իրենց յատկացուած նուէրները եւ Մէտայլ տ'օր տը լա ֆամիյ Ֆրանսէզը։

Նախարար Պ. Պերնառ Լաֆէ համակրանքով կը հարցնէր Տիկին Տօնիկեանի թէ Հա՞յ էր։ Վերջինիս դրական պատասխանին վրայ մեր ազգին բարեկամը կը յայտարարէ որ ինքը «Հայոց ներկայացուցիչն» է։

Օթէլ տը Վիլի գեղեցիկ ու պատմական սրահները այցելելէ վերջ, ներկաները հիւրասիրուեցան շամփանեայով եւ զանազան անուշեղէններով։ Պանեէօյի համակրելի քաղաքապետը Պ. Ալպէր Բըթի, իր տիկնոջը հետ յատկապէս եկած էր ի պատիւ Տիկին Տօնիկեանի։

Յաջորդ օրը մեր քաղաքապետը ինչպէս դրաւոր, նոյնպէս բերանացի ալ հրաւիրեց մեր հայրենակից տիկինը, իր ամբողջ ընտանիքով ներկայ ըլլալու քաղաքապետութեան սարքած մայրերու մեծարանքի տօնին։ Հոն Տիկին Տօնիկեան Պ. քաղաքապետի ձեռքէն ստացաւ երկու ծաղկեփունջ, զանազան նուէրներ եւ բարեմաղթութիւններ։ Պանեէօյէն երկու ֆրանսացի մայրեր ստացան պրօնզէ շքանշաններ եւ ծաղկեփունջեր։ Իսկ կիրակի իրիկուան Օփերա Քոմիքի մէջ կազմակերպուած էր գեղեցիկ ներկայացում մը, ի պատիւ նոյն մայրերուն, ուր հրաւիրուած էր նաեւ մեր հայրենակցուհին իր ընտանիքին վեց անդամներուն հետ։

ՊԱՆԵԷՕՅԻ

ԿՈՉ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

ԽՄԲ. — Հ. Բ. Ը. Մ. գրասենեակէն ստացանք հետեւեալ կոչը հրատարակութեան խնդրանօք.

Ցայտնի է ամէնուս հայ մտաւորականներուն վերապահուած ճակատագիրը, թէ իրենց կենդանութեան եւ թէ մահուընէ վերջ։

Անոնցմէ շատեր իբր գրագէտ, հրապարակագիր կամ դաստիարակ, իբր արուեստագէտ կամ գիտնական, իրենց բովանդակ կեանքն ու տաղանդը ազգին նուիրելէ յետոյ, սոէպ կը վախճանին նիւթական անձուկ կացութեան մէջ եւ առժամաբար կը թաղուին գերեզմանատան մը անշուք անկիւնը, քիչ ետք, իբր անտերունչ մեռել, անհետ փոխադրուելու համար հասարակաց փոսը։

Մեր սիրելի մտաւորականութեան ըսպասող այս որքան անարդար, նոյնքան եւ խռովիչ դրութեան վերջ տալու եւ անոնց խնկելի աճիւններուն համար հաւաքական վայելուչ դամբարան մը կանգնելու մտածումով, Հ. Բ. Ը. Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ անոր կողմէ Փարիզի արուարձաններէն Պանեէօյի գերեզմանատան մէջ գնուած է մասնաւոր հող, եւ ժամանակը եկած կը համարուի ձեռնարկելու դամբարանի շինութեան, որուն համար կը նախատեսուի շուրջ մէկ միլիոն ֆրանքի գումար մը։

Բացարձակ անհրաժեշտութիւն մըն է որ այս գումարը ապահովուի փութով, որպէսզի աշխատութիւնները սկսին եւ լրանան յառաջիկայ գարնան եւ ազգային մեծաշուք հանդիսաւորութեամբ նորակերտ շիրիմը փոխադրուին աճիւնները ողբացեալ Լեւոն Բաշալեանի, Տօքթ. Վ. Թորգոմեանի, Առաքել Զաքրեանի, Արամ Անտոնեանի, Արշակ Զօպանեանի եւ ուրիշներու։

Ընթացք տալով ընդհանուր ցանկութեան որոշուած է այս հանգանակութեան տալ ընդհանրական բնոյթ, ֆրանսահայ ամէն ազգայինի պատեհութիւն ընծայելու համար որ բերէ իր մասնակցութիւնը այս գերազանցապէս նուիրական ձեռնարկին։

Ներկայիս կուգանք հրաւէր ուղղել մեր ժողովուրդին, որպէսզի այս անգամ եւս կատարէ իր ազգասիրական պարտականութիւնը, առատաձեռնօրէն մասնակցելով բացուած հանգանակութեան։

Ստորագրուած՝ Ս. Ծ. Վ. Մանուկեան, կաթ. պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ։ եւ Վահէ Ֆրէնկեան, պատուիրակ Հ. Բ. Ը. Միութեան։

Կը խնդրենք դրամական նուէրները ղրկել Հ. Բ. Ը. Միութեան անունին դրամատան չէքով, կամ անոր սեփական չէքփոսթալի հաշիւին յատուկ մանտայով, որուն թիւն է. — Փարիզ 8019–72։

Ստացուած նուէրները պիտի յայտարարուին մամուլով։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Այս հինգշաբթի Շօփէն սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ Արա Պարթեւեանի նուագահանդէսը, որուն յայտագիրը բացառաբար կազմուած է իր հեղինակութիւններէն։

Կարեւոր բաժին մը սահմանուած է Օր. Իրիս Պիւլպիւլեան, որ պիտի երգէ բացի նոր մեղեդիներէ, քանի մը հատուածներ «Տառապանքի Հարսը» օփերայէն։

Իսկ ծանօթ ջութակահար Օր. Ժամէ, երկու սրինգներու մասնակցութեամբ պիտի նուագէ եռանուագ մը, որ հետաքրքրական թիւ մը կը խոստանայ ըլլալ։

Փարիզի հայկական երգչախումբը մէկ քանի խմբերգներու կարգին պիտի տայ երիտասարդութեան ձօնուած քայլերգ մը «Հայ պատանի» բանաստեղծութիւն Յ. Տապաղեանի։

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԺԹ.

Իսկապէս ալ խեղճ մարդը ողբալի վիճակի մը մէջ կը գտնուէր։ Պատմեց իր կրած նեղութիւնները՝ քաջալերուած Սիւզանի համակրալից արտայայտութիւններէն։ (Այդ տեսակ բաներ ան շատ լաւ կը կատարէ)։

— Նախ բոլորովին անծանօթ կին մը լրբութիւնը կ'ունենայ տանս մէջ սպաննուելու, պարզապէս զիս նեղելու նպատակով։ Ինչո՞ւ իմ տանս մէջ։ Մեծն Բրիտանիոյ բոլոր տուները ձգած, Միլհաուզի տունս կ'ընտրէ, ինչո՞ւ։ Ի՞նչ չարութիւն ըրած էի այդ կնոջ որ պէտքը կը զգայ այնտեղ սպաննուելու։

Սիւզան դարձեալ շնորհալից շարժումներով քանի մը բառ շշնջաց։ Սըր Էօսթէյս շարունակեց աւելի վշտալից շեշտով.

— Եւ կարծես չէր բաւեր եղածը, մարդը որ զայն սպաննեց՝ մեծ լրբութիւնը կ'ունենայ խնդրելու որ զինքը իմ մօտս պահեմ իբրեւ քարտուղար։ Ու կը յաջողի ալ։ Իմ քարտուղարս, կը հասկնա՞ք։ Քարտուղարներէն ձանձրացայ, այլեւս պիտի չառնեմ։ Կամ կասկածելի մարդասպաններ են, եւ կամ գինեմոլ կռուազաններ։ Փեկէթին սեւցած աչքը տեսա՞ք, անշուշտ տեսաք։ Այդ տեսակ քարտուղար մը ինչպէ՞ս կրնամ հետս առնել։ Հապա դէմքին դեղին գո՞յնը, որ բնաւ չի համապատասխաներ սեւ աչքին։ Այլեւս այր քարտուղար պիտի չառնեմ, մինչեւ որ աղջիկ մը չգտնեմ։ Գեղանի աղջիկ մը, փայլուն աչքերով, որպէս զի ձախորդութեան ատենս ձեռքէս բռնէ։ Ի՞նչ կը մտածէք այդ մասին, Օր. Անն։ Կը փափաքի՞ք ստանձնել այդ պաշտօնը։

— Որքա՞ն ժամանակ պիտի բռնեմ ձեր ձեռքը, հարցուցի խնդալով։

— Ամբողջ օրը, ըսաւ, հաճոյակատար ձեւով մը։

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը, Փէն– սիլվանիոյ համալսարանին մէջ ճառ մը խօսելով ներկայացուց հիւլէական ուժի խաղաղ գործածութեան համար ընդարձակ ծրագիր մը, որ հիմերը կը դնէ նաեւ հիւլէական միջազգային համագործակցութեան։

ԱՆԳԼԻՈՅ գործադուլները երրորդ շաբթուան սկիզբը, «24 ժամ մտածելու» համար, կողմերը դադրեցուցին բանակցութիւնները։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, «օրէնքէ դուրս» հռչակել տուաւ Հոա Հաօ ազանդաւոր երկու գլխաւոր հրամանատարները։

ԱԼՃԵՐԻՈՅ եւ Թունուզի սահմանին վրայ ձերբակալուեցան ըմբոստ երկու պարագլուխներ։ Իրենց վրայէն գտնուեցան բազմաթիւ փաստաթուղթեր, ըմբոստ շարժումին կազմակերպման վերաբերեալ։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ թերթերը կը յարձակին Իսրայէլի վրայ, յայտնելով թէ պիտի յարի Արեւմուտքի։

ՓԻԶԱՅԻ մէջ (Իտալիա) 450 հիւլէագէտներու համագումար մը բացուեցաւ որ պիտի զբաղի նիւթի եւ հիւլէի ներքին կառուցուածքին խնդիրներով։ Կը մասնակցին խորհրդային եւ ամերիկացի հիւլէագէտներ ալ։

ՖՈՒԹՊՈԼԻ մէջ, շաբաթ օր, Լիլ յաղթեց Րէնսի մէկի դէմ վեց կէտով։ Այս մրցումը պարաժի հանդիպումին երկրորդ մասն էր։ Իր յաղթանակով, Լիլ կը մնայ առաջին բաժանումին մէջ։

ՊԱՍՔԷԹԻ Եւրոպայի ախոյենական մրցումներուն ցանկէն ջնջուեցաւ Ֆրանսան իր վերջին երկու պարտութիւններուն պատճառներով։ Արդարեւ շաբաթ օր 55ի դէմ 57 կէտով պարտուեցաւ Լեհաստանէն, յետոյ երեք կէտով Եուկոսլաւիայէն։

ԿՌՓԱՄԱՐՏԻԿ Կարպիս Զաքարեան նոր յաղթանակ մը տարաւ Յունիս 5ին, Պոլսոյ մէջ, կէտերու առաւելութեամբ յաղթելով Պէլարպի Ահմէտի։

ԱԶԳ. ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ԴԷՊԻ ՍՈՒՐԲ ՂԱԶԱՐ (ՎԵՆԵՏԻԿ)

Այցելելու Մխիթար Աբբահօր գերեզմանին, ծանօթանալու Ս. Ղազարի վանքին մէջ պահուած գեղարուեստի եւ ազգային մշակոյթի գանձերուն։

Մեկնում Փարիզէն 12 Օգոստոսին։

Դարձ Վենետիկէն 22 կամ 31 Օգոստոսին։

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՆ են.—

Փարիզ – Վենետիկ երթ ու դարձի տոմսակ 7150 Ֆրանք։ Ապրուստի եւ բնակութեան օրական ծախս (ննջարան) 800 Ֆր.։ Ապրուստի եւ բնակութեան օրական ծախս (առանձին սենեակ) հազար Ֆրանք։

Այս ուխտագնացութենէն օգտուիլ փափաքողները, 3500 Ֆրանքի յաւելուածական ուղեծախսով մը կրնան այցելել նաեւ Ֆլորանս, Հռոմ եւ Միլան քաղաքները։

Կան զեղչեր ու անցագրի դիւրութիւններ։

Տեղեկութիւններու եւ արձանագրութեան համար դիմել՝

Տոքթ. ԱՐԱՄ ՃԻՆՃԵԱՆԻ
29, rue Bleue, Paris (9), PRO. 79-09
կամ Պ. ԳՐԻԳՈՐ ԱԴԱՄԵԱՆԻ
53, rue de Châteaudun,(9), TRI. 57-74

Արձանագրութիւնները կը փակուին Յունիս 16ին։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ
ՎԻԷՆՆԻ ՄԷՋ

Ց. Կ. Խաչի դպրոցներու տարեվերջի հանդէսը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Սէրքլը Կաթոլիքի մէջ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, դպրոցի աշակերտներուն կողմէ, զանազան անակնկալներ։

Կը հրաւիրենք Վիէննահայ գաղութը։

Հանդէսին ընթացքին հանգանակութիւն տեղի պիտի չունենայ։

Մուտքը ազատ է։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Այրի Տիկին Քօճակէօզեան, Այրի Տիկ. Կ. Տէր Սարգիսեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 500 Ֆր. կը նուիրէ Ց. Կ. Խաչի օգափոխութեան կայանին։

Տէր եւ Տիկին Ցէրմանեան նոյն առթիւ հազար Ֆրանք կը նուիրեն Ց. Կ. Խաչի կայանին։

Ստանալ «Յառաջ»էն։

× Մարսէյլէն Պ. Մարկոս Գազանճեան հազար Ֆրանք կը նուիրէ Ահարոնեանի դամբարանի շինութեան։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Երկու ամիսէ ի վեր սկսած է Յառաջի նոր շրջանի 11րդ տարին։ Կը խնդրուի փութով փակել 954 – 955ի բոլոր անվճար բաժանորդագրութիւնները։

Յառաջի բաժանորդագրութիւնները կանխիկ ըլլալով, կը խնդրուի նոր շրջանի բաժնեգինները եւս ղրկել վարչութեան։

ԱՅՍ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ

ժամը 20.45ին
ՇՕՓԷՆԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ
252, *Rue du Fg. Saint - Honoré*. 252
Métro *Ternes*
Նուագահանդէս՝

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Նուիրուած իր գործերուն

Կը մասնակցին, Իրիս Պիւլպիւլեան (երգ), Մարի Փլէռ ժամէ (ջութակ), ժաք Քասթանիէ (սրինգ), Փիէռ Լապատի (թաւ ջութակ), (Փարիզի սէնֆոնիք նուագախումբէն)։

Փարիզի հայկական երգչախումբը, որուն կը միանայ Անիէռ Պուա Քոլոմպի եւ Իսսի Նոր Սերունդի երգչախումբը։

Մեներգ, սենեակի երաժշտութիւն եւ խմբերգ։

Տոմսերու համար դիմել Պ. Պարսամեանի, 46 ռիւ Ռիշէ եւ երգչախումբին կեդրոնը, 14 ռիւ Փըթի, հեռ. Պոթ. 99.22։

ԼԻՈՆ.— Այրի Տիկ. Ովսաննա Ամիրայեան եւ զաւակները՝ Վաղինակ, Մարի եւ Սարգիս, Տէր եւ Տիկին Թադէոս Պալեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Բենիամին Աշճեան եւ զաւակը, Պ. Բարթող Ամիրաեան, Տէր եւ Տիկին Վարդուհի Կէօքթիւնա (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Պերճ Փէհլիվանեան եւ զաւակը (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Զաւէն Փէհլիվանեան եւ զաւակը (Պոլիս), Այրի Տիկին Ակոբոսեան եւ զաւակները (Ալֆորվիլ), Այրի Տիկին Աղաւնի Ամիրայեան (Ալֆորվիլ), Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Ամիրայեան եւ զաւակը (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Վահան Ամիրայեան (Ալֆորվիլ), Տէր եւ Տիկին Բարթող Ամիրայեան եւ զաւակները (Քլամառ), Տէր եւ Տիկին Հայկազ Ամիրայեան եւ զաւակները եւ բոլոր պարագաները, սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, հօրեղբօր, մօրեղբօր եւ ազգականին՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՄԻՐԱՅԵԱՆԻ
(Բնիկ Մեծ Նոր գիւղացի)

մահը, որ տեղի ունեցաւ Յունիս 11ին, Շաբաթ օր, Կրանժ Պլանշի հիւանդանոցը, 67 տարեկանին։

Յուղարկաւորութեան արարողութիւնը պիտի կատարուի այսօր Գշ. ժամը 4.15ին, Կրանժ Պլանշի հիւանդանոցի մատուռը՝ ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Կիյոթիէռի (Ավրնիւ Պէրթըլօ) գերեզմանատունը, իր ընտանեկան դամբարանը։

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի երեկոյ, Քառէ սրճարանին վերնայարկը։ Նիւթ՝ Կարծիքներու փոխանակութիւն, Փարիզի Հայ. Եկեղեցիի վարչական ժողովի յառաջիկայ ընտրութեան առթիւ։ Մուտքը ազատ է։

ՇՔԵՂ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Համա–Զարաանճաղի Հայր. Միութեան։

Կիրակի, Յունիս 19ին ամբողջ օրը Թոռւա Լիւֆ, Ռէսթորան տէ Կոթ Մոնար հանրածանօթ օդասուն եւ ընդարձակ պարտէզին մէջ։

Կը նախագահէ Ս. ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կը խօսի Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Առաւօտուն պուլի մրցում։ Պուլ ունեցողներէն կը խնդրուի միասին բերել։

Գեղարուեստական ընտիր եւ ճոխ բաժին։

Երգ, արտասանութիւն, նուագ։ անակնկալներ։ Հայկ. եւ եւրոպական պարեր։ Հայկ. պարերը փող ու թմբուկով։

Ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված (շիշ քէպապ)։

Մուտքը ազատ է։

ԾԱՆՕԹ.— Առնել 7 թիւ հանրակառքը եւ իջնել վերջաւորութեան, Շէ Մառէն, Ռուբ տէ Քլիվ։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

1, Bl. du Nord, Le Raincy
19, Յունիսին, ժամը 15էն 22,
Վարժարանին ընդարձակ սրահներուն եւ օդասուն պարտէզին մէջ

Կազմակերպիչ յանձնախումբը ամէն միջոց ձեռք առած է, որպէսզի ներկաները ուրախ օր մը անցընեն։

ԵՐԳ, ՆՈՒԱԳ, ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ, ՊԱՐ

Վարժարանին բարեկամները յանձնախումբին տրամադրած են բազմաթիւ արժէքաւոր առարկաներ, որոնք պիտի բաժնուին ներկաներուն։

Փարիզեան շրջանի հայութիւնը հնարաւորութիւն պիտի ունենայ այդ օրը հաճելին միացնելու օգտակարին։

×

Դպրոցասէրի վարժարանին ամավերջի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ 3 Յուլիսին։

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ Կեդր. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները, Յունիս 14ին, երեքշաբթի իրիկուն, Քաֆէ Պարպոթի վերնայարկը։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի, Ազգ. Տան մէջ, ժամը ճիշդ 21ին։ Օրակարգ՝ պատգ. ժողովի պատրաստութիւն։ Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները անխտիր։

Հ. Յ. Դ. Սեւակ Ուս. խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերուհիները, այս շաբաթ, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Ժանթիյիի դպրոցին սրահը։ Հանդէսի տեղեկատուութիւն։

ՓԱՐԻԶ.— Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 15ին, Փլաս տ'Իթալի, Քաֆէ 0 Քլէր տը Լիւնի վերնայարկը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ գտնուիլ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Վարչութեան անդամները եւ Յոբ. գործադիր մարմնի անդամները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին, այս չորեքշաբթի, ժամը 6.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կը խնդրուի միասին բերել նուիրատոմսերը, վերջնական հաշուեյարդարութեան համար։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մեր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնենք բոլոր անոնց, որոնք իրենց նիւթական եւ բարոյական լայն օժանդակութեամբ արդիւնաւորեցին մեր տարեկան հանդէսը։ Մասնաւոր շնորհակալութիւն նաեւ մեր միութեանց լաւագոյն բարեկամին՝ Պ. Յովհ. Հայպարծեանին։

Մարսէյլի Հայ Արենոյշներու եւ Արիներու խմբ. խորհուրդներ

***

Ց. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է երկու հազար Ֆր. Պ. Յակոբ Յարութիւնեանէ, իր ապաքինման առթիւ։

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ
ԵՒ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԵՂԱՆԱԿԻ ՓԱԿՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

CINEMA ROXY, 65, Rue Rochechouart (*Métro: Anvers, Barbès et Cadet*)

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՐԵԿՈՅ, ՅՈՒՆԻՍ 21ԻՆ ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 9ԻՆ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԶՈՒԱՐԹ ԵՒ ՇԷՆՇՈՂ ՕՓԷՐԷԹ

Ա Ր Շ Ի Ն   Մ Ա Լ   Ա Լ Ա Ն

Չորս արարուած

Բացառիկ մասնակցութեամբ՝

ՏԻԿ. ՔԱՋԱՅՐ (Գիւլճօրահ) — ՔՆԱՐ ԱԶՆԱՒՈՐԵԱՆ (Խալա – Թելլի),
Օր. ՄԱՐԿՐԻԹ ԱԴԱՄԵԱՆ (Ասիա) — ՄԻՇԱ ԱԶՆԱՒՈՐԵԱՆ (Ասկեար)
Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ (Վելի) — Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ (Սիւլէյման)
ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ (Սուլթան Բէկ)

Արեւելեան երաժշտութիւն, թառ, դափ եւ դաշնակ

Ժողովրդական գիներով, մուտքի տոմսերուն միակ կեդրոնատեղին.— Գրատուն Հ. Բալուեան՝ 43 Ռիւ Ռիշէ Փարիզ (9)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 15 ՅՈՒՆԻՍ • MERCREDI 15 JUIN 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7699 31e ANNEE | Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3110

ՖՐԻՏԵՈՖ ՆԱՆՍԷՆ

•

Քառորդ դար առաջ, 1930, Մայիս 13–ին, Լիւզաքերի մէջ կը մեռնէր Նորվեկիոյ մեծ զաւակներէն մէկը՝ Ֆրիտեոֆ Նանսէն, որ նաեւ մեր մեծ ու անկեղծ բարեկամներէն էր:

Օտար բարեկամներ շատ ունեցած ենք, ամէն ազգէ, քաղաքական, գրական, արուեստի մարդերէն: Նանսէն այն հազուադիւտ անձերէն էր՝ որ կրնար իր մէջ խտացնել այս բոլոր մարդերը, որովհետեւ հեռաւոր համակրանքի մը վրայ չէր հիմնած իր բարեկամութիւնը, այլ մեր ժողովուրդին ու հայրենիքին ճանաչումին վրայ:

Ճանչցած էր Հայն ու Հայաստանը՝ իրենց տառապանքին մէջ, ինչպէս նաեւ իրենց ազգային, ընկերային, պատմական ու մշակութային արժէքներուն մէջ: Մէկ խօսքով՝ ճանչցած էր մեր ժողովուրդը՝ իր հողին ու հողիին մէջ, սիրած էր զայն եւ միջազգային Ատեաններու ներկայացուցած անոր օգնութեան հասնելու անհրաժեշտութիւնը, ոչ թէ իբրեւ ողորմութիւն, այլ իբրեւ խղճի պարտք: Նուիրական պարտականութիւն մը՝ պայքարող այլ անիրաւուած ժողովուրդի մը հանդէպ, որ իրաւունք ունէր աւելի լուսաւոր ճակատագրի մը, կեանքի ու աշխատանքի աւելի խաղաղ ու արժանավայել պայմաններու:

Հայը ընդունակ ժողովուրդ է, ստեղծագործ ազգ, հին դարերէն ի վեր եւ, հակառակ իր խաղաղ խառնուածքին, անիրաւօրէն զոհ եղած է ոճրագործներու մոլեգնութեան, Ան, թէեւ փոքր ժողովուրդ, սակայն ազատատենչ միշտ, իր ուժերուն առաւելագոյնովը մասնակցած էր Մեծերու մղած ազատութեան պայքարին, ինչպէս կը յայտարարուէր առաջին Մեծ Պատերազմի օրերուն: Եւ մասնակցած էր այնքան ոգեւորութեամբ ու հաւատքով, այնքան առատ արիւնով ու անօրինակ նուիրումով, որ արժանացած էր «փոքրիկ դաշնակից» պատուաւոր տիտղոսին:

Սակայն, շուտով մոռցուած էր, և նոյնիսկ լքուած՝ տաղնապի ու ողբերգութեան օրերուն: Եւ մոռցուած էր, ամէնէն առաջ, իր բարեկամներուն, Մեծ դաշնակիցներուն կողմէ...

Հոգիով վեհանձն ու ազնուական, Նանսէն, Նորվեկիայի այս գաղափարապաշտ ու ազնուական զաւակը, տեսած էր այս ամէնը, զգացած էր գործուած անհուն ու անքաւելի անիրաւութիւնը, տեսած էր իր աչքերովն իսկ աշխարհացրիւ հայութեան անչափելի դժբախտութիւնը, եւ Ազգերու Դաշնակցութեան սեղանին վրայ դրած հայութեան օգնելու առաջարկ – ծրագիր մը:

Օգնութեան իր ծրագրով, Նանսէն կ'առաջարկէր մասնաւոր Մարմին մը կազմել, շուրջ հինգ միլիոն տոլար հիմնադրամով, Հայաստանի մէջ ճահիճները չորցնելու եւ մասնաւորաբար Սարդարապատի անմշակ դաշտավայրը ոռոգելու համար, յետոյ հոն փոխադրելու աշխարհացրիւ հայ գաղթական զանգուածները, եւ մասնաւորապէս Յունաստան ապաստանած բազմութիւնները: Այս առթիւ յարաբերութեան մտած էր ան նաեւ Հայ գաղթականական Փարիզի Յանձնախումբին վարիչներուն, Պօղոս Նուպարի եւ Լեւոն Բաշալեանի հետ, որոնց երախտագիտութեան ու ջերմագին օժանդակութեան արժանացած էր, 1926ի վերջերը:

Իր այս մարդասիրական ծրագիրը չէր յաջողած սակայն, որովհետեւ «փոքրիկ դաշնակից»ին Մեծ բարեկամները սակարկած էին եւ չէին կրցած հինգ միլիոնը հայթայթել, հակառակ վերադարձումին համար եղած խոստումներուն...

Նանսէնի Ծրագրին ձախողանքը, եթէ կը նսեմացնէ իր ժամանակի կազմակերպութեան դէմքը, կը պայծառացնէ, աւելի կը բարձրացնէ սակայն իր հեղինակին բարոյական կերպարանքը, իբրեւ լուսաշող աստղ մը, իրեն ժամանակակից միջազգային դէմքերուն ու գործիչներուն մէջ:

Պատահական երեւոյթ մը չէր այս պարագան: Նանսէն բացառիկ դէմք մըն էր, իբրեւ գիտուն, գիւտարար ու մարդասէր: Ծնած էր Օսլոյի մօտ, 1861ին, հոն ուսած ու աւարտած տեղւոյն համալսարանը: Լայն հետաքրքրութիւններու խառնուածքով, ձեռնարկած է հետախուզական ճամբորդութեան մը Կրոէնլանտա (1888) եւ դէպի Հիւս. Բեւեռ (1893–96):

Վերադարձին, համբաւաւոր կը դառնայ իր ուսումնասիրութիւններով, որոնք միջազգային կը դարձնեն իր դէմքը: Ու համբաւով կը մտնէ քաղաքական ասպարէզ, նախ Լոնտոն (1906 – 908), եւ ապա Ուաշինկթըն (1917 – 1918), իբրեւ դիւանագիտական ներկայացուցիչ:

Բարեգործ ու մարդասէր, ինքն է որ Ա. Մեծ Պատերազմէն ետք, կազմակերպեց Ռուսիոյ մէջ գերման գերիներու վերադարձի գործը, Ազգ. Դաշնակցութեան հրահանգով, օգնութեան հասաւ սովեալներուն եւ այդ գծով՝ հետաքրքրուեցաւ հայ գաղթականութեամբ, յետոյ հայ ժողովուրդով եւ իր հայրենիքով:

Մտքով ու սրտով հարուստ մարդ մը եղաւ Նանսէն, որ յուսախաբ մեկնեցաւ այս աշխարհէն, ընդհանուր վիշտ պատճառելով:

Իր գործերուն եւ մասնաւորաբար իր գործունէութեան համար Նոպէլեան մրցանակը շահած էր (1922): Գիտցա՞ւ սակայն, որ աւելի մեծ ու տեւական մրցանակ մըն ալ շահած էր. — ժողովուրդի մը սէրը՝ իր ինքնաբուխ բարեկամութեան, իր անկեղծ ու ճշմարիտ գնահատանքին համար, որ կը բխէր ոչ միայն իր սրտէն, այլեւ իր գիտունի ու պրպտողի իրատես մտքէն:

Սրտով մարդ մը եղաւ Նանսէն, որ հայութեան սրտին մէջ անմոռանալի յուշարձան մը ունեցաւ:

Յարգա՛նք իր սիրելի յիշատակին:

(Խմբագրական՝ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԸՆԴՈՒՆԵՑ ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐՈՒՆ ՀՐԱՒԷՐԸ

•

«ԹԱՍ» ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՔՆՆԱԴԱՏԷ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ

Ինչպէս Խ. Միութեան արտաքին նախարար Մոլոթով Փարիզէն անցնելու առթիւ զգացուցած էր վարչապետ Ֆոռի, Մոսկուա պաշտօնապէս կ'ընդունի Չորս Մեծերու ժողովին համար Արեւմուտքի առաջարկը՝ թուականի եւ վայրի մասին: Յուլիս 18, Ժընեւի մէջ: Սակայն յուշագիրը, որ յանձնուեցաւ առջի երեկոյ երեք Մեծերուն, կը ստորագծէ ժողովը 3 – 4 օրերու մէջ չսահմանափակելու անհրաժեշտութիւնը: Այս մասին, Ֆրանսա, Անգլիա եւ Ամերիկա արդէն անուղղակի պատասխան մը տուած էին, պատասխանատու անձնաւորութեանց բերնով: Վարչապետ Ֆոռ, Սըր Էնթընի Իտըն, եւ նոյնիսկ նախագահ Այզընհաուըր, դրեթէ նոյնիմաստ յայտարարութիւններու մէջ յայտնած էին թէ եթէ անհրաժեշտ նկատուի եւ ժողովին արդիւնքը անկէ կախում ունենայ, կարելի է խօսակցութիւնները քանի մը օր երկարաձգել: Ուրեմն երեւութապէս ոչ մէկ դժուարութիւն: Փարիզի եւ Լոնտոնի պաշտօնական շրջանակները գոհունակութիւն կը յայտնեն Մոսկուայի դրական պատասխանին մասին, իսկ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարար Տըլըս «վերջապէս» ըսած է, խմանալով լուրը: Սակայն իրազեկ շրջանակները սոսկ մտահոգութիւն մը կը յայտնեն, յայտնելով թէ պէտք է մեղմել չափազանցուած լաւատեսութիւններ: Արդարեւ, Խ. Միութեան յուշագրին յանձնումէն հազիւ քանի մը ժամ ետք «Թաս» գործակալութիւնը երկար զեկոյց մը հրատարակեց ուր խստօրէն կը քննադատուի Մ. Նահանգներու քաղաքականութիւնը: Տիրող կարծիքն այն է թէ Մոսկուա կ'ուզէ տարակարծութիւններ ստեղծել Արեւմտեան ճակատի պետութեանց միջեւ, առ նուազն՝ ժողովին անյաջող ելքի մը պատասխանատուութիւնը ի յառաջագունէ ձգել Ուաշինկթընի վրայ: Այսպէս, Խ. Միութիւնը բնաւ պիտի չընդունի ժողովներու իբրեւ հիմ արեւմուտքի յայտարարած «ուժի քաղաքականութիւն»ը, իսկ Արեւելեան Եւրոպայի երկիրներու պարագան որեւէ կապ չի կրնար ունենալ ժողովին մէջ քննուելիք խնդիրներուն հետ: Յետոյ զեկոյցը կը յարձակի Տըլըսի մէկ յայտարարութեան վրայ. — «Խ. Միութիւնը պէտք է ապացոյցներ տայ իր յայտնած բարի նպատակներուն մասին» — եւ անպատշաճ կը գտնէ որ Ուաշինկթըն լուրջի չէ առած Մոսկուայի թափած վերջին ճիգերը միջազգային կացութեան բարւոքման համար: Արեւել. Եւրոպայի խնդիրը առաջ քշելով, երբ «այդ երկիրները իրենց կամքով ընտրած են իրենց վարչաձեւը, եւ ազատ չահագործողներու տիրապետութենէն», Ուաշինկթըն կ'ուզէ աւելորդ դժուարութիւններ յարուցանել ժողովին ընթացքին, մոռնալով զինաթափութեան եւ Զինաստանի ՄԱԿի անդամակցութեան հիմնական խնդիրները: Խ. Միութիւնը կը դատապարտէ բանակցութիւնները անել առաջնորդելու այս փորձերը, յամենայն դէպս անոնք յաջողութիւն պիտի չգտնեն, ինչպէս չեն գտած անցեալին: Գալով միջազգային համայնավարութեան գործունէութեան, զեկոյցը հարց կուտայ Տըլըսի թէ ի՞նչ կը մտածէ «միջազգային դրամատիրութեան» գործունէութեան մասին: Խ. Միութիւնը վերջերս տուաւ բազմաթիւ ապացոյցներ — Աւստրիոյ դաշինքը, զինաթափութեան ծրագիր, եուկոսլաւեւխորհրդային յարաբերութեանց բարւոքումը, բանակցութիւններ Ճափոնի հետ, հրաւէր՝ վարչապետ Ատընաուըրի եւն. — իր խաղաղ փափաքներուն մասին: Մ. Նահանգներու կը մնայ ցոյց տալ «շինարար ոգի» մը միջազգային լարուած վիճակը բարւոքելու համար:

Իրազեկներու կարծիքով, այս յայտարարութեամբ Մոսկուա կ'ուզէ ժողովին օրակարգին մասին իր դիրքը պարզել, եւ յայտնել առաջուընէ թէ ինչ կարգի գիջումներ պիտի չկատարէ: Ամէն պարագայի, Սան Ֆրանչիսկօ գումարուելիք արտաքին չորս նախարարներու ժողովին մէջ լուրջ դժուարութիւններ կը նախատեսուին, օրակարգը մշակելու աշխատանքներու ընթացքին: Չի կարծուիր սակայն որ վերջին պահու դժուարութիւններ վիժեցնեն չորս վարչապետներու ժողովը, երբ բաւական դժուարութիւններէ ետք է որ ձեռք բերուած է յաջողութիւնը: Կը յիշեցնենք այստեղ դէպքերը: Տարուան սկիզբէն, արեւմուտքէն թէ արեւելքէն պատասխանատու անձնաւորութիւններ, Սըր Ուինսթընի գլխաւորութեամբ, հանդիպումի մը մասին բազմաթիւ յայտարարութիւններ: Մայիս 10ին Արեւմուտքի առաջարկը: Մայիս 26ին Մոսկուա կ'ընդունէր ժողովի նստելու սկզբունքը: Յունիս վեցին Երեք Մեծերը յուշագրով մը կը հաղորդէին վայրն ու թուականը: Ահա շաբաթ մը ետք, Խ. Միութեան դրական պատասխանը:

—

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ պաշտպանութեան նոր նախարարը Պլանք Փարիզ կը գտնուի, ուր տեսակցութիւններ պիտի ունենայ ազգ. պաշտպանութեան նախարարին հետ, զինուորական հարցերու շուրջ:

(Շար.ը կարդալ Դ. Էջ)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԵՒ Ն.

ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ

Ինչպէս գրած էինք երէկ առաջին առթիւ իսկ 525.000 ֆրանք հաւաքուած է անցեալ հինգշաբթի Մարսէյլի մէջ Համազգային ընկերութեան եւ Ն. Փալանճեան ճեմարանին համար: Պ. Արամ Թէրզիպաշեան, յոբելենական յանձնախումբին նախագահ, հարիւր հազար ֆրանքով բացած է հանգանակութիւնը: (Յանկը տեսնել Դ. էջ):

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՏՈՒԱԾ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Նախարարաց խորհուրդը իր առջի գիշերուան նիստին մէջ քննեց հիւսիսային Ափրիկէի կացութիւնը եւ Լը Մանի արկածը:

Արկածին մասին զեկուցում տուին ներքին, հանրային շինութեանց եւ առողջապահութեան նախարարները: Հանրային շինութեանց նախարարը որ տեղւոյն վրայ քննած էր արկածին պատճառները, յայտնեց թէ ապահովութեան կարելի միջոցները ձեռք առնուած էին, եւ թէ այն ճամբաները որոնցմէ անցած են ինքնաշարժները շատ լաւ վիճակի մէջ կը գտնուէին: Արկածը 82 զոհ խլած է, որովհետեւ կառքը օդին մէջ պայթելով դէպի վայրէն շատ հեռու գտնուողներ մետաղի կտորներէն զարնուած են: Սակայն կառավարութիւնը, նկատի ունենալով այն պարագան թէ ներկայ մեծ արագութեանց համար ապահովութեան համապատասխան միջոցներ գոյութիւն չունին եւ այս՝ միջազգային ատեանով, որոշեց առժամաբար արգիլել ինքնաշարժի մրցումները, մինչեւ որ միջազգային օրէնսդրութիւն մը մշակուի եւ ապահովութեան ազդու միջոցներ գտնուին:

Գալով Մարոքի, վերջին ահաբեկումին առթիւ, կառավարական որոշումով երկրի ապահովութեան ընդհ. տեսուչը տեւն մը Մարոք պիտի մնայ, կազմակերպելու համար ոստիկանական հսկողութիւնը քաղաքներու մէջ: Կը նախատեսուին վարչական բարեփոխումներ Մարոքի համար: Իսկ Ալճերիոյ մասին ընդհ. կառավարիչ Սուսթէլի մշակած ընդարձակ ծրագիրը ընդունեցաւ, եւ բազմաթիւ կէտեր նախարարաց խորհուրդի հաւանութեան արժանացան: Ինչպէս հաղորդած էինք կառավարիչը կ'առաջարկէ շարք մը վարչական եւ ընկերային բարեփոխութիւններ, որ պիտի կատարուին ապահովութեան ուժերու գործողութեանց համընթաց: Կը կարծուի որ այսօր գումարուելիք նիստին ընթացքին կառավարութիւնը իր վերջնական որոշումը պիտի տայ:

× Ալճերիոյ ըմբոստները վերջին բախումներու ընթացքին տուին տասը զոհեր: Ոչ մէկ կորուստ ապահովութեան ուժերուն մէջ:

—

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ պետութիւնը եկեղեցիէն բաժնելու մասին կառավարութեան առջի շաբաթ տուած որոշումին առթիւ, կաթոլիկ կրօնաւորներու եւ կառավարութեան միջեւ լարուած վիճակը ծանրացաւ: Ինչպէս հաղորդած էինք, կաթոլիկ ցոյցերու ընթացքին բախումներ տեղի ունեցած էին եւ վիրաւորուած քսան հոգի: Կառավարութիւնը կը յայտարարէ թէ յետագային խիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ կրօնաւորներու յարուցած խլրտումներուն դէմ: Մինչ այս վերջիններուն կողմնակիցները կարգ մը տեղեր ազգային դրօշակը վար առնելով, տեղը բարձրացուցին պապական դրօշը Աշխատաւորական Դաշնակցութիւնը նախագահ Բերոնի հաւատարմութիւն յայտնելու համար, մէկ օրուան գործադուլ մը հռչակեց: Իսկ նախագահը անթելէն խօսելով յայտնեց թէ տաղնապը կրօնական հանգամանք չունի, այլ քաղաքական, երբ շարք մը կրօնաւորներ կ'ուզեն միջամուխ ըլլալ պետական խնդիրներու:

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

*

(Բ. եւ վերջին մաս)

Հայաստանի Գեր. Խորհրդի ապրիլ 6ի նիստում կազմւում է նոր կառավարութիւն եւ ճշդւում են նախարարութիւնների բնոյթն ու թիւը, ինչպէս նաեւ այն անձինք որոնք վարելու են այդ նախարարութիւնները:

Հետեւելով խորհրդարանային կարգերին, նոր օրէնդրական մարմին (Գեր. Խորհուրդ) ընտրուելու հետեւանքով, Հայաստանի վարչապետ Ա. Քոչինեանը ներկայացնում է իր «դահլիճ»ի հրաժարականը, հնարաւորութիւն տալու համար Գեր. Խորհրդին կազմելու նոր կառավարութիւնը: «Ս. Հ.»ի (Ապրիլ 7) համարատուութեան մէջ այնպիսի մի ձեւով է ներկայացուած կառավարութեան կազմութի հարցը, որ դժուար է որոշ գաղափար կազմել այն մասին, թէ ինչպէս է այն տեղի ունենում խորհրդային երկրներում:

«Գերագոյն Սովետը, կարդում ենք «Ս. Հ.»ի մէջ, անցնում է օրակարգի 6րդ հարցին քննարկմանը՝ Հայկական ՍՍՌ Կառավարութեան՝ մինիստրների (նախարարների) Սովետի (խորհրդի) կազմելուն: Նախագահողը խօսքը տալիս է դեպուտատ (պատգամաւոր) Ա. Քոչինեանին, որը առաջարկ է մտցնում Հայկական ՍՍՌ կառավարութեան կազմի վերաբերեալ», որից յետոյ գերագոյն հաստատում է Նախարարաց Խորհրդի կազմը:

Ա. Քոչինեանի համար չէ ասուած, որ նա նախորդ վարչապետն է: Չէ ասուած նաեւ որ նա հրաժարական է ներկայացրել եւ որ Գեր. Խորհուրդը նոր կառավարութիւն կազմելու պաշտօնը նրան է յանձնել եւ նա ընդունելով այդ պաշտօնը, ներկայացրել է իր նոր դահլիճի կազմը Գերագոյն Խորհրդի վաւերացման: Փոխանակ այսպիսի հասկանալի ձեւով շարադրելու տեղի ունեցածը, «Ս. Հ.»ը գրում է, որ «դեպուտատ Ա. Քոչինեանը առաջարկ է մտցնում կառավարութեան կազմի վերաբերեալ»: Ի՞նչ առաջարկ է ներկայացնում դեպուտատ Քոչինեանը: Ինչո՞ւ այդ պատգամաւորն է առաջարկ մտցնում եւ ոչ թէ մէկ ուրիշը: Քոչինեա՞նը, որ հանդէս է գալիս որպէս սովորական պատգամաւոր, միա՞յն պատգամաւոր է, թէ նաեւ հրաժարեալ կառավարութեան վարչապետ: Պետական գաղտնի՞ք մատնած կը լինէր «Ս.Հ.»ը, եթէ պարզ ու լրիւ պատասխաններ տար այս հարցերին եւ հասկանալի ձեւով շարադրէր կառավարութեան կազմութի մանրամասնութիւնները:

Ընդունելով Ա. Քոչինեանի առաջարկը, Գեր. Խորհուրդը վաւերացնում է Նախարարաց Խորհուրդը հետեւեալ կազմով:

Նախարարաց Խորհրդի նախագահ (վարչապետ) եւ արտաքին գործերի նախագահ Անտոն Քոչինեան:

Վարչապետի առաջին տեղակալ՝ Սուրէն Մովսիսեան;

Վարչապետի տեղակալ՝ Գագիկ Դաւթեան:

Վարչապետի տեղակալ՝ Բաբքէն Մարտիրոսեան:

Վարչապետի տեղակալ՝ Արմենակ Շէփորեան:

Նախարարներ՝

Անտառային արդիւնաբերութեան՝ Բախչի Ներսիսեան,

Առեւտրի՝ Զաւէն Զարչեան,

Առողջապահութեան՝ Արմենակ Խրիմլեան,

Աւտոմոբիլային փոխադրութեանց եւ խճուղային ճանապարհների՝ ԱղաԱղաբաբով,

Արդարութեան՝ Աղասի Կարապետեան,

Գիւղատնտեսութեան՝ Ռուբէն Աբրահամեան,

Լայն սպառման արդիւնաբերութեան ապրանքների՝ Վարդան Պօղոսով,

Լուսաւորութեան՝ Շաւարշ Սիմոնեան,

Կապի՝ Թադէոս Մինասեան,

Կոմունալ տնտեսութեան՝ Նունիկ Թուխիկեան,

Կուլտուրայի՝ Անդրանիկ Շաչինեան,

Մսեղէնի եւ կաթնեղէնի արդիւնաբերութեան՝ Վարազդատ Ղազարեան,

Ներքին գործերի՝ Պետր Պիսկունով,

Շինանիւթերի արդիւնաբերութեան՝ Մամիկոն Յովհաննիսեան,

Պարէնային ապրանքների արդիւնաբերութեան՝ Արամ Փիրուզեան,

Պետական վերահսկողութեան՝ Արտաւազդ Բունիաթեան,

Ջրային տնտեսութեան՝ Գրիգոր Բաղրամեան,

Սոցիալական ապահովութեան՝ Ղուկաս Մադոյեան,

Տեղական արդիւնաբերութեան՝ Իվան Սոչինսկիյ,

Քաղաքային եւ գիւղական շինարարութեան՝ Մնացական Սարուխանեան,

Ֆինանսների՝ Լարիսա Ստեփանեան,

Պետական պլանային յանձնաժողովի նախագահ՝ Լեւոն Խաչատրեան,

Նախարարաց խորհրդին կից պետական անվտանգութեան կոմիտէի (Չեկայի) նախագահ՝ Գէորգիյ Բաղահեանց:

Համեմատելով Նախարարաց Խորհրդի վերոյիշեալ կազմը Գերագոյն Խորհրդի նստաշրջանից առաջ (Ապրիլ 6ից) գոյութիւն ունեցող կազմի հետ, հետեւեալն ենք նկատում:

Առաջ կային վարչապետի սովորական տեղակալներ, այժմ հիմնւում է նաեւ առաջին տեղակալի պաշտօն:

Հայաստանի Նախարարաց Խորհրդի կազմի մէջ կայ պաշտպանութեան (զինուորական) նախարարութիւն, մինչդեռ Ա. Քոչինեանի նորակազմ դահլիճում ոչ այդ նախարարութեան եւ ոչ էլ նախարարի մասին յիշատակութիւն կայ: Այսպիսի արտառոց աչքակապութիւն միայն բոլշեւիկները կարող են խաղալ:

Ռեսպուբլիկական նախարարների թիւը նորից կրճատուել է եւ երկու նախարարութիւններ՝ աւտոմոբիլային տրանսպորտի (փոխադրութեանց) եւ բնակարանաքաղաքացիական շինարարութեան վեր են ածուել միութենական – ռեսպուբլիկականի, որով զուտ հայկական նախարարների տեսակարար կշիռը դահլիճի մէջ էլ աւելի է նուազել:

Գալով անձնակազմին, պէտք է նախեւառաջ նշենք, որ երկու նախարարութիւններ, որոնցից մէկն է ներքին գործերի կարեւոր նախարարութիւնը, յանձնուած եւ Ռուսների: Դեռ փոխարէն Հայաստանի Ատրբէջանցիներից ոչ ոք նախարարութեան պաշտօնի չէ կոչուել: Ա. Բունիաթեանը ազատուել է վարչապետի տեղակալի պաշտօնից եւ ստանձնել է վերստին պետական վերահսկողութեան նախարարի պաշտօնը: Նրա փոխարէն վարչապետութեան մէջ է առնուել որպէս տեղակալ Ակադեմիայի գիւղատնտես. բաժնի քարտուղար Գ. Դաւթեանը: Ուշադրութիւն է գրաւում նաեւ այն հանգամանքը, որ վարչապետի միւս տեղակալները եւս տնտեսագիտութեան մասնագէտներ են: Քշուել են իրենց պաշտօններից եւ նոր դահլիճի մէջ չեն մասնակցում Անտառային Արդիւնաբերութեան նախարար Ոսկանովը, Շինանիւթերի նախարար Եղիշէ Վարդանեանը եւ Լուսաւորութեան նախարար Սուրէն Միքայէլեանը: Այս վերջին երկուսը՝ անցեալում կարեւոր դիրքերի էին տիրացած կուսակցութեան մէջ Արուտինովի ժամանակ:

Վերջին նշում Ա. Քոչինեանի նոր դահլիճի մասին: Նախարարութիւնների մեծ մասը եւ կարեւորները միութենական – ռեսպուբլիկական են եւ չունին մէկ մասը միայն ռեսպուբլիկական, այսինքն իսկական հայաստանեան նախարարութիւններ:

Այս վերջին կարգին են պատկանում Լուսաւորութեան (կրթական) Կոմունալ (քաղաքային) Տնտեսութեան, Ջրային տնտեսութեան, Սոցիալական (ընկերային) ապահովութեան եւ տեղական արդիւնաբերութեան նախարարութիւնները: Աւելացնենք, որ Լուսաւորութեան Մինիստրութեանը ենթակայ չեն Հայաստանի ԲՈՒՀերը (բարձրագոյն ուսումնական հիմնարկութիւնները), որոնք ղեկավարւում են համամիութենական նախարարութեան կողմից:

Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅԸ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ Է

Է.

ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Շատ բնական է, որ մէկը երբ հանրութեան պիտի ներկայացնէ իր պատկանած կուսակցութիւնը, անոր ընթացիկ քաղաքականութիւնը, ազգային թէ արտաքին ճակատի վրայ, պարտաւոր է ըլլալ իրապաշտ:

Ան այդ կազմակերպութեան անդամակցած է պարկեշտ եւ անշահախնդիր համոզումով: Անոր հրապարակային արտայայտութիւնները իր կազմակերպութեան մասին՝ արդիւնք են խոր հաւատքի եւ համոզումի:

Նոյնիսկ անոր սխալները, եթէ կան, մարդկային են ու անցած վերեւ յիշուած համոզումի բովէն: Ան պատրաստ է ընդունելու իր սխալներն ալ, երբ անոնք կը մատնանշուին փաստականօրէն, եւ նոյն պարկեշտ ձեւով, ընդդիմադիր անհատներու կամ կուսակցութեանց կողմէ:

Այսպիսով միայն Մամուլը ծառայած կ'ըլլայ հանրային կարծիքի լուսաբանութեան բարձր նպատակին:

Այդպիսի հպանցիկ փորձ մըն է, որ կը յաւակնինք ընել Ամերիկահայոց մէջ Հ. Յ. Դաշնակցութեան կատարած դերի մասին:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը վաթսունէ աւելի տարիներէ ի վեր, իբր քաղաքական կազմակերպութիւն, իր տեղը կը գրաւէ Ամերիկահայ գաղութին մէջ:

Ան գլխաւորաբար հայ միջին դասու եւ աշխատաւորութեան կուսակցութիւնն է:

Գրեթէ Ամերիկահայ բոլոր քաղաքներուն մէջ ունի կոմիտէներ (մասնաճիւղ), որոնց թիւը կը հասնի մօտաւորապէս հարիւրի:

Այս թիւին ստուարագոյն մասը կը պատկանի հին սերունդին: Նոր սերունդի պատկանող կոմիտէներուն կ'ընծայուի մասնաւոր ուշադրութիւն, լեզուի, բարքերու եւ Հայոց պատմութեան ու մշակոյթին հանդէպ նոր սերունդի սէրն ու ճաշակը արթնցնելու եւ վառ պահելու նպատակով: Այս երիտասարդ կոմիտէները կը բաղկանան արդէն 25 տարիքը թեւակոխած եւ աւելի մեծ երիտասարդ – երիտասարդուհիներէ, յաճախ ամուսնացած, որոնց վիճակուած է յատուկ դեր հայ հանրային կեանքին մէջ:

Ջանք կը տարուի դաստիարակելու զիրենք հայ անցեալով, պատմութիւնով: Պատմական եւ յեղափոխական դէմքերու կեանքն ու գործը պարզաբանող դասախօսութիւններ կը տրուին իրենց, եւ քանի հինսերունդը կ'ապրի, մեծ ճիգ կը տարուի այս ուղղութեամբ մեր յաջորդ սերունդը պատրաստելու:

Ասոնց մէջ ունինք բազմաթիւ համալսարանաւարտ, բարձրագոյն կրթութեան տիրացած երիտասարդներ, որոնք կոչուած են ամերիկեան կեանքի մէջ ալ դեր մը կատարելու: Թէեւ քիչ, բայց իրապէս արժէք ներկայացնող եւ բառ բաւականին հայերէն լեզուին հմուտ երիտասարդներ ալ կան իրենց մէջ: Շատ մը քաղաքներու, մասնաւորաբար Նիւ Եորք, Պոսթըն, Ֆիլատելֆիա, Փրովիտենս, Տիտրոյթ, Քալիֆորնիա, ունինք երիտասարդներ, որոնք ուսումնասիրած են Հայկական Դատը, անոր պատմական եւ քաղաքական զանազան փուլերը եւ լծուած են հետեւողական աշխատանքի:

Մեծ է այս ուղղութեամբ մեր զաւակներուն կատարած աշխատանքը եւ առարկայ ջերմ գնահատանքի:

Նիւ Եորքի Հայկ. Դատի Յանձնախումբի անդամներուն մօտաւորապէս կէսը այս երիտասարդներէն են: Նման ենթայանձնախումբեր կան ուրիշ քաղաքներու, մասնաւորաբար Տիթրոյթի մէջ:

Անոնք հետեւողական աշխատանքով ուսումնասիրած են Հայ Դատը եւ գրչով ու խօսքով ամերիկեան պետական ու քաղաքական շրջանակներուն մէջ քարոզչութիւն կ'ընեն այդ ուղղութեամբ: Կը սարքեն հրապարակային ժողովներ, Մայիս 28ի, Փետրուար 18ի եւ այլ տօներու առթիւ, հրաւիրելով իբր բանախօս ամերիկացի ծերակուտականներ, երեսփոխաններ ու նահանգապետներ, մշտապէս վառ պահելու համար մեր Դատն ու պահանջները ամերիկեան հանրային կարծիքին առջեւ:

Մեծ մասամբ Ամերիկա ծնած այս երիտասարդներուն համար շատ բնական ու հասկնալի Դատ մըն է Հայկական Դատը, իբրեւ հողի եւ ազատութեան դատ: Ներշնչուած ու եռանդով լծուած են այս դատին: Ծանօթանալով անոր պատմութեան եւ ուսումնասիրելով զայն, մեր երիտասարդները աւելի հմտութեամբ եւ թեքնիքով կրնան ներկայացնել զայն թէ ամերիկեան հանրային կարծիքին եւ թէ մասնաւորաբար պետական – քաղաքական շրջանակներուն, քան մենք՝ մեծերս:

Անցնող քանի մը տարիներուն, յաջողեցան Փետրուար 18ի առթիւ յայտարարու-

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՄԱՆԱՍԸ

*

Ալ երեսունի կը մօտենար, «տուն–տեղ» ըլլալ կ'ուզէր. պատրաստութիւններ կը տեսնէր, տեղեկութիւններ կը քաղէր աջէն-ձախէն ու կարծես չարաճճի ժպիտ մը կ'երեւէր իր աչքերուն մէջ:

Ժամանակէ մը ի վեր զինքը կը տեսնէինք տեղացի օրիորդի մը հետ:

— Մանաս, կ'ըսէինք, ո՞նց է:

— Համեղ պատառ է, կ'ըսէր ուրիշ մը, լո՞ւրջ է թէ ոչ, մէյ մը բեր տեսնենք:

— Ծօ, զէվզէկ, լուրջ եմ նէ, ըսէ, կ'աւելցնէր երրորդ մը, կնքահայր կ'ըլլամ:

Մանաս կը ժպտէր միայն ու անորոշ պատասխան կուտար:

Օր մըն ալ լսեցինք որ ամուսնացեր է:

Բ.

Անցան զոյգ մը տարիներ: Մանաս մանչուկ մը ունեցած էր, գոհ էր ու երջանիկ: Ամէն անգամ մեզ տեսնելուն, իր մանչուկին պատմութիւնը կ'ընէր, ձանձրանալի ըլլալու աստիճան:

— Անունը Պերճ դրի, կ'ըսէր, պարծենալով ու հայրերորդ անգամ ըլլալով, կրկնելով նոյն պատմութիւնը, պաշտօնեան չէր ուզեր կոր, ի՞նչ է աս, պերտ–բերտ, տեղական անուն մը դիր, ըսաւ, բայց ես պնդեցի, հայկական անուն է, ըսի... Մենք ասանկ կ'ընենք... հինէն ի վեր... պապային իրաւունքն է... ու վերջապէս...

Բայց ալ մտիկ չէինք ըներ զինքը, պատմութիւնը գիտէինք, մինչ ան կը շարունակէր:

— Ճիշդ Հայու աչքեր ունի, կ'ըսէր, բնաւ չես ըսեր որ կինը օտար է, ամա, ամա ճիշդ իմ քիթէս ինկած է... ճշմարիտ...

Ամիսները կ'անցնէին: Փսփսուքներ մը սկսան տարածուիլ հայ գաղութին մէջ: Մանասի ընտանեկան կեանքի մէջ «անհամաձայնութիւններ» կային:

Մանաս հետզհետէ աւելի քիչ անգամ կը տեսնուէր մեր յաճախած սրճարաններու: Միշտ աւելի լռակեաց էր եւ հազիւ կը մասնակցէր մեր թղթախաղերուն: Մեր հարցումներուն չէր պատասխաներ, ուսերը կը թօթուէր: Կատակի կուտայինք եւ զինքը խօսեցնել կ'ուզէինք իր նախասիրած նիւթին վրայ:

— Ամմա ընտո՞ր անունը Պերճ դրիր, հէ՞, կ'ըսէր մէկը:

— Պաշտօնեան ի՞նչ ըսաւ, կ'աւելցնէր ուրիշ մը:

Տխուր ժպիտ մը միայն կ'ուրուագծուէր Մանասի դէմքին վրայ: Գլուխը անդին կը դարձնէր, մենք ալ չէինք համարձակեր կատակը շարունակել:

Գիտէինք որ կը տանջուէր, «տարտ»եր ունէր, զորս չէր ուզեր մեզի խոստովանիլ կամ չէր կրնար: Սակայն հետզհետէ տեղեկացանք ամբողջ պատմութեան: Կատարեալ տռամ մը:

Կինը ժամանակէ մը ի վեր յաճախ այցելութեան կ'երթար «բարեկամներու» մօտ: Աւելէ վէճեր եւ անհամաձայնութիւններ ծագած էին Մանասի ընտանեկան յարկին տակ: Կինը ամուսնալուծում ուզած էր, Մանաս մերժած էր: Կը սիրէր իր կինը եւ կը պաշտէր իր զաւակը:

Յետոյ արժանապատուութեան հարց մըն էր իրեն համար: Երբ ամէն ոք զինքը լաւ ընտանիքի հայր կը կարծէր, գործը, վրան–գլուխը տեղը, տունը շտկած, ինչպէ՞ս կրնար ամուսնալուծուիլ եւ բարեկամներու առջեւ խայտառակուիլ: Ի՞նչ պիտի ըսէին իր ընկերները: «Կնիկը քշեց զինքը...», ըսալի՞ք բան էր:

ՊԱՐԳԵՒ ՆԻԿՈԼԵԱՆ

(2) (Շար.)

թիւններ ընել տալ բազմաթիւ ծերակուտականներու եւ նահանգապետներու ։

Սովետներու կողմէ գրաւուած երկիրներու կարգին, Հայաստանի յատուկ Քոնկրէսի մասնաւոր Յանձնախումբին կողմէ ուսումնասիրուած եւ Քոնկրէսի պաշտօնական արձանագրութեան մաս կազմող փաստական գրքոյկի մը կազմութեան եւ հրատարակութեան մէջ կարեւոր դեր կատարած են այս երիտասարդները ։

Մէկ խօսքով՝ եթէ Ամերիկահայ երիտասարդ սերունդ մը, հինին առյաւէտ բաժանումէն վերջ, կոչուած է պահապանը դառնալու, գէթ մասամբ, հայկական արժէքներուն եւ արդար պահանջներուն, այդ երիտասարդութիւնը պիտի ըլլայ Հ.Յ.Դ. շունչով մարզուած եւ թրծուած սերունդը ։

Աւելի փոքր տարիքով երիտասարդներու եւ պատանիներու երբեմն նոյնիսկ մէկ քանի հազարի հասնող կազմակերպութիւն մը, Հայ Երիտասարդաց Դաշնակցութիւնը, հպարտանքը կը կազմէ Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան ։ Այս կազմակերպութիւնը, կարելի է ըսել, ինքնանկախ իրականութիւն է ։ Դաշնակցական պաշտօնական մարմինները խորհրդատու ներկայացուցիչներ ունին անոնց կեդրոնական եւ տեղական վարչութեանց մէջ ։ Անկախ եւ ինք իր կառավարիչը ըլլալու զգացումը Ամերիկահայ նոր սերունդին մէջ շատ աւելի ցայտուն է եւ տիրական քան մեր այլ գաղութներու մէջ ։ Ասիկա ոչ միայն բնական է, այլ եւ արդիւնք՝ ամերիկեան անկաշկանդ դաստիարակութեան ։

Մենք ոչ միայն կը յարգենք մեր երիտասարդներու այս զգացումը, այլ եւ կը զգուշանանք անտեղի միջամտութիւններէ անոնց գործերուն ։ Կ՚աշխատինք գոհանալ խորհրդատուի դերով, ան ալ շատ անգամ իրենց հրաւէրով ։ Փորձած եւ գտած ենք, որ այս սիստեմը աւելի քան արդիւնաւոր է ։

Դաշնակցական հին սերունդը, եթէ ուրիշ հանրային քաղաքական աշխատանք չունենար Ամերիկայի մէջ եւ զբաղէր միայն երիտասարդ սերունդի գործով, չէ՞ք կարծեր թէ իմաստ մը տուած պիտի ըլլար իր երկարամեայ գոյութեան եւ արդարացուցած պիտի ըլլար զայն ։

Մեր շրջանի պաշտօնական օրգանն է օրաթերթ «Հայրենիք»ը, Ամերիկահայ գաղութի ամենաշատ սպառած թերթը ։ Երիտասարդ Դաշնակցականներու պաշտօնաթերթն է՝ անգլերէն շաբաթաթերթը ։ Գրական, պատմական եւ յուշագրական ստուար գործ մը՝ «Հայրենիք» ամսագիրը, որ իր նմանը չէ ունեցած հայ մամուլի պատմութեան մէջ եւ որ աւելի քան 30 տարիներէ ի վեր կը հրատարակուի ժամացոյցի կանոնաւորութեամբ ։

Անգլերէն եռամսեայ պարբերաթերթը ստուար ու լուրջ հատոր մըն է, ծաւալով եւ բովանդակութեամբ, նուիրուած մեր մշակոյթին եւ քաղաքական գործունէութեան ։

Այս պարբերաթերթը ամէն երեք ամիսը անգամ մը, բացի հայ հասարակութենէն, կը հասնի պետական անձերու եւ ամերիկեան մամուլի շրջանակներուն, ծանօթացնելու համար Հայոց մշակոյթի արժէքները եւ այդ ուղղութեամբ վառ պահելու մեր Դատը օտար շրջանակներու մէջ, միաժամանակ դաստիարակելու մեր նոր սերունդը ։

Ակումբներ ունինք գրեթէ բոլոր մեծ քաղաքներուն մէջ ։ Իբր նիւթական արժէք անոնք մեծ հարստութիւն մըն են եւ սակայն անոնց բարոյական արժէքը բիւրապատիկ աւելի է ։

Ամերիկահայը հայ պահող կարեւոր ազդակը եղած է Հայ Ակումբը ։ Նոր, շնորհալի հետզհետէ ։ Հին ու երկարամեայ Ակումբները, իրենց անպաճոյճ ձեւին տակ եւ երբեմն ծուխի ու մուխի մէջ, եղած են ազգապահպանման օճախներ ։ Շատ մը Հայեր այսօր կորսուած պիտի ըլլային, ամերիկեան խառնարաններու եւ հաճոյավայրերու մէջ, եթէ Ակումբները չըլլային ։

(Շար.) Կ. ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ 25ԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻ

ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յատուկ). — Ամիսներէ ի վեր, Մարսէյլի Համազգայինը արտակարգ աշխատանքի լծուած էր, քաղաքիս եւ շրջաններու ողջմիտ եւ ազգասէր Հայերը քով քովի բերելով, յոբելենական յանձնախումբը կազմելու եւ Համազգայինի ու Ն. Փալանճեան ճեմարանի քսանհինգամեայ յոբելեանը ըստ արժանւոյն տօնելու համար ։

Ապացոյց՝ այն հոծ բազմութիւնը, որ Յունիս 5ին եկած էր լեցնելու սրահը եւ այն խանդավառութիւնը որ կը տիրէր ։

Բեմի ճակատը գեղեցկօրէն զարդարուած էր ։

Վարագոյրը բարձրանալուն՝ բեմի վրայ պատրաստ էին երկու խումբ Արիներ եւ Արենոյշներ ։

Երբ նուագախումբը սկսաւ նուագել «Մարսէյեզ»ը եւ «Բամ փորոտան»ը, անոնք «Պատուի առին» եւ մեր հայորդիները իրենց կիրթ կեցուածքով խոր տըպաւորութիւն գործեցին ներկաներուն վըրայ եւ խանդավառօրէն ծափահարուեցան ։

Ապա, հրաւիրուեցան բեմի վրայ տեղ գրաւելու Յոբելենական յանձնախումբի նախագահներ՝ Պ. Պ. Արամ Թէրզիպաշեան, Կ. Զարեան եւ տիկինը, Բրոֆ. Գ. Խաչիկեան, գանձապահ՝ Պ. Յովհ. Իսպիրեան, Տէր եւ Տիկին Պալարը եւ Շ. Նարդունին ։

Մարսէյլի Համազգայինի նախագահ Պ. Կ. Փօլատեանի բացման խօսքէն վերջ, գործադրութեան դրուեցաւ յայտագիրը ։

Դաշնակի վրայ՝ Խաչատրեանէն եւ ուրիշ երաժշտագէտներէ ընտիր կտորներ նուագեցին Օր. Ա. Ակինեան եւ Օր. Սիւզան Պօյաճեան, իսկ ջութակի վրայ Պ. Ս. Չէօրէքճեանը ։

Արտասանեցին Օրիորդ Սեդա Զրբաշեան՝ Ս. Կապուտիկեանի «Խօսք իմ որդուն» եւ Օրիորդ Անիթա Սարգսեան ֆրանսերէն բանաստեղծութիւն մը ։ Երկուքին ալ արտասանութիւնները տպաւորիչ էին ։

Մարսիլահայութեան լաւածանօթ եւ շնորհալի երգչուհի Տիկին Մօրընօն երգեց «Իմ հեռաւոր հայրենիք»ը, Օր. Լուիզ Հայցազործեան «Իմ երգը», իսկ Պ. Ժիրայր Գասպարեանը «Կռունկը» ։ Բոլորն ալ գընահատուեցան եւ երկարատեւ ծափահարութեանց արժանացան ։

Գեղարուեստական բաժինը խնամով պատրաստուած էր եւ հաճելի ։

Հետաքրքրութեամբ լսուեցան նաեւ բոլոր բանախօսները, որոնց ճառերուն ամփոփումը միայն կարելի պիտի ըլլայ ներկայացնել ։

Ամփոփում Պ. Կ. Փօլատեանի ֆրանսերէն բացման խօսքին. — «Ահա, անգամ մը եւս ի մի հաւաքուած ենք հոս, սիրելի Ֆրանսացի բարեկամներ եւ սիրելի Հայեր, մեծարելու համար հայ ժողովուրդը եւ անոր հին ու փառաւոր մշակոյթը ։

այս Ֆրանսացիներուն սիրոյն եւ հաւատարմութեան, անկեղծ բարեկամութեան ու սիրոյ ժամադրութիւն ։

Հաւատարմութիւն եւ սէր հայ մշակոյթին հանդէպ ։

Արդարեւ, այդ մշակոյթը մեծարելու եկած Ֆրանսացի եւ հայ մտաւորականները անկարելին ի գործ դրին հասնելու համար այս ժամադրութեան ։

Հայ գրագէտներէն Կոստան Զարեան ու Նարդունին թերեւս իրենց պարտականութիւնն է որ կը կատարեն ։

Բայց ինչպէս չուրախանալ եւ չյուզուիլ այս Ֆրանսացիներուն սիրոյ նաեւ հաւատարմութեան ։

Ես իրաւունք չունի՞մ այս հաւաքոյթը կոչելու հաւատարմութեան ժամադրութիւն ։

Մարսիլիահայ գաղութին կողմէ իմ անհուն երախտագիտութիւնը կը յայտնեմ մեր մեծանուն հիւրերուն ։

Այս տարուան մեր հաւաքոյթը մասնաւոր կարեւորութիւն եւ փայլ կը ներկայացնէ, որովհետեւ կը տօնենք 25ամեակը Համազգայինին եւ Պէյրութի Ն. Փալանճեան ճեմարանին ։

Յարգանքի եւ երախտագիտութեան օր է այսօր ։

Երախտագիտութեան՝ մեր բոլորիս կողմէ, այս հրաշալի հայկական կազմակերպութեան հիմնադիրներուն ։ Յարգանք ուրեմն լուսաւոր յիշատակին հայ գրականութեան երկու պանծալի դէմքերուն, Լեւոն Շանթի եւ Նիկոլ Աղբալեանի ։

Յարգանք, լուսաւոր յիշատակին հայ ժողովուրդի միւս երկու հարազատ զաւակներուն, որոնք իրենց ամբողջ կեանքը ի սպաս դնելէ ետք իրենց ժողովուրդին, իրենց անունները սերտօրէն կապեցին Համազգայինին — Համօ Օհանջանեան եւ Գասպար Իփէքեան ։

Չենք ուզեր մոռնալ ողջերը ։

Յոբելենական յանձնախումբը երկու շընորհաւորական հեռագիրներ ուղղեց այսօր, մէկը Համազգայինի կեդր. վարչութեան, Պէյրութ, միւսը՝ Համազգայինի հիմնադիրներէն դեռ կանգուն ու բոլորիս սիրելի Վահան Նաւասարդեանին, Գահիրէ ։

Հայ մշակոյթի մեծարանքին նուիրուած այս հանդիսաւոր առիթով, անգամ մը եւս կոչ կ՚ընենք Ֆրանսահայ երիտասարդութեան բոլորուիլ հայ մշակոյթի շուրջ, սիրել զայն, սորվիլ մայրենի լեզուն ։

Այսպիսով աւելի մեծ մարդիկ կ՚ըլլաք դուք, սիրելի երիտասարդներ, աւելի լաւ Հայեր, աւելի լաւ Ֆրանսացի քաղաքացիներ ։

Ամփոփում Կ. Զարեանի ճառին. —

« Այստեղ ինձանից աւելի լաւ խօսողներ կան, ես միայն մի քանի խօսքով պիտի ողջունեմ այս ձեռնարկը ։

Մենք միշտ սկսած ենք եւ երբեք վերջացրած ։

Ճակատագիրը մեր առջեւը ձգել է արգելքներ եւ չենք կրցած ցատկել անցնիլ, այդ պատճառաւ էլ չենք վերջացրած ։

Չնայած դրան, հայ ժողովուրդը զարմանալի տոկունութեամբ ամէն բան ըրած է իր քաղաքակրթութիւնն ու մշակոյթը պահպանելու եւ զօրացնելու ։

Քառասուն դար կեանք ունեցող մեր ցեղը կանգուն է ։ Նա պահպանել է իր լեզուն, իր դպրոցը ։

Լ. Շանթն ու Աղբալեանը մշակոյթի տեւականացման համար հիմնել են ճեմարանը ։ Հայ դպրոցը ձեւաւորում, կազմում է հայ ոգին ։

Ֆրանսացի նշանաւոր գրագէտ Պարէսը Վենետիկի մեր վանքն այցելած պահէն, գրած է թէ՝ վանքը ոչ միայն կրթութեան վառարան մըն է, այլեւ հոգիի ձեւաւորման, կազմութեան հնոց մը ։

Մեր ապագան կախում ունի մեր դպրոցներէն » ։

Բրոֆ. Գ. Խաչիկեանի ճառէն. —

Քանի մը օր առաջ, կիրակի օր մը հոս հաւաքուած էինք Վասպուրականի հերոսամարտի տարեդարձը տօնելու ։ Այսօր «Մայրերու Օր»ուան զուգադիպութեամբ կը տօնենք հայ մշակոյթի հերոսամարտը, որուն դերակատարներն ու հերոսներն են ուսուցիչները ։

Հայ ժողովուրդը միշտ յարգանք մատուցած է կրթ. գործին, Վռամշապուհի, Ս. Սահակ Պարթեւի եւ Ս. Մեսրոպի օրերէն սկսեալ ։ Ոչ միայն հայ հարուստներն են որ զոհողութիւններ ըրած են մեր կըրթական գործին համար, այլեւ ամբողջ ժողովուրդը ։

Ապացոյց Լ. Շանթի օրով եւ անկէ վերջ, մինչեւ այսօր Ամերիկահայութեան լայն օժանդակութիւնը ։

Երեք հաստատութիւն՝ եկեղեցին, դպրոցը եւ ընտանիքը կրցած են պահել Հայուն գոյութիւնը ։

Հայաստանի մէջ պետութիւնն է որ կը տանի գործը, իսկ Արեւելքի մէջ տարագիր ու տեղացի Հայերը ։

Մեր բազմաթիւ վարժարաններուն մէջ, աչքառու տեղ կը գրաւէ Ն. Փալանճեան ճեմարանը ։

Կրթասիրութիւն, հաւատք եւ կամք, որոնց շնորհիւ կրցաւ հիմնուիլ եւ յարատեւել ճեմարանը » ։

Պ. Պալարը կարդաց բաւական երկար ճառ մը ։ Պատմականը ըրաւ «Քաիէ տիւ Սիւտ»ի եւ հայ ժողովրդի յարաբերութիւններուն ։ Պատմեց իր այցելութիւնը Եգիպտոս, Լիբանան, Սուրիա եւ Հայկ. այդ հոծ գաղութներէն իր կրած տպաւորութիւնները ։

« Ինչպէս Մարսիլիոյ, նոյնպէս վերը ակնարկած գաղութներուն մէջ, Համազգայինը կը հանդիսանայ նախախնամական կազմակերպութիւն մը, եզրակացուց Պ. Պալարը, այս մշակութային միութիւնը անհրաժեշտ շաղկապը կը հանդիսանայ հայ ցիր ու ցան ժողովրդի զանազան զանգուածները իրարու կապող ։

Այցելեցի ճեմարանը, լսեցի աշակերտներ եւ ուսուցիչները, ինչպէս եւ ծանօթացայ կեդրոնական վարչութեան անդամներուն հետ ։

Սքանչելի մարդիկ են, հոգեւին նուիրուած հայ մշակոյթին ։

Շատ անուններ պէտք է յիշէի այստեղ, կ՚առնեմ մէկ հատը միայն ։

Հաճոյք է ինծի համար, տեսնել Վահէ Սէթեանի նման զարգացած եւ նուիրեալ մարդիկ » ։

Տիկին Պալարի խօսքը. — Համակ զգացում եւ սրտագեղ խօսք էր Տիկին Պալարինը ։

Ան ի միջի այլոց ըսաւ «Այն վայրկեանէն երբ խմբագրատուն մտաւ Պ. Փօլատեանը, Նարեկի թարգմանութենէն քանի մը օր վերջ, անծանօթ եւ նոր աշխարհ մը բացուեցաւ իմ առջեւս ։

Անկէ, ինչպէս եւ մեր պտոյտի ընթացքին իմ տեսած հրաշալի Հայերէ ծանօթացայ ձեր պատմութեան, ձեր տառապանքներուն, ձեր լուսաւոր իտէալին ։

Ու ես սորվեցայ թէ ինչպէս հալածուած, չարչարուած փոքր ժողովուրդ մը կրնայ մեծագոյններուն հետ չափուիլ, իր մշակոյթով, իր հոգիով ։

Ժողովուրդի մը մեծութիւնը սիրելի Մարսէյլցիներ, իր թիւին մէջ չէ, այլ իր հոգիին ։

Ձեր պատկանած ժողովուրդը շատ մեծ է, հաւատացէք ինծի ։

Ես զայն տեսայ եւ համոզուեցայ » ։

Վերջին խօսողն էր Շ. Նարդունին ։

Բոլոր բանախօսները խոր տպաւորութիւն ձգեցին հանդիսականներուն վրայ եւ սրահէն հեռացան ուրախ եւ գոհունակ տրամադրութեամբ ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋ» ԻԹԵՐԹՕՆԸ (64)

ԳՈՐԾ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԺԹ.

— Այդ պարագային շատ միջոց պիտի չունենամ գրամեքենային վրայ աշխատելու ։

— Վնաս չունի ։ Այս ամբողջ գործը Փեկէթի խելապատակէն կ՚ելլէ ։ Մեռնելու ատենէն կ՚աշխատցնէ գլխ ։ Ձինքը Քէյփթաուն պիտի թողում ։

— Հո՞ս պիտի թողուք ։

— Այո, ուզածին պէս թող Րէյպըրնին հետեւէն վազէ ։ Անոր շատ լաւ կը յարմարի այդ գործը ։ Կ՚ուզէ՞ք գալ, Տիկին Պէտր արժանաւոր խնամակալուհի կ՚ըլլայ, երբեմն ալ կէս օր միջոց կուտամ ձեզի, որ պէտզի ոսկորի փնտռտուքով զբաղիք ։

— Շատ շնորհակալ եմ, Սըր Էօսթէյս, բաւ խոհեմաբար, բայց կը մտածեմ Տըրպըն մեկնիլ այս իրիկուն ։

— Օն, յամառ մի ըլլաք ։ Յիշեցէք որ շատ առիթ կայ Րոտեզիայի մէջ եւ դուք պիտի սիրէք զանոնք ։ Ամէն աղջիկ կը սիրէ առիթը ։

— Յածէն ցատկելու վա՞րժ են, հարցուցի խնդալով ։

Սըր Էօսթէյս վրաս նայեցաւ, խոր հառաչ մը արձակեց, յետոյ յարակից սենեակին դուռը բանալով՝ Փեկէթը կանչեց ։

— Սիրելիս, եթէ յետ միջօրէի քունդ առիր՝ քիչ մը աշխատէ, փոփոխութիւն մը կ՚ըլլայ ։

Դրան անցքին վրայ Փեկէթը երեւցաւ ։ Երկուքիս ալ խոնարհութիւն մը ըրաւ, գլխ տեսնելուն քիչ մը շփոթեցաւ եւ մելամաղձոտ ձայնով պատասխանեց ։

— Ամբողջ յետ միջօրէն ձեր յուշագրին մեքենագրութեամբ զբաղած էի, Սըր Էօսթէյս ։

— Լաւ, վերջ տուր մեքենագրութեանդ ։ Գնա Աշխատանքի Վերատեսչութեան գրասենեակը, կամ երկրագործական գրասենեակը, կամ Հանքերունը՝ եւ կամ նման ուրիշ գրասենեակ մը եւ խնդրէ իրենցմէ որ կին մը տրամադրեն ինծ, հետս Րոտեզիա տանելու համար ։ Սակայն պէտք է որ վճիտ աչքեր ունենայ եւ ձեռքս բռնելու մասին առարկութիւն չընէ ։

— Շատ լաւ, Սըր Էօսթէյս, կարող սըղագիր — մեքենագրուհի մը պիտի ուզեմ ։

— Խորամանկ մարդ է Փեկէթը, ըսաւ Սըր Էօսթէյս ։

Քարտուղարին մեկնելէն վերջ ։ Դրաւի կուզամ որ ծթռած մէկը պիտի բերէ, պարզապէս զիս կատղեցնելու համար ։ Մոռցայ ըսելու որ ոտքերն ալ գեղեցիկ պէտք է ըլլան ։

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱՐԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ Ընդհ. Դաշնակցութեան համագումարը որ բացուեցաւ անջի օր, Երեքշաբթի գումարեց իր երկրորդ նիստը: Երկու նիստերուն ալ քննուեցան աշխատաւորութեան վիճակին բարւոքման վերաբերեալ խնդիրներ եւ արտասանուեցան բուռն ճառեր: Վարիչներէն Ֆրաշոն, յարձակելէ ետք դրամատիրական դրութեան վրայ,—«կարելի չէ յուսալ ինկական բարւոքում մը այդպիսի երկիրներու մէջ» — քննադատեց Բանուորական Ուժի վարիչները որ «աշխատաւորական ճակատը կը տկարացնեն»: Յետոյ կոչ ըրաւ այդ ընկերվարական արհեստակցականին ու գործակցի Աշխատանքի ընդհ. Դաշնակցութեան: Ուրիշ ճառախօսներ ընդգծեցին արհեստակցականներու վարչական բարեփոխութեանց անհրաժեշտութիւնը, եւ դատապարտեցին այն իրողութիւնը թէ յաճախ քաղաքական նպատակներու կը ծառայեցուին աշխատաւորներուն արդար իրաւունքները:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ կառավարութեան տագնապը տակաւին լուծում մը չգտաւ: Սակայն քրիստոնեայ դէմոկրատներու խնդրանքին վրայ վարչապետ Շէլպա, որ կուսակցութեան վարիչներէն է, ընդունեց վատահութեան քուէի իր պահանջը յետաձգել, մինչեւ կառավարութեան մէջ նոր փոփոխութիւններ մտցնելը: Կառավարական մեծամասնութեան մէջ տարակարծութիւններ կան: Մինչ ընկերվարական դէմոկրատները եւ նախագահ Կրոնիքիի գլխաւորութեամբ քրիստոնեայ դեմոկրատներու ձախ թեւը կ'ուզեն նէննիական ընկերվարականներուն ձեռք տալ, կուսակցութեան աջ թեւը նախկին վարչապետ Բելլայի առաջնորդութեամբ կ'ուզէ համաձայնիլ թագաւորականներու հետ:

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ
Chartresի ՄԷՋ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Հայրապետական պատարագ պիտի մատուցանէ՝

ՀԱՅՐ Կ. Ծ. ՎԱՐԴ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

(Առաջնորդ Ֆրանսայի կաթողիկէ համայնքին):

Շարթրի պատմական Մայր Եկեղեցին մէջ:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցներու տարեվերջի հանդէսը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Սէրֆլը Կաթոլիքի մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, դպրոցի աշակերտներուն կողմէ, զանազան անակնկալներ:

Կը հրաւիրենք Վիէնահայ գաղութը:

Հանդէսին ընթացքին հանգանակութիւն տեղի պիտի չունենայ:

Մուտքը ազատ է:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի, Յունիս 26ին:

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան, Փարիզի շրջանի, Առնուվիլի, Շաւիլի եւ Փարիզի մասնաճիւղերուն կողմէ: Էֆուանի անտառին մէջ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, Rue Richer, Paris (9).
C. C. P. Paris 3630-66
Tél.: PROvence 64-90

Նոր հրատարակութիւններ եւ դպրոցականներու յատուկ նուէրի գիրքեր:

Հոմերոսի Ոդիսականը, պատկերազարդ, նոր թարգմ. 400 ֆրանք: Հերքիւլէսի քաջագործութիւնները, 75: Մանկութիւն, Ա. Ահարոնեանի 150: Մուշեղ Մամիկոնեան, Մ. Իշխան 120, Սանասար եւ Բաղտասար, Կ. Սասունի 200, Մանկապատում Ե. Տարօնեան 500, Մանուկներու բեմը. Ա. Գրաճեան (ընդարձակ հատոր, արտասանութիւն; տրամախօսութիւն, պատկերազարդ) 1200, Երբ կ'ապրէինք Ղ. Մելոյեան (իրական կեանքէ պատկերներ) 500, Ներաշխարհ Տիրան Չրաքեան (նոր տպագրութիւն) Պէյրութ 1955, գինը՝ 500 ֆրանք: Մանկութեան Յուշերէն, Վ. Փափազեան 120 ֆրանք:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԵՒ ԻՐ ՇՐՋԱՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Ա. ՑԱՆԿ

Պ. Արամ Թէրզիպաշեան	100.000
Տիկ. Արամ Թէրզիպաշեան	10.000
Տէր եւ Տիկ. Գագիկ Շալճեան	20.000
Պ. Յովհ. Խապիրեան	15.000
Տիկ. Զապէլ Մորըճոն	10.000
Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Մալաքեան	10.000
Տէր և Տիկ. Կարապետ Գրիգորեան	15.000
Տէր եւ Տիկ. Տֆթ. Քէչեան	10.000
Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէ	25.000
Կապ. Խաչ Մարսէյլի մասնաճ.	10.000
Պ. Ֆէրմանեան	15.000
Բարձր Հայքի Հայր. Միութիւն	10.000
Գումար	250.000

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Քօճապէկեան, Իգնատիոսեան, Եաղճեան եւ Մեսրոպեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ Պոլիս հանգուցեալ

ՅԱԿՈԲ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ

մահուան քառասունքի առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, 19 Յունիս, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ:

Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգող բարեկամները:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Երկու ամիսէ ի վեր սկսած է Յառաջի նոր շրջանի 11րդ տարին: Կը խնդրուի փութով փակել 954 – 955ի բոլոր անվճար բաժանորդագրութիւնները:

Յառաջի բաժանորդագրութիւնները կանխիկ ըլլալով, կը խնդրուի նոր շրջանի բաժնեգինները եւս ղրկել վարչութեանս:

ԱՅՍ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ

ժամը 20.45ին

ՇՕՓԷՆԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

252, *Rue du Fg. Saint - Honoré*. 252

Métro *Ternes*

Նուագահանդէս՝

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Նուիրուած իր գործերուն

Կը մասնակցին, Իրիս Պիւլպիւլեան (երգ), Մարի Քլէռ Ժամէ (տաւիղ), Ժաք Քասթանիէ (սրինգ), Փիէռ Լապատի (թաւ ջութակ), (Փարիզի սէնֆոնիք նըւագախումբէն):

Փարիզի հայկական երգչախումբը, որուն կը միանայ Անիէռ Պուա Քոլոմպի եւ Իսիի Նոր Սերունդի երգչախումբը:

Մեներգ, սենեակի երաժշտութիւն եւ խմբերգ:

Տոմսերու համար դիմել Պ. Պարսամեանի, 46 ռիւ Ռիշէ եւ երգչախումբին կեդրոնը, 14 ռիւ Փըթի, հեռ. Պօթ. 99.22:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած՝

Փարիզի Հայ Եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան հովանաւորած, Ժանթիյիի հայ դպրոցներու Կրթ. Մարմնին կողմէ: 18 Յունիս, Շաբաթ ժամը 20.30-ին, ֆրանսական քահանաներու սրահին մէջ 32 ռիւ Տանթօն, Կրէմլէն Պիսէթր:

Արտասանութիւն, երգ եւն., դպրոցի աշակերտութեան կողմէ, առաջնորդութեամբ իրենց ուսուցչին Պ. Խօսրով Վշտունիի: Փարիզահայ դերասանները կը ներկայացնեն ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐ, Յ. Պարոնեանի, ծիծաղաշարժ զաւեշտը, մասնակցութեամբ ՍԻՐՈՒՀԻ եւ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆՆԵՐՈՒ:

Կը մասնակցին՝ նաեւ Գ. Տէրվիշեան, Ն. Պշտիկեան, Գր. Վահան, Ա. Գմբէթեան:

Մուտքի գիներն են.— 200 եւ 150 Ֆր.:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԴԻՒՑԱԶՆԱԿԱՆ ՈՒՐՖԱՆ ԵՒ ԻՐ ՀԱՅՈՐԴԻՆԵՐԸ

Շուտով կը ծախուի նաեւ Ֆրանսա:

Դիմել Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆԻ,

38. Rue du Mesnil, Asnières (Seine)

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

1, Bl. du Nord, Le Raincy

19, Յունիսին, ժամը 15էն 22,

վարժարանին ընդարձակ սրահներուն եւ օդաւուն պարտէզին մէջ

Կազմակերպիչ յանձնախումբը ամէն միջոց ձեռք առած է, որպէսզի ներկաները ուրախ օր մը անցընեն:

ԵՐԳ, ՆՈՒԱԳ, ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ, ՊԱՐ

Վարժարանին բարեկամները յանձնախումբին տրամադրած են բազմաթիւ արժէքաւոր առարկաներ, որոնք պիտի բաժնուին ներկաներուն:

Փարիզեան շրջանի հայութիւնը հնարաւորութիւն պիտի ունենայ այդ օրը հաճելին միացնելու օգտակարին:

×

Դպրոցասէրի վարժարանին ամավերջի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ 3 Յուլիսին:

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի երեկոյ, Քառէ սրճարանին վերնայարկը: Նիւթ՝ Կարծիքներու փոխանակութիւն, Փարիզի Հայ. Եկեղեցիի վարչական ժողովի յառաջիկայ ընտրութեան առթիւ: Մուտքը ազատ է:

ՇՔԵՂ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Համա–Զարսանձագի Հայր. Միութեան:

Կիրակի, Յունիս 19ին ամբողջ օրը

Թռուա Լիւք, Ռէսթորան տէ Կոթ Մոնար հանրածանօթ օդաւուն եւ ընդարձակ պարտէզին մէջ:

Կը նախագահէ Ս. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Կը խօսի Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Առաւօտուն պուլի մրցում: Պուլ ունեցողներէն կը խնդրուի միասին բերել:

Գեղարուեստական ընտիր եւ ճոխ բաժին:

Երգ, արտասանութիւն, նուագ: անակնկալներ: Հայկ. եւ եւրոպական պարեր: Հայկ. պարերը փող ու թմբուկով:

Ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված (շիշ քէպապ):

Մուտքը ազատ է:

ԾԱՆՕԹ.— Առնել 7 թիւ հանրակառքը եւ իջնել վերջաւորութեան, Շէ Մառէն, Ռութ տէ Քլիվ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի, Ազգ. Տան մէջ, ժամը ճիշդ 21ին: Օրակարգ՝ պատգամ. ժողովի պատրաստութիւն: Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները անխտիր:

Հ. Յ. Դ. Սեւակ Ուս. խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, «Ահարոնեան» ակումբը: Կարեւոր օրակարգ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերուհիները, այս շաբաթ, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Ժանթիյիի դպրոցին սրահը: Հանդէսի տեղեկատուութիւն:

ՓԱՐԻԶ.— Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 15ին, Փլաս տ'Իթալի, քաֆէ Օ Քլէր տը Լիւնի վերնայարկը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ գտնուիլ:

ՍԵԲ. ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍ.ի համար ԲԱՅԱՌԻԿ կարեւորութիւն ունեցող ձեռնարկի մը առթիւ, իր գործօն եւ պատուոյ անդամները ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը չորսին, Իսիի Խրիմեան դպրոցը (2 Ռիւ տը լա Տէֆան):

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Վարչութեան անդամները եւ Ցոր. գործադիր մարմնի անդամները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին, այս չորեքշաբթի, ժամը 6.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խնդրուի միասին բերել նուիրատոմսերը, վերջնական հաշուեյարդարութեան համար:

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Խոհարարուհի մը Անտիյլի հանգստեան տան համար: Դիմել՝ Տօքթ. Վահրամ Չիլինկիրեանի՝

51, Boul. Voltaire - Tél.: Roq. 29-00

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ԵՒ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԵՂԱՆԱԿԻ ՓԱԿՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

CINEMA ROXY, 65, Rue Rochechouart (*Métro: Anvers, Barbès et Cadet*)

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՐԵԿՈՅ, ՅՈՒՆԻՍ 21ԻՆ ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 9ԻՆ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԶՈՒԱՐԹ ԵՒ ՇԷՆՇՈՂ ՕՓԷՐԷԹ

Ա Ր Շ Ի Ն   Մ Ա Լ   Ա Լ Ա Ն

Չորս արարուած

Բացառիկ մասնակցութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ԼԷՅԼԱ ԽԱՆԴԱՄԻՐՕՖ

ՏԻԿ. ՔԱԶԱՅՐ (Գիւլճօրահ) — ՔՆԱՐ ԱԶՆԱՒՈՐԵԱՆ (Խալա – Թելլի),

ՕՐ. ՄԱՐԿՐԻԹ ԱԴԱՄԵԱՆ (Ասիա) — ՄԻՇԱ ԱԶԱՆԱՒՈՐԵԱՆ (Ասկեար)

Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ (Վելի) — Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ (Սիւլէյման)

Թառխոթ ՍԷՅՐԱՆ — ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ (Սուլթան Բէկ)

Փրոֆ. ԱՊԱՇԻՁԷԻ աշակերտներով կազմուած վրացական պարախումբի մէջ՝

ԷԼԷՆ ԵՒ ԿԻ ԿԵԼԱՇՎԻԼԻ

Ժողովրդական գիներով, մուտքի տոմսերուն միակ կեդրոնատեղին.— Գրատուն Հ. Բալուեան՝ 43 Ռիւ Ռիշէ Փարիզ (9)

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 հատը 12 փր

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 16 ՅՈՒՆԻՍ • JEUDI 16 JUIN 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7700 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3111

ՊԵԼԿՐԱՏԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԷՆ ԵՏՔ

Պելկրատի սովետաեուկոսլաւ խօսակցութիւններէն ետք հրատարակուած միացեալ զեկոյցը խորհրդածութեան արժանի բազմաթիւ կէտեր կը պարունակէ։ Այդ արտայայտութեան առաջին ընթերցումը բաւական է համոզուելու համար որ խորհրդային պետերը ձեռնունայն կը վերադառնան Եուկոսլաւ մայրաքաղաքէն, ուր գացած էին «անառակ որդի»ն տուն հրաւիրելու ակնյայտ յանկութեամբ։

Զեկոյցը շատ տարտամ է ինքնին եւ կասկած չկայ թէ երկու կողմերու մասնագէտները բաւական գլուխ յոգնեցուցած են այդ ճղճիմ արդիւնքին հասնելու համար։ Առաջին իսկ օրէն յայտնի էր թէ — ու վերջնական զեկոյցը կուգայ հաստատելու այս պարագան — Եուկոսլաւները չեն ուզած աղմուկ բարձրացնել խօսակցութիւններու արդիւնքի մասին։ Այս պայմաններու մէջ, շատ հաւանական է որ շօշափելի ոչ մէկ արդիւնք կարելի եղած է ձեռք ձգել։

Զեկոյցին տարտամութիւնը Թիթոյի կողմէ տրուած ծանր հարուած մըն է Սովետներու արժանապատուութեան։ Արդարեւ, միացեալ յայտարարութեան առաջին մասին մէջ կ'ըսուի թէ երկու կառավարութիւնները համաձայնած են բնականոն վիճակ մը տալու համար իրենց յարաբերութիւններուն։ Միթէ Կրեմլ[illegible] պետերուն Պելկրատ այցելութեան [illegible]ղութիւնը բաւական չէ՞ր այդ հաւաստիքը տալու համար։

Երկրորդ մասին մէջ կը տրուին միջազգային գործակցութեան սկզբունքները, որոնք կը գտնուին Միացեալ Ազգերու ուխտին մէջ։ Կը յիշուին նաեւ Գերմանիոյ եւ Ֆորմոզայի խնդիրները, որոնց մէջ Եուկոսլաւները կ'աշխատին յանձնառութիւններու տակ չմտնել եւ բաւականանալ տարտամ բաղձանքներով, որոնք, շատ բնական է, Սովետներու ուզած ձեւով չեն արտայայտուիր։

Այս բոլորը ցոյց կուտան թէ Եուկոսլաւիա իր քաղաքականութիւնը չէ շրջած ի նպաստ Խ. Միութեան։ Այս եզրակացութեան կարելի է յանգիլ մանաւանդ այն հաղորդակցութենէն յետոյ, որուն համաձայն Պելկրատի անգլիական, ֆրանսական եւ ամերիկեան դեսպանները խորհրդաժողով մը պիտի ունենան Եուկոսլաւ կառավարութեան հետ։ Այս լուրը խոր գոհունակութիւն առաջ բերաւ արեւմտեան մայրաքաղաքներու մէջ, իբրեւ փաստ այն իրողութեան թէ Թիթոյի կառավարութիւնը զուր հաւաստիքներ չէր տուած արեւմտեան տէրութիւններուն թէ խորհրդային պետերու Պելկրատ այցելութիւնը ոչինչով պիտի փոխէ 1948ի խզումէն ի վեր Եուկոսլաւիոյ վարած քաղաքականութիւնը Ռուսիոյ հանդէպ։

Այժմ անհամբերութեամբ կը սպասուի Եուկոսլաւ եւ արեւմտեան խորհրդաժողովին, որուն ընթացքին շատ հաւանաբար Թիթօ լուսաբանութիւններ տայ Սովետներու իսկական մտադրութեանց մասին։ Այս լուսաբանութիւնները մեծ արժէք կը ստանան մանաւանդ այս օրերուն երբ կը պատրաստուի Զօրս Մեծերու հանդիպումը։

Շատ հաւանական է որ Չորսերու ժողովին, Կրեմլին առաջարկէ Գերմանիոյ չէզոքութիւնը, փոխարէնը խոստանալով իր ուժերը քաշել Արեւելեան Գերմանիայէն։ Արեւմուտքը երբեք մտադիր չէ գործելու այդ սխալը եւ շատ հաւանական է որ մերժէ այդպիսի սակարկութիւն մը։ Եթէ ճիշդ է որ Ռուսերը հեռացան Աւստրիայէն, նոյնքան ճիշդ է նաեւ այն իրողութիւնը որ Աւստրիոյ չէզոքացումով, Ռուսերը բաւական առաջացուցին չէզոքութեան ճակատը Եւրոպայի մէջ։

Խմբագրական ԱԶԴԱԿԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԵՐՄԱՆԵՒԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԻԱՑՄԱՆ ԽՆԴԻՐԸ ՉՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ

«Հարուըրտ Համալսարանի Պատուոյ Տօքթէօրի տիտղոսով, Մ. Նահանգները ապացոյց մը եւս կուտան թէ ձեզ որքան կը գնահատեն»։ Մ. Նահանգներու արտաքին փոխ–նախարար Հուվըր այս խօսքերով կը դիմաւորէր Գերմանիոյ վարչապետ Ատընաուըրը իր Ուաշինկթըն հասած պահուն։ Ինչպէս կը նախատեսուէր սակայն, Ատընաուըրի ճամբորդութիւնը պաշտօնական այցելութեան մը մասնակցելու չէր սահմանուած միայն։

Պիտի ունենար կարեւոր հանդիպումներ ամերիկացի վարիչներուն հետ։ Եւ խօսակցութեանց վերջաւորութեան ահա կը հրատարակուի գերմանեւամերիկեան յայտարարութիւն մը, որ հիմերը կը նետէ երկու երկիրներու միջեւ ընդարձակ համաձայնութեան մը։ Ինչ որ, դիւանագիտական տեսակէտէ, սպասուած արդիւնքէն բան մը աւելի է։ Արդէն պաշտօնական շրջանակներու ուշադրութեան առարկայ դարձած էր այն պարագան թէ Ամերիկայի արտաքին նախարար Տըլըս յանկանչական փութկոտութեամբ մը, վարչ. Ատընաուըրի Ուաշինկթըն ժամանումէն անմիջապէս ետք հանդիպում մը ունեցած էր անոր հետ, երբ նախապէս առաջին տեսակցութիւնը որոշուած էր շատ աւելի ուշ։ Յետոյ՝ «համերաշխութեան մթնոլորտի մը մէջ ժողովները յաջորդեցին իրարու», մասնակցութեամբ Մ. Նահանգներու նախագահ Այզընհաուըրի, վարչապետ Ատընաուըրի, արտաքին նախարար Տըլըսի եւ երկու երկիրներէն փորձագէտներու։

Գոյացած համաձայնութիւնը շեշտը կը դնէ առաւելաբար գերմանեւամերիկեան քաղաքական ներդաշնակ գործակցութեան մը վրայ, պարզելով երկու երկիրներու տեսակէտներուն նմանութիւնը։ Այսպէս, վարչապետ Ատընաուըր պիտի ընդունի Մոսկուա երթալու հրաւէրը սակայն պիտի չճամբորդէ Զօրս Մեծերու Ժընեւի ժողովէն առաջ, որուն քննելիք ամէնէն հիմնական խնդիրներէն մին պէտք է ըլլայ Գերմանիոյ միացումը։ Երկու երկիրները համաձայն են բացարձակ չընդունիլ Գերմանիոյ չէզոքացման մասին որեւէ մէկ առաջարկ, իբրեւ դրութիւն մը՝ որ չի համապատասխաներ Գերմանիոյ դիրքին։ Ուրեմն Գերմանիոյ գերիշխանութիւնը պահպանելու համար պէտք է ապահովութեան միասնական դրութեան սկզբունքը միշտ պահել։ Գերմանիա Ատլանտեան Ուխտի իր անդամակցութենէն բխած պարտաւորութիւններուն գործադրութիւնը պիտի արագացնէ, եւ ամերիկ. ուժերը պիտի մնան Գերմանիա։ Իսկ Գերմանիոյ միացումը միայն գերմանական խնդիր մը չէ, քանի որ անկէ կախում ունի միջազգային կացութեան բարւոքումը։ Այս ուղղութեամբ, բանակցութեանց համար շատ նպաստաւոր գետին մը գոյութիւն ունի այժմ, շնորհիւ Արեւմուտքի «ուժի քաղաքականութեան» զոր պէտք է շարունակել լարուած վիճակին վերջ տալու համար։ Համաձայնութեան այս հիմնական կէտերուն հետ, պէտք է յիշել նաեւ վարչապետ Ատընաուըրի յայտարարութիւնը ուր կ'ըսէ՝ «Գերմանիոյ չէզոքացումով պարապ մը պիտի ստեղծուի Եւրոպայի կեդրոնը, վտանգ մը՝ բոլորին համար ալ»։ «Անկարելի է չէզոքութեան մասին մտածել երբ Ֆրանսայի և Իտալիոյ մէջ համայնավար զօրաւոր կուսակցութիւններ կան», եւ երբ այդ պարագային «Խ. Միութիւնը կրնայ իր թաթը դնել ամբողջ Եւրոպայի վրայ»։ Վարչապետը աւելցուց թէ Մոսկուա կ'ուզէ ժամանակ շահիլ որովհետեւ իր արբանեակներուն խոստացուած յանձնառութիւնները ի վիճակի չէ կատարելու, երկրագործական եւ տնտեսական ծանր տագնապի մը մէջ գտնուելով։

Իրագէկներու կարծիքով Ատընաուըր գալ շաբթուան ընթացքին պիտի պատասխանէ Մոսկուայի հրաւէրին, սակայն պիտի շեշտէ այն պարագան թէ հրաւէրը ընդունիլը չի նշանակեր արեւելեան Գերմանիոյ իրաւական գոյութեան եւ Օտէր–Նայս սահմանին ճանաչումը։ Կը յիշեցնենք թէ Գերմանիոյ վարչապետը տակաւին հանդիպումներ պիտի ունենայ շաբթուան վերջը նախ Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Ամերիկայի արտաքին նախարարներուն հետ, Նիւ Եորք, յետոյ Լոնտոն՝ վարչապետ Էնթընի Իտընի հետ։

ԱՆԳԼԻՈՅ ԿԱՌԱԽՈՒՄԲԵՐԸ

ՎԵՐՍԿՍԱՆ ՇՐՋԱԳԱՅԻԼ

Տասնըվեց օրերու դանդաղ եւ դժուարին բանակցութիւններէ ետք, Անգլիոյ երկաթուղիի 67 հազար մեքենավարներուն եւ հնոցպաններուն գործադուլը վերջացաւ, համաձայնութիւն մը գոյացած ըլլալով երեքշաբթի գիշեր Տեսչութեան եւ գործատուներուն միջեւ, շնորհիւ Արհեստակցական Դաշնակցութեան (Թրէյտ Եունիըն) մշակած ծրագրին որ հիմ ծառայեց աշխատանքի նախարարութեան վարած բանակցութեանց։ Ընդունուած է ամսականներու յաւելման սկզբունքը, մասնագիտացած կարգ մը աշխատաւորներու համար, սակայն սակը տակաւին չէ որոշուած։ Եօթը օրէն բանակցութիւնները պիտի վերսկսին. գործատուները ընդունած են դատաւոր Մորիսի յանձնուած հաշտարարի դերը, եւ անոր տալիք վերջնական որոշումը պիտի գործադրեն։ Կը նախատեսուի որ գոյացած համաձայնութենէն երկաթուղիի կէս միլիոն աշխատաւորութեան միայն մէկ հինգերորդը պիտի օգտուի։ Կը սպասուէր որ այս գործադուլը ընկերային լուրջ անդրադարձումներ ունենայ, սակայն շնորհիւ Արհեստակցական Դաշնակցութեան եւ կառավարութեան համերաշխ ճիգերուն, վտանգին առաջքն առնուեցաւ, եւ խզում չգոյացաւ աշխատաւորութեան եւ իշխանութեանց միջեւ։

[illegible] թերթերը մեծ գոհունակութեամբ կը չէշտեն այս պարագան։ Առաջին էջերուն վրայ տպուած են մեծ նկարներ —երկաթուղիի պաշտօնեայ մը ձեռքը կանաչ դրօշակ, կամ վայրաշարժ մը որ մուխ կ'արձակէ — աւետելու համար Մայիս 29էն ի վեր տեւող տագնապին վերջաւորութիւնը։ Երէկ արուարձաններու կառախումբերը արդէն սկսան մասամբ բանիլ։ Սակայն երկար գիծերու վրայ շրջագայութեան վերակազմակերպումը պիտի աւարտի քանի մը օրէն միայն։ Ամէն պարագայի, փոխադրութեանց մասնագէտները կը յայտնեն թէ գործադուլը փորձով ապացոյցը տուաւ թէ ճամբաները կրնային մեծ չափով փոխարինել երկաթուղիները։

ՆԱԽԱԳԱՀ Էռիոյ ստացաւ խաղաղութեան միջազգ. մրցանակը, որ տրուեցաւ «յառաջդիմականներու» ձեռքով։ Շնորհակալութեան ճառին մէջ յայտնեց թէ պէտք չէ քաղաքական նշանակութիւն մը տալ այս վարձատրութեան։

ԹՈՒՆՈՒԶԻ Նոր Տէսթուր կուսակցութեան նախագահը Պուրկիպա, յայտարարութիւն մը ըրաւ եւ համայնավարութիւնը դատապարտելէ ետք, ըսաւ թէ «ընկերային բարեփոխութիւնները եթէ չկարենանք իրագործել, այլեւս չենք կրնար յանցաւոր բռնել գաղթապետական դրութիւնը, երբ ինքնավար ենք»։

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ

Փարիզի կրօնական ընկերակցութեան յանձնախումբի (ընտրուած 6 Դեկտ. 953ի ընդհ. ժողովէն) դիւանէն կը հաղորդեն թէ եկեղեցական ընտրութիւնները որ տեղի պիտի ունենային այս կիրակի, 19 Յունիս, յետաձգուած են Յուլիս 3ին։

Այն անդամները որոնք տակաւին չեն վճարած իրենց 1954ի տարեվճարները կրնան անձամբ կամ չէք փոստալով (Թիւ Փարիզ, 6761–25) վճարել զանոնք մինչեւ 26 Յունիս, 1955, եւ ներկայանալով եկեղեցի, ստանան յանձնախումբի դիւանէն իրենց քուէաթուղթերը։

ԽԱԼԷՏ ԷԼ ԱԶԸՄԻ

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ Ա. ՓԻՆԷԻ ՀԵՏ

Սուրիոյ արտաքին եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարար Խալէտ էլ Ազըմ տեսակցութիւն մը ունեցաւ առջի օր արտաքին նախարար Փինէի հետ։ Այս հանդիպումէն առաջ, ընդունուած էր նախ Հանրապետութեան նախագահէն, յետոյ վարչապետ Ֆոռի կողմէ։

Լաւատեղեակ շրջանակներու համաձայն, երկու երկիրներու արտաքին նախարարները կարծիքի փոխանակութիւններ ունեցած են Ֆրանքօ-սուրիական յարաբերութեանց մասին։ Սուրիոյ անկախութեան պահպանման պարագան, երկու երկիրներուն միջեւ տնտեսական եւ զին– [illegible] խնդիրները, ինչպէս նաեւ [illegible] թեյլին հակաֆրանսական շարք մը ձայնասփռումները, որոնց համար ինչպէս հաղորդած էինք Ֆրանսան բողոքած էր։

Ֆրանսական կիսապաշտօնական շրջանակներուն համաձայն, խօսակցութիւնները կատարուած են բարեկամական եւ փոխադարձ հասկացողութեան մթնոլորտի մը մէջ, ինչ որ կարեւոր կը նկատուի Ֆրանքօ-սուրիական ապագայ յարաբերութեանց համար։

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ խորհուրդը կարեւոր նիստ մը գումարեց երէկ, ուր պիտի քննուէին միջազգային կացութիւնը եւ Հիւս. Ափրիկէի խնդիրները։ Կարեւոր որոշումներ կը սպասուին, մանաւանդ Մարոքի մասին։ Արդարեւ, վերջին մահափորձէն ետք, զոր հաղորդած էինք առջի օր, Մարոքի համար շարք մը նոր միջոցներ անհրաժեշտ եւ հրատապ կը նկատուին։ Կը կարծուի որ կարգ մը բարձրագոյն պաշտօնատարներ ետ պիտի կանչուին, եւ պիտի նշանակուի նոր մարդպան մը Պ. Լաքոսթի տեղ։ Քազապլանքայի ոստիկանութիւնը պիտի վերակազմուի, իսկ քաղաքական ըմբռնումները արդիացնելու համար, Վարչական Բարձրագոյն Դպրոցէն նոր ելած երիտասարդ պաշտօնատարներ պիտի ղրկուին Մարոք։ Կացութիւնը փափուկ կը նկատուի այն պատճառով որ եթէ խռովութիւնները ծաւալին, պիտի դժուարանան լուծում մը գտնելու ջանքերը։

×Լըմէկըր – Տիւպրէօյի ահաբեկիչները տակաւին երեւան չհանուեցան, հակառակ ոստիկանութեան բացած մանրակրկիտ քննութեան։ Սակայն կը կարծուի որ ապահովութեան ընդհ. տեսուչը կարեւոր մանրամասնութիւններ երեւան հանած է։

ՊՈԼՍԱԿԱՆ թերթերու համաձայն, արեւելեան գաւառներէն եւ Իրանէն Քիւրտեր կը փախին դէպի Հայաստան։ «Տիւնեա» թերթը կը յայտնէ թէ անոնք մասնաւոր դասընթացքներու կը հետեւին, որպէսզի ետ վերադառնան իբրեւ լրտես։

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ Մ. Նահանգներու բացած զինուորական բացառիկ վարկերուն կէսը,— մէկուկէս միլիոն,— պիտի յատկացուի Թուրքիոյ, Փաքիստանի, Իրաքի եւ Իրանի զինուորական պէտքերուն։

(Շար.ը կարդալ Դ. Էջ)

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅԸ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ Է

Ը.

ԲԱՐԵՍԻՐԱԿԱՆ, ԿՐԹԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բարեսիրական Միութիւններ.— Առանց չափազանցութեան կրնանք ըսել, թէ Բարեսիրական Միութեանց տեսակէտով Ամերիկահայ գաղութը գաղթաշխարհի մէջ կը գրաւէ առաջին տեղը:

Յատկանշական ուրիշ գիծ մըն է նաեւ այն, որ բարեսիրական նպատակներու համար հաւաքուած գումարներ կը յատկացնեն բացառաբար Ամերիկայէն դուրս գտնուած վայրերու:

Բախտն ու պայմանները այնպէս են դասաւորուած, որ Ամերիկահայ ամենաչարքաշ եւ ծանր պայմաններու մէջ աշխատող եւ վաստկող գործաւորն անգամ կ'ունենայ հնարաւորութիւնը բան մը աւելցնելու իր աշխատանքէն եւ այդ յաւելեալ վաստակէն մէկ մասը յատկացնելու բարեգործութեան:

Նման նուիրատուութիւն աւանդական սովորութիւն է դարձած, նոյնիսկ ամենահամեստ գործաւորին համար, եւ այդ պարտականութեան գիտակցումով երջանիկ է ան:

Շրջագայութեանցս ընթացքին, ինծի հարցուցին տեղ մը, թէ «ի՞նչն էր պատճառը Ամերիկահայուն զոհաբերելու ընդունակութեան»: Մէկ պատասխան միայն կրնայի տալ,— պատճառը աւանդութիւնըն է:

Հայրենիքէն նոր գաղթած ու նոր վաստակի սկսած հայ գիւղացին, իր շրջապատէն ազդուած, առաջին շաբաթականին հետ կը վարժուի զոհաբերութեան:

Տարօրինակ պիտի թուի, երբ ըսեմ, թէ շատ անգամ, սովորական հաւաքոյթներէ եաք, հանգանակութիւն կամ նուիրահաւաքում տեղի չունենար, ժողովի վարիչները կ'ենթարկուին հարցաքննութեան.

— Ի՞նչպէս, այսօր հանգանակութիւն չկա՞յ:

Սակայն պէտք է գիտնալ, որ գաղութը կը ծերանայ եւ հետզհետէ կը պակսի նաեւ զոհելու տրամադրութիւնն ալ, պատմական այդ սերունդին հետ:

ՀԱՅ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ (ՀՕՄ). — Առանց չափազանցութեան կարելի է ըսել, թէ ՀՕՄը եւ Ամերիկահայութեան, եւ արտասահմանի ամենատարածուն կանացի կազմակերպութիւնն է: Կազմակերպուած է քառասունեւհինգ տարիներ առաջ եւ ճանչցուած, իբր բարեսիրական միութիւն, պետական շրջանակներէն, Ամերիկայի բոլոր նահանգներուն մէջ:

Մինչեւ վերջին պատերազմը՝ կը կրէր Հայ Կարմիր Խաչ անունը: Պաշտօնական շրջանակներ, մինչեւ այդ օրերը, որեւէ դիտողութիւն չունէին անոր անուան շուրջ: Օրինապէս, սակայն, ամբողջ երկրին մէջ այդ անունով միայն մէկ Միութիւն իրաւունք ունէր գործելու, Ամերիկեան Կարմիր Խաչը:

Ըստ հայկական բարի սովորութեան, պատերազմի ընթացքին, չփացած ու ծագումով չար հայ մարդիկ, կառավարութեան ուշադրութիւնը հրաւիրեցին այս կէտին վրայ եւ Հայ Կարմիր Խաչի պաշտօնական Մարմինները հարկադրուեցան նոր դիմումներ կատարել եւ փոխել ամէնուս համար սիրելի եւ աւանդական ՀԿԽ անունը:

ՀՕՄը այսօր նոյն սիրելի կազմակերպութիւնն է Ամերիկահայուն. բոլորը վարժուած են իր նոր անունին. կը գուրգուրան անոր վրայ. իր ձեռնարկները միշտ, նոյնիսկ ամենափոքր քաղաքներուն մէջ, կ'ունենան կատարեալ յաջողութիւն:

Որքան գիտեմ, ունի 2500է աւելի պաշտօնապէս արձանագրուած գործօն անդամներ, առանց հաշուելու Օժանդակները: Շատ քիչ թուով այր մարդիկ կան իր մէջ, անոնք ալ օժանդակի հանգամանքով:

ՀՕՄը ծաւալուն կազմակերպութիւն մըն է նաեւ իր ամբողջութեանը մէջ, հաշուելով նաեւ Ամերիկայէն դուրս գտնուող շրջանները իրենց շրջանային վարչութիւններով, որոնք զանազան անուններու, Կարմիր, Կապոյտ, Գթութեան Խաչ անուններով, իբրեւ կազմակերպութիւն կապուած են Ամերիկահայ Կեդրոնական Վարչութեան: Գաղթաշխարհի մէջ տասը հազարէ աւելի անդամներ կը հաշուէ:

Իւրաքանչիւրը իր տեղին մէջ կը գործէ նոյն ծրագրով եւ նոյն կանոնագրով, կատարեալ կազմակերպութեան մը վայել կարգապահութեամբ:

ՀՕՄը ամէն տարի կանոնաւոր կերպով կ'ունենայ իր ընդհ. պատգամաւորական ժողովը, ուր կը հաւաքուին Ամերիկայի բոլոր կողմերէն մասնաճիւղերու պատգամաւորներ, ինչպէս նաեւ արտասահմանեան պատուիրակներ, որոնք շատ քիչ անգամ անձամբ, յաճախ ձայնատուութեամբ կը մասնակցին:

Քննութեան կ'առնուի միամեայ գործունէութիւնը. նոր պիւտճէ կը քուէարկուի եւ մեղուաջան աշխատանքի նոր շրջան մը կը սկսի ամէն աշնան, ՀՕՄի իւրաքանչիւր մասնաճիւղին համար:

Ամերիկահայ երիտասարդուհիներու նոր սերունդը իր տասնէ աւելի մասնաճիւղերով կ'անդամակցի այս Միութեան: Երիտասարդներու այս մասնաճիւղերը հրաշալի կանոնաւորութեամբ իրենց միամսեայ ժողովները կ'ունենան, կատարեալ կարգապահութեան մէջ:

Տարուան սկիզբէն իսկ կը գծեն իրենց միամեայ գործունէութեան ծրագիրը: Հաւաքական գիտակցումի քնքշութեամբ եւ ամերիկեան կարգապահական ոգիի բծախնդրութեամբ կէտ առ կէտ կը գործադրեն զայն.

Պիտի զարմանաք, երբ ըսեմ, թէ առանց բացառութեան, մեծ ու փոքր բոլոր մասնաճիւղերն ալ ամէն պատգամաւորական ժողովի կը ներկայանան, հարիւր տոկոսով լրացուցած իրենց նիւթական պարտաւորութիւնները:

ՀՕՄի գործունէութեան դաշտը յայտնի է ամէնուն,— հասնիլ աղքատին, հիւանդին, որբին, պնակ մը կերակուրին, ի մասնաւորի արտասահմանի վարժարաններուն: Ամէն տարի, կանոնաւոր կերպով եւ առանց յապաղումի, դրամական առաքումները կ'ըլլան, մեծ բաց մը գոցելով օժանդակութեան կարօտ արտասահմանեան դպրոցներու պիւտճէին մէջ: Բացի նախակրթարաններէն, Պէյրութի Նշան Փալանճեան ճեմարանը եւ Հալէպի Քարէն Եփփէ ճեմարանը կը ստանան որոշ յատկացում ամէն տարի:

Իբրեւ միութիւն՝ ՀՕՄը իր կանոնագրով կատարելապէս ժողովրդավար կազմակերպութիւն է. հաւատացող՝ ժողովրդավար կարգերու: Ամէն անդամ միայն մէկ քուէ ունի:

Իւրաքանչիւր մասնաճիւղ, վերջին տասնեակ մը տարիներուն, Կեդր. վարչութեան վճարած գումարէն ետ կը ստանայ 20–25 տոկոս, տեղական վարժարաններու համար: Որքան ալ անբաւարար իրենց էութեան եւ գործունէութեանը մէջ, Ամերիկահայ ազգային հաստատուծի դպրոցներու մեծագոյն մասը կը գտնուի հսկողութեանը տակ ՀՕՄին:

Առանց չափազանցութեան կրնանք ըսել, որ, եթէ չըլլար ՀՕՄը, պիտի չունենայինք մեծ մասը դպրոց կոչուած այն ծաղկոցներուն Ամերիկայի մէջ, որոնք հայ այրուբենը սորվեցնելով մեր փոքրիկներուն կը ջանան փոքր չափով սատարել հայապահպանման գործին:

Այս դպրոցները, բնականաբար, անբաւարար՝ իրենց բովանդակութեամբ, ծրագրով, աշակերտներու թիւով, մանաւանդ ուսուցչական կազմով, յամառ ուշադրութեանը առարկայ են ՀՕՄի հայ կնոջ, որ ազնուաջան աշխատանքով եւ հազար դժուարութեամբ կը ճգնի պահել այս քանն ալ:

Հոս կ'ուզեմ կանգ առնել, վերջին տարիներուն չեշտուած երեւոյթի մը վրայ, հայ կնոջ արտասահմանեան վարժարաններուն օժանդակելու առնչութեամբ: Ամերիկահայ կինը մէկ կողմէն ՀՕՄի միջոցով լծուած է աշխատանքի, ի միջի այլոց, հասնելու համար արտասահմանի հայ դպրոցներու կարիքներուն, մինչդեռ, միւս կողմէն՝ իր զաւակները, դպրոցի պակասէն, իր քթին տակ, տան մէջ, կ'ուծանան, կ'այլասերին:

Դժուար լուծելի եւ գլխու պտոյտ պատճառող հարց մը, հայ ծնողքին, մասնաւորաբար հայ մօր համար: Տեսակ մը բարի նախանձ ծնած է իր մէջ, իր ալ դպրոցը ունենալու քիչ մը աւելի լաւ, աւելի պատրաստուած ուսուցիչներով եւ ինչու չէ, նաեւ Ամերիկահայ Միջնակարգ Դպրոց մը:

Այս երեւոյթին ականատես եղանք շատ մը տեղեր, մասնաւորաբար վերջերս Պէյրութի Նշան Փալանճեան ճեմարանի 25–ամեայ Յոբելեանի ձեռնարկներուն առիթով:

Մայրերը կ'ըսեն,— կ'աշխատինք, տարիներէ ի վեր գումարներ կը յանձնենք արտասահմանեան դպրոցներու, Հայը Հայ պահելու համար, մինչդեռ մերինները կ'ուծանան, կը կորսուին, ա'լ քիչ մըն ալ մենք մեզի, մերիններուն համար պէտք է մտածենք...:

Նոր շարժում մը, նոր կիրք մը արթնցած է Ամերիկահայուն մէջ:

Ան ալ, եւ իրաւամբ, այս անգամ արտասահմանէն կ'ակնկալէ առնուազն բարոյական օժանդակութիւն:

Ուշադրութեան եւ լուրջ նկատառման կը կարօտի այս հարցը: Հայ կինն է խօսողը, հայ մայրը՝ այս հարցին հեղինակը, պատասխան կ'ուզէ:

Իր այս բազմապիսի աշխատանքներուն առընթեր ՀՕՄը ունի նաեւ ինքնազարգացման ձեռնարկներ: Դասախօսութիւններ, գեղարուեստական ձեռնարկներ եւն:

Իր ամենակարեւոր ձեռնարկը ՀՕՄի պարբերաթերթն է:

Կը ճանչնամ տասնեակ տարիներէ ի վեր ՀՕՄի անդամ բազմաթիւ հայ կիներ, որոնք այս Միութեան շնորհիւ աւելցուցին իրենց հայերէնի պաշարը եւ հանրային գործունէութեամբ ինքնադաստիարակուեցան:

Մեղանչած չեմ ըլլար, երբ ըսեմ, թէ գրել կարդալ գիտցող հայ կիներու թիւը Ամերիկահայոց մէջ շատ աւելի մեծ է, քան այր մարդոց: Դ.

(Շար.) Կ. ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

●

Համազգայինի եւ անոր անմիջական դըրական արդիւնքը եղող Փալանճեան ճեմարանի 25ամեայ յոբելեանը պատշաճ հանդիսութեամբ տօնուեցաւ Մարսիլիոյ մէջ:

Իսկապէս Մարսիլիոյ համար հազուադէպ պերճանք մըն է, մէկէ աւելի ականաւոր դէմքեր համախմբել ոեւէ տօնակատարութեան շուրջ: Այս կիրակի մեզի առիթը տրուեցաւ, հայ թէ օտար բանախօսներ ունկնդրելու, որոնք լաւագոյնս բացատրեցին օրուան նշանակութիւնը եւ անոր հրամայական պահանջները, մասնաւորաբար կրթական մարզին մէջ:

Յարգելի բանախօսները, գրաւոր թէ բերանացի, առանձնայատուկ ոճով, ճարտարօրէն պատկերացուցին եւ փաստեցին թէ, ամբոխը չէ որ կրնայ ազգի մը մշակոյթը փրկել, որով էականը որակն է եւ ոչ թէ քանակը: Իսկապէս կը տարուիմ խորհիլ որ Ե. դարուն հայութիւնը 10–20 մտաւորական չէր հաշուեր եւ սակայն, այդքանը միայն բաւական եղած է սերունդէ սերունդ փոխանցելու մեր ազգային արժէքները:

Այսօր, որպէսզի չտխրինք կտրել այդ երկարող ամուր շղթան, մենք ալ աւելի քան երբեք պէտք ունինք ընտրեալներու, որոնք կարող ըլլան մեր արժէքներուն գիտակցութիւնը ներշնչել յաջորդող սերունդներուն: Ներկայ աննպաստ պայմաններով պիտի կարենա՞նք յաջողիլ մեր առաքելութեան մէջ, դժուար է վճռական պատասխան մը տալ, առանց ներկայ եւ գալոց սերունդներուն խօսքին, որպէսզի համոզուինք որ իրենք մտադիր չեն տապանաքար դնելու հայկական փառաւոր անցեալին եւ անոր հոյակերտ մշակոյթին վրայ: Կը մաղթենք ու կը սպասենք որ նորահաս սերունդը այս ստիպողական պահանջին ծանրութեանը գիտակցի եւ մտային ու հոգեկան պայքարի պատրաստ կամաւորներ ներկայացնէ մեզի: Այս պահանջը սակայն, պարտք մը կը ծանրացնէ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՄԱՆԱՍԸ

Բ.

Չէ, պէտք էր ապրիլ տակաւին ու տոկալ, չար բախտը ժպիտով մը դիմագրաւելով:

Բայց կինը աւելի խորամանկ եւ անխիղճ՝ հասաւ իր նպատակին:

Գնաց գտաւ այն երիտասարդը, որ իր գլուխը դարձուցած էր: Առանց խպնելու յղի մնաց անկէ:

Քաղաքակրթուած երկիր չէ՞նք, ազատութիւն չէ՞ ամէնուն համար: Չէ՞ որ «սէրը ամէն բանէ վեր է» կը լսենք օրն ի բուն, «կապանք չընդունիր»:

Ու ներկայացաւ Մանասին:

— Յղի եմ, ըսաւ, այսինչ մարդէն, հիմա ամուսնալուծում կ'ուզե՞ս թէ ոչ...

Մանասին խելքին պիտի գար: Ա՞յս էր Եւրոպան: Այսպէ՞ս էր կրթուած, յառաջացած երկիրը: Հոս հասնելու համա՞ր էր իր այնքան տարիներու տքնութիւնը:

Ամուսնալուծուիլ, կամ տոկա՞լ տակաւին զաւակին սիրուն:

Բայց ի՞նչպէս ապրէր առտու – իրիկուն կնոջ մը հետ, որուն մեղքը հետզհետէ կը մեծնար ու աչքի կը զարնէր: Կամ ի՞նչպէ՞ս քանդէր իր ընտանեկան բոյնը, զոր այնքան սիրով եւ աշխատանքով կառուցած էր: Ինչպէ՞ս զրկէր իր զաւակը մայրական խնամքէն կամ հայրական գորովէն:

Բայց այլեւս անօգուտ էր իր կնոջ փափաքին ընդդիմանալ: Ընտանեկան կեանքը հետզհետէ անտանելի կը դառնար: Ու Մանաս ի վերջոյ տուաւ իր համաձայնութիւնը:

Փաստաբան, դատարան, վճիռ, համոզել, անուշի կապել: Խրատական մէկուն եւ միւսին, նիւթական կարգադրութիւններ, ի վերջոյ ամուսնալուծուեցաւ, երբ քանի մը շաբաթէն երկրորդ զաւակը կը ծնէր, աղջիկ մը:

Օրէնքը Մանասը ճանչցաւ իբր օրինական հայր եւ իրեն պարտադրեց կենսաթոշակ վճարել կնոջ եւ երկու մանկիկներուն համար:

Հարուածը շատ ծանր էր: Աշխարհի մէջ անիրաւութեան տեղեակ էր Մանաս:

Պզտիկուց, տեսած, զգացած էր, փորձով գիտէր: Բայց օրէնքի ուժով ինչպէս կարելի էր իր տունը քանդել եւ այսպիսի անիրաւութիւն մը գործել, երբ դուռ – դըրացի, ամէն ոք գիտէր այլեւս որ երկրորդը իրմէ չէր:

Բայց ի՞նչ կարելի էր ընել, օրէնքն էր տրամադրողը:

Գ.

Նոր ամիսներ անցան: Հետզհետէ հրապարակէն քաշուեցաւ Մանաս: Ալ զինքը գրեթէ բնաւ չէինք տեսներ: Աջէն ձախէն, իր դրացիներէն կը տեղեկանայինք իր պատմութեանը, կամ պատահաբար փողոցը կը հանդիպէինք իրեն:

Հազիւ կը պատասխանէր մեր «բարեւ – Աստծու բարին»ին: Միշտ աճապարուած կը ցուցնէր ինքզինքը, չէր ուզեր խօսքի բռնուիլ ու պատրուակ մը կը գտնէր գլուխը առնել քալելու համար:

Առաջուան Մանասը չէր այլեւս: Անկումը սկսած էր:

Հետզհետէ նուազ աշխատեցաւ, նուազ շահեցաւ: Բարեկամներ, ծանօթ յաճախորդներ մէջ մտան: Խրատեցին, քաջալերել ուզեցին, անօգուտ էր:

Ալ գրեթէ յաճախորդ չունեցաւ: Բայց օրէնքի ուժով, կենսաթոշակները կը բանէին տակաւին:

Ինքնաշարժը ծախած էր արդէն, կահկարասիներն ալ ձեռքէ հանեց: Քանի մը հազար Ֆրանք խնայողութիւն ունէր դրամատունը, ուր կ'երթար երբեմն դրամները քաշելու: Դրամատան ճամբան «Ջուրի ճամբայ» եղաւ ժամանակ մը: Օր մըն ալ լսեցինք որ խանութը ծախեր է:

Ի՞նչ ընէր, սիրտը գործին չէր այլեւս: Ձեռքերը գործիք չէին բռներ, միտքը ուրիշ տեղ էր:

Չէ, առաջուան Մանասը չէր այլեւս: Կը տեսնէինք ատիկա, երբ փողոցը իրեն կը հանդիպէինք:

Կաշիէ հնամաշ ժաքէթին տակէն գունաւոր շապիկը կ'երեւար, միշտ նոյնը ամիսներէ ի վեր, օձիքը մատ մը իւղ: Փսփսուքներ կ'ըսէին որ ալ բնաւ չէր լուացուեր: Արդէն մէկ ակնարկը կը բաւէր տեսնելու համար ատիկա:

ՊԱՐԳԵՒ ՆԻԿՈԼԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄԱՅԻՍ 28Ը տօնուած է Նիկոսիոյ մէջ (Կիպրոս) մեծ հանդիսութեամբ եւ ճոխ յայտագրով մը։ Խօսած է Ամերիկայէն Նիկոսիա գտնուող Յակոբ Խաչմանեան, որ պանծացուցած է Մայիս 28ի պատմական Թուականը։ Արտասանութեան և նուագի ճոխ բաժիններէն ետք, ներկայացուած է կենդանի պատկեր մը, բաղկացած երեք մասերէ — Ա.— Սգաւոր Մայր Հայաստանը ներկայացնող աղջնակ մը, նստած աւերակներու ու դիակներու վրայ, Բ.— Յեղափոխական Փետայիններու վրէժխնդրական անցքը, որոնց աչքերուն մէջ կը շողար ազատութեան լոյսը, Գ.— Հայաստան ոտքի է, յարութիւն առած աւերակներու մէջէն, յաղթական կ՚անցնին յեղափոխականներ պանծալի եռագոյնը իրենց ձեռքը, ինչպէս եւ եօթը դեռատի աղջիկներ, որոնց կուրծքերուն վրայ գրուած է Մայիս 28 :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ զանազան քաղաքներուն մէջ կան բաւական թիւով Հայեր։ Աթլէթ՝ Յոպպէի եւ Հայֆայի երկաթուղագծին մօտ, հայկական գիւղ մըն է ուր կան 30 հայ ընտանիքներ, Շահէ աբեղայ Սվաճեան որ հովուական այցելութեամբ հոն գացած պատարագած է տունի մը մէջ եւ թելադրած որ եկեղեցի մը շինեն։ Նազարէթի մէջ մօտ 150 անձ կայ։ Գաղութը շատ հին չէ եւ կ՚ըսուի թէ կարգ մը արաբ մեծ ընտանիքներ նախկին Հայեր եղած են։ Եկեղեցի եւ դպրոց չունին, նորակազմ վարչութիւն մը կայ որ կ՚աշխատի հայկ. մթնոլորտ ստեղծել եւ ունենալ մատուռ եւ ծաղկոց մը :

Տեղական Ղպտի վարդապետը տրամադրած է իր նորակառոյց մեծ Ս. Աւետման եկեղեցին պատարագելու։ Ներկայ եղած են Տիբերիայէն, Հայֆայէն եւ այլ տեղերէ ալ Հայեր գացած են։ Ներկայ եղած են նաեւ Նազարէթի Ղպտի եւ Արաբ քրիստոնեաներ :

ԾԱՆՕԹ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆ Ս. Սարունի Պուքրէշ վերադարձած է, ինչպէս կը գրեն Ռումանիայէն Պէյրութի «Ազդակ»ին։ Ս. Սարունի ալ 1945ին աքսորուած էր Ռումանիայէն եւ տասը տարիէ ի վեր որ եւ է լուր չկար իրմէ։ Սարունիի եղբայրը որ նոյնպէս միասին աքսորուած էր վերադարձած չէ եւ իրմէ որեւէ լուր չկայ :

ՊՈԼՍՈՅ Ս. ՓՐԿԻՉ հիւանդանոցին հիմնարկութեան 123րդ տարեդարձի հանդիսութիւնը մեծ շուքով կատարուած է պատրիարքին նախագահութեամբ։ Հանդիսաւոր հոգեհանգիստ պատարագ տեղի ունեցած է Գալէպ Ցարութիւն Ամիրա Պէզճեանի յիշատակին։ Պոսթընի օժանդակը այս տարի երեսուն հազար տոլարի նոր արշաւ մը պիտի բանայ Մայրանոցի շինութեան համար :

ԸՆԿԵՐ ԵԴՈՒԱՐԴ ՍԱՀԱԿԵԱՆ (Ամերիկայէն), Հայկ. Դատի Յանձնախումբի նախագահը, որ Գահիրէ կը գտնուի, Յունիս 2ին տեսակցութիւն մը ունեցած է արաբական աշխարհի քաղաքական առաջնորդ դէմքերէն եւ Լիբանանի նախկին վարչապետ Ապտուլլահ պէյ Եաֆիի հետ։ Ան հետաքրքրուած է Ամերիկահայութեան վիճակով եւ տեղեկութիւններ քաղած Հայկ. Դատի Յանձնախումբի գործունէութեան մասին։ Յայտնած է նաեւ թէ Լիբանանի կառավարութիւնը կը շարունակէ մասնաւոր հոգածութեամբ հետեւիլ Հայկ. կեանքին Լիբանանի մէջ, որովհետեւ Հայ ժողովուրդը կը հանդիսանայ հոն իբրեւ օգտակար տարր, որ իր ձեռներէցութեան ոգիով եւ մշակութային ճիգերով միշտ սատար հանդիսացած է ու կը հանդիսանայ Լիբանանի վերելքին եւ բարգաւաճման։ Եաֆի պէյ փափաք յայտնած է որ ընկեր Ե. Սահակեան այցելէ Լիբանան :

ԿԵՍԱՐԻՈՅ մէջ մեծ հանդիսութեամբ կատարուած է Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի Ելն ի Վիրապէ տօնը։ Այս քաղաքին մէջ կայ 250 տնուոր հայութիւն Կեսարիոյ Թաղ. Խորհուրդին, հոգեւոր հովիւ Հայկազուն Ա. քահանայի եւ Պոլսոյ պատրիարքին միջեւ բանակցութիւններ կը կատարուին, կառավարութեան արտօնութեամբ գոնէ իբրեւ մանկապարտէզ վերաբանալու Կիւմիւշեան վարժարանը, որպէսզի փողոցները թափառելէ փրկուին նորահաս մանուկները :

ՊՈԼՍՈՅ պատրիարքին Պուիք 955, շքեղ ինքնաշարժ մը նուիրած է Ամերիկահայ համայնքը :

ՏԻԿԻՆ ՃՈՐՃԻԱ Թադուհի Պարտիզեան մասնակցած է այս տարի Ամերիկայի ընկերային գործիչներու համագումարին, իբրեւ Սան Ֆրանչիսկոյի միջազգային կաճառին ներկայացուցիչը :

ԸՆԿ. Յ. ՔԱՐԵԱՆ եւ տիկինը՝ Լոս Անճըլըսի ղեկավար ընկերներէն եւ Հայ. Կրթ. Հիմնարկութեան ընդհ. քարտուղարը ինքնաշարժի ծանր արկած մը ունեցած են։ Ընկեր Յ. Քարեանի աջ ոտքը կոտրած է, իսկ տիկինը ծանր վէրքեր ստացած, ինչպէս կը գրէ «Հայրենիք» : Սրտագին ու արագ ապաքինում կը մաղթենք մեր սիրելի ընկերոջ եւ իր տիկնոջ :

ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ Մեսրոպ Հապոդեան, Աբբահայրը Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան Մ. Նահանգները գացած է ուր պիտի այցելէ Մխիթարեան տուները, Ուսթըրթառն եւ Լոս Անճէլըս եւ պիտի ուսումնասիրէ Ամերիկահայ նոր սերունդին հայեցի կրթութեան հարցը :

ՃՈՐՃ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ գրած է գիրք մը որ իր ինքնակենսագրութիւնն է եւ բաղկացած 600էջերէ։ Գիրքը կը կոչուի «Սոնկ-օֆ Ամերիկա», որուն ամփոփումը լոյս պիտի տեսնէ «Րիտըրս Տայճէսթ» գիրքերու բաժնին մէջ։ Հատորը գրուած է անգլերէն, բայց հայերէն թարգմանութիւնը եւս լոյս պիտի տեսնէ :

ՄԱԿի տարագիրներու մարզպան Տոքթ. Կէյթըն Ժ. Վանհէյվըն Կէօրհարտի հետ տեսակցութիւն մը ունեցած է ԱՆԶԱՅԻ նախագահ Ճորճ Մարտիկեան, հայ տարագիրներու հարցի մասին։ Ան լաւատեղեակ է հայ տարագիրներու վիճակին եւ խոստացած է կարելի օգնութիւնը բերել :

× Պ. Թ. Ալթունեան (Լոնտոնէն) կը մասնակցի ՄԱԿի բանուորական ժողովներուն, իբրեւ ներկայացուցիչ Իրաք փեթրոլիում ընկերութեան :

2250 ՈՍԿԻ հանգանակուած է Ալեքսանդրիոյ մէջ Մայիս 28ի տօնակատարութեան ընթացքին, ի նպաստ Ռամլէի շրջանին մէջ Ցառաջդիմական Մշակութային Միութեան ակումբին հող գնելու եւ սեփական շէնքի շինութեան, Խօսած են ընկերներ Սահակ Տէր Թովմասեան, Բիւզանդ Չէքիճեան եւ Յովհաննէս Յովհաննէսեան :

ՏՈՔԹ. ԿՈՐԻՒՆ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ-Էմփորայի (Մ. Նահանգներ) մէջ նուրբ եւ դժուարին գործողութիւն մը կատարած է փրկելով կեանքը եօթնամեայ աղջնակի մը։ Հարսանիքի հետեւանքով փոքրիկին սիրտը դադրած էր գործելէ։ Առանց վայրկեան կորսնցնելու բժիշկը ճեղք մը կը բանայ կողքէն եւ կը գետեղէ թքա — fէօօմի գործիքը արուեստական շունչ տալով։ Փոքրիկին սիրտը կանոնաւոր գործել կը սկսի։ Տոքթ. Կորիւն զաւակն է ողբացեալ [illegible] ուսուցիչ Արամ Նիկողոսեանի :

Պ. ԼՈՒԻ ՄԱՐԷՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

★

Ֆրանսական կաճառին անդամ եւ նախկին նախարար Պ. Լուի Մարէն անցեալ հինգշաբթի, Պրէժոնի մրցանակի կոմիտէին հրաւէրով դասախօսութիւն մը կատարեց Պ. Նուրհան Ֆրէնկեանի բնակարանին մէջ։

Մեր ծերունազարդ բարեկամը որ ժամանակին ճամբորդած էր Հայաստան եւ ճանչցած Հայերը, խոր համակրանքով եւ խանդաղատանքով ժամէ մը աւելի խօսեցաւ Հայաստանի աշխարհագրական դիրքին, բնական առաւելութիւններուն, ընկերական ու ընտանեկան յատկութիւններուն եւ բարոյական առաքինութիւններուն վրայ։ Իր խօսքը վերջացուց յոյս եւ հաւատք յայտնելով թէ Հայաստան օր մը պիտի տիրանայ իր ցանկութեան, Արարատի ստորոտը հաւաքելով իր բոլոր զաւակները, ինչ որ արդարութիւն մը պիտի ըլլայ իր այնքան տառապանքներէն վերջ։

Մեր վաղեմի բարեկամին այս գեղեցիկ դասախօսութիւնը երկարատեւ ու համակրական ծափերով ողջունուեցաւ :

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՆԿԱՐԻՉ ԺԻՐԱՅՐ ՕՐԱԳԵԱՆ որ ծանօթ է իտալական շրջանակներուն մէջ, վերջերս ցուցահանդէս մը սարքած է Հռոմի մէջ սեւ — ճերմակ նկարներու։ Իտալացի դժուարահաճ քննադատներ գովեստով խօսած են իր մասին։ Նախօրէի «Ռոմա» օրաթերթի քննադատներէն Ժիրաչէ զայն դասած է Իտալիոյ ամէնէն մեծ նկարիչներուն կարգին։ Հռոմի Թանգարանին Կալերիա Քոմունալէ տ՚Արթէ Մօտէրնան գնած է իր մէկ նկարը, որ կը ներկայացնէ ծերունի այր մը եւ կին մը որոնք խորոված շագանակ կը ծախեն փողոցին մէջ։ Օրագեան ծնած է Պոլիս եւ ուսումը առած Փարիզ եւ Հռոմ։ Մօտ ատենէն Օրագեան պիտի տայ նաեւ իւղաներկ նկարներու ցուցահանդէս մը :

ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ «Անուշ»ը որ յունարէնի թարգմանուած էր, որոշուած է յունարէնով ներկայացնել յունական բեմերուն վրայ։ Առաջին անգամն է որ Հայ ժողովրդական գուսաներգութիւն մը կը թարգմանուի յունարէնի :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԵՐԻԶԱ ԵՒ ԵԿԵՂԵԱՑ ԳԱՒԱՌ (պատմական համագրութիւն), Ա. հատոր։ Գրեց Յ. Քիւրտեան։ Տպ. Ս. Ղազար, Վենետիկ, 1953։

ՄԻ ՍԵՐՈՒՆԴ, Գրեց՝ ՋՕՐԱ ՍԱԳԻՆԵԱՆ (Պատկերներ մէկ արարով)։ Տպ. «Մոդերն», Թեհրան, 1955։

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՏԱՐԲԵՐԻ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆԸ Հայ Եկեղեցական Երգի մէջ ԺԲ. Դարում։ (Զեկուցում արեւելագէտների միջազգային համաժողովին Օգոստ. 1954 Քէմպրիճ)։ Գրեց՝ Աշոտ Պատմագրեան։ Տպ. «Լը Սօլէյ», Փարիզ, 1955։

մեր ուսերուն։ Նիւթի տիրապետութեան այս դարուն, կարելի չէ եւ պէտք չէ յուսալ որ գտնուին նուիրեալներ, որոնք վանքի մը անկիւնը՝ կանթեղի մը լոյսին տակ իրենց կեանքը վատնեն, դարերու փոշիներուն տակէն լոյս աշխարհ հանելու համար պատմական արժէքներ։ Անհատ թէ կազմակերպութիւն, պէտք է հասկընանք վերջապէս, որ, լալը չէ որ պիտի փրկէ մեզ։ Ուսուցիչ, քահանայ կամ ուեւէ տիտղոսաւոր պէտք է ստանայ իր արժանի վարձատրութիւնը, եթէ կ՚ուզենք որ այդ դժուարին ասպարէզը ընդգրկելու որոշումը տան իսկական արժէքներ։ Տարբեր ելք փորձելը, կրկներեւոյթի մը ետեւէն վազելու համարժէք է եւ ուշ կամ կանուխ մենք զմեզ պիտի գտնենք անապատին մէջ :

Ներկայ հասարակութիւնը շատ ուրախ էր որ Մարսէյլը բարձրագոյն վարժարանով մը օժտելու մասին կը խորհուէր, հարաւային արեւմտեան Եւրոպան անհրաժեշտօրէն պէտք ունի նման հաստատութեան մը. բայց երկու հարց կը ցցուին մեր առջեւ, նիւթականն ու բարոյականը, առաջինը կախում ունի ժողովուրդի գիտակցութենէն. միջակ դասակարգն [illegible] տահոս աղբիւրն է, ան սովոր է միշտ տալու, ամէն առթիւ իր լուման կը դնէ տրամադրութեան տակ, երբ նպատակը իր սրտին կը խօսի։ Իսկ բարեկեցիկ դասուն գիտակից տարրը գիտէ ինքզինքը արժեցնել, երբ խնդիրը ազգային շահերու շուրջ կը դառնայ։ Իսկական մտահոգութիւնը երկրորդն է. ուսուցչի հարցը, ո՞ւրկէ ճարել մտքի մշակներ, որոնք արդարացնեն իրենց վրայ դրուած յոյսերը։

Անհեթեթ չէ կարծեմ աչքերը դարձնել Փալանճեան ճեմարանին վրայ, որ իբր երիցագոյն եղբայր, պիտի կարենայ այդ պահանջին գոհացում տալ :

Եւ երբ, այսօր, մենք կը հրաւիրուինք մեր կարողութեան ներած չափով օժանդակել այդ պաշտելի հաստատութեան, կը նմանինք այն փոխատուին, որուն ժառանգորդները լիուլի պիտի հատուցուին, բաղադրեալ տոկոսով :

Մ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (65)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԺԹ.

Ջղային շարժումով մը բռնեցի Սիւզանին ձեռքը եւ գրեթէ քաշելով իր սենեակը տարի :

— Մտիկ ըրէք, Սիւզան, ըսի, պէտք է շուտով մեր ընելիքի մասին մտածենք : Փեկէթ հոս կը մնայ, իմացար :

— Այո, կը նշանակէ թէ Ռոտեզիա պիտի չկրնամ երթալ, բան մը որ շատ կը նեղէ զիս, որովհետեւ կը փափաքիմ Ռոտեզիան տեսնել։ Ինչ ձանձրացուցիչ բան :

— Մի յուսահատիք, ըսի, շատ լաւ ալ պիտի երթաք։ Ինչպէ՞ս կարելի է ետ կենալ վերջին պահուն, ծանր կասկածներու տեղի պիտի տաք։ Ատկէց զատ, Սըր Էօսթէյս կրնայ Փեկէթը որեւէ վայրկեան իր մօտ կանչել, այդ պարագային ձեր գործը բոլորովին պիտի դժուարանայ։ Փեկէթը ո՞ւր պիտի ցանէք վերջը։ Մինչդեռ ձեր մօտ վերադառնալու պարագան՝ ձեզ այնտեղ տեսնելը շատ պարզ եւ բնական բան մը կ՚ըլլայ :

Ատկէց զատ, միւս երկուքին վրայ ալ ուշադիր պէտք է ըլլանք :

— Ոհ, Աննի, անշուշտ գնդապետ Րէյսէն եւ Սըր Էօսթէյսէն չէք կասկածիր :

— Ամէն մարդէ ալ կը կասկածիմ, ըսի խոժոռ դէմքով մը։ Եթէ կարդացած էք գաղտնի ոստիկանական պատմութիւններ, գիտնալու էք հարկաւ թէ յանցաւորը միշտ ամէնէն անմեղ կարծուած մարդիկը կ՚ըլլան։ Շատ մը ոճրագործներ Սըր Էօսթէյսի նման խնդումերես եւ գէր անձեր եղած են :

— Գնդապետ Րէյսը ոչ գէր է եւ ոչ ալ մանաւանդ ժպտադէմ :

— Երբեմն լուրջ եւ նիհար կ՚ըլլան, պատասխանեցի։ Երկուքին նկատմամբ լուրջ կասկածներ չունիմ, բայց վերջ ի վերջոյ կինը սպաննուած էր Սըր Էօսթէյսի տան մէջ ...

— Այո, այո, այդ բոլորի մասին պէտք չէ խօսիլ այլեւս։ Ձեր տեղը աչքս վրան պիտի պահեմ, Աննի, ու եթէ աւելի գէրնայ կամ աւելի ուրախ երեւոյթ մը ստանայ, անմիջապէս պիտի հեռագրեմ ձեզ հետեւեալ իմաստով. — «Ս. Է. կ՚ուռի։ Մեծապէս կասկածելի : Շուտով եկէք» :

— Սիւզան, իսկապէս կը կարծէք թէ խա՞ղ է այս ամէնը, գոչեցի։

— Այո, ինծի այնպէս կը թուի որ իսկապէս խաղ մը կը խաղանք։ Յանցանքը ձերն է, Աննի։ Ես ալ քիչ մը տողորուած եմ ձեր «քիչ մը արկածախնդրութիւն խաղանք» ոգիով։ Բնաւ իրական չի թուիր ինծի։ Վայ գլխուս, եթէ Գլէրընս իմանալու ըլլայ որ Ափրիկէ կը վազեմ վտանգաւոր ոճրագործներ հետապնդելու համար՝ կաթուածահար կ՚ըլլայ :

— Ինչո՞ւ չէք հեռագրեր, հարցուցի ծաղրանքով :

— Կրնայի, բայց շատ երկար պիտի ըլլար։ Քիչ մը մտածելէ վերջ. «Աւելի լաւ է չհեռագրեմ։ Ամուսինները կ՚ուզեն միշտ իրենց քիթը խոթել ամենաանվնաս զուարճութիւններուն մէջ անգամ«։

— Ուրեմն, ըսի, իբրեւ եզրակացութիւն, ուշադրութեամբ պիտի հսկէք Սըր Էօսթէյսին եւ գնդապետ Րէյսին վրայ ..

— Գիտեմ թէ ինչու պիտի հսկեմ Սըր Էօսթէյսին վրայ, ընդմիջեց Սիւզան. պարզ իր դէմքի եւ զուարճալի խօսակցութեան համար։ Սակայն կարծեմ շատ առաջ կ՚երթանք՝ գնդապետ Րէյսէն կասկածելով։ Գաղտնի Ոստիկանութեան մէջ գործ մը ունի ան։ Գիտէ՞ք թէ, կը խորհիմ թէ լաւագոյն բանը ըրած կ՚ըլլանք՝ եթէ իրեն վստահինք եւ ամբողջ խնդիրը պատմենք :

Բուռն կերպով ընդդիմացայ այս առաջարկութեան, անոր մէջ տեսնելով ամուսնական աղէտալի ազդեցութիւնը։ Որքան յաճախ իմացած եմ կատարեալ գիտակից կիներու խօսակցութիւնը վիճաբանութիւններու ընթացքին, երբ կ՚ըսէին, «Էտկըրը կ՚ըսէ թէ ... Մինչդեռ գիտեն որ Էտկըրը կատարեալ յիմար մըն է։ Սիւզան ալ շնորհիւ իր ամուսնական վիճակին՝ կը հակամիտէր յենուլ մէկ կամ միւս մարդուն վրայ։

Հակառակ ասոր, սակայն, խոստացաւ այդ մասին բառ մը չըսել գնդապետ Րէյսին եւ շարունակեցինք մեր ծրագրին քննութիւնը :

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱՐԵԼԵԱՆ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը Նեհրու, շարունակելով իր ճամբորդութիւնը Խ. Միութեան մէջ, հասաւ Թիֆլիս, ուր ընդունուեցաւ մեծ պատիւներով :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ խնքնաշարժի կարեւորագոյն ընկերութիւններէն «Ճէնըրըլ Մոթորս», որոշում տուաւ իր աշխատաւորներուն ընծայել այն դիւրութիւնները զորս Ֆորտ ընկերութիւնը արդէն գործադրութեան դրած էր : Այնպէս որ գործադուլը վերջ գտաւ :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ Հոա Հաօ ըմբոստ ուժերու մէջ հետզհետէ աւելի կը ծաւալի կառավարական ուժերուն միանալու համար սկսած շարժումը :

× Վարչապետ Տիէմ ընդունեց Հիւս. Հնդկաչինի առաջարկը, 1956ի ընտրութիւնները նախապատրաստելու համար բանակցելու մասին :

5000 ՄԵՂՈՒՆԵՐ, որ վարժուած են որոշ ժամու մը ուտելու իրենց կերը, Ֆրանսայէն օդանաւով ղրկուեցան Մ. Նահանգներ : Փորձ մը կը կատարուի թէ միջատները ժամանակի զգայարանք ունի՞ն թէ ոչ :

Այրի Տիկին Վ. Բակլաճեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Հ. Բակլաճեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Հ. Թորուեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Ս. Պետիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Խ. Մկրտիչեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պ. Պետիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պառաւեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յ. Թաշճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Յ. Թորոսեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Հ. Թորոսեան եւ զաւակները (Պոլիս), Նիգամեան ընտանիք (Պոլիս), Նիգամեան ընտանիք (Պուլկարիա), Տէր եւ Տիկին Ս. Յակոբեան եւ զաւակը (Պուլկարիա), Դանիէլ Փեսայեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Վ. Սիմօնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յ. Սիմօնեան եւ զաւակը (Պոլիս) սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ներոջ, հօրեղբօր կնոջ, մօրաքրոջ, եւ ազգականին

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻԱՄ ԲԱԿԼԱՃԵԱՆԻ (ծնեալ Քիւրքչեան) գառնաղէտ մահը, յետ կարճատեւ հիւանդութեան իր բնակարանին մէջ, 14 Յունիսին, Էփինէ :

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ այսօր հինգշաբթի, կէս օրէ յետոյ ժամը 13.30ին, Էփինէի գերեզմանատունը :

Հաւաքուիլ իր բնակարանը 144 Ավընիւ ժան ժօռէս, Էփինէ սիւր Սէն :

Հաղորդակց. միջոցներ, շոգեկառք Կառ տիւ Նոռէն, օթօպիւս Փլէյէլէն 154ը :

— ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Բատէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Բատէի դիմաց :

Կը խօսի Պ. Յակոբ Նազարեան :

Նիւթ՝ «Արդի Հայաստանի տնտեսական կեանքը» : (Դ. մաս՝ Գիւղատնտեսութիւնը) :

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ : Մուտքը ազատ է :

26 ՅՈՒՆԻՍ
ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 16ԻՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

պարգեւաբաշխութեան հանդէսին կը հրաւիրուին ծնողները եւ վարժարանին համակիրները :

Կը նախագահէ եւ կը խօսի՝

M. VIGNAUD

(Ուսմանց պետական ընդհ. վերատեսուչ)

ԱՅՍ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ

ժամը 20.45ին

ՇՕՓԷՆԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

252, *Rue du Fg. Saint - Honoré*. 252

Métro *Ternes*

Նուագահանդէս՝

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Նուիրուած իր գործերուն

Կը մասնակցին, Իրիս Պիւլպիւլեան (երգ), Մարի Քլէռ ժամէ (տաւիղ), ժաք Քասքանիէ (սրինգ), Փիէռ Լապատի (թաւ ջութակ), (Փարիզի սէնֆոնիք նուագախումբէն) :

Փարիզի հայկական երգչախումբը, որուն կը միանայ Անիէռ Պուա Քոլոմպի եւ Իսիի Նոր Սերունդի երգչախումբը :

Մեներգ, սենեակի երաժշտութիւն եւ խմբերգ :

Տոմսերու համար դիմել Պ. Պարսամեանի, 46 ռիւ Ռիշէ եւ երգչախումբին կեդրոնը, 14 ռիւ Փըթի, հեռ. Պոթ. 99.22 :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած՝

Փարիզի Հայ Եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան հովանաւորած, Ժան-Թիյէի հայ դպրոցներու Կրթ. Մարմնին կողմէ : 18 Յունիս, Շաբաթ ժամը 20.30-ին, Փրանսական քահանաներու սրահին մէջ 32 ռիւ Տանթօն, Կրէմլէն Պիսէթր :

Արտասանութիւն, երգ եւն., դպրոցի աշակերտութեան կողմէ, առաջնորդութեամբ իրենց ուսուցչին Պ. Խոսրով Վշտունիի : Փարիզահայ դերասանները կը ներկայացնեն ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐ, Յ. Պարոնեանի, ծիծաղաշարժ զաւեշտը, մասնակցութեամբ ՍԻՐՈՒՀԻ եւ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆՆԵՐՈՒ :

Կը մասնակցին՝ նաեւ Գ. Տէրվիշեան, Ն. Պշտիկեան, Գր. Վահան, Ա. Գմբէթեան :

Մուտքի գիներն են.— 200 եւ 150 Փր. :

ՄՈՒՐԱՏ ՌՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ

Տէսինի մասնաճիւղը մեծ պատրաստութեամբ կը տօնէ «ՄՈՒՐԱՏԻ ՕՐԸ», ի յիշատակ Ազգ. հերոսին :

Կիրակի, Յունիս 26ին, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին Վիէնի Սէրքլը Կաթոլիկ շքեղ սրահին մէջ :

Կը խօսի Պ. ԱՐՍԷՆ ՍԻՒՋՄԷՃԵԱՆ (վարչութեան կողմէ) :

Կը բեմադրուի խիստ ծիծաղաշարժ ներկայացումը՝ ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ, (երեք արար), ղեկավարութեամբ Պ. Միքինան Շիրվանեանի :

Յարգելի հայրենակիցներ այս ներկայացումը երկու անգամ նոյն խումբի կողմէ արդէն յաջողութեամբ բեմադրուած է Տէսինի, Փոն տը Շէրիւի եւ իր գտած յաջողութենէն, քաջալերուած, Վիէնի մէջ եւս տալ հաճելի օրուան մը յիշատակը :

Մուտք 100 փրանք :

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ԼՈՒՐՏ

Նախագահութեամբ Գերպ. Հայր Կարապետ Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻԻ : (Առաջ. Ֆրանսայայ Կաթողիկէներուն) :

Տեղի կ'ունենայ Օգոստոս 16-23 :

Արձանագրուելու համար դիմել տեղւոյն Հայ Կաթող. Ժողովրդապետ Վարդապետներուն ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒԼԻՍ 30 :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի, Յունիս 26ին :

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան, Փարիզի շրջանի, Առնուվիլի, Շաւիլի եւ Փարիզի մասնաճիւղերուն կողմէ : Էքուանի անտառին մէջ :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

1, Bl. du Nord, Le Raincy

19, Յունիսին, ժամը 15էն 22,

Վարժարանին ընդարձակ սրահներուն եւ օդասուն պարտէզին մէջ

Կազմակերպիչ յանձնախումբը ամէն միջոց ձեռք առած է, որպէսզի ներկաները ուրախ օր մը անցընեն :

ԵՐԳ, ՆՈՒԱԳ, ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ, ՊԱՐ

Վարժարանին բարեկամները յանձնախումբին տրամադրած են բազմաթիւ արժէքաւոր առարկաներ, որոնք պիտի բաժնուին ներկաներուն :

Փարիզեան շրջանի հայութիւնը հնարաւորութիւն պիտի ունենայ այդ օրը հաճելին միացնելու օգտակարին :

×

Դպրոցասէրի վարժարանին ամավերջի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ 3 Յուլիսին :

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

ՇՔԵՂ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Համա-Զարանճալի Հայր. Միութեան :

Կիրակի, Յունիս 19ին ամբողջ օրը

Թոռա Լիւք, Ռէնքորան տէ Կոօբ Մօնար հանրածանօթ օդասուն եւ ընդարձակ պարտէզին մէջ :

Կը նախագահէ Ս. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Կը խօսի Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Առաւօտուն պուլի մրցում : Պուլ ունեցողներէն կը խնդրուի միասին բերել :

Գեղարուեստական ընտիր եւ ճոխ բաժին :

Երգ, արտասանութիւն, նուագ : անակնկալներ : Հայկ. եւ եւրոպական պարեր : Հայկ. պարերը փող ու թմբուկով :

Ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված (շիշ քէպապ) :

Մուտքը ազատ է :

ԾԱՆՕԹ.— Առնել 7 թիւ հանրակառքը եւ իջնել վերջաւորութեան, Շէ Մառէն, Ռութ տէ Քլիվ :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի, Ազգ. Տան մէջ, ժամը ճիշդ 21ին : Օրակարգ՝ պատմ. ժողովի պատրաստութիւն : Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները անխտիր :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, «Ահարոնեան» ակումբը : Կարեւոր օրակարգ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. «Եօթնեղբայրեան» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, դպրոցի սրահին մէջ : Կ խնդրուի ընկերներէն ճշդապահ ըլլալ :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերուհիները, այս շաբաթ, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Ժան-Թիյէի դպրոցին սրահը : Հանդէսի տեղեկատուութիւն :

ՓԱՐԻԶ.— Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 15ին, Փլաս տ'Իթալի, քաֆէ Օ Բլէր տը Լիւնի վերնայարկը : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ գտնուիլ :

ՍԵԲ. ՄՈՒՐԱՏ ՌՄ. ի համար ԲԱՅԱՌԻԿ կարեւորութիւն ունեցող ձեռնարկի մը առթիւ, իր գործօն եւ պատուոյ անդամները ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը չորսին, Իսիի Խրիմեան դպրոցը (2 Ռիւ տը լա Տէֆանս) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կրընոպլը.—

ԱԶԳ. Եկեղ. Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է երկու հազար ֆրանք, Պ. Տիգրան Սամուէլեանէն իր թոռնիկին Հայկ - Բաթրիկին ծննդեան առթիւ :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ
ԵՒ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԵՂԱՆԱԿԻ ՓԱԿՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

CINEMA ROXY, 65, Rue Rochechouart (*Métro: Anvers, Barbès et Cadet*)

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՐԵԿՈՅ, ՅՈՒՆԻՍ 21ԻՆ ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 9ԻՆ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԶՈՒԱՐԹ ԵՒ ՇԷՆՇՈՂ ՕՓԷՐԷԹ

Ա Ր Շ Ի Ն   Մ Ա Լ   Ա Լ Ա Ն

Չորս արարուած

Բացառիկ մասնակցութեամբ՝

ՏԻԿ. ՔԱՋԱՅՐ (Գիւլճօրահ)

Օր. ՄԱՐԿՐԻԹ ԱԴԱՄԵԱՆ (Ասիա)

Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ (Վելի)

Թառխմ ՍԷՅՐԱՆ

ՏԻԿԻՆ ԼԷՅԼԱ ԽԱՆԴԱՄԻՐՕՖ

ՔՆԱՐ ԱՋՆԱՒՈՐԵԱՆ (Խալա - Թելի),

ՄԻՇԱ ԱԶԱՆԱՒՈՐԵԱՆ (Ասկեար)

Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ (Սիւլէյման)

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ (Սուլթան Բէկ)

Փրօֆ. ԱՊԱՇԻՁԷԻ աշակերտներով կազմուած վրացական պարախումբի մէջ՝

ԷԼԷՆ ԵՒ ԿԻ ԿԷԼԱՇՎԻԼԻ

Ժողովրդական գիներով, մուտքի տոմսերուն միակ կեդրոնատեղին. —

Գրատուն Հ. Բալուեան՝ 43 Ռիւ Ռիշէ Փարիզ (9)

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ 40ԱՄԵԱԿԸ
ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան Հերոսամարտին 40ամեայ տօնակատարութիւնը այս կիրակի, սովորական զբօսավայրը, առաւօտէն մինչեւ ուշ երեկոյ :

Կը նախագահէ եւ կը բանախօսէ՝

ՌՍՏԱՆԻԿ ՄԻՋՐՈՅԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, հայկական երգերով, արտասանութիւններով եւ պարերով :

Զանազան անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ :

Կը հրաւիրուի Տէսինի եւ շրջականներու հասարակութիւնը, այս գեղեցիկ տօնակատարութեան :

Անձրեւի պարագային Յունիս 26ին :

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նիսի եւ շրջաններու Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան տեղեկատուութեան ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ 19 Յունիս, կիրակի կէսօրէ մերջ, ժամը 15ին Մաալէնի եկեղեցւոյ դպրոցի սրահը :

Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամ-անդամուհիները ներկայ գտնուիլ սոյն ժողովին :

Կրօն. Ընկեր. Վարչութիւն

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ
Chartresի ՄԷՋ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Հայրապետական պատարագ պիտի մատուցանէ՝

ՀԱՅՐ Կ. Ծ. ՎԱՐԴ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

(Առաջնորդ Ֆր. կաթողիկէ համայնքէն) :

Շարթրի պատմական Մայր Եկեղեցիին մէջ :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցներու տարեվերջի հանդէսը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Սէրքլը Կաթոլիքի մէջ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, դպրոցի աշակերտներուն կողմէ, զանազան անակնկալներ :

Կը հրաւիրենք Վիէնահայ գաղութը :

Հանդէսին ընթացքին հանհանակութիւն տեղի պիտի չունենայ :

Մուտքը ազատ է :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ.— Համախաբբերդցիներու դաշտահանդէսը, Յուլիս, 3ին :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 հատը 12 փր

ՈՒՐԲԱԹ 17 ՅՈՒՆԻՍ • VENDREDI 17 JUIN 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7701 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3112

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԺՈՂՈՎՆԵՐՈՒ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

*

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԱՆԳԼԻՈՅ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԸ ՀԱՍԱՆ ՆԻՒ ԵՈՐՔ

Արտաքին նախարար Ա. Փինէ երէկ հասաւ Նիւ Եորք: Իրմէ մէկ ժամ ետք Անգլիոյ արտաքին նախարար Մըք Միլէնն ալ կը հետեւէր իր պաշտօնակիցին :

Դիւանագիտական շրջանակները վերջին ամիսներու դէպքերէն ետք, սպասողական վիճակի մը մէջ են, «մեծ հանդիպում»ին մօտ մէկ ամիս առաջ: Ամէն պարագայի, նախապատրաստական ժողովները որ կը գումարուին նախ արեւմուտքի երեք արտաքին նախարարներու կողմէ, Նիւ Եորք, յետոյ Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ Խ. Միութեան արտաքին նախարար Մոլոթովի մասնակցութեամբ, ոչ միայն պիտի ծառայեն սկզբնական դժուարութիւնները հարթելու, այլ նաեւ կրնան ցուցմունքներ տալ չորս վարչապետներու հանդիպումին արդիւնքներուն մասին :

Ֆրանսացի, անգլիացի եւ ամերիկացի փորձագէտները ապագայ հանդիպումներուն մասին մշակած են ընդարձակ ծրագիր մը — օրակարգի նիւթեր, քննուելիք խնդիրներու շարքը եւն. — որուն վրայ կ՚աւելնան առջի օրուան գերմանեւամերիկեան համաձայնութեան տրամադրութիւնները: Երբ արտաքին երեք նախարարները վերջնական որոշում մը տան այս խնդիրներուն մասին, իրենց միացեալ ծրագիրը պիտի ներկայացնեն Մոլոթովի, որուն հետ կը նախատեսուին դժուարին սակարկութիւններ: Արեւմուտքի մեծերը համաձայն են որ Գերմանիոյ խնդիրը անպատճառ օրակարգին մաս կազմէ, սակայն իրենց բռնելիք դիրքին համար պիտի խորհրդակցին այսօր վարչապետ Ատընաուըրի հետ: Կը կարծուի որ Մոլոթովի ներկայացուելիք օրակարգին միւս կէտերը պիտի ըլլան զինաթափութեան խնդիրը, եւրոպական ապահովութեան հարցը, վերջապէս Արեւելք – Արեւմուտք յարաբերութիւնները որոնց մաս կրնան կազմել միջազգային համայնավարութեան եւ արբանեակ պետութեանց խնդիրները :

Իսկ Խ. Միութիւնը արդէն յայտնեց կիսապաշտօնական կերպով թէ պիտի չընդունի բանակցութեանց նիւթ դարձնել այս վերջին երկու կէտերը: Միւս կողմէ պիտի ուզէ ասիական խնդիրները արձանագրել տալ օրակարգին վրայ, բան մը որուն հակառակ կը թուին ըլլալ Մ. Նահանգները: Դժուարութիւններ՝ որոնց համար լուծում մը անշուշտ պիտի փորձեն ձեռք բերել գալ շաբաթ, Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ: Հակառակ պարագային, արտաքին չորս նախարարները պիտի ստիպուին թերեւս Յուլիս 18էն առաջ նոր հանդիպում մըն ալ ունենալ: Հաւանական կը նկատուի նաեւ որ Ատլանտեան Ուխտի անդամներուն Յուլիս 16ի ժողովին, — որ պիտի գումարուի Փարիզի մէջ, — Երեք Մեծերը հաղորդեն իրենց ծրագիրները միւս 12 անդամ պետութեանց :

Չորս Մեծերու ժողովին ելքին համար լաւ նշան մը կը նկատուի այն պարագան թէ գերմանեւամերիկեան վերջին համաձայնութիւնը, Գերմանիոյ միացման խնդիրը եւ ընդհ. զինաթափութեան կարեւորութիւնը մասնաւորաբար կը շեշտէ: Թէեւ Ատլանտեան Ուխտի հանդէպ գերմանական յանձնառութեանց գործադրութիւնը արագացնելու ալ խօսք կայ, սակայն երբ վարչապետ Ատընաուըր կը պնդէ զինաթափութիւնը «իրական դարձնելու» անհրաժեշտութեան վրայ, իրագեկներու կարծիքով բաց դուռ մը կը ձգուի արեւելքի եւ արեւմուտքի միջեւ: Արդարեւ Գերմանիա Ատլանտեան Ուխտին զինուորական կարեւոր հիմերէն մէկն է: Զինաթափութեան առաջարկով, նախ Վարշաւայի «Արեւելեան Ուխտ»ն է որ խնդրոյ առարկայ կը դառնայ եւ յետոյ Թերեւս ալ Ատլանտեան Ուխտը, եթէ արեւմուտքի հաւանական առաջարկը Եւրոպական Միութիւնը դէպի արեւելեան պետութիւնները ընդարձակելու մասին, արձագանգ գտնէ Մոսկուայի մէջ :

Դիւանագիտական այս բարդ եւ ծանրաբեռնուած օրակարգը քննելու համար քիչ է ժամանակը մինչեւ Յուլիս 18: Սակայն որոշ լաւատեսութիւն մը կը տիրէ, որովհետեւ «դանդաղաքայլ դիւանագիտութիւնը» տիրապետելէ ետք յետպատերազմեան առաջին տասը տարիներուն — երբ պզտիկ խումբ մը պատճառ կ՚ըլլար որ խնդիրներու լուծումը տարիներ ձգձգուի, — փոխարինուած ըլլալ կը թուի «շողեռինդ դիւանագիտութեամբ» մը, ինչպէս ցոյց կուտայ վերջին ամիսներու քաղաքական հոլովոյթը :

ԱԼՃԵՐԻՈՅ ԿԱՌԱՎԱՐԻՉԻՆ

ԾՐԱԳԻՐԸ ԸՆԴՈՒՆՈՒԵՑԱՒ

*

Նախարարաց խորհուրդը իր վերջին նիստին մէջ որոշեց ընդունիլ Ալճերիոյ կառավարիչ Սուսթէլի ներկայացուցած բարեփոխմանց ծրագիրը: Այսպէս, անոր շարք մը տրամադրութիւնները, — ինչպէս մեծ աշխատանքներու ձեռնարկումը, անմիջապէս գործադրութեան կրնան դրուիլ: Ծրագրին միւս կէտերը հետզհետէ պիտի կիրարկուին, նախապատրաստական աշխատանքներու անհրաժեշտութեան պատճառով: Օրինակի համար տեղացի գործաւորներու մասնագիտացումը որ ժամանակի կը կարօտի :

Միւս կողմէ եթէ կառավարիչը կրնայ ծրագրին շարք մը կէտերը իր որոշումով գործադրութեան դնել, ուրիշներ — վարչական խնդիրներ — պէտք են խորհրդարանին կողմէ իբրեւ օրէնք քուէարկուին :

Այս մասին հրատարակուած զեկոյցը կառավարութեան վստահութիւնը կառավարիչ Սուսթէլի յայտնելէ ետք կը խնդրէ այս վերջինէն որ անմիջապէս ձեռնարկէ իր ծրագրին խորացման, որպէսզի որոշուին գործադրութեան յաջորդական ժամանակաշրջանները :

× Նոյն նիստին քննուեցաւ նաեւ Մարոքի խնդիրը: Սակայն տակաւին որոշումներ չտրուեցան այս մասին: Նոր Մարզպանը պիտի նշանակուի հաւանաբար գալ շաբաթ, երբ Մարոքի հանդէպ նոր քաղաքականութեան մը ընդհ. գիծերը որոշուին :

ԱԼՃԵՐԻՈՅ լեռնցիներէն բաղկացած 40 հոգինոց խմբակ մը յարձակեցաւ ագարակի մը վրայ եւ այրեց զայն: Ուրիշ շրջանի մը մէջ ալճերացի հրացանաձիգներ բախում մը ունեցան եւ սպաննեցին 2 ըմբոստ :

ՓԱՐԻԶԻ մէջ շրջագայութեան դժուարութիւններուն լուծում մը բերելու համար, առաջարկուած է շարք մը պողոտաներու զուգահեռ՝ ընդերկրեայ կամ օդային ճամբաներ շինել: Մանաւանդ Տիւ Նորի եւ Սէն Լազարի կայարաններուն շրջանին մէջ :

ԱՆԳԼԻԱ յուշագիր մը յանձնելով, կոչ ըրաւ Եգիպտոսի եւ Իսրայէլի որ ՄԱԿի հովանաւորութեան տակ, լուծում մը գտնեն Կազայի շրջանին մէջ, «վտանգաւոր կերպով» լարուած վիճակին վերջ մը դնելու համար :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ խորհրդարանին «հիւլէական յանձնաժողովը» մերժեց ընթացք տալ հիւլէական ուժով մղուած ճամբորդանաւի մը շինութեան մասին նախագահ Այզընհաուըրի ծրագրին, որուն համար պէտք էր 21 միլիոն տոլար :

ԱՐՏԱՔԻՆ նախարարը Մ. Նահանգներ երթալու համար օդանաւ առած պահուն յայտարարեց թէ մեծ յոյսերով կը մեկնի Նիւ Եորք: «Պէտք է ճամբան բաց ըլլայ, օգտակար լուծումներ գտնելու համար» քանի որ միջազգային յարաբերութիւնները կը թուին «կատարուիլ աւելի նպաստաւոր մթնոլորտի մը մէջ»:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԿԱՆԹԵՂԸ

Կարդալով Ազգ. Կեդրոնին (Քալիֆորնիա) գործունէութեան մանրամասնութիւնները, չեմ կրնար հիացումս զսպել Ամերիկահայ երկու մեծ կազմակերպութեանց բերած այնքան շօշափելի, եւ այնքան արդիւնաւէտ նպաստին համար, մասնաւորաբար Մերձաւոր Արեւելքի կրթական գործին :

Առանց շողշողուն յայտարարութեանց, առանց մեծամեծ անուններու, առանց կրեսոսեան կտակներու լուիկ – մնջիկ ահա երկու միութիւններ, որոնք հրաշք կը գործեն տասնեակ հազարաւոր տոլարներ հանգանակելով եւ ղրկելով Սուրիա եւ Լիբանան: Առաջինը Հ. Օ. Մ.ն է, կիներու այդ մեծ կազմակերպութիւնը, որուն անդամներուն ժրաջան գործունէութեան մասին հիացումով կը խօսէր վերջերս Ամերիկայէն վերադարձող ուսուցչուհի Օրիորդ մը: Հին է միութիւնը, իր ետին 40 տարուան պատմութիւն մը ունի, բայց ոչ մէկ յոգնութեան նշան նոր ձեռնարկի մը համար: Ահա Անչային բերած իր աջակցութիւնը այնքան գնահատելի, երբ 3500 գաղթականներ Եւրոպայէն կը տարուին Մ. Նահանգները, հոն գործի, տունի, տեղի տէր ըլլալու համար: Ահա Համազգայինի վերջին հանգանակութիւնը, ուր 150.000 տոլար կը հաւաքուի Ճեմարանին բարգաւաճման համար: Ասոնք իր սովորական աշխատանքէն ու պիւտճէէն դուրս անշուշտ :

Միւսը համեմատաբար նոր՝ 4 տարուան գործունէութեամբ մը կանոնաւորած է իր պիւտճէն, քանի մը սրտցաւ հայրենակիցներու նախաձեռնութեամբ եւ տարեկան մէկ ձեռնարկով տասնեակ հազարներ կը տրամադրէ մեր կրթական գործին :

Ինչպէ՞ս չըսել սրտագին «ապրիք» մը այն բոլորին, որոնք մեր մշակոյթին անմար նրագին, Լուսաւորչի Կանթեղին իւղը կը լեցնեն այնքան համեստութեամբ, անաղմուկ, բայց եւ այնպէս այնքան թանկագին : *ՍՕՍԻ*

ՀԱԿԱԿԱԹՈԼԻԿ ՊԱՅՔԱՐԸ

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ՄԷՋ

*

Արժանթինի կառավարութիւնը սաստկացուց իր հակակաթոլիկ պայքարը: Պուէնոս Այրէսէն երկու եպիսկոպոսներ պաշտօնազուրկ ըլլալէ ետք, արտաքսուեցան երկրէն: Թէեւ լարուած են յարաբերութիւնները Վատիկանի հետ, սակայն չի կարծուիր որ դիւանագիտական խզում մը հռչակուի անմիջապէս: Շարք մը շրջանակներ կը մեղադրեն նախագահ Բերոնը, ըսելով թէ հակակրօնական պայքար՝ միայն բռնապետութիւնները կը մղեն: Ամէն պարագայի, դէպքերը այնպիսի սուր հանգամանք մը ստացան որ իրագեկները նկատել կուտան թէ խնդիրը այլեւս դադրած է ներքին հարց մը ըլլալէ եւ դարձած լուրջ հակամարտութիւն մը Վատիկանի եւ Արժանթինի միջեւ :

Մինչ Աշխատանքի Ընդհ. Դաշնակցութիւնը գործադուլ մը կը սարքէր, իբրեւ հաւատարմութեան նշան՝ նախագահ Բերոնի, այս վերջինը ճառ մը խօսելով կը դատապարտէր առջի օր կրօնաւորները: Շեշտելէ ետք իր որոշումը միշտ օրէնքի տրամադրութեանց մէջ գործելու մասին, նախագահը կ՚աւելցնէր «ոչ ոք այնքան վտանգաւոր կը դառնայ, որքան անոնք որ կը ծառայեն երկու դրօշակի»:

Չորեքշաբթի օր կացութիւնը աւելի՛ ծանրացաւ, երբ ոստիկանութիւնը գրաւեց Կաթոլիկ Կազմակերպութեան բոլոր ակումբները եւ Արքեպիսկոպոսարանի պալատը: Բազմաթիւ խուզարկութիւններ կատարուեցան կաթոլիկ անձնաւորութեանց եւ կղերականներու բնակարաններուն մէջ: Եկեղեցիներ ալ խուզարկուեցան: Երկու բարձրաստիճան կղերականներ, բողոքելով այս միջոցներուն դէմ, պահանջեցին գիտնալ թէ ինչ պիտի ըլլայ իրենց ճակատագիրը :

× Արտաքսուած եպիսկոպոսները դէպի Հռոմ ճամբուն վրայ կանգ առին Ռիօ տը Եանէյրօ: Մերժեցին ոեւէ մէկ յայտարարութիւն ընել, որոշած ըլլալով զեկուցում մը տալ նախ Պապին :

ՊԵՐԼԻՆԻ լաւատեղեակ շրջանակներուն համաձայն Քոմինֆորմը շուտով պիտի լուծուի: Սակայն կը կարծուի որ անոր տեղ պիտի գործէ նոր կազմակերպութիւն մը :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ, 33 տարեկան հայ սրճարանատէր մը, Սարգիս Ղուկասեան, սպաննուեցաւ չորեքշաբթի օր անծանօթի մը կողմէ, որ գողութեան համար մտած էր իր բնակարանը :

ՍԻՆԿԱՓՈՒՐԻ մէջ գործադուլները կը շարունակուին, եւ նոր արհեստակցականներ կը միանան շարժումին :

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ

Փարիզի կրօնական ընկերակցութեան յանձնախումբի (ընտրուած 6 Դեկտ. 953ի ընդհ. ժողովէն) դիւանէն կը հաղորդեն թէ եկեղեցական ընտրութիւնները որ տեղի պիտի ունենային այս կիրակի, 19 Յունիս, յետաձգուած են Յուլիս 3ին :

Այն անդամները որոնք տակաւին չեն վճարած իրենց 1954ի տարեվճարները կրնան անձամբ կամ չէք փոստալով (Թիւ Փարիզ, 6761–25) վճարել զանոնք մինչեւ 26 Յունիս, 1955, եւ ներկայանալով եկեղեցի, ստանան յանձնախումբի դիւանէն իրենց քուէաթուղթերը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ զանազան քաղաքներուն մէջ կը կատարուին հիւլէական ռումբի դէմ պաշտպանութեան փորձեր: Կ՚ըսուի թէ ջրածնային մէկ ռումբ, կրնայ Նիւ Եորքի մէջ խլել մօտ երեք միլիոն զոհեր: Հիւլէական յարձակման մը պարագային Կառավարութիւնը Ուաշինկթընէն անմիջապէս խոյս պիտի տայ նախարարութեանց 15.000 պաշտօնէութեան հետ, եւ պիտի ապաստանի մասնաւոր պատսպարաններու մէջ: Պաշտպանութեան այս փորձերը որ պիտի տեւեն երեք օր, հիւլէական իրական յարձակման մը առեղծելիք պայմաններուն մէջ, զոհացուցիչ կը գտնուին մասնագէտներուն կողմէ, թէեւ որոշ դանդաղութիւն մը կը նշմարուի հաղորդակցութեանց մէջ: Հպատակելով կարգապահութեան նախագահ Այզընհաուըր եւ նախարարները հեռացան Ուաշինկթընէն դէպի իրենց սահմանուած գաղտնի պատսպարաններ :

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ընկերվարական կուսակցութեան վարիչ Օլլէնհաուըր քննադատեց վարչապետ Ատընաուըրը որ որոշած է Ժընեւի ժողովէն ե՛տք Մոսկուա երթալ: «Պէտք է մենք առաջուընէ գիտնանք Խ. Միութեան մտադրութիւնները»

× Բանակին համար, Գերմանիոյ խորհրդարանը քուէարկեց առաջին վարկերը՝ 80 միլիոն մառք:

ՓՐԱՒՏԱ խմբագրականի մը մէջ կը կրկնէ «Թաս» գործակալութեան զեկոյցին յարձակումները, Մ. Նահանգներու դէմ :

ՄԵՐՍԷՏԷՍ ընկերութեան տնօրէններէն մին Լը Մանի արկածին պատասխանատուութիւնը ձգեց անգլիացի յաղթականին՝ Հօութըրնի վրայ, լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին: Ապացուցանելու համար, դանդաղօրէն ներկայացնել տըւաւ արկածին պահուն առնուած ժապաւէն մը :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆԸ

*

ԽՄԲ.— Պրիւսէլի Լը Սուառ թերթը իր Յունիս 12ի կիրակիի թիւին մէջ հետեւեալ շահեկան յօդուածը կը գրէ «Հայկական երաժշտութիւնը» խորագրով, Փօլ Թինէլի ստորագրութեամբ. —

Հայկական երաժշտութիւնը էապէս ժողովրդական է: Հայ ժողովուրդը, ամէն ատեն ալ ճանչցած, սիրած եւ մշակած է երաժշտական արուեստը: Աւանդավէպերու թէ պատմական շրջաններուն, Հայաստանի ժողովուրդը կ'երգէր հերոսներու քաջագործութիւնները ընկերակցութեամբ երաժշտական գործիքներու, որոնց կազմութեան մասին շատ բան չենք գիտեր: Հայկական գրականութիւնը պահած է հին բանաստեղծութեանց բազմաթիւ բեկորներ, եւ Մովսէս Խորենացին, որուն գործը թանկագին նպաստ մըն է աւանդավիպային տեսակէտով, ձգած է իր յաջորդներուն քանի մը կտորներ այս բանաստեղծութիւններէն :

Հին Հայերու ժողովրդական երգերուն մէջ ուշագրաւ է այս երգերուն ինքնաբուխ նկարագիրը: Անոնք պատմական դէպք մը կ'առնէին ու կը վերածէին զայն աւանդավէպի, կը հնարէին երաժշտութիւնը, որ ժողովուրդի պարին կ'ընկերանար :

Այս երգերը կը փառաբանէին Տիգրանի հերոսութիւնները, որ սպաննեց Աժդահակը, գերի բերաւ անոր տիրուհին, ինչպէս եւ Անուշը, մայրը վիշապներու եւ անոնց հաւանութեամբ եւ Կիւրոսի օժանդակութեամբ գրաւեց Պարսիկներու եւ Մեդացիներու կայսրութիւնը :

Մենք աւելի լաւ տեղեակ ենք հայկական բանաստեղծութեան քան անոնց ընկերացող երաժշտութեան: Ատոր պատճառը այն է որ Հայաստանը ընդունեց քրիստոնէութիւնը սակայն ժողովուրդը պահեց իր հեթանոսական անցեալէն շատ մը սովորութիւններ, բարքեր, հին աւանդութիւններ, ինչպէս և պարերը: Գրիգոր Լուսաւորիչ հրամայեց այրել ամէն բան որ հեթանոսական հետք կը կրէր: Հրամանը կատարուեցաւ տառացիօրէն: Որով ծանօթ չէ մեզի որեւէ ձեռագիր կամ արձանագրութիւն հին շրջանէն :

Իբրեւ տրամաբանական այս ընթացքով հին հայկական երգերն ալ անհետացան Ե. դարուն: Անկէ ետք երգեր, բանաստեղծութիւններ եւայլն գրուեցան: Սակայն դասական գործը շարականն է, որուն բնագիրը ութ մասէ կը բաղկանայ համաձայն ձայնաստիճանին, Հայաստանի սրբազան երաժշտութիւնը խազային դրութիւն ունէր, սակայն այդ դրութեան հեղինակները Հայերէնի յարմարցուցին Յոյներու գործածած խազերը :

Այս սրբազան երաժշտութեան բանաստեղծութիւնը կը փառաբանէր խոր ներշնչումով մը մարտիրոսներու եւ սուրբերու կեանքը: Հայր Արսէն Բագրատունի, մեկնաբանելով եղանակները, որոնք կը փառաբանեն մարտիրոս Սուրբ Ստեփաննոսը, զանոնք կ'որակէ իբրեւ անախրոնիկ, եւ իր հիացումը կը յայտնէ հայկական հին բանաստեղծութեան մասին: Վահան Գողթնեցի, ծագումով իսլամ, քրիստոնէութիւնը ընդունեց եւ եռանդով կ'ուսուցանէր այդ վարդապետութիւնը: Ան նահատակուեցաւ Դուինի մէջ 737ին: Իր յիշատակը փառաբանեցին մեծարժէք բանաստեղծական գործերու մէջ: Այս երգերու հեղինակը կին մըն է, այն է ինչ որ Սաֆոն՝ Յոյներու համար: Քնարական բառերով կը փառաբանէր Վահանի յիշատակը: Այս բանաստեղծուհին եղերդակ երաժշտագէտ ալ էր: Վահանի ճակատագրին վրայ տխուր երգերը նշանաւոր են Հայաստանի մէջ:

Այս կրօնական երաժշտութեան քով կայ նաեւ աշխարհական երաժշտութիւնը: Հին Հայաստանը ունէր իր աշուղները, որոնք օժտուած գրական եւ երաժշտական յօրինումի բացառիկ տաղանդով մը, կը մտնէին մեծ պալատներուն մէջ, ուր իրենց կ'առաջարկուէր գովել օրուան հերոսը: Աշուղները կը ներկայացնեն ժողովրդական երգերու գիտական աւանդութիւնը: Անոնց ոսկեդարը Հայաստանի մէջ ԺԴ. դարն է: Անոնց շատերուն անունները անյայտ կորսուած են, բայց ժողովուրդը պահած է այդ գործերը իբրեւ թանկագին բան մը: Իրական արհեստաւոր աշուղին տիպարը կը գտնուի Թրքական Հայաստանի մէջ: Ռուսական Հայաստանի մէջ «աշուղները» ընդհանրապէս պարզ երգողներ են, զուարթ խառնուածքով, որոնք կը վճարուէին երթալ զուարթացնելու համար հանդիսականները իրենց անպատրաստից յօրինուածքներով: Թրքահայաստանի խորոշմաներուն մէջ աշուղը բոլորովին տարբեր նկարագիր ունի, զուարճացնող մը չէ, այլ ներշնչեալ մըն է, դէրվիշ, նուիրական անձ մը: Յաճախ կոյր է: Երբեմն մայր մը որ ուխտադնացութեան գացած է մեծ սուրբի մը եւ ծնունդ կուտայ տկար աչքերով տղու մը, այդ սուրբին կը նուիրէ զայն, յետոյ աշուղի մը քով աշկերտութեան կուտայ, որ աշուղ դառնալով սուրբին գովքը կ'ընէ:

Աշուղին արուեստը յաճախ օտար ազդեցութեան ենթակայ է, ինչպէս ռուսականին կամ պարսկականին :

Ժամանակակից երաժշտութեան ամէնէն մեծ դէմքը Կոմիտաս վարդապետն է: Անոր շնորհիւն է որ հայկական երգերու մեծ մասը մեզի հասած է, զարմանալի այլազանութեամբ դաշնաւորուած, արտայայտչական գոյնով եւ հնօրեայ հաճելի շեշտով: Կոմիտաս գիտական կերպով ուսումնասիրեց հայկական հին երաժշտութիւնը եւ որոշ նշաններ գտաւ որոնց արժէքը վերջնապէս հաստատեց: Միւս կողմէ ժողովրդական երգերու արժէքը մէջտեղ հանեց, երկար տարիներ հայկ. բնադաւառին մէջ իսկ ուսումնասիրելով :

Ապա Փօլ Թինէլ կը բացատրէ թէ Կոմիտաս ինչպէս կը հաւաքէր երգերը, եւ սպարերգները ուխտաւորներէն որոնք տեղւոյն վրայ կը յօրինէին :

Համաձայն Կոմիտասի, իր երկրին գեղջկական երաժշտութիւնը կը պարունակէ մեներգներ եւ խմբերգներ: Մեներգը կ'երգուի մէկ կամ երկու հոգիով: Առաջին պարագային, մէկ հոգի մը կ'երգէ մասամբ կամ ամբողջութեամբ երգ մը: Երկու հոգի կարգաւ կ'երգեն մեներգը եւ կամ զուգերգները: Այս ձեւը սովորաբար կը գործածուի երգիծական, սիրային երգերու մէջ եւայլն :

Թէեւ հայկական երաժշտութեան ծանօթ չէ բազմաձայնութիւնը, սակայն յաճախ կը տեսնուի երկու ձայնով երգերու հնարքը: Երբ առաջին երգողը կը սկսի երգը այնքան բարձր որ միջին ձայներու տարածութիւնը կը դէն կ'անցնի, եւ կամ այնքան ցած որ բարձրացած ձայները միասին չեն կրնար երգել, անոնք որ դուրս մնացած են այնպէս կը տանին իրենց ձայները որ երգը ներդաշնակ ընկերակցութիւն մը կազմէ առաջինին հետ :

Կոմիտաս վարդապետի երգացանկը կը պարունակէ սիրոյ, դաշտի, հովուական երգեր, հայրենասիրական եւ կրօնական: Բոլորն ալ մասնաւոր հմայք մը ունին: Ոմանք կարօտակէզ եւ եղերական պատկերներ կը կազմեն, ուր բնութեան մէկ ոգեկոչումը սերտօրէն կապուած է կեանքի ցաւագին մէկ դրուագին հետ, ուրիշ երգեր խորհրդապաշտ են, իսկ ուրիշ երգեր ալ պարին կշռոյթին կուտան գերակշիռ դեր մը: Հայկական պարերը չափազանց շնորհ եւ քաղցրութիւն ունին, վաւաշոտ չեն ինչպէս արեւելեան կոչուած պարերը :

Ամէնէն գեղեցիկ երգերը դաշտային եւ սիրոյ երգերն են: Զգացումը կ'արտայայտուի անհուն քաղցրութեամբ, և այնպիսի ըղձական տպաւորութիւն մը կուտայ, որուն երբեք ծանօթ չենք, եւ այնպիսի անուշ երանութիւն մը որ եդեմական տեսիլքներ կուտայ: Զէ որ ծաղկած են հողի մը վրայ որ ատենօք Երկրային Դրախտ կը կոչէին :

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅԸ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ Է

Թ.

ԲԱՐԵՍԻՐԱԿԱՆ, ԿՐԹԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միութիւն. — Բարեսիրական մարզին մէջ, Հ. Բ. Ը. Միութիւնը Հայոց բարեսիրական ամենամեծ կազմակերպութիւնն է: Ընդարձակ է նաեւ իր գործունէութեան դաշտը Հիւս. Ամերիկայի մէջ :

Անոր հիմնադիրները, պահպանողական եւ ունեւոր անձեր՝ Պօղոս Նուպար փաշայի նախագահութեան տակ, իբր հակադրութիւն յեղափոխական եւ քաղաքական կուսակցութեանց, կազմակերպեցին Հ.Բ.Ը. Միութիւնը :

Անոնք կը հաւատային բարեգործութեամբ ու դպրոցական գործունէութեամբ պահել եւ զարգացնել հայ ազգը եւ այդ ձեւով ապահովել անոր քաղաքական անկախութիւնը :

Ըսել թէ Հ. Բ. Ը. Միութեան գործունէութեան դաշտը սկիզբէն եւ եթ եղած եւ մնացած է ոչ – քաղաքական, անկուսակցական կամ չէզոք, պիտի ըլլար անճիշդ:

Երկար տարիներ, ան գտնուած է ռամկավարներու առնուազն մասնակի ազդեցութեանը տակ: Խորքով պահպանողական եւ հակայեղափոխական կազմակերպութիւն մը ըլլալով եւ միեւնոյն ատեն ունենալով, մեծ մասամբ, կարեւոր դիրքերու մէջ ռամկավար պաշտօնեաներ, շատ բնական է, որ ան պիտի ըլլար Դաշնակցութեան ընդդիմադիր ազգ. կազմակերպութեանց շարքին :

Շիտակ չէ ներկայիս ըսել, թէ ան մասնաւոր որոշումով «պլոք» կազմած է հակադաշնակցական հոսանքներու կողքին :

Իբրեւ կազմակերպութիւն՝ չի կառավարուիր ժողովրդավար սկզբունքներով, մասնաւորաբար քուէարկութեանց ատեն: Մէկ անձը կրնայ ունենալ մինչեւ քսան քուէ, նայած թէ իբրեւ տուրք կամ այլ ձեւով Միութեան ինչ վճարումներ ըրած է :

Շատ հեշտ է անդամագրուիլ Բարեգործականին, այնքան թոյլ են կանոնադրական պայմանները: Այն աստիճան, որ եթէ անդամ մը մեծ կամ փոքր գումարով մասնակցութիւն բերես անոր նուիրահաւաքման մէկ ձեռնարկին, ալ անկէ ետք քեզ կը նկատեն Միութեան անդամ եւ տեւաբար հրաւէր կը ղրկեն մասնակցելու տեղական մասնաճիւղի անդամական ժողովներուն :

Ամէն պարագայի մէջ, Բարեգործականը ազգին օգտակար կազմակերպութիւն մըն է եւ անկէ ետք աւելին կրնայ ըլլալ, եթէ չենթարկուի աջէն ու ձախէն, մանաւանդ ձախէն եկած ազդեցութիւններու, եւ կարենայ պահել իր անկուսակցական եւ անկողմնակալ դիրքը :

Այս ուղղութեամբ բարերար նշաններ սկսած են երեւալ մասնաւորաբար անոր ամերիկեան հատուածին մէջ, վերջին մէկ տարուան ընթացքին :

Ի՞նչ է մեր ուզածը Բարեգործականէն. անոր նոր վարիչները, սկսած Նախագահէն, ի՞նչպէս կրնան նոյն վերաբերումը ցոյց տալ ազգային բոլոր հոսանքներուն հանդէպ: Մենք կը սիրենք հաւատք եւ վստահութիւն ունենալ անոր Նախագահին եւ Կեդր. Վարչութեան կարգ մը անդամներուն անկեղծութեանը վրայ :

Սակայն, «հերիւնը պարկին մէջ չի սեղմիր»: խօսքը առանց գործի անարժէք է: Ինչպէ՞ս պիտի կրնան ռամկավարներու ազդեցութեան տակ եղած ըլլալու փաստը ջնջել: Կը սպասենք գործի եւ կը փափաքինք, որ մեզի պէս մտածող, եւ մինչեւ այժմ Բարեգործականի մասին թերահաւատ հայրենակիցները ունենան համբերութիւն եւ հաւատք, փաստական բարելաւում կարենալ տեսնելու համար Միութեան ընդհանուր գործունէութեան մէջ :

Ամերիկահայ Բարեգործականի կեդրոնը գլխաւորաբար դրամ հաւաքող, դրամատանց մէջ կտակներէ եւ այլապէս պահ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՄԱՆԱՍԸ

Առաջուան սեւ գանգուրները ամիսներէ ի վեր մազայարդար չէին տեսած եւ սեւ մօրուքը կ'աճէր հետզհետէ ամբողջ դէմքը ծածկելով, զինք անճանաչելի դարձնելու աստիճան: Հայու սեւ աչքերը միայն, երբ մօտիկէն կը տեսնէինք զինքը, փայլ մը ունէին տակաւին, տխուր, տխուր ...

Ու եղաւ «քլօշառ»: Առաջուան աշխատասէր տղան, խանութի, տուն – տեղի տէր տղան դարձաւ Թափառաշրջիկ: Նոյն իսկ հին ծանօթներ, զինք փողոցը տեսնելով, «ո՞վ է» կ'ըսէին զարմանքով, հեգնանքով կամ արգահատանքով: Հետզհետէ ծանօթ մէկը դարձաւ քաղաքին մէջ :

Ոստիկաններ քանի մը անգամ ձերբակալեցին զինքը: Բայց յանցանք մը չկըրցան գտնել: Մանաս հինէն ի վեր, ոչ կը ծխէր, ոչ կը խմէր, հազիւ դաւաթ մը սուրճի համար սրճարան կը մտնէր երբեմն, ոչ կիներու ետեւէն կ'երթար, ոչ ալ դէշ ընկերներ ունէր :

Ու ամէն անգամ ալ քանի մը ժամէն ազատ կը ձգէին զինքը:

Զարմանալի կեանք մըն էր որ կ'ապրէր այսպէս, ամիսներէ ի վեր, միս մինակ Թափառելով, գլուխը կախ, ուսերուն մէջ քաշած, անխօս, խոր կսկիծը սալայատակներուն վրայ ցանելով :

Սիրտը կ'արիւնէր անշուշտ, բայց ո՞վ կը հասկնար :

Բայց աւելի ծանրը կար: Դատաւորը նոր վճիռ արձակեց, էնտինեյիթէ փաթէրնէլ, հայրութեան անարժան յայտարարեց զինքը: Թափառաշրջիկ, օրուան հացին կարօտ՝ ալ իրաւունք չունէր իր զաւակը տեսնելու :

Ու Մանաս զառնութեան բաժակը քամեց ցմրուր ...

Բարեկամներ, ընկերներ մէջ մտան: Խրատ տուին, գործ ճարել ուզեցին: Անօգուտ կը թուէր: Ջանադրան գործերու մէջ մտաւ ելաւ: Օրավարձքով աշխատեցաւ, պարտէզ փորեց, ծաղիկ ծախեց, ձմեռը փողոցներուն ձիւնը մաքրեց քանի մը Ֆրանքի փոխարէն, մինչ մօրուքը եղեամ կը կապէր վշտէն: Ամառը վիճակահանութեան տոմսակ ծախեց փողոցներուն մէջ:

Ոմանց ծաղրանքին առարկայ դարձաւ, իսկ մեզ՝ իր նախկին ընկերներուն համար ալ եղաւ կատարեալ խղճի խայթ մը:

Բայց հպարտութիւնը եւ արժանապատուութիւնը մեռած չէին անշուշտ իր մէջ, երբ օր մը, անսպասելի կերպով ներկայացաւ Հայ Նախկին Սանուց Միութեան քարտուղարին :

— Աղբար, ըսաւ, վաղը հայկական Կաղանդ է, սա պարտքերս կ'ուզեմ վճարել, տոկոսներով միասին :

Իր նեղ օրերուն, դրամական օգնութիւն եղած էր իրեն:

Քարտուղարը բացատրեց իրեն որ այդ փոքրիկ գումարը փոխ տրուած չէր, այլ բարեկամական օգնութիւն մըն էր պարզապէս, թէ վերադարձնելու պէտք չկար, թէ այսքան տարուան ընկերներու միջեւ բնական բան մըն էր ատիկա ...

Մանաս անյողդողդ մնաց, չուզեց համոզուիլ: Շնորհակալ էր որ օգնութիւն եղած էր իրեն, իր նեղ օրին, բայց ինք ալ արժանապատուութիւն ունէր վերջապէս :

— Վաղը հայկական Կաղանդ է, պնդեց, կ'ուզեմ պարտքերէս ազատուիլ որ սիրտս հանգիստ ըլլայ :

Ու վերադարձուց գումարը, յետնեալ ամսավճարներով միասին :

***

Ընթերցողը եթէ առիթ ունենայ ժընեւ այցելելու, շուտով պիտի հանդիպի Մանասին: Կայարանի սանդուխներէն իջնելով, աջ կողմը, կռնակը պատին, փոքրիկ սեղանի մը առջեւը, որուն վրայ վիճակահանութեան քանի մը տոմսակներ շարուած են, կանգնած է Մանաս, հին պատառոտած վերարկուով եւ երկար սեւ մօրուքով, որուն մէջ ամբողջ դէմքը գրեթէ կորսուած է:

— Tentez votre chance, messieurs-dames, tentez vot' chance.

Ձայնը կը լսուի հեռուէն, մելամաղձոտ, որուն մէջ հայկական շեշտ մը կայ :

Երբեմն կ'անցնիմ առջեւէն զոյգ մը տոմսակ գնելու եւ ողջունելու համար :

— Բարեւ, Մանաս, կ'ըսեմ հայերէն, ի՞նչպէս ես, ու կը սկսիմ տոմսակները քննել ձեւացնել :

Չի պատասխաներ: Հայերէն լեզուն լսելով կը խրտչի կարծես եւ ինք իր վրայ աւելի կը կծկուի: Իր աչքերը կը փնտռեմ, բայց ան իր նայուածքը աջ ու ձախ կը դարձնէ :

Ու քանի մը Ֆրանք ձգելով սեղանին վրայ կը հեռանամ, պատշաճ կամ բարեկամական խօսք մը ընելու անկարող :

— Tentez votre chance, messieurs-dames, tentez vot' chance.

Մանասի յանկերգն է, զոր կը լսեմ տակաւին հրապարակի ժխորին հետ մէջ ընդմէջ:

ՊԱՐԳԵՒ ՆԻԿՈՂԵԱՆ

(4 եւ վերջ)

գրուած գումարներուն յանձնաժման Հակող, դպրոցական, կրթական եւ բարեգործական գործերուն ճշտ եւ ուղղութիւն տուող ղեկավար Մարմինն է :

Ան պէտք է փաստացիօրէն տեղեակ ըլլայ շրջաններու, մասնաւորաբար Միջին Արեւելքի մէջ անցած դարձածին :

Այստեղ հարկադրուած ենք ճշտը դնել Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ դպրոցներուն օգնելու եւ առհասարակ կրթական հարցի հետ կապ ունեցող խնդիրներու առնչութեամբ եղած արդար կամ անարդար դիտողութիւններուն վրայ :

Կանգ առի այս կէտին վրայ, ինչու որ դէպի Արեւելք շրջապայութիւններուս ընթացքին, Փարիզէն սկսած կայան առ կայան, լսեցի լուրջ դիտողութիւններ եւ քննադատութիւններ :

Բարեացակամ եւ առարկայական դիտողին եւ, եթէ կ'ուզէք, մինչեւ իսկ անաչառ քննադատի պարտականութիւնն է, նման մեծ Միութեան գործունէութեան մասին դրական կամ բացասական կարծիք յայտնելէ առաջ, ծանօթանալ խնդրի էութեան, ուսումնասիրել կացութիւնը ճշգրտօրէն, մօտնալ պահ մը անցեալը եւ պրպտել ներկան լրջօրէն :

Ինչ լաւ պիտի ըլլար Հ. Բ. Ը. Միութեան նման կազմակերպութեան մը համար դիտուիլ, հասկցուիլ, եւ, եթէ պէտք է, նոյն իսկ ենթարկուիլ անաչառ քննադատութեան սա կամ նա գործին առիթով, իր խումբին չպատկանող իրապաշտ անհատներու կողմէ :

Ոեւէ հայ անհատի ազգային պարտականութիւնն է մօտենալ, թափանցել Հ. Բ. Ը. Միութեան մամուլով եւ հրապարակով խնդրոյ առարկայ եղած հանրային գործունէութեան :

Գլխաւորաբար Միջին Արեւելքի դպրոցական եւ կրթական խնդիրներուն շուրջ, որոնց մասին կը խօսուի ու կը գրուի ժամանակէ մը ի վեր :

Այս արտայայտութիւններով հաւանաբար փոքր չեղում մըն է, որ կը կատարեմ նիւթէս եւ սակայն «կրթական» եւ «դըպրոցական» խնդիրը, մանաւանդ Սուրիոյ եւ Լիբանանի նման հայաշատ կեդրոններու համար ըլլալով խիստ կենսական եւ կազմելով մեծագոյն գործը, խարիսխը Հ. Բ. Ը. Միութեան գործունէութեան, կարելի չէր շատ թեթեւ կերպով անցնիլ այս հարցին վրայէն :

Մինչեւ այսօր Հ. Բ. Ը. Միութեան Ամերիկայի շրջանային վարչութիւնը իրաւունք չունէր մասնաւոր պիւտճէ ունենալ եւ որեւէ գումար յատկացնել Ամերիկահայ կրթական գործին :

Վերջին համաժողովը փոխած է տարիներու այս աւանդութիւնը : Բարեգործականը ասկէ ետք պիտի ձեռնարկէ կրթական աշխատանքի եւ պիտի նպաստէ նաեւ Ամերիկայ դպրոցներուն :

Նոր գործունէութեան դաշտ մը կը բացուի իր առջեւ նոր պատեհութիւն մը՝ ապացուցանելու իր անկողմնակալութիւնը : Տեսնենք ինչ համեմատութեամբ պիտի օժանդակէ արդէն իսկ գոյութիւն ունեցող դպրոցներուն :

Կը խոստովանինք եւ փաստօրէն գիտենք, թէ Բարեգործականը Ցունաստանի մէջ, ձեռք ձեռքի տուած այն տեղի Հայ Կարմիր Խաչին, մեծապէս կ'օժանդակէ տեղական վարժարաններուն :

Մենք կը փափաքինք, որ օժանդակելու այս ոգին, առանց հրէի եւ հեթանոսի խտիր դնելու արդէն իսկ գոյութիւն ունեցող դպրոցներու միջեւ եւ առանց միջամտելու վարժարաններու ներքին գործերուն, տարածուէր նաեւ այլ գաղութներու մէջ:

Սպասենք եւ յուսանք :

(Շար.) Կ. ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՂՈՒԹԷՆ

ԳԻՆԵՁՕՆ – ԽՆՋՈՅՔ Ի ՊԱՏԻՒ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համազգայինի եւ Ն. Փալանճեան ճեմարանի քսանհինգամեայ յոբելեանի յանձնախումբը ի պատիւ Շ. Նարդունիի խնջոյք մը կազմակերպած էր, Ցունիս 9ին, «Սալ Մագընօ»յի մէջ :

Բեմին առջեւ զետեղուած մասնաւոր սեղանի մը շուրջ նստած էին Շ. Նարդունին եւ Յոբելենական յանձնախումբի նախագահներ՝ Տէր եւ Տիկին Արամ Թէրզիպաշեանը, Բրօֆ. Գ. Խայիկեանը, գանձապահ՝ Պ. Յովհ. Իսպիրեանը, Մարսէյլի Համազգայինի վարչութեան նախագահ Պ. Կ. Փօլատեանը, քարտուղար Ազգին եւ գանձապահ Պ. Գ. Շալճեանը եւ Տիկին Շաճեան, ինչպէս նաեւ հրաւիրեալներ՝ Տէր եւ Տիկին Տօքթ. Քէչեան, Տիկին Վ. Հացագործեան եւ Եգիպտոսէն նոր ժամանած Տիկին Արփիկ Շալճեանը :

Պատուոյ սեղանին վրայ դրուած էր Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութեան նուիրած մեծ կարկանդակը, որուն վրայ զետեղուած էին Համազգայինի եւ Ն. Փալանճեան ճեմարանի քսանհինգամեակը խորհրդանշող 25 մոմերը :

Յոբելենական յանձնախումբի կողմէ Պ. Կ. Փօլատեան գեղեցիկ ճառով մը հանդէսը բացուած յայտարարելով, անգամ մը եւս ներկայացուց Նարդունին :

Ապա, գործադրութեան դրուեցաւ գեղարուեստական բաժինը : Օրիորդ Ակինեան դաշնակով, Պ. Ս. Ջէօրէքճեան ջութակով, Պ. Ս. Միլտոնեան իր հեղինակած մէկ ֆանթէզիով, Տիկիններ՝ Մօրընօ, Արփիկ Շալճեան եւ Վ. Աւիկեան իրենց ուրախ ու խանդավառող երգերով, Օրիորդ Ս. Թիւթէլեան եւ ուրիշ Օրիորդ մըն ալ իրենց արտասանութիւններով հետզհետէ ստեղծեցին զուարթ եւ հաճելի մթնոլորտ մը :

Բրօֆ. Գ. Խայիկեան, ընկեր Յ. Պապիկեանը, Պ. Պ. Տ. Փիրանեան, Ա. Բէօսէեան, Կ. Խաչի կողմէ տիկին Վ. Հազարեան, ինչպէս նաեւ Տօքթ. Քէչեան աւուր պատշաճի խօսքերով գնահատեցին Նարդունին, որպէս տաղանդաւոր գրագէտ եւ բեմբասած :

Պ. Արամ Հիւսեան կարդաց ուղերձ մը:

Ամէն ոք խանդավառուած էր, Պ. Վ. Պանտիկեան առաջարկեց վառել կարկանդակին մոմերը, կնքահայր մը փնտռելով որպէս նիւթական օժանդակութիւն, Ն. Փալանճեան ճեմարանին :

Մարսիլահայութեան ծանօթ եւ յարգելի անձնաւորութիւն մը Պ. Արամ Թէրզիպաշեանը վառեց մոմերը, ճեմարանին նուիրելով հարիւր հազար ֆրանք, ներկաներուն ջերմ ծափահարութեանց մէջ :

Պ. Արծրունի Ջրբաշեանը, որ կոմքէ անկախ պատճառներով կը բացակայէր, Վասպուրականի Հայր. Միութեան վարչութեան լիազօրած էր որոշել իր տալիք նուէրը եւ վարչութիւնը յայտարարեց յիսուն հազար ֆրանք :

Նոյն հայրենակցականն ու Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն ալ նուիրեցին քսանհինգ հազարական ֆրանք, որոնցմէ վերջ, աջէն ձախէն հոսիլ սկսաւ տասը հազարական, հինգ հազարական ֆրանքները եւ կէս ժամուան ընթացքին գոյացաւ 525 հազար ֆրանք :

Ցուզիչ էր երեւոյթը :

Նուիրատուութեան իրենց սրտաբուխ մասնակցութիւնը բերին թէ հարուստները, թէ արհեստաւորներ եւ թէ պարզ գործաւորներ :

Երեւոյթ մը, որ անգամ մըն ալ կուգայ հաստատել թէ մեր սքանչելի ժողովուրդը գիտէ պաշտպան հանդիսանալ իր մայրենի լեզուին եւ մշակոյթին, ու պատրաստ է մեծագոյն զոհողութեանց երբ ազգօգուտ գործ մը կը տեսնէ :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՑԻՇԱՏԱԿԻ ՕՐ ՄԸ

★

Կիրակի 12 Ցունիսին Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ տեղի ունեցաւ Մկրտիչ Սանասարեան անզուգական բարերարին, կտակակատար Կարապետ Եզեանցի, տեսուչներ, Գ. Արուլեանի, Ս. Սողիկեանի, Յ. Մատաթեանի, ինչպէս նաեւ նահատակ եւ բնական մահով մեռնող բոլոր ուսուցիչներուն եւ աշակերտներուն յիշատակի հոգեհանգստեան պաշտօնը :

Նախաձեռնողները գեղեցիկ գաղափարն ունեցեր էին ընտանեկան սեղանի մը շուրջ համախմբելու փարիզաբնակ Սանասարեանցիները իրենց ընտանեկան պարագաներով, Գ. Աճէմեանի ճաշարանը :

Կը նախագահէր Մ. Պարսամեան, որ ողջունեց բոլոր ներկաները, իբրեւ մէկ ընտանիքի անդամներ, որոնց մէջ կենդանի է միշտ Սանասարեան հաստատութեան ոգին, եւ բաժակ առաջարկեց հիմնադիր բարերարին եւ իր բոլոր գործակիցներու յիշատակին համար :

Ճաշը շատ հաճելի եւ մտերմական մթնոլորտի մը մէջ անցաւ : Ներկաներուն կարգով խօսք տրուեցաւ Տիկին Վ. Փաստրմաճեանի, Մ. Պարսամեանի, Օր. Հ. Գարագաշեանի, Բժ. Լ. Գրիգորեանի, Պ. Պ. Վ. Իչգալացեանի, Մ. Կարապետեանի, Վ. Արողեանի, Ս. Քրմոյեանի, Արծիւ Իւլիւպէյեանի եւ Դանոյեանի : Բոլորն ալ վերյիշեցին Սանասարեան Վարժարանին մէջ անցուցած իրենց յիշատակելի պահերը եւ զանազան դրուագներով ոգեկոչեցին իրենց տեսուչները, ուսուցիչներն ու ընկերները :

Մէջ ընդ մէջ երգեցին տիկիններ Վ. Իչգալացեան, Յ. Զուլհակեան, Վ. Փաստրմաճեան, Օր. Հ. Գարագաշեան եւ Պ. Ս. Քրմոյեան :

Ներկաները փափաք յայտնեցին տպագրուած տեսնել Սանասարեան Վարժարանին 35 տարուան պատմութիւնը խտացնող հատոր մը, որուն մէջ մասնաւորաբար իրենց արժանաւոր տեղը պէտք է ունենան բարերարին, կտակակատարին, տեսուչներուն եւ ուսուցիչներուն կենսագրականները :

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

Ծանօթ.—Արտասահմանի Սանասարեան Սաներէն կը խնդրուի յարաբերութեան մէջ մտնել Մ. Պարսամեանի հետ, 46 rue Riquet, Paris (9), ղրկել իրենց հասցէներուն հետ կենսագրական տողեր, լուսանկարներ եւ յուշեր :

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

●

ՓՂՈՍԿՐԱՁԱՐԴ երաժշտական գործիքներ (թառ, քէմէնչա, դափ) շինեցին վարպետներ Արամ Գալուստեան եւ Խաչատուր Ներսէսեան: Իրենց բարձր որակով, հնչեղութեամբ եւ նրբութեամբ նըշանաւոր են անոնց շինած գործիքները: Այս տարի եւս ղրկեցին այս գործիքներէն համամիութենական գիւղատնտեսական ցուցահանդէսին, հայկական ՍՍՌ տաղաւարին մէջ ցուցադրուելու :

ԶՈՒԱՐԹՆՈՑ եկեղեցիին շուրջ պեղումները վերջացած ըլլալով, մէջտեղ ելան հին Կաթողիկոսարանի անյայտ տնտեսական քանի մը շինութիւններ: Տաճարի արեւելեան կողմը գտնուեցան ուրիշ համեմատաբար աւելի ուշ շրջանի կառուցուածքներու հետքեր: Գտնուած են նաեւ մեծ թիւով խեցեղէն եւ Ժ. – ԺԴ. դարերու պատկանող ամանեղէնի, խճանկարի բեկորներ, գեղեցիկ զարդեր :

Ե. ՉԱՐԵՆՑԻ «Ռուբայաթները» թարգմանուած են ալպաներէնի Զ. Բուռնազեանի կողմէ եւ տպուած Թիրանա հրատարակուող «Լիտերատուրա Ցոնէ» ամսագրին մէջ: Այս պարբերաթերթը յաճախ կը դնէ սովետահայ գրականութենէն կտորներ :

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ՆԻ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՑԱՌԱՋԸ

«ՑԱՌԱՋ»Ի ՑԵՐԹՕՆԸ (66)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԺԹ.

— Ուրեմն բոլորովին պարզ է, որ ես հոս պէտք է մնամ՝ հսկելու համար Փեկէթին վրա, լաւագոյն միջոցն ալ այս է կարծեմ: Այնպէս պիտի ընեմ որ երբ թէ Տըրպըն կը մեկնիմ այս իրիկուն, պայուսակներս ու գոյքերս հետս պիտի առնեմ, բայց փոխանակ կայարանի՝ պիտի իջեւանեմ քաղաքին փոքր պանդոկներէն մէկուն մէջ: Արտաքին երեւոյթս քիչ մը կը փոխեմ ու երբ ճերմակ հաստ ժանեկաւոր քօղս ալ վրաս առնելու ըլլամ, հաստատ կերպով պիտի հաւատայ մեկնումիս :

Սիւզան այս ծրագրին սրտանց համաձայնեցաւ: Ցուցական բոլոր պատրաստութիւնները լրացուցինք, չորեկաօքի մեկնումին ժամը անգամ մըն ալ հասկըցանք կայարանէն եւ պատրաստ սպասեցի:

Ճաշը միասին ըրինք ճաշարանին մէջ: Գնդապետ Րէյս վերերեւցաւ, բայց Սըր Խօսթէյս եւ Փեկէթ իրենց սեղանին շուրջն էին, պատուհանին առջեւ: Փեկէթ ճաշը կէս ձգած մեկնեցաւ. այս պարագան գիս անհանգստացուց, որովհետեւ որոշած էի մնաք-բարով ըսել իրեն: Թերեւս Սըր Խօսթէյսն ալ հեռանար: Ուստի երբ ճաշս լրացուցի, ուղղակի իր մօտ երթալով.

— Մնաք բարով, Սըր Խօսթէյս, ըսի, այս իրիկուն Տըրպըն կը մեկնիմ:

— Արդէն իմացայ. չէ՞ք փափաքիր որ ձեր հետ գամ:

— Ամենայն սիրով:

— Աղուոր աղջիկ, ուրեմն չէ՞ք ուզեր փոխել ձեր միտքը եւ գալ Րոտեզիա առիւծ որսալու:

— Ոչ:

— Շատ գեղեցիկ մէկը ըլլալու է, ըսաւ Սըր Խօսթէյս, ցաւագին շեշտով մը: Հանած-վարած երիտասարդ մը Տըրպընի մէջ, կ'ենթադրեմ, որ իմ տարաժամ հրապոյրներս բոլորովին ստուերի մէջ կըձգէ: Ի միջի այլոց, Փեկէթ քանի մը վայրկեանէն կառքին մէջ պիտի ըլլայ ձեզ կայարան առաջնորդելու համար:

— Ոհ, ոչ, շնորհակալ եմ, ըսի: Տիկին Պլէր եւ ես արդէն ապսպրած ենք մեր կառքը:

Երթա՛լ Փեկէթին հետ, բան մը որ ամենավերջին փափաքպիտի ըլլարապահովարար: Սըր Խօսթէյս ուշադրութեամբ ինծի նայելով.

— Չեմ կարծեր թէ կը սիրէք Փեկէթը. չեմ ալ մեղադրեր ձեզ: Կամակատար եւ ամէն բանի խառնուող արարած մըն է, որ իր մարտիրոսանման դէմքով ՝ամէն բան կը գործադրէ, գիս պարզապէս ձանձրացնելու եւ նեղելու համար:

— Ի՞նչ ըրաւ որ, հարցուցի հետաքըրքրութեամբ:

— Քարտուղարուհի մը բերաւ. կին մը՝ որուն նմանը վստահաբար տեսած չէք ձեր կեանքին մէջ: Քառասուն տարեկան, ունի առանց շրջանակի ակնոց, գործելու այնպիսի եռանդ մը ։ր մահուանս պատճառ պիտի ըլլայ : Զոփ չոր դէմքով կին մը :

— Ձեր ձեռքը պիտի չըռնէ՞ :

— Կը յուսամ թէ պիտի չըռնէ, բացագանչեց Սըր Խօսթէյս: Ուրեմն, երթաք բարով, հեզուկ աչքեր: Եթէ առիծ մը սպաննեմ, մորթը ձեզի պիտի չտամ, քանի որ գիս այսպէս կը լքէք:

Ձեռքս սեղմեց ջերմագին եւ մեկնեցանք: Սիւզան սրահին մէջ ինծի կը սպասէր: Մեկնումիս ներկայ պիտի ըլլար :

— Անմիջապէս երթանք, ըսի, եւ նշան ըրի մարդուն որ ինքնաշարժ մը բերէ :

Ձայն մը ետեւէս գիս ցնցեց .

— Ներողութիւն Օր. Պետինկֆիլտ, ես ալ ճիշդ հիմա ինքնաշարժով վար պիտի իջնեմ, ձեզ եւ Տիկին Պլէրը կրնամ կայարան ձգել :'

— Օ՛, շնորհակալ եմ, ըսի աճապարանքով, ձանձրոյթ մի կրէք, ես արդէն..

— Ձանձրո՞յթ, քաւ լիցի: Բեռնակիր, պայուսակները ներս դիր :

Ճար չկար: Կ'ուզէի առարկել տակաւին, բայց Սիւզան թեթեւակի դպաւ արմուկիս՝ ազդարարելով համակերպիլ :

— Շնորհակալութիւն, Պ. Փեկէթ, ըսի սառնօրէն :

Ամէնքս մտանք կառքին մէջ: Ու մինչ քաղաքին փողոցներէն կը սուրայինք, միտքս կը չարչարուէր բան մը ըսելու համար : Վերջապէս Փեկէթ խզեց լռութիւնը :

— Սըր Խօսթէյսին համար շատ կարող քարտուղարուհի մը գտայ, — Օր. Փեթիկրիւն :

— Եւ այնքան ալ յափշտակուած չէ իրմով, ինչպէս կ'ըսէր քիչ առաջ, դիտել տուի :

Փեկէթ վրաս սառն ակնարկ մը նետեց:

— Նա կատարեալ ոգալիր – մեքենավիր է, ըսաւ զսպուած եղանակով մը :

Ինքնաշարժը կեցուց կայարանին առջեւ. վստահ որ ինքը պիտի մեկնի՝ ձեռքս երկարեցի մնաք – բարով ըսելու, բայց յուսախաբ եղայ .

— Ձեզ հետ կուգամ ու կը սպասեմ, մինչեւ որ շոգեկառքը ճամբայ ելլէ: Ժամը ճիշդ ութն է, քառորդ ժամէն կը մեկնի :

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ խորհրդարանը քըւէարկեց օրէնք մը, որ կ'արտօնէ նախագահ Այզընհաուըրի, երեք տարուան համար, մաքսային տուրքերը իջեցնել, արտաքին առեւտուրին զարկ տալու համար։

ԺԸՆԵՒԻ մէջ գումարուելիք չորս վարչապետներու ժողովին շրջանին, Գերմանիոյ վարչապետը հոն պիտի գտնուի «արձակուրդի համար»։ Իրազեկները հաւանական կը գտնեն որ Ատընաուըր անպաշտօն եւ առաջին տեսակցութիւն մը ունենայ այնտեղ Խ. Միութեան վարչապետ Բուլկանինի հետ։

ԱՆԳԼԻՈՅ քարափի աշխատաւորութեան գործադուլին համար ալ բանակցութիւններ սկսան։ Կը յուսացուի որ շուտով կարգադրութիւն մը պիտի ըլլայ։

ՎՐԻՊԱԿ.— Պ. Արշամ Խոնդկարեանի յօդուածին երկրորդ մասին մէջ, (Խ. Հայաստանի կառավարութիւնը) չորեքշաբթի 15 Յունիս, լոյս տեսած են կարգ մը տպագրական վրիպակներ։

Ա. սիւնակ.— Արմենակ Շէփորեան կարդալ՝ Շէկոյեան։ Բախչի Ներսիսեան՝ Բախչի Ներսիսեան։ Անդրանիկ Շաշինեան՝ Անդրանիկ Շահինեան։

Բ. սիւնակ.— Գէորգիյ Բադաիեանց՝ Գ. Բադամեանց։ Աբովինով՝ Արութինով։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ 40ԱՄԵԱԿԸ
ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան Հերոսամարտին 40ամեայ տօնակատարութիւնը այս կիրակի, սովորական զբօսավայրը, առաւօտէն մինչեւ ուշ երեկոյ։

Կը նախագահէ եւ կը բանախօսէ՝ ՈՍՏԱՆԻԿ ՄԻՋՐՈՅԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, հայկական երգերով, արտասանութիւններով եւ պարերով։

Զանազան անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ։

Կը հրաւիրուի Տէսինի եւ շրջականներու հասարակութիւնը, այս գեղեցիկ տօնակատարութեան։

Անձրեւի պարագային Յունիս 26ին։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցներու տարեվերջի հանդէսը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Սէրքլը Կաթոլիքի մէջ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, դպրոցի աշակերտներուն կողմէ, զանազան անակնկալներ։

Կը հրաւիրենք Վիէննահայ գաղութը։

Հանդէսին ընթացքին հանհանակութիւն տեղի պիտի չունենայ։

Մուտքը ազատ է։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Իսի լէ Մուլինոյի եկեղեցիի շինութեան յանձնախումբին կողմէ։

Հովանաւորութեամբ Փարիզի Հայոց եկեղեցիի վարչութեան։

Կիրակի, 26 Յունիս, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Իսիի քաղաքապետարանը, Սալ տէ Ֆէթին մէջ, 25 Ավընիւ Վիքթոր Քրէսօն։

Կը ներկայացուի Փարիզեան շրջանի Ֆրանսահայ Երիտասարդաց Թատերախումբին կողմէ։

ՄՈԼՈՐԵԱԼ ՃԱՄԲՈՐԴԸ

Եւ խօթանաւոնինց փեսացուն (կատ. մէկ արար)։

Կը մասնակցին Յ. Մկրտիչեան, Օր. Մ. Ժամկոչեան, Օ. Ֆրնտքեան, Ժ. Մելքոնեան, Պ. Պէրպէրեան։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Բ. Ֆրնտքեան, Գ. Եանպէկեան, Ժ. Ունճեան, երգ, կովկասեան պար, Պ. Պ. Օ. Ֆրնտըքեանէ և Պերճ Պէրպէրեանէ։

Պիտի կատարուի եկեղեցիի շինութեան յանձնախումբի կողմէ նիւթական, բարոյական հաշուետուութիւն։

Կը հրաւիրուի Իսի լէ Մուլինոյի եւ շրջանի հասարակութիւնը անխտիր ներկայ ըլլալու։

Մուտքի տոմսերու գիները՝ 200 եւ 100 ֆրանք։ Ստանալու համար դիմել յանձնախումբի անդամներուն՝ Զատիկեանի սրճարանը, Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութեան անդամուհիներուն, նաեւ ներկայացման օրը կիչէն։

Ճոխ պիւֆէ, ժողովրդական գիներով։

Հաղորդ. միջոց.— Մէթրօ Մէրի տ'Իսի, օթօպիւս 123, 190։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ ՇԷՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Մ. Մառանճեան (Պոլսօ)	2.000
Տէր Նազարէթեան	1.000
Տէր եւ Տիկին Պ. Սարգիսեան	1.000
Փափազեան ընտանիք (Պրիւսէլ)	15.000
Տէր եւ Տիկին Ֆէրմանեան	1.000
Տիկին Քօնակէօզեան	500
Գումար՝	20.500
Նախորդ գումար՝	1.354.876
Ընդհ. գումար՝	1.375.376

26 ՅՈՒՆԻՍ
ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 16ԻՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ պարգեւաբաշխութեան հանդէսին կը հրաւիրուին ծնողները եւ վարժարանին համակիրները։

Կը նախագահէ եւ կը խօսի՝

M. VIGNAUD

(Ուսմանց պետական ընդհ. վերատեսուչ)

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած՝

Փարիզի Հայ Եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան հովանաւորած, Ժանթիյէի հայ դպրոցներու Կրթ. Մարմնին կողմէ։ 18 Յունիս, Շաբաթ ժամը 20.30ին, ֆրանսական քահանաներու սրահին մէջ 32 ռիւ Տանթօն, Կրէմլէն Պիսէթր։

Արտասանութիւն, երգ եւն., դպրոցի աշակերտութեան կողմէ, առաջնորդութեամբ իրենց ուսուցչին Պ. Խոսրով Վշտունիի։ Փարիզահայ դերասանները կը ներկայացնեն ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐ, Յ. Պարոնեանի, ծիծաղաշարժ զաւեշտը, մասնակցութեամբ ՍԻՐՈՒՀԻ եւ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆՆԵՐՈՒ։

Կը մասնակցին՝ նաեւ Գ. Տէրվիշեան, Ն. Պշտիկեան, Գր. Վահան, Ա. Գմբէթեան։

Մուտքի գիներն են.— 200 եւ 150 Ֆր.։

ՄՈՒՐԱՏ ՌՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ

Տէսինի մասնաճիւղը մեծ պատրաստութեամբ կը տօնէ «ՄՈՒՐԱՏԻ ՕՐԸ», ի յիշատակ Ազգ. հերոսին։

Կիրակի, Յունիս 26ին, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին Վիէնի Սէրքըլ Կաթոլիկ շքեղ սրահին մէջ։

Կը խօսի Պ. ԱՐՍԷՆ ՍԻՒՋՄԷՃԵԱՆ (վարչութեան կողմէ)։

Կը բեմադրուի խիստ ծիծաղաշարժ ներկայացումը՝ ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ, (երեք արար), ղեկավարութեամբ Պ. Միբինան Շիրվանեանի։

Յարգելի հայրենակիցներ այս ներկայացումը երկու անգամ նոյն խումբի կողմէ արդէն յաջողութեամբ բեմադրուած է Տէսին, Փոն տը Շէրիւի եւ իր գտած յաջողութենէն, քաջալերուած, Վիէնի մէջ եւս տալ հաճելի օրուան մը յիշատակը։

Մուտք 100 փրանք։

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ԼՈՒՐՏ

Նախագահութեամբ Գերպ. Հայր Կարապետ Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻԻ։ (Առաջ. Ֆրանսահայ Կաթողիկէներուն)։

Տեղի կ'ունենայ Օգոստոս 16–23։

Արձանագրուելու համար դիմել տեղւոյն Հայ Կաթող. Ժողովրդապետ Վարդապետներուն ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒԼԻՍ 30։

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ
Chartresի ՄԷՋ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Հայրապետական պատարագ պիտի մատուցանէ՝

ՀԱՅՐ Կ. Ծ. ՎԱՐԴ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

(Առաջնորդ Ֆր. կաթողիկէ համայնքէն)։

Շարթրի պատմական Մայր Եկեղեցիին մէջ։

— ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քատէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քատէի դիմաց։

Կը խօսի Պ. Յակոբ Նազարեան։

Նիւթ՝ «Արդի Հայաստանի տնտեսական կեանքը»։ (Դ. մաս՝ Գիւղատնտեսութիւնը)։

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ։ Մուտքը ազատ է։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

1, Bl. du Nord, Le Raincy

19, Յունիսին, ժամը 15էն 22,

Վարժարանին ընդարձակ սրահներուն եւ օդաւուն պարտէզին մէջ

Կազմակերպիչ յանձնախումբը ամէն միջոց ձեռք առած է, որպէսզի ներկաները ուրախ օր մը անցընեն։

ԵՐԳ, ՆՈՒԱԳ, ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ, ՊԱՐ

Վարժարանին բարեկամները յանձնախումբին տրամադրած են բազմաթիւ արժէքաւոր առարկաներ, որոնք պիտի բաժնուին ներկաներուն։

Փարիզեան շրջանի հայութիւնը հնարաւորութիւն պիտի ունենայ այդ օրը հաճելին միացնելու օգտակարին։

×

Դպրոցասէրի վարժարանին ամավերջի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ 3 Յուլիսին։

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային։

ՇՔԵՂ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Համա–Զարսանձագի Հայր. Միութեան։

Կիրակի, Յունիս 19ին ամբողջ օրը Թոռւա Լիւք, Ռէսթորան տէ Կոօբ Մոնար հանրածանօթ օդաւուն եւ ընդարձակ պարտէզին մէջ։

Կը նախագահէ Ս. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Կը խօսի Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Առաւօտուն պուլի մրցում։ Պուլ ունեցողներէն կը խնդրուի միասին բերել։

Գեղարուեստական ընտիր եւ ճոխ բաժին։

Երգ, արտասանութիւն, նուագ։ անակընկալներ Հայկ. եւ եւրոպական պարեր։ Հայկ. պարերը փող ու թմբուկով։

Ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված (շիշ քէպապ)։

Մուտքը ազատ է։

ԾԱՆՕԹ.— Առնել 7 թիւ հանրակառքը եւ իջնել վերջաւորութեան, Շէ Մառէն, Ռուք տէ Քլիվ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի, Յունիս 26ին։

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան, Փարիզի շրջանի, Առնուվիլի, Շաւիլի եւ Փարիզի մասնաճիւղերուն կողմէ։ Էֆուանի անտառին մէջ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Շրջ. վարչութիւնը ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Ազգ. Տուն։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, «Ահարոնեան» ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. «Եօթնեղբայրեան» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, դպրոցի սրահին մէջ։ Կը խնդրուի ընկերներէն ճշդապահ ըլլալ։

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերուհիները, այս շաբաթ, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Ժանթիյէի դպրոցին սրահը։ Հանդէսի տեղեկատուութիւն։

ՓԱՐԻԶ.— Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 15ին, Փլաս տ'Իթալի, քաֆէ Օ Քլէր տը Լիւնի վերնայարկը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ գտնուիլ։

ՍԵԲ. ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍ.ի համար ԲԱՅԱՌԻԿ կարեւորութիւն ունեցող ձեռնարկի մը առթիւ, իր գործօն եւ պատուոյ անդամները ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը չորսին, Իսիի Խրիմեան դպրոցը (2 Ռիւ տը լա Տէֆանս)։

ԿԻԼԻԿԵԱՆ Ընդհ. Միութեան անդամ եւ ոչ անդամ բոլոր Կիլիկեցիները կը հրաւիրուին երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը կարեւոր խորհրդակցութեան մը համար։

ՀԱՅ ՀԱՄԱԼ. ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ հերթական դասախօսութիւնը այսօր ուրբաթ, ժամը ճիշդ 21ին, Ազգ. Տունը։ Սրահը պիտի փակուի ժամը 23ին, կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

Դասախօս Բժիշկ Ժ. ՄԵՏԱՔՍԵԱՆ եւ Պ. ԱՐՄԱՆ ԻՆՃԻՃԵԱՆ։

Նիւթը՝ Ալպէր Այնշթայն՝ մարդը, գիտունը եւ փիլիսոփան։ Մուտքը ազատ է։

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆ ր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — հատը 12 ֆր

ՇԱԲԱԹ 18 ՅՈՒՆԻՍ • SAMEDI 18 JUIN 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7702 31e ANNEE — խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3113

ՓԱՌԱՊՍԱԿ

*

(Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ՅԱՂԹԱՆԱԿՆԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻՒ)

Արդար գնահատանքի մեր բաժինը տուած պիտի ըլլանք այս քանի մը տողերուն մէջ, մասնակից դառնալով խրախուսիչ Հայու ուրախութեան՝ ի տես այն յաղթանակներուն, որ կը տանի հայ երիտասարդութիւնը, Հ. Մ. Ը. Մ.ի շարքերէն ներս :

Հ. Մ. Ը. Մ. եղած է ու կը մնայ երիտասարդական այն միակ կազմակերպութիւնը, որ հաւաքական առինքնող ամբոխներու անհամար աւիթներ տուած է Սփիւռքի, եւ մանաւանդ Սուրիոյ ու Լիբանանի մէջ, ուր երեսուն տարիէ ի վեր կը հանդիսանայ ջահակիրը մարզական շարժումին :

Օտարներու իսկ վկայութեամբ, գերազանցապէս ախոյեաններու միութիւն մըն է Հ. Մ. Ը. Մ. ,որուն յաջողութիւններուն գաղտնիքը պէտք է փնտռել այն կարգապահութեան մէջ, որ արմատացած է խրախուսիչ Հ. Մ. Ը. Մ.ականէ ներս՝ ֆիզիքական նուաճումներու կողքին, բարոյական յաղթանակներ ապահովելով :

Անգնահատելի է այն դերը զոր ստանձնած է Հ. Մ. Ը. Մ. Սուրիոյ եւ Լիբանանի մեր նորահաս սերունդի ֆիզիքական ու հոգեկան զարգացման գործին մէջ: Իր ստուար շարքերով, համակիրներու անթիւ բազմութեամբ եւ հայ ժողովուրդի բոլոր խաւերէն ներս վայելած համակրանքով՝ Հ. Մ. Ը. Մ. երեսուն տարիէ ի վեր կը հանդիսանայ տարագիր հայութեան հպարտութեան աղբիւրը: Աւելին, ազգապահպանման մեր պայքարին հիմնական ազդակներէն մէկն է ան, իր շարքերուն ազգայնական դաստիարակութեամբ եւ վսեմ նշանաբանով :

Ու ճիշդ ատոր համար ալ Հայութիւնը կը գուրգուրայ իր ծոցէն ծնած այս հարազատ զաւկին վրայ: Նոյն գուրգուրանքը նաեւ օտար ազնիւ ժողովուրդին մօտ, որ Հ. Մ. Ը. Մ. կը նկատէ ոչ միայն ախոյեաններու միութիւն, այլ բարոյական մեծ ուժ մը, օրինակելի տիպար մը, որուն հասնելու գովելի ձգտումն ունին բոլորը :

Միայն յիշելու համար ներկայ տարեշրջանը, Հ. Մ. Ը. Մ. Լիբանանի մարզական բազմաթիւ ճիւղերու պատուոյ ցանկին ճակատը արձանագրած է իր անունը, ախոյեանի շքեղ տիտղոսով :

Հ. Մ. Ը. Մ.ի պասքէթպոլի աղջիկներու խումբը փառաւոր էջ մը բացած է Լիբանանի մարզական կեանքէն ներս, հինգ տարիէ ի վեր յաջորդաբար պահելով ախոյեանութեան տիտղոսը :

Ֆութպոլի խումբը ,որ կը նկատուի Լիբանանի ամէնէն ներկայանալի կազմը, Յունիս հինգին տիրացաւ Լիբանանի ախոյեանութեան, ոչ միայն յաղթանակներու երկար շարք մը արձանագրելով, այլ նաեւ Լիբանան այցելած բոլոր խումբերու դէմ բարձր պահելով այս փոքր երկրի մարզական պատիւը :

Փինկ – Փոնկի մէջ, դարձեալ Հ. Մ. Ը. Մ.ի կը պատկանի ախոյեանի դափնին :

Հ. Մ. Ը. Մ.ական հեծելանուորդները կուգան միշտ առաջին գծերու վրայ՝ պատիւ բերելով իրենց պատկանած միութեան :

Փառքի ու յաղթանակի այս երկար շարքին առջեւ, խանդավառութեան եւ հրճուանքի ալիքներ կը յուզեն մեր հոգին, կ՚ապրինք հպարտութիւնը մեր հայութեան՝ ապագայի վառ յոյսերով :

Փա՜ռք ու պատիւ ախոյեաններու միութեան :

Խմբագրական ԱԶԴԱԿի

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՄԲՈՍՏՈՒԹԻՒՆ ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ՄԷՋ

•

ՆԱԽԱԳԱՀ ԲԵՐՈՆ ԲԱՆԱԴՐՈՒԵՑԱՒ

Հինգշաբթի օր, Պուէնոս Այրէսէն արտաքսուած եպիսկոպոսները տակաւին Հռոմ չհասած Վատիկան հռչակեց Արժանթինի կառավարութեան անդամներուն բանադրութիւնը : Բանադրուեցան նաեւ ամէն անոնք որ դեր մը խաղացած էին Թաթօ եւ Նովոա եպիսկոպոսներուն ձերբակալման եւ արտաքսման խնդրին մէջ: Այս որոշումէն քանի մը ժամ ետք, հակակառավարական անթել մը Արժանթինէն կը հաղորդէր ըմբոստական շարժում մը՝ ուղղուած նախագահ Բերոնի դէմ : Պուէնոս Այրէսի հետ հաղորդակցութիւնները խզուած ըլլալով, տակաւին որոշ տեղեկութիւններ չկան անցուդարձերուն մասին: Մանաւանդ որ տրուած լուրերն ալ խիստ գրաքննութեան ենթակայ են : Սակայն քանի մը գործակալութիւններ կը հաղորդեն շարք մը մանրամասնութիւններ, ինչպէս նաեւ կառավարութեան զեկոյցները, որոնց համաձայն շարժումը սկսած է նաւատորմիղի եւ օդատորմիղի ուժերուն մասնակցութեամբ : Սակայն կը կարծուի որ ցամաքային ուժերէն ալ քանի մը զօրամասեր մասնակցած են ըմբոստութեան, թէեւ զեկոյցները կը հերքեն այս կէտը: Ամէն պարագայի զոնէ Պուէնոս Այրէսի մէջ շարժումը զսպուած կը թուի ըլլալ : Սակայն դեռ գոյութիւն ունին «դիմադրական մէկ քանի կէտեր» ինչպէս արժանթինեան անթելը կը հաղորդէր հինգշաբթի գիշեր :

Շարժումը կը սկսի կառավարական պալատին յանկարծական ռմբակոծութեամբ՝ օդանաւերու կողմէ: Կը հաշուեն բազմաթիւ զոհեր, որովհետեւ նոյն պահուն բերոնական ցուցարարներ հաւաքուած էին շէնքին առջեւ, իրենց հաւատարմութիւնը նախագահին յայտնելու: Միեւնոյն ատեն երեք հարիւր զինուորներէ բաղկացած խումբ մը(հաւանաբար նաւաստիներ) կը յարձակին պալատին վրայ ծանր գնդացիրներով: Սակայն ետ մղուելով կ՚ապաստանին ծովային Նախարարութեան շէնքին մէջ: Մինչ բանակը զեկոյցով մը իր հաւատարմութիւնը կը յայտնէ կառավարութեան , նաւատորմիղին պատկանած օդային ուժեր քիչ յետոյ նորէն կ՚երեւին ռմբակոծելով մայրաքաղաքին կեդրոնը : Միւս կողմէ, Աշխատանքի Դաշնակցութեան անդամներէն բաղկացած խումբեր , բերոնական , որոնց զէնք բաժնուած էր , բուռն բախումներ կ՚ունենան կանոնաւոր ուժերու կողքին, ըմբոստներուն դէմ : Երկու մարտանաւեր կը փորձեն օգնել հակաբերոնականներուն, կրակ բանալով քաղաքին այն մասերուն վրայ ուր կեդրոնացած էին կառավարութեան հաւատարիմ մնացած ուժերը: Իսկ օդային հակառակորդ ուժեր, բուռն բախումներ կ՚ունենան Պուէնոս Այրէսի վրայ, եւ Արժանթինի զանազան շրջաններուն մէջ: Կռիւները կը շարունակուին այսպէս, շփոթութեան մէջ, ամբողջ կէս օրէն վերջը, խուճապի մատնելով բնակչութիւնը: Սակայն երեկոյեան, ըմբոստները, որոնց օժանդակած էին Կաթոլիկ Շարժումին անդամներն ալ , կը ստիպուին տեղի տալ : Նախագահ Բերոն անթելէն ճառ մը խօսելով անձնապէս կը հաղորդէր լուրը .— «Յեղափոխութիւնը զսպուեցաւ եւ պատասխանատուները ձերբակալուեցան » :

Ծովային ուժերը միայն յանցաւոր կը նկատուին նախագահին կողմէ, որ իր շնորհակալութիւնը կը յայտնէ ցամաքային ուժերուն իրենց հաւատարմութեան համար : Ուրուկուայէն հասած լուրերը կը հաստատեն կառավարական զեկոյցը: Ըմբոստներէն մօտ երկու հարիւր հոգի յաջողած են երեսուն օդանաւերով ապաստանիլ Մոնթէվիտէօ: Պարագլուխներէն մէկը յայտնած է թէ իրենց շարժումը ձախողութեան մատնուեցաւ որովհետեւ բանակէն շարք մը զօրաբաժիններ իրենց խոստումը չյարգեցին եւ չօժանդակեցին նաւային ուժերուն :

Իրազեկներու կարծիքով, ըմբոստութիւնը համախմբած է զանազան հոսանքներ, — նոյնիսկ երբեմն իրարու հակառակորդ ,— որոնց կարգին կաթոլիկները, ընկերվարականները եւն. : Ըմբոստութիւնը կը պատրաստուէր ամիսներէ ի վեր , հակակաթոլիկ պայքարը առիթ տուաւ անոր պայթելուն: Սակայն զսպուած թէ ոչ, խոր փոփոխութիւններ կը սպասուին Արժանթինի վարչաձեւին մէջ, առնուազն լուրջ անդրադարձումներ :

× Կառավարական վերջին զեկոյցը , որ հաղորդուեցաւ երէկ, կը յայտնէ թէ «կառավարութիւնը բոլորովին տէրն է կացութեան »:

ՄԱՐՈՔԻ մէջ, վերջին ապահովութեան կապակցութեամբ ոստիկանական քննիչ մը ձերբակալուեցաւ: Գրաւած են ձեռքի գնդացիրը: Անունը չեն յայտներ :

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ԺՈՂՈՎԸ

*

Առջի օր, Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Ամերիկայի արտաքին նախարարները, Փինէ, Մըք Միլըն եւ Տըլըս, գումարեցին իրենց առաջին ժողովը: Թէեւ պաշտօնական զեկոյց մը չհրատարակուեցաւ իրենց հանդիպումէն ետք, սակայն լաւատեղեակ աղբիւրներու համաձայն ժողովը քննեց Ժընեւի հանդիպումին մասին Արեւմուտքի փորձագէտներուն Ուաշինկթընի մէջ մշակած ծրագիրը : Արտաքին նախարարները կարծիքի փոխանակութիւններ ունեցան բարեկամական մթնոլորտի մը մէջ: Արտաքին նախարար Փինէ զեկուցում տուաւ Մոլոթովի հետ ունեցած իր վերջին հանդիպումին մասին (Փարիզ) :Իսկ Ֆ.Տըլըս, հաղորդեց Գերմանիոյ վարչապետ Ատընաուըրի հետ իր տեսակցութեանց արդիւնքը: Այս առթիւ կը կարծուի որ գերմանեւամերիկեան համաձայնագիր մը ստորագրուած է, ըստ որուն երկու երկիրները յանձն կ՚առնեն միակողմանի ոչ մէկ համաձայնութիւն ստորագրել Խ. Միութեան հետ, եթէ չհակցին իրաւունքները խնդրոյ առարկայ դառնան : Այս առաջին հանդիպումին սակայն, Գերմանիոյ խնդրին մասին որոշումներ չեն տրուած, որովհետեւ ինչպէս գիտէք երէկ երկրորդ ժողով մը պիտի գումարուէր վարչապետ Ատընաուըրի մասնակցութեամբ: Նկատել կուտան թէ Չորսերու ժողովին դրուելիք այս կարեւոր խնդրին համար հիմ պիտի ծառայեն գերմանեւամերիկեան վերջին համաձայնութեան ընդհանուր գիծերը :

— Բացարձակ մերժում Գերմանիոյ չէզոքացման մասին որեւէ առաջարկի : Նոյնիսկ եթէ Մոսկուա առաջարկէ միացեալ եւ զինեալ Գերմանիոյ մը մասնակցութիւնը Արեւելքէն եւ Արեւմուտքէն անկախ եւրոպական ապահովութեան մը դրութեան: Որովհետեւ Գերմանիա պէտք է մնայ Ատլանտեան Ուխտին մէջ :

— Զինաթափութեան անհրաժեշտութիւնը :

— Գերմանիոյ միացումը, առանց սակայն իր չէզոքութեան մասին սակարկութիւններ կատարելու :

Այս խնդիրներուն շուրջ, արտաքին նախարարները վարչապետ Ատընաուըրի հետ միաբանաբար, համաձայնութիւն պիտի գոյացնեն, նախքան օրակարգին Մոլոթովի ներկայացուիլը :

× Նկատել կուտան թէ Օտէր – Նայս սահմանի խնդիրը հաւանաբար պիտի չարձանագրուի օրակարգին վրայ, եւ պիտի ձգուի յետագային, երբ Գերմանիոյ հաշտութեան դաշնագրին մասին բանակցութիւններ սկսին :

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ

Փարիզի կրօնական ընկերակցութեան յանձնախումբի (ընտրուած 6 Դեկտ. 953ի ընդհ ժողովէն) դիւանէն կը հաղորդեն թէ եկեղեցական ընտրութիւնները որ տեղի պիտի ունենային այս կիրակի, 19 Յունիս, յետաձգուած են Յուլիս 3ին :

Այն անդամները որոնք տակաւին չեն վճարած իրենց 1954ի տարեվճարները կրնան անձամբ կամ չէք փոսթալով (Թիւ Փարիզ, 6761–25) վճարել զանոնք մինչեւ 26 Յունիս, 1955, եւ ներկայանալով եկեղեցի, ստանան յանձնախումբի դիւանէն իրենց քուէաթուղթերը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ կայսերական ընտանիքին խորհուրդը Պաօ Տայի կայսեր իր պաշտօններէն հրաժարեցուիլը հռչակեց : Միւս կողմէ որոշում տուաւ վարչապետ Տիէմը կոչել Հնդկաչինի հանրապետութեան նախագահ: Յուշագիրը կը խնդրէ վարչապետէն որ յարգել տայ թագաւորական դերեզմանները եւ դադրեցնէ Պաօ Տայի անձնական կեանքին դէմ եղած յարձակումները :

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ կառավարութիւնը, խորհրդարանին պահանջին վրայ, բացատրութիւններ ուզեց արտաքին նախարար Էլ Ազմէն, Դամասկոսի անթելին հակաֆրանսական քարոզչութեան դադրեցման մասին իրեն վերագրուած խոստումներուն առթիւ: Ինչպէս գիտէք Էլ Ազմ տեսնուած էր վերջերս արտաքին նախարար Փինէի հետ, Փարիզ: Սուրիական կառավարութիւնը բացատրութիւն կ՚ուզէ նաեւ թէ ինչու արտաքին նախարարը շնորհակալութիւն յայտնած է Ֆրանսայի Սուրիոյ հանդէպ բռնած դիրքին համար:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ հանրապետութեան նախագահը հասաւ Պէյրութ ուր պիտի մնայ վեց օր: Լիբանանի նախագահ Ք. Շամունի փոխ այցելութիւն մըն է որ կուտայ եւ ընդունուած է մեծ պատիւներով: Սակայն ցուցարարներ բողոքած են Թուրքեւիրաքեան դաշնագրին դէմ :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ շրջուն դեսպան եւ Մակի ներկայացուցիչ Մէնոն, որ հանդիպումներ ունեցած էր ամերիկացի վարիչներուն հետ յայտարարեց թէ «լարուած վիճակի վերացման համար թափուած ջանքերը, ձինադուլի նման պիտի ծաւալին »: Առջի օր տեսակցութիւն մըն ալ ունեցաւ Մոլոթովի հետ, Նիւ Եորք, ուր ինչպէս գիտէք Խ. Միութեան արտաքին նախարարը մէկ օր մնաց Սան Ֆրանչիսկօ մեկնելէն առաջ:

× Մոլոթով երկար պտոյտներ կատարեց քալելով Նիւ Եորքի բանուկ պողոտաներուն վրայ :

ԹՈՔԻՈՅԻ մէջ որոշ յուսախաբութիւն մը կը տիրէ ճափոնեւխորհրդային բանակցութեանց ընթացքին Խ. Միութեան բռնած անզիջող դիրքին պատճառով : Արդարեւ ժողովները որ վերսկսած էին երեքշաբթի Լոնտոնի մէջ, կը բախին դժուարութիւններու: Մոսկուա կը մերժէ ազատ արձակել «պատերազմի ոճրագործները» եւ պարպել շարք մը քաղաքներ :

ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՈՒԺԻ վարիչները կը մերժեն ընթացք տալ Աշխատանքի ընդհ. Դաշնակցութեան համագործակցութեան մասին ըրած վերջին առաջարկին :

ՊԵԼԿՐԱՏԻ ամերիկեան դեսպանը յայտնած էր Ուաշինկթընի թէ ատենը չէր Եուկոսլաւիոյ զինուորական օգնութիւնը դադրեցնելու:Ծովակալ Ռէտֆորտ, սպայակոյտի նախագահը, վերապահութիւն կը յայտնէ այս մասին, եւ կ՚ըսէ թէ կարելի չէ տեւական զէնք ղրկել երբ Եուկոսլաւիա տակաւին բացարձակ երաշխիքներ չէ տուած իր դիրքին մասին:

(Շար.ը կարդալ Դ. Էջ)

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅԸ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ Է

Ժ.

ՀԱՅ ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Ինքնատիպ միութիւն մըն է Հայ Կրթական Հիմնարկութիւնը: Արժէ կանգ առնել ու խօսիլ անոր մասին:

Հազիւ 4 – 5 տարուան կեանք ունի եւ, հիմնադիրներուն խիկ խոստովանութեամբ, ծնունդն է մեծատաղանդ դրագէտ – դաստիարակ Լեւոն Շանթի ներշնչումներուն:

Եթէ չեմ սխալիր, Լեւոն Շանթ Ամերիկա եկաւ 1949 թուականին, հանգանակութիւն կատարելու ի նպաստ Պէյրութի Նշան Փալանճեան Ճեմարանի շէնքի գնման ու ընդարձակման:

Մեծ Հայուն Ամերիկա ժամանումն ու շրջագայութիւնները ոչ միայն արձագանգ գտան եւ 127 հազար տոլարի գումարով մը արդիւնաւորեցին իր առաքելութիւնը, այլեւ ամգունած հոգիներու մէջ առեղծեցին նոր սէր ու խանդավառանք դէպի հայ դպրոցն ու կրթութիւնը:

Իր առնախօսութեանց առիթով, Լեւոն Շանթ խօսեցաւ նաեւ ամերիկահայ վարժարանի կենսական անհրաժեշտութեան մասին: Անոր այս յորդորները լայն արձագանգ գտան մեր գաղութին մէջ, դանդաղ ուղղութեամբ, եւ կը յիշուին մինչեւ օրս:

Քալիֆորնիայէն երեք հայրենասէր ու բարեկեցիկ անձեր, Արփաքսատ Սեդրակեան, Ալեքս Փիլիպոս եւ Հէրի Քարեան, այնքան մօտ զգացին իրենք զիրենք Շանթի անձին ու մանաւանդ անոր կրթական գաղափարներուն եւ առաջադրութեանց, որ նոյն տարուան ամառը սարքեցին արագ պտոյտ մը դէպի Միջին Արեւելք: Իրենց այս պտոյտը կը զուգադիպէր Նշան Փալանճեան Ճեմարանի նոր շէնքի բացման հանդիսութեանց:

Իրենց վերադարձին Քալիֆորնիա, մտքերու մէջ խմորուած էր արդէն Հայ Կրթական Հիմնարկութեան գաղափարն ու ծրագիրը: Իրենց նման մտածող երկու անձերու հետ, Արշակ Տիգրանեան եւ Մ. Փիլոյեան, ծրագիր պատրաստեցին եւ հիմը դրին Միութեան:

Ընթերցողը պէտք չէ կարծէ, թէ այս Միութիւնը բազմանդամ մէկ հաստատութիւն է, ո՛չ: Աշխատող ձեռքերը անոր մէջ հիմնադիր անդամներն են. գոհարերութեան մեծագոյն բաժինը կ'իյնայ հիմնադիրներուն վրայ: Հիմնադիր անդամը պէտք է վճարէ տարեկան առ նուազն 1000 տոլար: Առաջին երկու տարիներուն անոնք վճարած են աւելին: Տարիուկէս առաջ ունեցան իր բարերարութեամբը հանրածանօթ մէկ անձ Տիթրոյթէն, Պ. Փօլ Մարանեան:

Այս տարի, որքան գիտեմ, հիմնադիր անդամներուն վրայ աւելցած են Լոս Անճելըսէն քանի մը նոր անդամներ եւս, Փիրումեան եղբայրներ եւ Ճորճ Գարաշեան: Միութեան կեդրոնը Քալիֆորնիա է, Լոս Անճելըս քաղաքը:

Հիմնարկութեան ծրագիրը վաւերացուած է Քալիֆորնիոյ նահանգային իշխանութիւններէն եւ արձանագրուած՝ իբրեւ ոչ – շահաբեր ընկերակցութիւն: Այս հանգամանքին պատճառով Միութեան տրուած որեւէ նուէր կ'արձանագրուի նուիրատուի տուրքէ զերծ կացուցելիք տարեկան բաժնին մէջ, դաշնակցային տուրքի գործողութեանց պահուն:

Միութեան ծրագրի գլխաւոր կէտերն են օգնել արտասահմանի կարօտ հայ վարժարաններուն անխտիր, նախապատուութիւն տալով նորերուն, աւելի ճիշդ՝ ամէնէն աւելի օգնութեան կարօտ եղողներուն:

Ծրագրին մէկ ուրիշ կէտով Միութիւնը յանձն կ'առնէ ամերիկեան համալսարաններուն մէջ պահել բացառիկ ընդունակութեան տէր ուսանողներ:

Իր ծրագրին մաս չի կազմեր հայ վարժարան բանալ Ամերիկայի մէջ:

Հիմնադիր անդամներէն երեքը, ապա, տարի մը վերջ, չորրորդը՝ Պ. Արշակ Տիգրանեան, որոնք այցելած եւ տեսած էին մեր Պէյրութի եւ Հալէպի հայ վարժարանները, հասած էին այն եզրակացութեան, թէ զուր էր հայ դպրոց բանալ Հիւս. Ամերիկայի մէջ: Այս ուղղութեամբ հրապարակային բանավէճեր ալ եղած էին ժամանակին:

Հանգուցեալ Մ. Կ. Ֆէրահեան, ախոյեանը՝ ամերիկահայ միջնակարգ դպրոցի, բազմաթիւ յօդուածներ ալ գրած էր հայ մամուլի մէջ:

Կրթական Հիմնարկութեան առաջնորդները, իբրեւ հմուտ առեւտրականներ եւ շրջահայեաց մարդիկ, հաշուած էին, որ արտասահմանի պայմաններուն մէջ, հայեցի կրթութեան համար ծախսուած ամէն տոլար շատ աւելի մեծ արդիւնք կրնայ տալ, քան Ամերիկայի մէջ: Այս եւ նման առարկութիւններով, մանաւանդ արտասահմանի ազգ. վարժարաններու շէնքերու եւ դասարաններու խեղճ ու քայքայուած վիճակը տեսնելով, մտադրած էին օժանդակել արտասահմանի:

Անցնող չորս տարիներու ընթացքին, հաւաքած են 172.000 տոլար եւ այս գումարը լիովին բաշխած են արտասահմանի վարժարաններուն:

Բաժին հանած են, տարեկան միանուագ գումարներով, զոյգ Ճեմարաններուն՝ Պէյրութի Նշան Փալանճեան եւ Հալէպի Քարէն Եփփէ, Պէյրութի եւ Հալէպի ազգային վարժարաններուն, հայ աւետարանական վարժարաններուն եւ Մխիթարեան վարժարաններուն:

Ճիշդ է, թէ այս վերջին երկու վայրերու վարժարաններուն յատկացուած նպաստը շատ մեծ չէ եղած, նկատի ունենալով որ անոնք արդէն խիկ երկար առնէ հիմնուած հաստատութիւններ են եւ ունին այլ աղբիւրներ ալ:

Հետաքրքրական է գիտնալ, թէ ի՞նչպէս կը գոյանան Միութեան գումարները, ինչպիսի ձեռնարկներէ:

Հիմնարկութեան հասոյթի աղբիւրներն են նախ՝ հիմնադիր անդամներու տարեւորքերը. երկրորդ՝ տարեկան մեծ ձեռնարկ մը Քալիֆորնիոյ երեք մեծ քաղաքներուն մէջ՝ Լոս Անճելըս, Ֆրէզնօ, Սան Ֆրանչիսկօ:

Այս ձեռնարկներուն հաւկադրուած են մասնակցիլ ունեւոր Հայեր: Տոմսերու գինները մատչելի չեն աշխատաւոր ժողովուրդին:

Երեւակայեցէք որ ամէն տարի յայտնի պանդոկի մը մէջ տոմսը 50 տոլար որ մէջով կը տրուի հացկերոյթ – պարահանդէս: Տոմսերը կը սպառեն Միութեան հիմնադիր անդամները անձամբ:

Քալիֆորնիան է միակ վայրը Ամերիկահայ գաղութին մէջ, — եթէ Նիւ Եորքը չյոլոքէ, — ուր կարելի է նման ձեռնարկներ ունենալ:

Լոս Անճելըսի մէջ կայ Հայերու մասնաւոր դասակարգ մը, չէզոք եւ անկուսակցական իր խորքին մէջ, որ կը քաջալերէ այս ձեռնարկները: Մասնաւորապէս Տիկիններ, տարի մը առաջուընէ խօսակցութեան նիւթ կը դարձնեն յաջորդ տարուան պարահանդէսը ու նաեւ պիտի համարձակիմ ըսել, եթէ գաղտնիք մը հրապարակած ըլլալու համար չմեղադրուիմ, իրարու հետ կը խօսին այդ օրուան առթիւ հագնելիք իրենց հագուստներուն եւ արդուզարդերուն մասին ...:

Այնքան գրաւիչ են եւ տեսակ մը աւանդութիւն սկսած են առեղծել այս ձեռնարկները:

Միութեան անդամներուն գլխաւոր նպատակն է դրամ ճարել շրջանակէ մը, ուր պակաս է հանրային գոհողութեան ոգին:

Միութեան հիմնադիր անդամները երբեմն, հասոյթ գոյացնելու համար, իրենց քանկէն կամ իրենց ստորագրութեամբ դրամատուններէ առնուած գումարներով կ'ընեն առեւտրական ձեռնարկներ:

Օրինակ, այգիի մը խաղողը չհասած գնել եւ հասնելէ վերջ ծախել, մեծաքանակ չամիչ գնել եւրոպական կամ այլ շուկայի համար, նաեւ զանազան պտուղներու վրայ նման ձեռնարկներ. շահու պարագային շահը կ'արձանագրուի Միութեան, վնասի պարագային ստորագրող անդամները իրենք կը տուժեն:

Գնահատանքի արժանի Միութիւն մըն է Հայ Կրթական Հիմնարկութիւնը:

Կ. ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԼԸ ՄԱՆԻ ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒ ԱՂԷՏԸ

Լը Մանի մէջ սուգի զանգակները կը հնչեցնեն իրենց աղխողորմ ղօղանջները: Սգաւոր քաղաքին մէջ, փողոցները խճողուած են աղէտին զոհերուն ընտանիքին անդամներով, որոնք եկած են զանազան վայրերէ առնելու եւ ճանչնալու համար իրենց ազգականներուն դիակները: Թիւով 82 են մեռեալները եւ 73 ծանրապէս վիրաւորներ կ'ապրին հոգեւարքի պահեր ու կը տառապին հիւանդանոցներու եւ մասնաւոր դարմանատուններու մէջ:

Այս է ներկայիս ընդհանուր պատկերը որ պարզուած է անցեալ շաբթուան ընթացքին Լը Ման քաղաքին մէջ պատահած ահաւոր ինքնաշարժի մրցումի արկածէն յետոյ, որուն ընթացքին երկու մրցորդներու կառքեր իրարու բախելով եւ կրակ առնելով գացին փշրուիլ հանդիսատեսներու նստարաններուն դէմ, մահասփիւռ կրակ տեղալով անոնց գլխուն:

1904էն ի վեր է որ ամէն տարի տեղի կ'ունենայ «Մանի 24 ժամերը» յորջորջուած ինքնաշարժի այս խիստ կարեւոր մրցումը եւ ամէն տարի ալ բազմաթիւ ազգերու ինքնաշարժի արտադրիչ ընկերութիւններ իրենց պիտակներով կը մասնակցին այս խօլարշաւ վազքին, նիւթական եւ բարոյական շահեր ապահովելու համար:

Երկրորդ անգամ ըլլալով, այսպիսի մրցումներու տարեգրութեանց մէջ կ'արձանագրուի ահաւոր համեմատութեան մը հասնող այս աղէտը որ կը յուզէ միտքերը եւ կը գայթակղեցնէ նոյնիսկ ամէնաստոն խիղճերը:

Առաջին ծանրակշիռ արկածը պատահած է 3 Մայիս 1903ին, Անկուլէմի մէջ, ուր տեղի կ'ունենար Փարիզ – Մատրիտ ինքնաշարժի կարեւոր մրցումը:

Այդ մրցումին ընթացքին, ինքնաշարժին վարիչը Թուամ իր գնացքին վրայ գտնուող փոքրիկ աղջնակ մը չկոխելու մտավախութեամբ, իր ինքնաշարժին ղեկը արագ շարժումով մը կը դարձնէ դէպի հակառակ կողմը եւ իր կառքը անօրինակ ոստումով մը կը մտնէ հանդիսատեսներու շարքերէն ներս ու տապալելով անոնցմէ շատերը, պատճառ կ'ըլլայ երկու հոգիի մահուան:

Այդ թուականէն արդէն հանդիսատեսները սկսան իրենց տուրքը վճարել ինքնաշարժի մրցմանց Մոլոքին:

Այս առաջին աղէտը իր առենին մեծ յուզում յառաջացուց ամբողջ Ֆրանսայի մէջ:

Փարիզեան մամուլը խօսելով արկածին մասին, խիստ քննադատութիւններ տեղացուց այն առենի կազմակերպիչներու հասցէին եւ աղէտը ներկայացուց իբրեւ ազգային պատուհաս մը:

Ուրեմն, Մանի աղէտը, աւելի ահաւոր եւ աւելի սարսռազդեցիկ, աւելի մեծ համեմատութիւններով, կը յիշեցնէ Անկուլէմի արկածը, տարբերութեամբ մը սակայն, որ այս անգամ կրկնակ կերպով պատճառ դարձած է ժողովրդային ընդհանուր զայրոյթի:

Արդարեւ, աղէտէն ետք, երեւոյթ մը մանաւանդ, որ ոչինչ ունի մարդկային իր մէջ, խռոված է բոլորին հոգին եւ մարդիկ կը հարցնեն իրարու թէ արդեօք կարելի՞ է չդատապարտել կազմակերպիչները որոնք պարտականութիւն համարած են շարունակել մրցումը առանց ընդհարման, երբ տակաւին զոհերու դիակները փռուած էին ճամբաներու աջին ու ձախին:

Ֆրանսական մամուլը ընդհանուր կերպով յարձակողական դիրք մը բռնած է կազմակերպիչներուն դէմ, պարսաւելով անոնց հակամարդկային այս ընթացքը:

Եւ արդարեւ, մարդիկ իրաւունք ունի՞ն արդութեան յառաջդիմութեան զոհել այսքան անմեղ մարդկային կեանքեր:

Բովանդակ Ֆրանսական մամուլը կը բողոքէ այս մրցման հետեւանքով պատահած աղէտին առթիւ եւ կը յայտարարէ որ «կազմակերպիչները եւ իշխանութիւննե –

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Վ Ա Ր Դ

1.

Շատ տարիներ յետոյ ես նորից տեսայ այն աղջկան՝ գեղին ոսկեգոյն սաղարթներ մէջ, ծանօթ խնձորենու վրայ:

Նա զամբիւղը կախել էր ճիւղից, քաղում էր գեղնող խնձորենու վերջին պտուղները, զգուշութեամբ դարսում նրա մէջ:

Եւ վաղո՜ւց, շատ վաղուց, տարիների մշուշում կորած քաղցր մի յուշ զարթնեց իմ հոգում:

Ես նորից մտքով սլացայ դէպի կանաչաւէտ ու ծաղկափթիթ մեր լեռները, դէպի մեր թաւշեայ մարգագետիններն ու կուսական անտառները, ուր եղնիկների պէս անհոգ ու կայտառ անց եմ կացրել իմ մանկութեան օրերը սեւաչեայ այդ աղջըկայ հետ ...

2.

Բարձր լեռան ուսին, փոքրիկ մի գիւղակութեան մէջ, լեռնային ցրտաշունչ քամուց պատսպարուել էին մեր վրանները: Լեռնագոդի ծայրին, արագիլի քանդուած բնի նման, ժայռի տակ կուչ էր եկել նրանց վրանը:

Աղքատ էին, չա՜տ աղքատ: Հայրը հովիւ էր, իսկ մայրը հարեւանների կովերն էր կթում:

Յուլիսեան պայծառ օրերին, երբ արեւը ջինջ զենիթից յաղթահարում էր լեռնային հովը, ես ու նա վազում էինք լեռան կանաչ լանջերով, թաւալգլոր իջնում էինք ցած՝ գետակի ափը, ուր ջուրը բարձր ժայռից թափով իջնում էր ցած, խփւում քարերին ու ադամանդի անհամար հատիկներ ցրելով, սքանչելի ծիածան էր կապում:

Ձորում, գետակի ափին, մի քանի կաղնի ծառեր կային:

Յիշում եմ, ամէն գարնան բարձրանում էի նրանց կատարը եւ ցած բերում ագռաւի կապտաւուն ձուերը: Ուրախ՝ բաւականութեամբ էինք ձուերը գլորում զըմրուխտ կանաչի վրայով:

Ես բարձրանում էի հինաւուրց լորենին, կտրում նրա ճիւղերն ու թութակ էր պատրաստում:

Իսկ երբ մառախուղը պատում էր, կայծակը շանթում էր լեռան կուրծքը, մենք պատսպարւում էինք մթին քարանձաւներում եւ սպասում կենսատու արեւին:

3

Մի օր մայրս մտաւ վրանը եւ տխուր ասաց.

— Վարդին ուղարկում եմ Թաւագի բաղում աշխատելու:

— Ինչո՞ւ, — հազիւ կարողացայ հարցնել ես:

— Է՜... որդի՛, պակասութեան տէրը մեռնի, կարիքը ջեգեար չի հարցնում: Տալիս են Թաւագին, որ բոստանը պահի, ջրի, պարտք ունին, տեղը դուրս գայ:

Այսպէս բացատրեց մայրս ու սկսեց օջախը վառել կաթ տաքացնելու համար:

Ես գլխիկոր աւ տրտում իջայ անտառ ու ամբողջ օրը թփերի մէջ պառկած մտածում էի:

Միւս օրը մօր հետ, մի խուրջին շալակին, նա վարանոտ քայլերով շարժւում էր սարահարթի ծնկնահար խոտերի մէջ:

Գիւղ էր գնում: Այնտեղից էլ պիտի տանէին Թաւագի կալուածքը: Հարթութեան պանկին հասաւ, կանգ առաւ ու ետ նայեց: Ես հազիւ արցունքս զսպելով, փափախս բարձրացրի ու թափահարեցի օդում:

Զգիտեմ նկատե՞ց թէ ոչ, ու անհետացաւ

Այնուհետեւ ես երկար ժամանակ չտեսայ նրան...

4.

Գաւառական քաղաքից վերեւ, ծառազարդ ու արգաւանդ հովտում, շրջակայքին տիրականօրէն իշխում էր Թաւագ Ճավճավաձին, Վրաց Հերակլ թագաւորի ազգականներից մէկը:

Գետի ափին տարածուած բերրի սեւահողի վրայ կանոնաւոր շարքերով աճում էին պտղատու ծառերը: Օդը ժխորուած էր նրա մեղուների բզզոցով, իսկ երկյարկանի տունը բազմել էր գետափին՝ ծառազարդ բլրակի վրայ:

Եւ իշխում էր ազնուազարմ Թաւագ Ճավճավաձին հովտի, վայրի տանձուտի եւ գիմացի լեռան լանջերը պատող փարթամ անտառների վրայ:

ՎԱԽԴԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆ

«ՄԱՅԻՍ 28»Ը ԻՍԻԻ ՄԷՋ

★

Ցոյսի, հաւատքի ու մշտնջենական խանդավառութեան փառքի մեծ օրը՝ Հայաստանի Հանրապետութեան 37րդ տարեդարձի տօնակատարութիւնը տեղի ունեցաւ Իսիի քաղաքապետական ընդարձակ սրահներուն մէջ, անցեալ կիրակի, հոծ բազմութեան մը ներկայութեան:

Հանդէսը բացուեցաւ, Իսիի եւ Անիէռի Նոր Սերունդի միացեալ երգչախումբի «Մարսէյեզ»ով եւ «Մեր հայրենիք»ով, ղեկավարութեամբ Պ. Գայիչեանի:

Օրուան խօսնակն էր ընկեր Գ. Ամիրայեան: Կը նախագահէր ընկեր Զալուքճեան: Մայիս 28ը կերտող նահատակներու ու հայ ժողովուրդին տուած զոհերուն յիշատակը փառաբանելու համար յոտնկայս յարգանքի հրաւիրելէ վերջ ներկաները, ըսաւ.— «Մայիս 28ը մեզի տուաւ ազատ ապրելու գիտակցութիւնը, Հայոց տուաւ եռագոյն դրօշակ մը, Հայաստանի անունով քարտէս մը: Ունեցանք նախարարական կազմ, երեսփոխաններ, զօրավարներ, հայկական բանակ: Լուսաւոր փարոս մը որու վարպետն է Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը»:

Օր. Մարգրիտ Մուրատեան երգեց երեք հայերէն եւ երկու ֆրանսերէն երգեր դաշնակի ընկերակցութեամբ երիտասարդ Ֆրանսացիի մը: Զորս պատանիներու կողմէ եղան հայկական եւ կովկասեան պարեր՝ ղեկավարութեամբ փրոֆ. Ապաչիչէի:

Ընկեր Ժիրայր Դատաւորեան գեղեցիկ կերպով խօսեցաւ ֆրանսերէն եւ ըսաւ թէ Մայիս 28ի փառաշուք տօնակատարութեան մը առթիւ ստիպուած է ֆրանսերէն խօսիլ, բայց ֆրանսերէնով մեր նոր սերունդականները աւելի լաւ կը հասկնան: Փաստերով պատմականը ըրաւ Մայիս 28ի նախօրեակին տեղի ունեցած դէպքերուն: Փառաբանեց Մայիս 28ի ստեղծողները եւ մաղթեց, որ մասնաւորաբար երիտասարդութեան սրտերուն մէջ դրոշմուի մեր հայրենիքին մէջ ազատ ապրելու գաղափարը:

Նշան Պէշիկթաշլեան կարդաց հրաշունչ ճառ մը, որ բազմաթիւ անգամներ ընդմիջուեցաւ բուռն ծափերով: Ան ահաւոր համայնապատկերը տուաւ 1375էն մինչեւ 1918ի շրջանին, արդ եւ ուժգին ու գիտաւոր պատկերներով: Անդրադառնալով Մեծ Եղեռնին, ըսաւ թէ հայութեան նաւը ընկղմեցաւ, մէկուկէս միլիոնով, Տէր Զօրի աւազածովուն մէջ ու քանի մը տարի յետոյ, նոյն նաւը, հրաշքով մը, յայտնուեցաւ Անկախութեան մարգրիտներով բեռնաւոր: Խօսեցաւ Դաշնակցութեան մասին իբրեւ երրորդ արու զաւակը հայութեան (Արմենականներէն ու Հնչակեաններէն յետոյ) եւ ըսաւ որ հէքեաթներու մէջ պատահածին նման, մեր հէքեաթ կեանքին մէջ ալ Դաշնակցութիւնը եղաւ, իբրեւ երրորդ ու կրտսեր կուսակցութիւն, ամէնէն գործունեան: Ապա պանծացուց յաղթանակները Սարդարապատի, Ղարաքիլիսայի ու Բաշ-Աբարանի, որոնցմէ առաջինէն ժայթքեց կարմիր լոյս մը, երկրորդէն կապոյտ լոյս մը ու երրորդէն նարնջագոյն լոյս մը, եւ այդպէս կազմուեցաւ եռագոյնը, իբրեւ տօնական պատմուճան Արարատի: Ապա դաս դաս յիշեց անունները երեք յաղթական պատերազմներուն՝ զօրավարներուն, գնդապետներուն, խմբապետներուն, ու զինուորականներուն, մեծ խանդավառութեան ու բուռն ծափերու մէջ:

Ջաւարեան Կոմիտէն գեղեցիկ գաղափարն ունեցած էր հրաւիրելու Փարիզահայ դերասանական խումբը որ ներկայացուց Յ. Պարոնեանի «Պաղտասար Աղբար»ը: Խաղը լաւ պատրաստուած էր: Դերակատարներն էին Օր. Օր. Խաչեան, Իրմա Պէրպէրեան, Պ. Պ. Գր. Վահան, Մարգարեան, Ն. Պչտիկեան, Ա. Գմբէթեան եւ Պ. Ա. Մօրեան որ ստանձնած էր ներկայացման կազմակերպութեան հոգը: Յուշարարն էր Պ. Բ. Հալէչեան:

Տօնակատարութեան պաշտօնական մասէն ետք, սկսան ժողովրդական պարերը Կարօ Սարեանի նուագախումբով, իսկ քովի մեծ սրահին մէջ տարեցներու խնջոյքը: Սեղանապետ ընտրուեցաւ Նշան Պէշիկթաշլեան եւ Տիկ. Շաքէ Գալայճեան ողեւորեց իր երգերով: Պատուոյ նախագահն էր Տէփոզօ որ անակնկալ կերպով ուշացած էր, իր գեղեցիկ ճառը արտասանեց խնջոյքի պահուն:

ՀԱՄԱԶԱՍՊ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

« ՄԱՅԻՍ 28 »Ը ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

★

ՏԷՍԻՆ, (Յառաջ).— Մեր գաղութին առողջ տարրը անգամ մըն ալ հաղորդուեցաւ Մայիս 28ի բարձր խորհուրդով: Շաբաթ երեկոյ, ինչպէս յայտարարուած էր, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ տօնուեցաւ Հայաստանի անկախութեան հիմնադրութեան 37րդ տարեդարձը, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. տեղւոյս կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու, Ֆրանսական Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութեանց, Ֆ. Կ. Խաչի, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ դպրոցի հոգաբարձութեան:

Դպրոցին աշակերտութիւնը, համազգեստներով շարուած բեմին վրայ, իր գընահատելի աջակցութեամբ փայլ տուաւ հանդէսին: Անմահն Ալիշանի «Բամ Փորոտան»ով բացին հանդէսը, յոտնկայս ունկնդրութեամբ: Օրուան նախագահ Պ. Յակոբ Վարժապետեան (Լիոնէն հրաւիրուած) ճարտար լեզուով մը բացման խօսքը կ՚ընէ տարփողելով Մայիս 28ի իմաստը: «Անջնջելի թուական մըն է Մայիս 28: Ոսկի տառերով գրուած Հայոց պատմութեան էջերուն մէջ: Թուական մը՝ որ կորուստէ կը փրկէ մեր պատմութիւնը, այսինքն՝ գոյութիւնն իսկ հայ ժողովուրդին: Ան կը նուիրագործէ Հայուն անկախութիւնը՝ Սեւրի դաշնագրով վաւերացուած: Վերջապէս ան կը խորհրդանշէ Հայուն մարտական ու ազատատենչ ոգին: Արտասահմանի մէջ սփռուած մեր ժողովուրդին հոգեկան միակ ապաւէնն է ան ու ներշնչարանը իր ազգային ձգտումներուն: Ամբողջ հայութիւնը անխտիր պէտք է տօնէ այդ թուականը»:

Գեղարուեստական բաժինը ստանձնած էր դպրոցին աշակերտութիւնը, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Ռ. Միլտոնեանի: Զգայուն արտասանութիւններ ըրին փոքրիկն՝ Մարգրիտ Զաքարեան՝ Հայրենի աղբիւր, Օր. Ներվ. Մաքինաճեան «Հայկական դրօշակ», Մարի Խորանեան՝ «Կարօտ», եւ Բրաբիոն Տապաղեան՝ «Զօն Մայիս 28ին»: Բոլորն ալ արժանացան ջերմ գնահատութեան: Երգեցիկ խումբին «Զէյթունցի ենք» խմբերգէն յետոյ մեներգեց փոքրիկն Գէորգ Պառաւեան՝ «Հայրենիք»ը նոյնպէս գնահատուելով: Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը, դրագիտուհի Տիկին Էլլէն Բիւզանդ: Իր ճառը, այնքան հմուտ վերլուծում մըն էր մեր անկախութեան նախօրեակի քաղաքական խմորումներուն ու իրերայաջորդ դէպքերուն, որ արժանացաւ ջերմ գնահատութեան: Տիկին Էլլէն Բիւզանդ որպէս ականատես ու ժամանակակից վերյիշեց իրադարձութիւններուն մեզ փոխադրեց մինչեւ առաջին աշխարհամարտը: Պարզեց Ռուսաստանի ներքին, քաղաքացիական վերիվայրումները, բոլշեւիկեան յեղափոխութեան ստեղծած վիճակը: Այդ խառնակ օրերուն կը ստեղծուէր Անդրկովկասեան դաշնակցութիւնը: Այդ կազմակերպութեան ծոցին մէջ իսկ, կը նիւթուէին սադրանքներ՝ Հայաստանի դէմ: Թրքական կանոնաւոր բանակը օգտուելով առիթէն կանգ կ՚առնէր Արարատի ստորոտը, հայութեան մնացորդն ալ բնաջնջելու եւ անոր դիակներուն վրայէն անցնելով հասնելու Պաքուի, քարիւղին: Սակայն Թուրքին դէմ կանգնած էր վճռական ժողովուրդ մը՝ «Մահ կամ ազատութիւն» նշանաբանով: Ոչ մէկ յոյս արտասահմանէն՝ թշնամիներով շրջապատուած, անօթութեան, թշուառութեան եւ գաղթականներու գանգուածը, ջարդէն ազատած: Ժողովուրդը հետեւեցաւ Արամներու, Նազարբէկեաններու հայրենասէր փաղանգին ու իր սահմանափակ միջոցներով ոչ միայն կասեցուց սպառնացող վտանգը այլեւ պարտադրեց արիւնարբու թշնամիին՝ հաշտութիւն կնքել: Ահա այսպէս հիմը դրուեցաւ Մայիս 28ին: Ան գնուած է հայութեան սուրբ արիւնով եւ պէտք է արժանանայ բոլորին յարգանքին ու պաշտամունքին»:

Ֆանթէզի մը՝ «Բեռի», փոքրիկն Գէորգ Պառաւեանի կողմէ, ստեղծեց զուարթ մթնոլորտ մը՝ ծափեր խլելով:

Պ. Վարժապետեանի փակման չինիչ խօսքով եւ երգչախումբին «Յառաջ Նահատակ»ով հանդէսը վերջացաւ խանդավառութեամբ:

Գ. Պ.

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ԱՌԹԻՒ

ԽՄԲ.— Եկեղեցական ընտրութեանց (19 Յունիս, 1955) յետաձգումէն առաջ, եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնէն ստացած էինք պաշտօնական եւ կնքուած զեկոյց մը, ընտրելիներու ցանկով մը, հրատարակութեան խնդրանօք:

Զանց առնելով զեկոյցին մանրամասնութիւնները, ստորեւ կը հրատարակենք հոգաբարձութեան թեկնածուներու անունները.—

Պ. Պ. Ալլահվերտեան Գառնիկ, Ազապէկեան Հայկ, Բամպուքճեան Արտաշէս, Փէշտիմալճեան Արամ, Բամպուքճեան Պարէտ, Գալաճեան Կարապետ, Էմէրեան Վահան, Թօփաքեան Հայկ, Թէրզեան Արամ, Կիւլպէնկեան Վարդ, Մոսուիչեան Գառլօ, Յակոբեան Կարապետ, Յովհաննէսեան Նուպար, Նալպանտեան Սահակ, Որբերեան Ցարութիւն, Պարսամեան Մկրտիչ, Պագրճեան Գէորգ, Պէօյիւքեան Արամ, Պարկըճեան Անդրէ, Պալապանեան Սարգիս, Պալըգճեան Պետրոս, Պահթիարեան Գառնիկ, Ֆրէնկեան Նուրհան, Ֆրէնկեան Վահէ:

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ՆԻ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

ըր պարտին հաշիւ տալ իրենց ոճրապարտ անխոհեմութեան համար»:

Անգլիական մամուլը նոյնպէս բողոքի ձայն կը բարձրացնէ եւ կը յայտարարէ թէ տարրական կենցաղագիտութիւնը կը պահանջէր աղէտէն անմիջապէս ետք դադրեցնել մրցման ընթացքը եւ ակնարկելով մրցման մասնակցող Գերմանացիներուն մրցումը շարունակելէ հրաժարիլը, կ՚աւելցնէ.— «Կը թուի թէ միայն Գերմանացիներն են որ գիտցան խոհեմութեամբ վարուիլ եւ արժանավայել կեցուածք մը ունենալ այս սարսափելի պատահարին մէջ»:

Անգլիացիներու այս բողոքը, սակայն, արդարացիօրէն կը վիրաւորէ Ֆրանսացիներու ինքնասիրութիւնը եւ «Փառի - Փրէս» հետեւեալ տողերով կը պատասխանէ անգլիական մամուլի մեղադրանքներուն.—

«Թող ֆրանսական մամուլը ներկայացնէ իր բողոքը եւ իր քննադատութիւնները, տակաւին իր իրաւունքը եւ նոյնիսկ իր պարտականութիւնն է: Եւ իր ամբողջական կողմով արդէն ֆրանսական մամուլը կ՚ընէ այդ քննադատութիւնները վայելուչ կերպով: Սակայն անգլիական մամուլին վրդովումը մեզի կը թուի քիչ մը տարօրինակ: Չէ՞ որ Ֆարնպօրօյի աղէտին յաջորդ օրն իսկ, նոյն անգլիական մամուլը, որ այսօր մեզ կը դատէ անարգանքի սիւնին, կը շնորհաւորէր Ֆարնպօրօյի մրցման կազմակերպիչները, որոնք առանց կորսնցնելու իրենց պաղարիւնը շարունակած էին մրցումը, չմոռնալով շնորհաւորել նոյնպէս քաջութիւնը հանդիսատեսներուն, որոնք վերադարձած էին իրենց նստարանները ...»:

Ֆրանսական դահլիճը արտակարգ նիստ մը գումարելով, խորհրդակցութեան առարկայ դարձուցած է բովանդակ Ֆրանսան խոր սուգի մատնող այս աղէտը, ստեղծելու համար նոր միջոցներ, այսուհետեւ նմանօրինակ մահաբեր դէպքերու առաջքն առնելու համար:

Քաղեց՝ Ա. Գ.

«ՅԱՌԱՋ» ԻԹԵՐԹՕՆԸ (67)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԺԹ.

Ազդու հրահանգներ տուաւ բեռնակիրներուն, իսկ ես կեցած էի անօգնական եւ չէի համարձակեր Սիւզանին նայիլ: Մարդը կը կասկածէր եւ ամէն գնով կ՚ուզէր բաց աչքերով տեսնել մեկնիլս: Ի՞նչ կրնայի ընել. ոչինչ: Քառորդ ժամէն, շոգեկառքին մէջ նստած, պիտի մեկնէի, իսկ Փեկէթ՝ քարափը կեցած՝ ձեռքով երթաք բարով պիտի մաղթէր: Ճարպիկ խաղ մը խաղացած էր: Ինձ հանդէպ իր վարմունքն ալ փոխած էր,— ունէր անհանդարտ զուարթութիւն մը որ կը հիւանդացնէր զինքը եւ որ զզուանք կ՚առթէր ինծի: Կեղծաւորին մէկն էր: Նախ ուզեց սպաննել զիս, իսկ հիմա կը մեծարէ: Կը խորհէ՞ր արդեօք որ զինքը չճանչցայ այդ գիշերը՝ նաւուն մէջ: Ոչ, բրածը ձեւակերպութիւն էր պարզապէս, որպէս զի համակերպիմ իրողութեան:

Գառնուկի նման հեզ՝ շարժեցայ համաձայն իր վարպետ ցուցմունքներուն: Պայուսակներս իրարու վրայ դրուեցան քննանալու խցիկին մէջ, որ ունէր երկու անկողին, մէկը ինծի համար: Ժամը ութը տասներկու վայրկեան կ՚անցնէր: Երեք վայրկեանէն շոգեկառքը պիտի մեկնէր:

Սակայն Փեկէթ նկատի չէր առած Սիւզանը:

— Անն, սոսկալի տաք ճամբորդութիւն մը պիտի կատարէք, ըսաւ յանկարծ: Մանաւանդ վաղը երբ Քարուէն անցնիք: Հետերնիդ քիչ մը գոլոնիայի ջուր, կամ ուրիշ անուշահոտ առա՞ծ էք:

Լոյսը ծագեցաւ:

— Օ՛, սիրելիս, գոլոնիայի շիշս պանդոկը՝ արդուզարդի սեղանին վրայ ձգեցի, գոչեցի:

Սիւզանին հրամայելու սովորութիւնը հրաշալիօրէն ունեցաւ իր օգուտը: Եւ դառնալով Փեկէթին, տիրական ձայնով մը.

— Պ. Փեկէթ, շուտ: Հազիւ ժամանակ ունիք: Կայարանին դիմաց հաստավաճառի խանութ մը կայ: Աննին քիչ մը գոլոնիայի ջուր պէտք է:

Փեկէթ վարանեցաւ, սակայն Սիւզանի հրամայական եղանակին չկրցաւ յաղթահարել, ու գնաց: Սիւզան ինքզինքը պարտադրող ծնած է: Աչքերով հետեւեցաւ Փեկէթին, մինչեւ անոր աներեւութանալը: Յետոյ,

— Շուտ, Անն, միւս կողմէն վար իջէք, կրնայ ըլլալ որ գացած չէ եւ քարափին ծայրէն մեզ կը դիտէ: Հոգ չէ, պայուսակները թող մնան, վաղը կը հեռագրէք այդ մասին: Ո՛հ, միայն թէ շոգեկառքը ճիշդ ժամուն ճամբայ ելլէր:

Քարափին միւս կողմը նայող դուռը բացի եւ կառքէն վար սահեցայ: Ոչ ոք կը նայէր ինծի: Կը տեսնէի Սիւզանը, որ հոն ուր կանգնած էր նախապէս՝ կը նայէր շոգեկառքին ու դէմքը պատուհանին ուղղած կը խօսէր՝ իբր թէ ինծի հետ: Սուլիչ մը սուլեց. կառախումբը սկսաւ շարժիլ: Բիչ վերջ լսեցի դէպի քարափը ուղղուող արագ ոտնաձայներ: Գրավաճառի մը կրպակին բարերար շուքին տակ ապաստանած՝ շուրջս դիտեցի:

Սիւզան.

— Պ. Փեկէթ, շատ ուշ է այլեւս, ըսաւ Սիւզան զուարթ դէմքով մը: Գնա՛ց: Գոլոնիայի անուշահո՞տն է: Ինչ ցաւալի բան որ աւելի կանուխ չմտածեցինք:

Կեցած տեղիս բաւական մօտէն անցնելով դուրս ելաւ կայարանէն: Կի Փեկէթ սաստիկ տաքցած էր: Վստահաբար վազած էր հաստավաճառին երթալու եւ վերադառնալու ատեն:

— Կառք մը կանչե՞մ, տիկին Պլէր:

Սիւզան առանց թերանալու իր դերին մէջ:

— Այո, եթէ կը հաճիք: Ձեր բեռը չե՞մ կրնար քիչ մը թեթեւցնել: Սըր Եօսթէյսին համար ընելիք շատ գործ ունի՞ք: Երանի թէ Անն Պետինկֆիլտ վաղը մեզ հետ գար: Չեմ կրնար հանդուրժել որ իրեն նման երիտասարդ աղջիկ մը առանձին մինչեւ Տըրպըն ճամբորդէ: Բայց այդ գաղափարին վրայ կառչած մնաց: Կարծեմ հրապուրիչ բան մը կայ այնտեղ եւ ...

Իմացայ այս խօսքերը, մինչ առջեւէս կ՚անցնէին: Խելացի Սիւզան, զիս ազատած էր:

ԱԳԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱՐԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ սուզանաւի մը մէջ պայթում մը տեղի ունեցած ըլլալով, սկսաւ ընկղմիլ: Մէջը գտնուած քսան նաւաստիներէն եօթը յաջողեցան ազատիլ: Հակառակ թափուած ջանքերուն, 13 հոգի մնացին փակ խցիկներու մէջ:

ՆՈՐ ՏԷԼՀԻԻ լաւատեղեակ շրջանակներուն համաձայն, եթէ չինեւամերիկեան բանակցութիւններու ծրագիրը ձախողի, փեքին վճռած է ի գին ամէն ինչի գրաւել Ֆորմոզան:

ՀԱՐՈՒԸՐՏ համալսարանին մէջ ճառ մը խօսելով Գերմանիոյ վարչապետը յայտնեց թէ Գերմանիա հաւատարիմ պիտի մնայ արեւմուտքի հետ կնքած դաշինքներուն, եւ աւելցուց՝ «Ապահովութեան ոչ մէկ դրութիւն կրնայ խաղաղութիւնը պահպանել, եթէ համաշխարհային հակակշռի տակ զինաթափութիւնը չիրականանայ»:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ Ընդհ. Դաշնակցութեան համագումարը վերջացաւ: «Փոքրամասնութեան» ներկայացուցած բանաձեւը մերժուեցաւ, եւ յաջողութիւն գտան Ֆրաշոնի միտքերը զորս հաղորդած էինք առջի օր:

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նիսի եւ շրջաններու Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան տեղեկատուութեան ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ 19 Յունիս, կիրակի կէսօրէ մերջ, ժամը 15ին Մատլէնի եկեղեցւոյ դպրոցի սրահը:

Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամ-անդամուհիները ներկայ գտնուիլ սոյն ժողովին:

Կրօն. Ընկեր. Վարչութիւն

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ 40ԱՄԵԱԿԸ
ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան Հերոսամարտին 40ամեայ տօնակատարութիւնը այս կիրակի, սովորական զբօսավայրը, առաւօտէն մինչեւ ուշ երեկոյ:

Կը նախագահէ եւ կը բանախօսէ՝
ՌՈՍՏԱՆԻԿ ՄԻՋՐՈՅԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, հայկական երգերով, արտասանութիւններով եւ պարերով:

Զանազան անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ:

Կը հրաւիրուի Տէսինի եւ շրջականներու հասարակութիւնը, այս գեղեցիկ տօնակատարութեան:

Անձրեւի պարագային Յունիս 26ին:

ԽՆՋՈՅՔ ԱՆԻԷՌԻ ՄԷՋ
149bis, Ave. d'Argenteuil, Asnières

Ֆ. Կ. Խաչի Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ խնջոյք մը, կիրակի, Յունիս 26ին, ժամը 16ին, ի նպաստ իր ձեռնարկին՝ Հալէպի Քառէն Եփփէ ճեմարանին մէջ սանի մը տարեթոշակին: Գեղարուեստական բաժին:

Ճոխ պիւֆէ եւ զուարճացուցիչներ մատչելի գիներով: Մուտքը ազատ է:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Տէսինի դպրոցին հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները դպրոցին.— Պ. Սարգիս Զաթալեանի ամուսնութեան առթիւ՝ Պ. Գուրգէն Քոճաւեչօղլեան հազար ֆրանք, Պ. Յովհ. Ղազարեան (կնքահայրը) հազար ֆրանք, Տիկ. Հազարապետեան հազար, Տիկին Հ. Գասպարեան 500, Պ. Սարգիս Զաթալեան հազար ֆրանք, Պ. Յովհ. Զաթալեան՝ հազար: ընդհ. գումար 5500 ֆր.:

Պ. Պօղոս Տէր Պօղոսեանի մօր մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի՝ Պ. Միրիճան Քիւրքճեան (Լիոն) 1500 ֆր., Պ. Սարգիս Ընտրիկեան (Սէն Շամոն) հազար, Պ. Յակոբ Ռուբէնեան (Լիոն) 500, Պառաւեան եղբայրներ՝ (Տէսին) 2000, Պ. Սարգիս Առաքելեան (Տէսին) հազար: Ընդհ. գումար՝ վեց հազար ֆրանք:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէի դաշտահանդէսը Յուլիս 3ին, Ավրնիւ Քօռօ, Պար տը Շալէ, Սէն Ժիւսթ, Մարսէյլ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՀԱՄԱԽԱՐՔ. Հայր. Միութեան Ս. Անթուանի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը Յուլիս 14ին, հինգշաբթի կէսօրէն վերջ, Նաճարեանին օդաւոր պարտէզին մէջ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Մարսէյլի մասնաճիւղին բացօթեայ դաշտահանդէսը Յուլիս 3ին, դէպի Էթան տը լա Պօնտ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ
ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ
ԺԶ. ՑԱՆԿ

Պետրոսեան ընտանիք	20·000
Փաթուքեան	5·000
Ս. Ե.	5·000
Ոմն	1·000
«Յառաջ»ի վարչութիւն	10·000
Ընդհ. գումար	41·000
Նախորդ գումարը՝	809·700
Ընդհ. գումար	850·700

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ:

Դասախօս՝ Ամերիկայէն նոր ժամանած Օր. ՍԻՐԱՆՈՅՇ ՏԷՐ ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ:

Նիւթը՝ «Նորագոյն շարժումները հայկական երաժշտութեան մէջ»:

Դասախօսութիւնը պիտի կատարուի երաժշտական ժապաւէններով:

Մուտքը ազատ է: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Քոճապէկեան, Իգնատիոսեան, Եաղճեան եւ Մեսրոպեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ Պոլիս հանգուցեալ

ՅԱԿՈԲ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ

մահուան քառասունքի առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, 19 Յունիս, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ:

Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգող բարեկամները:

ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ

Տէսինի մասնաճիւղը մեծ պատրաստութեամբ կը տօնէ «ՄՈՒՐԱՏԻ ՕՐԸ», ի յիշատակ Ազգ. հերոսին:

Կիրակի, Յունիս 26ին, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին Վիէնի Սէրքլը Կաթոլիկ շքեղ սրահին մէջ:

Կը խօսի Պ. ԱՐՍԷՆ ՍԻՒԶՄԷՃԵԱՆ (վարչութեան կողմէ):

Կը բեմադրուի խիստ ծիծաղաշարժ ներկայացումը՝ ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ, (երեք արար), ղեկավարութեամբ Պ. Միքինան Շիրվանեանի:

Մուտք 100 ֆրանք:

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ
Chartresի ՄԷՋ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Հայրապետական պատարագ պիտի մատուցանէ՝

ՀԱՅՐ Կ. Ծ. ՎԱՐԴ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ
(Առաջնորդ Ֆր. կաթողիկէ համայնքէն):

Շարթրի պատմական Մայր Եկեղեցիին մէջ:

ՄՕՏԱԿԱՅ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ԱՌԹԻՒ

ԼԱՒԱԳՈՅՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՀԱՄԱՐ
Նկատի ունեցէք ՄՈՆՏՕՐԻ առաջնակարգ պանդոկը՝

ՍԱՐՍԻՐՈՆ

Պուրպուլի Շարլանի գեղեցիկ բարձունքին վրայ:

Կրանտ Օթէլ տը Շարլան

Ձեր բնակութեան ընթացքին կրնաք այցելել նաեւ շրջականները Շաթօ տը Քօրտ գիւղակը:

Այս բոլորին համար լաւագոյն ընդունելութիւն մը վերապահուած է ձեզի սեփականատէր Պ. ԱՐՍԷՆ ՏԷՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ պաշտօնէութեան կողմէ:

Պ. Տէր Յակոբեանց որպէս փոշօն հաստատութիւն տէրը ծանօթ է բոլոր բարենպատակ միութիւններու:

— ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քատէ սրճարանին վերնայարկը, մեթրօ Քատէի դիմաց:

Կը խօսի Պ. Յակոբ Նազարեան:

Նիւթ՝ «Արդի Հայաստանի տնտեսական կեանքը»: (Դ. մաս՝ Գիւղատնտեսութիւնը):

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ: Մուտքը ազատ է:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

1, Bl. du Nord, Le Raincy

19, Յունիսին, ժամը 15էն 22,
Վարժարանին ընդարձակ սրահներուն
եւ օդաւուն պարտէզին մէջ

Կազմակերպիչ յանձնախումբը ամէն միջոց ձեռք առած է, որպէսզի ներկաները ուրախ օր մը անցընեն:

ԵՐԳ, ՆՈՒԱԳ, ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ, ՊԱՐ

Վարժարանին բարեկամները յանձնախումբին տրամադրած են բազմաթիւ արժէքաւոր առարկաներ, որոնք պիտի բաժնուին ներկաներուն:

ՇՔԵՂ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Համա-Զարթանճադի Հայր. Միութեան:

Կիրակի, Յունիս 19ին ամբողջ օրը Թոռւս Լիւf, Ռէնթօրան տէ Կօրթ Մօնար հանրածանօթ օդաւուն եւ ընդարձակ պարտէզին մէջ:

Կը նախագահէ Ս. ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կը խօսի Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Մուտքը ազատ է:

ԾԱՆՕԹ.— Առնել 7 թիւ հանրակառքը եւ իջնել վերջաւորութեան, Շէ Մառէն, Ռութ տէ Քլիվ:

ԿԻՐԱԿԻ 26 ՅՈՒՆԻՍ ԿԷՍՕՐՈՒԱՆԷ ՍԿՍԵԱԼ

Սկաուտական դաշտախանդէս, կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի Առնուվիլի մասնաճիւղին կողմէ: Մասնակցութեամբ Փարիզի եւ Շաւիլի խումբերուն:

Էֆուանի անտառին մէջ:

Սկաուտական խաղեր եւ զանազան դաշտային ներկայացումներ:

Ուտելիք եւ խմելիք ամբողջ օրը, շատ դիւրամատչելի գիներով:

Հաղորդակց. միջոցներ.— Փորթ տը լա Շափէլէն առնել 268 թիւ օթօպիւսը, իջնել Էսփէրանս կայարանը (Էքուան), դաշտահանդէսին վայրն է:

«Ժէօ տը Փօմ» (Ֆօռէ տ'Էքուան, Փրէ տիւ Շաթօ):

Կէս օրէն սկսեալ առաջնորդող սկաուտներ պիտի սպասեն:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —
★

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Շրջ. վարչութիւնը ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Ազգ. Տուն:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, «Ահարոնեան» ակումբը: Կարեւոր օրակարգ:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. «Եօթնեղբայրեան» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, դպրոցի սրահին մէջ: Կ ընդրուի ընկերներէն ճշդապահ ըլլալ:

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերուհիները, այս շաբաթ, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Ժան Թիյէի դպրոցին սրահը: Հանդէսի տեղեկատուութիւն:

ՓԱՐԻԶ.— Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 15ին, Փլաս տ'Իթալի, քաֆէ 0 Քլէր տը Լիւնի վերնայարկը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ գտնուիլ:

ՍԵՔ. ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍ.ի համար ԲԱՑԱՌԻԿ կարեւորութիւն ունեցող ձեռնարկի մը առթիւ, իր գործօն եւ պատուոյ անդամները ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը չորսին, Իսիի Խրիմեան դպրոցը (2 Ռիւ տը լա Տէֆանս):

ԿԻԼԻԿԵԱՆ Ընդհ. Միութեան անդամ եւ ոչ անդամ բոլոր Կիլիկեցիները կը հրաւիրուին երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8·30-ին, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը կարեւոր խորհրդակցութեան մը համար:

ՀԱՄԱԽԱՐՔ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, 7 Պուլվ. տ'Աթէն, Պար տիւ Կլօպի սրահը: Օրակարգ.— Դաշտահանդէսի կարգադրութիւն, ընթացիկ հարցեր: Կը հրաւիրուին Պոմոնի անդամներն ալ ներկայ գտնուիլ, սոյն կարեւոր ժողովին:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլ, Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ Կրն. Ընկերակցութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Զարդարեաններուն, պարագաներուն, իրենց մօրը եւ մեծ մօրը մահուան առթիւ: Նոյն առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Ս. Խողիկեանէ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ԵՒ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ԵՂԱՆԱԿԻ ՓԱԿՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

CINEMA ROXY, 65, Rue Rochechouart (*Métro: Anvers, Barbès et Cadet*)

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՐԵԿՈՅ, ՅՈՒՆԻՍ 21ԻՆ ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 9ԻՆ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԶՈՒԱՐԹ ԵՒ ՇԷՆՇՈՂ ՕՓԷՐԷԹ

Ա Ր Շ Ի Ն Մ Ա Լ Ա Լ Ա Ն

Չորս արարուած

Բացառիկ մասնակցութեամբ՝

ՏԻԿԻՆ ԼԷՅԼԱ ԽԱՆԴԱՄԻՐՕՖ
ՏԻԿ. Ս. ՆՇԱՆԵԱՆ (Խալա)
ՏԻԿ. ՔՆԱՐ ԱԶՆԱՒՈՐԵԱՆ (Թելլի)
ՏԻԿ. ՔԱՋԱՅՐ (Գիւլճօրահ)
ՄԻՇԱ ԱԶԱՆԱՒՈՐԵԱՆ (Ասկեար)
Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ (Վելի)
Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ (Սիւլէյման)
Թաուխթ ՍԷՅՐԱՆ
ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ (Սուլթան Բէկ)

Փրօֆ. ԱՊԱՇԻՁԷԻ աշակերտներով կազմուած վրացական պարախումբի մէջ՝
ԷԼԷՆ ԵՒ ԿԻ ԿԷԼԱՇՎԻԼԻ

Ժողովրդական գիներով, մուտքի տոմսերուն միակ կեդրոնատեղին.— Գրատուն Հ. Բալուեան՝ 43 Ռիւ Ռիշէ Փարիզ (9)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Փօն տը Շէրիւի Ազգ. Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ Վալանսի եւ Ռոմանի Ս. Քէփէնէկեան թատերախումբին, ի նպաստ Փօն տը Շէրիւի եկեղեցւոյ շինութեան:

26 Յունիս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Յունական Թատերասրահը (Շարվիյէօ): Առաջին անգամ ըլլալով խնամեալ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի Ա. Յ. Երէցեանի «ԽՂՃԻ ՁԱՅՆԸ»:

Յոյն դիցարանութենէ առնուած ողբերգութիւն, հինգ արար եւ մէկ պատկեր: Ինչպէս նաեւ պոլսական կեանքէ առնուած խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտներ «Հնարամիտ վարձակալը», «Իգնատ աղայի ամուսնութիւնը»:

Մուտքը 100 ֆրանք: Տոմսերը կը ծախուին վարչութեան անդամներու մօտ եւ նոյն օրը կիչէն:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցներու տարեվերջի հանդէսը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Սէրքլը Կաթոլիքի մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, դպրոցի աշակերտներուն կողմէ, զանազան անակնկալներ:

Կը հրաւիրենք Վիէնահայ գաղութը:

Հանդէսին ընթացքին հանհանակութիւն տեղի պիտի չունենայ:

Մուտքը ազատ է:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Վանեցի Արսէն Պարթեւեանի զաւակները, Աղաւնի եւ Ժիրայր, կը փնտռեն իրենց հօրեղբայրը, Արամ Պարթեւեանը, որ ժամանակին Փարիզ կը գտնուէր: Տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել Ազատ Օրին, Նիքիս 48, Աթէնք, Յունաստան:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆ ր․, վեցամս․ 1600

Արտասահման տարեկ․ 3500 ֆր․ կամ $ 10 — հատը 12 ֆր

ԿԻՐԱԿԻ 19 ՅՈՒՆԻՍ • DIMANCHE 19 JUIN 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7703 31e ANNEE — խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3114

ԲԵՐՈՆ

•

Անակնկալ մը չեղաւ հինգշաբթի օրուան Պուէնոս Այրէսի ըմբոստութիւնը։ Քանի մը ամիս է, Եկեղեցւոյ եւ Բերոնի միջեւ ծագած խնդիրները չէին կրնար առանց բողոքի ցոյցերու վերջանալ։ Ցանդուղն եղած էր Արժանթինի նախագահը «չափուելով» այդքան վճռական ձեւով մը Վատիկանի հետ։

Ո՞ւրկէ առաջ եկաւ այս անհամաձայնութիւնը, որ Բերոն տարաւ մինչեւ պապական բանադրանքի,։

Այս կէտը շատ ծանրակշիռ է, երբ նկատի ունենանք որ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ պետը դիւրին չարձակեր բանադրութեան վճիռ մը, մանաւանդ այդքան լայն շրջանակի մը համար։ Արդարեւ, Հռոմի հրամանագիրը ուղղուած է ոչ միայն Բերոնին այլ կառավարութեան բոլոր անդամներուն «որոնք կղերականներու դէմ գործուած ոճիրները հրամայած են կամ մասնակցած են անոնց», ինչպէս կը շեշտէ «Օսեռվաթոռէ Ռոմանո»յի մէջ հրատարակուած պաշտօնական զեկոյցը։

Փարիզի իրիկուան օրաթերթի մը խմբագիրը որ վերջերս տեսակցութիւն մը ունեցած է Բերոնի հետ, կարգ մը բացատրութիւններ կուտայ այս վերջինին եւ Եկեղեցւոյ միջեւ պատահած վէճին շուրջ։ Բերոն որ կը մնայ իր իսկ յայտարարութիւնով — «Կաթողիկէ, առաքելական եւ հռոմէական» — կը բացատրէ Փրանսացի խմբագրին վէճին պատճառները։ Եկեղեցին, ըստ Արժանթինի նախագահին, միշտ շատ խառնուած է աշխարհիկ գործերուն և նոր չէ որ Արժանթինի մէջ անհամաձայնութիւն կայ կառավարութեան եւ անոր միջեւ։

Բերոնի երկիրը ունի անշուշտ ոչ – կաթողիկէներ։ Պետութեան եւ եկեղեցւոյ բաժանումը անհրաժեշտ կը նկատէ ուրեմն, Արժանթինի նախագահը, կրօնական ազատութիւն տալու համար եւ չախպելու Հրեաները, Բողոքականները, Իսլամները կամ անաստուածները, որ ծանր տուրքեր վճարեն եկեղեցականներու համար առանց անոնց կրօնքին պատկանելու։

Բերոն կը նկատէ որ կաթողիկէները, մտահոգ այս բաժանումին համար կատուեալք հանրաքուէէն, խլրդային աշխատանքներ տարած են եւ կը տանին պետութեան դէմ։ Մինչ անդին կաթողիկէներն ալ կը գտնեն որ եկեղեցականները շատ թոյլ գտնուած են միշտ, եւ Բերոնիստ քաղաքականութիւն վարած Արժանթինի մէջ։

Անշուշտ շահեկան է նկատել թէ ինչո՞ւ Բերոն այսքան աղմուկ հանեց։ Ոմանց կարծիքով ուզած է ժողովուրդին «դրագում» մը տալ, հեռացնելու համար անոր ուշադրութիւնը քաղաքակա՛ ուրիշ խնդիրներէ։

Ասոնց կարգին կարեւոր տեղ մը կը գրաւեն տնտեսական խնդիրները։ Արժանթինեան կառավարութիւնը համաձայնագիր մը ստորագրած է Հիւսիսային Ամերիկայի քարիւղի Սթանտըրտ Օյլի հետ։ Կ՚ըսուի նաեւ թէ բանակցութիւններ կը կատարուին Ուաշինկթընի եւ Պուէնոս Այրէսի միջեւ ամերիկ․ օդանաւային խարիսխներ հաստատելու համար Փաթակոնիոյ մէջ։

Ասոնք բնական կրնային թուիլ, ինչպէս դիտել կուտայ «Մոնտ», եթէ Բերոնի կառավարութիւնը միշտ շեշտած ըլլար ազգային լրիւ անկախութեան մը անհրաժեշտութիւնը։

Անշուշտ այս ամբողջը եւ վերջին ըմբոստութիւնը մտահոգիչ են արժանթինեան մենատիրութեան համար, թէեւ Բերոն կրցաւ բանակին շնորհիւ տէր դառնալ կացութեան։ Կը մնայ, սակայն, վստահ ըլլալ որ իր ուրբաթ օրուան յաղթանակը ժամանակաւոր չէ։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ԸՄԲՈՍՏՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ՞

*

ՀԱՆԴԱՐՏՈՒԹԻՒՆ ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ ՄԷՋ

Թէեւ Արժանթինի եւ արտաքին աշխարհի միջեւ հաղորդակցութիւնները վերսկսան երէկ իրիկուն, սակայն հակասական լուրեր կը հասնին Արժանթինի կացութեան մասին։ Կառավարական զեկոյցը կը յայտնէ թէ կացութիւնը ամբողջութեամբ նախագահ Բերոնի ձեռքն է եւ թէ ըմբոստութիւնը ամէն տեղ ճզմուած։ Սակայն ըմբոստներու անթելը մինչեւ երէկ կը գործէր, հաղորդելով տարբեր լուրեր։ Թէեւ կ՚ըսուի թէ Պուէնոս Այրէսի մէջ տեղի տուած են, բայց միւս կողմէ կը յայտնէ թէ երեք նահանգներու մէջ շարժումը կը շարունակուի ծաւալելով, որովհետեւ ցամաքային շարք մը ուժեր միացած են հակաբերոնականներուն։ Ծովային նախարարը, որ կառավարութեան կողմէ պաշտօնանկ եղած էր հինգշաբթի օր եւ ըստ պաշտօնական զեկոյցին «անյայտացած», ըմբոստներու անթելին համաձայն յաջողած է ապաստանիլ մարտանաւի մը վրայ, որ երկրորդի մը ընկերակցութեամբ հեռացած է Պուէնոս Այրէսէն։ Լուր մը՝ որ կը հերքուի պաշտօնական աղբիւրներէն որոնք կը յայտնեն թէ նաւահանգիստը փակուած ըլլալով, երկու մարտանաւերը կը մնան Պուէնոս Այրէս։ Ամէն պարագայի, կը կարծուի որ Ծովային Նախարարութեան կապուած եղերապահ ուժերու մէջ ալ ծայր տուած է ըմբոստներուն միանալու շարժում մը, մինչ Արժանթինի երկրորդ քաղաքը, Ռոզարիօ, կը թուի թէ միշտ հակաբերոնականներու ազդեցութեան տակ կը գտնուի։ Իրազեկներու կարծիքով, եթէ ճիշդ է որ նահանգներու մէջ ըմբոստութիւնը չէ զսպուած, Պուէնոս Այրէս կրնայ կղզիանալ եւ նոյնիսկ պաշարուիլ։

Նոյն հակասական լուրերը՝ զոհերու թիւին մասին։ Մինչ պաշտօնապէս կը հաղորդեն 160 մեռեալ եւ 800 վիրաւոր, Մոնթէվիտէօյէն հասած լուրերուն համաձայն եղած են առնուազն 350 մեռեալներ։ Այս խառնակ կացութեան մէջ, երբ կարելի չէ ճշդել թէ Բերոն իսկապէս բացարձակ տէ՞րն է կացութեան, յատկանշական կը նկատուի իր անթելէն խօսած երկրորդ ճառը, ուրբաթ գիշեր, ուր յայտնելէ ետք թէ կառավարութիւնը վերջ դրած է խռովութիւններուն դատապարտեց համայնավարները իրենց գործած վանտալականութեանց համար։ Հակակաթոլիկ պայքարի դիմակին տակ, օգտուելով ըմբոստութեան ստեղծած խառնակ վիճակէն անոնք այրած եւ կողոպտած են Պուէնոս Այրէսի շարք մը եկեղեցիները, յայտնեց նախագահը, աւելցնելով թէ յանցաւորները խիստ պատիժներու ենթարկուած են։ (Ըմբոստներու անթելն ալ կը հաստատէ այս լուրը, իր կարգին դատապարտելով համայնավարները)։ Բերոն յետոյ ըսաւ թէ ինք անձնապէս կաթոլիկ մըն է, եւ թէ պայքար չի մղեր հաւատքին դէմ։ Սակայն անհրաժեշտ կը նկատէ պետութիւն – եկեղեցի բաժանումը։ Ամէն պարագայի արուած է հանրաքուէի ենթարկել կառավարութեան որոշումը, երբ հանդարտութիւնը վերահաստատուի. — «կաթոլիկութիւնը պետական կրօ՞նք թէ ոչ»։

Իրազեկներու կարծիքով այս յայտարարութիւնը ետ դարձ մը կը նշանակէ այն ճամբուն վրայ, ուր քիչ մը շատ առաջ գացած էր Բերոն, առանց նկատի առնելու կրօնքին ուժը, որուն տարողութիւնը ամբողջ աշխարհի մէջ անչափելի է տակաւին։

Մինչ Ուրուկուա ապաստանած օդատորմիղի ըմբոստ սպաները կը յայտարարեն թէ հակաբերոնական շարժումը վիժած է Պուէնոս Այրէսի մէջ, որովհետեւ դաւաճանեցան ցամաքային բանակէն, կարգ մը աղբիւրներու համաձայն նախագահ Բերոնի իմացուցած են ծաւալելք ըմբոստութիւնը. այդ պատճառով, որոշուած ժամէն քիչ առաջ փոխանակ կառավարական պալատ երթալու — որ ինչպէս գիտէք ռմբակոծուեցաւ առաջին հերթին — գացած է ազգ. պաշտպանութեան նախարարութեան շէնքը։ Եւ անկէ, սպայակոյտի անդամներուն օժանդակութեամբ անձնապէս վարած է կռիւները որոնք հինգ վեց ժամ տեւելէ ետք, ըմբոստները մատնեցին պարտութեան։

× Աշխատանքի Ընդհ. Դաշնակցութիւնը որ բերոնական զօրաւոր կազմակերպութիւն մըն է, 24 ժամուան գործադուլ մը հռչակեց իբրեւ ըմբոստութեան դէմ բողոքի նշան։ Կազմակերպութեան ընդհանուր քարտուղարը մեծ գոհունակութիւն յայտնեց շարժումին զսպուած ըլլալուն մասին։

× Արտաքին նախարարը որ ճամբայ ելած էր ՄԱԿի Սան Ֆրանչիսկոյի բացուելիք նիստին մասնակցելու, ետ դարձաւ Պուէնոս Այրէս։

× Միջազգային մամուլը Բերոնի համար աննպաստ արտայայտութիւններ կ՚ունենայ, զայն ամբաստանելով իբրեւ մենատիրական իշխանութեան մը վարիչ։ Իսկ հակակաթոլիկ պայքարը, իրազեկներու համաձայն, մէջտեղ նետուած է տնտեսական տագնապը քօղարկելու։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԽՆԴԻՐԸ ՔՆՆՈՒԵՑԱՒ

*

ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐԸ ԵՒ ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ ՀԱՄԱՁԱՅՆ

Արեւմուտքի Երեք Մեծերու արտաքին նախարարներուն եւ Գերմանիոյ վարչապետ Ատընաուըրի կարծիքի փոխանակութիւնները Ժընեւի ժողովին դրուելիք Գերմանիոյ խնդրին մասին, աւարտեցան համաձայնութեան գետնի մը վրայ։ Հրատարակուեցաւ զեկոյց մը երեք արտաքին նախարարներուն կողմէ ուր յոյս կը յայտնեն թէ եկող ամիսներուն ընթացքին միջազգային կացութեան բարւոքման համար կարեւոր յառաջդիմութիւններ պիտի կատարուին, շնորհիւ համբերութեան եւ անխոնջ ճանքերու։

Անկախաբար այս զեկոյցէն, լաւատեղեակ շրջանակներու համաձայն ժողովին մէջ քննուած է Գերմանիոյ վարչապետին Խ. Միութիւն երթալու պարագան։ Ատընաուըրի Մոսկուա ճամբորդութիւնը տեղի պիտի չունենայ սեպտեմբերէն առաջ, որովհետեւ անհրաժեշտ կը նկատուին շարք մը դժուարութիւններու մասին նախապատրաստական աշխատանքներ, որոնք կրնան կատարուիլ Փարիզի խորհրդային եւ գերմանական դեսպաններուն կողմէ։ Կը կարծուի որ վարչապետը շարք մը պայմաններ պիտի դնէ Մոսկուայի հրաւէրը ընդունելէն առաջ։

— Պատերազմական գերիներու ազատարձակումը։

— Արեւելեան Գերմանիոյ վարչաձեւին իր կողմէ ժխտումը։

— Օտեր – Նայս գիծը չընդունիլ իբրեւ Գերմանիոյ վերջնական սահմանը։ Միւս կողմէ Ատընաուըր օրը օրին տեղեակ պիտի պահէ արեւմուտքի իր դաշնակիցները գերմանեւխորհրդային բանակցութեանց մասին։ Կ՚ըսուի նաեւ թէ համաձայնութիւն գոյացած է որ ոչ Երեք Մեծերը, ոչ ալ Գերմանիան առանձին համաձայնագիր ստորագրեն Խ. Միութեան հետ։

Գերմանիոյ միացումը, ինչպէս ընդհանուր ապահովութեան դրութեան մը եւ զինաթափութեան խնդիրները պիտի առաջարկուին վաղը Մոլոթովի, Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ, իբրեւ Ժընեւի ժողովին օրակարգի նիւթ։ Իսկ արտաքին չորս նախարարներու հանդիպումին արդիւնքը որոշուած է հաղորդել Ատլանտեան Ուխտի անդամներուն, — նախքան Յուլիս 18ի չորս վարչապետներուն ժողովը, — Ատլանտեան Ուխտին մէկ բացառիկ նիստին ընթացքին։ Երեք Մեծերը պիտի պարզեն նաեւ Խ. Միութեան հանդէպ իրենց բռնելիք դիրքը։ Այս նախապատրաստական համաձայնութենէն ետք, վարչապետ Ատընաուըր մեկնելով Նիւ Եորքէն, հասաւ Լոնտոն երէկ։ Կարեւոր հանդիպումներ պիտի ունենայ վարչապետ Էնթընի Իտընի հետ, հաւանաբար այս վերջինոյն մշակած «Գերմանիոյ միացման ծրագրին» փոփոխութեան մասին։ Փոփոխութիւններ՝ որոնց մասին համաձայնութիւն կը թուի գոյացած ըլլալ Նիւ Եորքի մէջ։

ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

★

Ընդհ. Ապահովութեան Տեսուչը Վիլօ, որ ինչպէս գիտէք մասնաւոր պաշտօնով Մարոք գացած էր վերադարձաւ առջի օր։ Կարեւոր տեսակցութիւններ ունեցաւ վարչապետ Ֆօռի, ներքին նախարարին, եւ մարոքեւթունուզական խնդիրներուն նախարար Ժիւլիի հետ։ Տակաւին չէ ներկայացուցած իր վերջնական զեկուցումը, սակայն լաւատեղեակ շրջանակներու համաձայն ապահովութեան տեսուչը անհրաժեշտ կը գտնէ ոչ միայն ոստիկանութեան կազմակերպումը, այլ նաեւ վարչական լուրջ բարեփոխումներ։ Իսկ Լըմէկրը Տիւպրէօյի աւարեկումին առթիւ բացուած քննութիւնը մէջտեղ հանած է կարեւոր տեղեկութիւններ ահաբեկիչներու եւ «հակաահաբեկիչներու» կազմակերպութեանց մասին։ Ինչպէս հաղորդած էինք, արդէն ձերբակալուած է ոստիկանական նախկին քննիչ մը։ Ամէն պարագայի, նկատել կուտան թէ ոստիկանական հսկողութիւը ազդու չէ Մարոքի մէջ, կամ դիտմամբ «այնպէս մը կ՚ընեն որ այդպէս ըլլայ»։ Որովհետեւ Լըմէկրի անունը, ոստիկանութեան ձեռքը օրեր առաջ հասած սեւ ցանկի մը վրան էր։

Կը սպասուի որ կառավարութիւնը շուտով որոշումներ տայ Մարոքի մասին, երբ Պ. Վիլօյի զեկուցումը աւարտի։

× Ֆիլիփվիլի եւ Քաղապլանքայի մէջ ուժեղ ռումբեր նետուեցան շէնքերու վրայ։

× «Քոնսիանս Ֆրանսէզ» միութիւնը կը դատապարտէ Մարոքի վարչական կազմը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ծերակոյտին մասնակի ընտրութիւնները (յիսուն առ հարիւր) տեղի կ՚ունենան այսօր կիրակի։ Կը նախատեսուի որ ընտրուելիք ծերակուտականներէն միայն քսան առ հարիւրը նորեր ըլլան։

ԺԸՆԵՒԻ ԺՈՂՈՎԻՆ օրակարգին մասին, տակաւին յայտնի չէ թէ Ծայր. Արեւելքի խնդիրները պիտի արծարծուի՞ն։ Որոշ տարակարծութիւններ կան արեւմուտքի պետութեանց միջեւ։

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ռումբի դէմ պաշտպանութեան փորձերը աւարտեցան Մ. Նահանգներու մէջ։ Եթէ այդ աղէտը պատահի, պիտի ըլլան ութը միլիոն մեռեալ, վեց միլիոն վիրաւոր եւ մօտ եօթը միլիոն բնակարաններ պիտի քանդուին։ Նախագահ Այզընհաուըր յայտնելէ ետք թէ պաշտպանութեան դրութիւնը տակաւին պէտք ունի կատարելագործուելու, վերջացուց՝ «աղօթեցէք որ հիւլէական աղէտը չպայթի»։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետ Նեհրու այցելեց Խ. Միութեան ճարտարարուեստական կեդրոններէն երկու գործարաններ Ուրալի մէջ։

× Լաւատեղեակ աղբիւրներու համաձայն վարչապետը Լոնտոն պիտի այցելէ, Ժընեւի ժողովէն առաջ։

(Շար․ը կարդալ Դ․ էջ)

ԱՆՄՈՌԱՆԱԼԻ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐ ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

*

(Հաստատութեան հիմնարկութեան 75ամեակին առթիւ, 1880 — 1955)

Ա. ԴԷՊԻ ՍՐՏԱՁՈՐ

Տարեկան քննութիւններն արդէն վերջացած կ'ըլլային եւ աշակերտները Յունիսի վերջերը կը պատրաստուէին գիւղագնացութեան ։

Ամէն մէկը գիտէր թէ յառաջիկայ դպրոցական շրջանին դասարանը փոխա՞ծ է թէ ոչ ։ Անոնք որ իրենց աշխատութեան դրական արդիւնքին տեղեկացած էին, անոնք որոնք դասարանին լաւագոյն աշակերտներն էին, հոգեկան մեծ բաւականութեամբ կը ծրարէին իրենց ընթերցանութեան ու ժամանցի գիրքերը ։ Կը պատռէին աւելորդ տետրակները, ու դասարանին յատակը կը վերածուէր սպիտակ տարածութեան մը, որուն մէջ թուղթի կտորներ պար կը բռնէին ։

Կար նաեւ խումբը ուրիշ աշակերտներու, որոնց դէմքերէն կը կարդացուէր յաճախ իրենց ունեցած ներքին տրտմութիւնն ու զգացած դժգոհութիւնը իրենց իսկ անձին դէմ ։ Ասոնք՝ իրենց կարգը կրկնողներն էին ։ Երրորդ խումբը, որ այս երկուքին միջին գիծը կը ներկայացնէր, վերաքննութիւն ունեցողն էր ։ Ո՛չ առաջիններուն ուրախութիւնը եւ ո՛չ ալ վերջիններուն լուռ թախիծը կը կարդացուէր անոնց վրայ ։ Տեսակ մը վստահութիւն կար նաեւ ասոնց դէմքին վրայ. վստահութիւն՝ որ կը բխէր իրենց իսկ անձէն, կարենալ յաջողելու դպրոցական վերամուտին ։ Եւ թերեւս ափսոսանք՝ իրենց անփութութեան համար՝ մէկ տարուան ընթացքին ։

Բայց բոլոր աշակերտներն ալ պարտաւոր էին պատրաստուիլ յաջորդ օրուան համար ։

Եռուզեռը կը չտնար բարերարի կիսանդրիին շուրջ, որ կը բարձրանար վարժարանին մուտքի դրան առջեւ իսկ, երկաթեայ վանդակներով շրջապատուած ։ Կարծես անմեկնելի ժպիտ մը եւ անդորրութիւն մը դրոշմուած կը տեսնուէր մարմարիոնին վրայ, շուրջի անցուդարձին դիտակ ...։

Մինչեւ կէս գիշեր ծրարներ ու կապոցներ կը պատրաստուէին ։ Այդ պահուն էր որ մասնաւորաբար նկատելի կը դառնային ամէն մէկ աշակերտի ինքնագործունէութիւնն ու ինքնավարութիւնը, որոնք հիմնական յատկանիշը մնացին Սանասարեան Վարժարանի տուած դաստիարակութեան ։

Գիշերը կ'անցնէր սարսուռով ու դողով, ճիշդ այնպէս, ինչպէս մարդ կը սպասէ մեծ անակնկալի մը ։ Մեկնումի պահ կը նշանակուէր սովորաբար գիշերուան ժամը երեքը ։ Ո՞վ պիտի փորձուէր երկու կամ երեք ժամուան համար աչքերը փակել, քանի որ զարթումը ա՛յնքան դժուար, նոյնիսկ անկարելի պիտի ըլլար ։ Անշուշտ ո՛չ ոք պիտի ուզէր թմրած անդամներով հետեւիլ կարաւանին, որ պիտի երկնար մինչեւ Սրտաձոր, մեր ամառանոցը ։

Ժամերն ու վայրկեանները կը համրէինք շատ անգամ ու սրտատրոփ՝ վարժարանին արտաքին մեծ դրան բախիւնին կը սպասէինք ։ Եկողը սովորաբար մեր ուսուցիչներէն յարգելի բրոֆ. Ա. Խաչատրեան կ'ըլլար, որ ամէն տարի սիրայօժար մեզ կ'առաջնորդէր դէպի Սրտաձոր ։ Անիկա հագուած կ'ըլլար Հայ Արիի մը պէս այն թուականներուն, երբ մեր կեանքին մէջ մուտք գտած չէր տակաւին այս կենդանի շարժումը, որուն նպատակն է ֆիզիքական դաստիարակութեան հետ տալու նաեւ թէ՛ մտաւորական եւ թէ բարոյական դաստիարակութիւն ։

Վարժարանի շէնքին առջեւ հաւաքուած կ'ըլլայինք յաճախ, երբ մեր առաջնորդը կ'ողջունէր մեզ, զուարթ ու թարմ բարի լոյսով մը ։ Ան իր ձեռքին մէջ ունէր լեռնային ձեռնափայտ մը, ուսէն կախած՝ հեռադիտակը եւ լուսանկարչական գործիքը ։

Եւ խումբը մութին մէջէն կը յառաջանար, համրուելէ յետոյ ։ Մեր կտրելիք ճամբան սովորական քայլով չորսէն հինգ ժամ կը տեւէր, սակայն մենք պիտի անցնէինք երկուքուկէս կամ երեք ժամէն ։

Խումբը առաջին անգամ պիտի անցնէր Կանի դռնէն, ուր գիշեր ցերեկ զինուորական պահակներ կը սպասէին ։ Մեզի համար որեւէ արգելք չկար ։ Սանասարեանցիներս առանձնաշնորհեալներ էինք, կէս մը հովանաւորուած ռուսական իշխանութիւններէն, — միամիտ ժողովուրդը այդ հաւատքն ունէր, — այս էր պատճառը որ պահակները ազատ կը ձգէին մեր անցքը, առանց որեւէ հարցափորձի ։ Մինչդեռ դաշտէն դէպի Կարին յառաջացող բեռցուած բազմաթիւ սայլեր, ամբութիւններուն հակառակ կողմը կը սպասէին մինչեւ արշալոյս, քաղաք մտնելու արտօնութիւն ձեռք բերելու համար ։

Ու կը սկսէր խումբին երգը, շէնշող ու զուարթ, Կարնոյ դաշտի մէջ, ուր կեանքը դադրած կ'ըլլար միշտ, գիշերային այս խորհրդաւոր պահուն ։ Մօտակայ գիւղերէն, ուրկէ կ'անցնէր մեր ճամբան, գիշերապահներու ձայներուն կ'ընկերանային նաեւ, օտարականներու հոտ առնող շուներուն հաչոցները ։ Բոլորս ալ ունէինք մեր ձեռնափայտերը, մեր ինքնապաշտպանութեան զէնքերը, յաճախ երկաթապատ վերջաւորութեամբ ։

Ճամբուն կէսին վրայ կը գտնուէր Եփրատի կամուրջը, որ կը կոչուէր Դվնիկի կամուրջ ։ Խաչափայտի լեռներէն իր սկիզբն առնող հայրենական մեր այս գետը, լեռներ ու ձորեր կտրելով կը հասնէր Կարնոյ դաշտը եւ հոն կը լճանար ու կը ձեւացնէր եղէգնուտ մը, չամբ մը ։

Արշալոյսը իր առաջին ճառագայթները կ'արձակէր հեռաւոր լեռներու կատարներուն, երբ մենք կը հասնէինք կամուրջին վրայ ։ Մեր առաջին գործը կ'ըլլար, բոլորս մէկ, դէպի արեւելք դարձած, երգել Առաւօտ լուսոյ, Արեգակն արդար ։ Մաքուր ջինջ օդին մէջէն մեր հնչիւնները կը բարձրանային դէպի վեր, դէպի կապոյտ երկնակամարը, ուր արտոյտներու առաջին խումբերը կը պատասխանէին մեր երգերուն ։ Ջուրին վրայ, եղէգներու մէջ վայրի բադերու երամը թռիչք կ'առնէր երկչոտ թեւաբախումներով ։ Հովի խիստ մեղմ ալիք մը կը գգուէր մեր քրտնած ճակատները ու մենք գետինը, քարերուն վրայ փռուած՝ կը բանայինք մեր նախաճաշի ծրարները ։ Համեստ նախաճաշ մը, հաց ու պանիր, քիչ անգամ նաեւ կարմրցուած գառնուկի միս, սակայն այնպիսի ախորժակով կ'ուտէինք, որ մեր ծրարները կը թեթեւնային ։ Չէինք մոռնար հացի փշրանքները նետել Եփրատի ջուրերուն մէջ լողացող ձուկերուն ։

Նախաճաշէն անմիջապէս վերջ, մեր ճամբան կը շարունակէինք դէպի Սրտաձոր, կրկին նոյն թափով ու ոգեւորութեամբ, որովհետեւ հետզհետէ կը նշմարուէին բլուրները, որոնց կողքին, Եփրատի մէկ վտակին եզերքը, պիտի կանգնէինք, մե՛ր իսկ ձեռքի ճարտարութեամբ, մեր վրանները ։

Կ'անցնէինք գիւղերէ, որոնց վերջինները Խաչկայ Վանք ու Երկնիստ՝ մեր Սրտաձորին սահմաններուն վրայ կը գտնուէին արդէն ։

(Շար.) ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅԸ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ Է

(ԺԱ. եւ վերջին մաս)

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ամերիկահայ հանրային կեանքին մէջ մեծ ազդակ մըն են Հայրենակցական Միութիւնները ։

Նախ, ըստ իս, սխալ է Հայրենակցական կոչել այն Միութիւնները, որոնց անդամները ծնած են նոյն նահանգին, գաւառին, քաղաքին կամ գիւղին մէջ ։ Այս բացատրութիւնը՝ հայրենակցական, ընդունուած սխալ մըն է, որ նուիրագործուեր է ժամանակի ընթացքին ։ Շատ շատ, կարելի է ըսել տեղացիական, որովհետեւ, իմ կարծիքով, բոլոր Հայերը «հայրենակից» են իրարու ։

Գանք բուն նիւթին ։ Ամերիկահայոց մէջ սահման չունին այս Միութիւնները ։ Իւրաքանչիւր հայկական գաւառ եւ կեդրոն, նոյնպէս եւ գիւղ, ունի իր հայրենակցականը ։

Տարագրութիւնը եւ երկար ատեն հայրենիքէ զրկուած վիճակը մարդոց մէջ շատ բնականօրէն կը ստեղծեն տեսակ մը հայրենաքաղձութիւն եւ նոյն հոգեկան վիճակին մէջ գտնուող տեղացիներու մօտ ի յայտ կուգայ գործակցութեան եւ կազմակերպուելու պահանջ ։

Ամէն մարդէ չես կրնար պահանջել, որ պատկանի քաղաքական հոսանքի մը եւ դառնայ կուսակցական ։ Շատեր, իրենց անձէն դուրս, կ'ուզեն նոյն վայրին մէջ ծնած իրենց տեղակիցներուն հետ ըլլալ, միասին մտահոգուիլ կարօտ հայրենակիցներու վիճակով, իրարմով վերյիշել քանդակուած ու հեռու մնացած ծննդավայրը, վերջապէս քով քովի գալով վերակենդանացնել Վանն ու Մուշը, Տիգրանակերտն ու Խարբերդը ։

Գաղթական Հայը Ամերիկայի մէջ, առաջին օրէն իսկ, որոշ չափով տեղացիական ազդակի քաշողական ուժով կեդրոնացեր է զանազան վայրերու մէջ ։ Քանի մը օրինակներ տանք ։

Խարբերդցի Հայերը կամ անհատաբար եւ կամ հաւաքաբար զանազան առիթներով, քաղաքական, մանաւանդ տնտեսական պատճառներով ձեռք են առեր տարագրի ցուպը, եկեր հաստատուեր են Ամերիկայի հիւսիսային Նիւ Ինկլէնտի նահանգներուն մէջ ։ Նոյն Խարբերդի նահանգէն, Հող գիւղացիները, անպայման իրենց գիւղացիներէն մէկ քանիին առաջնորդութեամբ, Նիւ Ինկլէնտէն չորս հազար մղոն հեռու, արեւմուտք են գացեր, շէնցնելու համար Քալիֆորնիոյ արեւոտ ու կիսաանապատային շրջանը մրգաստաններով եւ յուռթի այգիներով ։ Զմայլելի են Ֆրէզնոյի այգիները, որոնց մեծ մասին վրայ քրտինք է թափեր տարագիր հայ մշակը ։

Տիգրանակերտցիները հետզհետէ լեցուեր են Նիւ Եորքի հանդիպակաց Հըտսըն գետի Ջրեզերեայ քաղաքները, տեսակ մը հայկական Տիգրանակերտ կառուցանելով Նոր Աշխարհի մէջ ։

Տարօնցիք գրաւեր են Ֆրէզնօ, Կրէնիթ Սիթի, Էյքըրն, Տիթրոյթ եւ Քանատայի Սէնթ Քէթրինէս քաղաքները ։

Շէնշող ու իրենց աւանդութեանց մէջ խիստ յամառ Մալաթիացիք համախմբուեր են Ֆիլատելֆիոյ, Քլիվլէնտի, Ուստըրի մէջ ։ Սեբաստիոյ քաղաքացիները նախընտրեր են Նիւ Եորքը, ուր մեծ մասամբ կը զբաղին գորգի գործով ։

Ծովեզերեայ քաղաքներու բնակիչները, Պոլսեցի եւ Իզմիրցի, ընդհանրապէս շատ հեռուները չեն գացեր, ծովը քաշեր է զիրենք եւ իրենց բնակավայր են ըրեր Նիւ Եորքն ու Պոսթընը ։

Արժէ յիշել իբրեւ բաւական մեծ Հայրենակցական Միութիւն, Քղիի Հայրենակցականը (ազգայնական) եւ Համաքղեցիականը, խորհրդայնասէր ։

Ամերիկահայ Քղեցիներու թիւը կը հասնի 8–10.000ի ։

Կարելի է տակաւին շարունակել հայրենակցականներու այս խմբաւորումները, խիստ յատկանշական կենցաղային մանրամասնութիւններով, բայց մենք չենք ուզեր դուրս գալ օրաթերթի յատուկ գրութեան մը սահմանէն ։

Բնորոշ եւ ուշադրութեան արժանի երեւոյթ մըն է դիտել հետեւեալը.

Հայրենակցականները շատ աւելի ուժե–

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Վ Ա Ր Դ

•

Վայրի պտուղներն առատութեամբ թափւում ու փտում էին խոնաւ «խաշամի» տակ ։ Հաղարջն ու մորը չորանում էին թփերի վրայ ։ Հաճարն ու կաղինը ձիւնի տակ էին մնում ու ծլում յաջորդ գարնանը ։ Ո՞վ կարող էր մի տանձ վերցնել, մի ճիպոտ կտրել այդ անտառից ։

Անտառն անարատ պիտի մնայ ։ Թող նրանում անդորր կեանք վարեն ու բազմանան եղնիկներն ու պախրաները, որ Թիֆլիզից ամարանոց եկող ազնուազարմ հիւրերը որսի գնան, զուարճանան ։

Եւ մենք, Հարեւան գիւղի բնակիչներս, ակնածանքով էինք նայում «Կնիազի բաղին», «Կնիազի անտառին» ։

— Մեծ ուժի մարդ է կնիազը, — ասում էն թաւադութեան թուղթ ունի, — ահով ասում էին մեր գիւղացիները ։

Ու առասպելներ էին պատմում նրա ուժի ու հարստութեան մասին ։

5.

Անցան ամիսներ ։ Աշնանը ես արդէն յաճախում էի Դիլիջանի ծխական դպրոցը ։

Յիշում եմ, մի օր դպրոցից տուն վերադառնալիս անցանք Թավադի այգու մօտով ։ Ցանկապատի ճեղքից գլուխս ներս խոթեցի ։ Ահա նա՝ Վարդը՝ իմ մանկութեան ընկերը ։ Ոտաբոբիկ կանգնել է մարգերում եւ ցնցուղով ջրում է ծաղիկները ։

Մատներս բերանս դրի, լեզուս ծալեցի եւ սուլեցի գիլ, այնպէս, ինչպէս մեր լեռներում ։

Նա ծանօթ սուլոցից ցնցւեց, ցնցուղը վայր դրեց եւ ինձ տեսնելով, գաղտագողի մօտեցաւ ցանկապատին ։ Բարեւեց եւ տխուր ժպտաց ։

— Իմ նանը ո՞նց է, — հարցրեց նա ։

— Լաւ է, անտառից օրը մի ջվալ տանձ է հաւաքում, — մխիթարելու համար պատասխանեցի ես ։

— Էլի թութակնե՞ր ես շինում ... էնքա՜ն եմ կարօտել մեր հանդերի՜ն, — ասաց նա ։

Զգացւեցի ։ Նա այդ նկատեց եւ ուրախ ձեւանալով, արագ մագլցեց խնձորենին ։

— Փափախդ բռնիր, — պատուիրեց սաղարթների միջից ։

Նա փափախիս մէջ մի քանի խնձոր գցեց, ապա թռաւ ցած եւ մի մեծ, դեղին խնձոր մեկնեց ինձ ։

Յիշում եմ, վերցրի, բայց շատ ամաչեցի ։

— Էլի կըգաս, չէ՞, — բաժանուելիս տխուր հարցրեց նա ։

Ինչպէ՜ս է նիհարել, ինչպէ՜ս մարել է նրա աչքերի փայլը ։

— Քեզ լա՞ւ են պահում, — հարցրի ես ։

Նա առանց պատասխան տալու, լռիկ ու արագ քայլերով հեռացաւ ։

6.

Մեր հովիտը փոխում էր իր կերպարանքը ։

Հովտի նոր տէրերը արմատահան էին անում զառամեալ ծառերը, որոնց տակ Թավադը խրախճանքի գիշերներ էր լուսացնում, արմատախիլ էին անում եւ տեղ բացում սովխոզի նոր տնկարանի համար ։

Մեր սայլերը կանգ առան գետափին այն պահին, երբ պայթեցին դինամիտները, եւ դարաւոր կաղնիները գլորւելով ցած թափուեցին ։

Հայրս եւ չորս հարեւանի չափ ջլուտ բանուորներ գետի յատակից քարեր էին հանում եւ ամբարտակներ կառուցում նրա երկայնքով՝ հովտում նոր հիմնադրուող թանկարժէք կուլտուրաները հեղեղումից պաշտպանելու համար ։ Իսկ մենք քանդում էինք բլրի կուրծքն ու սայլերով հող կրում՝ ամբարտակներն ամրացնելու համար ։

Կէս օրուայ հանգստի ժամին, երբ ես հողոտ ձեռքերով հացը բռնած՝ կրծոտում էի ախորժակով, յանկարծ, բոլորովին անսպասելի, յայտնուեց նա՝ ջրով լիքը դոյլը ձեռքին ։

— Ջուր խմիր ...

Եւ նա ժպտալով դոյլը դէմ արաւ ։

Իմ շփոթմունքը հայրս նկատեց ու ժպտաց ։

Դոյլից ջուր խմեցի, մի քանի կցկտուր հարցեր տուի ։

— Ի՞նչ եմ անո՞ւմ ... էնքա՜ն գո՜րծ կայ, — ծոր տուեց նա, — դեռ տներ պիտի շինենք, դե՜ռ պանրի գաւոդ էլ ենք շինելո՜ւ ... Իսկ ես ամէն բանի հասնում եմ ։

Ապա դոյլը վերցրեց եւ դէմքին խիստ արտայայտութիւն տալով ասաց .

ՎԱԽԴԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆ

(2) (Շար.)

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՀԱՅՐ (երաժիշտ) իր շարադրած երգերով ։ Գրեց՝ ՀԱՅՐ ՂԵՒՈՆԴ Վ. ՏԱՅԵԱՆ ։ Հրատարակութիւն Ս. Ղազար, (Վենետիկ), 1954 ։

ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ Հայագիտական պարբերաթերթ, Վիէննայի Մխիթարեան միաբանութեան, թիւ 1–2, 1955 ։ Հասցէ՝ Մխիթարիսթէնկասէ 4, Վիէն ։

ՋԱՀԱԿԻՐ, Ե. տարի, թիւ երկու, հանդէս՝ Ն. Փալանճեան Ճեմարանի լսարանական միութեան, Պէյրութ ։

ղացեր եւ խտացեր են իրենք իրենց մէջ այն պարագային, երբ ազգային մեծ աղէտ մըն է պատահեր, երկրի տարագրութիւնը՝ օրինակ: Տարագիր Հայը Ամերիկայի մէջ, Նոր Աշխարհի հողին վրայ ոտք դրած օրէն «վերադարձ դէպի երկիր» երազեր է, այդ երազը որքան ուշացեր է իրականութիւն ըլլալու, այնքան զօրացեր է իր մէջ հայրենակցական ջիղը:

Ազգային հաւաքականութեան սպառնացող վտանգին պահուն, տեղացիական բնազդը դրուեր է ազգայինին տեղը:

Ազգային հաւաքականութիւնը տարագրային կեանքի մէջ տեւական տեղատուութեան եւ մակընթացութեան մէջ է եղեր, զօրանալով եւ ի մի հաւաքելով Հայուն բոլոր տարրերը ազգապահպանման, կուսակցութեան շնորհիւ, եւ երբեմն ալ ճիշդ հակառակը, բաժնուելով մասերու, Հայրենակցականներու մէջ, նեղ խումբերով, կենցաղային եւ այլ նմանութիւններով աւելի դիւրաւ պահելու համար ազգային դիմագիծը:

Ուրեմն Հայրենակցական Միութիւնները ազգային դիմագծի պահպանման մասնակի ազդակներ են, թէեւ երբեմն շատ ուժեղ կերպով ու յամառութեամբ ազգային ընդհանուր աշխատանքներու մէջ բացասական դեր ալ կրնան կատարել, հակադրելով տեղացիական փոքր շահերը ազգային ընդհանուր շահերուն:

Եթէ փոքր գիւղերու տեղացիականներն ալ հաշուենք, հարիւրի կը հասնի Հիւս. Ամերիկայի Հայրենակցական Միութեանց թիւը: Ոմանք հաւաքուած «Ֆոնտ»եր ունին դրամատուններուն մէջ եւ ամէն տարի նոր նոր ձեռնարկներով կ'աւելցնեն այս գումարները:

Այս գումարներով կ'օժանդակեն արտասահմանի իրենց կարօտ հայրենակիցներուն, վարժարաններու մէջ կը պահեն գիշերօթիկ եւ ցերեկեայ սաներ եւն.:

Ժամանակ մը իրենց տեղերու անունով աւաններ կը շինէին Հայաստանի մէջ, երբ խորհրդ. իշխանութիւնները աւելի թոյլատու էին երթեւեկի համար:

Հայրենակցականներու մեծադոյն մասը, բացի ցանցառ փոքրամասնութենէ, երկուքի է բաժնուած 1934էն ի վեր: Նախ եւ առաջ անոնք որ կապուած են Խորհրդային Հայաստանին, հակառակ անոր որ իրենց մէջ քիչ չէ թիւը անկուսակցական անձերու: Եւ այն Հայրենակցականները, որոնք Հայոց ազգայնական թեւին հետ են, բայց Հայաստանը անպայման սիրող, հակառակ անոր ներկայ ռեժիմին: Այս վերջինները իրենց նիւթական ու բարոյական զոհողութիւնները կեդրոնացուցած են արտասահմանի Հայերուն վրայ, մինչեւ այն օրը, երբ ռեժիմը կը փոխուի ու մեր փոքր Հայաստանն ալ կ'անցնի աշխարհի ազատ երկիրներու կարգը:

Ամերիկայի Հայրենակցական Միութիւնները ուրեմն դրական երեւոյթ են մեր տարագրային կեանքին մէջ եւ կարեւոր ազդակ՝ ազգապահպանման:

Կ. ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԻ ԳԻՒՂԸ

ՄԵՐ ՊԱՐՏԷԶԸ

*

Գիւղիս հարաւային կողմը, մեծ ու պտղաբեր պարտէզներու շարքին, մեր պարտէզը կը մնար ամէնէն գեղեցիկը:

Անոր երեւոյթը կը նմանէր գիւղացի աղջկան մը: Ով որ անցնէր Նոր Ալրիւրին ճամբէն, հեզ մը, գլուխը վեր առնելով պիտի նայէր համայնապատկերին եւ եթէ բարձրաձայն ուրախութիւնը չյայտնէր, գէթ ներքնապէս պիտի հպարտանար եւ օրհնէր:

Դուք տեսած էք անշուշտ դաշտանկարներ, զոր Վարպետը վրձինի քանի մը հարուածներով դարձուցեր է ինքնատիպ, յարատեւ: Նոյնպէս ալ հայրիկս, իր բահովն ու բրիչովը, ամէն տարի, մեր պարտէզին կուտար երեւոյթ մը գովելի, դիւթող:

Ինչո՞ւ սակայն այս պատիւը երկու հարիւր պարտէզներու մէջէն պարտէզի մը միայն: Պարզ անոր համար, որ շատեր ունէին եզներ եւ արտեր: Հողագործութիւնը ժամանակ չէր թողուր, որ զբաղէին պարտէզներով: Ձմնամուած պարտէզ մը, բնական է, որ պիտի մնար տձգոյն: Բայց հայրիկս, արհեստով սափրիչ եւ կտաւագործ, կը սիրէր նաեւ պարտիզպանութիւնը: Երբ, մկրատին ու մագոգին գործը թեթեւնար, կ'առնէր բահը ու կը վազէր պարտէզ:

Առաջին գործը կ'ըլլար ակնարկ մը նետել մացառներուն վրայ: Կը կտրէր փուշեր, մորմենիներ եւ կը գոցէր ծակերը: Յետոյ կը նայէր ածուներուն, կը փորէր, կը մաքրէր, կը հարթէր: Աւելի վերջը, երբ տեսնէր որ թուփերը դեղներ են կամ ծաղիկները ծռեր են իրենց գլուխները, կը բանար թումբը ու կը սկսէր ջրել:

Մեր պարտէզը, որ ունէր թաշկինակի մը ձեւը, կը պարունակէր բազմաթիւ ծառեր: Մացառներէն քայլ մը դէպի ներս, երկու կարգի վրայ, չորս կողմերը շարուած էին ծիրանին, սալորենին, տանձենին, կեռասենին, խնձորենին, քալենին եւ փշատին: Բարտիները, արեւմտեան դռնէն անմիջապէս աջը, տասնեակ մը ածուներու մէջ՝ ունէին իրենց անկիւնը: Թթենիները, որոնց թիւը կը հասնէր հարիւրի, գրաւեր էին կեդրոնը: Իսկ մայր առուին երկայնքին ի վեր, իրենց սլացիկ հասակներով կը ժպտէին ուռենիները:

Արեւմտեան դռնէն ներս, բազմաթիւ ածուներու մէջ, հայրիկս կը մշակէր նաեւ լոլիկ, տաքդեղ, սմբուկ, սոխ, սխտոր, ազատքեղ, ռեհան, սուսպղին, վարունգ, գետնախնձոր: Կարմիր ու ճերմակ վարդեր եւ մանուշակներ, որոնք ամէն եղանակի կուգային փայլ մը աւելի տալու պարտէզին:

Մարտի առաջին օրերուն, մեր պարտէզը կ'ըլլար ծաղկաստան: Մայիսին կը փոխուէր ովասիսի: Յուլիս, Օգոստոս ամիսներուն, կը հագնէր շապիկ մը, արեւուն գոյնը վրան: Ճիւղերը կը կախուէին ու քառուղներէն անոնց՝ հալած մեղրի պէս կաթիլ կաթիլ կը քամուէր քաղցուն:

Մեծ Եղեռնէն ասդին, արդէն անցեր են քառասուն տարիներ, ու ես տակաւին կը յիշեմ մեր պարտէզը այսօրուան պէս: Կը յիշեմ այն հաստափոր, անկուտ թթենիները, որ ես ու եղբօրորդիս Նշանիկը, ձեռք ձեռքի, կ'երթայինք զբօսնելու անոնց շուքին տակ: Կը տեսնեմ անցնող տարիներուն մէջէն՝ հայրիկս, բահը ձեռքը: Մայրիկս, ժպիտը դէմքին: Ու վերջապէս պարտէզիս համայնապատկերը, որուն ծոցին մէջ ապրեցաւ մանկութիւնս դժբախտ:

Օ՛, հայրենի պարտէզ, աղբիւրը մանուկ օրերուս երջանկութեանը: Ցիշատակդ, քու նահատակ տէրերուդ անունին հետ՝ այսօր դարձեալ կ'ոգեկոչեմ, գլուխըս խոնարհած:

ԾԱՏՈՒՐ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

*

Առաջին սէրս ձնծաղիկի պէս
Ձմեռվա միջից մի անգամ ժպտաց,
Ինձ տուից — գլուխս մի անգամ չափից
Եւ իսկոյն փակեց աչիկները բաց:

Երկրորդը խոնարհ մանուշակ էր մի,
Կանաչ թփի մէջ թաքուն ծիծաղեց,
Առաւ համբոյրը ոսկեղէն շողի
Եւ ամօթանից գլուխը կախեց:

Երրորդը՝ վարդ էր մի բոսորաթերթ,
Ծանօթ էր արդէն արեւի ուժին,
Ինձ գերեց, տարաւ, խաղաց սրտիս հետ,
Փշերն ինձ տուեց, բուրմունքն ուրիշին:

ՀԱՄՕ ՍԱՀԵԱՆ

×

Ա՜խ, նազելիս, ես ո՞ւր գնամ անընկեր,
Կեանքս վարդ է, վարդս ո՞ւմ տամ անընկեր,
Առանց ընկեր մարդս փուշ է աշխարհում,
Ես ո՞ւմ առջեւ սիրտս բանամ անընկեր:

Մեղր է, ասին, համբոյրն ու սէրն աշխարհում,
Սիրուց վեր է սիրոյ ընկերն աշխարհում,
Ա՜խ, Սօս, ,այն չէ իմ վարդիթերն աշխարհում,
Ում սիրով էլ պիտի մնամ անընկեր:

Աչքեր ունես, բայց ինձ, աւաղ, չես տեսնում,
Ձեռիդ ծաղիկ, ես վրան շաղ՝ չես տեսնում,
Շատն էլ որ կայ արցունքս է պաղ՝ չես տեսնում,
Էլ ո՞ւմ գրկում իմ վիշտը լամ անընկեր:

Թռչունն իրա երամն ունի, մենակ չէ
Աշխարհն ունի, պլամն ունի, մենակ չէ,
Մի՞թէ քո սէրն իմ յոյսերին յենակ չէ,—
Ընկե՛ր դարում ինչպէ՞ս մնամ անընկեր:

ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱԶ

Վիպասան այս ,երբ նայում է իր նաղատին,
Կարծում է , թէ շատ է նման Արարատին:

×

Քննադատեցէք դուք բոլորին,
Բայց ինձ ձեռք չտաք բոլորովին:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ
(ARMEN LUBIN)

«ՌԻՎԱՐՕԼ» ՄՐՑԱՆԱԿԸ ԿԸ ՍՏԱՆԱՅ

Եօթներորդ անգամ ըլլալով տրուեցաւ այս տարի «Րիվարօլ» մրցանակը, որուն արժանացան Կոնստանդէն Ամարիւ եւ Արմէն Լիւպէն: Այս մրցանակը կը տրուի օտար գրագէտներու, որոնք ֆրանսերէն կը գրեն: Դժբախտաբար, Շահնուր չէ կրցած անձամբ ստանալ մրցանակը, ինչպէս կը յիշէ «Գրական Ֆիկառօ»ն «ծագումով Հայ, Պոլիս ծնած ,ան կ'ապրի Ֆրանսա երեսուն տարիէ ի վեր, բայց տարիներէ ի վեր Ժիրոնի մէկ բուժարանին մէջ, կը պայքարի հիւանդութեան դէմ: Հիւանդանոցի կեանքը, զոր երկար ատեն էկը ճանչնայ, այս է իր վէպին նիւթը, Արդէն 1952ին «Սէնթ – Փասխանս»ով արժանացաւ Մաքս – Ժաքօպ մրցանակին, կը պատմէր անվերջանալի հիւանդանոցի գիշերները. —

Le Sana s'égare en une longue terrasse
Terrasse aussi longue que la semaine;
A chaque automne la mort passe
Et subitement elle dégaine...

Այդ աշխարհին բանալիներն են որ ուզած է մեզի տալ»:

Գիրքին անունն է՝ Թրանսփէր Նօֆ-թիւրն, որուն մասին կը խօսինք առանձին:

⁂

Խմբագրատուն այցելեց Լիոնի ձայնասփիւռի երգիչ՝ Ժոռժ Մաս (Մամասեան), որուն մասին բազմաթիւ անգամներ խօսած ենք «Յառաջ»ի մէջ: Վերջերս մանաւանդ յիշած էինք երիտասարդ արուեստագէտին անունը հայկական հանդէսներու բերած իր սիրայօժար մասնակցութեան առթիւ: Պ. Ժ. Մաս որ երգի ասպարէզը մտած է ֆրանսական արդի երգերու ճոխ յայտագրով մը, 1948էն ի վեր, վերջերս Լեւոնեան վարդապետի աջակցութեամբ սորված է հայերէն երգեր որոնք մեծ հաճոյքով ունկնդրուած են հայ հասարակութեան կողմէ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (68)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

Մէկ երկու վայրկեան այսպէս սպասեցի: Յետոյ ես ալ դուրս ելայ կայարանէն, երբ յանկարծ գրեթէ իրարու զարնուեցանք անհաճոյ դիմագիծով մարդու մը հետ, որուն քիթը անհամեմատօրէն խոշոր էր բաղդատմամբ իր դէմքին:

ԳԼՈՒԽ ԻԱ.

Այլեւս դժուարութիւն չունէի ծրագիրներս գործադրելու համար: Պանդոկ մը գտայ եւեւի փողոցին մէջ, սենեակ մը վարձեցի այնտեղ, կանխավճար մը տուի, քանի որ հետս պայուսակ չունէի, եւ հանգարտ անկողին մտայ:

Յաջորդ առտուն կանուխ ելայ եւ շուկայ գացի հանդերձեղէններուս համար համեստ պայուսակ մը գնելու: Նպատակս էր բան մը չընել մինչեւ որ ժամը 11ին Րոտեղիս մեկնող կառախումբը ճամբայ ելլէր, իր հետ տանելով մեր խումբին մեծ մասը: Հաւանաբար Փեկէթ որեւէ ոճրային քայլ չառնէր, մինչեւ որ չձերբազատուէր այդ խումբէն: Հետեւաբար հանրակառք նստայ՝ քաղաքը քիչ մը պտտելու մտադրութեամբ: Օդը բաղդատաբար ցուրտ էր, եւ ուրախ էի որ կրնայի սրունքներս երկարել երկար ճամբորդութենէ մը եւ Միւրզէնպէրկի բանտարկութենէն վերջ:

Շատ դէպքեր փոքրիկ բաներէ կը ծագին: Կօշիկիս կապը քակուեցաւ. կեցայ՝ զայն կապելու համար: Ճամբան անկիւն մը կը կազմէր. ու մինչ կօշիկիս վրայ ծռած՝ կապելով զբաղած էի, մէկը անցնելով գրեթէ վրաս ինկաւ: Վերցուց գլխարկը, ներողութիւն քրթմնջեց, ու անցաւ: Իր դէմքը կարծէք ծանօթ թուեցաւ, բայց չանդրադարձայ այդ մասին: Թեւիս ժամացոյցին նայեցայ, ժամանակը կը յառաջանար: Քայլերս ուղղեցի դէպի Քէյփ Թաուն:

Հանրակառքը մեկնելու վրայ էր. սկսայ վազել: Ետեւէս ուրիշ վազքի ձայներ լսեցի: Ես գիս հանրակառքէն ներս նետեցի. նոյնը ըրաւ վազող մարդը: Անմիջապէս ճանչցայ զինքը: Այն մարդն էր, որուն հանդիպեցայ կօշիկիս կապը կապած միջոցիս. եւ ակնթարթի մը մէջ հասկցայ թէ ինչու իր դէմքը ծանօթ թուած էր ինծի: Խոշոր քիթով փոքրիկ մարդն էր, որուն հետ դէմ առ դէմ եկած էինք, երէկ իրիկուն կայարանէն դուրս ելած միջոցիս:

Ապշեցուցիչ պատահականութիւն: Մարդը յամառօրէն կը հետապնդէ՞ր զիս արդեօք: Որոշեցի փորձել զինքը անմիջապէս: Հանրակառքին զանգը զարկի եւ յաջորդ կայարանը վար իջայ: Մարդը մնաց: Խանութի մը դրան առջեւ կեցայ եւ չուրջս դիտեցի: Զիս հետապնդողը միւս կայարանը իջնելով՝ սկսաւ դէպի ետ՝ իմ ուղղութեամբս յառաջանալ:

Խնդիրը պարզ էր այլեւս: Կը հետապնդուէի: Շատ չաւտ ուրախացեր էի: Փեկէթին վրայ տարած յաղթանակս տարբեր բնոյթ ստացաւ: Յաջորդ հանրակառքին նշան ըրի որ կանգ առնէ, եւ ինչպէս կը դուշակէի, զիս հետապնդողն ալ ներս մտաւ: Սկսայ լրջօրէն մտածել:

Բացայայտ էր թէ կարծածէս շատ աւելի մեծ գործի մը մէջ մտեր էի: Մարլոյի տան մէջ գործուած ոճիրը հասարակ դէպք մը չէր, միակ անհատի մը կողմէ կատարուած, իմ դէմ ունէի ոճրագործներու խումբ մը եւ շնորհիւ Գնդապետ Րէյսին Սիւզանի բրած յայտնութիւններուն, ինչպէս եւ Մուխզէնպէրկի տան մէջ լսած խօսակցութիւններուս, սկսեր էի ըմբռնել խումբին բազմազան գործունէութիւններէն մէկ քանին: «Գնդապետ»ին գործն էր ասիկա, իր գործակիցները կը գործէին համաձայն անոր ծրագիրներուն: Ինքը անձնապէս չէր մասնակցեր անոնց, միայն կը կազմակերպէր ու կը ղեկավարէր, ինչպէս կը լսէի յաճախ: Ինք կը կատարէր ուղեղի գործը, փառնդաւորը թողլով ուրիշներուն: Թերեւս ալ կը գտնուէր տեղւոյն վրայ եւ գործերը կը ղեկավարէր, բատ երեւոյթին, շնորհիւ իր անխոցելի եւ անկասկածելի դիրքին:

Այդ կը նշանակէր, ուրեմն, գնդապետ Րէյսի ներկայութիւնը «Քիլմորտըն Քէսըլ»ի մէջ: Գլխաւոր ոճրագործին ետեւէն ինկած էր: Այս ենթադրութիւնը ամէն բանով կը համապատասխանէր: Ան գաղտնի Սպասարկութեան բարձր պաշտօնատար մըն էր ու իր պաշտօնը ըլլալու էր՝ կրնկակոխ հետեւիլ «Գնդապետ»ի քայլերուն:

Հասկցայ, լաւ: Ամէն ինչ պարզ կը թուէր այլեւս: Գործին մէջ իմ բաժինս ինչ էր: Մինչեւ ո՞ւր հասած էի: Միայն աղամանդներուն համա՞ր կը հետապնդէին զիս: Գլուխս չարժեցի տարակուսանքով: Որքան ալ որ մեծ ըլլար աղամանդներուն արժէքը՝ դժուար թէ ձեռնարկէին այս խօլական արշաւին՝ զիս մէջտեղէն վերցնելու համար: Ոչ, աւելի կարեւոր պատճառ մը ըլլալու էր: Ինծի անծանօթ պատճառ մը, որուն համար իմ անձս սպառնալիք մը, եւ վտանգ մը կը համարուէր: Կարգ մը բաներ որ ես գիտէի, կամ կը կարծէին թէ գիտեմ, զիրենք կը մտահոգէին, ուստի եւ կը ստիպէին ամէն գնով հրապարակէն վերցնել զիս: Եւ այդ ծանօթութիւններս առնչութիւն ունէին աղամանդներուն հետ:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. Հ.
(Շար.)

ԻՍՐԱՅԷԼ Հրատարակեց Կազայի Հրջա – նին Համար ծրագիր մը, որուն Համաձայն փչաթելերու մէջ առնուած հարիւր մ․ լայնութեամբ գօտի մը պէտք է սաեղ – ծուի, ականներով ցանցնուած ։ Պահակա– գունդերը պիտի Հրջագային փչաթելերու երկայնքը ։ Կը սպասուի որ գալ չաբաթ եգիպտախրայէլեան բանակցութիւններ սկսին, ՄԱԿի ներկայացուցիչին ներկա – յութեան ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ կը տօնեն «18 Յունիս»ի կոչը ։ Ինչպէս գիտէք ասկէ 15 տարի ա – ռաջ Զօր․ Տը Կոլ Լոնտոնէն կոչ կ՚ընէր Ֆրանսայի, թէ պատերազմը կը չարու – նակուի ։

Խ․ ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ արտաքսուեցան ամե – րիկացի զինուորական երեք կցորդներ, իբրեւ «անբաղձալի» ։

ԲՈԼՈՐԻՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԲՈԼՈՐ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐՈՒ ՎՃԱՐՈՒՄ – ՆԵՐԸ Կ՚ԸԼԼԱՆ ԿԱՆԽԻԿ ։

Վարչութիւնը ի վիճակի չէ կազմակեր– պութիւններուն կամ անհատներուն ամէն անգամ յիշեցնել պարտքերը ։

Լոյս չեն տեսներ նախապէս չվճարուած յայտարարութիւնները ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

26 ՅՈՒՆԻՍ

ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 16ԻՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

պարգեւաբաշխութեան հանդէսին կը հրա– ւիրուին ծնողները եւ վարժարանին հա – մակիրները ։

Կը նախագահէ եւ կը խօսի՝

M. VIGNAUD

(Ուսմանց պետական ընդհ․ վերատեսուչ)

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Համաչարսանճագի Հայր․ Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի կողմէ, Յունիս 26ին, կիրակի, առաւօտ, ժամը 9էն մինչեւ երեկոյ, Տէսինի մէջ ։

Պ․ Նազարէն սրճարանին ներքեւ պար – տէզին, զովասուն, ծառերուն տակ ։ Գե – ղարուեստական ճոխ բաժին, հայկական եւ եւրոպական ընտիր կտորներ, նաեւ, աւանդական տավուլ զուռնայ եւ անակն – կալներ ։ Հայկական ջերմ մթնոլորտ եւ հաճելի ժամանց ։ Սիրով կը հրաւիրենք յարգոյ հասարակութիւնը անխտիր ։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ ։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հայ Ազգ․ Միութեան կողմէ, Կիրակի 26 Յունիս, ժամը 15ին, 7 Ռիւ Պընուա Մալօնի սրահին մէջ ։

Դպրոցի աշակերտներուն կողմէ արտա– սանութիւն, երգ, հայկ․ պար եւ պիտի ներկայացուի Հայ դպրոցը, առաջնորդու– թեամբ ուսուցիչ՝ Պ․ Կ․ Տէրմոյեանի ։

Մրցանակաբաշխութիւն եւ Ազգ․ Միու– թեան վիճակահանութիւնը ։

Մուտքը ազատ է ։

ՑԵՂԻՆ ՁԱՅՆԸ

Քիւրտիստանի լեռներուն մէջ եւ ուրիշ պատմուածքներ, պատկերներով ։

Գրեց՝ ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

Գին 750 ֆրանք ։ Դիմել ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ Գրատուն, 46 ռիւ Ռիշէ կամ «Յառաջ»ի ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ․— Ամմանէն Տիկին Մա – րիամ կը փնտռէ իր եղբայրը Մինաս Կա – րապետեան, Բրդնիքցի, որդի Տիգրանի եւ Եղիսաբէթի, ունեցած է երեք եղբայր, Սերոբ, Քերոբ եւ Ղազարոս ։

Լուր ունեցողներէն գրել Ս․ Խաչ Ժողո– վրդապետութեան, 10պիս, ռիւ Թուէն, Փարիզ (5) ։

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ԿԻՐԱԿԻ 26 ՅՈՒՆԻՍ ԿԷՍՕՐՈՒԱՆԷ ՍԿՍԵԱԼ

Սկաուտական դաշտահանդէս, կազմա – կերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փա– րիզի շրջանի Առնուվիլի մասնաճիւղին կողմէ ։ Մասնակցութեամբ Փարիզի եւ Շաւիլի խումբերուն ։

Էֆուանի անտառին մէջ ։

Սկաուտական խաղեր եւ զանազան դաշ– տային ներկայացումներ ։

Ուտելիք եւ խմելիք ամբողջ օրը, շատ դիւրամատչելի գիներով ։

Հաղորդակց․ միջոցներ․— Փորթ տը լա Շափէլէն առնել 268 թիւ օթօպիւսը, իջնել Էսփէրանս կայարանը (Էքուան), դաշտա– հանդէսին վայրն է ։

«Ժէօ տը Փօմ» (Ֆոռէ տ՚Էքուան, Փրէ տիւ Շաթօ) ։

Կէս օրէն սկսեալ առաջնորդող սկաուտ– ներ պիտի սպասեն ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պի– տի ունենայ այս ուրբաթ ժամը 21ին, Ազգ․ Տան մէջ ։

Դասախօս՝ Ամերիկայէն նոր ժամանած Օր․ ՍԻՐԱՆՈՅՇ ՏԷՐ ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ ։

Նիւթը՝ «Նորագոյն շարժումները հայ– կական երաժշտութեան մէջ» ։

Դասախօսութիւնը պիտի կատարուի ե – րաժշտական ժապաւէններով ։

Մուտքը ազատ է ։ Կը խնդրուի ճշդա – պահ ըլլալ ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի երեկոյ լսարանի հա – ւաքոյթը կը կատարուի Քառէ սրճարանի վերնայարկը ։ Դասախօսն է Պ․ ՎԱՀԱՆ ՁԷՅԹՈՒՆՑԵԱՆ ։ Նիւթն է «Հայ ազատա– գրական շարժումը եւ ցարիզմի քաղաքա– կանութիւնը» ։ Մուտքը ազատ է ։

ԽՆՋՈՅՔ ԱՆԻԷՌԻ ՄԷՋ

149bis, Ave. d'Argenteuil, Asnières

Ֆ․ Կ․Խաչի Անիէռ Պուա Քոլոմպի մաս– նաճիւղը կը կազմակերպէ խնջոյք մը, կի– րակի, Յունիս 26ին, ժամը 16ին, ի նը – պաստ իր ձեռնարկին՝ Հալէպի Քառէն Եփիէ ճեմարանին մէջ սանի մը տարեթո– շակին ։ Գեղարուեստական բաժին ։

Ճոխ պիւֆէ եւ զովացուցիչներ մատչելի գիներով ։ Մուտքը ազատ է ։

— ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս եր– կուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քատէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քատէի դիմաց ։

Կը խօսի Պ․ Յակոբ Նազարեան ։

Նիւթ՝ «Արդի Հայաստանի տնտեսական կեանքը» ։ (Դ․ մաս՝ Գիւղատնտեսութիւ– նը) ։

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հա– ճելի անակնկալներ ։ Մուտքը ազատ է ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Փոն տը Շէրիւի Ազգ․ Միութեան նա – խաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ Վալանսի եւ Ռոմանի Ս․ Քէփէնէկեան Թատերախումբին, ի նպաստ Փոն տը Շէրիւի եկեղեցւոյ շինութեան ։

26 Յունիս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Յունական Թատերասրահը (Շարվի– յէօ) ։ Առաջին անգամ ըլլալով խնամեալ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի Ա․ Ց․ Երէցեանի «ԽՂՃԻ ՁՈՀԵՐ» ։

Ցոյն դիցաբանութենէ առնուած ողբեր– գութիւն, հինգ արար եւ մէկ պատկեր ։ Ինչպէս նաեւ պոլսական կեանքէ առնուած խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտներ «Հնարա– միտ վարձակալը», «Իգնատ աղայի ա – մուսնութիւնը» ։

Մուտքը 100 Ֆրանք ։ Տոմսերը կը ծախ– ուին վարչութեան անդամներու մօտ եւ նոյն օրը կիչէն ։

ՏՐԱՄԱԴՐԵԼԻ Է

Մարսիլիոյ մէջ տրամադրելի է Փա տը Փոռթով գեղեցիկ խանութ մը, որ ունի բնակարան մը բաղկացած երկու սենեա – կէ, խոհանոցէ եւ մեծ բակէ մը ։ Կրնայ յարմարիլ ամէն տեսակ առեւտուրի՝ կօ – չիկի, սափրիչի եւն․ ։ Գրել ՓԵՆԿԷ, 110 Պուլվ․ Սէփաստապոլ, Փարիզ ։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ․ Յ․ Դ․ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Շրջ․ վար – չութիւնը ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Ազգ․ Տուն ։

ԻՍԻ․— Հ․ Յ․ Դ․ «Զաւարեան» կոմի – տէի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 9ին, սո– վորական հաւաքատեղին ։ Կարեւոր օրա – կարգ ։

ԿԻԼԻԿԵԱՆ Ընդհ․ Միութեան անդամ եւ ոչ անդամ բոլոր Կիլիկեցիները կը հրա – ւիրուին երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8·30– ին, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը կարե – ւոր խորհրդակցութեան մը համար ։

ՊԱՏԱՐԱԳ – ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Նախաձեռնութեամբ «Միջերկրան»ի կո– միտէին եւ բարձր հովանաւորութեամբ Հանրապետութեան Նախագահին հանդի – սաւոր պատարագ տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ ժամը 12ին, Սէն Թ՚Էօսթաշ եկեղեցին, ի յիշատակ՝

ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ԱՌԻՍՏԱՑԻ

Մարոնի պատրիարք որ վախճանեցաւ վերջերս ։

Կը պատարագէ ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ՌՈՒՓ ։

Ներկայ կ՚ըլլայ Պապական Նուիրակը ։

Եկեղեցւոյ մուտքը ազատ է ։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ԵՒ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԵՂԱՆԱԿԻ ՓԱԿՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

CINEMA ROXY, 65, Rue Rochechouart (*Métro: Anvers, Barbès et Cadet*)

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՐԵԿՈՅ, ՅՈՒՆԻՍ 21ԻՆ ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 9ԻՆ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՁՈՒԱՐԹ ԵՒ ՇԷՆՇՈՂ ՕՓԷՐԷԹ

Ա Ր Շ Ի Ն Մ Ա Լ Ա Լ Ա Ն

Չորս արարուած

Բացառիկ մասնակցութեամբ՝

ՏԻԿ․ Ս․ ՆՇԱՆԵԱՆ (Խալա)	ՏԻԿԻՆ ԼԷՅԼԱ ԽԱՆԴԱՄԻՐՕՖ
ՏԻԿ․ ՔԱՋԱՅՐ (Գիւլճօրահ)	ՏԻԿ․ ՔՆԱՐ ԱՋՆԱՒՈՐԵԱՆ (Թելի)
Ն․ ՊՇՏԻԿԵԱՆ (Վելի)	ՄԻՇԱ ԱՋԱՆԱՒՈՐԵԱՆ (Ասկեար)
Թառիւթ ՍԷՅՐԱՆ	Գ․ ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ (Սիւլէյման)
	ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ (Սուլթան Բէկ)

Փրօֆ․ ԱՊԱՇԻՅԷԻ աշակերտներով կազմուած վրացական պարախումբի մէջ՝

ԷԼԷՆ ԵՒ ԿԻ ԿԷԼԱՇՎԻԼԻ

Ժողովրդական գիներով, մուտքի տոմսերուն միակ կեդրոնատեղին․— Գրատուն Հ․ Բալուեան՝ 43 Ռիւ Ռիշէ Փարիզ (9)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 21 ՅՈՒՆԻՍ
MARDI 21 JUIN 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7704 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3115

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԱԿԻ 10ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

•

ՉՈՐՍ ՄԵԾԵՐՈՒ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

Աւելի քան 35 արտաքին նախարարներ, նոյնքան ալ դեսպաններ կամ ներկայացուցիչներ կիրակի օրուընէ ի վեր կը գտնուին Սան Ֆրանչիսկօ, ՄԱԿի հիմնադրութեան 10րդ տարեդարձին առթիւ գումարուած բացառիկ նիստին մասնակցելու: Քաղաքը եռուզեռի մէջ է, միջազգային մասնաւոր պատարկութիւններ կ'ապահովեն ՄԱԿի մնայուն պատուիրակութեանց փոխադրութիւնը Նիւ Եորքէն Սան Ֆրանչիսկօ: Խաղաղականի ափին այդ քաղաքը 1945էն ի վեր, — երբ կը հիմնուէր ՄԱԿը, — չէր տեսած այսքան թիւով պաշտօնական անձնաւորութիւններ: Տասը տարի... որոնց ընթացքին թերեւս այնքան բան չփոխուեցաւ միջազգային կացութեան մէջ որքան վերջին վեց ամիսներուն: Եւ այս տեսակէտէն, Սան Ֆրանչիսկոյի նիստը աւելի բան մըն է քան թէ տարեդարձի մը պայմանադրական տօնակատարութիւնը: Եթէ 1945ին միջազգային կեանքը անկիւնադարձ մը արձանագրեց, 1955 Յունիսի վերջին շաբաթը կրնայ մէկ ուրիշ անկիւնադարձ ըլլալ, ինչպէս կը յայտնեն պաշտօնական անձնաւորութիւններ: Հոն են «Չորս Մեծերու» արտաքին նախարարներն, եւ ՄԱԿի նիստերէն դուրս իրենց ունենալիք խօսակցութիւններէն կախում պիտի ունենայ Ժընեւի Յուլիս 18ի ժողովը, որ իր կարգին բանալին կը նկատուի յետպատերազմեան շրջանի աշխարհը յուզող բազմաթիւ խնդիրներու լուծման:

Երէկ կէսօրէն ետք Մ. Նահանգներու նախագահ Այզընհաուըր ճառով մը պիտի բանար բացառիկ նիստը: Կը կարծուի որ նախագահը շեշտը պիտի դնէ առաւելաբար ընդհանուր զինաթափութեան անհրաժեշտութեան վրայ, եւ յատկանշական կը գտնեն որ Հէրոլտ Սթէթըն, այդ խնդրին պատասխանատու նախարարը, Սան Ֆրանչիսկօ կը գտնուի: Նաեւ կոչ մը՝ խաղաղութեան եւ ՄԱԿի հեղինակութեան զօրացման մասին:

Ճառերու շարքը այնպէս կարգադրուած է որ իւրաքանչիւր «Մեծ» ունենայ իր օրը: Այսպէս, այսօր խօսք պիտի առնէ Անգլիոյ արտաքին նախարարը Մըք Միլըն, վաղը Խ. Միութեան արտաքին նախարարը Մոլոթով, հինգշաբթի արտաքին նախարար Փինէ, իսկ փակման խօսքը ուրբաթ՝ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարար Ֆ. Տըլըսի կողմէ:

Սակայն պատուիրակութեանց պետերու ճառերէն ետք խօսք պիտի առնէ նաեւ Մ. Նահանգներու նախկին նախագահ Թրումըն որ ինչպէս գիտէք Միացեալ Ազգերու Ուխտը ստորագրողներէն եղաւ: Իսկ կիրակի 26 Յունիսին, տարեդարձին օրը, տեղի պիտի ունենայ վերջին հանդիսութիւն մը որով պիտի աւարտի բացառիկ նստաշրջանը:

× Երէկ առաւօտ, երբ պատուիրակութիւնները լրիւ կազմով արդէն Սան Ֆրանչիսկօ հասած էին, կրօնական արարողութիւններ տեղի ունեցան, անդամ պետութեանց դաւանանքներուն ծխակատարութեամբ: Իսկ երէկ երեկոյ, պաշտօնական առաջին նիստէն ետք, նուագահանդէս մը պիտի սարքուէր Օփերային մէջ, ուրուն հաւանաբար ներկայ գտնուեցան Փինէ, Մըք Միլըն, Մոլոթով եւ Տըլըս, որովհետեւ իրենց առաջին հանդիպումը նախատեսուած էր այդ ժամերուն: Պաշտօնական շրջանակները արդէն աւելի կարեւորութիւն կու տան այս դիւանագիտական տեսակցութեան քան թէ մնացեալին: Նախատեսուած է արտաքին չորս նախարարներու միայն մէկ հանդիպում, սակայն կը կարծուի որ եթէ անհրաժեշտ նկատուի կրնան նորէն ժողովի նստիլ այսօր ալ:

× Կիրակի օր, քանի մը պատուիրակներ կիսապաշտօնական յայտարարութիւններ րրին միջազգային խնդիրներու մասին: Լիբանանի ներկայացուցիչը Մալիք յայտարարեց թէ Չինաստանի ՄԱԿի անդամակցիլը կանխահաս է որովհետեւ չի լրացներ Ուխտին սահմանած պայմանները:

ԱՆԳԼԻՈՅ նախկին վարչապետ Չըրչիլ մերժեց Սան Ֆրանչիսկօ երթալ ՄԱԿի տարեդարձին առթիւ սարքուած բացառիկ նիստին: ՄԱԿի հիմնադիրներէն էր, ինչպէս կը յիշէք:

ԾԵՐԱԿՈՒՏԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

•

Ինչպէս հաղորդած էինք, կիրակի օր տեղի ունեցան ծերակուտական ընտրութիւնները մայր երկրին, Ալճերիոյ եւ Ֆրանսական գաղթաշխարհին մէջ: Պիտի ընտրուէին 153 նոր ծերակուտականներ, փոխարինելու համար նախորդ Հանրապետութեան Խորհուրդի (ծերակոյտ) անդամներուն հաւասարին յիսունը: Փոխարինելի ծերակուտականներէն ոմանք այս անգամ չէին դրածիրենց թեկնածութիւնը: Իսկ անոնցմէ որոնք կրկին կը ներկայանային ընտրութեանց, 103 հոգի վերընտրուեցան: Ուրեմն յիսուն նորեր, 38ը մայր երկրէն եւ մնացեալը գաղթաշխարհէն:

Վերընտրուողներու մէջն են կրթական նախարարը, եւ ծերակոյտի նախկին նախագահը Կաստոն Մոներվիլ: Իսկ երեք երեսփոխաններ, դարձան ծերակուտական:

Արդիւնքներուն պատկերը ցոյց կու տայ թէ հիմնական փոփոխութիւններ տեղի չեն ունեցած ծերակուտական կազմին մէջ, ինչ որ տեղական թերթերու կարծիքով՝ կը մատնէ քաղաքական կայունութիւն մը՝ որ կը զօրացնէ կառավարական մեծամասնութիւնը: Միայն «Քոմպայի» կողմէ «անշարժութիւն անտարբերութիւն եւ կենսունակութեան պակաս» կ'ըսուի, թէեւ կ'ակնարկէ միայն Ծերակոյտին, առանց խնդրոյ առարկայ դարձնելու երկրին քաղաքականութիւնը:

Ամէն պարագայի ընդհանրապէս գոհունակութիւն կը յայտնեն թերթերը, շեշտելով այն պարագան թէ այս ընտրութիւնները գնահատանք մըն են կառավարութեան գործունէութեան մասին: Յատկանշական կը նկատուի վարչապետ Ֆոռի քաղաքականութեան համար հաւանութիւն յայտնած թեկնածուներուն ընդհանրապէս ընտրուիլը:

Գալով արդիւնքներուն, համայնավարները կը կորսնցնեն 1 աթոռ, իսկ ընկերվարականները կ'արձանագրեն երկու ծերակուտական աւելի: Իրազեկներու կարծիքով համայնավարները ձեռք կ'երկնցնեն ընկերվարականներուն ատենէ մը ի վեր, եւ արդէն առջի օրուան ընտրութիւններուն, բազմաթիւ գաւառներու մէջ ետ քաշեցին իրենց թեկնածուն ի նպաստ ընկերվարականներուն որոնք ընդհանրապէս չընդունեցին գործակցիլ: Նոյնիսկ վտանգ մը կը նկատուէր համայնավարներու քուէ տալը ընկերվարական թեկնածուին: Կրնային խրտչեցնել ուրիշ կողմնակիցներ: Սակայն ինչպէս արդիւնքը ցոյց կու տայ, ընկերվարականները ընտրութիւններէն դուրս կուգան որոշ յաղթանակով մը: Միւս կուսակցութիւններէն արմատականները կը շահին 3 աթոռ, ժողովրդական շարժումը (կաթոլիկ) մէկ: Կը կորսնցնեն անկախները (մէկ) եւ ընկերային հանրապետականները (չորս):

× Ընտրուած 153 ծերակուտականներուն պիտի միանան ուրիշ վեց անդամներ, խորհրդարանին կողմէ ընտրուած:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ՀԱՆԴԻՍՆԵՐՈՒ ՅԱՅՏԱԳԻՐՆԵՐ

Կը կարծեմ որ մօտ 35 տարի Եւրոպայի սրտին վրայ բնակելէ եւ աշխարհի մայրաքաղաքին օդը շնչելէ վերջ, կրնանք քիչիկ մըն ալ զբաղիլ մեր հանդէսներու «գեղարուեստական» բաժիններուն գեղարուեստական կառուցուածքովը:

Ցաւալի է դիտել տալ որ շատ քիչ բան սորված ենք այդ ուղղութեամբ եւ մեր հանդիսատեսները յաճախ յուսախաբ, երբեմն ալ վրդովուած կը հեռանան սրահէն:

Որո՞նք են մեր ամէնէն աչքառու պակասները:

Նախ անհրաժեշտ չենք նկատեր որ օրուան տօնակատարութեան բնոյթին համապատասխան ըլլայ գեղարուեստական բաժինն ալ: Ընդհանրապէս հոգ կը տարուի օտար նուագախումբերու ընտրութեանց, պարահանդէսներու յատուկ ոգեւորութիւն ստեղծելու միջոցներու մասին, մեծ ծախքերով, երիտասարդութիւնը հանդիսասրահ բերելու համար:

— Պարելու համար կուգան, բայց այդ առիթով օրուան բանախօսութիւնն ալ կը լսեն, կը մտածեն կազմակերպիչները, քիչ վերջը հաստատելու համար որ ժամը 7էն առաջ երիտասարդութեան երես չեն տեսներ:

Մեծերու համար ալ միշտ «զուարթ եւ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը» կայ յայտագրին վրայ, հոգ չէ թէ հանդէսը ըլլայ այսինչ հերոսին, այնինչ հերոսամարտին, կամ յիշատակի օրուան նուիրուած:

Ի՞նչու հոգ չտանիլ որ օրուան պատշաճ հագուստով մը բեմ գայ երգչուհին, ինչո՞ւ «արուեստագէտ» անունով բեմ հանել մարդիկ որոնք ոչ երգել գիտեն, ոչ արտասանել, ոչ պարել:

Չենք կրնար արդարանալ ածականներ շարելով: Չենք կրնար արդարանալ «ունեցածնիս ատոնք են» ըսելով, չենք կրնար արդարանալ նոյն իսկ քաջալերելու համար սկսնակները, նորահաս սերունդը, եւայլն: Կազմակերպիչներուն պատասխանատուութեան տակ կ'իյնայ *սորվեցնել* եւ այնպէս ներկայացնել հասարակութեան: Նախ խնայելու համար տօներուն եւ իրենց հանգամանքին արժէքը, եւ յետոյ հասկցնելու մեր քիչ մը չակերտաւոր արուեստագէտներուն որ առտուն կանուխ ելլողը իրաւունք չունի յարգելի տօնակատարութիւն մը ծիծաղելի դարձնելու:

ՍՕՍԻ

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

★

Մինչ ըմբոստներուն անթելի կայանը կը յայտարարէ տակաւին թէ «յեղափոխութիւնը պիտի շարունակուի գաղտնի կերպով», պատերազմական նախարարութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց առջի օր, ուր կը ծանուցանէ թէ Արժանթինի մէջ ըմբոստութիւնը բացարձակ զսպուած է, ամէն կողմ: Սակայն պաշարման վիճակը տակաւին չէ վերցուած, եւ ամէնէն փոքր անկարգապահութիւնն անգամ խստօրէն պիտի պատժուի: Իսկ նախագահ Փերոն նոր ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ ինք հաշտարարի դեր մը ունի միայն, եւ ժողովուրդին կամքն է որ կարեւոր է: Պատրաստ է ժողովուրդին դիմելու որպէսզի ան որոշէ թէ պէտք է մնա՞յ իշխանութեան գլուխը թէ ոչ:

Գալով ըմբոստ պարագլուխներուն նախկին ծովային նախարար ծովակալ Օլիւէյրա եւ ցամաքային ուժերու զօրավար մը ձերբակալուեցան: Երրորդը՝ նորէն ծովակալ մը, լսելով ըմբոստութեան ձախողութիւնը անձնասպան եղաւ:

Իրազեկներու կարծիքով բուն իշխանութիւնը անցած է այժմ պատերազմական նախարար Զօր. Լուչերոյի ձեռք, թէեւ այս վերջինը Փերոնի մտերիմներէն կը նկատուի: Նոյնիսկ եթէ նախկին նախագահը իր պաշտօնը պահէ, ներկայ վարչաձեւին կամ ուրիշ վարչաձեւի մը մէջ, կը կարծուի որ այլեւս իր մենատիրական իշխանութիւնը վերջ գտած է: Հաւանական կը գտնեն որ այս ըմբոստութենէն ետք Զօր. Լուչերօ, — որուն շնորհիւ կարգը վերահաստատուեցաւ, — պիտի վարէ երկրին ճակատագիրը: Նոյնիսկ զրոյցներ շրջեցան երէկ թէ պաշտօնանկ ըրած է նախկին նախագահը: Սակայն ուրիշներու կարծիքով Փերոն միշտ կրնայ պահել անուանական նախագահութիւն մը:

× Ծովային նախարարութեան մէջ հիմնական փոփոխութիւններ կը կատարուին:

ԱՆԳԼԻՈՅ արտաքին նախարարը, Արեւելք – Արեւմուտք բանակցութեանց մասին յոյս յայտնեց թէ նոր դարաշրջանի մը սկիզբը կրնան ըլլալ: Սակայն տարիներէ ի վեր առկախ մնացող խնդիրներ չեն կրնար երեք չորս օրէն լուծուիլ: Չորս վարչապետներու ժողովին պէտք է յաջորդեն ուրիշ հանդիպումներ: Ամէն պարագայի Արեւմուտքը պէտք է ճկունութեամբ շարունակէ իր ուժի քաղաքականութիւնը եւ «ժամանակէն առաջ վար չիջեցնէ պաշտպանողական վահանը:»

ՏԽՐՈՒՆԻ. — ՍՏԵՓԱՆ ՔՈՉԱՐԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք որ կիրակի կէսօրէ վերջ սրտի տագնապի մը զոհ գացած է Ստեփան Քոչարեան, 65 տարեկան հասակին: Հանգուցեալը հիմնադիրներէն էր Ֆրանսահայ Լսարանին, եւ միշտ իր մասնակցութիւնը կը բերէր մշակութային աշխատանքներու:

Աւարտած էր Էջմիածնի Ճեմարանը, եւ վարած ուսուցչական պաշտօն: Տարիներէ ի վեր հաստատուած էր Փարիզ: Կ'աշխատակցէր բազմաթիւ թերթերու, ինչպէս նաեւ «Յառաջ»ին: Իր կեանքին մասին կը խօսինք առանձին: Մեր ցաւակցութիւնները իր ընտանիքին:

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

★

Գերմանիոյ վարչապետը Մ. Նահանգներէն վերադառնալով կարճ տեսակցութիւն մը ունեցաւ կիրակի օր Անգլիոյ վարչապետ Սըր Էնթընի Իտընի հետ, եւ պարզեց անոր իր Նիւ Եորքի խօսակցութեանց արդիւնքը: Հրատարակուած զեկոյցը կը հաղորդէ թէ որպէսզի Ժընեւի ժողովէն առաջ եւ անոր ընթացքին թափուելիք ջանքերը արդիւնաւոր ըլլան, պէտք է որ Անգլիա եւ Գերմանիա միշտ շփման մէջ մնան, եւ իրարու հաղորդեն իրենց բռնելիք դիրքը, կացութիւններուն համաձայն: Ուրեմն երկու վարչապետները պիտի շարունակեն իրենց խօսակցութիւնները յետագային:

Է. Իտըն անձամբ ընկերացաւ վարչապետ Ատընաուըրի մինչեւ օդակայան, ուր գոհունակութիւն յայտնեց իր տեսակցութեան համար: Իսկ Ատընաուըր յայտարարեց թէ Գերմանիա միշտ հաւատարիմ պիտի մնայ Ատլանտեան Ուխտին:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը Խրուշչեւ, Ուկրայի մէջ ճառ մը խօսելով յայտնեց թէ Պալթեան երկիրներու կոլխոզները պէտք է կազմակերպչական հիմնական փոփոխութիւններ կրեն: Անհրաժեշտ չէ պետական ծրագիրներուն հետեւիլ, տեղական պայմաններուն համաձայն կրնան անոնք հողագործական աւելի փոքր ձեռնարկներու կոտորակուիլ: Այս որոշումը կը բխի Խ. Միութեան գիւղատնտեսական նոր քաղաքականութենէն:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՆՄՈՌԱՆԱԼԻ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐ
ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

*

(Հաստատութեան հիմնարկութեան 75ամեակին առթիւ, 1880 — 1955)

Բ. ՍՐՏԱՁՈՐԸ ԲՆՈՒԹԵԱՆ ԳԻՐԿԻՆ ՄԷՋ

Հետաքրքրական պիտի ըլլար անշուշտ քանի մը տողով նկարագրել այն վայրը, որ Սանասարեան Վարժարանի սաներուն համար ներշնչման ու ոգեւորութեան, յիշատակներու աղբիւր եղած է, նոյնիսկ իր անհրապոյր արտաքինով ու անմշակ տարածութիւնով։

Հովեկան հրճուանքներու ամէնէն անկեղծն է եղած յաճախ, որ ես մտովի, երեւակայութեան թեւերով, դացեր եմ պատանեկան ապրումներուս օրրանն եղող, մտաւորական հայրենիքիս Կարնոյ բարձրավանդակին վրայ, անոր լեռներուն գագաթներն ու խոր ձորերը, դալարախիտ մարգերուն գիրկը, եւ Եփրատի մշտահոս ալիքներու փրփուրին մէջ։

Ով որ ապրած է Սանասարեան Վարժարանի կեանքը, եւ ամառնային արձակուրդը անցուցած է վարժարանին ամարանոցը, Սրտաձորի մարմանդներուն վրայ, ան միայն կը զգայ հոգեկան անբացատրելի սարսուռ մը…։

Հոն չկան բնութեան այլազան գեղեցկութիւններ։ Չկան Մարմարայի կղզիներուն եւ կամ Վոսփորի եզերքներուն թովիչ հրապոյրները։ Ինչ որ կայ սակայն, իր մէջ կը խտացնէ Հայրենիքի անմեկնելի խորհուրդն ու հրապոյրը, որոնք պիտի դերեն ընդունակ հոգիները։

Բլուր մը աչհուասիկ, որուն կողերը անքիշատակ դարերէ ի վեր քերած ու ծեծած է աhեղագոչ Եփրատի մէկ վտակը, որ կը հոսի հեռաւոր ձորերու մէջէն, ուր երբեւ բուսականութիւն՝ վայրի սալոր, հաղարջ եւ մոր կը ծաղկին։ Բնական ջրվէժներ, յաւիտենական երգ մը կը յօրինեն ձորին մէջ, որուն մէջէն վտակը կը հոսի դարձդարձիկ, զարնուելով քարերուն ու ժայռերուն, զանոնք փշրելով ու խորքէն փրփուր ցայտեցնելով։

Բնութեան այս անկիւնին մէջ, լեռները հարուստ են անմահական ջուրերով, ակնաղբիւրներ, պաղպաջուն ու վճիտ որոնք մկրտուած էին Սանասար, Եղեանց ու Նուպարի աղբիւրներ անուններով։ Տարիներով խմած ու լուացուած ենք հոն, հայրենի երգերով թրթռացնելով այդ սահմաններուն բիւրեղային ու անապակ օդը։

Վայրի մեղուներու փեթակներ շարուած են ժայռերու կուշտին, եւ այս միջատներուն բզզիւնը եկած ու միացած է Սանասարեանի սաներու երգերուն, որոնք ձորին մէջ, լերան վրայ եւ ջուրերուն եզերքը աւելի ազատ կը հնչէին քան քաղաքին մէջ։

Սրտաձորը Սանասարեան սաներուն յիշատակարանն է, առանց սրբատաշ քարերու, առանց սովորական եւ արուեստական յուշարձաններու։

Սիրտերու եւ հոգիներու ձորն է ան ուր խաղցած ու հրճուած ենք, ուր անմեղութիւնն իր դղեակն է հաստատեր եւ միամտութիւնը՝ իր տաճարը կանգներ…։

Երանալէ՛ն պահեր, որոնց վերյիշումը կը ցնցէ բովանդակ էութիւնս ու կը խռովէ հոգիս։

Եփրատի վտակը, որ մեր ամենօրեայ լողարանն էր, մեզ օրական երեք անգամ կը հիւրընկալէր։ Խաղաղ ալիքներուն մէջ, ուր կը նետուէինք, կը նշմարէինք փայլիլը կարմրախայտներու, որոնք շատ անգամ մեր տեղանը կը զարդարէին։

Հայկական ջուր ու մեղր, հայկական ձուկ ու միս, հայկական հաց ու կաթ կը մեծցնէին նոր սերունդը, որ աւա՜ղ, պիտի երթար անհետանալու օտար աւազներու վրայ։

Վերջալոյսները մեր անմահ Սրտաձորին… Ծիրանի գօտին գունագեղութեամբը կը ներկէին մեր վրանները, որոնց մէջ կեանքը կ'արթննար ամէն առաւօտ, եւ զոյգ մը ջութակահարներ «Աղօթարանը բացուեցաւ» կը հծծէին, որուն արձագանգ կուտային մօտակայ գիւղերուն աքաղաղները։

Երբ կը վերյիշեմ այս բոլորը, սիրտս կ'ուռի կարօտի ու խանդաղատանքի զգացումներով։

*

Առաջին անգամ որ խումբը Սրտաձորի հողին վրայ ոտք կը դնէր ու շունչ մը կ'առնէր, հազիւ արեւուն ճառագայթները թափանցած կ'ըլլային ձորին խորն ու անկիւնները։ Մեղմիկ հով մը հովտին մէջ կը սուլէր եւ ջուրին մակերեսին վրայ քնքոյշ ծալքեր կը ձեւացնէր։

Փոքրիկ դադարէ մը ետք կը սկսէր աշխատանքը։ Ամէն բան մեր ձեռքերովը պիտի վերակազմէինք, քանդուած աղբիւրներն ու կամուրջը, ճամբաներն ու արահետները եւ մանաւանդ մեր ձեռքերովը պիտի փրցնէինք վայրի խոտերն ու փուշերը, որոնք գրաւած էին մեր վրաններուն տեղերը։

Մեր առաջին գործը կ'ըլլար վրանները կանգնել, թիւով տասը, քսան, երբեմն նոյնիսկ երեսուն ու քառասուն։ Ինքնագործունէութեան եւ ինքնավարութեան կեանքը կը սկսէր։ Հեշտ չէր անշուշտ կանգնել այնպիսի վրաններ, ընդարձակ ու մեծատարած, որոնց մէջ կը զետեղուէին, դէմ առ դէմ, երեսուն կամ աւելի անկողիններ։ Վրաններուն շուրջ փոքրիկ խրամներ կը ձեւացնէինք, քարեր կը զետեղէինք, հող կը դիզէինք, պատահական հովի եւ մանաւանդ անձրեւի դէմ պաշտպանուելու համար։

Արդէն սասուեր կ'ունենայինք մաքրուած հողին վրայ, վրանին տակը։ Ամէն մէկ աշակերտ իր տեղը կ'ունենար ու մասնաւոր խումբ կը տանէր աննշան, փոքրիկ քարերն իսկ հաւաքելով։

Երկրորդ աշխատանքը կ'ըլլար լողարանը մաքրելը։ Վտակին առջեւ պատ մը քաշուած կ'ըլլար ամէն տարի, պէտք էր նորոգել քանդուած այդ պատը։

Կէսօրուան դէմ կը հասնէին սայլերը, բեռցուած անհրաժեշտ իրեղէններով եւ աշակերտութեան մնացեալ մասը։ Աղմուկը եւ իրարանցումը ծայր կուտային մանաւանդ սայլապաններուն անհարկի կրկնչերովը։

Շուտով կ'իջնէր մութը։ Առաջին գիշերը խո՜ր քունով կը քնանայինք Սրտաձորի մէջ։ Բազմաթիւ վրաններուն մէջտեղ կը պլպլար լապտեր մը, լեռնային հովերու յարձակումներուն անձնատուր յաճախ, եւ պահապան գինուորներուն խօսակցութիւնըն ու ոտնաձայները կը խանգարէին ընդհանուր լռութիւնը։

(Շար.) ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՄՔԵՐԸ

ԱՆԹՈՒԱՆ ՓԻՆԷ

●

ԽՄԲ.— Նիւ Եորքի ժողովին առթիւ մեծ ուշադրութեան արժանացած է Ֆրանսայի արտաքին նախարարը։ Այս առթիւ շահեկան յօդուած մը հրատարակած է *Փարի Փրէս*, որմէ կ'ամփոփենք։

Ֆրանսայի արտաքին գործերու նախարարը Պ. Անթուան Փինէ, որ պատուագրումէն ետք Չորրորդ Հանրապետութեան հինգերորդ արտաքին գործերու նախարարն է, մեկնած է Ամերիկա, Նիւ Եորքի եւ Սան Ֆրանչիսկոյի խորհրդաժողովներուն մէջ Ֆրանսան ներկայացնելու համար։

Ֆրանսայի արտաքին գործերու պաշտօնատունը հաստատուելէն չորս ամիս ետք արդէն Պ. Փինէ ապացոյցը տուած է որ արժանի յաջորդ մըն է Թիէռի, Պէրթըլոյի, Տէլքասէի, Պրիանի եւ նոյնիսկ աւելի հեռաւոր ժամանակներու մէջ՝ Լա Թուռ տ'Օվէրնյըի, որոնք Ֆրանսայի արտաքին գործերը վարած են մեծ ճարտարութեամբ եւ անսահման հայրենասիրութեամբ։

Երբ Պ. Փինէ գրաւեց արտաքին գործերու նախարարութեան աթոռը, յաջորդելով Պ. Մէնտէս Ֆրանսի, խիկոյն ընդգրկեց կեցուածք մը որ չափազանց տպաւորիչ եղաւ բոլոր քաղաքագէտներուն համար։ Անիկա եղաւ անկեղծ, ուղիղ, համեստ եւ չափաւոր նախարար մը։

Արհեստի բերումով, առ հասարակ բոլոր արտաքին գործերու պաշտօնատարները, յաճախ միջազգային բանակցութեանց ընթացքին սորված են սքօղել իրենց մտածումները, աւելի լաւ կարենալ թափանցելու համար իրենց ընդդիմախօսներու մտածումներուն։ Այս խաղը անոնք կը խաղան ամէն օր եւ սակայն օր մը յոգնելով, պարզութեան մէջ կը փնտռեն խաղաղութիւն։

Պ. Փինէ այս տեսակէտով մտահոգուելու ոչ մէկ պատճառ ունի, որովհետեւ ան իր բոլոր բանակցութիւններուն եւ խորհրդակցութիւններուն մէջ կը ներկայանայ իբրեւ պարզութեան եւ անկեղծութեան ճշմարիտ ախոյեան մը։

Չորս ամսուան իր պաշտօնավարութեան ընթացքին, Պ. Փինէ Ֆրանսայի արտաքին քաղաքականութեան համար նպաստաւոր արդիւնքներ ձեռք բերած է, որոնք արժանացած են Ֆրանսայի դաշնակիցներուն ալ հաւանութեան եւ միեւնոյն ատեն գինաթափ ըրած են իր քաղաքական հակառակորդները։

Արտասահմանի մէջ Պ. Փինէի վարած քաղաքականութիւնը խանդավառ գնահատութեանց եւ շնորհաւորութիւններու արժանացած է։

Համեստ ծագում մը ունի Անթուան Փինէ։

Եթէ կարգ արտաքին գործերու նախարար մը ըլլալու համար անհրաժեշտ են բազմաթիւ համալսարանական վկայականներ եւ պէտք է ճանչնալ շատ մը երկիրներու լեզուները, այդ պարագային Պ. Փինէ լաւ նախարար մը չէ։

Իր ուսումը ստացած է իր ծննդավայրին՝ Սէն Շամոնի Մարիսթներուն մօտ եւ այդ ուսման շրջանը եղած է շատ կարճ։

Պ. Փինէ պատմութիւնը սորված չէ Սորպոնի մէջ, այլ Սոմի ճակատին վրայ ուր ծանրապէս վիրաւորուած է 1914ին մղուած ճակատամարտին մէջ։ Հաշուապէտ մը չէ եղած, բազմարուեստեան վարժարանէն վկայեալ, այլ հաշիւը սորված է իր խաղախորդարանին տետրակներուն վրայէն։ Հռետոր մը չէ եւ հռետորական համբաւ չէ ունեցած բնաւ։

Սակայն, Պ. Անթուան Փինէ, Ֆրանսայի քաղաքական բեմին վրայ խաղցած է ու կը խաղայ ներկայիս առաջնակարգ դեր մը։

Օտար քաղաքագէտներու կողմէ Պ. Փինէ կը վայելէ մեծ յարգանք եւ հիացում։

Անգամ մը, Իտալիոյ հանդուցեալ վարչապետը Պ. Տը Կասբերի, ընդհատել տուած է Իտալիոյ ծերակոյտին մէկ նիստը, կարենալ ընդունելու համար Պ. Փինէն, որ այդ միջոցին Իտալիա կը գտնուէր։

Երբ Պ. Փինէ Սիկիլիոյ մէջ պիտի մասնակցէր Մեսինայի խորհրդաժողովին, փափաք կը յայտնէ ներկայանալ Պապին։ Այս փափաքը երբ կը յայտնուի Պիոս ԺԲ.ի, Քահանայապետը խիկոյն ընդառաջ երթալով Պ. Փինէի ցանկութեան, կ'ընդունի զինքը եւ երբ նախարարը կը ներկայանայ, Պապը կը բացագանչէ հիացումով.

— Վերջապէ՛ս, տեսայ ձեզ… Եւ տեսակցութիւնը կը տեւէ քառասուն վայրկեան։

Ամերիկա գտնուած միջոցին միշտ ալ նախագահ Այզընհաուըր զինքը ընդունած է մեծ հաճոյքով։

Պ. Փինէ հանդարտ ու չափաւոր մարդ մըն է, սակայն երբ խնդիրը կը դառնայ Ֆրանսայի շահերը պաշտպանելու մասին, անիկա կը դառնայ կորովի եւ նոյնիսկ յարձակողական։

Օրինակ։ Ամերիկայի մէջ գտնուած միջոցին անգամ մը ընդհարում մը կ'ունենայ Միացեալ Նահանգներու նախկին արտաքին գործերու նախարար Ճէյմս Պըրնըսի հետ, որ սաստիկ կը քննադատէր Ֆրանսան, Ֆրանսացիները եւ անոնց քաղաքականութիւնը։ Պ. Փինէ չափազանց զայրացած ոտքի կ'ելլէ եւ կը պատասխանէ այնքան կորովի կերպով եւ այնքան հաստատամտութեամբ, որ ամերիկացի նախարարը կը ստիպուի փոխել իր կարծիքը։

Դեռ չէ մոռցուած այն դէպքը, որ օր մը երբ Պ. Փինէ կը վարէր Ֆրանսայի վարչապետութիւնը, վայրկեան մը իսկ չվարանեցաւ խրոխտօրէն մերժելու ամե-

---

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Վ Ա Ր Դ

●

— Ի՞նչ ես թամբալութիւն անում, հիմի էլ հո թավաղինը չի…

Այնուհետեւ Վարդը երբեմն յայտնւում էր բահը, ցնցուղը կամ մի այլ գործիք ձեռքին, դաղտագողի ժպտում էր ինձ եւ արագ իր գործին գնում։ Ամբողջ օրը անդիկլի նման շարժման մէջ էր։ Նախկին դալկութեան ու թախծի հետքն էլ չէր մնացել նրա մէջ։

Վարդն իմ աչքում հասակ էր առել ու սիրունացել։ Իսկ ես նրա ժպիտներից խըրախուսուած, աւելի ուժգին էի զարկում քլունգը բրի կրծքին…

Շատ տարիներ անցան այդ օրերից։ Ինձ առաջ քաշեցին, կոմերիտական աշխատող էի ա'յլ շրջաններում, ա'յլ միջավայրում եւ մեր վայրի ու փարթամ բնութեանը հակադիր ա'յլ բնութեան մէջ։

Եւ նաուն աշխատանքի ու գոռ պայքարի մէջ ես հետզհետէ մոռացայ նրան։

7.

Մեր ավտոն սլացաւ ծառուղիներով, անցաւ կամուրջն ու կանգ առաւ Նորակառոյց մի շէնքի առաջ։ Իջանք եւ գիւղատընտեսի առաջնորդութեամբ բարձրացանք լեռան լանջը, այնտեղ, ուր առաջ Թավատի անտառն էր։

Հազար ու մի զուլումների պատճառ դարձած իշխանական անտառը նահանջել էր դէպի վեր, ամրացել անմատչելի ծերպերում եւ զառիվայրերում։ Իսկ ներքեւի տափարակները, բերրի լանջերը, նա զիջել էր միչուրինեան տնկարանին։

«Կնիազի այգու» նոր տէրերը իրանց խնամքոտ ձեռքերով աճեցրած ջահել եղեւնիները տեղափոխում էին Դիլիջանի սանատորիայի շրջակայքի արեւոտ լանջերը։ Աճում, ձորերը լցնում են նրանք դուրեկան խնկահոտով եւ իրենց կենսատու բոյրով առողջացնում ե՛ւ Ալավերդուց եկած լեռնագործին, ե՛ւ Լենինականի դեպոյի խառատին, ե՛ւ Արտաշատի բամբակագործին։

— Մենք Հայաստանի գրեթէ կէսին բաւարարում ենք այս տնկարանից, — պատմում է գիւղատնտեսը, — այնքա՜ն պարտէզներ են հիմնուել մեր տնկիներով… Տե՛ս, դիմացի գիւղն ինչպէս է թաղուել այգիների մէջ, մեր տնկարանի սերունդն է այդ այգիները, — ցոյց է տալիս նա իմ հայրենի գիւղը, որ առաջ զուրկ է պարտէզներից։

— Իսկ մեր գիւղացիք յիշո՞ւմ են Թավաղին, — հարցնում եմ ես։

— Թավաղի մասին միայն տխուր յուշ է մնացել, իսկ ջահէլները կարծում են, թէ այս ձորում միշտ էլ սովխոզ է եղել։

Լեռան լանջով ձգւում է Նորակառոյց ջրանցքը։ Մի հին առու էր այստեղ՝ կալուածքի առաջին տիրոջ՝ Բեկմանի օրօք կառուցուած։ Այստեղ էր նրան ջրաղացքը։

Այժմ ջրաղացը չկայ, իսկ հինաւուրց առուն կուլ է գնացել ցեմենտակուռ ջրանցքի լայն երախին։ Նրա տեղը շրջանային հիդրոէլեկտրակայանն է հպարտ կանգնած։

Իսկ հարեւան գիւղում ծեր հովիւ Սողոմը, որ Թավաղի տիրապետութեան տարիներին նուէթի տեղ մարխ (եղեւնու արմատ) էր վառում, այդ առաւօտ մեր ներկայութեամբ ծանր ու հաստ թելադրում էր գիւղսովետի քարտուղարին։

— Գրի՛ր, որ մեր կողմից խնդրում ենք աէրութիւնից, որ մեր տունն էլ նմանապէս ելեկտրական գիծ բերի։

Դիմումն ստորագրելուց յետոյ նա մեզ հարցրեց.

— Էլեկտրիցկին ի՞նչ կ'արժենայ։

— Ամիսը մէկ – երկու ռուբլի։

Նա դիմումը դրեց քարտուղարի առաջ եւ փայտի ծայրով ամուր թխթխկացնելով կարգադրեց.

— Մուկուչի տղա՛, գրիչդ թրջիր ու ականջդ դեսը պահիր։ Գրիր, որ ես խնդրում եմ, որ էլեկտրիցկի կախ տեն նմանապէս իմ գոմի օճորքից, մինն էլ մեր փոնատան կոնդից, քանի որ պառաւիս աչքի լիսը պակասել է, հացը կուտ է անում։

Ծիծաղեցինք։

— Փի՛հ, հանա՞ք էք անում։ Սարը չի՞ գնա՞լ, մինն էլ վրանի օճորքից կախ անին…

ՎԱԽԴԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԼՈՒՐԵՐ ՄԻԼԱՆԷՆ

★

ՄԻԼԱՆՕ, (Յառաջ).— Յունիս 4ին, ժամը 21.30ին, Հայկ. Տան մէջ, տեղի ունեցաւ հայ մայրերուն նուիրուած հանդիսութիւնը, նախաձեռնութեամբ Հայկ. Տան վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Հայ Տիկնանց Բարեսիրական Միութեան:

Բժ. Մանուկ Խանպէկեան, խալերէն գրաւոր ճառով մը, վեր հանեց ինչ որ սուրբ է եւ նուիրական մօր մը մէջ, որուն բարերար ազդեցութիւնը ոչ միայն ընտանեկան է՝ այլ նաեւ ընկերային: Հայ մայրը, ըսաւ, ներշնչարանն է ամէն մաքուր զգացման, անփոխարինելի օրհնութիւն մը երկրիս վրայ: «Ցեղապահպանման վերջին փարձը» նիւթին շուրջ խօսեցաւ վեր. Հ. Սահակ վրդ. Տէր Մովսէսեան, կեդրոնանալով առաւելապէս պատմական դրուագներու եւ տուեալներու վրայ, պատճառաբանելով որ հայութիւնը, ներկայիս, ցրուած ի սփիւռս աշխարհի՝ իր գոյութիւնը կրնայ պահել՝ փարելով իր լեզուին, պատմութեան, գրականութեան, իր ցեղային հանճարէն ծնունդ առած այն բոլոր ստեղծագործութիւններուն՝ որոնց համադրութիւնը կը մարմնաւորէ մշակոյթը, գերագոյն յայտարարը ցեղի մը յաւերժութեան: Ապա, իր միտքը աւելի պարզաբանելով, աւելցուց որ ներկայիս, անհրաժեշտ է աղջիկներու բարձրագոյն վարժարանի մը գոյութիւնը, որ պիտի հանդիսանար հնոցը վաղուան մայրերուն, որոնք թրծուած գիտակից հայրենասիրութեամբ եւ լրջօրէն պատրաստուած հայագիտութեամբ՝ ապագային պիտի դառնային մեր տեւականութեան սիւները:

Օր. Էդգա Ա. Քիւրքճեան շատ յաջող կերպով արտասանեց Արամայիս Սրապեանի «Մայրիկիս հետ» բանաստեղծութիւնը:

Ապա, գրաւոր ճառով մը, Տիկին Նըւարդ Արշաւիր Տիլիփեան, գովքը հիւսեց մօր սիրոյն եւ գուրգուրանքին (ԽՄԲ. կը հրատարակենք առանձին):

Ամէնէն վերջ, խօսք առաւ Ջգօն Ծ. Վ., իր կարգին գրուատելով հայ մայրը, որ, ըսաւ, մեծ է եղած ոչ միայն անցեալին՝ այլ նաեւ ներկայիս, թուելով բազմաթիւ օրինակներ:

Հանդիսութեան վերջաւորութեան, հիւրամեծարութիւն տեղի ունեցաւ:

× Ամսոյս 12ին, կիրակի, Դեբենիկ Սրբազան հանդիսաւորապէս պատարագեց եւ քարոզեց Ս. Էմիածնի հիմնարկութեան 1654րդ տարեդարձին առիթով:

Նոյն օրը, ժամը 21.30ին, Հայկ. Տան մէջ, ժապաւէնի ցուցադրութիւն տեղի ունեցաւ, որուն ընթացքին Դեբենիկ Սրբազան մանրամասն բացատրութիւններ տուաւ:

Տեսանք Անթիլիասի վանքը, սարկաւագներու ձեռնադրութեան եւ միւռոնօրհնութեան արարողութիւնները: Ապա, ոստում մը Պոլիս, Շիշլիի գերեզմանատան մէջ: Ծարոնակարար՝ Հայաստան, Երեւան, Ս. Էջմիածին, Սեւանայ լիճը, Արագածն ու զոյգ Մասիները, Հրազդան, Դիլիջան, քաղաքային եւ բնութենական համայնապատկերներ, Սիւնեաց և Գողթնեաց աշխարհները, Վայոց Ձորը, որ ներկայիս կը կոչուի Հայոցձոր, պատմական կոթողներու փեռեկուած նմոյշներ, ձորամէջ վանքեր եւ յաղթամարմին ժայռակոյտերու բարձունքէն դահավիժող ջրվէժներ, եւ հուսկ՝ հայ Թադաւորներու շիրիմներ, որոնք որպէս խորհրդանշաններ մեր ցեղին յաւիտենականութեան՝ կը կանգնին բլուրներու լանջքին, գրեթէ միշտ լերկ եւ խիստ բնութիւնով մը շրջապատուած:

ԱՐ. ՍՐ.

րիկեան ծանուցագիր մը զոր իրեն կը յանձնէր օրուան ամերիկեան դեսպանը Պ. Տըն:

Պ. Փինէ, սակայն, մեծ բարեկամ մըն է Ամերիկային: Բոլոր այն դժուարութիւնները որոնք ունեցած է Ուաշինկթընի ներկայացուցիչներուն հետ, անգամ մը եւս կ'ընդգծեն իր նկարագրին տոկունութիւնը եւ իր մտածելակերպին անկողմնակալութիւնը, որոնցմէ զրկուած կը հակառակի նոյնիսկ երկրի մը՝ որ Ֆրանսայի աւանդական դաշնակիցն է:

Նախագահ Այզընհաուըր յայտարարեց օր մը թէ Ամերիկան կը նախընտրէր ունենալ գործակիցներ քան թէ շնորհապարտներ: Պ. Մէնտէս Ֆրանս այս ուղղութեամբ սկսած էր ամէն կերպով գոհացնել Ուաշինկթընը: Վստահ կրնանք ըլլալ որ Պ. Փինէ պիտի շարունակէ նոյն ուղղութեամբ, հակառակ անոր որ շատ հեռու է բաժնելէ արմատական դիւանագէտին բոլոր համոզումները:

×

ԽՄԲ.—Ֆրանսայի արտ. գործերու նախարար Անթուան Փինէ, որ միեւնոյն ատեն Սէն Շամոնի քաղաքապետն է, մեծ հայասէր մըն է:

Եւ քիչ չէ թիւը այն Սէն Շամոն բնակող Հայերուն, որոնք ամէն առթիւ երախտագիտութեամբ կը յիշեն այս մեծ Ֆրանսացիին եւ անկեղծ հայասէրին անունը:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՍԻՈՆ ամսագիր կրօնական – գրական – բանասիրական: Պաշտօնական հրատարակութիւն, Երուսաղէմի Հայ Պատրիարքութեան, 1955 Ապրիլ – Մայիս:

ԱՐԱՔՍ մանկական պատանեկան ամսաթերթ, Գ. տարի թիւ վեց, հասցէն Ն. Յովհաննէսեան, 14 ռիւ տիւ Սօլէյ, Փարիզ (19):

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ժիրայր Մելքոնեան, 18 տարեկան, Մըխիթարեան նախկին աշակերտներէն, որ յաջողած էր ինքնաշխատութեամբ պաքալորէայի երկրորդը անցընել, վերջերս ալ մասնակցելով մրցումի մը Բ. ելաւ եւ յաջողեցաւ մտնել պետական Օդանաւային Բարձրագոյն դպրոցը:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

*

Մենք ալ պատշաճ հանդիսաւորութեամբ տօնեցինք, անկախութեան տարեդարձը Յունիս 12ին, որուն նախաձեռնութիւնը ստանձնած էր տեղիս Հ. Յ. Դ. «Նիկոլ Դուման» խումբը, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի «Վարանդեան» խումբին եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին, եւ բարձր նախագահութեամբ՝ Պ. Վիքթոր Սօվինի, քաղաքապետ Կարտանի, եւ անդամ Պուշ Տիւ Ռօնի նահանգային խորհուրդին, Պի – վէտի «Գեղունի» սրահին մէջ:

Մուտքին երկու կողմերը կը ծածանէին ֆրանսական եւ հայկական եռագոյնները: Բեմը զարդարուած էր սիրուն նկարով մը— զոյգ Մասիները, Ս. Էջմիածինը եւ Արարատեան դաշտը: Այդ տեսարանը գըծած եւ Նոր Սերունդին նուիրած էր խտալացի աղնիւ երիտասարդ մը Կարմէլօ Թիրասի:

Նոր Սերունդի երգչախումբը առաջնորդութեամբ ընկեր Զաւէն Գինոսեանի՝ երգեց ֆրանսական եւ հայկական քայլերգները: Նախագահը հրաւիրեց հանդիսականները մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգել յիշատակը այն բոլոր հերոսներուն որոնք ինկան հայ ազատագրութեան ճամբուն վրայ, եւ որոնց պայքարով կերտուեցաւ Մայիս 28ը, մեր անկախութիւնը:

Օրուան պատշաճ արտասանութիւններ ըրին Լուիզ Համբարձումեան, Քլօտ Սարգիսեան (ֆրանսերէն), Մարի Նաւոյեան, եւ Պ. Ա. Առաքելեան, ընկեր Զաւէն Գինոսեան երգեց «Հայաստան»ը:

Առաջին խօսողն էր, Կարտանի ընկերվարական կազմին փոխ նախագահը, մեր հաւատարիմ բարեկամը, ընկեր Ռօժէ Լէրտան, որ ծանօթ է մեր պատմութեան, եւ Դաշնակցութեան գործունէութեան: Ընկեր Լէրտան ներողութիւն խնդրեց որ քաղաքապետ ընկեր. Սավին իր պաշտօնին բերումով չկրցաւ ներկայ ըլլալ այս հանդէսին, բայց միշտ սրտով ձեզի հետ է: Հաղորդեց նաեւ ընկերվարական տեղական կազմին ողջոյնը անկախութեան տարեդարձին առթիւ, եւ աւելցուց «Մայիս 28»ը ձեր յաղթանակին օրն է, որ յաղթանակն է նաեւ ընկերվարութեան, քանի որ դուք այդ հանրապետութիւնը հիմնեցիք խկապէս ընկերվարական սկզբունքներով: Դուք այդ անկախութիւնը դարձեալ կորսնցուցիք, բիրտ ուժին առջեւ, որ այսօր երկաթէ վարագոյրին ետեւ սուտ եւ կեղծ ընկերվարութիւն կը խաղան: Ժողովուրդներու բազմութիւն մը կայ հոն, որ ստըրկութեան շրջան մը կ'ապրի: Դուք որ ունիք զարգացած մշակոյթ մը, զօրաւոր կամք եւ հաւատք, եւ ձեր առաջնորդն է Դաշնակցութեան նման մեծ կազմակերպութիւն մը, պէտք է որ տիրանաք ձեր անկախ հայրենիքին ինչ որ մեր ֆրանս. ընկերվարականներուս ալ սրտագին բաղձանքն է (ջերմ ծափեր):

Ընկեր Զարեհ Գասեան, իր գեղեցիկ ձայնով երգեց «Հայրենիքդ մոռցիր կ'ըսեն»... եւ Ալէմշահի «Իմ երգը», ծափեր խլելով: Բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը, ծանօթ գրագէտ Պ. Կ. Փօլատեան, որուն խօսքերը խոր տպաւորութիւն թողուցին: Ան ըսաւ «Մեր Մայիս 28ը ուրիշներու ազգային տօներէն աւելի թանկագին է, որովհետեւ «Ապրիլեան մեր ողջակիզումէն վերջ, համախմբուած, արեւմտահայ բեկորներուն եւ արեւելահայ կտուողներուն թափած արիւնով ստեղծուած անկախութիւն մըն է ան: Դարերու երկունքէն ծնած եւ ստրկութեան շղթաներէն ազատուած մեր նուիրական տօնն է Մայիս 28ը: Մայիս 28ին էր որ Հայը պետականութիւն ստեղծեց իր հողերուն վրայ: Կան հայ մարդիկ, որ կ'ուրանան զայն: Չեն յիշեր որ Թրքական բանակները հասած էին Երեւանի առջեւ այդ օրերուն: Հայը ուր որ ալ գտնուի, ինչ պայմաններու մէջ ալ ըլլայ, սրտին խորէն կը տօնէ իր անկախութեան օրը»:

Յետոյ խօսեցաւ մասնաւորաբար Մերձաւոր Արեւելքի մեր վերելքին մասին, ուր խոպան վայրերը բուրաստանի են վերածուած եւ մտքի ու գրչի վարպետները վաղուան մեր սերունդը կը պատրաստեն: Վստահ եղէք որ օր մը պիտի իրականանայ մեր ազատ եւ անկախ ապրելու երազը:

Հաճոյքն ունէինք մեր մէջ ունենալու Գահիրէէն Համազգայինի քարտուղարուհին՝ ընկերուհի Շալճեան, որ մեր խնդրանքին ընդ առաջ երթալով երգեց «Ծիծեռնակը» եւ «Բէլէ քէլէ»ն, որոնք իր երգչուհիի տաղանդը փայլեցուցին:

Դադարէն վերջ, ներկայացուեցաւ քրքջալից զաւեշտ մը «Եօթանասունհնոց փեսացուն» մասնակցութեամբ Ա. Առաքելեանի, Անդրանիկ եւ Ժանէթ Մաթոյեաններու:

Ն. Ա. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

ԸՆԿ. ՀՐԱՆԴ ՍԱՄՈՒԷԼ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

★

Պէյրութի արաբական մեծագոյն օրաթերթերէն «Էլ Հաեաթ» իր Յունիս 8ի թիւին մէջ կը հրատարակէ Փարիզի մեր ծանօթ ընկերներէն Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուիրակութեան նախագահ Հրանդ Սամուէլի նկարը:

Այս առթիւ «Էլ Հաեաթ» առանձին գրութեամբ մը իր ընթերցողներուն կը ծանօթացնէ մեր ընկերը եւ մասնաւորաբար կը շեշտէ, որ անիկա տարիներէ ի վեր Փարիզի մտաւորական կեդրոնին մէջ իր հաստատած արեւելագիտական գրատան միջոցաւ մեծապէս կը սատարէ արաբական մշակոյթի եւ գրականութեան տարածման:

Ընկեր Հրանդ Սամուէլ այցելած է նաեւ «ԱՅԳ»ի խմբագրատունը: Այս առթիւ մեր Պէյրութի պաշտօնակիցը իր Յունիս 12ի թիւին մէջ չահեկան տեսակցութիւն մը հրատարակած է, ուր Պ. Հ. Սամուէլ մանրամասն տեղեկութիւններ կուտայ ֆրանսահայ կեանքի մասին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (69)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԻԱ.

Մէկ անձ միայն կար, որ վստահ էի թէ կրնար զիս լուսաբանել՝ եթէ ուզէր:

— «Գորշ զգեստով մարդը», Հէրի Բէյպըրնը: Ան գիտէր պատմութեան միւս կէսը. բայց ան ալ աներեւութացեր էր խաւարին մէջ. որս մըն էր՝ որ կը փախչէր հետապնդումներէն: Շատ հաւանաբար ես եւ ան բնաւ իրարու չհանդիպինք այլեւս...:

Իրատես կերպով սկսայ խորհրդածել ներկայ դէպքերուն մասին: Հէրի Բէյպըրնի վրայ զգացական մտածումներս որեւէ օգուտ չունէին: Առաջին իսկ առթիւ հակակրութիւն մը ցոյց տուած էր ինծի հանդէպ: Կամ դէթ ... Տարօրինակ բան, դարձեալ սկսայ երազել: Բուն խնդիրը հետեւեալն է,— հիմա ինչ պէտք է ընել:

Ես որ կը հպարտանայի ուրիշներուն վրայ հսկելու դերովս՝ այժմ անոնց հսկողութեանը ենթարկուած էի: Ու կը վախնայի: Առաջին անգամ ըլլալով աշխուժութիւնս կորսնցուցի: Այն փոքրիկ խիճն էի, որ մեծ մեքենային կանոնաւոր աշխատելուն արգելք կ'ըլլայի, ու կը գիտակցէի թէ այդ մեծ մեքենան շուտով պիտի ճմլէր զիս: Անգամ մը Հէրի Բէյպըրնը ազատեր էր զիս, ուրիշ անգամ մըն ալ՝ ես ինքս, սակայն յանկարծ զգացի որ դէպքերը մտահոգիչ կերպով իմ դէմ կը գործէին: Թշնամիներս զիս ամէն ուղղութեամբ շրջապատած էին: Եթէ շարունակէի խաղը առանձին խաղալ՝ կորսուած էի:

Իզլինգս հաւաքեցի: Վերջ ի վերջոյ ինծի ի՞նչ կրնային ընել: Քաղաքակրթուած քաղաքի մը մէջ կը գտնուէի.— գրեթէ ամէն քայլափոխիդ ոստիկան մը կայ: Աւելի շրջահայեաց պիտի ըլլամ: Պէտք չէ որ դարձեալ զիս ծուղակը ձգեն, ինչպէս յաջողեցան ընել Մուիզենպէրկի մէջ:

Այս խորհրդածութիւններով տարուած էի, երբ հանրակառքը Էտըրլի փողոցին մէջ կանգ առաւ: Վար իջայ: Ինչ ընելս չէի գիտեր, ուստի փողոցին ձախ կողմէն սկսայ դանդաղօրէն յառաջանալ: Յոգնութիւն յանձն չառի ետեւս նայելու, տեսնելու համար թէ մարդը տակաւին կը շարունակէ՞ր զիս հետապնդել: Գիտէի թէ կը շարունակէր: Սրճարան մը մտնելով երկու պաղպաղակ – սոտա ապսպրեցի ջիղերս հանդարտեցնելու համար: Կ'ենթադրեմ թէ այր մարդ մը պիտի նախընտրէր գաւաթին մէջ զմրէթուած պինդ պաղպաղակը: Բայց աղջիկները սոտա – պաղպաղակէն շատ կ'ախորժին: Ծարդին ցօղունը բերանս դրի եւ պաղ հեղուկը սկսաւ կոկորդս ի վար հոսիլ հաճելի երանութեամբ մը: Առաջին գաւաթս պարպելով՝ դրի մէկ կողմ:

Նստած էի փոքր եւ բարձր աթոռի մը վրայ՝ հաշուեսեղանին դիմաց: Աչքիս ծայրովը տեսայ զիս հետապնդողը, որ եկաւ նստաւ փոքրիկ սեղանի մը առջեւ՝ դրան մօտ: Պաղպաղակի երկրորդ գաւաթըն ալ խմելով տարբեր պտուղով պատրաստուած, երրորդը գաւաթ մը ապսպրեցի: Եթէ ուզեմ, անսահման քանակութեամբ պաղպաղակ – սոտա կրնամ խմել:

Յանկարծ մարդս նստած տեղէն ելաւ ու դուրս գնաց: Զարմացայ: Եթէ դուրս կ'երթայ՝ սպասելու, ինչո՞ւ այնտեղ չը մնաց սկիզբէն իսկ: Աթոռէս վար իջնելով՝ զգուշութեամբ դէպի դուռը գացի: Փութով ետ՝ շուքին մէջ քաշուեցայ: Մարդը Կի Փեկէթին հետ կը խօսէր:

Եթէ փոքր իսկ կասկած մը ունեցած ըլլայի, այդքանը արդէն պիտի բաւէր զայն փարատելու համար: Փեկէթ ժամացոյցը հանած՝ վրան կը նայէր: Իրարու քանի մը կարճ բառեր փոխանակեցին, յետոյ քարտուղարը փողոցներուն մէջէն դէպի կայարանը ուղղուեցաւ: Վստահաբար մարդը իր հրահանգները հաղորդեց: Սակայն ի՞նչ էին այդ հրահանգները:

Յանկարծ սիրտս բերանս մտաւ: Զիս հետապնդող մարդը փողոցը կեցող ոստիկանին մօտենալով սկսաւ անոր հետը բաւական երկար խօսիլ, ձեռքի շարժումներով ցոյց տալ սրճարանը ուր նստեր էի եւ ըստ երեւոյթին, բաներ մը բացատրել: Անմիջապէս գուշակեցի թէ ինչ կը ծրագրուէր: Որ եւէ յանցանքով կ'ուզէին ձերբակալել տալ զիս,— թերեւս իբրեւ քսակահատ: Աւազակախումբին համար շատ դիւրին էր նման պզտիկ բաներ կարգադրել: Ի՞նչ օգուտ պիտի ունենար անմեղութեանս մասին բողոքելը: Բոլոր մանրամասնութեանց պիտի ուզէին տեղեկանալ: Տարիներ առաջ Հէրի Բէյպըրնը ամբաստանեցին Տը Պիրզի գողութեան յանցանքով, ցարդ չկրցաւ արդարանալ, թէեւ բացարձակապէս վստահ եմ որ անմեղ է ան: «Գնդապետ»ին նման մէկու մը կազմակերպած գործին դէմ յաջողելու ի՞նչ հաւանականութիւն կրնամ ունենալ ես:

Մեքենաբար պատի ժամացոյցին նայեցայ ու անմիջապէս անդրադարձայ որ խնդիրը տարբեր հանգամանք մը կը ստանար: Գուշակեցի թէ ինչու համար Փեկէթ ժամացոյցին նայեցաւ:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. Հ.

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՈՆՏՈՆԻ ճափոնեւխորհրդային բանակցութիւնները, առաջին դժուարութիւններէն ետք, կը թուին առաւելաբար առեւտրական համաձայնութեանց ուղղութեամբ ընթանալ :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ արտաքին նախարարը Մոլոթով, մէկդի ձգելով «խորհրդային պատասխանութիւնները» սիրով ընդունեց քառ. պոյի դլխարկ մը, որ նուիրուեցաւ իրեն դէպի Ֆրանչիսկօ ճամբուն ընթացքին : Խօսացած է նաեւ խօսիլ 26 Յունիսին ամերիկեան հեռապատկերէն :

ՓԱՐԻԶԻ մէջ, շաբաթ եւ կիրակի, տեղի ունեցաւ արդիական օդանաւերու միջազգային թռիչք - ցուցահանդէս մը : Հորիզոնական թռիչքի մէջ աշխարհի անդրձայնային օդանաւերու տեսակներէն տասնի վրայ հինգը Ֆրանսական ճարտարարուեստին յաջողութիւններն են :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ծերակոյտը վաւերացուց Ատլանտեան հաշտութեան դաշնագիրը : Երեք ծերակուտականներ, որոնց կարգին Մըք Քարթի, դէմ քուէարկեցին :

ԲԱՑԱՌԻԿ ՕՓԵՐԵԹԱՅԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

«Շանթ» գեղարուեստական ընկերակցութեան նախաձեռնութեամբ :

Մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի

ԱՐՇԻՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ

Այս շաբաթ ժամը 21ին, Ս. Սահակ - Մեսրոպ սրահին մէջ :

Ղեկավարութեամբ դերասան Կիկոյի :

Կը մասնակցին՝ Տիկիններ՝ Սիւզան, Վ. Ունանեան, Ռոզա, Օր. Էմմա Կիրօեան, Պ. Պ. Գ. Թիւթէլեան, Ժան Մակարեան, եւ Գր. Կէրկէրեան :

Արեւելեան նուագախումբ :

Գիները ժողովրդական :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Իսի լէ Մուլինոյի եկեղեցիի շինութեան յանձնախումբին կողմէ :

Հովանաւորութեամբ Փարիզի Հայոց եկեղեցիի վարչութեան :

Կիրակի, 26 Յունիս, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին, Իսիի քաղաքապետարանը, Սալ տէ Ֆէթին մէջ, 25 Ավընիւ Վիքթոր Քրէսոն :

Կը ներկայացուի Փարիզեան շրջանի Ֆրանսահայ Երիտասարդաց Թատերախումբին կողմէ :

ՄՈԼՈՐԵԱԼ ՃԱՄԲՈՐԴԸ

Եւ խօրանաւուննոց փեսացուն (կատ. մէկ արար) :

Կը մասնակցին Յ. Մկրտիչեան, Օր. Մ. Ժամկոչեան, Օ. Ֆրնտքեան, Ժ. Մելքոնեան, Պ. Պէրպէրեան :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Բ. Ֆրնտքեան, Գ. Եանըքէկեան, Ժ. Ունենեան, երգ, կովկասեան պար, Պ. Պ. Օ. Ֆրնտըքեանէ և Պերճ Պէրպէրեանէ :

Պիտի կատարուի եկեղեցիի շինութեան յանձնախումբի կողմէ նիւթական, բարոյական հաշուետուութիւն :

Կը հրաւիրուի Իսի լէ Մուլինոյի եւ շրջանի հասարակութիւնը անխտիր ներկայ ըլլալու :

Մուտքի տոմսերու գիները՝ 200 եւ 100 ֆրանք : Ստանալու համար դիմել յանձնախումբի անդամներուն՝ Զատիկեանի սրճարանը, Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութեան անդամուհիներուն, նաեւ ներկայացման օրը կիչէն :

Ծոխ պիւֆէ, ժողովրդական գիներով :

Հաղորդ. միջոց.— Մէթրօ Մէրի տ'Իսի, օթօպիւս 123, 190 :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Շնորհակալութեամբ ստացանք հազար ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի, Պ. Մելքոն Աւետիսէ, Վահրամ Երամեանի (Արաբկիրցի) մահուան առթիւ :

Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի
Կեդր. վարչութիւն

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կարեւոր կեդրոնի մը համար եկեղեցական եւ աշխարհիկ երաժշտութեան ծանօթ դպրապետ մը կ'ուզուի : Պայմաններու համար դիմել «Յառաջ»ի միջոցաւ Ա.Բ.ին :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ :

Դասախօս՝ Ամերիկայէն նոր ժամանած Օր. ՍԻՐԱՆՈՅՇ ՏԷՐ ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ :

Նիւթը՝ « Նորագոյն շարժումները հայկական երաժշտութեան մէջ» :

Դասախօսութիւնը պիտի կատարուի երաժշտական ժապաւէններով :

Մուտքը ազատ է : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԿԻՐԱԿԻ 26 ՅՈՒՆԻՍ ԿԷՍՕՐՈՒԱՆԷ ՍԿՍԵԱԼ

Սկաուտական դաշտահանդէս, կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի Առնուվիլի մասնաճիւղին կողմէ : Մասնակցութեամբ Փարիզի եւ Շաւիլի խումբերուն :

Էքուանի անտառին մէջ :

Սկաուտական խաղեր եւ զանազան դաշտային ներկայացումներ :

Ուտելիք եւ խմելիք ամբողջ օրը, շատ դիւրամատչելի գիներով :

Հաղորդակց. միջոցներ.— Փորթ տը լա Շափէլէն առնել 268 թիւ օթօպիւսը, իջնել Էսփէրանս կայարանը (Էքուան), դաշտահանդէսին վայրն է :

«Ժէօ տը Փոմ» (Ֆոռէ տ'Էքուան, Փրէ տիւ Շաթօ) :

Կէս օրէն սկսեալ առաջնորդող սկաուտներ պիտի սպասեն :

ԽՆՋՈՅՔ ԱՆԻԷՌԻ ՄԷՋ

149bis, Ave. d'Argenteuil, Asnières

Ֆ. Կ. Խաչի Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ խնջոյք մը, կիրակի, Յունիս 26ին, ժամը 16ին, ի նպաստ իր ձեռնարկին՝ Հալէպի Քառէն Եփրէ ճեմարանին մէջ սանի մը տարեթոշակին : Գեղարուեստական բաժին :

Ծոխ պիւֆէ եւ զուարճացուցիչներ մատչելի գիներով : Մուտքը ազատ է :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի երեկոյ լսարանի հաւաքոյթը կը կատարուի Քառէ սրճարանի վերնայարկը : Դասախօսն է Պ. ՎԱՀԱՆ ՋԷՅԹՈՒՆՑԵԱՆ : Նիւթն է «Հայ ազատագրական շարժումը եւ ցարիզմի քաղաքականութիւնը » : Մուտքը ազատ է :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հայ Ազգ. Միութեան կողմէ, կիրակի 26 Յունիս, ժամը 15ին, 7 Ռիւ Պընուա Մալօնի սրահին մէջ :

Դպրոցի աշակերտներուն կողմէ արտասանութիւն, երգ, հայկ. պար եւ պիտի ներկայացուի Հայ դպրոցը, առաջնորդութեամբ ուսուցիչ՝ Պ. Կ. Տէրմոյեանի :

Մրցանակաբաշխութիւն եւ Ազգ. Միութեան վկայականութիւնը :

Մուտքը ազատ է :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Անիէռէն Պ. Մեսրոպ Տէր Գրիգորեան հազար ֆրանք կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչի Օդափոխութեան կայանին : Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՔԱՌԱՍՈՒՆՔ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովը պատիւ ունի ծանուցանելու թէ այս կիրակի, ժամը 10էն սկսեալ քառաձայն Ս. պատարագ եւ հանդիսաւոր Հոգեհանգիստ պիտի կատարուին Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ի յարգանս յիշատակին՝ ազգային մեծ բարերար եւ Բարեգործականի հիմնադիր

ՊՕՂՈՍ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱՐԻ

իր մահուան 25րդ տարելիցին առթիւ :

Այս առթիւ սրբազան արարողութեանց պիտի նախագահէ եւ քարոզէ Կաթողիկոսական պատուիրակ եւ Եւրոպայի Առաջնորդ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :

Ազգային եւ յարանուանական բոլոր մարմիններէ, կազմակերպութիւններէ, հաստատութիւններէ, Մարի Նուպար Համալսարանական Տան ուսանողներէ եւ փարիզահայ յարգոյ հասարակութենէն կը խնդրուի իրենց ներկայութեամբ մասնակցիլ մեծ Հայուն յիշատակին ընծայուելիք այս համազգային յարգանքին :

26 ՅՈՒՆԻՍ

ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 16ԻՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

պարգեւաբաշխութեան հանդէսին կը հրաւիրուին ծնողները եւ վարժարանին համակիրները :

Կը նախագահէ եւ կը խօսի՝

M. VIGNAUD

(Ուսմանց պետական ընդհ. վերատեսուչ)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Փոն տը Շէրիւի Ազգ. Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ Վալանսի եւ Ռոմանի Ս. Քէփէնէկեան Թատերախումբին, ի նպաստ Փոն տը Շէրիւի եկեղեցւոյ շինութեան :

26 Յունիս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Յունական Թատերասրահը (Շարվիյէօ) : Առաջին անգամ ըլլալով խնամեալ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի Ա. Յ. Երէցեանի «ԽՂՃԻ ՁՕՀԵՐ» :

Յոյն դիցաբանութենէ առնուած ողբերգութիւն, հինգ արար եւ մէկ պատկեր : Ինչպէս նաեւ պոլսական կեանքէ առնուած խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտներ «Հնարամիտ վարձակալը», «Իգնատ աղայի ամուսնութիւնը» :

Մուտքը 100 ֆրանք : Տոմսերը կը ծախուին վարչութեան անդամներու մօտ եւ նոյն օրը կիչէն :

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուսանողական «Սեւակ» խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԱՆԻԷՌԻ ՄԷՋ

Դասախօսութիւն Նոր Սերունդի համար : Նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդի Անիէռի վարչութեան : Այս չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, 149պիս, Ավընիւ տ'Արժանթէօյ, Անիէռ :

Դասախօս՝ ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Նիւթ՝ «Մայիս 28» :

Փափաքողները սիրով կը հրաւիրուին :

ԻՍԻԻ ԽՐԻՄԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Այս կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 3ին, վարժարանին սրահին մէջ, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս, Իսի :

Հանդէսին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն դպրոցին աշակերտները եւ նախկին սաներէն Օր. Շաքէ Պէնկեան, Պ. Մարտիրոս Գարակէօզեան եւ ուրիշներ :

Երգ, արտասանութիւն, ներկայացում, պար (ղեկավարութեամբ Տիկին Շաքէ Քալայճեանի) :

Միջնարարին հոգաբարձութեան կողմէ կը բաժնուին պաղըներ եւ նախընթրիք :

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողները եւ Իսիի ու շրջաններու հայրենակիցները :

Հոգաբարձութիւն

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ (ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ)

Այս տարի Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի Ֆէսանվիլիէի օդափոխութեան կայանի բացումը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս ութին :

Արձանագրութիւնները պէտք է կատարուին Յունիս ամսուան ընթացքին :

Արձանագրութեան եւ լրացուցիչ տեղեկութիւններու համար դիմել կազմակերպութեան կեդրոնը, 15 ռիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8), երկուշաբթի եւ ուրբաթ օրերը, առաւօտեան ժամը 10–12, ինչպէս նաեւ մեր մասնաճիւղերուն :

Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի
Կեդր. վարչութիւն

ԼԻՈՆԻ Կապ. Խաչի դաշտահանդէսը՝ յետաձգուած է, 3 Յուլիսին, կիրակի օրուան, եւ տեղի պիտի ունենայ Տէսինի զովասուն անտառը :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — հատը 12 ֆր

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 22 ՅՈՒՆԻՍ • MERCREDI 22 JUIN 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7705 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3116

ԵՐԿՈՒ ԴՐՕՇԱԿՆԵՐ

Հայաստանի Անկախութեան տարեդարձի տօնախմբութիւնները վերջացան գրեթէ կամ վերջանալու վրայ են :

Անոնք սովորական տարեդարձի մը հանդէսները չեն :

Հազարաւոր Հայերէ բաղկացած գաղութներ, հոս թէ արտասահմանի մէջ, սրահները կը լեցուին հաւատքով ու խանդավառութեամբ, Ազգային Անկախութեան Օրը տօնելու համար : Անոնք կը տօնեն պատմական մեծ իրադարձութիւն մը, ոգեկոչելով հայ ժողովուրդի պայքարի ու դիմադրութեան ահաւոր թուականները · անոր քաջարի զաւակներուն հերոսական կեցուածքը, ազգային Առաջնորդներուն նուիրումն ու գերմարդկային ջանքերը՝ ազգ ու պետութիւն ստեղծելու, հայրենիք ու ազատութիւն լուսակերտելու, համատարած աւերածութեան ու դժբախտութեան մէջ :

Զգացական զեղումներէ զատ, անոնց հետ զուգընթաց, ազատատենչ մեր ժողովուրդը կը տօնէ պատմական բացառիկ շրջան մը, հարուստ՝ հերոսական պայքարներով, վերածնութեան մեծ յոյսերով, հայրենիք մը կազմակերպելու եւ ժողովուրդ մը պետական ազգի վերածելու անհուն ջանքերով : Եւ կը տօնէ ու պիտի տօնէ կարճ ատենի մը մէջ իրագործուած մեծագործութիւնները, այն խոր համոզումով թէ հայկական ազատագրական պայքարը զուր չէ անցած, եւ անցնող սերունդներուն թափած արիւնն ու քրտինքը շօշափելի արդիւնքի հասած են :

Հայրենիք մը շահուած է, պետութիւն մը կառուցուած, հայ ժողովուրդը դնելով անկախութեան ճամբուն վրայ, անդառնալիօրէն եւ հայկական դատը դարձնելով մէկը միջազգային քաղաքական կարեւոր դատերէն :

Այս բոլոր իրողութիւնները, այս բոլոր պայքարները՝ որոնք կը շարունակուին դեռ, այս բոլոր հանդէսներն ու պանծացումները դրուած են խորհրդանշանի մը տակ, դրօշակի մը՝ Եռագոյնի հովանիին տակ, որ հայրենիք մը, պետութիւն մը եւ ազատատենչ ժողովուրդի մը դէմքը կը խորհրդանշէ · հայութեան նկարագիր կու տայ եւ պատիւ՝ բոլոր միւս ժողովուրդներուն կարգին :

Ան, Եռագոյնը՝ կը խորհրդանշէ ազատութիւն մը, որ փշրուած է, հայրենիք մը՝ որ բռնագրաւուած է, եւ դեռ, նոր պայքարներու կամքն ու վճռականութիւնը ժողովուրդի մը, որ ազատութեան երազը հետապնդած է դարերով եւ իր արիւնով նուաճած զայն շուրջ քառասնամեակ մը առաջ :

Մեր դրօշը, Եռագոյնը, հայ ժողովուրդի գաղափարապաշտ ճակատը, հայրենաշունչ ու պայքարի պատրաստ հաւատքը կը ներկայացնէ : Ազատութեան ձգտող հայութեան յոյսն ու հաւատքը՝ վաղուան հանդէպ :

Կայ սակայն ուրիշ ճակատ մը · կան ուրիշ տարրեր, խայտաբղէտ ու այլազան, որոնք չեն տօներ Անկախութեան մեր Օրը : Կ'ուրանան նոյնիսկ : Տարրեր, որոնք լուռ կը մնան, շփոթահար, ուրիշներ՝ որոնք կը պայքարին Մայիս 28ի դէմ, անոր տեղ տօնելով ուրիշ թուական մը, Նոյեմբեր 29ը (Դեկտ. 2), մեր հայրենիքին բռնագրաւման օրը :

Չեն անդրադառնար նոյնիսկ, թէ գոյութիւն պիտի ունենա՞ր Նոյեմբեր 29ը, եթէ Մայիս 28ը չըլլար · եթէ Հայաստան մը կազմակերպուած չըլլար, եթէ օտարացած հայ հողը հայացած չըլլար ու հայրենիքի վերածուած :

Կան նաեւ ուրիշ տարրեր ալ, մտայնութեամբ տխուր եւ տեսլութեամբ կոյր, որոնք չեն կրնար ուրանալ պատմութիւնը, եւ, հարկադրուած, կը յիշատակեն զայն, սակայն « դիպուած »ի մը վերագրելով, ու դատապարտելով Դաշնակցութիւնը :

Ամերիկացի մեծանուն բարեկամ մը, Ծերակուտական Հըրպըրթ Լիմըն, պանծացնելով հայ ժողովուրդն ու իր հերոսական մարտնչումները ազատութեան ու անկախութեան համար, կը յայտարարէ ի լուր աշխարհի թէ՝

« Հայաստանի Հանրապետութիւնը օտար ազգերու հրամանով չէր որ ստեղծուեցաւ : Արդիւնքն էր ան, հայ ժողովուրդին հերոսական, գրեթէ անհաւատալի, մարտնչումներուն » :

Շարունակելով իր պատմական յայտարարութիւնը, Նիւ Եորքի մեծանուն ու իրատես Ծերակուտականը կը վկայէ դեռ :

«Հայաստանի վերածնունդն ալ, 1918ին, իսկական հրաշք մըն էր : Քաոսին կը յաջորդէր կարգ կանոնը : Անօրութեան ու սովին կը յաջորդէր կազմակերպեալ տնտեսութիւն մը : Բռնութեան եւ համատիրութեան կը յաջորդէր ժողովրդավարութիւնը, որ արմատներ կ'արձակէր ու կ'աճէր » :

Հայը, բուն ժողովուրդը, հողով հարազատ ու նկարագրով առողջ ու ազնիւ, պիտի տօնէ սակայն իր Անկախութեան Օրը : Պիտի տօնէ այն հաւատքով որ, Եռագոյնի հովանիին տակ, պիտի հասնի իր ազգային գերագոյն նպատակին, որ ազատ ու ամբողջական հայրենիքն է :

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ՝ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ՏԵՍՆՈՒԵՑԱՒ ՄՈԼՈԹՈՎԻ ՀԵՏ

Մ. Նահանգներու նախագահ Այզընհաուըր, կարեւոր ճառով մը բացաւ Միացեալ Ազգերու Ուխտին ստորագրման տասներորդ տարեդարձին առթիւ գումարուած նիստը : Ինչպէս կը սպասուէր, նախագահը իր ճառին հիմնական նիւթ ըրած էր զինաթափութիւնը եւ խաղաղութիւնը : Լաւատեղեակ շրջանակներու համաձայն, Այզընհաուըր այս «շունչով» բնաւ չէր խօսած, բնաւ այսքան լաւատեսութիւն չէր դրած իր խօսքերուն մէջ : Այս պատճառով իր ճառը կը նկատուի աննախընթաց : Եւ կը յայտնեն թէ ՄԱԿի այս նիստը կը բացուի նոր մթնոլորտի մը մէջ, երբ նախապէս «ոչ»եր եւ քարոզչական նպատակներ կը նուաղեցնէին այս միջազգային կազմակերպութեան հեղինակութիւնը :

Այզընհաուըր խօսելով Մ. Նահանգներու անունով յայտարարեց թէ ինչպէս միւս ազգերը իրենք ալ գիտեն որ խաղաղութիւնը կարելի չէ պահպանել սպառազինման արշաւի մը մէջ .— «Թնդանօթներու լռութիւնը խաղաղութեան գոյութիւնը չի կրնար ապացուցանել» որովհետեւ այս վերջնոյն իսկական զէնքերը, արդարութիւն, պարկեշտութիւն, փոխադարձ յարգանքն ու հասկացողութիւնն են : Անդրադառնալով Ժընեւի ժողովին նախագահը յայտնեց թէ տակաւին չէր գիտեր թէ առաջին քայլը պիտի ըլլա՞յ ան դէպի վախի, անվստահութեան անհետացումը աշխարհէն, որուն վրայ այնքան ծանր կշռեցին պատերազմէն ետք :

Սակայն միւս պետութիւններուն հետ միասնաբար, եւ ՄԱԿի շուքին տակ «պիտի աշխատինք որ բանակցութիւնները վերջնապէս փոխարինեն զէնքերու շաչիւնը : Այսպէս, աւելորդ պիտի դառնան աշխարհի ամէն կողմ ամբարուած հսկայական քանակութեամբ զինամթերքները, որոնք նոյնիսկ եթէ ապահովութեան համար ամբարուած ըլլան ահ ու սարսափ կը մատնեն մարդկութիւնը իրենց քանդիչ կարելիութիւններով, եւ կը նուազեցնեն մարդուն ստեղծագործ առաքինութիւնները » :

Այզընհաուըր յոյս յայտնեց նաեւ թէ երբ հետզհետէ զինաթափութիւնը իրականանայ, պետութիւնները իրենց ռազմական պիւտճէներուն վրայ ըրած խնայողութեան մէկ մասը պիտի դնեն ՄԱԿի տրամադրութեան տակ, որպէսզի յետամնաց շրջաններու զարգացման յատկացուի : Եւ աւելցուց՝ «Ամերիկացիները ինչպէս նաեւ բազմաթիւ ժողովուրդներ, համաձայն են որ իւրաքանչիւր կառավարութիւն գաղափարական, նիւթական կամ քաղաքական պատճառներէ մղուած, միջամուխ չըլլայ միւս պետութեանց գործերուն, շարժման մէջ դնելով իր գործակալները » : Ճառին վերջին մասը դրոշմուած է լաւատես համոզումներով : Յայտնելէ ետք թէ խաղաղութեան համար որեւէ մէկ նոր ձեւ ընդունելութիւն պիտի գտնէ Մ. Նահանգներու կողմէ, Այզընհաուըր ընդունելով հանդերձ գոյութիւն ունեցող դժուարութիւնները ըսաւ՝ «պէտք է ուրեմն մենք մեզ բարձրացնենք մինչեւ այդ դժուարութիւնները, եւ երբ նոր պայմաններ ստեղծուած են պէտք է մտածենք եւ գործենք համապատասխան նոր ըմբռնումներով եւ ուրեմն նախ ազատինք մեր հին նախապաշարումներէն». ՄԱԿի երկրորդ տասը տարիները պիտի հետապնդեն նորէն խաղաղութեան հաստատումը, բայց այնպիսի նոր խաղաղութիւն մը որ մարդիկ վստահութիւն եւ նոր համոզումներ ունենան, ապրին «հոյակապ կեանք մը» ուր հիւլէն, նախապէս քանդելու սահմանուած, մարդկութեան տայ աննախընթաց բարօրութիւն մը :

× ՄԱԿի առաջին նիստէն ետք, ընդունելութեան մը ընթացքին արտաքին նախարար Փինէ կէս ժամուան տեսակցութիւն մը ունեցաւ Խ. Միութեան արտաքին նախարար Մոլոթովի հետ, որ փափաք յայտնած էր հանդիպում մը ունենալու : Երկու արտաքին նախարարները նպատակայարմար գտան յաճախ հանդիպումներ ունենալ Սան Ֆրանսիսկոյի մէջ, քննելու համար կացութեան հոլովոյթը : Գլուխ – գլխի տեսակցութենէն ետք, կը յայտնեն թէ Փինէ խօսած է Ֆրանսայի մէջ Մոսկուայի հովանաւորած շարժումին մասին, մեղադրանքի շեշտ մը դնելով իր խօսքերուն վրայ : Մոլոթով ժպտալով պատասխանած է «Ձեզ լաւ կը հասկնամ » :

× ԱՐՏԱՔԻՆ ՉՈՐՍ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐՈՒ առաջին հանդիպումէն ետք թէեւ ղեկոյց մը չհրատարակուեցաւ, սակայն լաւատեղեակ աղբիւրներու համաձայն Արեւմուտքի արտաքին երեք նախարարները — որոնք երկուշաբթի առաւօտ նախապատրաստական ժողով մը գումարած էին — նոյն իրիկունը Մոլոթովի պարզեցին երկու անջատ խնդիրներ :

— Մոլոթով մտադրութիւն ունի իր այսօրուան ճառին ընթացքին «խաղաղութեան բանաձեւ » մը ներկայացնել Խ. Միութեան կողմէ : Արեւմուտքի արտաքին նախարարները պիտի ջանան որ Մոլոթով հրաժարի այդ ծրագրէն, եւ պիտի առաջարկեն որ նման բանաձեւ մը ՄԱԿի ներկայացուի կամ Չորս Մեծերուն, եւ կամ բացառիկ նիստին նախագահ Վան Քլէֆէնսի կողմէ :

— Երկրորդ խնդիրը՝ անշուշտ Ժընեւի ժողովը : Կազմակերպման հարցը, եւ օրակարգը : Կը կարծուի որ Արեւմուտքը առաջարկած է Այզընհաուըրի նախագահութիւնը չորս վարչապետներու ժողովին համար, եւ իբրեւ տեւողութիւն՝ չորս կամ վեց օր : Ամէն պարագայի այս կէտը պէտք է ճշդուի առաջուընէ : Գալով օրակարգին, ինչպէս գիտէք կ'ընդգրկէ չորս հիմնական կէտեր :

Զինաթափութիւն, եւրոպական ապահովութեան դրութիւն (որուն առթիւ հաւանական կը նկատուի որ Տըլըս խօսած է միջազգային համայնավարութեան եւ արբանեակ պետութեանց մասին), վերջապէս Գերմանիոյ միացման խնդիրը : Այս կէտին մասին, յատկանշական կը նկատուի «Փրաւտա»յի մէկ յօդուածը որ կը յայտնէ թէ անկարելի է Գերմանիոյ միացումը եթէ չէզոքութեան յայտարարութիւն մը չըլլայ : Կարգ մը շրջանակներու կարծիքով, Մոսկուայի համար Գերմանիոյ միացումը երկրորդական խնդիր մը դարձած է այժմ, եւ Մոլոթով պիտի ծանրանայ առաւելաբար Ծայր. Արեւելքի խնդիրներուն վրայ :

ՆՈՐ ՄԱՐԶՊԱՆ ՄԸ ՄԱՐՈՔԻ ՀԱՄԱՐ

Նախարարաց խորհուրդը իր երեքշաբթի օրուան նիստին մէջ քննեց Երկրի Ապահովութեան Տեսուչ Վիլոյի պատրաստած զեկուցումը, Մարոքի կացութեան մասին : Մարոքեւթունուզական խնդիրներու նախարար Ժիւլի ներկայացուց Պ. Վիլոյի կատարած քննութեան արդիւնքները եւ վերլուծեց զանոնք : Նախարարաց խորհուրդը, հիմնուելով Ապահովութեան Տեսուչին եզրակացութիւններուն վրայ, կարեւոր որոշումներ տուաւ Մարոքի մէջ գործադրուելիք նոր միջոցներուն մասին : Նոր քաղաքականութեան մը ընդհանուր գծերը ժողովին հաւանութիւնը ստացան, ըստ որոնց՝ վարչական, ոստիկանական, ապահովութեան ուժերու, տնտեսական, ընկերային եւ սուլթանական խնդրին վերաբերեալ հիմնական փոփոխութիւններ տեղի պիտի ունենան Մարոքի մէջ : Ներշնչուելով «Նոր քաղաքականութիւն, նոր մարդիկ» սկզբունքէն նախարարաց խորհուրդը նշանակեց նաեւ նոր մարզպան մը, Պ. Կրանտվալ, որ նախապէս Սարի մարզպանն էր, եւ իր կարողութիւններով բոլորին գնահատանքին արժանացած : Տեղական թերթերը մեծ գոհունակութիւն կը յայտնեն այս ընտրութեան առթիւ :

Նոր մարզպանը շուտով պիտի մեկնի Մարոք, երբ իրեն հաղորդուին կառավարութեան որոշած քաղաքականութեան ընդհանուր գիծերը : Իսկ նախկին մարզպանը Լաքոսթ, որուն կարողութիւնները խնդրոյ առարկայ չեն, պիտի կոչուի դիւանագիտական կարեւոր պաշտօնի մը :

Ընդհանուր կարծիքը այն է թէ կառավարութեան այս որոշումները պիտի փարատեն շարք մը թիւրիմացութիւններ, եւ լուծում մը պիտի բերեն մարոքեան մտահոգութեանց :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ՄԷՋ ԿԱՐԳԸ ՀԱՍՏԱՏՈՒԵՑԱՒ

Պուէնոս Այրէսէն հասած տեղեկութեանց համաձայն ըմբոստ ամէն շարժում ճզմուած է Արժանթինի մէջ : Ըմբոստ անթէն ալ լռեց : Պատերազմական նախարար Լուչերօ, որուն յանձնուած էր կարգը պահպանելու պատասխանատուութիւնը նախագահ Փերոնի կողմէ, յայտարարութիւն մը ըրաւ, որուն համաձայն բանակը խիստ հսկողութեան տակ առած է Պուէնոս Այրէսէն մինչեւ հեռաւոր գաւառները : Օտար գործակալութիւններն ալ կը ճշդեն այս լուրերը, յայտնելով թէ օդային սպասարկութիւնները արդէն վերահաստատուած են : Իսկ Արժանթինէն Ուրուկուա փախած սպաները կ'ընդունին իրենց ձախողութիւնը, եւ յայտարարութեան մը մէջ կը յայտնեն թէ իրենց շարժումը քաղաքական ոչ մէկ կուսակցութենէ դրդուած էր : Իրենց գործածած օդանաւերէն մաս մը արդէն Ուրուկուայի կառավարութեան կողմէ վերադարձուեցաւ Արժանթինի :

Իրազեկներու կարծիքով նախագահ Փերոն եւ Զօր. Լուչերօ, Ծովակալ Թէսէրի հետ այժմ կը բաժնեն իշխանութիւնը : Թէեւ ուրիշներ կը յայտնեն թէ ամէնէն տիրական դէմքը Զօր. Լուչերոն է, եւ թէ Փերոնը պաշտօնանկ պիտի ըլլէր, եթէ չվախնար քաղաքացիական պատերազմէ : Կը կարծուի նաեւ թէ նախագահը կրնայ շուտով հրաժարիլ :

(Շար.ը կարդալ Դ. Էջ)

ԱՆՄՈՌԱՆԱԼԻ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐ ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

*

(Հաստատութեան հիմնարկութեան 75ամեակին առթիւ, 1880 — 1955)

(Գ. եւ վերջին մաս)

ԺԱՄԱՆԱԿԸ Ի՞ՆՉՊԷՍ Կ՚ԱՆՑՆԷՐ

Արձակուրդի օրերը հաճելի եւ օգտակար անցընելու կերպն ալ գիտէին Սանասարեանի աշակերտները:

Անշուշտ ընթերցողները պիտի փափաքէին գիտնալ թէ աշակերտները ի՞նչպէս կ՚անցընէին իրենց օրերը Սրտածոցի մէջ, վրաններուն տակ:

Առանոտ է: Վրաններուն գագաթները դեղնորակ գոյնով մը կը փայլին: Արեւը հետզհետէ կը բարձրանայ, սակայն վրաններուն տակ հազիւ թէ չարժում մը կը նշմարուի: Երկու հոգի, վերի կարգէն սովորաբար, երկու լաւ ջութակահարներ, վրաններուն շրջանը կ՚ընեն: Կը նուագեն Առաւօտ Լուսոյ եւ Աղօթարանը բացուեցաւ մեղեդիները: Ջութակներուն մեղմահունչ ձայները կը տարածուին չորս կողմը, ու քանի մը վայրկեանէն բոլորը ոտքի վրայ են արդէն:

Կը սկսի առաջին լոգանքը, վտակին մէջ, խումբերով: Պաղորակ ջուրին մէջ հազիւ քանի մը վայրկեան կը մնան աշակերտները: Մէկ երկու անգամ կը ցնցըւին, ալիքներ կը բարձրացնեն եւ ծածկոցով մը փաթթուելով կը փութան դէպի վրան:

Շուտով կը հնչէ նախաճաշի զանգակը: Աշակերտները խումբ խումբ կը շարուին ճաշարան–վրանի սեղաններուն առջեւ ու կը սկսի նախաճաշը, որ կը բաղկանայ միշտ թարմ կաթէ, երբեմն նաեւ մեղրէ, հաւկիթէ ու պանիրէ: Տղաք կ՚ուտեն մեծ ախորժակով: Կ՚ուտեն ու կը խօսակցին: Խօսակցութեան նիւթը սովորաբար այդ օրուան պտոյտներն ու արշաւներն են, դէպի ձորին խորերը, լեռներուն կատարը, Խաչատրեան լիճը, Կարմիր Վանքը կամ Եփրատի ակունքը՝ Խաչափայտի լեռներուն մէջ:

Նախաճաշէն մէկ ժամ վերջ կը հնչէր աշխատութեան ժամը: Գրեթէ կամաւոր, սակայն բոլոր աշակերտներն ալ վարժուած էին այդ կարգապահութեան: Ոմանք ճաշարանի սեղաններուն, ոմանք իրենց անկողիններուն վրայ ընթերցանութեան գիրքերուն ընթերցումէն զատ, աշակերտներէն ոմանք կը պատրաստուէին վերաքննութեան: Ուրիշներ կ՚ընդօրինակէին զանազան դասեր, վերամուտին պատրաստ ունենալու համար:

Մեր ընթերցանութեան գիրքերը չա՛տ այլազան բովանդակութիւն մը կ՚ունենային սովորաբար: Հայերէն գիրքերը մասնաւորաբար մեծ տեղ մը կը բռնէին: Կը կարդայինք Թիֆլիս հրատարակուող «Մուրճ ամսագիրը, եւ առհասարակ այն գիրքերը, որոնք արգիլուած էին: Մեր նախասիրած հեղինակներն էին Ա. Ահարոնեան, Ա. Իսահակեան, Լէօ, Վ. Փափազեան, Յ. Թումանեան, Շիրվանզադէ, Ծերենց, Րաֆֆի եւ Պերճ Պռոշեանց: Արեւմտահայ գրականութենէն կը կարդայինք Արեւելեան Մամուլ եւ Մասիս շաբաթաթերթերը: Այդ թուականներուն արեւմտահայ գրականութեան անունով աշակերտական գիրքեր գոյութիւն չունէին գրեթէ, տրուած ըլլալով, որ գրականութիւնը կը սահմանափակուէր լրագրութեան մէջ: Կը կարդայինք ընդհանրապէս Գ. Զօհրապի նորավէպերը, Ռ. Զարդարեանի հէքեաթները, Թլկատինցիի գաւառական էջերը, Ա. Յարութիւնեանի քերթուածներն ու արձակները: Այդ թուականներուն անծանօթ էին մեզի Դ. Վարուժանի, Վ. Թէքէեանի եւ Սիամանթոյի քերթուածները: Անոնք իրենց երկիրը կը ստորագրէին արտասահմանեան պարբերականներուն մէջ, որոնք արգիլուած էին: Երբեմն վիճաբանութիւններ ալ տեղի կ՚ունենային այս կամ այն հեղինակին շուրջ:

Եւրոպական գրականութենէն մեր սիրած հեղինակներն էին Կէօթէ, Շիլլէր, Լէսինկ, Կորքի, Անտրէեվ, Թոլսթոյ, Իպսէն եւայլն: Շիլլէրի Վիլհէլմ Թէլը մեր ամենօրեայ ընթերցանութեան գիրքն էր, գերմաներէն կամ ֆրանսերէն: Գրելու փորձեր ալ կ՚ընէինք մեր դպրոցական ձեռագիր թերթերուն համար, որոնց անուններն էին Մանուշակ եւ Դասարան: Քանի մը տարիներ յետոյ էր որ Սանասարեանի ուսանողութիւնը ունեցաւ տպագրուած իր պարբերաթերթը, Սիրտ անունով:

Սովորական պտոյտներէն զատ, ուսուցիչներուն հսկողութեամբ, աշակերտներէն ոմանք կը վարժուէին որսորդութեան եւ ձկնորսութեան: Պտոյտներու պահուն միջատներ ու վայրի ծաղիկներ կը հաւաքէինք մեր հաւաքածոններուն համար:

Կէսօրուան ճաշէն եւ իրիկուան ընթրիքէն առաջ, դասարանական կարգով, վտակին մէջ լոգանքի փորձերը կը կրկնուէին: Լողանքի մասնաւոր փորձեր տեղի կ՚ունենային ձորին ջրվէժին մէջ, որ հինգ վեց մեթր բարձրութենէ վար կը գահավիժէր: Վարպետ լուղորդներ հսկողութիւն կը կատարէին սկսնակ անփորձներուն վրայ, պատրաստ նետուելու ջուրին մէջ վտանգուած ընկեր մը ազատելու համար:

Վերջալոյսի պահերուն, նուագախումբի առաջնորդութեամբ, մարգագետնին վրայ մարզանքներ ու խաղեր կը կատարէինք, հայրենասիրական երգեր կ՚երգէինք: Աննկարագրելի ոգեւորութիւն կը տիրէր ամէն կողմ, մենք զմեզ մեր սեփական տան ու հայրենիքին մէջ կը զգայինք, հեռո՛ւ քաղաքներու վատառողջ ու ապականուած մթնոլորտէն:

Օգափոխութեան ամիսներուն մեզ հետ կ՚ըլլային նաեւ մեր ուսուցիչներն իրենց ընտանիքներով: Անոնք ալ կը մասնակցէին մեր պտոյտներուն ու ժամանցներուն: Դժուար թէ հայ իրականութեան մէջ, Սանասարեան Վարժարանի միայն յատուկ, օգափոխութեան եւ գիւղագնացութեան այս առաւելութիւնները որեւէ ուրիշ կրթական հաստատութիւն վայելած ըլլայ:

Անհրապոյր բնութեան մէջ մենք գիտէինք գաղտնիքը տանելի միջավայր մը ստեղծելու, ապրելու ընտանեկան մթնոլորտի մը մէջ, շրջապատուած ընկերներէ, որոնք տարբեր քաղաքներէ եւ գիւղերէ եկած էին: Այս է պատճառը որ տարիներ անցնելէ վերջ ալ, բոլոր Սանասարեանցիներս, կարօտով կը յիշենք մեր վարժարանը, ամարանոց Սրտածոցը, պտոյտի վայրերը, որոնք մէկ մէկ նուիրականութիւն ունին մեզի համար:

Կը թուի թէ Հայրենիքի քարն ու փայտը, հողն ու ջուրը, երկինքն ու աստղը, ծառն ու թուփը խորհրդաւոր լեզու մը ունին, որով կը հաղորդուին անոնք մեզի հետ, կը ներշնչեն մեզ:

Երբ երկու ամսուան արձակուրդը կը վերջանար, աշակերտութիւնը մէկ կողմէն ուրախ կը զգար որ պիտի վերադառնար վարժարան, Սեպտեմբերին վերսկսելու ընդհատուած աշխատանքը: Միւս կողմէն կը տխրէր, որ ակամայ պիտի թողուր իր սիրտին ու հոգիին խօսող միջավայրը, իր սիրելի Սրտածոցը, որուն վերյիշումն իսկ այսօր այնքա՛ն յիշատակներ կ՚արթնցնէ իմ մէջ:

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ԱՆՀԵՏԱՑՈՂ ԴԷՄՔԵՐ

Մ. Գ. ՖԵՐԱՀԵԱՆ

*

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք քանի մը շաբաթ առաջ, Մ. Նահանգներու մէջ մեռած է Մ. Գ. Ֆէրահեան: Ստորեւ քանի մը տեղեկութիւններ իր կեանքին եւ գործին մասին:

Մ. Գ. Ֆէրահեան ծանօթ, մինչեւ իր մահուան օրը աշխատող, մտածող, ազգին, Սփիւռքի հայութեան, ի մասնաւորի հայեցի կրթութեան, հայ դպրոցի եւ մշակոյթի հաւատացող եւ զոհաբերող հայ մը եղած է — լաւագոյն մէկ նմոյշը արագօրէն անհետացող Ամերիկահայ հին սերունդին:

Հանգուցեալ տիպար Հայը ծնած էր Էնկիւրի, 1870ին: Իր նախնական կրթութիւնը ստացած էր՝ Գաղատիոյ Ազգային վարժարանը: Յաճախած էր նաեւ Երուսաղէմի Ժառանգաւորաց դպրոցը: Փաստաբան եղած էր Էնկիւրիի մէջ: 1893ին, իբրեւ յեղափոխական, երեք ամիս բանտարկուած է Թուրք բռնակալ կառավարութեան հրամանով: 1894ին կը թողու իր ծննդավայրը, կ՚երթայ Պրուսա, յետոյ կ՚անցնի Իզմիր, Կ. Պոլիս, ի վերջոյ կուգայ Միացեալ Նահանգներ:

1913ին կ՚աւարտէ Հարաւային Քալիֆորնիոյ համալսարանը եւ կը ստանայ Օրէնսդիտութեան տիտղոսը կամ Փաստաբանական վկայական: Կը հաստատուի Քալիֆորնիոյ մեծագոյն քաղաքը, Լոս Անճէլըս, ուր կը բանայ իր փաստաբանական գրասենեակը, որ շատ մը ծանօթներու վկայութեամբ, փաստաբանական օֆիս ըլլալէ աւելի, կը վերածուի Ազգային Դոնրաց Ակումբի մը, ուր ամէն կարգի Հայեր կը դիմեն, առաւելապէս հասարակական, կուսակցական, կամ անձնական խնդիրներու, եւ նիւթերու շուրջ խօսելու, կարծիք կամ գաղափար առնել–տալու նպատակով: Երիտասարդ, եռանդուն, մինչեւ ուղնուծուծը հայ փաստաբանը, ուրախութեամբ եւ համբերանքով՝ գոհացում, յոյս եւ լաւագոյն օրերու հաւատքը կը ներշնչէ, իր պարզ եւ անկեղծ խօսքերով:

Փաստաբանի իր գործին մէջ, ան միշտ սերտ կապ պահած է ազգային եւ հասարակական հայ կեանքին հետ:

Կը կազմակերպէ երկար բանախօսութիւններու եւ դասախօսութիւններու շարք մը, այժմէական եւ հետաքրքրական նիւթերու շուրջ, որոնց ներկայ կ՚ըլլան մեծ թիւ ունկնդիրներ: Կանոնաւոր կերպով կ՚աշխատակցի «Հայրենիք»ներու, «Ազատամարտ»ի, «Ասպարէզ»ի, «Արեւմուտք»ի եւ ուրիշ հայ թերթերու, պահելով իր գործակցութիւնը եւ շահագրգռութիւնը, ազգային, եկեղեցական եւ կուսակցական հարցերու շուրջ:

Հայ մամուլին բերած է գնահատելի աշխատակցութիւն, հազարէ աւելի գրութիւններով, եւ բազմաթիւ լուրջ, խմբուած յօդուածաշարքերով, ինչպէս, «Պատմութիւն՝ Հայ Կուսակցութիւններու», «Պոլշեւիզմը», «Համայնավար Սահմանադրութեան Քննադատականը», փորձառու փաստաբանի մը նշդրակով: Ունի նաեւ ձեռագիրներ: Իր առանձին հատորներով լոյս ընծայած երկերն են — «Բանականութեան Դարը» (Թարգմ.), «Քրիստոնէական եւ Հին Հեթանոսական Կրօնքներու Բաղդատականը» 500 մեծադիր էջեր, հայ գրականութեան մէջ առաջին փորձը, յետոյ «Զարմանազանք», «Հազար Հարիւր Քառեակներ» եւ «Մասնակի Ժողովածու» իր գործերուն:

Ան եղած է սիսթեմաթիք աշխատանքի մարդ, որ ունէր, ամէն օր, որոշ ժամեր՝ մտածելու, կարդալու, գրելու, խօսելու, աշխատելու եւ հանգիստի:

Գրութիւնները՝ լուրջ, յաճախ զուարթ եւ սրամիտ ակնարկութիւններով լուսաբանուած: Խօսքը՝ իմաստալից, սահուն եւ հաճելի: Բարեկամութիւնը՝ անկեղծ եւ մշտապատրաստ: Իր գաղափարը կը յայտնէր, առանց հակառակորդին հայհոյելու: Դէպքեր կը յիշեցնէր՝ առանց հեղինակները մրոտելու:

Հայ ցեղի Ազատագրութիւնը, հայ մշակոյթի պաշտամունքը, հայ դպրոցի հանդէպ խորունկ սէրը, ի մասնաւորի Ամերիկահայ նոր սերունդին համար գէթ երեք հայ դպրոցներու կառուցումը՝ իր ճիգերուն եւ երազներուն մաս կազմեցին: Մինչեւ իր կեանքին վերջին եւ արագ «Մնաք Բարով»ի պահը, իր սիրելիներուն եւ այս աշխարհին, ան հաւատարմօրէն ծառայեց իր ազգին եւ հայ ժողովուրդին, գործով, խօսքով, գրչով, ծրագիրներով եւ դրամով:

Կ՚իմանանք թէ իր կտակին մէջ կարեւոր բաժին հանած է դպրոցական եւ կրթական նպատակներու:

Նախկին յեղափոխական, նախկին Հնչակեան, եւ յետոյ Դաշնակցական, օրէնսդէտ, հանրային գործիչ, լաւատես եւ յոգնատանջ, գրասէր, կրթասէր եւ բարեգործ Հայ մը հրաժեշտ կուտայ: Մենք վստահ ենք, թէ երկար պիտի մնայ իր յիշատակը, եւ իր գիրքերը փոքրիկ անկիւն մը պիտի գրաւեն հայ գրականութեան գրադարաններուն մէջ:

Ֆրէզնօ — ԱՐԱ ՇԻՐԱԶԵԱՆ

ՌՈՒԲԷՆ ՄԱՄՈՒԼԵԱՆ, ամերիկահայ ծանօթ եւ տաղանդաւոր բեմադիրը, Փարիզ եկած է, եւ երկուշաբթի իրիկուն անձամբ ներկայացուց Օքլահօմա, երաժշտական կատակերգութիւն մը (Միուզիքըլ Քոմըտի): Այս խաղը որուն բեմադրութիւնը մեր հայրենակցին գործն է, մեծ յաջողութիւն ունի տարիներէ ի վեր Նիւ Եորքի մէջ: Կը յուսանք որ Պ. Մամուլեան նոյն գնահատանքին արժանանայ Փարիզի մէջ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Վ Ա Ր Դ

●

(Դ. եւ վերջին մաս)

8.

Բլրի վրայ, իր նախկին հպարտութեամբ շրջակայքին իշխում է «Կնեազի ամարաթը»:

Բայց այնտեղ այժմ ուրիշ մարդիկ են ապրում, — կապոյտ խալաթներով, կոշտացած ձեռներով եւ ուրախ դէմքերով մարդիկ:

Այդ տանը բնակնող հսկայ ընտանիքի բազմաթիւ անդամների աշխատանքը զարմանալի ներդաշնակութեամբ է կատարւում, ոմանք աղնուացեղ ու կաթնատու կովեր են կթում, ոմանք կաթն անց են կացնում սերզատով, թեւերը վեր քշտած բանուորուհիները մեքենաներով իւղ ու պանիր են պատրաստում, մի քանիսը կերակրում են ցեղական խոզերին, իսկ հովիւների մի խումբ Սեմենովսկայի ալպիական արօտներում տնտեսութեան անասուններն է պահում:

Այնտեղ, կանաչի ու ծաղիկների ծովի մէջ կանգնած է նորակառոյց պանրագործարանը՝ կարմիր թիթեղեայ տանիքով:

Գիւղատնտեսի հետ զրուցելով ես շրջում էի սովխոզում եւ ծանօթանում այդտեղ կատարուող նոր գործերին:

— Տնկարանի ու ցանքի համար ամէնից շատ Ռոզային ենք պարտական, — ասում էր իմ ուղեկիցը այն բլխաղիր կնոջ մասին, որը, ըստ նրա, շատ էր սիրուած հովտի նոր բնակիչների շրջանում:

— Քանի՛ անգամ է Մոսկուա ցուցահանդէս գնացել, արծաթէ մեդալներ ստացել: Շքանշան էլ ունի, — թւում էր գիւղատնտեսը առանձին պարծանքով:

Ցանկացանք տեսնել անուանի բրիգադիրին:

— Հրէ՛ն, այդու ծայրին խնձոր է քաղում, — մատով ցոյց տուեց մի կին՝ ձեռքով ճակատին հով անելով:

Մեր ավտոն սլացաւ գետափնեայ ծառուղիով:

Վերջին խնձորենուն մօտենալիս մեքենան ընթացքը դանդաղեցրեց:

Կարմիր գլխաշորով, կապոյտ զգեստով, սեւաչեայ եւ բաւական գեղեցիկ դէմքով մի կին ծառի վրայ վերջին խնձորներն էր քաղում եւ զգուշութեամբ դարսում ճիւղից կախած զամբիւղի մէջ:

— Սպասեցէ՛ք, խնձոր վերցրէք, ընկերնե՛ր, — զուարթ ձայնեց նա վերեւից:

Ավտոն կանգ առաւ ծառի տակ նորոգուած ցանկապատի մօտ:

Նայեցի վերեւ: Մեր հայեացքները հանդիպեցին, եւ նրա աչքերն ինձ ծանօթ թուացին:

Եւ վաղո՛ւց, շատ վաղուց, տարիների մշուշում անհետացած քաղցր մի յուշ, հեռաւոր մի կարօտ համակեց ինձ.

— Վա՛րդ...

Եւ ավտոյի մէջ կանգնելով, ձեռքս մեկնեցի նրան:

Ճանաչեց ինձ եւ արագ շառագունեց: Նորից ծանօթ ժպիտը փայլեց նրա դէմքին, եւ նա ամուր սեղմեց ձեռքս:

Իմ ուղեկիցը հարցական նայում էր մեզ:

— Մանկութեանս ընկերն է... Ճանապարհին կը պատմեմ, — չփոթուած ասացի ես:

— Դէ, գլխարկդ պահիր՝ խնձոր լցնեմ, — ասաց կինը՝ մօտակայ ճիւղերից խնձորներ պոկելով:

— Կարծեմ մէկ էլ եմ գլխարկս պահել, չէ՞, Վարդ: Ինչքա՛ն ժամանակ է անցե՛լ, — ասացի ես:— Ամէն ինչ փոխուել է, նախկին ցանկապատն էլ է փոխուել, խնձորենին էլ է աճել, դու էլ ես փոխուել, Վա՛րդ, հուրի–փերի ես դարձել, աղջի՛, — կատակեցի ես իմ նախկին բարբառով:

— Դէ, դէ, էլի չշութի՞նդ բռնեց, — ասաց նա մեղմ ժպիտով ու խնձորներ թափեց ավտոյի մէջ:

Մենք իրար հրաժեշտ տուինք:

Մեքենան դուրս եկաւ հարթ խճուղին եւ արագացրեց ընթացքը: Դեղնած տերեւների միջից:

Հայեացքով մեզ ճանապարհ էր դնում Վարդ–Ռոզան, իմ մանկութեան ընկերը, «Կնեազի այգու» այսօրուայ տէրը...:

ՎԱԽԴԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ դրամատուն մը բացուած է Լոս Անճէլըսի մէջ, գլխաւորութեամբ Անդրանիկ Աղաջանեանի եւ Յովհ. Գաբրիէլեանի, Կարֆիլտ Բըմըրշըլ Եւ Սէյվինկս Պանք անունով, նորակառոյց շէնք մը, ինքնաշարժի համար ընդարձակ դետինով: Անոնք երեքուկէս տոկոս կուտան խնայողական պահ դրուած գումարներուն: Բազմաթիւ բարեկեցիկ Հայեր կը բնակին այդ կողմը, ունենալով 50 – 100·000 տոլար արժող գեղեցիկ տուներ, ինչպէս եւ մեծահարուստներ: Դրամատան բացումը կատարուած է մեծ խրախճանքով:

Լոս Անճէլըսի եւ շրջ·ի մէջ կան հայանուն վայրեր եւ փողոցներ՝ Աղաջանեան փողոց, Սան Փետրոյի մէջ, Տէվիրեան հրապարակ Փասատինայի մէջ, Գոնտաղեան փողոց՝ Ուոթըրթաունի մէջ են·:

ՀԱՅ ԿՐԹԱԿԱՆ հիմնարկութիւնը (Մ. Նահանգներ) իր տարեկան ձեռնարկը ունեցաւ այս տարի Փասատինայի առաջնակարգ պանդոկին մէջ եւ բացառիկ յաջողութիւն ունեցած է շնորհիւ Կրթ. Հիմնարկութեան քարտուղար Հէրի Բարեանի, Ծօ Փիրումեանի, Արփաքսադ Սեդրակեանի, Արշակ Տիգրանեանի, Ալեք Փիլիպոսի: Հացկերոյթին խօսած է Հիմնարկութեան վաստակաւոր նախագահ Արփաքսադ Սեդրակեան, որ իր երախտագիտութիւնը յայտնած է ամերիկեան կառավարութեան եւ գնահատանքի խօսք ըրած է Օր. Լիլեան Գարակէօզեանի՝ հայ կրթական մարզին մէջ իր կատարած ըսքանչելի գործին համար, որուն մէջ կը դնէ իր հոգին եւ նուիրականը: Ան բսած է թէ՝ Կրթ. Հիմնարկութիւնը չորս տարուան ընթացքին կրցած է 130·000 տոլարէ աւելի օժանդակութիւն ընել գաղթաշխարհի 57 դպրոցներուն: Այս գումարին մէջ չէ երեւուն հազար տոլարը որ գոյացաւ այս տարուան ձեռնարկէն: Գնահատանքով խօսած է նաեւ Հէրի Բարեանի եւ իր տիկնոջ մասին, որոնք տոմսակ ծախելու գացած ատեն ինքնաշարժի արկած ունեցած են, ինչպէս գրեցինք: Այս ձեռնարկին առթիւ հիմնարկութիւնը դրած էր երեք մրցանակներ, ինքնաշարժ մը, հազար տոլարի եւ 500 տոլար: Հազար տոլարի մրցանակը շահած է Արփաքսադ Սեդրակեան, որ նորէն այդ գումարը նուիրեց Հայ Կրթ. Հիմնարկութեան:

Պ. ԲԱՂԴԱՍԱՐ ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ Լիբ. արժանացաւ ոսկի շքանշան ստացած է կառավարութեան կողմէ: Ան ծանօթ գործարանատէր է եւ նախագահ՝ գործարանատէրերու ընկերութեան:

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ կրթական յանձնախումբի տուած զեկոյցին համաձայն այն քաղաքներուն մէջ ուր բաւական թիւով հայութիւն կայ եւ ուր կան նուազագոյն 15 աշակերտներ, ծնողներուն դիմումով կարելի է ստանալ հայերէնի յատուկ դասաժամ մը բարձրագոյն վարժարանի մը մէջ, ինչպէս որ կը տրամադրուի ուրիշ օտար լեզուներու: Ամերիկեան Կրթ. Մարմինը կը հոգայ նաեւ ուսուցիչին թոշակը: Կրթական յանձնախումբը կը մտածէ կազմել ծրագիր մը Ամերիկայի մէջ բանալու երկրորդական դպրոց մը: Կազմուած է մարմին մը ուսումնասիրելու համար Յոյներու, Հրեաներու եւ Լեհերու եւայլն, նման հաստատութիւնները: Նիւթականին համար ՀՕՄ-ը ընդհ. ժողովին մէջ քուէարկած է 25 հազար տոլար, տարեկան ալ հինգ հազար տոլար տրամադրելով իբրեւ հիմնադրամ: Արդէն կան կարգ մը խոստումներ: Ծրագրուած է նաեւ ուսանողներ ղրկել արտասահմանի ճեմարանները: Այս աշակերտներն են որ պիտի կրնան լաւագոյն ատաղձը դառնալ Ամերիկայի մէջ հիմնուելիք վարժարանին: Ուսանողները պէտք է 13–15 տարեկան ըլլան: Ամէն տարի պիտի ղրկուին 4 աշակերտ (տղայ եւ աղջիկ): Առաջին չորս տարին լրանալէ ետք, ամէն տարի չորս աշակերտ կ'երթայ եւ չորսը կը վերադառնայ: Արդէն այս սեպտեմբերէն ծրագրուած է ղրկել ղանոնք: Յանձնախումբը որոշած է կազմել երգչախումբեր, թատերախումբեր եւ պարախումբ:

ՊՈԼՍՈՅ Ռոպըրթ գոլէճի 92րդ տարեվերջի հանդէսին ներկայ եղած են Պատրիարքը եւ Գրիգոր եպսկ. որոնք նաեւ տեսակցութիւն ունեցած են տնօրէն Տքտ. Պլէքի հետ, որ ըսած է « կտակ ըրած եմ որ եթէ Թուրքիոյ հողերուն վրայ մեռնիմ Կոմիտաս երգչախումբը երգէ վրաս եւ հիմա որ Ամերիկա կը մեկնիմ նոյնպէս բարի ըլլայ «Կոմիտաս» երգչախումբը երգել, երբ լսէ որ մեռած եմ »:

ԱՏԱՓԱԶԱՐՑԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՍ

★

Շատ ուշացած եւ այդ պատճառով ալ անյետաձգելի դարձած պարտականութիւն մը կ'ուզեմ ուշադրութեանը յանձնել հայրենակիցներուս. —

Մեզմէ անոնք, որոնք իրենց երիտասարդութիւնը կամ գոնէ պատանութիւնը անցուցին մեր ծննդավայրին՝ Ատափազարի մէջ, 55 – 80 տարեկան այժմ, տեսած են եւ գիտեն, թէ ամբողջ կազմակերպուած իբրեւ համայնք, որքան լրիւ, կատարեալ ազգային, հայկական կեանք մը կ'ապրէինք հոն: Թիւով՝ քաղաքին 40 հազար բնակչութեան կէսը Հայ, (միւս կէսը՝ Թուրք, Յոյն, Հրեայ, Պոշնաք, Խրիմցի Թաթար, Ռումէլիցի Թուրք գաղթականներ, Չէրքէզ, եւայլն) ապրելով միւսներէն անջատ թաղերու մէջ, անխառն, կրցած էինք պահել մեր ազգային բարքերը, սովորութիւնները, լեզուն, կրօնքը, աւանդութիւնները: Բաժնուած չորս մեծ թաղերու, ամէն թաղ ունէր իր եկեղեցին՝ Թաղական Խորհուրդով, Աղքատախնամով, Դպրաց Դասով, եկեղեցապատկան հասութաբեր կալուածներով, դպրոցական հոգաբարձութիւններով, որովհետեւ ամէն եկեղեցիի քով կար աղջկանց եւ մանչերու զատ զատ դպրոցներ իրենց ծաղկոցներով եւ մանկապարտէզներով: Բողոքականներու եկեղեցին, քովը՝ մանչերու դպրոցով եւ «Հայուհեաց» բարձրագոյն վարժարանով: «Կրթասիրաց ընկերութեան» Կեդրոնական Վարժարանը: Մէկ ալ անհատական դպրոց:

Մշակութային միւս հաստատութիւններն էին՝ «Ընթերցասիրաց Ընկերութեան» ընթերցարանը իր ճոխ գրադարանով, բազմաթիւ օրաթերթերու եւ պարբերականներու հաւաքածոներով: Թատերական սիրողներու խումբեր, շուրջ հարիւր հոգինոց երգչախումբ, նուագախումբ (փանփառ), որուն կը պարտինք քաղաքին առաջին եւ միակ հանրային պարտէզի շինութիւնը, Մարզական խումբ, Պատանեկան Միութիւն: Երեք կուսակցութիւններ իրենց ակումբներով՝ դասախօսութիւններու եւ երեկոյթ կամ ցերեկոյթներու համար: Ունէինք տեղական երկու լրագիր՝ «Բիւթանիա» եւ «Նոր Երկիր»:

Առեւտուրը, արհեստները, գործարանները, ճարտարարուեստը, բժշկութիւնը, դեղարանները, բոլորը, շատ քիչ բացառութեամբ Հայերուն ձեռքն էր:

Կարելի է դեռ շատ երկարել այս թուումը: Բայց ի՞նչ հարկ, ուղողը կրնայ իր յիշատակները քրքրել: Մեր ըսել ուզածը այն է, որ բոլոր ասպարէզներուն մէջ, մեր ժողովուրդը իր Հայու արժանիքները, առաքինութիւններն ու շնորհները ի յայտ բերած եւ Հայոց ժամանակակից պատմութեան մէջ տեղ մը գրաւելու արժանի եղած է: Այդ իրաւունքը արժեցնելու համար պէտք է գրուի «Ատափազարի Հայոց Պատմութիւնը»:

Վստահ եմ, որ այս ըսուածները բոլոր հայրենակիցներն ալ կ'ընդունին: Բայց թէ ինչո՞ւ մինչեւ հիմա անտեսուեր է այս կարեւոր խնդիրը: Որո՞ւ ուղղել հարցումը: Ցաւալի է անշուշտ ժամանակի այս կորուստը: Իսկ երբ նորէն ուշանանք, այս անգամ այլեւս բոլոր հնարաւորութիւնները ձեռքէ գացած պիտի ըլլան: Վերը յիշուած տարիքի հայրենակիցները, որոնք արդէն մեծ թիւ չեն ներկայացներ, եւ օրէ օր ալ պակսելու ենթակայ են, եթէ իրենց տեսած, գիտցած ու լսածները տանին իրենց հետ, ինչպէս իրենց նախորդները, յետագայ սերունդը ալ ի՞նչ հնարաւորութիւն պիտի ունենայ, քանի որ մեր ծննդավայրը տեսած իսկ չէ: Ուրեմն ծանր պատասխանատուութեան տակ պիտի ըլլանք, հայրենակիցներ, եթէ թողունք, որ անյիշատակ կորսուին իսկապէս առաքինի ու բարի, ճարտար ու շինարար մեր ժողովուրդին փառաւոր գործերը, քանի մը դարու աշխատանքը:

Աշխարհի զանազան կողմերը դեռ կը գտնուին այդ գործին համար պիտանի հայրենակիցներ, ոմանք իրենց տարիքին բերումով զանազան գործերու, դէպքերու ականատես, իրազեկ, ուրիշներ իրենց մասնակցութեամբ կատարուած գործերու ծանօթ ու լաւատեղեակ, եւայլն: Ջանանք հիմա օգտուիլ այդ քիչերէն, եւ նիւթեր հաւաքենք, որքան որ կրնանք: Առ այժմ միայն ու միայն նիւթեր հաւաքենք: Բան մը աւելի փրկենք: Գիրքի վերածելու խնդիրը, հոգ չէ, եթէ աւելի ուշ մնայ:

Այս գործին ընթացք տալու համար, կը խորհիմ, որ ամէնէն առաջ հոս, Փարիզի մէջ, 8 – 10 հայրենակիցներով խորհրդակցական ժողով մը պէտք է գումարել: Այդ ժողովը կը մշակէ աշխատանքի ծրագիր: Կը կազմէ ցանկը այն հայրենակիցներուն, որոնց պէտք է դիմուի, խնդրելու համար իրենց աշխատակցութիւնը, աշխարհի որ կողմն ալ որ գտնուին:

Մէկ երկու նիստով այս գործը նպատակայարմար կերպով ծրագրելէ ետք, մնացած աշխատանքը այլեւս միայն թղթակցութեան խնդիր է, որուն համար մէկ կամ երկու հոգին ալ բաւական է: Այդպիսի ժողովի մը մէջ, պատրաստ եմ աւելի ընդլայնելու, պարզաբանելու ինչ որ կը մտածեմ աշխատանքի եղանակի մասին: Նաեւ տեղեկութիւններ տալու կատարած կարգ մը մանր աշխատանքներուս համար:

Արդ, խորհրդակցական այդ ժողովը կազմակերպելու համար, ես մինակս յարմարութիւն չունիմ, Փիզիքական արգելքի մը պատճառով: Ո՞վ իմ հայրենակիցներէս յանձն կ'առնէ քիչ մը ժամանակ զոհել, օգնելու համար ինծի: Այդ ժողովէն կախում ունի յետագայ աշխատանքներուն փութացումը:

ԱՐՏԱՇԷՍ ՊԻՊԷՐԵԱՆ

Հասցէս՝

16, Rue Pasteur, Rosny sous Bois (Seine)
FRANCE

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԵԾԵԼԱՆԻՒԻ մրցումներուն կարգին կիրակի օր վերջացաւ «Քրիթէրիոմ տիւ Տօֆինէ»ն որուն վերջին հանգրուանը շահեցաւ Պերնար Կոթիէ: Ընդհանուր դասաւորման գլուխն է Լուիզօն Պօպէ որ կը նկատուի աշխարհի առաջին հեծելանուորդը:

ԿՈՓԱՄԱՐՏԻԿ ՀԻՒՄԵԶ կէտերով յաղթեց շաբաթ օր Լիլի մէջ Լավուանի:

ՊԱՍՔԷԹԻ Եւրոպայի ախոյեան յայտարարուեցաւ Հունգարիա:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ, առկախ հռչակեց ֆրանքեւռումանական առեւտրական համաձայնագիրը, որովհետեւ հակառակ եղած խոստումներուն, Պուքրէշ ազատ չէ արձակած ցարդ ֆրանսացի հինգ բանտարկեալներ:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ մէջ, Փեքինէն մօտ երկու հարիւր քմ. հեռու երեւան հանուեցան դաղտնի կազմակերպութեանց ստորերկրեայ որջեր: Ձերբակալուածներէն շատեր մահուան դատապարտուեցան:

ԱՐԵՒՄՏ. ՊԵՐԼԻՆԻ մէջ, 80 հազար հոգիի ներկայութեան ոգեկոչուեցաւ 1953 Յունիս 17ի դէպքերու յիշատակը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (70)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԻԱ.

Ժամը ճիշդ տասներէկն էր, այդ պահուն շոգեկառքը կը մեկնէր դէպի Բոսթըն, իր հետ տանելով այն աղջեցիկ մարդիկը, որոնք փրկութեանս համար կրնային օգտակար ըլլալ: Զիս առժամաբար ազատ ձգելուն պատճառը այդ էր: Երէկ իրիկուընէ մինչեւ այս առտու տասներէկը ապահով էր, հիմա այլեւս ցանցը վրաս կը գոցուէր:

Արտասուքով բացի պայուսակս, ու մինչ կը պատրաստուէի ըմպելիներուն գինը վճարել՝ մնացի սառած: Պայուսակիս մէջ կար դրամապանակ մը՝ լեցուն թղթադրամներով, որ մէկը ճարտարօրէն դրած ըլլալու էր՝ հանրակառքէն դուրս ելած միջոցիս:

Շուարած ու շլմորուն՝ դուրս նետուեցայ սրճարանէն: Խոշոր քիթով մարդն ու ոստիկանը նոյն միջոցին ճամբուն միւս կողմը կ'անցնէին: Տեսան զիս, պզտիկ մարդը զիս կը մատնանշէր ոստիկանին՝ ջղագրգիռ շարժումներով: Ամբողջ ուժովս սկսայ վազել, վասնզի ոստիկանը դանդաղաշարժ մէկը կ'երեւէր եւ անկարող ետեւէս հասնելու: Վազեցի աննպատակ՝ Խտաըրլի փողոցն ի վար, կեանքս վտանգի ենթարկելով: Ժողովուրդը զիս կը դիտէր, կը զգար որ վայրկեան մը եւս, եւ ահա մէկը պիտի կեցնէր զիս:

Յանկարծական մտածում մը ունեցայ:

— Երկաթուղիին կայարանը ո՞ւր կը գտնուի, հարցուցի շնչասպառ:

— Վարը, դէպի աջ:

Վազքս արագացուցի: Ներելի է կառախումբին համար վազել: Դարձայ կայարանին ուղղութեամբ, եւ ահա ոտնաձայներ ետեւէս: Երկար քիթով փոքրիկ մարդն էր, որ կը վազէր ինչպէս ախոյեան մը: Վստահաբար պիտի ձերբակալուէի փնտռած քարափս հասնելէ առաջ: Ժամացոյցին նայեցայ, — տասներէկին մէկ վայրկեան կը մնար: Ծրագիրս եթէ կարենայի գործադրել ....

Կայարանէն ներս մտեր էի Խտաըրլի փողոցին գլխաւոր մուտքէն: Այժմ կրկին դուրս նետուեցայ կողմնակի ելքէն: Ճիշդ դիմացս կը գտնուէր դէպի Նամակատուն առաջնորդող կողմնակի մուտքը, որուն գլխաւոր մուտքը Խտաըրլի փողոցին վրայ կը նայի:

Ինչպէս նախատեսած էի՝ հետապնդիչս փոխանակ ետեւէս ներս գալու, վազեց փողոցն ի վար՝ ճամբաս կտրելու կամ ոստիկանի մը միջոցով կտրել տալու, երբ գլխաւոր մուտքին հասնէի:

Բոպէի մը մէջ դարձեալ փողոց խոյացայ ու կրկին վերադարձայ կայարան: Վազեցի լուսնոտի նման: Ժամը ճիշդ տասներէկն էր: Երբ հասայ՝ երկար կառախումբը արդէն կը մեկնէր: Դռնապան մը ուզեց զիս կեցնել, սակայն ինքզինքս իր բազուկներէն ձերբազատելով՝ նետուեցայ կառքին սանդղամատին վրայ: Մընացեալ երկու սանդուղներն ալ բարձրանալով՝ դուռը բացի: Ազատուած էի, կառախումբը կը սկսէր արագացնել ընթացքը:

Անցանք մարդու մը առջեւէն որ առանձին կեցած էր քարափին ծայրը: Ձեռքս շարժելով.

— Մնաք – բարով, Պ. Փեկէթ, պոռացի:

Փեկէթ այնպէս յանկարծակիի եկաւ, որ կարծես ուրուական մը տեսած ըլլար:

Քանի մը վայրկեան ետք կառուղիին հետ խնդիր ունեցայ: Խրոխտ ձեւ մը կեղծելով.

— Ես Սըր Եօսթէյս Փետլըրին քարտուղարուհին եմ: Խնդրեմ զիս իրեն անձնական կառքը առաջնորդեցէք, ըսի:

Սիւզանն ու գնդապետ Րէյսը կեցած էին յետսակողմի տախտակամածին վրայ, զիս տեսնելնուն՝ երկուքն ալ զարմացական բացագանչումներ արձակեցին:

— Բարեւ, Օր. Անն, գոչեց գնդապետ Րէյս, ուրկից կը գառնաք: Կարծեցի թէ Տըրպըն գացած էք: Ի՞նչ անբացատրելի աղջիկ էք դուք:

Սիւզան բան չըսաւ, բայց իր աչքերը հարիւր հարցումներ կ'ուղղէին:

— Պէտք է մեծաւորիս ներկայանամ: Ո՞ւր է ինքը, ըսի ծանրաբար:

— Գրասենեակն է — մէջտեղի բաժնեակը — անհաւատալի արագութեամբ տուն կուտայ դժբախտ Օր. Փեթթիկրիուին:

— Նոր բան է իրեն այս աշխատելու ոգեւորութիւնը, վրայ բերի:

— Հըմ, ըսաւ գնդապետ Րէյս: Կարծեմ իր նպատակն է բաւական գործ հայթայթել քարտուղարուհիին՝ օրուան մնացեալ մասին համար, որպէսզի զայն կապէ իր գրամեքենային՝ իր իսկ բաժնեակին մէջ:

Խնդացի, յետոյ հետեւեցայ երկուքին՝ գաղտնի Սըր Եօսթէյսը փնտռելու: Նեղ միջանցքին մէջ վեր վար կը ճեմէր, բառերու հեղեղ մը թափելով խեղճ քարտուղարուհիին գլխուն, զոր առաջին անգամ կը տեսնէի: Բարձրահասակ, քառակուսի կին մը՝ պերճադիճի պէս հագուած, առանց շրջանակի ակնոցներ, երեւոյթը ազդեցիկ: Զգացի որ շատ դժուարութիւն կը կրէր Սըր Եօսթէյսին բառերը նոյն արագութեամբ սղագրելու, որովհետեւ իր մատիտը կը տատանէր, եւ դէմքը տարապայմանօրէն խոժոռած էր:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. Հ.
(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ որ Մայիս 27էն ի վեր արձակուրդի մէջ էր, երէկ ունեցաւ իր առաջին նիստը: Վարչապետ Ֆոռ կարեւոր յայտարարութիւն մը պիտի ընէր: Ծանրաբեռնուած օրակարգ մը պիտի քննուի յետագայ օրերուն: Այս շաբաթ՝ ներքին մտահոգութիւններ, Թունուզ, Ալճերիա եւ միջազգային խնդիրներ: Ֆրանքեւթունուզական համաձայնութեան վաւերացման համար վիճաբանութիւնները պիտի սկսին գալ շաբաթ:

ՌԻՎԱ ՊԵԼԼԱՅԻ ծանր արկածին զոհերուն վերջնական թիւը յայտնուեցաւ: 20 խեղդամահ, որոնց կարգին մանուկներ եւ կիներ: Ազատած են միայն տասը հոգի: Բացուած քննութեան համաձայն ջրային ինքնաշարժը խանգարուած է այնպիսի պահու մը երբ մակընթացութիւնը սկսած էր: Անիւները աւազին մէջ խրած՝ չէ կրցած ալիքներուն վրայ նաւարկել, եւ ջուրը շուտով ծածկած է զայն:

ՄՈՍԿՈՒԱ վերադարձաւ Հնդկաստանի վարչապետ Նեհրու: Առջի իրիկուն ճաշ մը պիտի խօսէր խորհրդային վարիչներու եւ օտար դիւանագէտներու առջեւ, Հնդկաստանի արտաքին քաղաքականութեան մասին:

ԱՒՍՏՐԻՈՅ մէջ զինուորական ծառայութիւնը պարտադիր պիտի ըլլայ, սակայն տեւողութիւնը պիտի իջեցուի նուազագոյնի:

ԲՈԼՈՐԻՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԲՈԼՈՐ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐՈՒ ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐԸ ԿԸԼԼԱՆ ԿԱՆԽԻԿ:

Վարչութիւնը ի վիճակի չէ կազմակերպութիւններուն կամ անհատներուն ամէն անգամ յիշեցնել պարտքերը:

Լոյս չեն տեսներ նախապէս չվճարուած յայտարարութիւնները:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հայ Ազգ. Միութեան կողմէ, Կիրակի 26 Յունիս, ժամը 15ին, 7 Ռիւ Պընուա Մալօնի սրահին մէջ:

Դպրոցի աշակերտներուն կողմէ արտասանութիւն, երգ, հայկ. պար եւ պիտի ներկայացուի Հայ դպրոցը, առաջնորդութեամբ ուսուցիչ՝ Պ. Կ. Տէրմոյեանի:

Մրցանակաբաշխութիւն եւ Ազգ. Միութեան վիճակահանութիւնը:

Մուտքը ազատ է:

26 ՅՈՒՆԻՍ

ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 16ԻՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

պարգեւաբաշխութեան հանդէսին կը հրաւիրուին ծնողները եւ վարժարանին համակիրները:

Կը նախագահէ եւ կը խօսի՝

M. VIGNAUD

(Ուսմանց պետական ընդհ. վերատեսուչ)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Վանեցի Առաքէլ Պարթեւեանի զաւակները, Ազատի եւ Ժիրայր, կը փնտռեն իրենց հօրեղբայրը, Աբրամ Պարթեւեանը, որ ժամանակին Փարիզ կը գտնուէր: Տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել Ազատ Օրէն, Նիքիս 48, Աթէնք, Յունաստան:

Այրի Տիկին Մանիա Քոչարեան եւ զաւակը Միքայէլ խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՍՏԵՓԱՆ ՔՈՉԱՐԵԱՆԻ
(60 տարեկան)

յանկարծական մահը որ տեղի ունեցաւ կիրակի, Յունիս 19ին, իր բնակարանը:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ այս հինգշաբթի ժամը 14·30ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Թափօրը կը մեկնի բնակարանէն ժամը 14ին:

12, ռիւ Մարթէն Պէռնար, Փարիզ (13)

Ֆրանսահայ լսարանի վարչութիւնը խոր կսկիծով կը ծանուցանէ յանկարծական մահը իր հիմնադիր – նախագահներէն՝

ՍՏԵՓԱՆ ՔՈՉԱՐԵԱՆԻ

եւ իր սուգի արտայայտութիւն ջնջած է այս չորեքշաբթի երեկոյեան հաւաքոյթը:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ:

Դասախօս՝ Ամերիկայէն նոր ժամանած Օր. ՍԻՐԱՆՈՅՇ ՏԷՐ ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ:

Նիւթը՝ «Նորագոյն շարժումները հայկական երաժշտութեան մէջ»:

Դասախօսութիւնը պիտի կատարուի երաժշտական ժապաւէններով:

Մուտքը ազատ է: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԲԱՑԱՌԻԿ ՕՓԵՐԵԹԱՅԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

«Շանթ» գեղարուեստական ընկերակցութեան նախաձեռնութեամբ:

Մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի

ԱՐՇԻՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ

Այս շաբաթ ժամը 21ին, Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ:

Ղեկավարութեամբ դերասան Կիկոյի:

Կը մասնակցին՝ Տիկիններ՝ Սիւզան, Վ. Ունանեան, Ռօզա, Օր. Էմմա Կիրօեան, Պ. Պ. Գ. Թիւթէլեան, Ժան Մակարեան, եւ Գր. Կէրկէրեան:

Արեւելեան նուագախումբ:

Գինները ժողովրդական:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Իսի լէ Մուլինոյի եկեղեցիի շինութեան յանձնախումբին կողմէ:

Հովանաւորութեամբ Փարիզի Հայոց եկեղեցիի վարչութեան:

Կիրակի, 26 Յունիս, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին, Իսիի քաղաքապետարանը, Սալ տէ Ֆէթին մէջ, 25 Ավընիւ Վիքթոր Քրէսօն:

Կը ներկայացուի Փարիզեան շրջանի Ֆրանսահայ Երիտասարդաց Թատերախումբին կողմէ:

ՄՈԼՈՐԵԱԼ ՃԱՄԲՈՐԴԸ

Եւ խօթանասունինոց փեսացուն (կատ. մէկ արար):

Կը մասնակցին Յ. Մկրտիչեան, Օր. Մ. Ժամկոչեան, Օ. Ֆրնտքեան, Ժ. Մելքոնեան, Պ. Պէրպէրեան:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Բ. Ֆրնտքեան, Գ. Եանըքէկեան, Ժ. Ունենեան, երգ, կովկասեան պար, Պ. Պ. Օ. Ֆընտըքեանէ և Պերճ Պէրպէրեանէ:

Պիտի կատարուի եկեղեցիի շինութեան յանձնախումբի կողմէ նիւթական, բարոյական հաշուետուութիւն:

Կը հրաւիրուի Իսի լէ Մուլինոյի եւ շրջանի հասարակութիւնը անխտիր ներկայ ըլլալու:

Մուտքի տոմսերու գինը՝ 200 եւ 100 ֆրանք: Ստանալու համար դիմել յանձնախումբի անդամներուն՝ Զատիկեանի սրճարանը, Եկեղեցական Տիկնանց Միութեան անդամուհիներուն, նաեւ ներկայացման օրը կիչէն:

Ճոխ պիւֆէ, ժողովրդական գիներով:

Հաղորդ. միջոց.— Մէթրօ Մէրի տ'Իսի, օթօպիւս 123, 190:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԽՆՋՈՅՔԸ ԱՆԻԷՌԻ ՄԷՋ ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

ՊԱՏԱՐԱԳ – ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Նախաձեռնութեամբ «Միջերկրան»ի կոմիտէին եւ բարձր հովանաւորութեամբ Հանրապետութեան Նախագահին հանդիսաւոր պատարագ տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ ժամը 12ին, Սէն Թ'էօմթաշ եկեղեցին, ի յիշատակ՝

ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ԱՌՒՏԱՅԻ

Մարոնի պատրիարք որ վախճանեցաւ վերջերս:

Կը պատարագէ ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ՐՈՒՓ: Ներկայ կ'ըլլայ Պապական Նուիրակը:

Եկեղեցւոյ մուտքը ազատ է:

ՔԱՌԱՍՆԱՅ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովը Փարիզի մասնաճիւղի, Նուպարեան Մատենադարանի եւ Մարի Նուպար Համալսարանական տան վարչութիւնները պատիւ ունին ծանուցանելու թէ այս կիրակի, ժամը 10էն սկսեալ քառասնօրեայ Ս. պատարագ եւ հանդիսաւոր Հոգեհանգիստ պիտի կատարուին Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ի յարգանս յիշատակին՝ ազգային մեծ բարերար եւ Բարեգործականի հիմնադիր

ՊՕՂՈՍ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱՐԻ

իր մահուան 25րդ տարելիցին առթիւ:

Այս առթիւ սրբազան արարողութեանց պիտի նախագահէ եւ քարոզէ Կաթողիկոսական պատուիրակ եւ Եւրոպայի Առաջնորդ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

Ազգային եւ յարանուանական բոլոր մարմիններէ, կազմակերպութիւններէ, հաստատութիւններէ, եւ փարիզահայ յարգոյ հասարակութենէն կը խնդրուի իրենց ներկայութեամբ մասնակցիլ մեծ Հայուն յիշատակին ընծայուելիք այս համազգային յարգանքին:

×

Այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ պիտի կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն, ի յիշատակ ողբ. Արմէն Գարօ Փաստրմաճեանի, բժշկուհի Մարիամ Փաստրմաճեանի, Հրանտ Փաստրմաճեանի եւ Աննա Պէկլարեանի:

Կը խնդրուի իր ազգականներէն, բարեկամներէն եւ ընկերներէն՝ որ ներկայ ըլլան այս պաշտամունքին, յարգելու համար անոնց անմոռաց յիշատակը:

ՊԱՏԱՐԱԳ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Ի գիտութիւն Պոմոնի եւ Մարսէյլի հայ հասարակութեան կը ծանուցանենք թէ՝ այս կիրակի, եկեղեցւոյս անուան տօնախմբութեան առթիւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի եկեղեցւոյս հանգուցեալ հիմնադիրներ՝ Պալաքեան Սրբազանի, Գ. Շահլամեանի, Աղաճան Դարբինեանի, Ոսկան Մարտիկեանի, ինչպէս նաեւ Սահակ Մեսրոպ սրահի հիմնադիրներուն ննջեցելոց հոգւոց ի յիշատակ:

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8, Ս. Պատարագ 10, հոգեհանգիստ 11·45: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Արտակ Վրդ. Մանուկեան:

Կը հրաւիրենք հայ հասարակութիւնը:

Թաղ. խորհուրդ Պոմոնի

ԿԻՐԱԿԻ 26 ՅՈՒՆԻՍ ԿԷՍՕՐՈՒԱՆԷ ՍԿՍԵԱԼ

Սկաուտական դաշտահանդէս, կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի Առնուվիլի մասնաճիւղին կողմէ: Մասնակցութեամբ Փարիզի եւ Շավիլի խումբերուն:

Էքուանի անտառին մէջ:

Սկաուտական խաղեր եւ զանազան դաշտային ներկայացումներ:

Ուտելիք եւ խմելիք ամբողջ օրը, շատ դիւրամատչելի գիներով:

Հաղորդակց. միջոցներ.— Փորթ տը լա Շափէլէն առնել 268 թիւ օթօպիւսը, իջնել Էսփէրանս կայարանը (Էքուան), դաշտահանդէսին վայրն է:

«Ժէօ տը Փօմ» (Ֆօռէ տ'Էքուան, Փրէ տիւ Շաթօ):

Կէս օրէն սկսեալ առաջնորդող սկաուտներ պիտի սպասեն:

ԼԻՈՆԻ Կապ. Խաչի դաշտահանդէսը՝ յետաձգուած է, 3 Յուլիսին, կիրակի օրուան, եւ տեղի պիտի ունենայ Տէսինի գիւղաւուն անտառը:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուսանողական «Սեւակ» խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին:

Իսիի Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ԼԻՈՆ.— «Վարանդեան» կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ, ժամը 20·30ին, Յոյներու սրահը: Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՑԱՒԱԼԻ ԱՐԿԱԾ ՄԸ

Իսիի Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէն ցաւակցութիւն կը յայտնէ գաղութիս սիրուած եւ յարգուած հայրենակիցներէն Պ. Ներսէս Պըշիկեանի պատահած ինքնաշարժի ցաւալի արկածին առթիւ եւ արագ ապաքինում կը մաղթէ:

ՇԻՐԻՄՆԵՐՈՒ ԱՅՑ

Պանեօ Քաշանի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը կազմակերպած է այց մը դէպի Քաշանի գերեզմանատունը, իրենց ընկեր ընկերուհիներուն, Տիկին Գոնչէկիւլեանի, Տէր եւ Տիկ. Ալթունեանի, Տիկ. Պասմաճեանի, յիշատակը յարգելու համար, այս կիրակի ժամը 2·30ին:

Հաւաքուիլ Քաշանի գերեզմանատան դրան առջեւ:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԱՆԻԷՌԻ ՄԷՋ

Դասախօսութիւն Նոր Սերունդի համար: Նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդի Անիէռի վարչութեան: Այս չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին,

149bis, Ave. d'Argenteuil, Asnières

Դասախօս՝ ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Նիւթ՝ «Մայիս 28»:

Փափաքողները սիրով կը հրաւիրուին:

ԻՍԻԻ ԽՐԻՄԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին, վարժարանին սրահին մէջ, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս, Իսի:

Հանդէսին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն դպրոցին աշակերտները եւ նախկին սաներէն Օր. Շաքէ Պէնկեան, Պ. Մարտիրոս Գարակէօզեան եւ ուրիշներ:

Երգ, արտասանութիւն, ներկայացում, պար (ղեկավարութեամբ Տիկին Շաքէ Քալայճեանի):

Միջնարարին հոգաբարձութեան կողմէ կը բաժնուին պաղպաղակ եւ նախընթրիք:

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողները եւ Իսիի ու շրջաններու հայրենակիցները:

Հոգաբարձութիւն

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ (ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ)

Այս տարի ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆԻ Օդափոխութեան Կայանի բացումը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 8ին:

Մինչեւ հիմա արձանագրուած մանուկները, ըլլայ կեդրոնին, ըլլայ մեր մասնաճիւղերուն կողմէ, Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի դարմանատունը պէտք է ներկայանան, երկուշաբթի, Յուլիս 4, ժամը 10ին, բժշկական քննութենէ անցնելու համար:

Արձանագրութիւնները կը շարունակուին, երկուշաբթի եւ ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10–12, մեր կեդրոնը, 15, ռիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ, ինչպէս նաեւ մեր մասնաճիւղերուն մօտ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Քղիի Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը կազմակերպած է դաշտահանդէս մը, որ տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 17ին:

ԾԱԽՈՒ Է

Պիւթ Շօմոնի մեթրոյին մօտ, քոնֆէքսիոնի ընդարձակ եւ լուսաւոր արհեստանոցի մը փոն տը քոմէրսը, բոլոր կազմածներով կամ առանձին, եթէ տարբեր գործի կը ձեռնարկուի: Վրայի յարկը՝ երեք սենեակ, խոհանոց, նրբանցք, կազ, ելեկտրականութիւն, տուշ եւ կեդր. ջեռուցիչ: Դիմել՝ «Յառաջ»ի:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 23 ՅՈՒՆԻՍ • JEUDI 23 JUIN 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 7706 31e ANNEE | Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 3117

ՀԱՃԵԼԻ ԸԼԼԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

•

Տեղի անտեղի ամէն մարդու հաճելի ըլլալու հոգեբանութիւնը արդիւնք է մերթ անհատականութեան պակասի :

Սկզբունքի տէր անձ մը, պատճառ մը չունի ուրիշներու հաճոյք պատճառելու համար առաթուր ընելու ճշմարտութիւնները :

Ճշմարտութիւնը սիրել ու պաշտպանելը, դիմացինը անարգել կամ վիրաւորել չի նշանակեր :

Սխալական ենք ամէնքս ալ :

Եթէ մեր առօրեայ գործունէութեան ընթացքին կը գործենք թերիներ ու այդ առթիւ քննադատութիւններ կ'ըլլան մեր գործին համար, անպատճառ թշնամանք եւ նկատում պէտք չէ տեսնենք ուրիշներու կեցուածքին մէջ :

Երբ լայնամտօրէն եւ սրտացաւութեամբ կը մատնանշուին մեր կատարած աշխատանքներուն թերիները, պէտք չէ վրդովիլ. ընդհակառակն պէտք է ջանալ սրբագրել զանոնք :

Մինչեւ այստեղ լաւ :

Կայ ուրիշ ցաւալի պարագայ մը սակայն :

Ամէն տեղ ալ կը կատարուին քննադատութեան առարկայ շատ մը սխալներ :

Մեզմէ ոմանք երբ կը լսեն այդ մասին, կը վրդովին ու կ'ընեն արդար դիտողութիւններ :

Անոնց վրդովումը երբեք նկատումով չէ. որովհետեւ անձամբ չեն ճանչնար այդ սխալներուն հեղինակները : Կը վրդովին, որովհետեւ նկատի ունին այդ սխալներու պատճառով առաջ գալիք բարոյական նիւթական աւերները :

Ուրիշներ սակայն, նման պարագաներու մէջ փոխանակ իրենց անկեղծ խօսքը կամ քննադատութիւնը ունենալու, կը լռեն :

Անոնք կը լռեն ոչ թէ որովհետեւ կը հետեւին առածին, որ կ'ըսէ. Լռելը ոսկի եւ խօսիլը արծաթ է, այլ որովհետեւ սխալը գործող անձը կամ մարմինը իրենց բարեկամը կամ ծանօթն է :

Այս ձեւի կեցուածքներ կը դառնան կամաց կամաց վտանգաւոր :

Սխալներ գործող անձեր կամ մարմիններ, ունենալով լուռ մարդոց համակրանքը, թոյլ կուտան իրենց գործելու հետզհետէ աւելի մեծ թերիներ :

Ճիշդ ատոր համար ըսուած է.

Ամէն ժողովուրդ արժանի է իր իշխանութեան :

Եթէ անհատականութենէ եւ բարոյական առողջ նկարագրէ զուրկ են մեր բարեկամները որոնց շրջանակին մէջ կ'անցընենք մեր ժամանակը ու ուղղամիտ մարդիկ կը քննադատեն մեզ, պատճառը այն է, որ մեր կորովի եւ անվերապահ կեցուածքով չենք մատնանշած անոնց գործած սխալները կամ թերութիւնները :

Ամէն մարդու եւ ամէն գործի համար միշտ գովասանքի բառեր ունեցող անձեր, կասկած կ'արթնցնեն իրենց ուղղամտութեան մասին :

Վտանգի դժուար թէ անսխալական ըլլան ընկերութեան մէջ բոլորն ալ, ու անթերի ըլլան կատարուած բազմաթիւ աշխատանքներ :

Եթէ պատահին սակայն նման գործեր, համաձայն ենք, որ ըլլան գնահատանքի խօսքեր անոնց մասին :

Զէզրոք անունին տակ ծուարած մարդոց բազմութիւն մը կը գտնուի քիչ մը հոգեկան այս վիճակին մէջ :

Անոնց համար բոլորն ալ լաւ են. բոլորին գործունէութիւնն ալ անսխալ եւ ծափահարելի է :

Անոնք չեն վրդովիր, եթէ այս կամ այն անձին, այս կամ այն հաստատութեան գործած սխալին պատճառով վնասներ եւ դժբախտութիւններ առաջ գան կեանքի մէջ :

Կը լռեն. ու իրենց կարծիքը ուզուած պարագային խուսափողական պատասխաններ կուտան : Կը նշանակէ չեն հետաքրքրուիր հաւաքականութեան շահերով :

Նման կեցուածք մը, կը յայտաբերէ անձնապաշտ մարդու հոգեբանութիւն :

Այս գաղջ քաղաքականութեան պատճառով դժբախտութիւններ եւ նահանջներ անպակաս եղած են կեանքի մէջ :

Դէմ եղած ենք ու կը մնանք խծբծանքին ու չարամիտ քննադատութեանց : Դէմ եղած ենք ու պիտի մնանք այսուհետեւ եւս յետին հաշիւներով գործելու քաղաքականութեան, բայց չենք արդարացներ նաեւ կեցուածքը անոնց, որ անսխալական կը համարեն ամէն գործ ու կ'աշխատին դափնիներ հիւսել մարդոց համար, որոնք շատ քիչ լուսաւոր գործեր ձգած են :

Հաճելի ըլլալու կեցուածք մը, արդիւնք է շատ անգամ որոշ հաշիւներու :

Դէմ ենք նաեւ այդ հաշիւներուն, որովհետեւ անհատներու չէ որ պիտի երկրպագէ ժողովուրդ մը կամ ազդ մը, այլ անոնց լաւ գործին :

Եթէ այդ գործը ունի խոցելի եւ թերի կողմեր, ինչո՞ւ չհրապարակել զանոնք ու չաշխատիլ սրբագրելու :

Մեր մէջ քիչեր հանրային պատասխանատուութեան գիտակցութիւնը ունին : Մեծ թիւ մը կը կազմեն անոնք, որ ժողովուրդին ծափերով բարձրացած՝ կ'արհամարհեն այդ ժողովուրդը :

Ու այս տխուր իրողութեանց մէջ փնտռեցէք միշտ հաճելի երեւալու տխտաւոր հոգեբանութիւն մը, որ կրնայ աղէտաւոր հետեւանքներ ունենալ տակաւ, եթէ պակսի արդար քննադատութեան ոգին :

Եղբակացութիւն :

Ունենանք լաւին համար մեր դրական խօսքը, առանց մոռնալու սակայն վատին եւ ախտաւորին համար նոյնպէս մեր ուղղամիտ ու արդար քննադատութիւնը :

ԱՐՄԵՆԻԱ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԱՆ ՖՐԱՆՉԻՍԿՈՅԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐԸ

*

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐԸ

Մինչ ՄԱԿի պաշտօնական նիստերուն, ճառերը կը յաջորդեն իրարու եւ նախագահ Վան Քլէֆէնս հանդիսաւոր կոչ մը կ'ուղղէ պատուիրակութեանց որ 10րդ տարեդարձին յատկացուած այս բացառիկ նիստին ճառախօսները իրարու դէմ յարձակումներ չընեն, ոչ ալ վիճաբանութեանց սկսին, Սան Ֆրանչիսկօ հաւաքուած արտաքին նախարարները բազմաթիւ տեսակցութիւններ կ'ունենան իրարու հետ :

Խ. Միութեան արտաքին նախարար Մոլոթով իր ճառէն առաջ, զոր պիտի խօսէր երէկ, մասնաւոր փութկոտութեամբ մը կը բազմապատկէ իր հանդիպումները : Եթէ Անգլիոյ արտաքին նախարար Մըք Միլէնի հրաւէրին վրայ ունեցաւ երկու ժամուան տեսակցութիւն մը այս վերջինոյն հետ, յատկանշական կը նկատուի որ կը հրաւիրէ իրարու ետեւէ արաբական երկիրներու, եւ ընդհանրապէս Միջին Արեւելքի պետութեանց ներկայացուցիչները՝ իր հետ կարծիքի փոխանակութիւններ ունենալու : Այսպէս, Եգիպտի պատուիրակին հետ տեսնուելէն ետք, Մոլոթով երկար հանդիպում մը ունեցաւ Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ արտաքին նախարարներուն հետ : Թէեւ ոչ մէկ տեղեկութիւն կը հաղորդուի քննուած խնդիրներուն մասին, սակայն կ'ըսեն թէ խօսակցութիւնները դարձած են Միջին Արեւելքի ապահովութեան խնդիրներուն եւ արաբեւիսրայէլեան յարաբերութեանց շուրջ, «բարեկամական մթնոլորտի մը մէջ» : Նաեւ՝ Թուրքեւիրաքեան դաշնագիրը : Այս մասին նկատել կուտան թէ այդ ուխտին ոչ համաձայն երկու արաբական երկիրներու պատուիրակներուն հետ տեսնուելէն անմիջապէս ետք, Մոլոթով պիտի հանդիպի այսօր Թուրքիոյ ՄԱԿի մնայուն ներկայացուցիչին հետ : Այս նախաձեռնութիւնը հաւանաբար ուժ պիտի տայ Անգարայի խորհրդային դեսպանին կատարած դիմումներուն, թրքեւխորհրդային յարաբերութեանց բարւոքման մասին :

Գալով Արեւելք – Արեւմուտք բուն հանդիպումներուն, ինչպէս արտաքին նախարար Փինէի տեսակցութենէն ետք ընդհանուր տպաւորութիւնն էր, կը թուի թէ Ժընեւի ժողովին կազմակերպումին մասին արդէն համաձայնութիւն գոյացած է : Այս կարծիքը աւելի հիմնաւորուեցաւ երկուշաբթի գիշեր չորս արտաքին նախարարներու առաջին ժողովէն ետք, եւ հաւանական կը գտնեն որ երկրորդ ժողով մը պիտի չգումարուի : Լաւատեղեակ շրջանակներու կարծիքով Մոլոթով համաձայն գտնուած է տեւողութեան — հակառակ պարագային վեց օր, — եւ ընդունած նախագահ Այզընհաուըրի առենապետութիւնը բացման նիստին, իբրեւ պետութեան մը, եւ ոչ թէ կառավարութեան մը վարիչը : Այզընհաուըրի պիտի յաջորդեն հերթով վարչապետ Է. Ֆոռ, Սըր Է. Իտըն, եւ վարչապետ Բուլկանին : Իսկ օրակարգը կը ձգուի վարչապետներու որոշումին, որովհետեւ Արեւմուտքի առաջարկին համաձայն Ժընեւի ժողովին նպատակն է «միջազգային լարուած վիճակը բարուոքել, եւ ոչ թէ բանակցութիւններ կատարել որոշուած խնդիրներու շուրջ» :

Ամէն պարագայի, չորս ժամուան վիճաբանութիւններէ ետք արտաքին նախարարները բաժնուեցան իրարմէ համաձայնութեան որոշ գետնի մը վրայ : Սակայն Մոլոթով իր «սկզբունքի հաւանութիւնը» յայտնելէ ետք, մէկ երկու օր միջոց կը խնդրէ վերջնական պատասխանին համար :

Միւս կողմէ, տակաւին յայտնի չէ թէ Մոլոթով ընդունա՞ծ է հրաժարիլ խաղաղութեան եւ զինաթափութեան մասին ՄԱԿի բանաձեւ մը ներկայացնելու իր մտադրութենէն : Կը կարծուի որ Մըք Միլէն – Մոլոթով տեսակցութեան ընթացքին քննուած է Ժընեւի ժողովին վերաբերեալ խնդիրներուն հետ այս հարցն ալ : Լաւատեղեակ աղբիւրներու համաձայն, Անգլիոյ արտաքին նախարարը Մոլոթովի պարզած է նաեւ Ժընեւի ժողովը քարոզչական նպատակներու չյատկացնելու անհրաժեշտութիւնը : Խ. Միութեան արտաքին նախարարը կը կարծուի որ ընդունած է Մըք Միլէնի թելադրանքը եւ յայտնած՝ թէ Ժընեւի ժողովը պէտք է դրական արդիւնքներով փակուի :

× Առջի օրուան նիստին, երբ Սուրիոյ արտաքին նախարար Խալէտ էլ Ազըմ իր ճառը կը խօսէր, միջադէպ մը պատահեցաւ : Արդարեւ արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ հիւսիսային Ափրիկէն պէտք էր անմիջապէս ազատագրուէր, Միացեալ Ազգերու Ուխտին տրամադրութեանց համաձայն : Նախագահը կարգի հրաւիրեց ճառախօսը, յիշեցնելով թէ քաղաքական ճառեր թոյլատրուած չեն ՄԱԿի այս բացառիկ նիստին ընթացքին :

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ խռովութիւնները երեք չորս օրէ ի վեր մասնաւոր թափ մը ստացած են : Դիմակաւոր անծանօթներ կրակ կը բանան անգլիական պաշտօնատուներու եւ ոստիկանատուներու վրայ : Ռումբեր նետուեցան առջի գիշեր զանազան քաղաքներու մէջ : Նիկոսիայի թրքական թաղամասէն շէնք մը ռումբերէն քանդուեցաւ, եւ մեռան չորս Թուրքեր : Թրքական կուսակցութիւնը բողոքագրեր ղրկեց Լոնտոն, Անգարա եւ Կիպրոսի անգլիական կառավարիչին, պահանջելով միջոցներ՝ Թուրքերու ապահովութեան համար :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

•

Խորհրդարանի առջի օրուան նիստին, վարչապետ Էտ. Ֆոռ կարեւոր ճառ մը խօսելով պարզեց կառավարութեան վարած քաղաքականութիւնը, նախորդ նստաշրջանին փակումէն ետք : Հիմնական տեղ մը գրաւեցին վարչապետին զեկուցումին մէջ Հիւս. Ափրիկէի խնդիրները : Մարոքի համար Պ. Ֆոռ յայտնեց թէ Երկրի Ապահովութեան Տեսուչ Վիլոյի բացած քննութիւնը ահաբեկումներու դրդիչներուն մասին լրիւ արդիւնքներ չէ տուած : Սակայն կառավարութիւնը որոշած է վարել նոր քաղաքականութիւն մը Մարոքի մէջ, հիմնական սկզբունք ունենալով երեք կէտեր :

— Ֆրանսական ներկայութիւնը Մարոքի մէջ, չի կրնար խնդրոյ առարկայ դառնալ :

— Վարչական դրութիւնը պէտք է փոխուի : Փոխանակ ուղղակի ղեկավարելու, Մարոքի տեղական իշխանութիւնները պէտք է հետզհետէ ի վիճակի ըլլան երկիրը կառավարելու, ֆրանսական օժանդակութեամբ, ինչպէս կը թելադրեն դաշնագիրներու տրամադրութիւնները :

— Ֆրանքեւմարոքեան համագործակցութիւն, համայնական սկզբունքներու հիման վրայ :

Մարոքի նոր մարզպանը կարող է Փարիզէն հասած հրահանգներուն համաձայն կացութիւնը շուտով բարւոքել : Եւ պէտք է մղուիլ նոր ըմբռնումներէ, այժմէական, որովհետեւ «պահպանողականութիւնը չի կրնար ամէն ինչ պահել» :

Վարչապետը պարզեց նաեւ ֆրանքեւթունուզական համաձայնութեանց վաւերացման, ինչպէս նաեւ Ալճերիոյ մասին տրուած որոշումներուն շուտով գործադրուելուն անհրաժեշտութիւնը :

Տեղական թերթերը կը յայտնեն թէ «ծանր մթնոլորտ» մը կը տիրէր խորհրդարանին մէջ : Մտահոգութիւն մը՝ որ կը ծանրանար բոլորին վրայ — «Խորքի պատասխը միշտ հիւս. Ափրիկէի քարտէսն է» կը յայտնէ լրագիրներէն մէկը, հարց տալով թէ արդեօք կառավարական մեծամասնութեան մէջ տարակարծութիւններ պիտի չծագի՞ն : Որովհետեւ թէեւ վարչապետին ճառը բուռն արտայայտութիւններով չընդհատուեցաւ, սակայն մեծ խանդավառութիւն ալ չստեղծեց : Ծափահարեցին ճառէն ետք միայն «քաղաքավարութեան համար» կը յայտնեն ոմանք :

Ամէն պարագայի, մինչ կարգ մը շրջանակներ կը յայտնեն թէ մեծ փոփոխութիւններ յայտնած չըլլալով վարչապետը հակառակ իր ցոյց տուած «պաղարիւն իրապաշտութեան», որոշ յուսախաբութիւն մը առթած է, ուրիշներու կարծիքով Ազգ. ժողովը մտահոգ է ծանրաբեռնուած և կարեւոր օրակարգինպատճառով, որ պիտի քննուի յետագայ օրերուն :

× Մարոքի մէջ վերջին պահուն ձերբակալուեցան «հակաահաբեկչական» շրջանակներէն 10 հոգի, որոնցմէ հինգը ոստիկաններ են :

ԻՏԱԼԱԿԱՆ կառավարութիւնը սուր տագնապի մը ենթարկուեցաւ : Առջի օր նախարարները ներկայացուցած էին իրենց անհատական հրաժարականները, որպէսզի փոփոխութիւններ մտցուին կազմին մէջ : Վարչապետ Շէլպայի փոփոխութեանց մասին տուած որոշումները գոհացուցիչ նկատուած չըլլալով, կը կարծուի որ կառավարութիւնը պիտի իյնայ : Քրիստ. դէմոկրատներու (վարչապետին կուսակցութիւնը) տարակարծութիւններն են տագնապին շարժառիթը : Համաձայն չեն թէ դէպի ա՞ջ ձեռք պէտք է երկնցնեն թէ ձախ :

ԱՆԳԼԻՈՅ քարափի աշխատաւորները վերսկսան աշխատանքի : Յոյս կայ որ ճամբորդանաւերու նաւաստիներն ալ վերջ պիտի տան գործադուլին :

ԱՀԱ ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶԸ

•

Ես հոս պիտի փորձեմ տալ քանի մը հպանցիկ տպաւորութիւններ ու գիծեր, ներկայացնելու համար մարդը, այս հա — մակրելի հեղինակին մէջ: Եւ այս կ'ընեմ՝ դէթ փոքր չափով մը գոհացնելու համար այս գրոյցի ընթացքէն յայտ եկած հետաքրքրութիւն, ինչպէս նաեւ խնդրանքը ընկ. Բենիամին Թաշեանի, որ եղած է առաջին գնահատողը՝ հեղինակին առջինեկ փորձերուն, մօտ 30 տարի առաջ:

Այս փաստին հետ կապուած երկու պարագայ չեմ կրնար չյիշել հոս: Նախ այն, որ մեր սիրելի Բենիամինը այնքան կանուխէն տեսած է՝ անծանօթ անունի մը առաջին փորձերուն մէջ, իրական տաղանդի մը խլրտումը. եւ պարտք սեպած է քաջալերել զայն: Երկրորդ այն, որ հեղինակը, այս երկար տարիներու ընթացքին, երբեք չէ մոռցած իրեն տրուած այս խրախուսանքը՝ երախտագէտ ոգիով:

Այս ոգին, ոգին է Արամ Հայկազին — շատ շատերու համար իր ըրածը մոռցող, բայց ոեւէ մէկէն, որեւէ ատեն, իրեն համար եղած ամենափոքր լաւութիւնը չմոռցող այս հայ գրագէտին, Շապին Գարա Հիսարի այս զաւկին:

Հին եւ ընդունուած խօսք է, թէ ոճը մարդն է:

Ես չեմ գիտեր թէ այս առածին փաստե՞րն են շատ, թէ ժխտումները: Բայց հաստատօրէն գիտեմ, որ Արամ Հայկազի պարագային, անվիճելի է փաստը:

Այս մարդը — ոչ, յիսունը քայլ մը անցած այս տղան — իր ամբողջ էութեամբ այնքան քաղցր է ու վճիտ, որքան իր ոճը. թող չափազանցութիւն չհամարուի, եթէ ըսեմ՝ որքան որեւէ մանկական ժպիտ: Պարզ խօսիլ մը իրեն հետ, քիչ մը ճանչնալ պիտի ըլլար գինքը. եւ այդ թեթեւ ճանաչումն ալ՝ զօրեղ մղում մը պիտի ըլլար սիրելու զինքը:

Խօսէ իրեն մեր գրականութեան բոլոր աշխատաւորներու մասին: Ան իւրաքան — չիւրին համար ունի իր առանձին կարծիքն ու գնահատութիւնը: Բայց նաեւ իր սրտին մէջ տեղ ունի՝ բոլորին համար: Բոլորն ալ թանկ են իրեն, որքան ատեն որ կը ծառայեն հայ գրականութեան: Եթէ ոմանք իրենց անմիտ յաւակնութիւննե — րով՝ երբեմն ծիծաղելի կը դառնան, եթէ ուրիշներ իրենց քարոզչական մոլեռան — դութիւնով՝ նախապաշարում կը հրա — հրեն, Արամը կը կսկծայ ու կը տխրի: Իսկ երբ ուրիշներ իրենց իրական յաջո — ղութիւններով ծափ կը ստանան, Արամը կ'ըլլայ մէկը առաջին հրճուողներէն: Յաճախ ալ կը փութայ իր այդ խնդու — թիւնը յայտնելու, երկու խօսքով կամ գիրով՝ նախանձի անընդունակ այս տղան:

Արամ Հայկազ իր նիւթերը կը մշակէ շաբաթներով, ամիսներով ու երբեմն ալ տարիներով իր մտքին մէջ:

Այսօր ան ունի, իր մտքին մէջ, հատոր մը լեցնելու չափ նիւթ — աւելի կամ պակաս չափով մշակուած:

Եւ այս խօսք չէ: Ան կրնայ ժամերով պատմել՝ դեռ վերջնապէս չմշակուած կամ չլրացած իր այդ նիւթերու մասին, երբ խօսակիցը հարազատ է ու պահը՝ յարմար: Իր խօսակիցին որքան դիւրին պիտի ըլլայ հասկնալ, թէ հայ գրականութեան տենդով տոչորուն այս անձին կը պակսի՝ ստեղծագործութեան համար այնքան անհրաժեշտ միջոցներէն՝ ժամանակը: Չէ՞ որ ան իր ժամանակին լաւագոյն ու մեծագոյն մասը պէտք է տայ, ճակտի քրտինքով շահելու՝ իր ու իրեն — ներուն «հացն հանապազօր»: Ինչպէս մեր Համաստեղն զմայլելի, նոյնպէս Արամը եւ դեռ ուրիշներ լուսափորագրութեան աշ — խատաւորներ են:

Խախտուած առողջութիւնով այս տղան — որ ցաւերու մէջէն իսկ ժպտելու ազ — նուական ճիգը կը փորձէ — իր անհրա — ժեշտ հանգստէն խլուած ժամերու մէջ է որ կ'արտադրէ, իր տան որոշ մէկ սենեակի առանձնութեան մէջ:

Առանձնութի՞ւն: Երբեք: Այդ սենեակին մէջ, ան կ'ապրի ու կը ստեղծագործէ մըտերմութեանը մէջ՝ յաւերժ կենդանի յուշերու եւ քաղցր ոգիներու: Եւ հոն է որ, երկունքի տառապանքով, ան կը ջանայ բարի տրամադրութիւններ ստեղծել՝ ե — րէկի անմոռանալի դառնութիւններէն: Քարոզելը իր գործը չէ: Բայց իր մէջ մրրկող բարի տենչերու թափին տակ՝ կարելի չէ իր գրականութեան մէջ տեղ չզգալ իր պատգամը՝ իրար հասկընալու եւ գործել — գործակցելու:

Արամ Հայկազ ընտանիքի աւանդապաշտ հայր է: Ան տան կը նայի իբրեւ սրբավայրի: Իր դերն է հսկել ու ծառայել: Երբեք հրամայել, երբ կրնայ խնդրել: Ունի մէկ մանչ եւ մէկ աղջիկ, որ «ժառանգած են» իրենց հօր դրելու շընորհները, եւ իրենց հօր ու մօր առաքինութիւնները: Տղան կապուած է իրենց շրջանի մէկ մեծ օրաթերթին. աղջիկն ալ որոշ պատասխանատուութիւններ կը ստանձնէ զանազան պարբերականներու մէջ:

Հաւատքի տղայ է Արամ Հայկազը, իբր Հայ ու քրիստոնեայ: Իրեն հետ Հայ. Եկեղեցին իրականութիւն մըն է, որ մեզ կը հասնի դարերու աւանդութիւններէն: Ան կը բաղձայ այդ եկեղեցին տեսնել որքան հզօր ու պանծալի, նոյնքան ալ հասկընալի ու մտերմիկ: Ան կը ցանկայ որ այդ եկեղեցին ըլլայ՝ կենդանի ու կենսանորոգ ուժ մը, որ ձգտի եւ կարենայ համադրել ու բարձրագրել մեզ. որ մանաւանդ ջանայ ու կարենայ՝ մեր պահպանումին նպաստել:

Ան դէմ է անմտօրէն մոլեռանդ անհոգի ձեւամոլութիւններու: Ան չի հանդուրժեր որ տաճարին մէջ՝ ոգին սպաննուի:

Կան տարուան մէջ օրեր — Հայ կեանքի նուիրականութիւններով օծուն ու թըրթռուն օրեր — երբ Արամը պիտի ուզէր ամէն հայ տեսնել՝ Հայ Եկեղեցիին մէջ, հաղորդութեան գալու Հայութեան հետ՝ «խորհուրդ խորին» եւ «ի խորոց սըր — տից»:

Ահա ձեզ Արամ Հայկազը — Հայ գրականութեան նուիրեալներէն այս համեստ տղան:

Պատահականութիւն չէ որ երկրորդ անգամ, ան իր գիրքը կը կոչէ Ցեղին Ձայնը:

Այո, ցեղն է՝ Հայ Ցեղը, որ կը խօսի հոն, հեղինակին հոգիէն ու նաեւ՝ ձեր հոգիներէն:

Բայց արդեօք ո՞ւր պիտի ըլլայ իմ սրտագին խնդրանքը, որ այս տողերը կարդացող գոնէ քանի մը հարիւր անձեր կարդան այս գիրքը:

Ասոնք, իրենց փոքրիկ չափով, ըսած պիտի ըլլան հեղինակին, թէ գնահատած են իր վաստակն ու նուիրումը:

Եւ աւելին:

Անոնցմէ ամէն մէկը, այդ ընթերցումէն յետոյ, պիտի զգայ քիչ մը աւելի հարստացած ու ազնուացած, իր հայկականութեան մէջ:

Եւ եթէ ճիշդ է իմ այս վստահութիւնը, թող իւրաքանչիւրը ուշադիր ըլլայ յանձն առնելու քաղցր նեղութիւն մը եւս — քանի մը տող գրելու հեղինակին, ըսելու թէ կարդաց իր գիրքը, թէ ուրախ է որ կարդաց եւ տարով ալ՝ ճանչցաւ զինքը:

Անտարակոյս որ ձեզմէ ամէն մէկը ուրախ պիտի ըլլար, եթէ ունենար կարելիութիւնը զինքն անձնապէս ճանչնալու:

Հապա՞ ինք: Նոյնքան ու աւելի ինք պիտի ըլլար ուրախ, եթէ հնարաւորու — թիւն ունենար ճանչնալու ձեզ եւ ձեզ հետ՝ ձեր շրջանի հայ բազմութիւնները:

Չէ՞ որ ան գրած է — եւ գտած տառապալին հսկումներով — նաեւ ձեզ համար:

Ձերն է ան: Ձերն են բոլոր իր նմաննե — րը:

Ճանչցէք եւ հպարտօրէն տէր կանգնե — ցէք իրեն ու իր նմաններուն — ձեզ մօտ ու հեռուն:

Մենք բոլորս հպարտ ենք օտար լեզուներով գրող ու լայնօրէն վարձատրուող՝ Հայու արժանաւոր զաւակներով:

Անդրադառնանք որ անհամեմատ աւելի պէտք է հպարտ ըլլանք ու երախտագէտ՝ մեր իսկապէս արժանաւոր հարազատնե — րով, որ դեռ կը յամառին հայերէն գրե — լու, Հայերու համար գրելու, եւ գրելու առանց վարձատրութեան ակնկալութեան:

Ահա անոնց լաւագոյններէն մէկը՝ Արամ Հայկազը:

ՅԱԿՈԲ ԽԱՇՄԱՆԵԱՆ

ԲԱՆԱԴՐԱՆՔՆԵՐԸ

*

Անցեալ հինգշաբթի, 16 Յունիսին, մինչ քաղաքացիական եղբայրասպան կը — ռիւ մը ծայր կուտար Արժանթինի մէջ, Վատիկան բանադրանքի վճիռ մը արձա — կեց Արժանթինի կառավարութեան եւ անոր պետին՝ Զօրավար Փերոնի դէմ:

Այս առթիւ, կ'արժէ քաղուածք մը ը — նել, ծանօթանալու համար «բանադրան — ք»ի դրութեան ծագման եւ զարգացման պատմութեան հետ:

Քրիստոնէութեան երեւումէն առաջ իսկ, հեթանոսական շրջաններուն գոյու — թիւն ունէր բանադրանքի դրութիւնը եւ քուրմերը յաճախ կը դիմէին այդ միջո — ցին: Բանադրանքի ենթակայ ոեւէ անձի արգիլուած էր մուտքը մեհեաններէ ներս եւ անոնք իրաւունք չունէին ներկայ ըլլա — լու այդ մեհեաններուն մէջ կատարուած որեւէ արարողութեան:

Հրեաներէն ետք, կաթոլիկ եկեղեցին որդեգրեց այս զէնքը, որ սկզբնական շր — ջանին դարձաւ հատու սուր մը եկեղեցա — կան իշխանութիւններուն ձեռքը:

Այդ շրջանին, ամէն անոնք որ բանադ — րանքի ենթակայ էին, կը դառնային նը — զովեալ արարածներ եւ ամէն ոք խոյս կու — տար անոնցմէ: Անաթեման կ'արձակուէր տաճարին մէջ իսկ, ուր կը դադրէր ամէն կրօնական արարողութիւն, կը մարէին ջահերը, ժողովուրդը կը թաղուէր մեռելային լռութեան մը մէջ եւ այդ լռութեան մէջ արձակուած նզովքի խօսքերը կուգային միանգամ ընդմիշտ դուրս նետել նը — զովեալը կրօնակա՛ն հաւաքականութե — նէն:

Ֆրանսայի թագաւորներէն շատեր բանադրանքի առարկայ են եղած:

Վատիկանի կողմէ բանադրուած առաջին Ֆրանսայի թագաւորը եղած է Ռոպէր Բ. (998ին), որդին Հիւկ Քափէի, որ իր մօտիկ ազգականուհիներէն իշխանուհի Պերթի հետ ամուսնացած էր: Օրուան Պապը՝ Գրիգոր Ե. այս ամուսնութիւնը դայթակղալից գտնելով պահանջեց զոյ — գին բաժանումը, սակայն Ռոպէր Բ. չան — սալով Պապին խորհուրդներուն, բանա — դրուեցաւ վերջինոյն կողմէ:

Ռոպէր Բ.ի թոռը՝ Ֆիլիփ Ա. որ իր պալատականներէն Կոմս Ֆուլք Լը Ռէշէնի կինը՝ կոմսուհի Պէրթրատը առեւանգելով ամուսնացած էր անոր հետ (1094ին), բանադրուեցաւ Պապէն եւ մինչեւ իր կեանքին վերջին օրերը եկեղեցական իշ — խանութիւններուն կողմէ յարուցուած դժուարութիւններու բախեցաւ:

Հետզհետէ բանադրանքի վճիռները յաճախակի դարձան: Եւ սակայն, քանի կը շատնային այդ վճիռները, այնքան անոնք կը կորսնցնէին իրենց հմայքն ու ազդե — ցութիւնը ժողովրդեան բոլոր խաւերուն մէջ:

Այս «վտանգ»ին առաջքն առնելու մտօք, օր մը եկեղեցականներէ բաղկացած պատուիրակութիւն մը կը ներկայանայ Ֆրանսայի թագաւոր Սէն Լուիի եւ առաջարկ կը ներկայացնէ պահանջելով որ ատկէ ետք արձակուած բանադրանքներու վճիռին վրայ աւելցուի եւ աշխարհական տուգանք մը եւս, յարքունիս գրաւելով բանադրեալին բոլոր հարստութիւնը:

Սէն Լուի, սակայն, որ իր արդարամտութեան պատճառաւ շատ իրաւացիօրէն ըստացած էր «սուրբ» ածականը, կը մերժէ կրօնական պատուիրակութեան առաջարկը եւ կը յայտարարէ.

— Եթէ ընդունիմ ձեր առաջարկը, այն ժամանակ դէմ գործած պիտի ըլլամ ե՛ւ Աստուծոյ ե՛ւ առողջ դատողութեան...:

Չի դադրիր սակայն բանադրանքներու անձրեւը:

Այսպէս, 1200ին կը բանադրուի Ֆիլիփ Օկիւսթ թագաւորը եւ դար մը յետոյ, 1305ին, կարգը կուգայ Ֆիլիփ լը Պէլի, որ Ֆլանտրի դէմ մղած իր պատերազմական գործողութեանց առթիւ յանդգնած էր յայտարարել թէ՝ «կղերականները եթէ չեն կրնար զէնքով ծառայել իրենց հայրենիքին, պէտք է այդ պակասը լրացնեն տարբեր գոհողութիւններով», եւ թագաւորը, խօսքէն գործի անցնելով, խիստ միջոցներ ձեռք կ'առնէ իր վերադրեալ հրամանը կէտ առ կէտ գործադրել տալու համար:

Ֆիլիփ լը Պէլ իր բանադրումէն ետք սակայն, վրէժ լուծելու համար եկեղեցիէն, յանդուգն ծրագիր մը գլուխ կը հանէ եւ իր պապական աթոռին վրայէն կ'առեւանգէ ու կ'աքսորէ Պոնիֆաս Ը. Պապը:

Լուի ԺԲ. կը բանադրուի իր կարգին Յուլիոս Բ. Պապին կողմէ, սակայն այս բանադրանքը երբեք ալ յուզումի չի մատներ թագաւորը: Արդարեւ, օր մը երբ պալատական մը կուգայ իր վեհապետին ներկայութեան եւ կը գանգատի իր կնոջ անհաւատարմութեան մասին, թագաւորը չէնչող ժպիտով մը կը պատասխանէ անոր.

— Մի մտատանջուիք այդքան: Կնոջ մը անհաւատարմութիւնը կը նմանի Պապին բանադրանքի վճիռին: Ահաւոր եւ անտանելի բան մը կը դառնայ ան երբ շատ խորհիք անոր վրայ, իսկ հասարակ եւ ոչինչ դէպք մը՝ եթէ բնաւ չխորհիք այդ մասին...:

Ներկայիս ամէն ինչ փոխուած է: Բանադրանքի վճիռները գրեթէ կորսնցուցած են դարեր առաջ ունեցած իրենց ահաւոր ազդեցութիւնը:

Փաստ՝ այն՝ որ Արժանթինի մենատէրը, հակառակ որ ենթակայ է Վատիկանի բանադրանքին, իր ետեւ ունի այսօր բարեկամներու եւ հիացողներու բանակ մը:

Քաղեց՝ Ա. Գ.

ՄԵՐ ԴԵՐԸ ԵՒ ՄԵՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆԸ

*

ԽՄԲ. — Ստորեւ կը հրատարակենք Տիկին Ն. Ա. Տիլսիզեանի ճառը Մայրերու Օրուան առթիւ արտասանուած Միլանի «Հայ. Տան» մէջ.

Միլանի հայ գաղութը առաջին անգամ ըլլալով առիթը ունեցաւ տօնելու «Մայրու Օր»ը: Երբ ակնարկ մը նետենք ընդհանուր ընկերային հարցերու վրայ, անմիջապէս մեր առջեւը կը պարզուի սա անժխտելի ճշմարտութիւնը թէ մինչ մարդիկ ստեղծագործութենէն ի վեր ե — ղած են յաճախ տարակարծիք վարկած — ներու, գիտական ու ընկերային հարցե — րու, սկզբունքներու եւ երեւոյթներու մասին, մայրութեան իրականութեան առջեւ դադրած է գաղափարներու ամէն տարբերութիւն: Քաղաքակրթութեան գէնիթը հասնող ազգերէն, մինչեւ խաւարակուռ Ափրիկէի մարդակերները եւ նոյնիսկ դիւշատիչ գազաններու որջերէն մինչեւ մեղրահոս մեղուին փեթակը, մայրը ու մայրութեան խորհուրդը միշտ յարգուած ու պաշտուած է, ուրեմն անժխտելիօրէն տիեզերական է այդ խորհուրդը ստեղծագործութեան մէջ: Հետեւաբար տարին անգամ մը հաւաքուելով հոս, մեր ընտանեկան երդիքին տակ, մեր «Հայ «Տուն»ին մէջ, թանկագին առիթը ընծայած կ'ըլլանք մենք մեզի, մոռնալ ամէն տեսակ տարակարծութիւն եւ ստեղծել մտերիմ ու ջերմ մթնոլորտ մը, որուն այնքան պէտք ունինք կենսունակութիւն տալու, զօրացնելու եւ ապրեցնելու մեր փոքր գաղութին ազգօգուտ բոլոր ձեռնարկները:

Եւ մինչ մեծարանքի միահամուռ արտայայտութիւն մը կ'ընծայուի աշխարհի ամէն կողմը մայրութեան՝ մենք ալ կանգ առնենք պահ մը եւ ձեզի հետ անդրադառնանք հակիրճ կերպով այն դերին ու պատասխանատուութեան, զորս ունին մայրերը, մասնաւորաբար մեր յարկերէն ներս: Կը վստահեցնեմ ձեզ թէ, շատ լուրջ է այդ դերը եւ մեր կարծած ու երեւակայածէն շատ աւելի ծանր է այդ պատասխանատուութիւնը:

Ամփոփուինք պահ մը մենք մեր մէջ, խղճի քննութիւն մը կատարենք տեսնելու եւ զգալու համար թէ մեզի պարգեւուած մայրութեան մեծ առաքելութիւնը որ աստիճան խղճմտօրէն կատարած ենք մեր օրինակով, մեր խօսքով և մեր գործով, ո՞ր կէտերուն մէջ թերացած ենք եւ հետեւաբար ո՞ւր է մեր պատասխանատուութիւնը որուն արդիւնքը անպայման կ'անդրադառնայ մեր ազգին, մեր ընտանիքին, եւ նոյնիսկ մարդկային ընկերութեան վըրայ:

Սիրելի մայրեր, այս բարեբաստիկ տօնին առթիւ, բանանք մեր սրտերը իրարու պարզօրէն, անկեղծօրէն, տեսնենք մեր թերութիւնները, դնենք մեր մատերը մեր վէրքերուն վրայ ու ջանանք լաւագոյն կերպով դարմանել զանոնք:

Թերութիւններ ունինք անշուշտ, ինչպէս բոլոր ազգի մայրեր, թող իւրաքանչիւրը խորհի իր թերութեան մասին, մենք մերը փնտռելով ջանանք ուղղել զանոնք:

Մեր դերը կը սկսի շատ կանուխէն, օրօրոցէն, տունէն, ընտանեկան յարկէն: Ուրեմն մեր առաւելագոյն ճիգը պէտք է թափենք, մեր տունէն ներս ստեղծելու այն մաքուր, պարկեշտ, առողջ ու բարոյապէս պայծառ այն մթնոլորտը որուն շունչովը կը սնանին մեր սիրասուն զա —

ԴԷՊԻ ՍՈՒՐԲ ՂԱԶԱՐ

★

Իմ պաշտելի Կիլիկիայէն հեռանալէս ի վեր, կէս դարու կեանքիս մէջ, առաջին անգամ երբ Ս. Ղազար կղզին ոտք կոխեցի, ունեցայ մեծ յուզում մը :

Նման յուզում եւ երջանկութիւն կարելի չէ գրչով պատմել: Կը նմանի վերագտնելուն այն հոգեհատորին, զոր տարիներու բաժանումէ մը վերջ կը տեսնես եւ չես ուզեր որ վերջ գտնեն այդ պահերը : Նոյն յուզումը՝ եւ հպարտութիւնը հաստատեցին իրենց գրութիւններով, «Յառաջ»ի էջերուն մէջ Նարդունին, Օր. Միսաքեանը, Ա. Պետրոսեանը, եւ ուրիշներ :

Ո՞ւր է այն գիտակից եւ իրական հայրենասէրը, որ պիտի չհպարտանար Ս. Ղազարով: Հպարտ ենք, ոչ թէ որովհետեւ մերն է, այլ անոր համար, որ երբ հայ միտքը կաշկանդուած, էր, մեր փարոս կղզեակը լոյսի ջահերով կը լուսաւորէր հայրենի աշխարհը :

Մեր վերածնունդի դրօշակակիրները եղած են Մխիթարեան Միաբանները: Ալեգարդ հայր Ալիշանի հայրենասիրական շունչով սնանեցան սերունդներ : Ան թողած է այնպիսի մեծ գործեր, որոնք պիտի մնան առյաւէտ: Նկարագրած է անհետացած քաղաքներ, գիւղեր, աւաններ, մայր հայրենիքէն, մինչեւ Կիլիկիոյ ամէն մէկ անկիւնը: Միթէ՞ անժխտելի ապացոյց մը չէ որ Հայոց սիրելի հայրիկը Հայաստանէն ափ մը հող կը ղրկէր անոր շիրմին վրայ, համայն Հայոց աշխարհի երախտագիտութիւնը յայտնելու համար:

Ի՞նչպէս մոռնալ փաղանգը դրչի վարպետներուն եւ բոլորանման անունները: Մեր օրերուն ցեղին ձայնը հնչեցնող անմահ Վարուժանները: Անոնք սնանեցան Ս. Ղազարի հրաշքով, իրենց տաղանդով լուսաւորելով, ճոխացնելով հայութեան գանձը՝ մշակոյթը:

Օրհնեալ ըլլան Մխիթարեանները : Անոնք տառապեցան, չարաչար աքսնեցան, պահելու եւ պաշտպանելու անոր հարըստութիւնը, գիրն ու գրականութիւնը :

Անոնք չատ լաւ ըմբռնած էին թէ առանց մշակոյթի հայութիւնը պիտի կորսուէր առյաւէտ :

Անբան կարճատեսներ կը մոռնան թէ, եթէ չունենայինք ճեմարաններ, Ս. Ղազարներ, Վիէննաներ, Պէրպէրեան, Կեդրոնական դպրոցները, պիտի կրնայի՞նք ունենալ յաւէտ պատմական, Հայոց դարերու երազներուն իրականացումը եղող «Մայիս 28ը» :

Ամէնուս զուրգուրանքին եւ հպարտութեան առարկայ այս օրուան ծաղկեալ հայրենիքը, իր տաղանդաւոր զաւակներով եւ իր վերելքով, պիտի կրնայի՞նք ունենալ առանց առաջինին:

Այս ամէնը պարտին է այն Սրբազան ձեռքերուն, որոնք խնամեցին դարերու հսկայ ծառը, մեր ազգային մշակոյթը : Ազգը յաւիտեան երախտապարտ է այս տիտաններուն, որոնց համար ամէն գիտակից Հայու սիրտը մէյմէկ Պանթէոն է :

Մեծ բանաստեղծ Պայրըն, Ս. Ղազարի վանքը մնաց, հայերէնը հոն սորվեցաւ, սիրեց հայութիւնը եւ ըսաւ թէ՝ աշխարհի վրայ եթէ կայ ժողովուրդ մը, որուն ձեռքերը ուրիշի արիւնով պղծուած չեն, այդ ալ հայ ժողովուրդն է :

Ինչպէս մեր նախնիք կ'երթային Ս. Կարապետ, Երուսաղէմ եւ ուրիշ սրբավայրեր, մենք ալ կ'երթանք Ս. Ղազար ուխտագնացութեան, մեր սրբազան պարտքը կատարելու :

ԳՐ. ԱԴԱՄԵԱՆ

ւակները :

Դժբախտաբար երկար դարերէ ի վեր կորսնցուցած ենք մեր ազգային ազատութիւնն ու անկախութիւնը : Գերի եղած ենք մենք չատ վայր քաղաքակրթութիւն մը ունեցող բռնատիրութեան մը եւ չատ բան կորսնցուցած մեր տոհմիկ բարքերէն, մեր ազգային նկարագրէն եւ ընտանեկան գեղեցիկ սովորութիւններէն: Եւ երբ, հայ կնոջ, հայ մօր նկարագրին մէջ, չեչտուին այդ թերութիւնները, անոնք կը փոխանցուին իրենց մատղաշ զաւակներուն, քանի որ ճայնագրի զգայուն սկաւառակներ են անոնց անմեղ հոգիները, որոնք դիւրաւ կ'իւրացնեն մանաւանդ գէշը: Ջանանք ուրեմն մեր ընտանեկան յարկերը, մեր բարեկամական ու ազգային յարաբերութիւնները մաքրել այդ յոռի ու կործանարար ունակութիւններէն, որոնք տկարներու եւ անարժէքներու թունաւոր զէնքերն են միայն :

Պէտք է գնահատել զիրենք վեհանձն, առողջ եւ ողջամիտ հոգի մը, պէտք է ճանչնանք մեծութիւնը եւ քաջալերենք առաքինութիւնները :

Այսպէսով զոնէ գոհունակութիւնը կ'ունենանք, մեր զաւակներով, համեստ բաժին մը բերած ըլլալ, թիւով փոքր, բայց հոգիով մեծ ազգի մը նկարագրին կազմութեան մէջ :

Եւ թերեւս, օր մը, մեր հայրենիքի մէջ, հրապարակի մը վրայ, «Անծանօթ Զինուորին» յուշարձանին քով բարձրանայ «Անծանօթ հայ մօր», յարգանքի յուշարձանը, ի նշան իր անհուն զոհաբերութեան, ցեղապահպանման իր դիւցազնական մարտնչումներուն, հաւատքի, յոյսի եւ սիրոյ փառապսակով :

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ արգիլուեցան ինքնաշարժի մրցումները: Պիտի թոյլատրուին նորէն, եթէ ապահովութեան նոր միջոցներ ձեռք բերուին :

ՊԵԼԿՐԱՏԻ մէջ վաղը պիտի բացուի արեւմտեան դեսպաններու եւ եուկոսլաւ ներկայացուցիչներու ժողովը, ուր պիտի քննուին եուկոսլաւեւխորհրդային վերջին հանդիպումին վերաբերեալ խնդիրներ :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՍԿԱՒԱՌԱԿ ՄԸ

Ֆրանսական երաժշտական նոր տուն մը, Էտիսիօն Վօկ, վերջերս ձեռնարկած էր զանազան ազգերու տոհմիկ երաժշտութեան սկաւառակներ պատրաստել :

Կարգը եկաւ նաեւ հայկականին : Տնօրէնութիւնը հայկական եւ կովկասեան երաժշտութեան ինքնատիպ կտորներու շարք մը պատրաստելու գործը կը յանձնէ Պ. Ա. Պարթեւեանի :

Մէկ քանի շաբաթէ ի վեր այս սկաւառակը հրապարակ ելած է, եւ արդէն միջազգային գետնի վրայ հետաքրքրութիւն ստեղծած է :

«Ֆիկարօ», «Քօմպա» եւ այլ թերթեր գնահատական տողերով արտայայտուած են անոր մասին, եւ սկաւառակի առաջին գնորդները եղած են հոլանտացի, նորվեկիացի եւ սպանիացի երաժշտասէրներ :

Սկաւառակը ունի 45 վայրկեանի տեւողութիւն, արձանագրուած են 16 կտորներ :

Կափարիչին առաջին էջին վրայ նկարուած է հայկական մանրանկարչական նըմոյշ մը, հեռուէն կ'երեւի Էջմիածնայ Տաճարը եւ Արարատ լեռը : Ետեւի կողմը ունի բացատրական էջ մը Հայաստանի աշխարհագրութեան, պատմութեանն. արուեստի մասին: Երաժշտական կարգ մը բացատրութիւններ եւ իւրաքանչիւր կտորի նկարագրութիւնը :

Արեւելեան եւ արեւմտեան գործիքներու զուգորդութեամբ եւ խմբերգի մասնակցութեամբ պատրաստուած այս սկաւառակը կարելի նկատել իր տեսակին մէջ յաջող նմոյշ մը :

Սկաւառակի սիրող մը

ՏԽՐՈՒՆԻ .— ՀԵՐԱՆՈՒՇ ԻՍՊԷՆՋԵԱՆ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Այսօր մայր մը թաղեցինք, մայր մը երիտասարդ, հայ մայր մը, երէկ կեանքով լեցուն, այսօր յիշատակ մը միայն :

Գիտակից եւ պարտաճանաչ Խաչուհի մը եղաւ, սիրով եւ սրտով իր բաժինը բերաւ ազգօգուտ ամէն գործի : Եղաւ նաեւ բարի մայր մը իր զաւակներուն եւ չրջապատին :

Քաղցր ժպիտով եւ անկեղծութեամբ կը դիմէր քեզի որեւէ գործի համար եւ կարծես թէ ընտանիքիդ մէկ անդամն էր եւ անկարելի էր մերժել: Բայց անողոք հիւանդութիւնը զրկեց այս կեանքով լեցուն Հայուհին : Դեռ 47 տարեկան էր, ծնած Խսկիչէհիր: Գաղթ չտեսաւ, բայց բաժնեց Սփիւռքի Հայութեան ճակատագիրը :

Երբեմն մեր պզտիկ ներկայացումներուն համար, իրեն կը դիմէինք : Յօժարակամ եւ խնդումերես կը պատասխանէր. «Եթէ ուրիշ մէկը չգտնէք, ես պատրաստ եմ» : Եւ յաճախ մեզ կը փրկէր անելէն :

Սուգը ազգային եղաւ Կրընոպլի գաղութին համար, բոլորը, նոյնիսկ հեռաւոր Լանսէյէն, տեղատարափ անձրեւին տակ հետեւեցան դագաղին : Քահանան եւ Պ. Մեսրոպեանը յարգանքի վերջին խօսքն ըրին, իբրեւ արժանաւոր եւ զոհաբերող մէկ զաւակը հայութեան :

Քու թարմ շիրմին առջեւ մեր աչքերը թաց, եւ մեր հոգին խռոված էր : Բայց ընդունէ, սիրելի Հերանուշ, յարգանքով, սիրով եւ արցունքով այս քանի մը խօսքը, բոլոր բարեկամներուդ կողմէ :

ԱՆԹՕ

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

★

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԻՆՈՀԱՄԵՐԳ» գունաւոր շարժանկարը Երեւանի մէջ կը ներկայացնէ Ա. Տիգրանեանի «Անուշ» օփերայի հատուածները: Հանդիսատեսը կը տեսնէ Հայաստանի հրաշալի բնանկարը, որու գունաւոր խորութեան վրայ կը ծաւալի Օփերայի շարժուն գործողութիւնը: Բընութեան գրկին մէջ բնական կը հնչէ նաեւ խմբերգը: Կինոնկարին մէջ նշանակալից տեղ կը բռնեն Արամ Խաչատուրեանի « Գայանէ » պարախաղի պարերը :

ՎԻՊԱՍԱՆ ՍՏԵՓԱՆ ԶՈՐԵԱՆԻ « Մի կեանքի պատմութիւն» վէպը զոր ռուսերէնի թարգմանած է Ս. Սուքիասեան, ռուսերէն հինգերորդ հրատարակութեան արժանացած է: 1954ին «Մի կեանքի պատմութիւնը» լոյս տեսած է նաեւ չեխերէն :

Մ. ԱՐԱԶԻԻ հետեւեալ հինգ պատմուածքները գրուած են չեխական «Պրագա—Մոսկուա» ամսագրին այս տարուան Ա. համարին մէջ —«Արեւը», «Խալիչայի երգը», «Վերջին տերեւը», «Արիւնոտ ծաղիկները» եւ «Ընկեր Մուկուչը » : Ամսագիրը գրած է նաեւ Արազիի կենսագրութիւնը եւ դիմանկարը: Հայերէն թարգմանութիւնները ըրած է Նշան Մարտիրոսեան իսկ խմբագրած է Վացլաւ Զերնեհոն :

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Յովհաննիսեանի տուն — թանգարանը որ կը բաղկանայ չորս սենեակէ, կը գտնուի Էջմիածինի մէջ: Հոն հաւաքուած են բանաստեղծին կեանքին վերաբերող փաստաթուղթեր, լուսանկարներ և անձնական իրեր : Յովհաննիսեանի բանաստեղծական առաջին տարիներու գրած երկերուն եւ վերջին տարուան գրուածներուն մէջ, աչքի կը զարնէ անոր գրելու եղանակը :

Յովհաննիսեան գրած է առանց ջնջումներու, նախապէս կազմելով գրելիքը մտքին մէջ: Յովհաննիսեան երկար տարիներ եղած է ուսուցիչ Էջմիածնի Գէորգեան Ճեմարանին մէջ : Անոր յոբելեանը տօնուած է 1913ին Պաքուի մէջ, ուր քաղաքային դպրոցներուն մէջ տեսուչի պաշտօն ունէր: Բանաստեղծի առանձնասենեակի կահաւորումը պահպանուած է այնպէս ինչպէս եղած է բանաստեղծի ողջութեան, հոն է իր գրիչը, կաղամարը, բաղկաթոռը: Անոր որսորդական եւ ձկնորսական իրերը :

ԳՈՐԾ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԻԱ.

Բաժնեակէն ներս մտնելով .

— Եկայ ես, պարոն, ըսի, առանց բացառիկ քաղաքավարութեան :

Սըր Էօսթէյս որ աշխատանքի դրութեան մասին կնճռոտ նախադասութիւն մը տուն կուտար իր քարտուղարուհիին, ընդհատեց ու նայեցաւ ապշած: Օրիորդ Փեթեկրիւն՝ հակառակ իր ինքնավըստահ երեւոյթին՝ չատ ջղագրգիռ կին մը ըլլալու էր, որովհետեւ զիս տեսնելուն այնպէս վեր ցատկեց որ կարծէք գնդահար եղաւ ;

— Տէր Ամենակալ, բացագանչեց Սըր Էօսթէյս, Տըրպընի երիտասարդէն ինչ լուր :

— Ձեզ կը նախընտրեմ, ըսի փափկութեամբ:

— Ամենասիրելի աղջիկս: Այժմէն իսկ կրնաք սկսիլ ձեռքս բռնելու գործողութեան ;

Օրիորդ Փեթեկրիւն հազաց եւ Սըր Էօսթէյս ձեռքը քաշեց արագօրէն :

— Ա՛, այո, ո՞ւր էինք: Այո, Թիլմըն Բուս, իր բանախօսութեան մէջ որ տըւաւ... ի՞նչ ունիք Օր. Փեթիկրիւ, ինչո՞ւ չէք նօթագրեր :

— Կարծեմ Օր. Փեթիկրիւն կորսնց մատիտը, ըսաւ գնդապետ Րէյսը, մեղմօրէն :

Ու քարտուղարուհիին ձեռքէն առնելով՝ սրցուց զայն: Սըր Էօսթէյս նայեցաւ անոր ակնապիշ, նաեւ ես : Գնդապետին խօսելու չեչտին մէջ բան մը կար, որ չկրցայ ըմբռնել :

ԳԼՈՒԽ ԻԲ.

(Սըր Էօսթէյս Փետլըրի օրագիրէն քաղուած)

Կը մտածեմ լքել « Յուշերս » եւ անոր փոխարէն գրել կարճ յօդուած մը՝ «Քարտուղարները զորս ունեցայ» խորագրով: Քարտուղարներու հարցին մէջ երբեք բախտ չեմ ունեցած : Մէկ վայրկեանին մէկ հատ իսկ չունիմ, միւս վայրկեանին՝ քանի մը հատ: Ներկայիս դէպի Րոտեզիա կը ճամբորդեմ՝ խումբ մը կիներու հետ : Րէյս կ'երթայ երկու գեղադէմներուն հետ, անչուչտ, ինծի ձգելով ցնցոտեայ զգեստները: Բան մը որ յաճախ կը պատահի ինծի, եւ սակայն ասիկա իմ անձնական կառքն է, ոչ թէ Րէյսին :

Րոտեզիա ճամբորդութեան ինծի կ'ընկերանայ նաեւ Անն Պետինֆիլտ՝ առժամեայ քարտուղարուհիի պատրուակին տակ :Սակայն այսօր ամբողջ յետմիջօրէին իր ժամանակը անցուց Րէյսին հետ՝ հետազօտութեան ամպիոնին վրայ, հիացիկ բացագանչումներ արձակելով՝ ի տես Հեքս գետի գեղեցկութեան: Ճիշդ է թէ իրեն բացատրեցի որ գլխաւոր պաշտօնը պիտի ըլլար ձեռքս բռնել: Այդ անգամ չի կատարեր: Թերեւս Օր. Փեթիկրիւէն կը վախնայ. չեմ մեղադրեր զինքը, եթէ այդ է պատճառը: Օր. Փեթիկրիւն հմայիչ բան մը չունի, վանողական կին մը՝ լայն ոտքերով, աւելի կը նմանի այր մարդու քան կնոջ :

Օր. Անն Պետինկֆիլտի չարժումներուն մէջ չատ խորհրդաւոր բան մը կայ : Կառախումբէն ներս նետուեցաւ վերջին վայրկեանին՝ չոգեշարժ մեքենայի մը նըման փչփչալով, կարծես վազքի մրցումի մը մասնակցած ըլլար: Եւ սակայն Փեկէթ ըսաւ թէ տեսեր է զինքը երէկ գիշեր՝ դէպի Տըրպըն մեկնած պահուն: Կամ Փեկէթ գարեջրով գինով էր եւ կամ աղջիկը մոլորակային մարմին մը ունի :

Ու բնաւ բան չի բացատրեր : Ոչ ոք որեւէ բացատրութիւն չի տար: Այո, պիտի գրեմ : «Քարտուղարները զորս ունեցայ»: Թիւ մէկ, արգարութենէն ճողոպրած ոճրագործ մը: Թիւ երկու, գաղտնի գինեմոլ մը, որ կը շարունակէ իր անպատիւ մեքենայութիւնները՝ Իտալիոյ մէջ: Թիւ երեք, գեղանի աղջիկ մը՝ օժտուած նոյն պահուն երկու տեղ գտնուելու բացառիկ կարողութեամբ: Թիւ չորս, Օրիորդ Փեթիկրիւն, որ վստահ եմ, ծպտուած վտանգաւոր աւազակ մըն է: Թերեւս Փեկէթի իտալացի բարեկամուհիներէն մէկը՝ զոր կոնակս բեռցուց, պիտի չզարմանամ, երբ մարդիկ օր մը հասկնան թէ որքան յուսախաբուած են Փեկէթէն: Կարծեմ այս խումբին մէջ լաւագոյն անձը Րէյսըրնն է :

Բնաւ տաղտուկ չպատճառեց ինծի, կամ գործիս արգելք չեղաւ: Կի Փեկէթ լրբութիւնը ունեցաւ գրենական պիտոյքներու մեծ սնտուկը հոս տեղաւորելու: Մեզմէ ոչ մէկը կրնայ տեղէն չարժիլ՝ առանց անոր վրայ իյնալու:

Ճիշդ հիմա գիտարան բարձրացայ, կ'ակնկալէի որ երեւումս ընդունուէր ուրախութեան եւ ցնծութեան աղաղակներով: Երկու կիները Րէյսի ճամբորդական պատմութիւններէն մէկը կ'ունկնդրէին՝ հմայուած: Այս կառքին վրայ փոխանակ «Սըր Էօսթէյս Փէտլըր եւ իր խումբը» մակագրութեան, «Գնդապետ Րէյս եւ իր Հարէմը» պիտի դնեմ :

Վերջն ալ պէտք է տիկին Պլէր սկսի խօսիլ անմիտ նկարներ առնելու մասին:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. Հ.

(Շար.)

ՆԵՀՐՈՒ ԿԸ ՄԵԿՆԻ Խ. ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ

Առջի օր Մոսկուայի մէջ տեղի ունեցաւ ժողովրդական մեծ հաւաքոյթ մը 80.000 հոգիի մասնակցութեամբ, մտիկ ընելու համար Նեհրուի ճառը: Ներկայ էին խորհրդային վարիչները եւ օտար դիւանագէտները: Հնդկաստանի վարչապետին յաջորդեց վարչապետ Բուլկանին: Ճառերը պարզեցին այն հիմնական միտքերը, որ յայտնուած էին արդէն լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին: Նեհրու Ծայր. Արեւելքի խնդիրներուն կարեւորութիւնը եւ Չինաստանի ՄԱԿին անդամակցելու անհրաժեշտութիւնը ընդգծելէ ետք յայտնեց թէ հնդեւխորհրդային առկախ խնդիրներ չկան, եթէ ոչ համագործակցութիւն մը՝ խաղաղութեան ի սպաս: Յետոյ շնորհաւորեց Խ. Միութիւնը դիւանագիտական իր վերջին նախաձեռնութիւններուն համար եւ հաղորդեց թէ վարչապետ Բուլկանին ընդունած է իր հրաւէրը՝ Նոր Տելհի փոխայցի երթալու:

Բուլկանին իր պատասխանին մէջ յոյս յայտնեց թէ Հնդկաստան պիտի օժանդակէ Խ. Միութեան, որպէս զի Ֆորմոզայի խնդրին համար լուծում մը գտնուի չինական շահերուն համաձայն: Գալով միջազգային խնդիրներուն, Բուլկանին ըսաւ թէ Խ. Միութիւնը պատերազմ չուզեր եւ թէ յոյս ունի որ Ժընեւի ժողովին մէջ հաստատուն խաղաղութեան մը հիմերը պիտի նետուին:

Իսկ հնդեւխորհրդային բուն բանակցութեանց մասին, կը կարծուի որ համաձայնութիւն գոյացած է Խ. Միութեան օժանդակութեան մասին, ճարտարարուեստի մարզին մէջ, շատ նպաստաւոր պայմաններով:

Մեկնելով Մոսկուայէն Նեհրու պիտի երթայ Լեհաստան: Կը կարծուի որ Լոնտոն ալ այցելէ իր եւրոպական պտոյտէն ետք, որովհետեւ կը հաստատուի վարչապետ Իտընի հրաւէրը:

Խ. ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ վերադարձած Աւստրիացի գերիներ, նոր տեղեկութիւններ տուին Խ. Միութեան մէջ բանտարկուած Ֆրանսացիներուն մասին:

ՇԻՐԻՄՆԵՐՈՒ ԱՅՑ

Պանեէօ Բաշանի Ց. Կ. Խաչի մասնաճիւղը կազմակերպած է այց մը դէպի Բաշանի գերեզմանատունը, իրենց ընկեր ընկերուհիներուն, Տիկին Գոնչէկիւլեանի, Տէր եւ Տիկ. Ալթունեանի, Տիկ. Պասմաճեանի, յիշատակը յարգելու համար, այս կիրակի ժամը 2.30ին:

Հաւաքուիլ Բաշանի գերեզմանատան դրան առջեւ:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Իսի լէ Մուլինոյի եկեղեցիի շինութեան յանձնախումբին կողմէ:

Հովանաւորութեամբ Փարիզի Հայոց եկեղեցիի վարչութեան:

Կիրակի, 26 Յունիս, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Իսիի քաղաքապետարանը, Սալ տէ Ֆէթին մէջ, 25 Ավընիւ Վիքթոր Քրէսօն:

Կը ներկայացուի Փարիզեան շրջանի Ֆրանսահայ Երիտասարդաց Թատերախումբին կողմէ:

ՄՈԼՈՐԵԱԼ ՃԱՄԲՈՐԴԸ

Եւ խօթանաւունիոց փեսացուն (կատ. մէկ արար):

Կը մասնակցին Յ. Մկրտիչեան, Օր. Մ. Ժամկոչեան, Օ. Ֆրնտքեան, Ժ. Մելքոնեան, Պ. Պէրպէրեան:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Բ. Ֆրնտքեան, Գ. Եանըքէկեան, Ժ. Ունճեան, երգ, կովկասեան պար, Պ. Պ. Օ. Ֆընտըքեանէ և Պերճ Պէրպէրեանէ:

Պիտի կատարուի եկեղեցիի շինութեան յանձնախումբի կողմէ նիւթական, բարոյական հաշուետուութիւն:

Կը հրաւիրուի Իսի լէ Մուլինոյի եւ շրջանի հասարակութիւնը անխտիր ներկայ ըլլալու:

Մուտքի տոմսերու գինը՝ 200 եւ 100 ֆրանք: Ստանալու համար դիմել յանձնախումբի անդամներուն՝ Զաւէնեանի սրճարանը, Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութեան անդամուհիներուն, նաեւ ներկայացման օրը կիչէն:

Ճոխ պիւֆէ, ժողովրդական գիներով:

Հաղորդ. միջոց.— Մէթրօ Մէրի տ'Իսի, օթօպիւս 123, 190:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Parts (9e)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ ԵՒ ՇՐՋԱՆՆԵՐ

Բ. ՑԱՆԿ

Նախկին գումար	250.000
Տէր եւ Տիկ. Արծրունի Զրքաշեան	50.000
Վասպ.ի Հայր. Միութիւն (Մարսէյլ)	25.000
Պանտիկեան եղբարք	10.000
Տէր եւ Տիկ. Յովհ. Հացագործեան	10.000
Միհրան Հրաչեան ընտանիք	15.000
Տէր եւ Տիկին Կ. Փօլատեան (ողբացեալ Տիկին Է. Հրաչեանի յիշատակին)	5.000
Պ. Արամ Հիւսեան եւ որդի	10.000
Տէր եւ Տիկ. Սիմոն Աւտոյեան	5.000
Պ. Միսաք Աւտոյեան եւ Աւիքեան	5.000
Տէր եւ Տիկ. Պապանեան	10.000
Պ. Տիգրան Փիրանեան եւ օրիորդ	5.000
Գումար	400.000

Այրի Տիկին Մանիա Քոչարեան եւ զաւակը Միքայէլ խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՍՏԵՓԱՆ ՔՈՉԱՐԵԱՆԻ

(60 տարեկան)

յանկարծական մահը որ տեղի ունեցաւ կիրակի, Յունիս 19ին, իր բնակարանը:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ այս հինգշաբթի ժամը 14.30ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Թափօրը կը մեկնի բնակարանէն ժամը 14ին:

12, ռիւ Մարթէն Պէռնար, Փարիզ (13)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ:

Դասախօս՝ Ամերիկայէն նոր ժամանած Օր. ՍԻՐԱՆՈՅՇ ՏԷՐ ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ:

Նիւթը՝ «Նորագոյն շարժումները հայկական երաժշտութեան մէջ»:

Դասախօսութիւնը պիտի կատարուի երաժշտական ժապաւէններով:

Մուտքը ազատ է: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Ակնունի» ենթակոմիտէի, այս կիրակի ամբողջ օրը Սէն Լու, Կրան Փէն, Եօթնեղբայրեան ագարակը:

Կը նախագահէ ընկ. ԳՐԻԳՈՐ ՓԻԼԻԿԵԱՆ

Կը խօսի՝ ընկ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ:

Երգ, արտասանութիւն, հայկ. պարեր ղեկավարութեամբ Օր. Կօչկարեանի: Ֆրանսական պար՝ նուագախումբ՝ «ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»:

Ճոխ պիւֆէ, շիշ քէպապ:

Մուտքը ազատ է:

ԲԱՑԱՌԻԿ ՕՓԵՐԵԹԱՅԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

«Շանթ» գեղարուեստական ընկերակցութեան նախաձեռնութեամբ:

Մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի

ԱՐՇԻՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ

Այս շաբաթ ժամը 21ին, Ս. Սահակ-Մեսրոպ սրահին մէջ:

Ղեկավարութեամբ դերասան Կիկոյի:

Կը մասնակցին՝ Տիկիններ՝ Սիւզան, Վ. Ունանեան, Ռօզա, Օր. Էմմա Կիրօեան, Պ. Պ. Գ. Թիւթէլեան, Ժան Մակարեան, եւ Գր. Կէրկէրեան:

Արեւելեան նուագախումբ:

Գիները ժողովրդական:

26 ՅՈՒՆԻՍ

ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 16ԻՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

պարգեւաբաշխութեան հանդէսին կը հրաւիրուին ծնողները եւ վարժարանին համակիրները:

Կը նախագահէ եւ կը խօսի՝

M. VIGNAUD

(Ուսմանց պետական ընդհ. վերատեսուչ)

ՊԱՏԱՐԱԳ – ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Նախաձեռնութեամբ «Միջերկրան»ի կոմիտէին եւ բարձր հովանաւորութեամբ Հանրապետութեան Նախագահին հանդիսաւոր պատարագ տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ ժամը 12ին, Սէն Թ'Էօսթաշ եկեղեցին, ի յիշատակ՝

ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ԱՌԻՍՏԱՅԻ

Մարոնի պատրիարք որ վախճանեցաւ վերջերս:

Կը պատարագէ ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ՐՈՒՓ:

Ներկայ կ'ըլլայ Պապական Նուիրակը:

Եկեղեցւոյ մուտքը ազատ է:

ԻՍԻԻ ԽՐԻՄԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, վարժարանին սրահին մէջ, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս, Իսի:

Հանդէսին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն դպրոցին աշակերտները եւ նախկին սաներէն Օր. Շաքէ Պէնկեան, Պ. Մարտիրոս Գարակէօզեան եւ ուրիշներ:

Երգ, արտասանութիւն, ներկայացում, պար (ղեկավարութեամբ Տիկին Շաքէ Քալայճեանի):

Միջնարարին հոգաբարձութեան կողմէ կը բաժնուին պաղեր եւ նախընթրիք:

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողները եւ Իսիի ու շրջաններու հայրենակիցները:

Հոգաբարձութիւն

ՊԱՏԱՐԱԳ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Ի գիտութիւն Պոմոնի եւ Մարսէյլի հայ հասարակութեան կը ծանուցանենք թէ՝ այս կիրակի, եկեղեցւոյս անուան տօնախմբութեան առթիւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի եկեղեցւոյս հանգուցեալ հիմնադիրներ՝ Պալաքեան Սրբազանի, Գ. Շահլամեանի, Աղանեան Դարբինեանի, Ոսկան Մարտիկեանի, ինչպէս նաեւ Սահակ Մեսրոպ սրահի հիմնադիրներուն ննջեցելոց հոգւոց ի յիշատակ:

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8, Ս. Պատարագ 10, Հոգեհանգիստ 11.45: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Արտակ Վրդ. Մանուկեան:

Կը հրաւիրենք հայ հասարակութիւնը:

Թաղ. Խորհուրդ Պոմոնի

ԿԻՐԱԿԻ 26 ՅՈՒՆԻՍ ԿԷՍՕՐՈՒԸՆԷ ՍԿՍԵԱԼ

Սկաուտական դաշտահանդէս, կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի Առնուվիլի մասնաճիւղին կողմէ: Մասնակցութեամբ Փարիզի եւ Շաւիլի խումբերուն:

Էքուանի անտառին մէջ:

Սկաուտական խաղեր եւ զանազան դաշտային ներկայացումներ:

Ուտելիք եւ խմելիք ամբողջ օրը, շատ դիւրամատչելի գիներով:

Հաղորդակց. միջոցներ.— Փորթ տը լա Շափէլէն առնել 268 թիւ օթօպիւսը, իջնել Էսփէրանս կայարանը (Էքուան), դաշտահանդէսին վայրն է:

«Ժէօ տը Փօմ» (Ֆօռէ տ'Էքուան, Փրէ տիւ Շաթօ):

Կէս օրէն սկսեալ առաջնորդող սկաուտներ պիտի սպասեն:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Փոն տը Շէրիի Ազգ. Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ Վալանսի եւ Ռոմանի Ս. Քէփէնէկեան Թատերախումբին, ի նպաստ Փոն տը Շէրիի եկեղեցւոյ շինութեան:

26 Յունիս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Յունական Թատերասրահը (Շարվիէօ): Առաջին անգամ ըլլալով խնամեալ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի Ա. Յ. Երէցեանի «ԽՂՃԻ ՁՈՀԵՐ»:

Յոյն դիցաբանութենէ առնուած ողբերգութիւն, հինգ արար եւ մէկ պատկեր: Ինչպէս նաեւ պոլսական կեանքէ առնուած խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտներ «Հնարամիտ վարձակալը», «Իգնատ աղայի ամուսնութիւնը»:

Մուտքը 100 ֆրանք: Տոմսերը կը ծախուին վարչութեան անդամներու մօտ եւ նոյն օրը կիչէն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Քղիի Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը կազմակերպած է դաշտահանդէս մը Յուլիս 17ին:

ՊԵՐՃՈՒՀԻ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

(Շաւիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդէն)

ԳԵՂԱՄ ՊԱՐՈՆԵԱՆ

Ամուսնացած

6 Յունիս, 1955 Շաւիլ

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 9.30ին, Պար տիւ Կլօպ, 8 Պուլվ. տ'Աթէն:

Նիւթական ու բարոյական տեղեկագիր եւ վարչութեան ընտրութիւն:

Իսիի Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ԼԻՈՆ.— «Վարանդեան» կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, Յոյներու սրահը: Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Երկու ամիսէ ի վեր սկսած է Յառաջի նոր շրջանի 11րդ տարին: Կը խնդրուի փութով փակել 954 – 955ի բոլոր անվճար բաժանորդագրութիւնները:

Յառաջի բաժանորդագրութիւնները կանխիկ ըլլալով, կը խնդրուի նոր շրջանի բաժնեգինները եւս ղրկել վարչութեան:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հայ Ազգ. Միութեան կողմէ, կիրակի 26 Յունիս, ժամը 15ին, 7 Ռիւ Պընուա Մալօնի սրահին մէջ:

Դպրոցի աշակերտներուն կողմէ արտասանութիւն, երգ, հայկ. պար եւ պիտի ներկայացուի Հայ դպրոցը, առաջնորդութեամբ ուսուցիչ՝ Պ. Կ. Տէրմոյեանի:

Մրցանակաբաշխութիւն եւ Ազգ. Միութեան վիճակահանութիւնը:

Մուտքը ազատ է:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ց. Կ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Յակոբ Քէլոյեանէ 2000 ֆրանք, իրենց ամուսնութեան առթիւ:

Նաեւ Այրի Տիկին Աղաւնի Էմիրեանէ 2000 ֆրանք, օգափոխութեան կայանին համար իր որդւոյն ամուսնութեան առթիւ:

⁂

Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Մուճէրեանեան իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն Մարսէյլի ազգականներուն եւ բարեկամներուն, որոնք հեռագրով շնորհաւորած են իրենց զաւկին Անդրանիկի ամուսնութիւնը, Յունիս 18ին:

⁂

Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց Յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացաւ Պ. Նուպար Աւագեանէ, ատամնաբոյժ, տասը հազար ֆրանք ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան, իր հօրը մահուան 3րդ տարելիցին առթիւ:

⁂

Լիոնի Աղքատախնամ Տիկնանց Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացաւ Եկեղեցաշէն Երիտ. Միութենէն 22 ծրար ուտեստեղէն, ծեր աղքատներու բաժնելու համար: Ամէն տեսակ գովասանքի արժանի է երիտասարդներու այս խիստ ազնիւ գործը:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Տէր եւ Տիկին Ղեւոնդ Թորոսեան իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկեր Արամ Իսպէնչեանի ընտանիքին, իրենց կնոջ եւ ազգականին վաղահաս մահուան առթիւ: Եւ փոխան ծաղկեպսակի 500 ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի, 500 «Հայ-Բոյժ»ին, 500 Ա. Ահարոնեանի դամբարանի շինութեան:

— ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Բատէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Բատէի դիմաց:

Կը խօսի Պ. Յակոբ Նազարեան:

Նիւթ՝ «Արդի Հայաստանի տնտեսական կեանքը»: (Ե. մաս՝ Շինարարութեան թափը):

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ: Մուտքը ազատ է:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր

ՈՒՐԲԱԹ 24 ՅՈՒՆԻՍ
VENDREDI 24 JUIN 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7707 31e ANNEE | Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3118

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՓԱՐԻ՛Զ, ՓԱՐԻ՛Զ...

*

Կարօտի աղաղա՞կ մը:

Ո՛ւր էր որ այդպէս ըլլար ...

Հայկ. իջած օդանաւէն, բերաննիրը կը բացուին, պատմելու համար թէ ջուրերը նորէն պղտորած են: «Թէ երկինքն ամպել ա»:

Մանրամասնութեանց մէջ խոհուն պիտի նշանակէր թարթափիլ ըսի-ըսաւներու մէջ:

Շատ պարզ է իրականութիւնը եւ պեր-ճախօս:

Անգամ մը եւս կը հաստատուի թէ մեր փարթամ Փարիզը տակաւին վարժուած չէ իր գլուխը կապելու:

Հայկական Փարիզը որ կը յաւակնէր առաջնորդի, ուղեցոյցի դեր կատարել ուրիշ գաղութներու համար, լրջօրէն կը կարօտի խնամակալութեան մը, իր տունը կարգի դնելու համար:

Միջին Արեւելքի մէջ, սրտայաւ մարդիկ անձկութեամբ հարց կուտային.

— Ի՞նչ վիճակի մէջ է Հայկական Փարիզը: Աւելի յառաջ գացա՞ծ է: Ի՞նչ կը թանին գրոց-բրոցները: Նոր սերունդ մը հասա՞ծ է, յոգնածներուն տեղը բռնելու համար, ամէն ճակատի վրայ:

Ըսէ՞նք թէ տակաւին իրենց բանկալը անգամ կարգի չեն դրած:

Խոստովանի՞նք թէ այսքան տարի վերջն ալ տակաւին «ես ու դուն»ը կը տիրապետէ բոլոր ճակատներուն վրայ:

Հաստատէ՞նք թէ արդարն ու մեղաւորը տակաւին չեն գտած բանալին, զոր-ծելու համար իբրեւ «Մենք», յանուն տարագիր բազմութեանց բարօրութեան, այլ մանաւանդ ի սէր նոր սերունդի փրկութեան:

Անշուշտ կան արդար բաղձանքներ, ինչպէս եւ ակներեւ յանցանքներ:

Ինչո՞ւ անկարելի կը համարուի վճռական եզրակացութեան մը յանգիլ, մանրամասնօրէն քննելով ծուռն ու շիտակը: Դէմ դիմաց հանելով ամբաստանողներն ու ամբաստանեալները:

Տակաւին քանի՞ տարի պէտք պիտի մնայ Հայկական Փարիզի մթնոլորտը, ազդելով «Գաւառ»ի վրայ, եւ արդար վրդովում պատճառելով Արեւելքի շինարար բազմութեանց, որոնք անընդհատ կը գործեն հաստատելով տեւական բոյներ լոյսի, աշխատանքի եւ փոխադարձ օգնութեան:

Այնտեղ, ձեր հոգին կը հրճուի տեսնելով հայաշունչ ծաղկաստաններ դժոխքի ճամբաներուն վրայ, հակառակ անհնարին դժուարութեանց:

Այնտեղ ալ պակաս չեն «ընտանեկան» վէճեր, որոնք յաճախ ծայրայեղութեան կը հասնին, քանի որ ամէն տեղ ալ կորսնցուցած ենք հաւասարակշռութիւնը:

Բայց, այնտեղ գիտեն զանազանել մարզանքն ու իրական աշխատանքը: Գիտեն տեղ մը կանգ առնել, շարունակելու համար վերելքը:

Եւ մանաւանդ, այնտեղ կը հաւատան թէ տարագիր բազմութեանց փրկութիւնը կախում ունի բոլոր գաղութներու միացեալ, տոկուն եւ խանդավառ աշխատանքէն:

Արդարեւ, չունինք աւելի մեծ հող եւ պարտականութիւն, քան Հայկական Արտասահմանի դիմադրական ուժին կազմակերպումը, բոլոր տրամադրելի միջոցներով:

Փարի՛զ, Փարի՛զ հայկական, տակաւին քանի՞ տարի պիտի սպասենք, որպէսզի դուն ալ սորվիս այս տարրական, այս փրկարար դասը:

Տարեշրջաններ, ղասընթացքները կուգան ու կ'անցնին եւ դուն տակաւին դասերդ չես փոխած:

Արդեօք անո՞ր համար որ Փարիզը յաւիտենական ուսանողներու ոստանն է ...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈԼՈԹՈՎ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ԴԱԴՐԵՑՆԵԼ ԶԼԱՄԱՐՏԸ

●

Անհամբերութեամբ կը սպասուէր Մոլոթովի ճառին, զոր խօսեցաւ Զորեքշաբթի: Մոլոթովի բանելիք դիրքին մասին ենթադրութիւնները թէեւ մասամբ հիմնաւորուեցան, սակայն յատկանշական է հետեւեալ պարագան.— «խաղաղութեան բանաձեւը» զոր Մոսկուա միայն իր կողմէ կ'ուզէր ներկայացնել, մէջտեղ չդրուեցաւ: Անոր փոխարէն Մոլոթով առաջարկեց ուղղակի ծրագիր մը՝ վերջ տալու համար զլամարտին: Թէեւ ներկայացուած եօթը կէտերը մեծ նորութիւններ չեն բերեր ինչպէս կը յայտարարէ Ֆրանսայի արտաքին նախարար Փինէ.— «Միեւնոյն ճառը լսած եմ՝ թերեւս տասն անգամ: Արեւմուտքն է չար, իսկ Խ. Միութիւնը՝ շատ բարի: Մենք պատերազմ կ'ուզենք, իսկ ան՝ խաղաղութիւն: Անձնապէս Պ. Մոլոթովի խօսքերուն մէջ նորութիւն մը չեմ տեսներ»:

Ամէն պարագայի մէջ, Խ. Միութեան արտաքին նախարարին կարծիքով, «դիւանագիտական նոր մթնոլորտ մը» ստեղծուած է եւ ժամանակը եկած է «մեծ խնդիրները լուծելու որպէսզի վերջ տրուի զլամարտին»: Եւ այս մասին ՄԱԿը պէտք է ամէն ջանք թափէ որպէսզի լարուած մթնոլորտը փարատի եւ ազգերու միջեւ վստահութիւնը վերահաստատուի: Իբրեւ միջոց՝ Մոլոթով կ'առաջարկէ նախ համաշխարհային ժողով մը, ամէնէն ուշ 1956ի առաջին ամիսներուն, զինաթափութեան խնդիրը կարգադրելու համար, որուն պէտք է յաջորդէ տնտեսական համաժողով մը, զարկ տալու համար միջազգային առեւտուրին, առանց վարչաձեւերու կամ վարդապետութեանց տարբերութեան: Յետոյ իր ծրագիրը՝ եօթը կէտերով:

— Գործադրութիւն ՄԱԿի ընդհ. ժողովին որոշման՝ ռազմական քարոզութիւնը դադրեցնելու մասին:

— Մեծ պետութեանց միջեւ համաձայնութիւն՝ օտար երկիրներու մէջ ռազմական խարիսխները պարպելու համար:

— Յետամնաց երկիրներու բարգաւաճման համար օգնութիւն եւ հիւլէական ուժի խաղաղ գործածութիւն, առաւելագոյն հնարաւորութեամբ:

— Գերմանիայէն պէտք է քաշուին չորս մեծ պետութեանց բանակները, բացի ոստիկանական ուժերէն:

— Անմիջական լուծում Ծայր. Արեւելքի խնդիրներուն:

— Ոչ մէկ խտրութիւն՝ տնտեսական և առեւտրական միջազգային յարաբերութեանց մէջ:

— Մշակութային կապեր եւ երկրէ երկիր ճամբորդելու դիւրութիւն:

Մոլոթով ծանրացաւ նաեւ զինաթափութեան մասին Մոսկուայի մշակած ծրագրին վրայ, որուն շնորհիւ ռազմական խմբակցութիւնները իրենց տեղը պիտի տան ապահովութեան ընդհանուր դրութեան մը: Եթէ ռազմական խմբակցութիւններ կազմելու ներկայ քաղաքականութիւնը շարունակուի ինչպէս նաեւ զինարշաւը, անխուսափելի պիտի ըլլայ երրորդ պատերազմը: Խ. Միութիւնը առաջին քայլը առաւ «Մ. Նահանգներուն եւ միւս պետութեանց կը մնայ առնել յաջորդ քայլը»: Մոլոթով վերջացուց իր ճառը, շեշտելով հիւլէական ռումբերու քանդիչ ուժը եւ դատապարտելով անոնց գործածութիւնը, երբ կարելի է բարի դրացնութեան հիմերու վրայ համաձայնիլ իրարու հետ, ինչպէս ըրաւ, օրինակ, Խ. Միութիւնը Եուկոսլաւիոյ եւ Հնդկաստանի հետ. եւ պիտի շարունակէ նոյն ուղղութեամբ Ճափոնի եւ ուրիշ շատերու հետ:

(Շար.ը կարդալ Դ. Էջ)

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

*

ՍՏԵՓԱՆ ՔՈՉԱՐԵԱՆ

Համեստ այլ բարեխիղճ մտաւորական մը կ'անհետանայ Ստեփան Քոչարեանի մահով:

Շատ բան չեմ գիտեր իր անցեալ գործունէութեան մասին:

Լսարանական դասախօսութեանց առթիւ էր որ կ'իմանայինք շատ մը տեղեկութիւններ:

Անդամ էր ես - էր կուսակցութեան եւ գործօն դեր կատարած է հանրապետական Հայաստանի շրջանին:

Ջերմապէս կը հաւատար Հայկական Դատին յաջողութեան եւ կը պաշտպանէր անկախութեան տեսակէտը:

Շատ քիչեր այնքան գիտակցօրէն եւ ջերմօրէն ըմբռնած են Մայիս 28ի արժէքը եւ 1921 Փետր. 18ի ժողովրդական ըմբոստութեան էութիւնը:

Կրնար համոզել ամէնէն թերահաւատն ալ, դէզ մը փաստեր ներկայացնելով, գրաւոր թէ բանաւոր:

Երկրորդ աշխարհամարտին Գերմանիա գտնուած ըլլալով, չափազանց խոշտանգուեցաւ թշնամիներու միջոցաւ եւ անկողին գամուեցաւ:

Քանի մը տարի առաջ, յայտնապէս տըկարացած էր, թեթեւ տագնապի մը հետեւանքով: Բայց եւ այնպէս կը շարունակէր գործնապէս աշխատիլ Ֆրանսահայ Լսարանին զարգացման համար:

Լայնամիտ էր եւ ջերմ հայ, ... էր: Աշխատակցած է *Յառաջի*, *Յուսաբերի* եւ ուրիշ թերթերու, արիաբար պաշտպանելով իր տեսակէտները կամ գրական ուսումնասիրութիւններ կատարելով:

Իր ընկերներուն կը մնայ համառօտակի պարզել կեանքն ու գործը այս պարկեշտ մտաւորականին, որ դեռ ի վիճակի էր ծառայելու հայկական մշակոյթին:

ՎԱՀԷ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Ալժերիոյ Կոստանդինի նահանգին մէջ կացութիւնը ծանրացած ըլլալով, կուսակալ Ժ. Սուսթէլ որոշեց լուսարգելի դրութիւն հաստատել այդ քաղաքին մէջ որ 119.000 բնակիչ ունի: Արգիլուած է դուրս ելլել իրիկուան ժամը տասնէն մինչեւ առտուան չորսը: Ահաբեկումները, յարձակումներն ու ագարակներու հրկիզումը նոյն թափով կը շարունակուին: Կը կարծուի որ ապահովութեան համար հետզհետէ աւելի խիստ միջոցներ պիտի գործադրուին: Այսպէս, հաւանական կը նկատուի նոյնիսկ պաշարման վիճակի հաստատումը անյապաղ: Ապահովութեան ուժերը խիստ հսկողութեան տակ առած են դէպի քաղաք հասնող ճամբաները, որովհետեւ կը վախցուի որ դպրոցական քննութեանց պատճառով խուվարարներ սպրդին քաղաքէն ներս: Արդարեւ, ծնողները շրջաններէն Կոստանդին կուգան այս ամիսներուն իրենց զաւակներուն հետ: Շարք մը կասկածելիներ ձերբակալուեցան: Կուսակալը քննական պտոյտ մը կատարեց Օրէսի շրջանին մէջ ուր ընդվզչութիւնը մտահոգ է ըմբոստներու գործունէութենէն:

Միւս կողմէ, բանտարկուած ըմբոստներու դատավարութիւնը կը շարունակուի: Առջի օր մահուան դատապարտուեցան երեք ահաբեկիչներ:

ՄՈՍԿՈՒԱ ՆՈՐ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵ՞Ր ՊԻՏԻ ԸՆԷ

Արեւմտեան Պերլինի թերթերուն համաձայն, երբ Գերմանիոյ վարչապետը Մոսկուա երթայ Խ. Միութիւնը «զգայացունց» առաջարկներ պիտի ընէ անոր, պայմանաւ որ հրաժարի Փարիզի համաձայնութեանց յանձնառութիւններէն: Այսպէս՝ ան պիտի քաշէ իր ուժերը արեւելեան Գերմանիայէն, ամէնէն ուշ մինչեւ 1956ի ամառը: Միեւնոյնատեն պիտի վերադարձուին ռազմագերիները: Գերմանիոյ միացումը պիտի կազմակերպուի բոլորովին ազատ ընտրութեանց հիման վրայ: Մոսկուա նոյնիսկ պիտի հաւանի Գերմանիոյ 1937ի սահմաններուն վերահաստատման, սակայն արեւելեան Փրուսիան պիտի վերադարձնէ այն պարագային երբ Արեւմուտք վերադարձնէ Սարի շրջանը: Միացեալ Գերմանիան կրնայ զինեալ չէզոքութիւն մը ունենալ, առանց սպառազինման արգելքներու: Կրնայ նաեւ ռազմական դաշինքներ կնքել այն պետութեանց հետ որոնք Արեւմուտքի եւ Արեւելքի հանդէպ չէզոքութիւն յայտարարած են:

Իրազեկներ կը կարծեն թէ ինչ ձեւով ալ ներկայացուին խորհրդային առաջարկները, վարչապետ Ատընաուըր չի կրնար բրտօրէն մերժել օգտակար խօսակցութիւններ, նոյնիսկ եթէ Արեւմտեան ճակատին այնքան ալ նպաստաւոր չըլլան անոնք:

ՏԻՐՈՒՆԻ— ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՊՈՒՌՆԱԶԵԱՆ

Խոր ցաւով կ'իմանանք Յարութիւն Պուռնազեանի մահը Թիրանայի մէջ, Յունիս 19ին:

Ողբացեալ ընկերը, բնիկ Շապին Գարահիսարցի, Զափահաս Որբերու Միութեան եռանդուն անդամներէն էր եւ Ալպանիա կը գտնուէր Բ. աշխարհամարտէն առաջ: Կը գործէր իբրեւ ատամնաբոյժ եւ չկրցաւ Փարիզ վերադառնալ: Երկար ատեն աշխատակցած է «Յառաջ»ի եւ ուրիշ թերթերու: Մեր ցաւակցութիւնները այրի տիկին Անահիտի, զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Ս. Փաշայեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն:

ՃԵԼԱԼ ՊԱՅԱՐ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

ՊԷՅՐՈՒԹ, 19 Յունիս (Յառաջ).— Թուրքիոյ հանրապետութեան նախագահին այցելութիւնը ոչ մէկ խանդավառութիւն ստեղծեց: Կառավարութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առած էր բարեկարգութեան համար: Միեւնոյն ատեն կ'ուզէր ազդել հանրային կարծիքին վրայ, բայց ժողովուրդը մնաց անտարբեր: Դրօշներով զարդարուած եւ լուսավառուած էին միայն պաշտօնական հաստատութիւնները: Հանդիսաւոր թափօրը յաղթական կամարներու տակէն եւ փողոցներէն անցած ատեն մատի վրայ կը համբուէին ծափահարողները: Մամուլն ալ մեծ մասով կը հետեւէր հանրային տրամադրութեան, վերապահ, մինչեւ անգամ քննադատական դիրք մը բռնելով: Ուշադրաւ է Թուրքիոյ վարչապետին բացակայութիւնը, մանաւանդ որ այցելութիւնը քաղաքական հանգամանք ունի: Ճելալ Պայար կ'ուզէր մթնոլորտատեղծել, որպէսզի Լիբանան եւս մասնակցի Թուրքեւիրաքեան դաշինքին: Ատնան Մենտերէսի բացակայութիւնը կ'ապացուցանէ թէ Անգարա շատ ալ յոյս չունի յաջողելու: Արդէն ձախողած էր քանի մը ամիս առաջ, երբ Սուրիա եւ Լիբանան կը հանդիպէր Պաղտատէն վերադարձին:

Ինչպէս ուրիշ պարագաներու մէջ, այս անգամ ալ պղտոր տարրեր փորձեցին միտքերը գրգռել, ֆրանսերէն եւ արաբերէն թերթերու մէջ գրել տալով թէ Հայերը հրկիզած են յաղթական կամար մը՝ Պուրճ Համուտի մէջ: Մինչդեռ որեւէ կամար հաստատուած չէր այդ հայաշատ արուարձանին մէջ եւ քաղաքապետն ալ անմիջապէս հերքեց: Կառավարութիւնը որոշած է դատ բանալ երկու թերթերու դէմ որոնք հրատարակած էին այս դրդըռիչ սուտը:

Ինչպէս Լիբանանի ժողովուրդը, հայ գաղութն ալ պարկեշտ եւ օրինապահ դիրք մը բռնած էր այս այցելութեան առթիւ, ամէն բանէ վեր դասելով հիւրընկալ երկրին շահերը: Անշուշտ Լիբանանցին ալ չէ մոռցած արիւնոտ անցեալը: Թուրքիոյ նախագահը իր աչքով տեսաւ թէ ինչպէս կը զարգանայ եւ հրաշքներ կը գործէ օտար լուծէն ազատած ազգ մը ...

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ
Կ'ԱՆՑՆԻ ՆԱԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԷՆ…

Ա.

Կը ցաւիմ, որ անձնական պատճառներ առիթ եղին զիս ընդմիջել յօդուածաշարքս, նուիրուած անցեալ տարուան մեր անմոռանալի պտոյտին :

Այնքա՜ն երկարօրէն խօսելէ յետոյ Եգիպտոսի մասին, մեծ անարդարութիւն մը գործած պիտի ըլլայի, եթէ բոլորովին լուռ անցնէի Լիբանանի եւ Սուրիոյ մեր տեսածներուն վրայէն :

Մանաւանդ որ, խորունկ ապրումի պահեր չպակսեցան մեզի հոս ալ, ինչ որ դժուար չէ երեւակայել :

Թէ՛ Լիբանանը եւ թէ՛ Սուրիան ըլլալով Հայկական աւելի հոծ գաղութներ, « Իր հարազատ ժողովուրդը փնտռելու եկած » Հայուն համար, կը ներկայացնեն ներշնչումի աւելի ընդարձակ դաշտեր, յոյսի ու խանդավառութեան աւելի լուսաւոր աղբիւրներ :

« Խռովք ու բիւր բերկրանք » կը մըրմնջէի, Արեւելք ոտք դնելէս ի վեր, ամբողջ ճամբուս ընթացքին : Բերկրանքը ընթրուշինեցի Եգիպտոսէն մինչեւ Պէյրութ ու Հալէպ : Խռովքը ինծի կը սպասէր … Տէր Զօրի մէջ :

Այսօր, ո՛ւշ է արդէն մանրամասնութեանց մէջ մտնելու համար : Ամբողջ տարի մը անցաւ այդ երանելի օրերէն ու ամէն ինչ յիշատակի քաղցրութեամբ պարուրուած է արդէն :

Ո՛չ մէկ բան կորսուած է սակայն, ո՛չ մէկ դէմք, ո՛չ մէկ խօսք, ո՛չ մէկ ձայն :

Կարելի՞ էր, որ հակառակն ըլլար : Այդքան կարօտ ու սէր կրնա՞ն կորսուիլ այնքան շուտ :

Ո՛չ, ի հարկէ ո՛չ, ընդհակառակն, կը քաղցրանան անոնք օրէ օր, կը լուսաւորուին, քանի կը հեռանան :

Պիտի ջանամ ամփոփել, տալ գլխաւորը, այդ անմոռանալի պահերէն ամէնէն կարեւորները : Մնացածը կը պահեմ ինծի առ այժմ : Հոգեկան սնունդս է ան : Տեսակ մը մեղրամոմ, պէտք է աշխատիմ անոր վրայ, լեցնեմ փեթակը : Երբ վերջացնեմ, կը վերադարձնեմ իր տիրոջը… :

×

Կը սկսիմ Լիբանանի շքեղ մայրաքաղաքէն՝ Պէյրութէն :

Հոգեւոր եւ մտաւոր կեդրոնն է այսօր Պէյրութը սփիւռքի հայութեան, փոխարինելով Պոլիսն ու Թիֆլիսը, միացնելով հայ մշակոյթին երկու ճիւղերը :

Այո, մայրաքաղաքը Սփիւռքին, բայց ամէնէն աւելի իր հայ երիտասարդութեամբ : Ամէնէն շատ թիւով հայ մանուկներ, պատանիներ եւ երիտասարդներ կան Պէյրութի մէջ, հայկական կրթութիւն առացած :

Եւ այս է կարեւորը, հզօրագոյն ուժը ժողովուրդի մը :

Մէկ օր կը բաւէ վերահաստատելու համար թէ՝ հոս, Պէյրութի մէջ է, որ կը բաբախէ, ամէնէն զօրաւոր կերպով, տարագիր հայութեան սիրտը :

Ի հարկէ կայ Գահիրէն, կայ Հալէպը : Բայց Պէյրութը տարբեր է :

Երկու պարագաներ մասնաւոր կարեւորութիւն մը կուտան անոր :

Առաջինը այն է թէ Լիբանանի Հայութիւնը Լիբանանցի է : Բոլոր Հայերը օրինաւոր քաղաքացիներն են Լիբանանեան Հանրապետութեան, երկրին միւս բնակիչներուն հաւասար իրաւունքներով : Հայութիւնը ուրեմն իր գործօն մասնակցութիւնը կը բերէ, ոչ միայն երկրին վերելքին, այլ եւ կառավարութեան : Հայ երեսփոխաններ կը նստին խորհրդարանին մէջ : Բոլոր նախարարութեանց մէջ հայազգի պաշտօնեաներ կան, հայ քաղաքապետ, հայ քաղաքապետական խորհրդականներ, հայ ոստիկաններ :

Առ հասարակ բոլոր արաբական երկիրներուն մէջ հայութիւնը կը վայելէ ամենախիրալիր ասպնջականութիւնն ու ամենալայն ազատութիւնները :

Ու ինչպէս ամէն տեղ, հոս ալ, հայութիւնը արժանի եղած է իրեն ընծայուած եղբայրական ասպնջականութեան : Ժըրաջան, օրինապահ, խելացի մեր հայրենակիցները հոգեւին կապուած են իրենց երկրորդ հայրենիքին ու իրենց ամենալայն բաժինը կը բերեն անոր տնտեսական, քաղաքական եւ մշակութային հրաշալի վերելքին :

Երկրորդ պարագան, որ Պէյրութին կուտայ մասնաւոր արժէք ու կշիռ, այն է թէ հոն կը նստին երկու հայ կաթողիկոսներ, — Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսը եւ Հայ Կաթոլիկ համայնքին պետը : Կասկած չկայ թէ երկու Աթոռներն ալ բացառիկ կարեւորութիւն մը ունին մեզի համար : Մեր վիճակին մէջ գտնուող ցրուած ժողովուրդի մը համար մանաւանդ :

Եւ այս, ոչ միայն կրօնական եւ մշակութային տեսակէտներով միայն, այլ նաեւ քաղաքական :

Ուստի շատ բան կախում ունի այդ Աթոռներուն գահակալներէն, շատ բան՝ անոնց բարոյական եւ իմացական կարողութիւններէն, իւրաքանչիւրին անձնական հմայքէն ու ազդեցութենէն :

Մեր մէջ եւ մե՛ր շուրջը :

Անկնեբեւ է թէ երկրորդ Աթոռը, քանի մը տարիէ ի վեր աւելցնելու վրայ է իր փառքն ու արժէքը, շնորհիւ համաշխարհային, դիրք եւ արժէք ունեցող բարձր եկեղեցական իշխանի մը, որ կը բազմի հոն արժանաւորապէս, Կարտինալ Աղաջանեան :

Մեր ազգային եկեղեցիին շահը կը պահանջէ շուտով տեսնել նաեւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ պատմական Աթոռին վրայ արժանաւոր գահակալ մը : Անյետաձգելի եւ կենսական անհրաժեշտութիւն մըն է այս, բոլորիս համար :

Մենք այցելուներս, Ֆրանսացի եւ Հայ, շատ որոշապէս զգացինք այդ պարագը :

Մանաւանդ որ մեր երկու այցելութիւնները զուգադիպեցան նոյն օրուան : Կարտինալ Աղաջանեանէ մեր կրած տպաւորութիւնը այնպէս աւելի զեղեցիկ էր, հմայիչ :

Մեծ եկեղեցականը այնպիսի խոր մը տածումներ յայտնեց հայ ժողովուրդին, Նարեկի թարգմանութեան եւ ուրիշ մեզ հետաքրքրող հարցերուն վրայ, որ մեր Ֆրանսացի հիւրերը հմայուեցան : Տեսան թէ ի՛նչ խոր հմտութեան տէր էր Ան, լաւատեղեակ բոլոր անցուդարձերուն :

Կարտինալ Աղաջանեան քանի մը ատենով բարձրացուց հայութեան արժէքը, յաչս մեր հիւրերուն :

Ամբողջովին անոնց սէրն ու համակրանքը մեր ժողովուրդին հանդէպ :

Հրաժեշտի պահուն ես վերջինն էի Նորին Սրբազնութեան Աջը առնող :

Բառ առ բառ կը յիշեմ նախադասութիւնները, զորս մրմնջեցի յուզուած, գլուխս խոնարհած, — մոլեռանդ Հայ եմ ու համոզուած լուսաւորչական, մենք վեհափառ կ'ըսենք մեր կաթողիկոսին, չեմ գիտեր թէ ձեր հպատակները ի՞նչ տիտղոս կուտան ձեզի, չեմ ուզեր տարբերութիւն դնել, ուստի, վեհափառ Տէր, անհուն հպարտութեամբ կը լեցուի Հայու սիրտս, ամէն անգամ որ կը փայլի ձեր անունը համաշխարհային դիրքերու վրայ, բայց ես աւելի հպարտ եմ ձեր մէկ ուրիշ տիտղոսով, — Պատրիարք Կիլիկիոյ :

Մոլեռանդ Հայ, Լուսաւորչական ու նաեւ Կիլիկեցի…

— Ո՞ր շրջանէն ես, զաւակս …

Այդ պահուն միայն անդրադարձայ թէ ձեռքս միշտ կը մնար սեղմուած Անոր Աջին մէջ, հետզհետէ աւելի ամուր :

— Բարձր վայրէ մըն եմ, Վեհափառ Տէր, Զէյթունէն, ինչպէս Ձեր Վեհափառութիւնն է, աւելի բարձր վայրէ մը՝ հեռաւական Ղարապաղէն …:

Արդ, վեհափառ Տէր, այս պանդուխտ ժողովուրդը կը յուսայ թէ պիտի չմոռնաք ձեր Կիլիկիոյ պատրիարքի տիտղոսը եւ երբ հարկ ըլլայ, կարելիութիւններ ներկայանան …

Զգացի թէ ձեռքս աւելի ամուր սեղմուեցաւ եւ բառերը, որոնք ընկերացան այդ սեղմումին, կը բխէին նոյն ակէն, — Մեծ Հայրենասէրի մը հոգիէն :

— Վստահ կրնաս ըլլալ, զաւակս, պիտի չմոռնանք, երբե՛ք, երբե՛ք …

Եւ աւելի ցած ձայնով մը, գրեթէ ականջիս, բայց հաւատքով, անկեղծ, խորունկ հաւատքով.

« Երբ որ բացուին դռներն յուսոյ,
« Եւ մեր երկրէն փախ տայ ձմեռ»…

. . . .

Կանգ առաւ վայրկեան մը, ձեռքս թողուց ու գարկաւ ուսիս հայրաբար.

— Ա՛յն ատեն կը խորհինք …

Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ

(Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ՆԻ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

ՍԵՒՐԻ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

(Դպրոցական տարեվերջին առթիւ)

*

Աշխարհի խայլթ մը պիտի ըլլար ինծի համար խրախուսութեան մը հանդէպ լռել երբ այնքան կենսական հարց մըն է : Դպրոցական խնդիրը, Սփիւռքի, մանաւանդ Ֆրանսայի մէջ ապրապահպանման հիմը կը կազմէ :

Կասկած չկայ որ ծնողքէն մասնաւորաբար մօրմէն յետոյ տղուն դաստիարակութեան, անոր ընդունակութիւններուն զարգացման, մաքի զարթումին եւ բարոյականին կերտման անհրաժեշտ գործը, դպրոցները, կրթական մշակներուն կը պատկանի :

« Ամէն անգամ որ դպրոց մը կը բացուի, բանտ մը կը գոցուի» ըսուած է :

Աշխատիլ, անձնուէր, հեռատես եւ իր գործին բացարձակ նուիրեալ ուսուցիչ մը իրական գանձ մըն է :

Փնտռել եւ գտնել այդպիսին, ամէն գիտակից եւ քաղաքակրթութեան տառ անհատին պարտականութիւնն է :

Չէ՞ որ ամէն ծնողք կը ձգտի որ իր զաւակը իրմէ աւելի կատարելագործուի եւ փոխարինէ զինքը իր անհետացումէն յետոյ :

Յառաջդիմութեան գլխաւոր պահանջքը չէ՞ որ ամէնօր սերունդ փիղեք, բարոյական եւ մտային դաստիարակութեան մարզերուն մէջ աւելի զօրաւոր եւ բարձրորակ տուեալներով օժտուած՝ տեղն անցնի հին սերունդին :

Ապա թէ ոչ ո՞ւր պիտի մնար յառաջդիմութիւնը եւ քաղաքակրթութիւնը :

***

Յօդուածիս վերնագիրն է որ տուն տըւաւ այս խորհրդածութիւններուս, գլխաւոր նիւթիս անցնելէ առաջ :

Զորս տարի է որ զաւակս Սեւրի Մխիթարեան վարժարանը կը յաճախէ :

Իբրեւ նախկին ուսուցիչ եւ իր զաւկին ընդհ. դաստիարակութեան բծախնդիր ծնողք, այս ժամանակաշրջանին մէջ, ուշի ուշով հետեւեցայ զաւկիս զարգացման բոլոր քայլերուն, միանգամայն կապ պահելով դպրոցին յարգելի վարիչ մարմնոյն հետ : Տարուէ տարի փափաքս աւելցաւ որ զաւակս կարենայ լրացնել այդ իրապէս լուսոյ վառարանին, Ֆրանսահայարական միակ երկրորդական վարժարանին դասընթացքը :

Օդասուն եւ գեղեցիկ պարտէզներին մէջ այդ դպրոցը մեծ զոհաբերութեամբ է որ կը պահուի Մխիթարեան քանի մը նուիրեալ հայրերու գլխաւորութեամբ : Անոնց իւրաքանչիւրը, իրենց մարզին մէջ, գիտար կը գերազանցեն :

Պատիւ եւ յարգանք իրենց :

Հոն, այդ դպրոցին մէջ, հայ պատանին հիմնապէս կը ստանայ մեր տոհմային

ԱՆԳԼԻԱՑԻ ԼՈՐՏ ՄԸ
ՓՈՔՐ ԱՍԻՈՅ
ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԷՆ ՆԵՐՍ

Ա.

Անցեալ տարի, 1954ին, լոյս տեսաւ Լորտ Քինրոսի, — նախապէս Փաթրիք Պալֆուր, — «Ճամբորդութիւն մը ասիական Թուրքիոյ մէջ» խորագրով ստուար հատորը :

Այս գիրքը բացառիկ երեւոյթ մըն է եւ բազմաթիւ կողմերով կը շահագրգռէ մեզ ու Թուրքերը :

Բացառիկ երեւոյթ մը կը նկատենք այս գիրքը, որովհետեւ 1914ի աշխարհամարտէն ի վեր առաջին անգամն է, որ թոյլ կը տրուի քաղաքական եւ զինուորական հանգամանքէ զուրկ անձնաւորութեան մը այցելել Ռուսիոյ սահմանակից Թրքական սահմանները, պատմական յիշատակարաններ, եւ, իբր այցելու, գրի առնել տպաւորութիւններն ու պատմական խորհրդածութիւնները :

Ժամանակ մը, քեմալական տիրապետութեան, ապա՝ իր յաջորդներուն օրով, մինչեւ Դեմոկրատ կուսակցութեան գործի գլուխ անցնիլը, Փոքր Ասիան, բացի Թուրքիոյ ներկայ մայրաքաղաքէն եւ Իզմիրէն, քանի մը տասնեակ տարիներ շարունակ շրջապատուած մնաց երկաթէ վարագոյրով մը : Ոչ ոքի թոյլ կը տրուէր այդ հողամասերէն ներս մտնել եւ հոն իշխող կարգուսարքին, ժողովուրդին հոգեբանութեան, մտածելակերպին, ապրելակերպին, երկրին տնտեսական վիճակին մասին գաղափար մը կազմել :

Առաջին անգամ 1951ի ամրան, անգլիացի լորտին բացառաբար արտօնութիւն կը տրուէր այցելել այդ վայրերը եւ գրի առնել իր տպաւորութիւնները :

Պէտք է խոստովանիլ, թէ այդպիսի շընորհի մը արժանացող մարդու մը դիրքը շատ փափուկ էր. իրմէ կը պահանջուէին բազմակողմանի տաքինութիւններ :

Արդիւնաբեր գործ մը կատարելու համար, ան պէտք է օժտուած ըլլար դիտելու եւ երեւոյթները քողազերծելու բարեմասնութիւններով, պէտք է տեղեակ ըլլար Փոքր Ասիոյ անցեալին եւ ներկային, պէտք է պարկեշտութիւնը ունենար անաչառօրէն դատելու դէպքերը, պէտք է վերջապէս փափկանկատ ըլլար Թրքական կառավարութեան եւ ժողովուրդին դիւրազգածութիւնը չվիրաւորելու համար, մանաւանդ երբ հարկ ըլլար Հայոց մասին խօսիլ :

Ան ի յայտ բերաւ նաեւ անգլիացի դիւանագէտի մը մաքի ճկունութիւնը. Գիտէ լռել՝ դիմացինը խօսեցնելու համար, գիտէ զուարճախօսութեամբ կամ քծնծաղով պատմական անհեթեթութիւն մը ճողկել, քաջածանօթ է Փոքր Ասիոյ պատմութեան՝ նախահայկական շրջանէն սկսեալ մինչեւ մեր օրերը :

Մասնաւորաբար մեր մասին անպատ է իր հմտութիւնը, գիտէ մեր պատմութիւնը, ծանօթ է մեր արժանիքներուն եւ մըշակոյթին : Կարդացած է Լինչի եւ Ճշեկովսկիի երկերը, աւելցուցած է իր հմտութիւնը՝ դիմելով Օր. Սիրարփի Տէր Ներսէսեանի լուսաբանութիւններուն : Այս ձեւով՝ ան լայնօրէն տրամադրած է իր գրքին բազմաթիւ էջերը ի նպաստ մեզի :

Առանց չափազանցելու կարելի է ըսել, թէ իր գրքին առ նուազն մէկ երրորդը համակ Հայութիւն կը բուրէ :

Ուրարտական շրջանէն սկսեալ, հետզհետէ կ'ուրուագծէ Արտաշէսի եւ Մեծն Տիգրանի փառապանծ շրջանը, յաճախ կանգ կ'առնէ Հայոց մէջ քրիստոնէութեան մուտքի օրերէն փոխանցուած առասպելական եւ պատմական տուեալներուն առջեւ, կ'ոգեկոչէ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչը, անոր տասնեւհինգ տարի խոր վիրապին մէջ մնալը, Տրդատ թագաւորին տխտաւորումը եւ կերպարանափոխութիւնը, մեր նպաստը բիւզանդական կայսրութեան, գրաց գիւտը, թարգմանչաց շրջանը, մեր ձեռագրերը, մեր մանրանկարները, մեր շքեղ եկեղեցիները, անոնց ճարտարապետական զմայլելի յղացումները, Անիի, Կարսի, Վանի թագաւորութիւնները, Կիլիկեան Հայաստանը, 1918 – 1920ի անկախ Հայաստանը, Սեւրի դաշնագիրը եւ այլն :

Ըսինք, թէ գրքին բովանդակութենէն հայութիւն կը բուրէ, նաեւ զայն զեղազարդող նկարներէն շատերը հայկական ճարտարապետութեան գանձարանին կը պատկանին :

Տասնեւութ նկարներէն չորսը կը պատկերացնեն հայութեան դարաւոր փառքերէն Անիի պարիսպները եւ կիսափուլ ու գեղատեսիլ մեր եկեղեցիները :

Իբրեւ յիշատակութիւն զուտ Թրքական մշակոյթին՝ միակ նկար մը կայ, — Կաբինի զոյգ մինարէները …

Պէտք չէ զարմանալ, որ հեղինակը այսքան հետաքրքրութիւն ցոյց կուտայ մեզի հանդէպ, կարելի չէ Փոքր Ասիա այցելել առանց հայութեան մասին խօսելու : Մինչեւ իսկ եթէ հեղինակը ուզէր զանց առնել մեր գոյութիւնը, այդ հողամասին վրայ սփռուած աւերակներն ու քարերը լեզու պիտի ելլէին եւ պիտի հարկադրէին, որ հայութեան ձայնն ալ լսուի :

Ոչ անբարեկամեցողութիւնը, ոչ արհամարհանքը եւ ոչ ալ պատմական խեղաթիւրումները կրնան լռեցնել անոր բերած նպաստը Փոքր Ասիոյ քաղաքակրթութեան մարզին մէջ :

ՏՈՔԹ. Պ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

(Շար.)

(1)

ԿՈՉ ԽԱՐԲԵՐԴՑԻՆԵՐՈՒ

•

Սրտագին կոչ կ'ընենք բոլոր Խարբերդցիներուն որ առանց սեռի, յարանուանական, հասարակական եւ տեղացիական խտրութեան գան միանալու Համախարբերդցիական Վերաշինաց Ընդհ. Միութեան, որ կազմուած է քանի մը տարիէ ի վեր Միացեալ Նահանգներու մէջ: Միութիւնս վաւերացուցած է եւ կը հովանաւորէ Թուրքիոյ Հայոց ազգընտիր պատրիարք Գարեգին Արք. Խաչատուրեան:

Համախարբերդցիական Վերաշինաց Ընդհ. Միութիւնը մէկ նպատակ ունի, փրկել ու Հայ պահել Թուրքիոյ ներքին գաւառներու մէջ գտնուող հայ բեկորները, որոնց կարգին Խարբերդ – Մեզիրէի մէջ գտնուող մօտ հազարի չափ Հայութիւնը: Խարբերդի մէջ գտնուողները մեր հարազատներն են, որո՛ք կ'ուզեն Հայ մնալ եւ պիտի մնան: Զուննին եկեղեցի եւ դպրոց, պիտի ունենան եկեղեցի եւ դպրոց եթէ արտասահմանի Խարբերդցիներս օժանդակենք անոնց: Իսթամպուլի Հայոց պատրիարքի կրողի աշխատանքին շնորհիւ, այսօր եկեղեցիներ բացուած են Տիգրանակերտի, Ամասիոյ, Թոքաթի, Օրտուի եւայլն քաղաքներու մէջ ուր որ Հայութիւն կայ:

Խարբերդը բացառութիւն չի կրնար կազմել: Պէտք է որ ունենայ եկեղեցի եւ դպրոց: Խարբերդցիներուս պատիւը բարձր պահելու համար պիտի օժանդակենք անոնց:

Պատրիարքը՝ Միութեանս գրած իր վերջին նամակին մէջ կ'իմացնէ թէ, արդէն իսկ Խարբերդ–Մեզիրէի մէջ եկեղեցի մը շինութեան համար, կազմուած է եօթը հոգիէ բաղկացած վստահելի ու ձեռնահաս անձերէ հոգաբարձութիւն մը: Պատրիարքը կը թելադրէ որ չաճապարենք, բայց նիւթապէս պատրաստ ըլլանք, որ եթէ դիմում ընէ մեզի, անմիջապէս օժանդակենք:

Ո՞ր Խարբերդցին եւ ո՞ր Հայն է որ իր լուսադոյնը ու նիւթական օժանդակութիւնը պիտի չբերէ, պատրիարքին եւ Խարբերդ-Մեզիրէի մէջ գտնուող Հայերու ազգաշէն ու սրտառուչ կոչին:

Խարբերդցիները մեծ թիւ կը կազմեն արտասահմանի բոլոր երկիրներուն մէջ, ուր որ Հայ կայ: Խարբերդցին պահած ու տուած է ամէնքին — բարեգործական միութեանց, օգնութեան միութիւններուն, եկեղեցիներուն ու հայրենակցականներուն եւայլն:

Մենք վստահ ենք որ Խարբերդցիները ուր որ ըլլան, չեն մոռնար եւ չեն կրնար մոռնալ մեր պատմական ու պապենական Խարբերդը, սիրելի ծննդավայրը բոլորիս: Ներկայիս հոն հարազատներ ունինք, որոնք իրենց աչքերը յառած մեզի, օգնութիւն կ'աղերսեն:

Խարբերդցիներ, փրկենք մեր հարազատները:

★

Մեծ հաճոյքով եւ ուրախութեամբ կ'ուզենք իմացնել Ֆրանսահայ Խարբերդցիներուն, որ տեղւոյս Համախարբերդցիական «Եփրատ» Միութիւնը միացած է մեզի, նկատելով շարժումին կարեւորութիւնը եւ ազգօգուտ ու ազգաշէն գործը եւ ճանչնալով մեզ իբրեւ կեդր. մարմին:

Սիրելի Խարբերդցիներ, սոյն գրութեամբ սրտագին կոչ կ'ընենք Ֆրանսահայ բոլոր Խարբերդցիներուն անխտիր որ գան միանալու բոլորիս սրտին ու հոգիին մօտ, ազգապահպանման նուիրական գործին:

Ներկայ եղէք Համախարբերդցիական «Եփրատ» (որ պիտի կոչուի Վերաշինաց) Միութեան ընդհանուր ժողովին, ուր պիտի կարդացուի Կեդր. վարչութեանս կողմէ ղրկուած երկու շրջաբերականները, ընդարձակ տեղեկութիւններով:

Հայրենակցական սիրալիր կարօտով Համախարբերդցիական Վերաշինաց Ընդհանուր Միութեան Կեդր. վարչութիւն Ամերիկայի, Ատենապետ՝ Սերոբ Պօյաճեան (Հիւսէյնիկցի), Ատենադպիր՝ Պետրոս Ա. Յարութիւնեան (Մեզիրեցի):

դաստիարակութիւնը, բարոյական սկզբունքները, որոնց վրայ կը հերտուի հայ ընտանիքը, լուրջ եւ յարատեւ աշակերտը հետզհետէ աւելի կը սիրէ եւ կը կապուի նախ դպրոցին՝ նոյնիսկ իր շրջանը աւարտելէն վերջը, եւ աստիճանաբար իր ժողովուրդին, Ֆրանսահայ գաղութին համար պատիւ մըն է այդ կրթական հաստատութիւնը որ կարեւոր դեր մը կը կատարէ ներկայիս, եւ առողջ ազգ. զգացումներով սերունդ մը կուտայ տարուէ տարի:

Ուժ տալ այդ հաստատութեան եւ զօրավիգ եւ քաջալեր ըլլալ անոր՝ բոլորիս ալ պարտականութիւնն է:

Աշխարհ հսկայաքայլ կը յառաջդիմէ, ամէն ծնողք պէտք է լրջօրէն հետաքրքրուի իր զաւակներուն դաստիարակութեամբը:

Սեւրի Մխիթարեանը հարիւր աշակերտով պէտք չէ մնայ, նոյնիսկ ուրիշ դըպրոցներ ալ պէտք է բացուին Ֆրանսայի մէջ:

Միթէ մեր աշխարհականները՝ կրօնականներու չափ կորով եւ նախաձեռնութեան ոգի չունի՞ն՝ կրթական մարզին մէջն ալ:

Պէյրութի «Փալանճեան ճեմարանէն» ինչո՞ւ օրինակ չառնել:

Միթէ Ֆրանսայի մէջ ուսումնասէր եւ ազգասէր մեկենասնե՞ր չունինք:

Եկեղեցիները իրենց դերն ալ չեն կրնար կատարել, եթէ անոնց կողքին վարժարաններ չունենանք:

Հրապարակի վրայ երեւցող ծանօթ պատուական ազգայիններուն տասն անգամը աւելի են անոնք, որոնք որ եւ է կերպով մոռացութեան տրուած են:

Փնտռել, գտնել զանոնք եւ իրենցմէ օգտուիլը անյետաձգելի պահանջք մըն է:

Հրապարակաւ մեր հիացումն ու գնահատանքը Մխիթարեան մեղուաջան եւ յարգելի հայրերուն:

Շօշափելին արդիւնաւոր գործն է: Ազգապահպանման աղաղակող պահանջքն է, որ խթան պէտք է ծառայէ բոլորիս:

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԸՃԵԱՆ

ԸՆԿ. ԵԴ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՀԵՏ

Ընկեր Եդուարդ Սահակեան (Ամերիկայէն), որ երբեւ հիւր Պէյրութ կը գտնուի, Յունիս 13ին ընդունուած է Լիբանանի Հանրապետութեան նախագահ Քամիլ Շամունի կողմէ: Ընկեր Ե. Սահակեան նախագահին յայտնած է ամերիկահայութեան երախտագիտական զգացումները այն հոգածու վերաբերումին համար որ Հանրապետութեան նախագահը եւ պետութիւնը ցոյց կուտան Լիբանանահայութեան հանդէպ եւ աւելցուցած թէ՝ գոհունակութեամբ հաստատած է որ Լիբանանի Հայերը սերտօրէն եւ հաւատարմութեամբ կապուած են երկրին եւ հպարտ են անոր քաղաքակացիները ըլլալով: Նախագահը գնահատութեամբ արտայայտուած է հայ ժողովուրդի մասին: Եդ. Սահակեանի ընկերացած է պետ. երեսփոխան ընկեր Մովսէս Տէր Գալուստեան:

«... ԵՍ ՄԱՀՄԵՏԱԿԱՆ ԴԱՐՁԱՅ ԹՐՔՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՊ ՄԵԾ ՍԷՐ ՈՒՆԵՆԱԼՈՒՍ...»

Կը յայտարարէ հայ ատամնաբոյժ մը

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ երիտասարդ Հայ մը Թրքուհիի մը սիրոյն համար մահմետական դարձած է: Այս առթիւ Մարմարա կուտայ հետեւեալ մանրամասնութիւնները:—

Արտաշ Էքմէքճեան անուն 1937ի ծնունդ ատամնաբոյժ մը կրօնափոխ դարձաւ եւ Մէհմէտ Արիֆ Էքմէքճի անունը ստացաւ:

Արտաշ Էքմէքճեան նշանուած էր Գաբրիէլ անուն 24 տարեկան Թուրք մահմետական աղջկան մը հետ, կը գրէ «Ենի Սապահ»:

Մէհմէտ Արիֆ Էքմէքճի երէկ իրեն այցելող մեր մէկ խմբագրին ներկայացուց Գաբրիէլն եւ հետեւեալը ըսաւ.

— Նշանածիս Գաբրիէլին հետ աւելի առաջ ծանօթացած էի եւ ամուսնութիւն առաջարկեցի, պատասխանեց թէ ինք կրնայ ամուսնանալ միմիայն Թուրք մահմետական երիտասարդի մը հետ: Մեծ սիրով մը կը սիրեմ Գաբրիէլն: Արդէն բոլոր ընկերներս եւ շրջանակս Թուրք են եւ մահմետական դարձայ թրքութեան հանդէպ մեծ սէր ունենալուս եւ մահմետականութիւն ալ ամէնէն ուղիղ կրօնքը դաւանելուս համար:

Շաբաթ օր ժամը 11.30ին Պէյօղլուի ամուսնութեան պաշտօնատան մէջ քաղաքային պսակ պիտի ըլլանք. հրամմեցէք, ներկայ եղէք:

Գաբրիէլն ալ աւելցուց.

— Մեր ճակատագիրն է, ես իբրեւ մուսլիման աղջիկ, պարտականութիւն ունէի ուրիշ կրօնքի պատկանող մարդիկ շահիլ: Իսկ երբ այդ շահուածը սիրած երիտասարդս է, կրնաք երեւակայել երջանկութեանս աստիճանը: Սրտի եւ խղճի խոր գոհունակութեամբ երջանիկ եմ:

Մէհմէտ Արիֆ Էքմէքճի ամբողջ Ռամազանին ծոմ բռնեց եւ «Նամազ» ըրաւ, կանոնները գիրքէ մը սորվելով: Իսկ մեր կրօնքին միւս պատուէրներն ալ մենք սորվեցուցինք. շատ երջանիկ ենք:

ԶՕՐ. Ա. ԴԱՐԱՄԱՆՈՒԿԵԱՆ ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԱԾ

*

Զօր. Արամ Դարամանուկեան որ Սուրիական բանակի սպայակոյտի անդամ է, երբեւ արաբական հրետանիի հրամանատար, ֆրանսական կառավարութեան կողմէ պարգեւատրուած է Պատուոյ Լեգէոնի սպայի շքանշանով, յունիս տասնին, Դամասկոսի մէջ: Հոմսի զին. վարժարանին շրջանաւարտ՝ Զօր. Արամ Դարամանուկեան Ֆրանսայի մէջ հետեւած է Սէն Սիրի եւ Ֆոնթէնպլոյի զին. բարձրագոյն վարժարաններու դասընթացքներուն: Ֆրանս. կառավարութիւնը այժմ կը պատուէ զինք զինուորական իր բացառիկ կարողութեանց եւ փայլուն ասպարէզին համար:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

«Նիւ Եորք Հէրըլտ»ի եւ «Նիւ Եորք Թայմզ»ի երաժշտական քննադատները երգչուհի Օր. Կարին Իշխալայեանի արուեստագիտական տաղանդը ներբողած էին սակէ առաջ: Իր ժամանակին թէ «Կոչնակ Հայաստանի»ն եւ թէ Նիւ Եորքի «Հայկական Ժամը», խօսնակ Բենկլար Նաւասարդեանի միջոցաւ, արձագանգ եղած էին հայ երգչուհիին ունեցած յաջողութեան, այն երգահանդէսին մէջ, զոր կազմակերպած էր Ալեանս Ֆրանսէզը, նախագահութեամբ հարաւային եւ հիւսիսային Ամերիկաներուն Պ. Ն. Ս. ԷէՍ. գրամատան տնօրէնը:

Այս անգամ ալ ֆրանսական արտաքին գործերու նախարարութեան կից էնսթիթիւ Ֆրանսէն, որ արտասահմանի մէջ ֆրանսական մշակոյթը ներկայացնելու պաշտօնն ունի, Հանովըր, Համպուրկ, Տիւսէլտորֆ եւ Պոն գերմանական քաղաքներուն մէջ ֆրանսական արդի երաժշտութիւնը ներկայացնելու համար Օր. Կարին Իշխալայեանը հրաւիրած էր, որ ի միջի այլոց երգած է Մարսէլ Տըլանուայի կողմէ դաշնաւորուած, հայ բանաստեղծներ Պետրոս Դուրեանէն եւ Մերուժան Պարսամեանէն երկու քերթուածներու ֆրանսական թարգմանութիւնները, ինչպէս նաեւ հայկական ժողովրդական երգ մը, որոնք օրքէսթրէ եղած են նաեւ նոյն երգահանին կողմէ: Գերմանական թերթերը նմանապէս մեծ գովեստով արտայայտուած են Օր. Կարին Իշխալայեանի մասին, որ՝ երկու ֆրանսացի երգչուհիներու հետ, էքս լէ Պէնի երգի միջազգային փառատօնին հրաւիրուած է:

Արուեստասէր

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ հանրագիտարանին նոր տպագրութեան մէջ «Համաշխարհականութիւնը» կը ներկայացուի իբրեւ հակայեղափոխական վարդապետութիւն:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ բողոքական եկեղեցիին կին – պատուելիներ ունենալու որոշումէն ետք, Հրեաներն ալ կ'ուզեն կին – Ռապպիներ ունենալ: Այս մասին մեծ Ռապպին յայտարարութիւն մը ըրաւ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (72)

ԳՈՐԾ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԻԲ.

Ամէն անգամ որ կառախումբը բարձունքներէն մագլցելով կոր գիծ մը կազմէ, մեքենային նկարը կը քաշէ:

— Կը հասկնաք թէ ինչ ըսել կ'ուզեմ, չէ՞, կը գոչէ հրճուալից: Կարծեմ երկաթուղին այնտեղ կորութիւն մը կը կազմէ, եթէ կարենանք չողեկառքին առջեւի մասին նկարը քաշել ետեւի կողմէն, մէջն առնելով յետակողմի լեռները՝ շատ փառնգալից տեսարան մը պիտի ստանանք:

Դիտել տուի իրեն թէ՝ ոչ ոք, հաւանաբար, պիտի հասկնար որ նկարը կառախումբին ծայրէն քաշուած է: Վրաս արգահատալից ակնարկ մը նետելով շարունակեց.

— Տակը պիտի գրեմ, «Նկարուած կառախումբին մէջէն, մեքենան թեքուած տեղն»:

— Ատեկա որեւէ կառախումբէն առնուած նկարի մը տակ ալ կրնաք գրել: Կիները այս տեսակ փոքրիկ բաներու մասին երբեք չեն մտածեր:

— Ուրախ եմ որ ցերեկ ատեն եկանք այստեղ, գոչեց Անն Պետինկֆիլտ: Այս տեսարանը պիտի չվայելէի եթէ երէկ գիշեր Տըրպըն մեկնած ըլլայի, այնպէս չէ՞:

— Ոչ, ըսաւ, գնդապետ Րէյս ժպտելով. մինչեւ վաղն առտու Քարու հասնելու համար, որքան յողնեցուցիչ ճամբորդութիւն մը պիտի կատարէինք: Քարու — տաք, փոշեթաթաւ անապատ մը՝ քարակոյտերու եւ ժայռերու:

— Ուրախ եմ որ միտքս փոխեցի, պատասխանեց Անն, գոհունակութեամբ հառաչելով եւ շուրջը դիտելով:

Տեսարանը հրաշալի էր: Շրջապատուած բարձրաբերձ լեռներով՝ որոնց մէջէն յամրաբար կը բարձրանայինք մինչեւ դէպի վեր:

— Ցերեկ ատեն դէպի Ռոտեզիա գացող լաւագոյն շոգեկա՞ռքն է ասիկա, հարցուց Պետինկֆիլտ:

— Ցերե՞կ ատեն, խնդալով ըսաւ Րէյս: Ի՞նչ կը կարծէք, սիրելի Օր. Անն, շաբթուան մէջ ամբողջ երեք կառախումբ միայն կայ.— Երկուշաբթի. չորեքշաբթի եւ շաբաթ օրերը: Խորհեցէք որ յառաջիկայ շաբաթ օրէն առաջ չենք հասնիր Ջրվէժները:

— Մինչ այդ՝ զիրար որքան լաւ պիտի ճանչնանք, ըսաւ Տիկին Պլէտ խորամանկ կերպով մը, Ջրվէժները որքա՞ն ատեն պիտի մնաք, Սըր Էօսթէյս:

— Դէպքերէն կախում ունի, յարեցի զգուշութեամբ:

— Ի՞նչ դէպք:

— Եոհաննէսպուրկի մէջ տեղի ունենալիք դէպքերէն: Նախապէս մտադրած էի մէկ, երկու օր մնալ Ջրվէժները՝ որոնք երբեք չեմ տեսած, հակառակ անոր որ այս երրորդ անգամն է Ափրիկէն կ'այցելեմ.— յետոյ երթալ Եոհաննեսպուրկ եւ Րէնտի գործերուն պայմանները ուսումնասիրել: Ինչպէս գիտէք՝ Մայր երկրին մէջ ես հաւա. Ափրիկէի խնդիրներուն մէջ հեղինակութիւն մը կը նկատուիմ: Սակայն լսածիս համաձայն՝ մինչեւ մէկ շաբաթ՝ այնտեղ այցելութիւնը շատ անհաճոյ պիտի ըլլայ: Չեմ ուզեր ուսումնասիրել պայմանները՝ այնպիսի ատեն մը՝ երբ յեղափոխութիւնը կը ծաւալի քաղաքին մէջ:

Րէյս ժպտեցաւ գերադասի ժպիտով մը, յետոյ աւելցուց.

— Կարծեմ ձեր երկիւղները չափազանցուած են, Սըր Էօսթէյս: Մեծ վտանգ մը գոյութիւն պիտի չունենայ Եոհաննէսպուրկի մէջ:

Կիները նայեցան անոր, կարծես ըսել ուզէին. «ինչ քաջ հերոս էք դուք»: Ատկէց շատ նեղուեցայ: Ես ալ քաջ եմ Րէյսին չափ, սակայն ինծի կը պակսի ձեւը, եղանակը: Այս երկար, նիհար եւ թուխ մարդը ամբողջութեամբ ինքզինքը կը պարտադրէ կիներուն:

— Կարծեմ դուք այնտեղ պիտի ըլլաք, ըսի սառնօրէն:

— Շատ հաւանաբար: Կրնայ ըլլալ որ միասին ճամբորդենք:

— Վստահ չեմ, թերեւս քիչ մը աւելի Ջրվէժները մնամ, պատասխանեցի անվարան: Միթէ Րէյս այդքան մտահոգուա՞ծ է Եոհաննէսպուրկ մեկնումիս համար: Աչքն ալ միշտ Աննին վրայ է:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. Հ.

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՊՐՈՍԻ Թուրք ազգ. կուսակցութիւնը Անգարայի կառավարութեան դիմելով, օգնութիւն խնդրած է, Թուրքերու կեանքը եւ ստացուածքը պաշտպանելու համար: Այս առթիւ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը հեռագիր մը ուղղած է Թուրքիոյ վարչապետին, պատճէնները ղրկելով Անգլիոյ վարչապետին եւ Կիպրոսի կառավարութեան: — Պաշտօնական տեղեկագրի մը համաձայն, Յունիս 21ին Նիկոսիոյ մէջ նետուած ռումբերէն սպաննուած է Յոյն մը: Վիրաւորուած են երկու Յոյներ, ինը Թուրքեր եւ երկու Հայեր, բայց միայն վեցը հիւանդանոց փոխադրուած են: — Թուրք Ազգ. կուսակցութեան հեռագիրը կ'ըսէ.— «Իբրեւ հետեւանք կառավարութեան ղանդաղութեանց, յոյն ծայրայեղ տարրերը մեզի կը սպառնան չորս տարիէ ի վեր, վտանգելով մեր գոյութեան իրաւունքը»:

ԻՏԱԼԻՈՅ վարչապետը, Շելպա, ընտրուեցաւ հրաժարիլ, իր իսկ կուսակցութեան մէջ ծագած պառակտումի մը հետեւանքով: Հրաժարեալ վարչապետը դեռ նոր վերադարձած էր Մ. Նահանգներէն, ուր ընդունուեցաւ նախագահ Այզընհաուըրի կողմէ:

ՄԱՐՈՔԻ ֆրանսական իշխանութիւնները ձերբակալեցին չորս ահաբեկչական խումբերու անդամները: Այս առթիւ գրաւեցին շատ մը զէնքեր եւ պայթուցիկ ռումբեր: Կը կարծուի թէ միեւնոյն դեկավարութեամբ տեղի կ'ունենան Մարոքի եւ արեւելեան Ալժերիոյ մէջ սարքուած ոճրատութիւնները: Ֆրանսական իշխանութիւնները կը հետապնդեն նաեւ ահաբեկիչներուն դէմ կազմակերպուած ուժերը: Ալժերիոյ մէջ ձերբակալուեցան հարիւր ըմբոստներ:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ կարմիր նախագահը, Հօ Շի Մին առջի օր ճամբայ ելաւ դէպի Փեքին եւ Մոսկուա, բանակցելու համար Չինաստանի եւ Խ. Միութեան վարիչներուն հետ: Իրեն կ'ընկերանայ բազմանդամ պատուիրակութիւն մը:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ 173 Աւստրիացիներ եւս պիտի արձակուին: Բոլորն ալ բանտարկուած են իբրեւ պատերազմի ոճրագործներ: Վիեննայի թերթերը այս առթիւ դիտել կու տան թէ շատերը առեւանգուած դժբախտներ են որոնք իրենց ազգականներուն նամակ ղրկելու իրաւունք անգամ չունէին:

ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԵԱՆ դաշինք մը ստորագրուեցաւ Խ. Միութեան եւ Հնդկաստանի վարչապետներուն միջեւ: Խ. Միութիւնը յանձն կ'առնէ արհեստագիտական աջակցութիւն ընծայել Հնդկաստանի ճարտարարուեստին, իսկ Նեհրու խոստացած է պաշտպանել Չինաստանի անդամակցութիւնը Ազգաժողովին մէջ եւ Ֆորմոզայի յանձնումը:

ՍԷՆ ՆԱԶԷՐԻ նաւարանին բանուորները առջի օր գունդերը խորտակելով ընդհարեցան ոստիկանութեան հետ: Նոյն օրը Նանթի մետաղագործներէն 12.000 հոգի աշխատանքը դադրեցուցին, իրենց համակրանքը յայտնելու համար Սէն Նազէրի բանուորներուն: Ոստիկանութիւնը արտասովոր ուժեր գործածեց: Բ. ընդհարումն է այս երկու օրուան ընթացքին:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Համաշխարհամճարգի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի կողմէ, Յունիս 26ին, կիրակի, առաւօտ, ժամը 9էն մինչեւ երեկոյ, Տէսինի մէջ:

Պ. Նազարին արճարանին ներքեւ պարտէզին, զովասուն, ծառերուն տակ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, հայկական եւ եւրոպական ընտիր կտորներ, նաեւ, աւանդական տավուլ զուռնայ եւ անակնկալներ: Հայկական ջերմ մթնոլորտ եւ հաճելի ժամանց: Սիրով կը հրաւիրենք յարգոյ հասարակութիւնը անխտիր: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՇԻՐԻՄՆԵՐՈՒ ԱՑԸ

Պանեկօ Բաշանի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը կազմակերպած է այց մը դէպի Բաշանի գերեզմանատունը, իրենց ընկեր ընկերուհիներուն, Տիկին Գոնչէկիւլեանի, Տէր եւ Տիկ. Ալթունեանի, Տիկ. Պասմանեանի, յիշատակը յարգելու համար, այս կիրակի ժամը 2.30ին:

Հաւաքուիլ Բաշանի գերեզմանատան դրան առջեւ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ ԵՒ ՇՐՋԱՆՆԵՐ

Գ. ՑԱՆԿ

Նախկին գումար	400.000
Պ. Արտաշէս Կապոլեան	10.000
Պ. Թադէոս Գըլըճեան	10.000
Տարօն Սալնոյ Ջորի Հայր. Միութիւն	10.000
Պուլվ. Օտտոյի քաղ. խորհուրդ	10.000
Ազգային Առաջնորդարան	5.000
Քղիի Հայր. Միութիւն	5.090
Պոմոնի քաղ. խորհուրդ	5.000
Քաղաքի Կապ. Խաչ	5.000
Համա- Զարսանճաքի Հայր. Միութիւն	5.000
Եփրատ Միութիւն (Մարսէյլի մասնաճիւղ)	5.000
Պ. Յակոբ Պապիկեան	5.000
Տէր եւ Տիկին Ա. Պետիկեան	5.000
Տօքթ. Ե. Տիկիրեան	5.000
Տէր Վարդանեան Եղբ.	5.000
Տէր եւ Տիկ. Վարդան Քիւքէլեան	5.000
Տէր եւ Տիկ. Ա. Քէօսէեան	5.000
Գումար	500.000

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ:

Դասախօս՝ Ամերիկայէն նոր ժամանած Օր. ՍԻՐԱՆՈՅՇ ՏԷՐ ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ:

Նիւթը՝ «Նորագոյն շարժումները հայկական երաժշտութեան մէջ»:

Դասախօսութիւնը պիտի կատարուի երաժշտական ժապաւէններով:

Մուտքը ազատ է: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Ակնունի» ենթակոմիտէի, այս կիրակի ամբողջ օրը Սէն Լու, Կրան Փէն, Եօթնեղբայրեան ագարակը:

Կը նախագահէ ընկ. ԳՐԻԳՈՐ ՓԻԼԻԿԵԱՆ

Կը խօսի՝ ընկ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ:

Երգ, արտասանութիւն, հայկ. պարեր ղեկավարութեամբ Օր. Կօշկաքարեանի: Ֆրանսական պար՝ նուագախումբ՝ «ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»:

Ձուկ պիքնիկ, շիշ քէպապ:

Մուտքը ազատ է:

ԲԱՑԱՌԻԿ ՕՓԵՐԵԹԱՅԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

«Շանթ» գեղարուեստական ընկերակցութեան նախաձեռնութեամբ:

Մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի

ԱՐՇԻՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ

Այս շաբաթ ժամը 21ին, Ս. Սահակ-Մեսրոպ սրահին մէջ:

Ղեկավարութեամբ դերասան Կիկոյի:

Կը մասնակցին՝ Տիկիններ՝ Սիւզան, Վ. Ուլնանեան, Ռօզա, Օր. Էմմա Կիրօեան, Պ. Պ. Գ. Թիւքէլեան, Ժան Մակարեան, եւ Գր. Կէրկէրեան:

Արեւելեան նուագախումբ:

Գիները ժողովրդական:

26 ՅՈՒՆԻՍ

ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 16ԻՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

պարգեւաբաշխութեան հանդէսին կը հրաւիրուին ծնողները եւ վարժարանին համակիրները:

Կը նախագահէ եւ կը խօսի՝

M. VIGNAUD

(Ուսմանց պետական ընդհ. վերատեսուչ)

— ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Բատէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Բատէի դիմաց:

Կը խօսի Պ. Յակոբ Նազարեան:

Նիւթ՝ «Արդի Հայաստանի տնտեսական կեանքը»: (Ե. մաս՝ Շինարարութեան թափը):

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ: Մուտքը ազատ է:

ԽՍԻԻ ԽՐԻՄԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, վարժարանին սրահին մէջ, 2 ռիւ տը լա Տէփանս, Իսի:

Հանդէսին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն դպրոցին աշակերտները եւ նախկին սաներէն Օր. Շաքէ Պէնկեան, Պ. Մարտիրոս Գարակէօզեան եւ ուրիշներ:

Երգ, արտասանութիւն, ներկայացում, պար (ղեկավարութեամբ Տիկին Շաքէ Քալայճեանի):

Միջնարարին հոգաբարձութեան կողմէ կը բաժնուին պտուղներ եւ նախընթրիք:

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողները եւ Իսիի ու շրջաններու հայրենակիցները:

Հոգաբարձութիւն

ԿԻՐԱԿԻ 26 ՅՈՒՆԻՍ ԿԷՍՕՐՈՒԸՆԷ ՍԿՍԵԱԼ

Սկաուտական դաշտահանդէս, կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի Առնուվիլի մասնաճիւղին կողմէ: Մասնակցութեամբ Փարիզի եւ Շավիլի խումբերուն:

Էֆուանի անտառին մէջ:

Սկաուտական խաղեր եւ զանազան դաշտային ներկայացումներ:

Ուտելիք եւ խմելիք ամբողջ օրը, շատ դիւրամատչելի գիներով:

Հաղորդակց. միջոցներ.— Փորթ տը լա Շափէլէն առնել 268 թիւ օթօպիւսը, իջնել Էսփէրանս կայարանը (Էքուան), դաշտահանդէսին վայրն է:

«Ժէօ տը Փօմ» (Ֆօռէ տ'Էքուան, Փրէ տիւ Շաթօ):

Կէս օրէն սկսեալ առաջնորդող սկաուտներ պիտի սպասեն:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Դէպի Ռէպլթօռ, Յուլիս երեքին:

Մասնաւոր օթօքարեր վարձուած են:

Արձանագրութեան համար դիմել Պ. Քէօսէեանի 2 ռիւ Պերնար տիւ Պուա:

Պարսամի 22 ռիւ տ'Էքս:

Տիկ. Ս. Թութքեանի 4 ռիւ Փարմանթիէ:

Տիկ. Մ. Խանճեանի՝ 50 Ավընիւ տը լա Ֆիկօն, Պոմօն:

Տիկին Ա. Տէր Վարդանեանի Պուլվ. տէ Ֆօվէթ, Պոմօն:

Տիկին Զ. Պետիկեանի՝ Վալպարեյ:

Երթեւեկի ծախք 300 ֆրանք: Օթօքարերը կը մեկնին Փլաս տ'Էքսէն առաւօտուն ժամը վեցուկէսին:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Իսի լէ Մուլինոյի եկեղեցիի շինութեան յանձնախումբին կողմէ:

Հովանաւորութեամբ Փարիզի Հայոց եկեղեցիի վարչութեան:

Կիրակի, 26 Յունիս, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Իսիի քաղաքապետարանը, Սալ տէ Ֆէթին մէջ, 25 Ավընիւ Վիքթոր Քրէսօն:

Կը ներկայացուի Փարիզեան շրջանի Ֆրանսահայ Երիտասարդաց Թատերախումբին կողմէ:

ՄՈԼՈՐԵԱԼ ՃԱՄԲՈՐԴԸ

Եւ խօթանասունճոց փեսացուն (կատ. մէկ արար):

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 9.30ին, Պար տիւ Կլօպ, 8 Պուլվ. տ'Աթէն:

Նիւթական ու բարոյական զեկուցում եւ վարչութեան ընտրութիւն:

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ԼԻՈՆ.— «Վարանդեան» կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, Յոյներու սրահը: Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1.Bl. du Nord — Le Raincy S.O.

1955 – 1956 դպրոցական տարեշրջանին արձանագրութիւնները սկսած են:

Ընդունելութեան պայմաններուն տեղեկանալու համար, հինգշաբթի եւ շաբաթ կէսօրներէն առաջ, մասնաւոր պաշտօնեայ մը պիտի գրաւէ ծնողներուն դիմումներով:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Սերոբէ Ճերահեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց հօր եւ մօր Սարգիս Ճերահեանի (Ուրֆացի, սպաննուած 1915ին) եւ Եղիսաբէթ Ճերահեանի մահուան տարեդարձին առթիւ, այս կիրակի Պոմոնի Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցին: Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգողները:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Շնորհակալութեամբ ստացանք հազարական ֆրանք Տէր եւ Տիկին Մութաֆեանէն եւ Տէր Տիկին Կիւմիւշլեանէն, փոխան ծաղկեպսակի, մեր ամէնուս սիրելի ընկերուհի Հերանոյշ Սպէնչեանի տխուր մահուան առթիւ:

Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւն

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Ովսաննա Ամիրայեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Թադէոս Պալեան եւ զաւակը, ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ ազգականին ողբացեալ՝ ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՄԻՐԱՅԵԱՆի մահուան առթիւ:

***

ՏԷՍԻՆ.— Տէր եւ Տիկին Պօղոս Տէր Պօղոսեան եւ բոլոր պարագաները՝ իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, նամակով, ծաղկեպսակով կամ փոխան ծաղկեպսակի նուիրատուութեամբ իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին, այրի տիկին Եղիսաբէթ Տէր Պօղոսեանի մահուան առթիւ:

***

Խորին շնորհակալութիւններս կը յայտնեմ Լիոնի եւ միջին Ֆրանսայի ընկերներուս եւ բարեկամներուս որոնք հիւանդութեանս առթիւ իրենց այցելութեամբ մխիթարեցին զիս:

Խաչիկ Գալուստեան (Սեբաստացի)

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր․, վեցամս․ 1600
Արտասահման տարեկ․ 3500 ֆր․ կամ $ 10 հատը 12 ֆր

ՇԱԲԱԹ 25 ՅՈՒՆԻՍ • SAMEDI 25 JUIN 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7708 31e ANNEE | խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3119

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՁԱՅՆ ՏՈՒԷՔ, ՏՂԱՔ

*

Արձանագրեցէք եւ բարձրաձայն յիշե-ցուցէք ամէն տեղ,— օրակարգն է սեռունդի փրկութիւն եւ մշակոյթ ։

Եւ յայտարարեցէք թէ տարագիր բազմութեանց թշնամի պիտի համարուին անոնք որ կը դժուարացնեն այս աշխատանքը, միտքեր պղտորելով կամ քարեր գլորելով ճամբուն վրայ ։

Ինքնապաշտպանութեան այս ճիգին մէջ պարտականութիւններ կ'իյնան բոլոր ընդունակ ուժերուն եւ մասնաւորապէս երիտասարդութեան վրայ։ Ո՛ւր որ ալ գտնուին կամ ինչ փայլուն դիրքերու ալ հասած ըլլան ։

Այս կամ այն կարողութեամբ օժտուած ըլլալ եւ իր պատեանին մէջ կծկուիլ՝ կը նշանակէ ղասալքութեան արատը քսել ճակտին ։

Թող պատմութիւնը չըսէ թէ այդ արատը քսուեցաւ տարագիր երիտասարդութեան ճակտին, պատ ափերու վրայ ։

Երիտասարդութիւնը եթէ շարժում է, եթէ թարմութիւն եւ ուժ է, ամէնէն առաջ ինք պիտի ջանայ արժեցնել այդ շնորհները ։

Ամէն տեղ ալ ունինք երիտասարդական կազմակերպութիւններ, այլազան անուններով եւ շողշողուն ծրագիրներով ։

Այդ բոլորը շատ բան կը կորսնցնեն իրենց արժէքէն, առանց հաստատուն հա-[illegible]

Եւ կը դառնան մարգանք, տեսակ մը ձեւակերպութիւն, եթէ եղածով գոհանանք, փոխանակ նոր հորիզոն փնտռելու, լայն բանալով իրենց միտքն ու թեւերը ։

Այսպէս, անհրաժեշտ է որ այդ Միութիւնները ձայն տան երկրէ երկիր եւ ափէ ափ, առանց սպասելու հանդիսաւոր պատեհութեանց ։

Ամենօրեայ մամուլը շարունակ տեղեկութիւններ կը հրատարակէ այս կամ այն գաղութի երիտասարդական գործունէութեան մասին։

Միութիւնները իրենք ալ տեղեկագիրներ կը փոխանակեն, պատահաբար ։

Այսքանը բաւական չէ, որպէսզի շարժումը ծաւալի, թարմացնելով հայկական մթնոլորտը ,

Տարրական պայման է որ երիտասարդութեան սիրտը նոյն զարկով բաբախէ ամէն տեղ, թէ սերունդին եւ թէ հանրութեան բարիքին համար ։

Ուրեմն աւելի սերտ կապ միեւնոյն միջավայրին մէջ, եւ մէկ ափէն միւսը ։

Եթէ որ եւ է խմբակցութիւն կ'ազդուի դանազան սաէ – կօսէներէ կամ կը խրախուսէ բանսարկութիւնները, երիտասարդութիւնը օրինակելի դաս մը տուած կ'ըլլայ, վանելով, արհամարհելով զանոնք ։

Երիտ․ Միութեան մը առաջին պարտականութիւնը պիտի ըլլայ պայծառութիւն եւ պարկեշտութիւն ցանել իր ճամբուն վրայ ։

Մենք այդ ուղղութեամբ կ'առաջնորդենք մեր Նոր Սերունդը ։

Կարելի չէ սերունդ փրկել, իրարու դէմ լարելով նոյն ժողովուրդին զաւակները ։

Հասարակ չարագործներ են անոնք որ սեւ շուկայ կը խաղան երիտասարդական ճակատին վրայ, հայերէն կամ օտարալեզու քարոզութիւններով ։

Ամէնէն լպրծուն խաղն է այդ, այսօրուան թէ վաղուան համար ։

Տարբեր տեսակէտներ ունենալ՝ չի նշանակեր թունաւոր նետեր արձակել աջ ու ձախ ։

Մօտեցնել եւ պատուաստել երիտասարդութիւնը՝ կը նշանակէ խախտել տարագիր բազմութեանց դիմադրական կորովը։

Ձայն տուէք, տղաք, ամէն ճակատի վրայ։ Եւ երկիրէ երկիր, ուր որ հայկական համրանք մը կը շնչէ ։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԸՆԴՈՒՆԵՑ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԱՌԱՋԱՐԿԸ

•

«ՖՐԱՆՍԱ ՊԷՏՔ Է ՄՆԱՅ ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻՆ ՄԷՋ »

Մոլոթովի աջքի օրուան ճառին առաջին պատասխանը տուաւ Ֆրանսայի արտաքին նախարար, Փինէ, հինգշաբթի օրուան նիստին մէջ։ Ֆրանսայի ներկայացուցիչը առանց կիրքի, իրապաշտութեամբ ու վճռապէս պարզեց իր երկրին քաղաքականութիւնը, ինչպէս եւ ընդհանրապէս Արեւմուտքի դիրքը Մոլոթովի ծրագրին հանդէպ։ Արեւմտեան շրջանակները մեծ գոհունակութիւն կը յայտնեն Պ. Փինէի ճառին մասին, իբրեւ արեւմտեան ճակատը զօրացնող ցոյց մը՝ Ժընեւի ժողովէն առաջ ։ Մինչ Մոլոթով «քաղաքավար » ծափերով կ'ողջունէր արտաքին նախարարը եւ ճառին ընթացքին կը մնար անշարժ, գիտել կուտան թէ Մ․ Նահանգներու արտաքին նախարարը, Տըլըս, ակներեւ գոհունակութիւն մը կը մատնէր իր շարժուձեւերով։ Կարծէք հաճելի անակնկալի մը առջեւ գտնուած ըլլար, Պ. Փինէի ճառին կարգ մը կէտերը լսելով ։

Արդարեւ , արտաքին նախարարը չեշտելով այն պարագան թէ արդէն միջազգային կազմակերպութեանց շնորհիւ Արեւելքը եւ Արեւմուտքը որոշ համագոր-[illegible] ինչո՞ւ օր մը Արեւելեան Եւրոպայի պետութիւնները պիտի չմասնակցէին Արեւմտեան Եւրոպայի համար մշակուած ծրագիրներուն գործադրութեան։ Յետոյ, անդրադառնալով Ֆրանսայի կնքած դաշինքներուն, յայտնեց թէ այդպիսի պաշտպանողական ուխտեր չեն որ պիտի ծանրացնեն լարուած վիճակը : — «Կ'ըսեմ անկեղծօրէն եւ բացորոշապէս։ Ֆրանսան պիտի չդրժէ Ատլանտեան Ուխտը, որ իրեն կուտայ ապահովութեան երաշխիքներ»։ Գալով Մոլոթովի այն ակնարկին թէ Եւրոպայի մէջ «ռազմական օտար խարիսխներ սարքուած են», արտաքին նախարարը զարմանք յայտնեց աւելցնելով թէ ինք այդպիսի խարիսխներու գոյութենէն լուր չունի, որովհետեւ երբ դաշնակից պետութիւններ կը միացնեն իրենց հնարաւորութիւնները խաղաղութեան խօչալի մը համար, այլեւս «օտար խարիսխ» արտայայտութիւնը աւելորդ կը դառնայ։ Իսկ խաղաղութիւնը հաստատուն հիմերու վրայ կրնայ դրուիլ երբ ընդհանուր զինաթափութիւնը իրականութիւն դառնայ։ Մինչ այդ միայն շրջանային պաշտպանողական ուխտեր են որ պիտի կարենան ապահովութիւն պարգեւել» ։Շեշտելէ ետք այնպարագանթէ աւենը եկած է անկեղծ բանակցութիւններ կատարելու, առանց թիւրիմացութիւններու կամ աւելորդ յոյսերու, Պ. Փինէ պարզեց ֆրանսական տեսակէտը գերմանական հարցի մասին։ Բացարձակապէս դէմ արտայայտուեցաւ Գերմանիոյ չէզոքութեան ծրագրին։ Այդ պարագային Գերմանիա պիտի կրնայ վտանգաւոր կերպով սպառնալ։ Ուրեմն անհրաժեշտօրէն միացեալ Գերմանիա մը՝ համաքական ուխտի մը մէջ։ Յիշեցնելով Ժընեւի ապագայ ժողովը, Փինէ իր ճառը վերջացուց շեշտելով․ — «Զանազան պզգերու շահերէն աւելի վեր բան մը կայ, գերագոյն արժէք մը՝ որ մարդ անհատն է »։

Իրմէ ետք խօսք առաւ ազգայնական Չինաստանի ներկայացուցիչը, որուն բուռն ելոյթները Փեքինի դէմ տեղի տուին նախագահին միջամտութեան ։

Երէկուան նիստին խօսք պիտի առնէր Մ․ Նահանգներու արտաքին նախարարը

(Շար․ը կարդալ Դ․ էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ԳՐԻ ԱՌԷՔ ԻՆՁ ՈՐ ԳԻՏԷՔ

Միջին Արեւելքէն վերադարձիս կարդացի ընկեր Արտաշէս Պիպէրեանի կոչը՝ Ատափազարցի հայրենակիցներուն (Յառաջ,22 Յունիս) ։

Մեր աշխատաւոր ընկերը, որ քանի մը ամիս առաջ իր մէկ սրունքը կորսնցուց հիւանդութեան մը հետեւանքով, կը հրաւիրէ իր տարեց հայրենակիցները՝ նիւթեր հաւաքել , երբեմնի հայաշատ եւ շինարար Ատափազարի պատմութեան համար :

Եւ կը խնդրէ աճապարել, քանի որ սակաւաթիւ հայրենակիցներ մնացած են այժմ, իբրեւ իրազեկ այդ «աստուածարեալ» քաղաքին անցեալ փառքերուն կամ դժբախտութեանց ։

Ի՞նչ մնացած է այդ անցեալէն ։

Պէյրութի մէջ հանդիպեցայ հայ կնոջ մը, որ յաջողած էր Ատափազար երթալ վերջերս, առանց իր ինքնութիւնը ծածկելու ։

Կարելի չէր իր կիսկատար պատմութիւնը լսել առանց յուզումի ։

Իր ձայնն ալ կը դողար, երբ կը փորձէր նկարագրել հայկական յիշատակներու բարբարոսական քանդումը, աւելավառ մոլեգնութեամբ ։

Կանգ չեն առած որեւէ վայրենութեան առջեւ, ջնջելու համար ամէն հայկական հետք, մինչեւ անգամ գերեզմանները ։

Անշուշտ Ատափազարը բացառութիւն մը չի կազմեր այս տեսակէտէն ։ Նոյն վիճակին մատնուած է հարեւան Պարտիզակը ։

Իրաւունք ունի մեր դժբախտ Արտաշէսը : Անհրաժեշտ է գործի ձեռնարկել անմիջապէս, գրելու համար «Ատափազարի Հայոց պատմութիւնը »։

Ամէն տարեցի մահուան հետ, էջերով նիւթ կը կորսուի ծրագրուած պատմութենէն ։

Նոյն անդարմանելի կորուստը կը սպառնայ ուրիշ հայաշատ ոստաններու պատմութեան, Սեւ Ծովու ափերէն մինչեւ Բարձր Հայք եւ Սալնոյ Ջոր, եթէ աւելի երկար տեւեն ձգձգումները ։

Գերեզմանատունը անցագրի չսպասեր, նամբայ բանալու համար ։ ՎԱՀԷ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ

ՄՈՍԿՈՒԱ Կ'ԵՐԹԱՅ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻՆ

★

Լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը յայտարարեց թէ սկսած են պատրաստել [illegible] եւ պիտի յանձնեն անյապաղ ։ Յետոյ յայտնեց թէ որոշած է Մոսկուա երթալ Սեպտեմբերի առաջին շաբաթներուն։ Այս թուականը ընտրած է որպէսզի իր հանդիպումը խորհրդային վարիչներուն հետ տեղի ունենայ չորս վարչապետներու հանդիպումէն ետք, սակայն արտաքին նախարարներու ժողովէն առաջ ։ Երբ վարչապետները յաջողին Ժընեւի մէջ համաձայնութեան մը ընդհանուր հիմերը դնել, չորս արտաքին նախարարները պիտի զբաղին անոնց մանրամասն քննութեամբ, շարք մը ժողովներու ընթացքին որոնք հաւանաբար տեղի ունենան յառաջիկայ աշնան։

Թէեւ իր լրագրական ասուլիսին մէջ Տոքթ․ Ատընաուըր չյայտնեց թէ ինչ պիտի ըլլայ գերմանական պատասխանին բովանդակութիւնը, սակայն իրազեկներու կարծիքով, պիտի դնէ երեք պայմաններ 1․— Գերման ռազմագերիներու ազատ արձակումը վարչապետին Մոսկուա գտնուած միջոցին ։ — 2․ Պէտք չէ որ Ատընաուըրի այցելութիւնը համարուի իբրեւ Արեւելեան Գերմանիոյ ճանաչումը ։ 3․— Նոյնը՝ Օտէր – Նայսէ սահմանին մասին ։

× Ժընեւի ժողովին ընթացքին վարչապետ Ատընաուըր Զուիցերիա պիտի գտնուի «արձակուրդով » ։

Միւս կողմէ արեւմտեան եւ արեւելեան Գերմանիաները պաշտօնական դէտեր պիտի ղրկեն Ժընեւ, հետեւելու համար վարչապետներու տեսակցութեան ընթացքին ։

ԸՆԴՀ․ ԳՈՐԾԱԴՈ՞ՒԼ ՅՈՒԼԻՍ 1ԻՆ

Պետական պաշտօնեաները նորէն սկսած են խլրտիլ, թոշակի յաւելում պահանջելով։ Ընդհանուր գործադուլ մը անխուսափելի կը համարուի Յուլիս 1ին, մասնաւորապէս թղթատարական սպասարկութեան, հիւանդանոցներու, մաքսատուներու եւ քաղաքի մաքրութեան վարչութեանց մէջ։ Խլրտումներ կը նշմարուին նաեւ երկաթուղիներու սպասարկութեանց մէջ ։

ՊԵԼԺԻՒԱՄԵՐԻԿԵԱՆ համաձայնութիւն մը ստորագրուեցաւ որով Մ․ Նահանգներուն տրամադրութեան տակ կը դրուի պելժիական Քոնկոյի ուրանիումի ամբողջ արտադրութիւնը ։

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂ․ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

Իրազեկ աղբիւրէ մը կը տեղեկանանք թէ Կիլիկիոյ կաթող․ ընտրութիւնը , որ յետաձգուած էր, պիտի կատարուի յառաջիկայ հոկտեմբերին։ Նախ պիտի գումարուի ընդհ․ ժողովը, յետոյ պատգամ․ ժողովը, համաձայն [illegible]

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ․ ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Ներքին նախարարը յայտարարեց Ազգ․ ժողովի յատուկ յանձնախումբին թէ կացութիւնը կը ծանրանայ Ալժերիոյ մէջ , հակառակ օգնական ուժերու առաքման ։ Քսան հազար զինուոր ղրկուած է վերջին քանի մը ամիսներու ընթացքին ։ Քսան հազար եւս պիտի ղրկուի Հնդկաչինէն ։ Նախարարը չյայտնեց Հիւս․ Ափրիկէի ֆրանսական զինուորներուն բուն թիւը , բայց իրազեկներ հարիւր հազար կը հաշուեն, մեծ մասը Ալժերիոյ մէջ կեդրոնացած։ Կառավարութիւնը հազիւ 1500 կը հաշուէ ըմբոստներուն թիւը ։ Ֆրանսա կը բանակցի Անգլիոյ հետ, արդիական սաւառնակներ գնելու համար։ Կառավարութիւնը որոշած է անթելի մասնաւոր սպասարկութիւն մը հաստատել Ալժերիացիներու յատուկ ,հակազդելու համար Գահիրէի եւ Թեթուանի հակաֆրանսական քարոզութեանց ։

Մարոքի կացութիւնն ալ կը զբաղեցնէ կառավարութիւնը։ Առջի օր Քազապլանքայի մէջ ձերբակալուեցաւ բարձր անձնաւորութիւն մը, այն ամբաստանութեամբ թէ ահաբեկումներ կը սարքէր ահաբեկիչներուն դէմ ։

× Վարչապետը լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին բացատրեց թէ ահաբեկիչները օգնութիւն կը ստանան օտարներէն։ Այս առթիւ ըսաւ թէ Թունուզի համաձայնութիւնները պէտք է վաւերացուին Յուլիս 14էն առաջ ։

× Վերին լուրերու համաձայն, հազարաւոր կասկածելիներ հարցաքննուած եւ հարիւրաւորներ ձերբակալուած են Ալժերիոյ մէջ ։ Կուսակալը եւ հրամանատարը խորհրդակցութիւններ կը կատարեն Ալժերիոյ եւ Թունուզի սահմանագլուխին ապահովութեան մասին ։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ եւ արեւմտեան Երեք Մեծերը կը խորհրդակցին Պելկրատի մէջ, որոշելու համար երկարատեւ գործակցութեան մը ստոյգ ձեւը ։ Ժողովը պիտի տեւէ երկու երեք օր ։ Օրակարգի գլխաւոր նիւթերն են միջազգային ընդհանուր հարցեր եւ փոխադարձ շահեր ։ Ժողովին կը մասնակցին երեք պետութեանց դեսպանները ։

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

Կ'ԱՆՑՆԻ ՆԱԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԷՆ…

Բ.

Կարդինալ Աղաջանեանի լուսաւոր դէմքէն ետք, կ'ուզէի միայն խօսիլ Համազգայինի մասին, Սփիւռքի մեր լաւագոյն իրականացումներէն մէկուն մասին, որուն անունը այլեւս կապուած է Պէյրութին եւ ուր կը բարձրանայ Ճեմարանի գեղակերտ շէնքը :

Բայց կրնա՞նք ունի՞մ զանց առնել այստեղ քանի մը անուններ գոնէ, անոնք, զորս առաջին անգամ կը տեսնէի, եւ անոնք՝ զորս կը վերագտնէի քսան եւ հինգ տարի վերջ, այնքա՞ն սիրելի բոլորն ալ, հրաշալի եղբայրներս, որոնց գերագոյն սէրը հայութիւնն է, անոր մշակոյթին մեծութիւնն ու տեւականութիւնը :

Կրնա՞մ մոռնալ երբ եւ իցէ Վահէ Սէթեանը, ամէնէն նուիրուածն ու ամէնէն համեստը նոյն ատեն, որ իր բոլոր կարողութիւնները, հոգեկան, մտային ու նիւթական, ի սպաս դրած է հայ մշակոյթին :

Կրնա՞մ չվերակոչել դէմքը, սիրելի մեր երեսփոխանը, Մովսէս Տէր Գալուստեան: Գիտե՞ս, որ մինչեւ այսօր, Գալարն ու իր կինը, կը յուզուին, երբ կը վերյիշեն ձեր տան մէջ մեր անցուցած քանի մը ժամերը մանաւանդ, ուր մեզի պատմեցիր Մուսա Տաղի դիւցազներգութիւնը, այնպէս ինչպէս տեսած էիր զայն, զայն ապրած …:

Ի՞նչպէս չյիշել Համազգայինի եւ Ճեմարանին շուրջ բոլորուած բոլոր նուիրեալները, տնօրէնը՝ մեծանուն Սիմոն Վրացեանը, նախագահը Համազգայինի՝ Յակոբ Տէր Մելքոնեանը, Միհրան Հէբարտեանը, Մ. Իշխանը, Կարօ Սասունին, Տէր եւ Տիկին Տիրան Աճէմեանները, Տոքթ. Գոնեալեանը, Տոքթ. Պաղտասարեանը :

Դեռ ուրիշներ, գրագէտ, ուսուցիչ, ազգային գործիչ, բոլորն ալ նուիրեալներ, Ղազար Չարըքը, Արամ Սահակեանը, [illegible] Հայկ Եղուարդ Տարօնեանը, Հայկ Գալեա՞նը, այնքա՞ն եղբայրական երկուքն ալ :

Կարելի՞ է մոռնալ միշտ երիտասարդ եւ միշտ սրամիտ Թուրիկեանը …:

Ու աւելի երիտասարդները, միջին սերունդը, համակրելի ու տաղանդաւոր բոլորն ալ, Գեղարդը, Շաքէ Տէր Մելքոնեանը (որ կարծէք կը սպասէր իր հարսնիքին մեզ հրաւիրելու համար), «յեղափոխական» Վահէ Օշականը, օժտուած գրագէտը, որ Եղ. Պօյաճեանն է, ու մեր նոր գրականութեան Անֆան Թէրիպլըը Անդ. Ծառուկեանը : Թող ներեն ինծի միւսները, որոնց անունները չեմ դներ այստեղ, եթէ ոչ, անուններու երկար ցանկ մը պիտի ներկայացնէր յօդուածս : Բոլորն ալ մտքիս մէջն են, ու չատե՞ր՝ սրտիս …:

Ու այժմ, Պէյրութը չձգած պէտք է քանի մը խօսք ըսեմ այն «անձնաւորութեան» մասին, որ ամէնէն արժէքաւորն է, մեր բոլորին ամէնէն սիրելին :

Անձ մը չէ ան, այլ գործ մըն է, շատ մը մարդոց երկարատեւ ու հաւատաւոր ճիգերուն արդիւնքը՝ Համազգայինը եւ իր Ճեմարանը :

Եւ ի՜նչ մարդիկ, լաւագոյններէն, զորս մեր ժողովուրդը ծնած է : Անոնք կը կոչուին Լ. Շանթ, Ն. Աղբալեան, Համօ Օհանջանեան, Գ. Խիլէքեան, որոնք իրենց կեանքին վերջին երկու տասնամեակները ամբողջովին նուիրեցին այս մեծ գործին եւ մեզի ձգեցին ժառանգութիւն մը՝ լոյսի այս փարոսը :

Գահիրէի մէջ ծնած, Լիբանան ծաղկած ու մեծցած, համայն Սփիւռքին սնած, հայկական այս հարազատ կազմակերպութիւնը մեր կեանքին ամենապատուաբեր եւ ամէնէն գեղեցիկ արարքն է :

Մօտաւորապէս երեսուն եւ հինգ տարի է զանգուածօրէն հեռացած ենք մեր հայրենի հողերէն, տարածուած հինգ ցամաքամասերուն վրայ : Անհատապէս եւ հաւաքապէս շատ մը դրական, օգտակար գործեր ենք կատարած, տուներ շինած, եկեղեցիներ, դպրոցներ, ակումբներ : Տպարաններ ենք հիմնած, թերթեր ու գիրքեր հրատարակած, հայ գրականութեան քանի մը ամէնէն արժէքաւոր ու մնայուն գործերը գրուած են Սփիւռքի մէջ եւ դեռ պիտի գրուին :

Գրական, հասարակական ճոխ մամուլ մը ունինք :

Գահիրէի մէջ ունինք հրաշալի « Յուսաբեր»ի շէնքը, Պէյրութի մէջ՝ Անթիլիասը, Կիպրոսի մէջ՝ Մելքոնեանը, Հալէպի մէջ Քարէն Եփփէ ճեմարանը, Մխիթարեան վարժարաններ քանի մը տեղեր, եւ շատ մը ուրիշ վայրերու մէջ շատ մը ուրիշ հայկական հաստատութիւններ :

Ամենամեծը Համազգայինն է : Իր շունչով, իր հետապնդած նպատակով, իր գործունէութեամբ, իր տուած հունձքով : Աւելի քան 150 շրջանաւարտ, շատեր դարձած ուսուցիչ, գրագէտ, հանրային գործիչ :

Հրատարակութիւններու պատկառելի շարք մը, դասագրքեր, մանկական գրականութիւն, սեղծագործութիւն եւ թարգմանութիւն, մանկավարժական, պատմական գործեր, զուտ գրական գործեր, գրական թերթ, թատերական խումբ, դասախօսութիւններ, հայ մշակոյթին պահպանման եւ զարգացումին նուիրուած ամէնէն յանդուգն եւ ամէնէն մեծածախս ձեռնարկները : Զորս հինգ օտար եւ հայ մտաւորականներ Համազգայինի հրաւէրով այցելեցին Միջին Արեւելքի բոլոր հայաշատ կեդրոնները : Հաղորդուեցան հայ ժողովուրդին հետ, խանդավառուեցան ու խանդավառեցին :

Մասնիկի նպատակի մը համար չէ ծնած այս հայկական միութիւնը, միայն Ճեմարան մը պահել չէ եղած իր գործը, ինչպէս ակնյայտ կերպով կ'ապացուցանէ իր գործունէութիւնը մշակոյթի բոլոր մարզերուն մէջ :

Տրուած քաղաքական պայմաններուն մէջ, Սփիւռքի հայութեան կեանքը ապահովող, զայն իբրեւ հաւաքականութիւն պահող՝ ընդհանուր ուղեգիծ մըն է ան :

Տեսակ մը դեր – կուսակցութիւն, ծնած [illegible] մար հայ ժողովուրդին :

Մշակոյթի ճանապարհով : Միակ կարելին, միակ գեղեցիկը, այն որ կրնայ փրկել մեզ տակաւին : Հայ վերածնունդի ռահվիրաներէն Միքայէլ Նալպանտեան կը պատգամէր մօտաւորապէս հարիւր տարի առաջ .

— « Երկրագործութիւնը իբրեւ ուղիղ ճանապարհ …» : Հիմնովին փոխուած են այսօր մեր կեանքին պայմանները, քշուած ենք մեր հողերուն վրայէն, երկրագործութեան հարց չկայ առ այժմ : Կայ սակայն ուրիշ հող մը, լուսեղէն ենթահողը հայ ոգիին, ու հարկ է մշակել զայն, այդ չարժուն, հսկայածաւալ դաշտը, որ հայ մշակոյթ կը կոչուի :

Պահպանել հոգեկանը, ժամանակին ու միջոցին մէջ, պաշտպանել ու պահպանել զայն առանց հաստատ կռուանի, հողինեբուն մէջ :

Դժուարի՜ն աշխատանք, բայց որքա՜ն աւելի մեծ, աւելի սրբազան : Արբեցուցիչ միանգամայն :

Քառորդ դար առաջ, մեր ժողովուրդի [illegible]թեան ամենամութ մէկ պահուն, հաւատաւորներու սքանչելի խումբ մը, հայ մտաւորականներու անվեհեր փաղանգ մը քաջարար իջաւ հրապարակ : Ճամբայ մը բացաւ եւ մեզ հրաւիրեց մտնելու անկէ ներս, այն միակ ուղիէն ներս, որ կը մնար մեզի այդ պայմաններուն տակ, — մշակոյթի ուղին :

—Մշակոյթը իբրեւ ուղիղ ճանապարհ :

Այս էր մեզի բացուած նոր պատգամը : Ճիշդ էին տեսած անոնք, անգամ մը եւս : Ի զօրու է այդ պատգամը մինչեւ այսօր եւ դեռ պիտի մնայ մինչեւ վաղը :

Համազգայինը կուգայ փաստելու այդ մեծ պատգամին ճշդութիւնը :

Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ

(Շար.)

ՇԱՀԱՐԺ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԱՄՄԱՆԻ ՄԷՋ

*

ԱՄՄԱՆ.— Անկախութեան 37րդ տարեդարձի տօնակատարութեան առնչութեամբ՝ այս տարի բախտաւոր եղանք մեր մէջ ունենալով երկու ականաւոր ընկերներ, Շաւարշ Միսաքեան եւ Տաճատ Պօղոսեան : Անոնց ներկայութիւնը մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց գաղութիս մէջ, եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Հ. Օ. Մ.ի մասնաճիւղերը մէկմէկ դասախօսութիւն սարքեցին՝ լսելու համար մեր աւագ ընկերներուն խօսքը : Երկու դասախօսութիւններն ալ կը շօշափէին հայ ժողովուրդի կեանքի պայմանները Սփիւռքի մէջ, իր այլազան կողմերով : Դասախօսութեանց ներկայ եղան հոծ թիւով ազգայիններ :

Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը տեղի ունեցաւ Կիրակի, 5 Յունիս, Սինեմա «Օրտոն»ի շքեղ սրահին մէջ : Ժողովուրդը խուռներամ փութացած էր տեղ գրաւելու յայտարարուած ժամէն շատ առաջ : Կարգապահութեան կը հսկէին Հ. Մ. Ը. Մ.ի արիները :

Երկու հիւրերուն մուտքը ողջունուեցաւ ջերմ ծափերով, եւ ապա յայտագիրը սկսաւ Յորդանանի արքայական քայլերգով եւ «Մեր հայրենիք»ով, երգուած՝ Հ. Մ. Ը. Մ.ի երկսեռ երգչախումբին կողմէ :

Ընկեր Յ. Չաքեան պատշաճ խօսքերով ներկայացնելէ ետք օրուան հիւրերը, բեմ հրաւիրեց «Յառաջ»ի խմբագրապետը՝ ընկեր Շ. Միսաքեան, որ կուռ ու բովանդակալից ճառով մը վեր հանեց Մայիս 28ի արժէքը : Սորվե՝ իր խօսքին ամփոփումը.—

« Հակառակ կարգ մը խմատակներու բարբաջանքին, Մայիս 28ը կայ ու կը մնայ որպէս լուսապայծառ իրականութիւն մը : Դիւցազուն ճիգի մը արդիւնքը, եզակի թուական մը Հայոց պատմութեան մէջ :

Երբ ցարական իշխանութիւնը տապալեցաւ, ռուսական բանակները լքեցին կովկասեան ճակատը եւ խուճապահար դիմեցին դէպի տուն : Պարպուեցաւ արեւմտեան Հայաստանը, հայ կամաւորներու փոքրաթիւ գունդին կ'իյնար պաշտպանութիւնը ընդարձակ տարածութեան մը, թրքական կանոնաւոր բանակին դէմ : Ճակատագրական ընդհարումը տեղի ունեցաւ Սարդարապատի մօտ, ուր դիրք բռնած էին տասներկու հազար քաջեր՝ ընդդէմ երեսունհինգ հազարնոց թշնամի բանակին : Այդ յաղթանակին տրամաբանական արդիւնքն էր Մայիս 28ը :

Ճիշդ է, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն էր վարիչ ուժը, բայց ո՞վ է այն Հայը, որ չի հպարտանար այս յաղթանակով : Մենք հրապարակի վրայ ենք պանծացնելու համար հայկական բազուկին զօրութիւնը, եւ թոյլ պիտի չտանք որ մոռցուի այդ տօնը :

Մայիս 28ը կը նմանի մասուրի մէջ ծնած մանուկի մը : Այդ մանուկը այսօր դարձած է երեսուն եւ եօթը տարեկան երիտասարդ մը, որուն անհուն սիրով կապուած ենք բոլորս անխտիր :

Մենք կը քննադատենք բոլշեւիկեան ներկայ իրաւակարգը, որովհետեւ ան ոչ միայն զրկած է մեր ժողովուրդը ազատ ապրելու տարրական իրաւունքէն, այլեւ պատմական Հայաստանէն որոշ մասեր նուիրաբերած է հարեւան հանրապետութիւններու եւ Թուրքիոյ : Ուրախութեամբ կ'արձանագրենք մեր երկրին մէջ կատարուած շինարարութիւնը, բայց նոյն ատեն մեր տեսակէտը կը պարզենք : Մեր իրա –

ԱՆԳԼԻԱՑԻ ԼՈՐՏ ՄԸ

ՓՈՔՐ ԱՍԻՈՅ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԷՆ ՆԵՐՍ

●

Մենք առիթը պիտի ունենանք տեսնելու, թէ ներկայ օրերու Թուրք մտաւորականութիւնը որպիսի անհեթեթութիւններով կը ճգնի լռեցնել Հայուն ձայնը եւ անտեսել մեզ :

Բայց ինչ փոյթ, բաւական է թղթատել Փոքր Ասիոյ պատմութեան էջերը՝ տեսնելու համար, թէ բազմաթիւ ժողովուրդներ եկած հոն հաստատուած եւ հայրենիք կազմած են, իրենց ընչաքաղցութեան եւ սիրականական ձգտումներուն թատերաբեմ դարձնելով զայն :

Բնիկները գիրար յօշոտած են, կայսրութիւններ գիրար բզկտած, բայց ի վերջոյ անոնցմէ շատերուն գերեզմանը դարձած է ան :

Այս մոլորակին վրայ չկայ ուրիշ հողամաս մը, ուր մարդկային արիւնը այնքան առատօրէն հոսած ըլլայ, չկայ նաեւ երկիր մը, որ անկէ աւելի աւերածութիւններ, խժդժութիւններ եւ պարհուրանքներ տեսած ըլլայ :

Հնագոյններէն միակ ազգ մը կայ, որ, հակառակ իր թուական արհամարհելի քանակին, կրցած է անխմանալի հրաշքով մը ճողոպրել ամբողջական փճացումէ, պահել իր գոյութիւնը հազարամեակներ շարունակ եւ մինչեւ այսօր ալ կառչած մնալ իր հայրենի հողին, հող չէ թէ անոր չնչին մէկ մասին :

Հպարտութեամբ պէտք է յայտարարել, թէ այդ հնամենի ու կորովի ժողովուրդը մենք ենք՝ Հայերս :

Որու ձեռք որ անցած է այդ երկիրը, բացի Հայէն, ոչ ոք քարը քարին վրայ դնելով կրցած է յիշատակարան մը կանգնել, ոչ ոք կրցած է քաղաքակրթութեան ծառայել, ընդհակառակն, գրեթէ բոլորն ալ եկած են պարզապէս քանդելու եւ կողոպտելու համար :

Առանց չափազանցելու կարելի է ըսել, թէ միայն մենք ենք, որ հոն տաճարներ, եկեղեցիներ եւ պալատներ կանգնած ենք, գիր ու գրականութիւն մշակելով քաղաքակրթութեան ջահակիրը դարձած ենք, կործանուածն ու քանդուածը վերաշինելով շէնցուցած ենք այդ երկիրը :

Անուշտ այցելուները, պատմաբաններ, գիտնականները թող այցելեն ներկայիս Թրքական կամ ռուսական տիրապետութեան տակ գտնուող մեր երկիրը, տեղ մը հայկական կիսափուլ եկեղեցի մը պիտի տեսնեն, ուրիշ տեղ մը հարկադրաբար կանգ պիտի առնեն շքեղ պալատներու, դմայլելի պղօթատեղիներու, ամրակուռ պարիսպներու փլատակներուն առջեւ կամ կղզեակի մը մէջ բարձրացող մատուռի մը դմբէթը պիտի տեսնեն :

Ուր որ երթան, որ կողմն ալ դառնան, շինարար հայ ժողովուրդի հանճարին փայլատակումը պիտի տեսնեն :

Հիմա կը մնայ հետեւիլ անգլիացի Լորտին՝ սորվելու համար, թէ ինչ տեսած է եւ ինչեր լսած է իր ուխտագնացութեան ընթացքին :

ՍԱՄՍՈՆ, ՏՐԱՊԻԶՈՆ : ՌԻԶԷ ԵՒ ՀՈՊԱ

Լորտ Քինրոսի Անատոլու այցելութիւնը կը սկսի Պոլսէն, ուրկէ նաւով մինչեւ Տրապիզոն կ'երթայ :

Ծովային ճամբորդութեանը ընթացքին ան առիթը կ'ունենայ հանդիպելու Զոնկուլտաք, Ինէպոլու, Սինոպ եւ Սամսոն :

Միայն այս վերջին քաղաքին մէջ պահ մը ցամաք կ'ելլէ, այցելելու համար այն պատմական վայրը, ուր Աթաթիւրք իր պայքարին դրօշը պարզեց : Հակառակ իր պատմական արժէքին, Սամսոն, ըստ Լորտ Քինրոսի յայտարարութեան, աղտոտ ու անկանոն փողոցներ ունեցող քաղաք մըն է, որ ժամանակի կը կարօտի խելական քաղաքի մը վայելչութիւնը ունենալու համար :

Ամերիկեան աջակցութեան շնորհիւ, ան պիտի վերածուի արդիական նաւամատոյցի մը :

Լորտին ծովային ճամբորդութեան վերջին հանգրուանը Տրապիզոնն է. քաղաք մը կուգայ դիտք դիմաւորելու եւ կ'առաջնորդէ բրիտանական հիւպատոսարանը :

Դարեր շարունակ Փոքր Ասիոյ վաճառականական ձեռնարկներու կեդրոն կարեւոր այս նաւահանգիստը ներկայիս վերածուած է մեռած քաղաքի մը :

Ամէն տեսակէտով ամայացած է, չկան Հայերը, չկան Յոյները, հեռացած են Պարսիկները : Այս կենսունակ տարրերուն բացակայութենէն մահացուօրէն տուժած է առեւտրական հրապարակը :

Քաղաքական նկատումները չէզոքացուցած են Պաթումի հետ հաղորդակցութիւնները, Թուրք տարրին ապիկարութենէն խլուած են նաեւ արեւմտեան շուկաներուն հետ գոյութիւն ունեցող կապերը, դադրած է անցեալի նաւային եռուզեռը, լճացած է նաւահանգիստը :

Զքացած է կայինի եւ միրգերու արտածումը, իսկ ձկնորսութիւնը բոլորովին անտեսուած է :

Անհետանալու վրայ են նաեւ քրիստոնէական սրբավայրերը : Բիւզանդական շրջանէն մնացած եկեղեցիներէն շատերը մզկիթի վերածուած են, ԺԳ. դարէն մնացած յունական շքեղ եկեղեցի մը զինուորական մթերանոցի վերածուած է, Հայոց եկեղեցին քանդուած է եւ անոր հողին վրան բաղնիս շինուած :

Լճացում, կողոպուտ եւ քանդում …. այս է վիճակը ոչ միայն Տրապիզոնի, այլ նաեւ Անատոլուի միւս բոլոր քաղաքներուն :

ՏՈՔԹ. Պ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

(2)

(Շար.)

ւունքն է՝ բարձրաձայն յայտարարել, թէ Հայաստանը բռնագրկուած է չարաչար։

Մայիս 28ի ոգեկոչումը մեզի կը թելադրէ առողջ հայրենասիրութիւն։ Նոր սերունդը պէտք է լաւ ըմբռնէ այս կէտը, եւ ջանայ արժանի ըլլալ Մայիս 28ը կերտող հերոսներու յիշատակին»։ (Ծափեր)։

Օրուան երկրորդ բանախօսն էր Թեհրանի «Ալիք»ին խմբագրապետը, ընկեր Տաճատ Պօղոսեան, որուն խիստ ժողովրդական ճառը յաճախ ընդմիջուեցաւ ծափերով։

Ահաւասիկ այդ ճառին ամփոփումը․—

«Անապատէն մազապուրծ ազատած սերունդին է որ պիտի խօսիմ մեր պատմութեան ամենապանծալի օրուան մասին։

Մայիս 28ը մեր ազատութեան տօնն է, մեր հայրենիքին ծնունդը։ Մարդկային կեանքին մէջ կա՞յ որեւէ տօն աւելի լաւ, աւելի քաղցր, քան ծննդեան տօնը։ Մեզ համար, սակայն, Մայիս 28ը նաեւ յաւութեան տօն է, որովհետեւ ամբողջ վեց հարիւր տարի զրկուած էինք պետական կեանքէ, եւ երբ մեր զարաւոր սոսկը ոռոչեց, Ցուց մեզ ու բռնաջնջել մեզ, հայ ժողովուրդը մէկ մարդու նման ծառացաւ անոր դէմ՝ Ազատութիւն կամ Մահ նշանաբանով։

Պատմութիւնը կ'ըսէ, թէ թշնամին երբ խուժեց Արարատեան դաշտը, մեր ժողովուրդը մինակ մնացած էր, բայց այդ ճգնաժամին անոր մէջ յարութիւն առաւ մեր բիւրաւոր հերոսներուն ու նահատակներուն ոգին, եւ ան վճռեց մեռնիլ պատուով կամ ապրիլ ազատ։ Պատիւ հայ ժողովուրդին, որ արձագանգեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան ահազանգին եւ գունդագունդ փութաց դէպի Բաշ Ապարանի, Սարդարապատի եւ Ղարաքիլիսէի ճակատները։

Դժբախտաբար, կարճատեւ եղաւ մեր ազատութեան վայելքը, ընդամէնը երկուքուկէս տարուան շրջան մը։ Երկու պատմական չարիքներ ուզեցին խորտակել մեր անկախութիւնը, հիւսիսէն՝ սովետական բանակը, իսկ հարաւէն՝ Թուրքը, երկուքը միասին աքցանի մէջ առին Հայաստանի հանրապետութիւնը եւ մենք դարձեալ կորսնցուցինք մեր ազատութիւնը։ Բայց չմեռաւ մեր անկախութեան ձգտումը։

Ֆրանսայի պետական կարկառուն դէմքերէն Էռիօ, ակնարկելով խորհրդային եւ Թուրք զինակցութեան, արդար բնորոշումով ըսած է․— «Հայաստանի անկախութեան վրայ կը ծանրանան երկու չիրմաքարեր՝ խորհրդային եւ Թրքական»։ Բայց մենք համոզուած ենք, որ ինչքան ալ ծանր ըլլայ ճնշումը այդ չիրմաքարերուն, պիտի գայ օրը, երբ անոնք պիտի խորտակուին եւ կրկին յարութիւն պիտի առնէ մեր երկրին անկախութիւնը»։

Նոյն օրուան գիշերը Հ. Մ. Ը. Մ.ի սրահին մէջ սարքուեցաւ խրախճանք մը, որպէս շարունակութիւնը Մայիս 28ի տօնակատարութեան։ Իրենց ներկայութեամբ հոս ալ մեծ ոգեւորութիւն ստեղծեցին մեր սիրելի հիւրերը։ Ազգային երգեր, պարերն ու անակնկալները շարունակուեցան մինչեւ ուշ գիշեր։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԶԵԿՈՅՑ ՀԱՅ ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

*

Նախկին Ռազմիկներու նախարար Պ. Ռէմօն Թրիպէ, ընդունեց Հայ Նախկին Ռազմիկներու․ ութ հոգիէ բաղկացած պատգամաւորութիւն մը որ՝ ներկայացուց իր շնորհաւորութիւնները ինչպէս նաեւ ընդարձակ եւ խնամեալ յուշագիր մը Հայ Նախկին Ռազմիկներու վերաբերեալ, որոնց կարգին պարգեւատրման առաջարկներ։

Յարգելի նախարարը կէս ժամէն աւելի սիրալիր խօսակցութիւն մը ունեցաւ պատգամաւորներուն հետ, յայտնեց իր համակրանքը եւ բարեկամութիւնը բոլոր Հայ Ռազմիկներուն եւ շեշտեց թէ որքան կը գնահատէր Ֆրանսական Բանակի Հայ Ռազմիկներուն նուիրումը իրենց բոլոր զինուորական պարտականութեանց եւ յիշատակի հանդէսներուն։

Ան յայտնեց նոյնպէս որ՝ այսուհետեւ բոլոր պարգեւատրումները պիտի կատարուին Նախկին Ռազմիկներու միութեանց գիտակցութեամբ եւ ի հարկին անոնց կարծիքն ալ առնուելէ վերջ։ Այլեւս նկատի պիտի չառնուին քաղաքական անձնաւորութիւններու յանձնարարութիւնները։

Իրենց շնորհակալութիւնները եւ յարգանքները յայտնելէ վերջ, Հայ Ռազմիկներու Պատգամաւորութիւնը, նախարարին խորհուրդով, շատ երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ նախարարութեան տնօրէններէն Պ. Հուլին հետ, որ Միութեանս հինաւուրց բարեկամներէն է։

Ներկայիս կը յայտարարենք բոլոր Հայ Նախկին Ռազմիկներուն, որոնք իրաւունք ունին պարգեւատրուելու, եւ պատրաստած չեն անհրաժեշտ փաստաթուղթերը, որ մեզի դիմեն, որպէսզի իրենց տանք պէտք եղած խորհուրդները եւ օժանդակութիւնները։

Նկատի ունենալով որ՝ Միութեանս անդամներէն շատեր երկար ատենէ ի վեր հատուցած չեն իրենց անդամավճարները, Եւ ստուգուած ըլլալով որ՝ [illegible] Նախկին Ռազմիկներուն մեծագոյն մասը արդէն իսկ ստացած է իր ռազմիկի պաշտօնաթուղթը, Վարչութիւնս, համաձայն Միութեանս ծրագիր կանոնագրի 6րդ եւ 10րդ յօդուածներուն, կը խնդրէ ամէն այն անդամներէն, որոնք՝ երկու եւ աւելի տարիներէ ի վեր վճարած չեն իրենց անդամավճարները որ հաճին մինչեւ Սեպտեմբեր 30, վերջին ժամկէտ լեցնել իրենց զրկուած հարցարանները եւ զանոնք վերադարձնել Միութեանս կեդրոնը իրենց յետնեալ ամբողջական անդամավճարներով միասին։

Վարչութիւնս՝ Միութեանս ծրագիր-կանոնագրին համաձայն մինչեւ հարցարաններուն վերադարձը եւ անոնց քննութիւնը, միութեան գործօն անդամ պիտի նկատէ միայն անոնք, որոնք կանոնաւորապէս տուած են իրենց անդամավճարները։

Կը յայտնենք նոյնպէս բոլոր Նախկին ռազմիկներուն, ինչպէս նաեւ անոնց պարագաներուն եւ ազգականներուն որ՝ պետական բոլոր հաստատութեանց, ինչպէս նաեւ Գաղթականաց Օֆիսին հետ իրենց ունեցած գործերը դիւրացնելու եւ արագացնելու համար, ամէն երկուշաբթի եւ չորեքշաբթի օրերը ժամը 17էն 19ը վարչութեանս անդամները գիրենք պիտի ընդունին միութեանս կեդրոնին մէջ, 31 ռիւ Սէն Լազար, Փարիզ (9), եւ պիտի տան հարկ եղած աջակցութիւններն ու խորհուրդները։

Հայ Նախկին Ռազմիկ․ Միութեան
Վարչութեան դիւան

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

*

Անցեալ հինգշաբթի գիշեր, Սալ Շոփէնի մէջ տեղի ունեցաւ ֆրանսահայ ծանօթ ղեկավար Արա Պարթեւեանի երգահանդէսը։

Խնամուած յայտագիր մը պատրաստած էր Արա Պարթեւեան, որու ընթացքին ունկնդրուեցան իր հեղինակութիւններէն գործեր։

Յայտագրի առաջին մասին մէջ ունկնդրեցինք «Լուսնակն անուշ» ժողովրդական երգին մէկ վարիասիոնը, թաւջութակի եւ սրինգի ընկերակցութեամբ, Պ. Պ. Քասթանիէի եւ Լապատիի կողմէ։

Զորս երգեր՝ «Հունձք» (Սալօ), «Կոյրը» (Գ. Աճէմեան), «Աշուղական» եւ «Մարօ ջան» (Յ. Տապաղեան), բոլորն ալ դաշնաւորուած Արա Պարթեւեանի կողմէ, երգեց Իրիս Պիւլպիւլեան, մեծ խանդավառութիւն յառաջացնելով ունկնդիրներուն մէջ։

Առաջին մասին մէջ ունկնդրեցինք նոյնպէս երաժշտագէտին ուրիշ մէկ գործը՝ Թրիօ աճ լա միճէօռ (ֆլիւթ, քլարինէթ եւ դաշնակ) որ նոյնպէս արժանացաւ խանդավառ ընդունելութեան։

Թրիօ աճ լա միճէօռը սենեակի երաժշտութեան համար ամէնէն ապեբախտ ճիւղն է, ուր երեք գործիքներու համադրութեամբ հեղինակը պէտք է տայ լիակատար երաժշտութիւն մը։ Քօնթրըբուանի արուեստը կը տիրապետէ անոր մէջ, որ կ'ապահովէ իւրաքանչիւր գործիքին անկախութիւնը։

Արա Պարթեւեանի այս գործին առաջին եւ վերջին բաժիններուն մէջ նշմարելի են մօթիֆներ, որոնք ընդլայնուած կամ խըտացուած, երբեմն ձեւափոխուած, ընդհանուր մթնոլորտը կը պահէին, ունկնդրին լսողութիւնը միշտ կեդրոնացնելով ներկայացուած եղանակի մը վրայ։

Յայտագրին ամենաուշագրաւ մասը կը կազմէր Կոստան Զարեանի համանուն գործէն օփերայի վերածուած «Տատրագոմի հարսը»էն երկու բաժիններու կատարումը» ա) Առեւանգումի բաժինը եւ բ) Աստուածամօր ուղերձը, զորս երգեց Օր․ Իրիս Պիւլպիւլեան, բացառիկ յաջողութեամբ։

Ունկնդրելով Արա Պարթեւեանի այս գործին երկու նմոյշները, համոզում գոյացուցինք որ իր օփերային ամբողջութիւնը պէտք է ըլլայ արուեստի պատուաբեր գործ մը։

Ա. Գ.

ԴՊՐՈՑԱՍէՐԻ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

*

Ծրագրուածին համաձայն 19 Յունիս, Կիրակի օրը տեղի ունեցաւ Դպրոցասէր Տիկնանց աղջկանց վարժարանին դաշտապարահանդէսը։

Հակառակ աննպաստ օդին, երբ ներկայ հասարակութիւնը ստիպուեցաւ նախապէս պատրաստուած նիւթքին սրահներուն մէջ ապաստանիլ ու սեղանները գրաւել, աւանդական այս դաշտահանդէսը մեծ յաջողութիւն ունեցաւ։ Փարիզէն եւ զանազան արուարձաններէն մեծ թիւով երկսեռ հասարակութիւն մը փութացած էր իր համակրանքը արտայայտելու այս հաստատութեան, որ եւրոպական երկիրներուն մէջ միակն ըլլալով, իր կարելին կ'ընէ, յաճախ մեծ զոհողութիւններով, իրեն խնամքին ու գուրգուրանքին վստահուած աղջիկներուն տալու հայեցի դաստիարակութիւն։

Պարերը սկսելէ առաջ, տեղի ունեցաւ գեղարուեստ. բաժինը եւ բոլոր դասարանները բերին մասնակցութեան իրենց բաժինը։

Ե. դասարանը՝ ծաղիկներու պարով, Զ.ը Աղջի մարալ հայկական պար, հայկական տարազով մեծ խանդավառութիւն ստեղծեցին։

Աննա Խաչատուրեան (Ե. դաս.) արտասանեց՝ «Փափաք»ը, Անահիտ Վարդանեան՝ (Զ. դաս.) «Հայրենի տունը»։ Թէրէզ Քէօշկէրեան (Գ. դաս.) Խաչատուրեանի Գայեանէի եղանակով մենապար մը ներկայացուց իրեն յատուկ ճըկունութեամբ։ Տիկին Շաքէ Գալայճեան (նախկին սանուհի) երգեց՝ «Սեւ աչեր»ը գրաւիչ առոգանութեամբ։

Գեղարուեստական բաժնին մեծ փայլ ու խանդավառութիւն տուին մեր ծանօթ արուեստագէտները, Պ. Պ. Ա. Գմբէթեան, Աղնաւորեան եւ Գրիգոր Վահան։

Տեղի ունեցաւ վիճակահանութիւն, որուն մասնակցեցան բոլոր ներկաները, իրենց մուտքի տոմսերով։Նորութիւն մըն էր նաեւ «Զննոսութիւնը» [illegible] ամէն մէկ խայծը զանազան առարկաներ կը պարգեւէր մասնակցողին։

Պարերը տեւեցին մինչեւ ժամը 23։Ներկաները չէին ուզեր բաժնուիլ, ընտանեկան եւ մտերմական այս մթնոլորտէն, որուն յաջողութեան համար դպրոցի վարչութեան խնամակալութիւնը եւ տնօրէնութիւնը ոչ մէկ բան խնայած էին ժողովուրդին տրամադրելով նաեւ մատչելի ու առատ կերուխում։

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ կառավարութիւնը խոստացաւ Հնդկաչինի մէջ Ֆրանսայի տրամադրութեան տակ դրուած ամերիկեան սաւառնակները Ալժերիոյ պէտքերուն յատկացնել։

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ մէջ հրդեհ մը ծագեցաւ պատճառելով 12 միլիոն ֆրանքի վնաս մը։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (73)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

— Դո՞ւք ինչ ծրագիրներ ունիք, օրիորդ Անն։

— Կախում ունի, պատասխանեց, կրկնելով ըսածս։

— Կարծեցի թէ քարտուղարուհիս էք, գիտել տուի իրեն։

— Օ՛, այո, բայց ճամբուեցայ։ Ամբողջ յետ միջօրէին Օր. Փեթիկրիւին ձեռքը բռնեցինք։

— Ուրիշ ինչ «ր ալ ըրած ըլլամ, կըրնամ երդում ընել որ այդ բանը չեմ ըրած, բսի հաւաստիացուցիչ եղանակով մը։

Հինգշաբթի իրիկուն․

Ճիշդ հիմա մեկնեցանք Քեմպըրլին։ Բէյս հարկադրուեցաւ ադամանդի գողութեան ամբողջական պատմութիւնը դարձեալ պատմել։ Ինչո՞ւ համար կիները այդքան կը հետաքրքրուին ադամանդի պատմութիւններով։

Անն Պետինկֆիլտ վերջապէս իր խորհրդաւոր քողը վերցուց։ Կը թուի թէ թերթի թղթակից մըն է։ Այս առտու երկար հեռագիր մը քաշեց Տը Աարէն։ Տիկին Պլէրի բաժնեակին մէջ կատարած գիշերային շաղակրատումներէն դատելով՝ կը թուի թէ բարձրաձայն կը կարդայ իր բոլոր երկարապատում յօդուածները։

Ինչպէս կ'երեւի, իր ամբողջ ճամբորդութեան ընթացքին «Գորշ զգեստով մարդուն» հետքերուն վրայ կը գտնուի եղեր։ Ըստ երեւոյթին տակաւին լուր չունէր անկէց «Քիլմորտըն»ի մէջ գտնուած ատեն, իրականին մէջ ալ հազիւ թէ պատեհութիւնը ստեղծուէր այդ մասին․ հիմա, սակայն, շատ կը զբաղի անով, երբ կը հեռագրէ․ — «Թէ ինչպէս ճամբորդեցի մարդասպանին հետ», ստեղծելով երեւակայական պատմութիւններ, թէ — ինչեր պատմեց ինծի մարդասպանը» եւն. եւն.։ Գիտեմ թէ ինչպէս տեղի կ'ունենան այս բոլորը։ Ես ալ կը գրեմ այս տեսակ բաներ իմ «Յուշեր»ուս մէջ, եթէ Փեկէթ թոյլատու գտնուի։ Անշուշտ Նէսպիին նշանաւոր խմբագրութիւնն ալ աւելի կը գունաւորէ մանրամասնութիւնները, այնպէս որ երբ այս յօդուածները «Առօրեայ Ելմտացոյց»ին մէջ հրատարակուելու ըլլան, Բէյսըրն անգամ պիտի չճանչնայ իր անձը։

Խոստովանինք, սակայն, թէ խելացի աղջիկ է։ Բոլորովին առանձին եւ առանց ուրիշներու օժանդակութեան, յաջողեցաւ քողազերծել ինքնութիւնը այն կնոջ՝ որ սպաննուած գտնուեցաւ տունին մէջ։ Ռուս պարուհի մըն էր՝ Նատիա անունով։ Հարցուցի Անն Պետինկֆիլտին թէ վըստա՞հ էր արդեօք այդ մասին։ Պատասխանեց՝ լոկ հետեւութիւն մըն էր՝ Շէրլոք Հոլմսեան եղանակով։ Սակայն, կ'ենթադրեմ թէ արդէն Նեսպիին հեռագրած է այս պատմութիւնը՝ իբրեւ վաւերական։ Կիները ունին այս յայտնատեսութիւնները— եւ վստահ եմ, որ Անն Պետինկֆիլտ ճիշդ է իր ենթադրութեան մէջ — բայց այդ յայտնատեսութիւնը հետեւութիւն կոչելը՝ կը գտնեմ անիմաստ։

Չեմ կրնար ըմբռնել թէ ինչպէս յաջողեցան պաշտօն մը ստանալ «Առօրեայ Ելեւմուտք»ի խմբագրութեան մէջ։ Կ'ենթադրեմ, սակայն, թէ այնտեսակ կիներէն է, որոնք ատակ են նման գործերու։ Անկարելի է անոր ընդդիմանալ։ Փաղաքշական այն տեսակ ձեւեր ունի, որոնք կը սքօղեն իր անպարտելի հաստատակամութիւնը։ Տեսաք թէ ինչ ձեւով յաջողեցաւ մտնել անձնական կառքէս ներս։

Չեմ գիտեր ինչու սկսայ այս ակնարկութեանց։ Բէյս կ'ըսէ թէ ոստիկանութիւնը կը կարծէ որ Բէյպըրնը Ռոտեզիա գացած է։ Երկուշաբթի կառախումբով կրնայ մեկնած ըլլալ։ Կ'ենթադրեմ թէ գծին ամբողջ երկարութեան վրայ հեռագրած ըլլալու են իր մասին, սակայն նման մէկու մը չեն հանդիպած։ Այս պարագան ոչինչ կ'ապացուցանէ անշուշտ։ Նրբամիտ երիտասարդ մըն է ան, եւ լաւ կը ճանչնայ Ափրիկէն։ Կրնայ ծպտուած ըլլալ իբրեւ Քաֆիր ծեր կին մը, մինչ ոստիկանութիւնը իր հետապնդումները կը կատարէ գտնելու համար գեղադէմ երիտասարդը, որ սպի մը ունի այտին վրայ եւ հագուած՝ եւրոպական ամենավերջին նորաձեւութեամբ։ Ես երբեք չեմ կլլած այդ սպին։

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. Հ.

(Շար.)

այս լուատեղեակ շրջանակներու համաձայն եթէ կէտ առ կէտ չպատասխանէր Մոլոթովի ներկայացուցած ծրագրին, առ նուազն պիտի քննադատէր կարգ մը կէտեր եւ պիտի ծանրանար զինաթափութեան անհրաժեշտութեան վրայ ։ Իրեն պիտի յաջորդէր երկրորդ կարեւոր ճառախօս մը, Հնդկաստանի ներկայացուցիչ Ք. Մենոն, որ վերջերս երկար պտոյտ մը կատարեց Փեքինէն մինչեւ Ուաշինկթըն ։ Կը կարծուէր որ իր նպատակն էր պարզել Միջազգային խաղաղութեան հսկայական ծրագիր մը։ Սակայն տակաւին որոշ տեղեկութիւններ չեն հասած այս մասին։ Մինչ այդ, լուատեղեակ շրջանակները կը յայտնեն թէ առջի օր Տըլըս–Մոլոթով տեսակցութեան մը ընթացքին Խ. Միութեան արտաքին նախարարը Մոսկուայի վերջնական հաւանութիւնը հաղորդած է Ժընեւի 18 Յուլիսի ժողովին կազմակերպման մասին Արեւմուտքի ներկայացուցած բանաձեւին։ Այս առթիւ դիտել կուտան թէ չորս վարչապետներու հանդիպումէն անմիջապէս առաջ արտաքին նախարարները կարծիքի վերջին փոխանակութիւն մը պիտի ունենան Ժընեւի մէջ։ Օրակարգի խնդիրներուն կապակցութեամբ յատկանշական է որ Մ. Նահանգներու ծերակոյտը 77ի դէմ չորս ձայնով մերժեց ծերակուտական Մըք Քարթիի առաջարկը՝ արբանեակ պետութիւններու հարցը Ժընեւի ժողովին իբրեւ նախապայման առաջարկելու մասին ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԸ առջի օր ցոյց մը կատարեցին Սորպոնի շրջակաները, պաքալորէայի քննութեան առթիւ։ Բազմաթիւ ոստիկաններ դիրք բռնած էին գլխաւոր կէտերուն վրայ եւ ի վերջոյ յաջողեցան ցրուել բազմութիւնը։ Ընդհարումներ ալ տեղի ունեցան, բայց ոչ ոք ծանրապէս վիրաւորուեցաւ։ Բարեկարգութիւնը վերահաստատուեցաւ գիշերուան ժամը 9ին ։

3000 ՕԴԱՆԱՒԵՐ պիտի մասնակցին դաշնակից պետութեանց ռազմափորձերուն, կեղծ պատերազմ մը սարքելով [illegible] մէջ. Փորձերը [illegible] արդէն եւ պիտի տեւեն քանի մը օր։ Կեղծ ռումբեր եւ գնդակներ պիտի գործածուին ։

ՊԱԼՔԱՆԵԱՆ դաշինքի անդամներուն զինուորական փորձագէտները ժողով մը գումարեցին Պելկրատի մէջ։ Այս առթիւ Պելկրատ կը գտնուի Թուրքիոյ սպայակոյտին անդամներէն զոր. Սեւէֆ ։

ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄ ՆԱՍԻՐԱՑԻ

Տէսինի մասնաճիւղը մեծ պատրաստութեամբ կը տօնէ «ՄՈՒՐԱՏԻ ՕՐԸ», ի յիշատակ Ազգ. հերոսին։

Կիրակի, Յունիս 26ին, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին Վիէնի Սէրքըը Կաթոլիկ չքեղ սրահին մէջ ։

Կը խօսի Պ. ԱՐՍԷՆ ՍԻՒՋՄԷՃԵԱՆ (վարչութեան կողմէ) ։

Կը բեմադրուի խիստ ծիծաղաշարժ ներկայացումը՝ ՔԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ, (երեք արար), ղեկավարութեամբ Պ. Միքիճեան Շիրվանեանի ։

Յարգելի հայրենակիցներ, այս ներկայացումը երկու անգամ նոյն խումբի կողմէ արդէն յաջողութեամբ բեմադրուած է Տէսին, Փոն տը Շէրիւի եւ իր գտած յաջողութենէն, քաջալերուած, Վիէնի մէջ եւս պիտի տայ հաճելի օրուան մը յիշատակը ։ Մուտք 100 ֆրանք ։

ՊԱՏԱՐԱԳ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի Ալֆորվիլի Խաչակիր դպրացդասը պիտի մասնակցի պատարագի արարողութեան, Առնուվիլի Վարդագոյ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ։ Երգեհոնով կ'ընկերանայ դպրապետը, Տօքթ. Լ. Համբարձ։

Շոգեկառք առնել Կառ տիւ Նորէն 9.30, կամ օթօպիւս 268, Փօրթ տը լա Շափէլէն իջնել Կառ տը Վիլիէ լը Պէլ ։

ՇԻՐԻՄՆԵՐՈՒ ԱՅՑ

Պանեէօ Քաշանի Յ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը կազմակերպած է այց մը դէպի Քաշանի գերեզմանատունը, իրենց ընկեր ընկերուհիներուն, Տիկին Գոնչէկկիւլեանի, Տէր եւ Տիկ. Ալքունեանի, Տիկ. Պասմաճեանի, յիշատակը յարգելու համար, այս կիրակի ժամը 2.30ին ։

Հաւաքուիլ Քաշանի գերեզմանատան դրան առջեւ ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ ԵՒ ՇՐՋԱՆՆԵՐ

Դ. ՑԱՆԿ

Նախկին գումար	500.000
Պ. Կ. Ակինեան եւ Օրիորդ	5.000
Եաղնեան ընտանիք	5.000
Պ. Մարտիրոսեան	5.000
Պ. Զումէն եղբ.	5.000
Տէր եւ Տիկին Պարսամ Յակոբեան	5.000
Պ. Դանիէլեան	3.000
Պ. Մկր. Խաչատուրեան	3.000
Տէր եւ Տիկ. Պ. Ջամարեան	2.000
Պ. Կ. Գուլումեան	2.000
Պ. Յ. Տերոյեան	2.000
Պ. Յ. Կուտուզեան	2.000
Պ. Բ. Սիմիթեան	2.000
Պ. Մ. Քասֆասեան	2.000
Պ. Մկրտիչեան	2.000
Քոյր եւ եղբ. Թորոսեան	2.000
Հայ մը	2.000
Տօքթ. Արմ. Շահպալեան	1.000
Օր. Շաքէ Խանենեան	1.000
Տիկ. Աղաւնի Միրաքեան	1.000
Գումար	550.000

ԲԱՑԱՌԻԿ ՕՓԵՐԵԹԱՅԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

«Շանթ» գեղարուեստական ընկերակցութեան նախաձեռնութեամբ ։
Մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի

ԱՐՇԻՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ

Այս շաբաթ ժամը 21ին, Ս. Սահակ–Մեսրոպ սրահին մէջ։

Ղեկավարութեամբ դերասան Կիկոյի ։

Գիները ժողովրդական ։

26 ՅՈՒՆԻՍ ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 16ԻՆ ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

պարգեւաբաշխութեան հանդէսին կը հրաւիրուին ծնողները եւ վարժարանին համակիրները։

Կը նախագահէ եւ կը խօսի՝

M. VIGNAUD

(Ուսմանց պետական ընդհ. վերատեսուչ)

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Ակնունի» ենթակոմիտէի, այս կիրակի ամբողջ օրը Սէն Լու, Կրան Փէն, Եօթնեղբայրեան ագարակը ։

Կը նախագահէ ընկ. ԳՐԻԳՈՐ ՓԻԼԻԿԵԱՆ
Կը խօսի՝ ընկ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ ։

Երգ, արտասանութիւն, հայկ. պարեր ղեկավարութեամբ Օր. Կօչկակարեանի ։ Ֆրանսական պար՝ նուագախումբ՝ «ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»։

Ճոխ պիւֆէ, շիշ քէպապ։

Մուտքը ազատ է ։

ԻՍԻԻ ԽՐԻՄԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, վարժարանին սրահին մէջ, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս, Իսի ։

Հանդէսին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն դպրոցին աշակերտները եւ նախկին սաներէն Օր. Շաքէ Պէնկեան, Պ. Մարտիրոս Գարակէօզեան եւ ուրիշներ ։

Երգ, արտասանութիւն, ներկայացում, պար (ղեկավարութեամբ Տիկին Շաքէ Քալայճեանի)։

Միջնարարին հոգաբարձութեան կողմէ կը բաժնուին պաղեր եւ նախընթրիք ։

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողները եւ Իսիի ու շրջաններու հայրենակիցները։

Հոգաբարձութիւն

ԿԻՐԱԿԻ 26 ՅՈՒՆԻՍ ԿԷՍՕՐՈՒԸՆԷ ՍԿՍԵԱԼ

Սկաուտական դաշտահանդէս, կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի Առնուվիլի մասնաճիւղին կողմէ ։ Մասնակցութեամբ Փարիզի եւ Շաւիլի խումբերուն ։

Էֆուանի անտառին մէջ։

Սկաուտական խաղեր եւ զանազան դաշտային ներկայացումներ ։

Ուտելիք եւ խմելիք ամբողջ օրը, շատ դիւրամատչելի գիներով ։

Հաղորդակց. միջոցներ.— Փօրթ տը լա Շափէլէն առնել 268 թիւ օթօպիւսը, իջնել Էսփէրանս կայարանը (Էքուան), դաշտահանդէսին վայրն է ։

«Ժէօ տը Փօմ» (Ֆօռէ տ'Էքուան, Փրէ տիւ Շաթօ)։

Կէս օրէն սկսեալ առաջնորդող սկաուտներ պիտի սպասեն ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Դէպի Ռէալթօռ, Յուլիս երեքին ։

Մասնաւոր օթօքարեր վարձուած են ։

Արձանագրութեան համար դիմել Պ. Քէօսէեանի 2 ռիւ Պերնար տիւ Պուա ։

Պարսամի 22 ռիւ տ'Էֆս ։

Տիկ. Ս. Թութէլեանի 4ռիւ Փարմանթիէ։

Տիկ. Մ. Խանճեանի՝ 50 Ավընիւ տը լա Ֆիկօն, Պոմօն ։

Տիկին Ա. Տէր Վարդանեանի Պուլվ. տէ Ֆօվէթ, Պոմօն ։

Տիկին Զ. Պետիկեանի՝ Վալպարել ։

Երթեւեկի ծախք 300 ֆրանք։ Օթօքարերը կը մեկնին Փլաս տ'Էքսէն առաւօտուն ժամը վեցուկէսին ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Իսի լէ Մուլինոյի եկեղեցիի շինութեան յանձնախումբին կողմէ։

Հովանաւորութեամբ Փարիզի Հայոց եկեղեցիի վարչութեան ։

Կիրակի, 26 Յունիս, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Իսիի քաղաքապետարանը, Սալ տէ Ֆէթին մէջ, 25 Ավընիւ Վիքթոր Քրէսօն։

Կը ներկայացուի Փարիզեան շրջանի ֆրանսահայ Երիտասարդաց Թատերախումբին կողմէ։

ՄՈԼՈՐԵԱԼ ՃԱՄԲՈՐԴԸ

Եւ խօթանասունինց փեսացուն (կատ. մէկ արար)։

Օր. ԱՆԱՀԻՏ ԳՈՉԵԱՆ

Պ. ԱՐԹԻՆ ԱՍԼԱՆԵԱՆ

Նշանուած

Փարիզ, 19 Յունիս, 1955

***

Այս առթիւ Գոչեան եւ Ասլանեան ընտանիքները երկու հազարական ֆր. կը նուիրեն Սերաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացին ։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ նախկին կեդր. վարչութիւններուն անդամները կը հրաւիրուին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի 7րդ պատգ. ժողովին, որ տեղի պիտի ունենայ Շաբաթ 25 Կիրակի 26, Երկուշաբթի 27 Յունիս, Պարպօթի մէջ (Կառ տիւ Նօռ)։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 9.30ին, Պար տիւ Կլօպ, 8 Պուլվ. տ'Աթէնի։

Նիւթական ու բարոյական զեկուցում եւ վարչութեան ընտրութիւն ։

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Համաչարասնճագի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի կողմէ, Յունիս 26ին, կիրակի, առաւօտ, ժամը 9էն մինչեւ երեկոյ, Տէսինի մէջ ։

Պ. Նազարին սրճարանին ներքեւ պարտէզին, զովասուն, ծառերուն տակ։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին, հայկական եւ եւրոպական ընտիր կտորներ, նաեւ աւանդական տավուլ զուռնայ եւ անակնկալներ։ Հայկական ջերմ մթնոլորտ եւ հաճելի ժամանց։ Սիրով կը հրաւիրենք յարգոյ հասարակութիւնը անխտիր։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ ։

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր

ԿԻՐԱԿԻ 26 ՅՈՒՆԻՍ • DIMANCHE 26 JUIN 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7709 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3120

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՓԱՌՈՒՆԱԿ ՆԱՀԱՆՋ

Անցեալ տարի այս ատեն աւետաբեր լուր մը կը հասնէր Լիբանանէն :

Հանրապետութեան նախագահը, Պ. Ք. Շամուն, պալատ հրաւիրելով ութսուն հայ ներկայացուցիչներ, կը հաղորդէր թէ պիտի քանդուին Պէյրութի վտառողջ հիւղակները եւ անոնց տեղ պիտի շինուին վայելուչ բնակարաններ :

Այս առթիւ կը հաւաստէր թէ կառավարութիւնը մշակած է անհրաժեշտ ծրագիրը եւ ամէն դիւրութիւն պիտի ընծայէ :

Ուրեմն, հարկ է որ Հայերն ալ որոշ յանձնառութիւններ ստանձնեն, գլուխ հանելու համար վերաշինութիւնը :

— « Ամէն յապաղում եւ անտարբերութիւն ոճիր պիտի ըլլայ : Որոշած ենք յաջողութեամբ գլուխ հանել այս գործը » :

Այս կոչին վրայ, Լիբանանի հայ երեւելիները բազմանդամ յանձնաժողով մը կազմեցին, հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց պետերուն :

Յետոյ մասնագիտական խորհրդակցութիւններ ալ կատարուեցան, եւ ճարտարապետ մը ներկայացուց վերաշինութեան յատակագիծը :

Օրը օրին հաղորդելով կատարուած աշխատանքները, «Յառաջ» շարք մը խմբագրականներ հրատարակեց այս շինարար նախաձեռնութեան համար, եւ առաջարկեց հիւղաւանը վերակոչել Հայկաւան :

Անկեղծօրէն կը հաւատայինք թէ այլեւս ընկրկում չկայ եւ գործը պիտի քալէ :

Հրատարակուած տեղեկութիւնները ոգեւորութիւն ստեղծեցին, նաեւ, արեւմտեան Եւրոպայի մէջ :

Նոր խմբագրականի մը վրայ—«Մեր ուժերէն վեր չէ» (28 Օգոստոս), Փրիւսէլէն հայրենասէր առեւտրական մը 25.000 Ֆր. կը ղրկէր, որ դրուեցաւ Լիբանանի Ազգ. Առաջնորդին տրամադրութեան տակ :

Այնուհետեւ քանի մը տեղեկութիւններ եւս, — եւ յանկարծ քար լռութիւն :

Հին առած մը կ'ըսէ թէ լռութիւնը ոսկի է :

Դժբախտաբար թիթեղի ձայն մը կը մատնէ այս լռութիւնը, որ շուտով պիտի բոլորէ իր առաջին տարելիցը :

Արդարեւ, նոյնութեամբ կը մնան ժանգոտած թիթեղներով, գոյնզգոյն քուրջերով, թուղթի եւ տախտակի կտորներով կարկտուած խրճիթները, Պէյրութի հայկական թաղերուն մէջ :

Կը մնան իբրեւ ապականութեան բոյներ, կազմելով անջնջելի արատ մը գաղութին համար :

Մարդկային էակներ, մանաւանդ մանուկներ կը ծնին այնտեղ, աւելի քան երեսուն տարիէ ի վեր, ամէնուն աչքին առջեւ :

Հասարակ խշտեակներ իբրեւ բնակարան կը ծառայեն հազարաւոր դժբախտներու : Եւ ամէն ինչ բնական կը թուի անոնց համար որ ի վիճակի են ամբողջ թաղեր կառուցանելու, անհատաբար կամ ընկերովի :

Տասնըհինգ անձերէ կազմուած «երեւելեաց ժողովը» իր պատեանին մէջ քաշուած է անփառունակ նահանջով մը : Եւ թիթեղի, քուրջի կտոր մը անգամ նորոգուած չէ :

Ինչո՞ւ : Փորձեցինք լուսաբանել եւ ըսին.

— Այսպէ՛ս, այդպէ՛ս : Բայց եւ այնպէս ...

Երկար պիտի ըլլար բացատրել «այսպէս»ն ու «այնպէս»ը :

Ամէն պարագայի մէջ, վրդովիչ է պատկերը : Տեսակ մը տխտանչան, որ տուն կուտայ դառն խորհրդածութեանց :

Ոչ ոք պիտի կրնար համոզել մեզ թէ մեր ուժերէն վեր է վերաշինութեան այս ձեռնարկը :

Եւ այս՝ այնպիսի ատեն մը երբ նոր թաղեր եւ գիւղեր կը բուսնին Լիբանանի ամբողջ տարածութեան վրայ ...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՃԱՌԵՐ

ՄԱԿԻ ՆՍՏԱՇՐՋԱՆԻ ՓԱԿՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

•

«ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ՝ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՒ ՄԸՆ Է»

Ուրբաթ իրիկուն Մ. Նահանգներու նախկին նախագահ Թրումըն ճառով մը փակեց ՄԱԿի բացառիկ նստաշրջանը, ինչպէս ըրած էր ճիշդ տասը տարի առաջ : Եթէ իր ճառը քաղաքական հանգամանք չունէր, նոյնը չէր պարագան Մ. Նահանգներու արտաքին նախարար Ֆ. Տըլըսի ճառին համար : Խօսք առնելով նստաշրջանին բացումէն չորս օր ետք, երբ մօտ 60 արտաքին նախարարներ եւ ներկայացուցիչներ արտայայտուած էին արդէն, Տըլըս որոշ վճռականութեամբ մը ժխտեց Մոլոթովի ներկայացուցած ծրագրին անհրաժեշտութիւնը : Ըսաւ թէ անոր եօթը կէտերուն գործադրութեան փոխարէն կը բաւէ որ Միացեալ Ազգերու Ուխտը յարգուի, բռնութիւն ըսել սպառնալիքը վերնան միջազգային յարաբերութիւններէն, եւ դադրին դաւադրական խլրտումները ուրիշ պետութիւններու հաստատութեանց դէմ : « Այս տրամադրութեամբ է որ պիտի երթանք Ժընեւ, եւ կը յուսանք թէ միւս երկիրներն ալ համամիտ են մեզի, որովհետեւ այդ պարագային միայն նոր միջոցներ կարելի է գործադրել միջազգային կացութեան բարւոքման համար » : Շեշտելէ ետք թէ Ժընեւի ժողովը յաւակնութիւններ չունի աշխարհի ճակատագիրը մենատիրական որոշումներով վճռելու եւ թէ միւս պետութիւններն ալ իրենց ձայնը ունին, Ամերիկայի ներկայացուցիչը մեծ անարդարութիւն մը նկատեց Գերմանիոյ անբնական բաժանումը՝ տասը տարիէ ի վեր :

Մեծ ժողովուրդի մը «այս դժբախտութիւնը պէտք է դադրի, այլապէս ամբողջ աշխարհն է որ կրնայ դժբախտանալ» :

Գալով արեւելեան Եւրոպայի արբանեակ պետութեանց, Տըլըս ըսաւ թէ անոնք կը հեծեն օտար լուծի տակ .— «Անոնք մէկ բռնապետութենէ չազատեցան որպէսզի իյնան ուրիշ բռնապետութեան մը լուծին տակ» : Իսկ Ծայր. Արեւելքի մէջ կարմիր Չինաստան մը կայ որ չի վարանիր բռնի ուժի դիմել, խնդիրները իր հաշուին կարգադրելու համար : Թէեւ վերջին շաբաթներուն պատերազմի մը վտանգը հեռացած կը թուի, սակայն «հանդարտութեամբ չենք կրնար դիտել Ասիոյ կացութիւնը » :

Գալով միջազգային համայնավարութեան, Տըլըս զայն կը նկատէ կազմակերպութիւն մը որ կը ձգտի «համաշխարհային դաւեր սարքել, որպէսզի իշխանութեան գլուխ բերուին այնպիսի կառավարութիւններ, զորոնք բնաւ ազատ կամքով չեն ընտրուած եւ կը բռնաբարեն ժողովուրդներու իսկական ազատութիւնը » :

Նախարարը իր ճառը աւարտելէ առաջ ծանրացաւ զինաթափութեան անհրաժեշտութեան վրայ եւ ցաւ յայտնեց որ չընդունուեցաւ Մ. Նահանգներու հիւլէական ուժը միջազգայնացնելու մասին եղած առաջարկը, — այնպիսի պահու մը երբ անոնք ամէն առաւելութիւն ունէին այդ մարզին մէջ, — եւ այժմ գոյութիւն ունին «քանդումի ամէնէն ահարկու միջոցները » :

Անդրադառնալով Մ. Նահանգներու կնքած դաշինքներուն, զանոնք համաձայն գտաւ ՄԱԿի Ուխտին տրամադրութեանց, ու յայտարարեց որ եթէ անոնք չըլլային Քորէայի արկածախնդրութիւնը կրնար յաջողիլ կամ կրկնուիլ, ինչ որ պիտի մահացնէր ՄԱԿը :

Յետոյ խօսելով միջազգային յարաբերութեանց մէջ նշմարուած բարւոքման մը մասին, ինչպէս Մոլոթով, ինքն ալ օրինակներ թուեց, — յաճախ կրկնելով Խ. Միութեան նախարարին մատնանշածները, «որպէսզի Մոլոթով առիթ ունենայ ծափահարելու իր ճառը», ինչպէս դիտել կուտան բանդէտներ :

Տըլըս խօսքը աւարտեց շեշտելով.— « Անոնք որ այս յաջողութիւնները կը նկատեն իբրեւ նոր դարաշրջանի մը առաջին ազդանշանը, ճիշդ անոնք են որ ցարդ դէմ կեցած էին նման բարւոքումներու : Մ. Նահանգները կարելի կը գտնեն նոր դարաշրջանի մը սկիզբը, սակայն այս կէտը չեն կրնար մոռնալ » :

Յետոյ խօսք առաւ Հնդկաստանի ներկայացուցիչը, Քրիշնա Մենոն, որ շօշափեց առաւելաբար Ծայր. Արեւելքի խնդիրները : Թելադրելով որ այդ շրջանին մէջ լուծում մը գտնուի անյապաղ, շարունակեց.— «Չինաստան, ինչպէս Մ. Նահանգները, խաղաղ միջոցներով կ'ուզէ կարգադրել այդ թնճուկը » :

Խանդավառ ծափերու արժանացաւ Քանատայի արտաքին նախարար Փիրսըն, որ սրտառուչ շեշտով նկարագրեց հիւլէական զէնքերու անչափելի աղէտները, իբրեւ ճշմարիտ պատուհաս մը մարդկութեան համար : Այս տեսակէտէն, հռետորը — ինչպէս կը յորջորջեն զինքը — շեշտեց զինաթափութեան «կենսական անհրաժեշտութիւնը եւ հիւլէական ուժը միջազգային հակակշիռի տակ առնելու ստիպողութիւնը » :

× Մոլոթով մերժեց ամերիկեան հեռատեսիլին առջեւ լրագրական ասուլիս մը կատարելու հրաւէրը : Նախապէս ընդունած էր, սակայն կը պահանջէր որ ըլլալիք հարցումները իրեն հաղորդուին առաջուընէ : Թէեւ ցանկ մը ներկայացուած էր, բայց հեռապատկերի տեսչութիւնը չկրցաւ ապահովել թէ թղթակիցները այդ ցանկէն դուրս ուրիշ հարցումներ ալ պիտի չուղղեն :

× ՄԱԿի 10րդ տարեդարձին պաշտօնական հանդիսութեան, որ տեղի պիտի ունենայ այսօր, կիրակի, Նախագահը Քլեֆէնս, «խաղաղութեան բանաձեւ» մը պիտի ներկայացնէ : Այսպէս՝ Մոլոթովի կողմէ այդպիսի ձեռնարկի մը առաջքը առնուած կը նկատուի, մանաւանդ որ Չորս Մեծերը հաւանութիւն յայտնած են բանաձեւի բովանդակութեան :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՊՈՒՌՆԱԶԵԱՆ

Ամէն օր կսկծալի գոյժ մը կուգայ խոցել մեր սիրտերը : Ստեփան Քոչարեանէն վերջ ահա Յարութիւն Պուռնազեանի մահը Թիրանայի մէջ, ուր հաստատուած էր իր դժբախտ ընտանիքին հետ, տարիներէ ի վեր, ի խնդիր ապրուստի :

Զափահաս Որբերու մեծ ընտանիքէն էր Յարութիւն եւ մօտ 20տարի առաջ, անոր եռանդուն եւ գործօն անդամը բոլոր ձեռնարկներուն մէջ :

Դեռ երէկուան պէս կը յիշեմ իր սրտառուչ պատմութիւնը, երբ, խումբ մը տղոց կարգին, Յարութիւնն ալ կը պատմէր իր ազատումը, արցունքներ խլելով բոլորիս աչքերէն :

Շապին Գարահիսարի հերոսական դիմադրութենէն ետք, երբ գիր ու ցան, կը թափառին ողջ մնացածները, Յարութիւնն ալ, հազիւ 10-12 տարեկան, Սեբաստիոյ թուրք որբանոցը կ'իյնայ ուրիշ շատ մը հայ մանուկներու հետ, իբրեւ իսլամ որբ ... :

Գեղեցկադէմ էր Շապին Գարահիսարցի տղեկը : Թուրք սպայ մը զայն կ'ընտրէ , Պոլիս ղրկելու համար, իբրեւ նուէր իր մօրը :

Կ'որդեգրեն, կը խնամեն, կը փայփայեն, «թուրք» Յարութիւնը որ փէսը ծուռ դրած ,Պայազիտի շրջակաները իր պտոյտի ընթացքին օր մըն ալ կը ճանչցուի մանկապարտէզի երբեմնի ուսուցչուհիէն :

Կը հետապնդեն զինք, հասցէն կ'իմացնեն Պոլիս բնակող իր մօրեղբօր՝ Երուանդ Օզանեանի, որ կը խլէ Յարութիւնը թուրք ընտանիքէն եւ ճարահատ կը յանձնէ քննիչ խառն յանձնախումբին, ստուգելու համար ինքնութիւնը :

Տղան յամառօրէն կը պնդէ թէ ինք « հալիս – հուլիս » թուրք է եւ չի ճանչնար այդ «կեավուրներ»ը :Վախէ՞ն էր, թէ իր կրած չարչարանքներէն, ու գրկանքներէն վերջ հանգիստ եւ ապահով կեանքի մը վայելքը որ զինքը այդքան «թրքացուցած » էր ... Կը յուսահատին բոլորը : Քննիչ յանձնախումբը ապացոյցներ չունէր տղան Հայերուն յանձնելու համար , իսկ պատուական Հայուն՝ Օզանեանի սիրտը կ'արիւնէր տեսնելով որ իր հարազատ քրոջ զաւակը պիտի յանձնուէր Թուրքին :

Վերջին փորձ մը յանձնախումբին առջեւ :

Ընտանեկան նկար մը ունի մօրեղբայրը, որուն մէջ ամբողջ Պուռնազեան ընտանիքը հաւաքուած էր : Հոն էր եւ Յարութիւնը եւ մանաւանդ անոր մայրը ..:

Տղեկը չի դիմանար մօրը տեսքին ու լալով կը գոչէ .— Ասիկա մամաս է ... Մամա՛ս է ... :

Խեղճ Յարութիւն, մամայիդ անուշ դէմքը փրկած էր քեզ ժամանակին իր դահիճին ձեռքէն : Անշուշտ պիտի կարենար փրկել անգամ մըն եւս քեզ անողոք մահուան ճիրաններէն, եթէ քովիկդ ըլլար : Քեզ նման քանիներ իրենց վիրաւոր սիրտը եւ յոգնաբեկ գլուխը չկրցան հանգչեցնել մօր մը թեւին, եւ ինկան հոս ու հոն, մինչեւ իսկ Ալպանիոյ անծանօթ մէկ անկիւնը :

Խե՛ղճ տղաք ... :

ՍՕՍԻ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ԵՐՈՒԱՆԴ ԵՐԱՆՈՍԵԱՆ

Վերջին պահուն խորին ցաւով կ'իմանանք թէ ուրբաթ օր յանկարծամահ եղած է ընկեր Երուանդ Երանոսեան, հիմնադիրը եւ ամէնէն եռանդուն անդամը Սեբաստիոյ «Մուրատ» Ուսումնասիրաց ընկերութեան :

Ողբացեալ ընկերը որ ծանօթ էր իր աշխոյժ բնաւորութեամբ եւ տենդագին գործունէութեամբ, եղած է Մուրատի զինակիցներէն եւ ունի ճոխ նիւթեր այդ եղերական շրջանէն : Բազմաթիւ յուշեր հրատարակուեցան «Յառաջ»ի մէջ եւ դեռ ուրիշներ ալ կարգի կը սպասեն : Գրի առած է, նաեւ, Մարզուանի Ջարդը , խմբագրելով ականատեսի մը վկայութիւնները : Համակ եռանդ եւ աշխատանք, օրն ի բուն կը տքնէր ոչ միայն «Մուրատ» Ուսումնասիրացի զարգացման համար, այլեւ կ'աշխատէր գործակցութիւն մը հաստատել Հայր. Միութեանց հետ, առաւելապէս նոր սերունդին փրկութեան համար :

Մեր ցաւակցութիւնները Այրի Տիկին Երանոսեանի, զաւակներուն եւ ընտանեկան պարագաներուն :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Ֆրանսական ոստիկանութիւնը շարք մը խուզարկութիւններ կատարեց Ալժէի, Ֆիլիփվիլի եւ Կոնստանթինի կասկածելի տուներուն մէջ, ըմբոստներ գտնելու համար : Օդանաւային հետազօտութեանց շնորհիւ հաստատուեցաւ թէ ջորիներու կարաւաններ կ'անցնին լեռնային շրջանին մէջ, հաւանաբար վիրաւորներ փոխադրելու : Վերոյիշեալ երեք մեծ քաղաքներէն միայն Կոստանդինի մէ վեց հազար անձեր հարցաքննուեցան : Ֆիլիփվիլի մէջ ոստիկանութիւնը եւ զինուորական ուժերը 200 հոգի ձերբակալեցին եւ մեծ քանակութեամբ զէնքեր գրաւեցին : Ալժէի մէջ ալ ձերբակալութիւններ կատարուեցան :

× Մարաքէշի փաշան, Էլ Կլաուի , որ Ֆրանսայի բարեկամ է եւ որ օգնեց նախորդ Սուլթանին գահընկեցութեան, իր պերպերի հետեւորդները ղրկեց Մարոքի խռովեալ շրջանները, խանութները բանալ տալու համար, համոզելով կամ բռնու-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԼՈՅՍ ԵՒ ՍՏՈՒԵՐ

1. «ՔԻՉԻԿ ՄԸ ԳԻՏԵՄ»

Տեսակ մը վարժութիւն դարձեր է հարցնել չորս – հինգ տարեկան մանչուկի մը կամ աղջնակի մը.

— Հայերէն գիտե՞ս: Անունդ ի՞նչ է:

Հարցումը կը Աէէ միտքս, եւ պատաս – խանի կը սպասեմ անձկութեամբ, ուր որ ալ հանդիպիմ:

Եթէ պատասխան տուաւ, կը փորձեմ երրորդ հարցումը.

— Քանի՞ տարեկան ես ...

Անշուշտ պատասխանները լեզու, շեշտ կամ գոյն կը փոխեն, համաձայն խուռն – քանչիւր միջավայրի:

Միլանի Հայկական Տան մէջ հարցուցի հինգ – վեց տարեկան մանչուկի մը.

— Հայերէն գիտե՞ս:

= Քիչիկ մը գիտեմ ...

— Ո՞րքան քիչիկ ...

Պճլտուն աչքերով տղեկը բութամատը կը մօտեցնէ ցուցամատին, հաստատելու համար իր գիտցածին չափը:

Եւ ցոյց տալով քիչ անդին կեցած տղեկ մը, կ'աւելցնէ, այս անգամ խտալերէն.

Տեսնելով որ չեմ հասկնար, նորէն կը դիմէ մատներու օգնութեան:

Ըսել կ'ուզէ թէ ան «քիչիկ մը» աւելի գիտէ:

Աղեքսանդրիա, Պօղոսեան վարժարան: Կէս օրուան դադար է եւ աշակերտները կը խաղան պարտէզին մէջ:

Հայերէնը ծառերն ի վեր կը բարձրա – նայ հարիւրաւոր աշակերտներու ղեղգե – ղանքով: Յետոյ կը տարածուի ափէ ափ, իբրեւ կարկաչահոս առուակ մը:

Ուշադրութիւնս կառչած է մանկա – պարտէզի մանչուկներուն եւ աղջնակնե – րուն վրայ, մօտ երկու հարիւր ձագուկ – ներ, կարմիր գոգնոցներով:

Կը հարցնեմ աղջնակի մը, նոյն անձ – կութեամբ.

— Անունդ ի՞նչ է, աղջիկս:

= Շուշա՛ն:

— Քանի՞ տարեկան ես:

= Չորս տարեկան եմ:

— Չո՞րս թէ երկու անգամ չորս:

= Ո՛չ, պարոն, դեռ պզտիկ եմ, չորս տարեկան.

— Ո՞ր դասարանն ես:

= Մանկապարտէզի Բ. դասարանը, Կոկոն:

Դադարէն ետք, բոլորը կը հաւաքուին սրահին մէջ, իրենց պճլտուն աչքերը ուղղելով ճերմակ մազերով հիւրերուն:

Ազդանշանի մը վրայ, բոլորը միաբե – րան հայերէն երգ մը կ'երգեն համարձակ, լոյս եւ սարսուռ տարածելով սրահին մէջ:

Ահա երկրորդ երգ մը, նոյն պայծառ արտայայտութեամբ:

Կարգը եկած էր արտասանութեանց: Վարժուհին հարցումներ կ'ուղղէ եւ բազ – մաթիւ ձեռքեր կը բարձրանան, առաջ – նութիւնը խլելու համար:

Ճերմակ մազերով հիւրերուն աչքերը թրջած են արդէն, եւ հազիւ կրնան քանի մը խօսք արտասանել:

Այս անգամ իրենք են որ կը դողան յու – զումէն եւ խանդաղատանքէն, մինչ կար – միր գոգնոցով մանչուկները եւ աղջնակ – ները կը շարունակեն երգել ու արտասա – նել նոյն համարձակութեամբ:

Ամման (Յորդանան). — Հայկական դպ – րոց բարձունքի մը վրայ: Կարմիր գոգ – նոցով տղեկ մը սանդուղն ի վեր: Մեզ տեսնելով կը ժպտի:

— Ո՞ր դասարանն ես, տղաս:

= Տարրական առաջին: Այս տարի երկ – րորդը պիտի մտնեմ:

Կը մտնենք մանկապարտէզի բաժինը, ուր կարմիր գոգնոցը լոյս եւ ժպիտ կը ցանէ անշուք դասարաններու մէջ, մա – շած գրասեղաններու վրայ:

Քանի մը հարցումներ: Եւ ահա երգերն ու արտասանութիւնները թիթեռնիկներու անդաստանի մը կը վերածեն ամբողջ մանկապարտէզը:

Նոյն կուշտ խանդավառութիւնը՝ միւս դասարաններուն մէջ:

Եթէ մենք — արեւմտեան ճակատ — կը փորձենք հայերէն սորվեցնել դպալով կամ ծծակով, այստեղ եւ ամբողջ Արեւելքի մէջ պաշարը կը բաշխեն չերեփով:

Ագրիւրը կը հոսի անընդհատ:

Եւ արդէն հասած է սերունդ մը առոյգ եւ հայաշունչ:

Ամմանի գաղութն ալ սրտանց փա – րած է գործին: Եւ կ'ուզէ սե – փական դպրոց մը կառուցանել, փոխան վարձու շէնքին:

Ամման յետամնաց աւան մը կը համար – ուէր 1949ին, սակաւաթիւ բնակչու – թեամբ: Այսօր մայրաքաղաքն է նորածին պետութեան, 550–600.000 բնակիչներով եւ կը վերաշինուի, կ'արդիանայ սրըն – թաց արագութեամբ: Նոր շէնքեր կը բուսնին բլուրներն ի վեր եւ բլրաշարքը ամփիթատրոնի ձեւ կուտայ քաղաքին:

Երէկ մատի վրայ կը համրուէին Հայե – րը: Այսօր արդէն կը կազմեն 3–3500 հո – գինոց գաղութ մը, բաղդատաբար չէն:

Վարդապետ մըն է տեսուչը դպրոցին, որ կը կոչուի Հեթումեան եւ ունի 250 ա – շակերտ եւ աշակերտուհի: Տասներեք ու – սուցչուհիներ եւ ուսուցիչներ կարելին կը փորձեն, սորվեցնելով բոլոր գիտելիք – ները, ինչպէս եւ հայերէն, արաբերէն եւ անգլերէն: (Վերի մը դասարաններու մէջ նաեւ՝ գրաբար եւ ֆրանսերէն):

Կաթողիկէ համայնքն ալ, թէեւ սակա – ւաթիւ, կը պահէ առանձին դպրոց մը, 135 աշակերտներով եւ աշակերտուհինե – րով: Բողոքականները, նոյնպէս փոքրա – թիւ, ունին իրենց դպրոցը (97 աշակերտ եւ աշակերտուհի):

Մինչ բաժան բաժան ...

Ուրեմն համագումար 400 աշակերտ եւ աշակերտուհի արաբական այս անապա – տին մէջ, առանց հաշուելու անոնք որ օ – տար դպրոց կը յաճախեն:

Բաղդատեցէք սերունդի փրկութեան այս ճիգը Արեւմուտքի «քիչիկ մը» հայե – րէնին հետ, որ բութամատով կը սկսի եւ ցուցամատով կը վերջանայ ....

ՇԱՏԵՐԷՆ ՄԷԿԸ

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐԻ

ՎԵՐՋԻՆ ՎԷՊԸ

(Transfert Nocturne)

●

Ինչպէս գրած էինք անցեալ կիրակի, Արմէն Լիւպէն (Շ. Շահնուր) մրցանակի արժանացած է իր վերջին գիրքով: Իր բանաստեղծութեան հատորէն վերջ, Սէնթ Փաւիանս, որ քանի մը տարի առաջ ար – ժանացաւ Մաքս – Ժաքօպ մրցանակին, այսօր Շահնուր Ֆրանսերէն նոր գիրքով մը կ'արժանանայ Ռիվարոլի մրցանակին:

Վէպ մը չէ, Արմէն Լիւպէնի վերջին հրատարակութիւնը: Վէպէն աւելի բան մըն է, քանի որ կեանքն է: Կեանքը հի – ւանդանոցներու, բուժարաններու, Սանա – ներու: Կեանքը հիւանդներու: Իր կեանքը:

Ժիտ, իր օրագրին մէջ կը գրէ.—«Կար – ծեմ հիւանդութիւնները բանալիներ են որ կրնան բանալ որոշ դուռներ: Կարծեմ դուռներ կան որ միայն հիւանդութիւնը կրնայ բանալ»: Այդ դուռներն են զոր կը բանայ այսօր Շահնուր իր 15 տարուան հիւանդի ալերախտ եւ դառն փորձառու – թեամբ:

Պատկերներ փարիզեան հիւանդանոցէ մը, կարճ, աւելի թելադրուած քան նկա – րագրուած: Այս է առաջին մասը:

Շահնուր տեղ մը կը գրէ թէ «կարելի չէ վստահ ըլլալ որ Թրանսֆէր Նօքթիւրնը զուրկ է թերութիւններէ, այն թերու – թիւններէն որ յատուկ են մտերիմ օրա – գիրներուն՝ կրկնութիւններ, ընդհա – տումներ, առանց մոռնալու ներկայութիւ – նը մտածումներու որոնք շահեկան են մի – այն գրողին համար»:

Հաւանաբար Շահնուրի գիրքը ունի այս բոլորը: Կը մնայ գիտնալ թէ արդեօք խ – կապէս թերութիւննե՞ր են: Յաճախ այդ ընդհատումները, կրկնութիւնները աւելի կը մօտեցնեն ընթերցողը հեղինակին: Ին – չո՞ւ անհրաժեշտ գտնել շարունակութիւն մը, երբ ամէն ինչ ընդհատում է:

Բանաստեղծ Շահնուր երբեմն շատ ի – րապաշտ պատկերներով ուզած է ըլլալ «Իմֆէ» գրող մը: Բայց այդ ջանքին մէջ իսկ, երբ կը գրէ.— «Վարագոյրները ժանգոտած երկաթներով, մէջի գոյն է – ին...», չի դադրիր բանաստեղծ ըլլալէ: Իր պատկերները երբեմն չոր, մինչ իրա – տես, խարազէս կը տպաւորեն եւ կը յու – զեն: Հաւանաբար աւելի կը յուզեն ըն – թերցողը քան հեղինակը: Ան սաուցած է կարծես խաղաղ փիլիսոփայութիւն մը:

Եթէ երբեմն ընդվզած՝ կը պոռթկայ կեանքին, հիւանդանոցին, վիրաբոյժնե – րուն դէմ, քիչ վերջը, հանդարտ, իմաս – տուն, կը համակերպի: Դժուար է համա – կերպիլ երբ պարտուած ես կեանքէն:

Աւելի մեծ է անշուշտ գիտակիցի մը տառապանքը: Շահնուր գիտակից է, սուր դիտող, հեգնող:

Սահուն եւ հաճելի է իր լեզուն: Ոճը համապատասխան գիրքին էութեան: Ծոխ՝ բառապաշարով, կեանքով, պատկերնե – րով եւ խորհրդածութիւններով, ան մը – տերմութիւն մը կը ստեղծէ հեղինակին եւ ընթերցողին միջեւ: Կարծես երկար տա – րիներէ ի վեր կը ճանչնաս Շահնուրը:

Գիրքին վերջին մասին մէջ, Շահնուր կը պարզէ ծովային սանաներու կեանքը: Հոն ալ հեղինակը կուտայ տպաւորիչ պատկերներ: Տեղ մըն է ուր այլեւս ոչ յոյս կայ, ոչ յուսահատութիւն, ոչ սէր, ոչ ատելութիւն:

«Կեանքը լայն է, գինովցած՝
բացակայութեամբ,
Եւ դառնութիւնը քաղցր է,
իսկ միտքը պայծառ»:

Վալերիի այս երկու տողերը «Ծովային գերեզմանատուն»էն, երբեմն կը խռովեն գրագէտին միտքը: «Կեանքը պէտք չէ ըն – դունիլ սեւէ գնով» կը յիշէ կրկին Շահ – նուր: Բայց դուն չես որ կեանքը կ'ըն – դունիս, Ան քեզ ընդունած է արդէն սեւէ գնով: Ուրիշ տեղ մը նորէն դառն ճշմար – տութիւն մը.—

«Ի՞նչ բանի կը ծառայէ հաւատքը եթէ չի կրնար մէջէդ հանել մահուան սար – սափը»:

Այս է մասամբ Շահնուրի վերջին գիր – քը: Արդար դառնութիւն, բայց արտա – յայտուած խօսուն պատկերներով, ինք – նատիպ ոճով եւ մտերիմ մտածումներով:

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

***

Առաջին անգամ գարուն է տեսնում,
Ծաղիկ է տեսնում իմ լոյս բալիկը,
Սիրտս իր անուշ բոյրով է լցնում,
Խինդով է լցնում իմ ձնծաղիկը:

Առաջին անգամ կայծակ է տեսնում,
Որոտ է լսում առաջին անգամ,
Օ՜, հայրական սիրտ, ինչքան ես ուզում՝
Որոտ չլսի նա ուրիշ անգամ:

Ինչքա՜ն եմ ուզում որ նա մեծանայ
Ինչե՜ր չեմ խորհում ես նրա մասին,
Եւ այնպէս ապրի այս հողի վրայ,
Որ հպարտ նայի իր մրգահասին:

Առաջին անգամ գարուն է տեսնում
Ու վարդ է տեսնում իմ լոյս բալիկը,
Սիրտս իր անուշ բոյրով է լցնում,
Խինդով է լցնում իմ Անահիտը:

ՆՈՐԱՅՐ ՄՈՎՍԻՍԵԱՆ
(Սկանակ)

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

ԱՆԳԼԻԱՑԻ ԼՈՐՏ ՄԸ

ՓՈՔՐ ԱՍԻՈՅ

ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԷՆ ՆԵՐՍ

●

Ի տես այս անմխիթար վիճակին, լորտ Քինրոս կ'աղաղակէ. «Թուրքերը մինչեւ վերջերս շատ քիչ յարգանք եւ գուրգու – րանք ցոյց տուած են իրենց սեփականու – թիւնը կազմող խլամական հին յիշատա – կարաններուն հանդէպ, եւ շատ աւելի անհոգ գտնուած են քրիստոնէական ար – քայլրերուն հանդէպ, միակ բացառու – թեամբ մը՝ Պոլսոյ սուրբ Սոֆիան»:

Մուսթաֆա Քեմալի կրօնական սեղ – մումները ժամանակէ մը ի վեր տկարա – ցած ըլլալով, անցեալի մոլեռանդութիւ – նը կրկին իր տիրապետութեան տակ ա – ռած է հանրային եւ ընտանեկան կեանքի երեւոյթները: Կինը արդէն ազատագրուած կը մնայ հարէմներուն մէջ, անգլիական հիւ – րատունին կինը հազիւ շարաթը անգամ մը կը համարձակի տունէն դուրս ելլել, պարզապէս ուտեստեղէնի պաշար ապա – հովելու համար:

Լորտ Քինրոս, շարունակելով իր ճամ – բորդութիւնը, կը հանդիպի Ուրֆէ, հոն կը ծանօթանայ Ասըմ Ջիհնիօղլու անունով ձեռներէց մէկու մը:

Այս մարդը, կառավարական պաշտօն – եայ, հիմնապէս յեղաշրջած է Ուրֆէի տն – տեսական վիճակը:

Ռուսերը երբ գրաւէին այս տեղը, կը սպառնէին, թէ անոր կլիման ձեռնտո՞ւ էր թէյի մշակութեան:

Ահա այս նկատումով՝ Թուրք կառավա – րութիւնը այդ ուղղութեամբ նախաձեռ – նարկ հանդիսացաւ եւ ջանաց օգտագոր – ծել կլիմայական բարեպատեհ այդ հան – գամանքը: Շնորհիւ Ջիհնիօղլուի թափած ջանքերուն, կարելի եղած է բոլորովին նոր ու հաստատուն ձեռնարկ մը հիմնել: Այսօր Ուրֆէն կը հանդիսանայ Թուրքիոյ թէյի հայթայթիչը:

Հոն լորտը առիթը կ'ունենայ ծանօթա – նալու Էնկիւրիի երկրագործական վարժա – րանէն ղրկուած ուսանողներու, որոնք ե – կած են տեղւոյն վրայ ընտելանալու շա – հաւէտ այս նորոյթին:

Այս բացառիկ երեւոյթէն ոգեւորուած, լորտը կը յայտարարէ. «Ահա ասոնք են ներկայ օրերու երիտասարդ Թուրքերը, — գիտնականներ, տնտեսագէտներ, բժ – ժիշկներ եւ երկրաչափներ:

«1909ի Երիտասարդ Թուրքերը քաղա – քագէտներէ կը բաղկանային, իսկ հին Թուրքերը՝ անոնց նախահայրերը՝ զին – ուորականներ էին: Թերեւս պիտի գայ օ – րը, ուր գրագէտներու եւ արուեստագէտ – ներու նոր սերունդ մը հասնի, բայց ոչ ներկայիս, որովհետեւ մշակոյթը պէտք է նախ տեղի տայ երկրագործութեան»:

Ըստ լորտին, յեղաշրջուելու վրայ է նաեւ Թուրքերու քաղաքական ըմբռնումը: «Աթաթիւրքը, կ'ըսէ ան, անոնց ներշնչեց այն գիտակցութիւնը, թէ Թուրք ըլլալը որոշ արժէք մը կը ներկայացնէ»:

Այսօր Թուրք քաղաքացին պատեհու – թիւն տրուած է, առանց վալիէն կամ գայմագամէն ակնածելու, պաշտօնի քուէ – արկութեան միջոցով իր ազատ կամքը արտայայտել,

Իրականութեան մէջ, այդ կարգի բա – րեփոխութիւնները, որոշ չափով միայն մուտք գտած են զարգացած դասուն մէջ, մինչ Թուրք զանգուածը ըստ առաջնոյն, ինչպէս գրքին հեղինակը կը մատնանշէ, անհաղորդ կը մնայ այդ նուաճումներուն: Անոնց՝ փաշաներու, պէյերու, աղանե – րու, էֆէնտիներու եւ ժողովուրդի զորշ զանգուածին միջեւ գոյութիւն ունեցող անջրպետը կը մնայ չնուաճուած:

Լորտ Քինրոս Ուրֆէէն կ'անցնի Հալպ, — Պաթումի մօտերը աւան մը, — ուր գինք կ'առաջնորդեն Փալաս օթէլ չոնդա – լից որակումը կրող թրքական խան մը, որ ըսել է ընդարձակ սրահ մը, ուր զե – տեղուած են քանի մը մահճակալներ եւ իւրաքանչիւր ճամբորդի տրամադրուած են զոյգ մը հողաթափ ու զգեստի խոզա – նակ մը:

Ահա նախնական այս վիճակը ունին Ա – նատոլուի բոլոր Փալաս օթէլները, անգ – լիացի լորտը կարգ մը տեղեր նախընտրած է բացօթեայ տեղ մը պառկիլ, քան թէ նը – ման օթէլի մէջ անցընել գիշերը:

Փոխադրական միջոցներն ալ, հակա – ռակ ինքնաշարժներու եւ օթօպիւսներու սպասարկութեան, չափազանց անկանոն են:

Երբեմն օրեր պէտք է սպասել մէկ տե – ղէն միւսը երթալու համար, կանխաւ յանձն առնելով, մեքենայի խանգարման պարագային, գիշերել լերան մը գագա – թը:

Լորտ Քինրոս, հակառակ բոլոր այս անյարմարութիւններուն, անգլիացիի յա – մառ կամքով զինուած, որոշած էր անսե – սել օդանաւն ու երկաթուղին, մինչեւ իսկ եթէ տրամադրելի ըլլային անոնք, որպէս զի հնարաւորութիւն ունենար ուզած տե – ղերը այցելելու:

ԱՐԴՈՒԻՆ, ՇԱՄՇԱԴ, ԿԱՐՍ

Հոպայէն անդին կը սկսի հայկական բարձրաւանդակը, այդ լեռնոտ բնաշխար – հին մէկ կատարին վրայ արծիւի մը պէս թառած է Արդուինը: Ճամբուն ընթացքին արդէն նշմարուիլ կը սկսին հայկական մատուռներու կաթողիկէներն ու կոնա – ձեւ գմբէթները: Լորտը, այս քաղաքը հասնելէն ետք, կը ծանօթանայ կուսա – կալին եւ ոստիկանապետին հետ, որոնցմէ թոյլտուութիւն կը խնդրէ յաջորդ օրը Քաչքար լեռը բարձրանալ:

ՏՈՔԹ. Պ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ
(Շար.)

ՌՈՄԱՆՈՍ ՄԵԼԻՔԵԱՆ

*

ԽՄԲ.— Երեւանի «Գրական Թերթ»էն կ'ամփոփենք հետեւեալ գրութիւնը, երաժշտագէտին մահուան քսանամեակին առթիւ.—

Ռոմանոս Մելիքեանի երաժշտական գործունէութիւնը անջինջ հետք ձգած է հայ մշակոյթի պատմութեան մէջ։ Անոր որոնող միտքը, աննկուն կամքը, անսպառ եռանդը եւ խառնուածքը կը ձգտէին միայն մէկ նպատակի, — երաժշտական մշակոյթի տարածման :

Ռոմանոս Մելիքեան ծնած է 1883ին Հիւսիսային Կովկասի Ղըզլար քաղաքը : Նախնական կրթութիւնը ստացած է Նոր Նախիջեւան : Տակաւին դպրոցական շըրջանէն կը սկսի իր երաժշտական գործունէութիւնը, դառնալով երգեցիկ խումբի ղեկավարի օգնական : Կը մասնակցի նաեւ դերասանական խումբերու եւ թատերական օրացոյցի հրատարակման :

Հետզհետէ համոզուելով որ իր կոչումը երաժշտութեան մէջ է, 1907 – 8 թուականներէն կը սկսի կանոնաւորաբար ուսանիլ Ռոստովի երաժշտական ուսումնարանին մէջ ; Տարի մը ետք Մոսկուայի մէջ կը մտնէ ռուս երգահան Տանեեւի դասարանը ; Սակայն հիւանդութեան հետեւանքով կը վերադառնայ Թիֆլիս : Այնտեղ հայկ. դպրոցներու ուսուցիչներու ուժերով կը կազմակերպէ երգեցիկ խումբ մը, որ հայկական երգերու հետ առաջին անգամ կը սկսի տարածել Չայկովսկիի, Գրեչանինովի եւ ուրիշ ռուս երաժշտագէտներու խմբերգային ստեղծագործութիւնները : Ռ. Մելիքեանի ամէնէն սիրելի երաժիշտը Չայկովսկին էր եւ դաշնակի առջեւ նստած ատեն անպատճառ որեւէ բան կը նուագէր անոր երկերէն :

Այդ շրջանին ան կը կազմակերպէ երաժիշտներու միութիւն, որ կը զբաղի մեթոտական հարցերով : Իր նպատակն էր բարձրացնել երաժշտութեան դասաւանդման մակարդակը հայկական ծխական դպրոցներուն մէջ :

1910ին կ'ընդունուի Փեթերպուրկի երաժշտանոցը : Եւ այդ թուականէն կը սկսի իր երգահանի գործունէութիւնը : Կը գրէ առաջին երգերն ու ռոմանսները, «Աշնան երգ», «Վարդ», «Ուռենի», «Հըրաժեշտ», 1913ին լոյս կը տեսնէ ժողովրդական վեց երգի իր մշակումներու առաջին ժողովածուն, որ ցոյց կուտայ իր մեծ ձիրքը, անոր ստեղծագործութեան իրապաշտ ուղղութիւնը :

Ռոմանոս Մելիքեանի իսկական ստեղծագործութիւնը կը ծաղկի 1917 – 18 թըւականներուն, երբ կը սկսի գրել «Զմրուխտ»ի ռոմանսները : Իսկ «Զառ-վառ»ներու մէջ, գրուած քսանական թուականներուն, ամբողջովին երեւան կուգայ նըրբաճաշակ վարպետի մեծ տաղանդը :

Ստեղծելով իր ոճը, Ռ. Մելիքեան լայնօրէն կ'օգտագործէ հայ ժողովրդական երգի ու պարի երանգները : Ռ. Մելիքեան նորարար կը դառնայ հայ ռոմանսային սեռին մէջ : Հայ ժողովրդական մեղեդին խստօրէն կը պահպանէ եւ ճիշդ կը հասկնայ հայկ. մեղեդիի զարգացման հեռանկարը, մասնաւորապէս ռոմանսի քնարերգութեան մէջ : Ռոմանոս Մելիքեան իր գիտելիքները քաղած է ռուս դասականներէն : Ան իր Զմրուխտի եւ «Զառվառ»ի երգերով ստեղծեց հայկ. ռոմանսային դասականը :

Այս տեսակի երգերը գրուած են Յ. Թումանեանի, Դ. Դեմիրճեանի, Ա. Իսահակեանի, Ա. Խնկոյեանի բանաստեղծութիւններու եւ ժողովրդական տաղերու խօսքերով, որոնցմէ են «Սեւ կաքաւիկ»ը, «Մի լար»ը, «Ծափող կուտան», «Ես բըլբուլ եմ», «Ծիլ – ծիլ» :

Ռոմանոս Մելիքեան կը սիրէր բնութիւնը եւ իր ամէնէն սիրելի ժամանցը որսորդութիւնն էր : «Մի լար» ռոմանսներու հետ աչքի կը զարնեն բանաստեղծական «Գիշերը եկաւ»ը ուր գեղարուեստական նուրբ ճաշակով կը վերարտադրուի գիշերուան խաղաղութեան հրապոյրը, եւ կամ «Մանուկն ու ջուրը», ուր սքանչելի կերպով վերարտադրուած է առուակի խոխոջը ;

Ռ. Մելիքեանի ստեղծագործութիւնը անքակտելիօրէն կապուած է հայ ժողովրդական երգի ու պարի հետ : Ան աշխատած է զանոնք վերարտադրել իր երգերու եւ ռոմանսներուն մէջ : «Դափ – դափ» երգին մէջ վարպետօրէն, հնչիւնային պատկերման միջոցով, կը վերարտադրէ ազգային հարուածող գործիքներու կըշռոյթը :

1921ին Երեւանի մէջ իր ղեկավարութեամբ կը ստեղծուի երաժշտական աշխատանոց մը, որու հիման վրայ երկու տարի ետք ծնունդ կ'առնէ Պետական երաժշտանոցը : Հոն կը կազմակերպէ երգեցիկ խումբ եւ կը դառնայ առաջին ղեկավարը : Ան կը հաւաքէր ժողովրդական երգերն ու պարերը :

1931ին Ռ. Մելիքեան կազմակերպեց երաժշտական արշաւ դէպի Շամշադինի շըրջանը : 1932ին ընտրուեցաւ հայկ. առաջին օփերային թատրոնը կազմակերպող յանձնաժողովի գեղարուեստական ղեկավարը : 1929ին լոյս տեսաւ իր «Պիոներական երգերը», իսկ տարի մը ետք «Կարմիր բանակային երգեր» ժողովածուները : Վերջին տարիները գրեց «Մի երգ գիտեմ» (խօսք Յ. Յակոբեան), «Անիւ իմ դարձիր» (խօսք Վ. Գրիգորեանի), «Կոմսոմոլ էն տղէն» (խօսք Գ. Սարեանի), «Ես նուռ եմ» (խօսք Ս. Տարոնցիի) եւն :

Ռոմանոս Մելիքեան մեռաւ 1935 Մարտ 30ին : Անոր երկերը աչքի կը զարնեն իրենց մտքի յստակութեամբ, անկեղծութեամբ եւ խոր յուզականութեամբ :

Անոր երգերն ու ռոմանսները միշտ ալ իսկական գեղարուեստական հաճոյք կը պատճառեն ունկնդրին :

Ս. ԹԱՇՃԵԱՆ

ՍՏԵՓԱՆԱՒԱՆ

●

Երբեմն կը յիշեմ կայարանը՝ ուր իջած էինք իրիկուան մօտ, մէկ քանի վայրկեանի համար : Ամբողջապէս խոպան հրապարակի մը վրայ եկած էին գիւղացի կիներ եւ աղջիկներ՝ որոնք իրենց բերած ուտեստեղէններուն զովքը կ'ընէին :

Աղջիկ մը կը պոռար .

— Խաղող տամ , խաղող :

— Ուրիշ աղջիկ մը՝

— Նուռ տամ , կարմիր նուռ տամ :

Երրորդ մը կաքաւի կը նմանցնէր խորոված վառեակները :

Պառաւ մը սակառի մը մէջ խաշած հաւկիթներ կը ծախէր :

Փոքրիկ կլոր սեխեր կը ծախէր պատանի մը՝ որուն ձայնը կը տիրապետէր միւս ձայներուն վրայ, այնքան բարձր կը կանչէր ան.

— Մեղրի նման են, բոլորին հարցուցէք, բոլորը գիտեն :

Քառորդ ժամը զոր անցուցի Ստեփանաւանի կայարանը, տակաւին անկորնչելի հմայքով մը կը լեցնէ հոգիս. իրիկնային ոսկեշող պահն էր եւ ես ինքզինքս կը գտնէի կարծես շրջապատուած քաղցրաւէտ մթնոլորտով մը : Թերեւս առնչութիւնը որ կար Սբ. Նշան վանքի հրապարակին եւ այս կայարանին միջեւ, աւելի խորապէս կը տպաւորէր զիս, քան եթէ հոգիս մէջ կրած չըլլայի անցեալանոյշ տեսիլք մը :

Այսպէս, Աստուածածնի տօնին օրը Ամասիոյ միրգերով բեռցուած կառքերը կը հասնէին վանքին առջեւ, եւ օդը կը լեցուէր խնկահոտ եւ մշկարոյր պտուղներու գինովութեամբ :

— Խաղող տամ, խաղո՜ղ:

Փոքրիկ աղջիկը երկու ձեռքին մէջ ոսկեթոյր ողկոյզներ՝ կը դիմէր ճամբորդներուն, կը տեսնէի անոր աղաչական աչքերը եւ կ'ուզէի ամբողջ կողովն ալ գնել, բայց ընկերներս հակառակեցան :

— Ի՞նչ պիտի ընես, արդէն քանի մը հատ սեխ առած ենք : Երթանք տեսնենք իրապէս կարմի՞ր են նուռերը :

Բայց անոնք գրեթէ խակ էին : Զանոնք ծախող աղջիկը ինքն էր աւելի հասունցած. շրթները կարմրավառ էին եւ աչքերուն մէջ անոյշ կրակ մը կը լողար :

Շոգեկառքը սուլեց : Աճապարեցինք մեր տեղերը գրաւել բաժնեակին մէջ :

Երկար ատեն ականջներս պահեցին Ստեփանաւանի կայարանին ձայները : Անոնց հայրենական քաղցրութիւնը հզօր կախարդանք մը ունէր ինծի համար : Դեռ մինչեւ այսօր կը յիշեմ այն աղուոր երեկոն, որ գիշեր պիտի չըլլայ երբեք եւ պիտի կամարուի հոգիս վերեւ, սաստկայոյզ ճաճանչներով :

Խաղող տուր ինծի, փոքրիկ հայ աղջիկ : Ես այնքա՜ն զրկուած եմ հոս այն սրբազան գինովութենէն որ հայրենական աշխարհէն կը բխի : Ես այնքան դառնութիւն կը ճաշակեմ հոս, օտարութեան մէջ, որ ճզիկ մը քու ողկոյզներէդ բաւական պիտի ըլլայ ինծի լեցնելու քաղցրութեան անսպառ բաժակ մը :

— Նուռ տամ, կարմիր նո՜ւռ տամ ;

Հոգ չէ թէ խակ ըլլայ նուռը, քանի որ փրցուած է անիկա հայրենիքիս այգիներէն, ես անոր հատիկներուն մէջ պիտի գտնեմ ամենաքաղցր նեկտարը :

Ո՜վ պիտի տայ ինծի նուռն ծիրանի եւ խաղողն քաղցրալի, երեկոն ոսկեճաճանչ, կանչերն աղջիկներուն եւ պատանի տղոց, խորոված աղաւնեակն համեղ նման կաքաւի, եւ սեխն մեղրահամ :

Ո՜վ պիտի տայ ինծի առնուլ կարօտն հայրենական եւ փակել աչքերս խաղաղութեամբ :

Բայց երազելն իսկ տանջանք է դարձեր խորունկ, մահացու տառապանք :

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

★

Անտառում ոսկի խարոյկ է վառւում ,
Ծառերը դեղնած շիկնել են բոցից .—
Այրւելուց լաւ բան ի՞նչ կայ աշխարհում,
Եւ ի՞նչ կայ արդեօք բոցից գեղեցիկ :

Տե՛ս, բռնկւում են փայտերը այնտեղ
Ջերմութիւն ու լոյս տալով՝ մոխրանում,
Մարդկային կեանքն էլ խարոյկ չէ՞ միթէ,
Պայծառ բոցերով բռնկուած խարոյկ :

Որքա՜ն եմ սիրում կրակը պայծառ,
Կրակո՛տ լինել, լինել բոցկլտո՛ւն,
Ողջ հոգո՛վ այրւել, այրւել անդադար
Եւ ոչ թէ մխալ՝ կերկերում ու թոյլ :

Աշխարհում ոչինչ չեմ ուզում աւել ,
Ես երջանիկ եմ տուածով բախտի,
Ուզում եմ կեանքում երգելով այրւել
Ու տալ ամէնքին կրակն իմ սրտի :

ՎԱՀԱԳՆ ԿԱՐԵՆՑ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պէյրութի մեր թղթակիցը կը գրէ թէ ֆրանսական պաքալորէայի քննութեանց մասնակցելով յաջողած են Փալանճեան ճեմարանի չորս շրջանաւարտներ, երեքը մանչ, մէկը աղջիկ : Իսկ Հալէպի Քարէն Եփփէ ճեմարանէն յաջողած են վեց շրջանաւարտներ :

ՍՏ. ՔՈՉԱՐԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հինգշաբթի օր տեղի ունեցաւ ողբացեալ Ստեփան Քոչարեանի յուղարկաւորութիւնը Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, որ գրեթէ լեցուած էր : Արարողութեանց կը նախագահէր Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան, մասնակցութեամբ ուրիշ վարդապետի մը եւ հինգ քահանաներու : Արարողութիւններէն ետք դամբանական մը խօսեցաւ Պ. Ռուբէն Թադէոսեան ; Ծաղկեպսակներ ղրկած էին Ֆրանսահայ լսարանի վարչութիւնը եւ հանգուցեալին բարեկամները : Մարմինը ամփոփուեցաւ Թիէի գերեզմանատան մէջ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (74)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

Ամէն պարագայի մէջ Անն Պետինկֆիլտ անոր հետքերուն վրայ է : Կ'ուզէ իրեն եւ «Առօրեայ Եղմտացոյց»ին վերապահել զայն գտնելու փառքը : Երիտասարդ կիները միշտ շատ պաղարիւն կ'ըլլան : Իրեն հասկցուցի որ ըրածը կնոջ յատուկ գործ չէ . պարզապէս խնդաց վրաս : Վստահեցուց զիս թէ՝ աշխարհի ծայրն ալ երթալու իսկ ըլլայ, իր ապագան շինած է արդէն : Կը տեսնեմ որ Րէյսն ալ չի սիրեր այս բանը : Թերեւս Րէյսըրն ալ այս կառախումբին մէջ է : Այդ պարագային՝ մենք ամէնքս կրնանք մեր անկողիններուն մէջ իսկ սպաննուիլ : Այդպէս ալ ըսի տիկին Պլէրին, բայց ան կարծէք թէ կ'ախորժի այդ գաղափարէն : Ինծի դիտել տուաւ թէ մեր բոլորիս սպաննուիլը սոսկալի հարուած մը պիտի ըլլայ Աննին համար : Հարուած մը Աննին համար, իրաւ որ :

Վաղը Պիչուանալանտէն պիտի անցնինք, սոսկալի փոշոտ վայր մը : Պիտի հանդիպինք նաեւ Քաֆիր փոքրիկ երախաներու որոնք իրենց ձեռակերտ փայտաշէն մանրանկար կենդանիները կը վաճառեն : Ինչպէս նաեւ ողորահիւս բաժակներ ու սակառներ : Կը վախնամ որ Տիկին Պլէր շատ սիրէ զանոնք, արդարեւ այնքան նախնական հրապոյր մը ունին այս խաղալիքները որ հաւանաբար առինքնեն զինքը :

Ուրբաթ իրիկուն :

Ինչպէս կը գուշակէի՝ տիկին Պլէրն ու Անը քառասուն եւ ինը հատ փայտաշէն կենդանիներ գնեցին :

ԳԼՈՒԽ ԺԳ.

(Աննի պատմութենէն համառօտագրուած)

Բուլաուայօ ճամբորդութենէս մեծապէս ախորժեցայ : Ամէն օր նոր եւ չահեկան բան մը կար տեսնելիք : Նախ Հեքս գետին հովիտը՝ իր հրաշալի տեսարանով, յետոյ ամայի չքեղութիւնը Քարուին, եւ վերջապէս հիանալիօրէն ուղիղ տարածութիւնը Պիչուանալանին, ու նաեւ տեղացիներուն ծախած սիրունիկ խաղալիքները : Սիւզանն ու ես գրեթէ միշտ կը յամենայինք իւրաքանչիւր կայարանի մէջ — եթէ կարելի է կայարան կոչել անոնք : Կարծէք թէ կառախումբը կը կենար ուր որ ուզէր եւ հազիւ կանգ առած՝ բնիկներու բազմութիւն մը յանկարծ՝ չես գիտեր ուրկից՝ մէջտեղ կ'ելլէ ամայի դաշտավայրերէն, ձեռքերուն մէջ բռնած շիւղով շինուած ամաններ, չաքարեղէգներ, մորթէ կառքեր եւ փայտի վրայ փորագրուած հրաշալի կենդանիներ : Սիւզան սկսաւ անմիջապէս այս վերջիններէն հաւաքածոյ մը կազմել : Ես ալ իր օրինակին հետեւեցայ — անոնցմէ շատերը կ'արժեն մէկ թիքի, մօտաւորապէս տասնըհինգ ֆրանք, բոլորն ալ տարբեր կերպով շինուած : Կային նաեւ ընձուղտներ, վագրեր, օձեր, եւն. : Անհունօրէն զուարճալի ժամանակ անցուցինք :

Սըր Էօսթէյս փորձեց արգիլել մեզ : Անօգուտ աշխատանք : Տակաւին կը զարմանամ թէ ինչպէս եղաւ որ ճամբուն վրայ ովասիսի մը մէջ չմնացինք միայնակ. հրաշք էր պարզապէս : Հարաւ. Ափրիկէի կառախումբերը իրենց ընթացքը վերստին շարունակելու միջոցին՝ ոչ կը սուլեն եւ ոչ ալ ազդուակ կը յարուցանեն. այլ ճամբան կ'առնեն յամրաբար, մինչ դուք՝ գնումներով զբաղած՝ կը նայիք անոր ետեւէն, յետոյ կը սկսին վազել ձեր կեանքը փրկելու գնով :

Կրնաք երեւակայել Սիւզանին զարմացումը Քէյփ Թաունի մէջ՝ երբ տեսաւ զիս կառախումբէն վեր նետուելու պահուս : Նոյն իրիկունն իսկ կացութիւնը ամբողջական վերաքննութեան մը ենթարկեցինք : խօսեցանք մինչեւ կէս գիշեր :

Ինծի համար պարզ էր թէ պէտք է որդեգրենք պաշտպանողական ու նաեւ յարձակողական գործելակերպեր : Սըր Էօսթէյս Փետլըրի եւ իր խումբին հետ մեկնելու պատճառով ես զիս գրեթէ ապահով կը զգայի : Ինքն ու գնդապետ Րէյսը զօրաւոր պաշտպաններ էին, ուստի այնպէս կը տրամաբանէի թէ՝ թշնամիներս պիտի չուզէին խանգարել իշամեղուին բոյնը՝ իմ իսկ ականջներուս շուրջ : Նմանապէս որքան ատեն որ Սըր Էօսթէյսին մօտ գտնուէի, առաւել կամ նուազ չափով յարաբերութեան մէջ պիտի ըլլայի Կի Փեկէթին հետ — եւ Կի Փեկէթը սիրտն էր գաղտնիքին : Հարցուցի Սիւզանին թէ իր կարծիքով Փեկէթը չի՞ կրնար ըլլալ արդեօք խորհրդաւոր «գնդապետ»ը : Անշուշտ իր ստորադաս դիրքը խոտոր կը համեմատէր այս ենթադրութեան, սակայն մէկ քանի անգամ ուշադրութիւնս գրաւած էր այն պարագան, որ հակառակ իր բոլոր ինքնիշխան ձեւերուն, Սըր Էօսթէյս իսկապէս շատ կ'ենթարկուէր իր քարտուղարին ազդեցութեան : Դիւրակեաց անձնաւորութիւն մըն էր ան եւ պէտք ունէր ճարպիկ քարտուղարի մը՝ զինքը քիչ մը շարժելու համար : Իր բաղդատաբար շուքի մէջ մնացած դիրքը կրնար իրեն օգտակար ըլլալ, քանի որ նպատակն էր հրապարակին վրայ անծանօթ մնալ :

Սակայն Սիւզան բոլորովին ընդդիմացաւ այս գաղափարներուս :

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

(Շար.)

Թարգմ. Ա. Հ.

թիւն բանեցնելով ։ Այս ձեռնարկն ալ կը կատարէ ի նպաստ Ֆրանսայի ։ Պերպերիներն ալ խալամ են, բայց ասանդարար թշնամի՝ Արաբներուն որոնք դաշտավայրերու եւ քաղաքներու մէջ կը բնակին ։

× Հանրապետութեան նախագահը քաղաքականճառ մը խօսեցաւՄարսէյլի մէջ, շօշափելով նաեւ Հիւս. Ափրիկէի խնդիրը ։ Ահաւասիկ հիմնական մասերը. — «Կ՚ուզեն ահուդողի մատնել եւ վհատեցնել մեզ ։ Այս պարագան կը թելադրէ պաղարիւն մնալ, պայծառօրէն դատելու եւ վճռապէս գործելու համար ։ Չափազանցութիւնները, ծայրայեղութիւնները եւ մանաւանդ բռնութիւնը չեն կրնար ծառայել մեր պաշտպանած դատերուն ։ Խորհրդարանին մէջ ուր — բացառիկ պարագայ — այժմ ունին անդրծովեան բոլոր երկիրներու ներկայացուցիչները, մենք միաձայն քուէներով յանձն առած ենք մեր հովանաւորած ժողովուրդները առաջնորդել դէպի ազատ ինքնավարութիւն ։ Ո՞ր Ֆրանսացին կրնար դրժել այս խոստումը ։ Ո՛չ. այն երկիրները զոր Ֆրանսա քաղաքակրթած եւ բեղնաւորած է պիտի չյանձնուին աշխարհակալ մոլեռանդութեան մը որ գանոնք պիտի առաջնորդէր յուեգոյն յետադիմութեան, ցեղային եւ դաւանական անջատման, այնպիսի առեն մը երբ ժողովուրդները, հետզհետէ գիտակից՝ իրենց անկախութեան, չեն կըրնար դէպի խաղաղութիւն եւ ապահովութիւն, դէպի ազատութիւն եւ բարօրութիւն ընթանալ առանց ընդլայնելու եւ կազմակերպելու համերաշխութիւնը ։

× Վերջին լուրերու համաձայն հետապնդումները կը շարունակուին ամենայն խստութեամբ ։ Ձերբակալուեցաւ Տոքթ. Լամին, նախկին երեսփոխան եւ անդամ Ալժերիոյ լուծեալ կուսակցութեան ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ նախարար Պ. Լաֆէ ճառի մը մէջ յայտնեց թէ հրապարակ պիտի հանուին ալքոլ չպարունակող խմիչքներ եւ զովացուցիչներ, որոնց սրուակներուն վրայ պիտի փակցուի եռագոյնը, իբրեւ խորհրդանշան ։

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ ձերբակալուեցաւ երիտասարդ խօռվարար մը որ ջութակի տուփի մը մէջ կը փոխադրէր ձեռքի ռմբացիր մը եւ ռումբեր ։ Ջեռնառումբով յարձակումները կը շարունակուին ։ Լոնտոնի թերթերը կը քննադատեն Աթէնքի կառավարութիւնը որ «ուժ տալով խռովարարներուն կը նպաստէ համայնավար ճակատի շահերուն ի հեճուկս իր դաշնակիցներուն՝ Անգլիոյ եւ Թուրքիոյ բարեկամութեան» ։

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ կառավարութիւնը իր հաւաքական հրաժարականը ներկայացուց նախագահ Փերոնի, որպէսզի այս վերջինը կարենայ փոփոխութիւններ կատարել, համաձայն իր հայեցողութեան ։

ԻՐԱՆԻ կառավարութիւնը որոշեց ընդունիլ Ալա խանի առաջարկը որով յանձըն կ՚առնէ աջակցիլ երկրին տնտեսական բարգաւաճման, գրամագլուխ ճարելով ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ խորհրդարանը Յունիս 23ին քուէարկեց այն օրինագիծը որ կ՚արգիլէ պոռնկութիւնը եւ կը ջնջէ հանրատուները ամբողջ երկրին մէջ ։ Առողջապահական նախարարը ուժգնօրէն պաշտպանելով օրէնքը, յայտարարեց թէ ներկայիս 440 արտօնեալ հանրատուներ կան Յունաստանի մէջ, 80.000 հանրակիններով որոնց 96 առ հարիւրը գաղտնի կը գործեն ։

ՖՐԱՆՍԱ – Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ լողալու մրցումները տեղի կ՚ունենան շաբաթ եւ կիրակի, Սթատ ժարժ Վալլէրի ։ Խ. Միութեան մասնակցողներուն մէջ կան Աբովեան (400 մեթր, ազատ լողալ), կիներէն Գաբադաշեանց (մխրճում = փլոնժոն) ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Փաստաբանական Կաճառի Խորհուրդի անդամ ընտրուեցաւ, երկրորդ անգամ ըլլալով, հայազգի ծանօթ եւ հմուտ փաստաբան մեթր Ալպէր Տիւվազ ։

— ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քառէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քառէի դիմաց ։

Կը խօսի Պ. Յակոբ Նազարեան ։

Նիւթ՝ «Արդի Հայաստանի տնտեսական կեանքը» ։ (Ե. մաս՝ Շինարարութեան թափը) ։

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ ։ Մուտքը ազատ է ։

ՔԱՌԱՍՈՒՆՔ ՅԱԿՈԲ ՇԱՀՈՅԵԱՆԻ

ՔԱՌԱՍՈՒՆՔ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովը Փարիզի մասնաճիւղի, Նուպարեան Մատենադարանի եւ Մարի Նուպար Համալսարանական տան վարչութիւնները պատիւ ունին ծանուցանելու թէ այս կիրակի, ժամը 10էն սկսեալ քառասուն Ս. պատարագ եւ հանգիստը Հոգեհանգիստ պիտի կատարուին Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ի յարգանս յիշատակին՝ ազգային մեծ բարերար եւ Բարեգործականի հիմնադիր

ՊՕՂՈՍ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱՐԻ

իր մահուան 25րդ տարելիցին առթիւ ։

Այս առթիւ սրբազան արարողութեանց պիտի նախագահէ եւ քարոզէ Կաթողիկոսական պատուիրակ եւ Եւրոպայի Առաջնորդ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Դէպի Ռէջալթօ, Յուլիս երեքին ։

Մասնաւոր օթօքարեր վարձուած են ։

Արձանագրութեան համար դիմել Պ. Քէօսէեանի 2 ռիւ Պերնար տիւ Պուա ։

Պարսամի 22 ռիւ տ'Էքս ։

Տիկ. Ս. Թութէլեանի 4ռիւ Փարմանթիէ ։

Տիկ. Մ. Խանճեանի՝ 50 Ավընիւ տը լա Ֆիկօն, Պոմօն ։

Տիկին Ա. Տէր Վարդանեանի Պուլվ. տէ Ֆօվէր, Պոմօն ։

Տիկին Զ. Պետիկեանի՝ Վալպարել ։

Երթեւեկի ծախք 300 Ֆրանք ։ Օթօքարերը կը մեկնին Փլաս տ'Էքսէն առաւօտուն ժամը վեցուկէսին ։

ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ

համար ալ տեղ մնացած չէ ։ Կը խնդրուի նոր դիմումներ չկատարել ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Գ. Գոստիկեան եւ զաւակը՝ Վարդգէս, Այրի Տիկին Պայծառ Մնակեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Եւդոքս. Գոստիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գ. Էլմայեան, Տէր եւ Տիկին Նազար Սարըեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Պետրոս Մնակեան եւ զաւակը (Հայաստան), Այրի Տիկին Աննիկ Սարըեան եւ զաւակը (Հայաստան) եւ Աշըգեան ընտանիքը իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով կամ նուիրատուութեամբ իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց մօր, մեծ մօր եւ մօրաքրոջ ողբացեալ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՀՌԻՓՍԻՄԷԻ մահուան առթիւ ։

Շնորհակալութիւն նաեւ

Mme et Mr Gérard Guymarhoի

որոնք մեր մայրիկին հիւանդութենէն մինչեւ մահը, հսկելով, անարին վերեւ պէտք եղած խնամքը տարին ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Գասպարեան ընտանիքը (Պլան Մէնիլէն) հազար Ֆր. կը նուիրէ Կապ. Խաչի կայանին, Հերանոյշ Սպենչեանի մահուան առթիւ ։

Ստանալ «Յառաջ»էն ։

ՏՐԱՄԱԴՐԵԼԻ Է

Մարսիլիոյ մէջ տրամադրելի է Փա տը փոռքով գեղեցիկ խանութ մը, որ ունի բնակարան մը բաղկացած երկու սենեակէ, խոհանոցէ եւ մեծ բակէ մը ։ Կրնայ յարմարիլ ամէն տեսակ առեւտուրի՝ կօշիկի, սափրիչի եւն. ։ Գրել

Pinguet, 110, Bdh Sébastopol, Paris

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Լսարանին այս չորեքշաբթի երեկոյեան հաւաքոյթը յատկացուած է իր ողբացեալ նախագահ՝ Ս. ՔՈՉԱՐԵԱՆի յիշատակին, իբրեւ յարգանքի արտայայտութիւն ։

Պիտի խօսին իր ընկերները հանգուցեալին կեանքին ու գործունէութեան մասին ։

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները ։ Մուտքը ազատ է ։

Այրի Տիկին Նազենի Շեխիկեան, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Պետիկեան եւ զաւակները, Օր. Զապէլ Շեխիկեան, Պ. Վահան Երանոսեան եւ իր զաւակը, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Գխեան եւ զաւակները, Այրի Տիկ. Ա. Գարակէօզեան, Տէր եւ Տիկին Պէրպէրեան (Պուլկարիա), Տէր եւ Տիկ. Տիգրան Տատուրեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Յակոբ Տատուրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Տատուրեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Օտապաշեան եւ զաւակները (Ամերիկա) Պ. Վահէ Յակոբեան, ազգականները եւ բարեկամները սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր, հօրեղբօր, ազգականին եւ բարեկամին

ԵՐՈՒԱՆԴ ՇԵԽԻԿԵԱՆԻ (ԵՐԱՆՈՍԵԱՆ)
(Սեբաստացի)

յանկարծական մահը որ տեղի ունեցաւ Ուրբաթ, 24 Յունիս իր բնակարանը, 63 տարեկան հասակին մէջ ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս երկուշաբթի ժամը 3ին ։

Հաւաքուիլ իր բնակարանը 50 Ռիւ կիւսթաւ Քուռպէ, Պանթէօ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Սիմիթիէր փարիզիէն ։

Կը խնդրուի ոչ ծաղկեպսակ ղրկել, ոչ ալ ծաղիկ, գումարը յատկացնելով բարենպատակ ձեռնարկներու ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան Տէսինի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը Օգոստոս 7ին, Տէսինի հանրածանօթ դաշտին մէջ ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Իրենց բնակարաններուն մէջ մաքուր ֆօնֆէքսիօն կարող (պլուզ եւ փանթալոն) գործաւորուհիներ ։ Դիմել՝ Յովհաննէս Նիկողոսեանի՝

25, Cours Richard Vitton, Lyon (Montchat)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Խարբերդի Եփրատ Միութեան ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին 6 եւ 8 Սֆուար Սթալինկրատ, Պար տէ Անաիտի մէջ ։ Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէ ներկայ ըլլալ այս շատ կարեւոր ժողովին, ուր պիտի կարդացուի Ամերիկայի Կեդր. վարչութեան շրջաբերականները, եւ տեղեկութիւններ պիտի տրուին Խարբերդի մէջ ապրող հայրենակիցներուն մասին ։

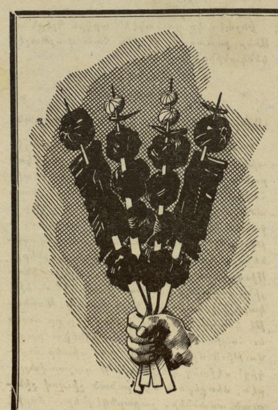
ՊԱՏԱՐԱԳ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի Ալֆորվիլի Խաչակիր մանուկները պիտի մասնակցին պատարագի արարողութեան, Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ ։ Երգեհոնով կ՚ընկերանայ դպրապետը, Տոքթ. Լ. Համբարձ ։

Շոգեկառք առնել Կառ տիւ Նորէն 9.30, կամ օթօպիւս 268, Փօրթ տը լա Շափէլէն իջնել Կառ տը Վիլիէ լը Պէլ ։

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 28 ՅՈՒՆԻՍ • MARDI 28 JUIN 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7710 31e ANNEE — խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3121

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԲԱՑԱԿԱՆ ԿԸ ՏՈՒԺԷ

Կիրակի օր վերջացաւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պատգ. ժողովը, որ բացուած էր չորեքշաբթի օր :

Յաջողութիւն մը պէտք է նկատել ժողովին կարճատեւութիւնը, — տարրական պահանջ մը՝ ներկայ պարագաներուն մէջ:

Մօտ երկու շաբաթ առաջ, Պէյրութի մէջ ալ երկու օրէն վերջացաւ Լիբանանի Օգնութեան Խաչի պատգ. ժողովը, որուն կը մասնակցէին վաթսուն վճռական ձայներ :

Որքան կարճ եւ ամփոփ, այնքան լաւ:

Միջազգային մեծագոյն համագումարներ երեք օրէն կը վերջանան :

Պատճառ չկայ որ մեր ազգային, կուսակցական կամ երիտասարդական ժողովները օրերով քաշքշուին :

Նոր Սերունդի պատգ. ժողովին մէջ ամէնէն աւելի աչքի կը զարնէր բացառիկ եռանդ մը՝ բացականերուն պակասը լրացնելու :

Արդարեւ, կարգ մը շրջաններ գոհացած էին միայն տեղեկագիրներ ղրկելով :

Ուրիշներ յայտնապէս կը կարօտին յարատեւ աշխատանքի, նոր նուաճումներ կատարելու համար :

Ամէն պարագայի մէջ, կազդուրիչ էր տեսնել որ առողջ կորիզներ կը շարունակեն գործել ամէն տեղ, վարելու համար ինքնապաշտպանութեան պայքարը :

Ամէն տեղ ալ, ճրագը վառ կը պահեն կրակոտ երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ, գիտակից՝ իրենց կոչումին :

Շարժումը խոր արմատներ ձգած է արդէն, հակառակ բազմապիսի դժուարութեանց :

Միութեան անդամներուն եւ անդամուհիներուն թիւը յաճախ ելեւէջներ կ'ունենայ շատ բնական պատճառներով, — զինուորութիւն, ամուսնութիւն կամ տեղափոխութիւն :

Ուշագրաւ է որ զինուորութենէն վերադարձողներէն շատեր նորէն շարքերը կը մտնեն, եթէ ամուսնութեան կամ տեղափոխութեան խնդիրներ չծագին :

Այսպէս, Նոր Սերունդին մէջ ալ կ'ունենանք շրջանաւարտներ կամ թերաւարտներ: Առանց հաշուելու անոնք որ կուսակցութեան շարքերը կը մտնեն, աւելի հասունցած ըլլալով :

Ուրիշ ուրախալի պարագայ մը — ճըգտում՝ աւելի լաւ սորվելու մայրենի լեզուն :

Միութեան կազմութենէն ի վեր տարրական պայման է բոլոր ատենագրութիւնները եւ զեկուցումները պատրաստել հայերէն :

Այս առթիւ երեւան կուգան քանի մը տեսակ մայրենի լեզուներ, համաձայն իւրաքանչիւր վայրի մէջ կատարուած աշխատանքին :

Բայց եւ այնպէս, գնահատելի է պատկերը: Եւ կրնայ դառնալ աւելի մխիթարական, յարատեւ աշխատանքով :

Ո՛ւր որ դրոց - բրոց մը կը գտնուի եւ կանոնաւոր հայերէն գիտէ, պարտաւոր է իր տրամադրելի ժամանակը յատկացնել ուսուցանելու :

Իսկ Նոր Սերունդին անդամները իրենք տարրական պարտականութիւն պիտի սեպեն ոչ միայն կանոնաւորապէս հետեւիլ իրենց համար հաստատուած դասընթացքներուն, այլեւ օգտուիլ բոլոր պատեհութիւններէն:

Պէտք է ներկայ ըլլալ ամէն տեղ եւ ամէն ճակատի վրայ:

Բացական շարաշար կը տուժէ :

Անհատապէս տուժելով, կը վնասէ իր իսկ ինքնապաշտպանութեան համար կազմուած Միութեան :

«Նոր Սերունդ»ը ոչ միայն արթնութեան կոչ մը, այլ եւ ապատարար գօտի մըն է տարագիր երիտասարդութեան համար :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈԼՈԹՈՎ ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ ԶԱՆԱԶԱՆ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒ

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ՆՍՏԱՇՐՋԱՆԸ ՓԱԿՈՒԵՑԱՒ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՄԱՂԹԱՆՔՆԵՐՈՎ

Ազգաժողովին հաստատման տասնամեակի նստաշրջանը փակուեցաւ Յունիս 25-ին, խաղաղութեան բաղձանքներով: Այս առթիւ լրագրական ասուլիս մը սարքած էր Խ. Միութեան արտաքին գործերու նախարարը, Պ. Մոլոթով, որ նախապէս մերժած էր խօսիլ ամերիկեան հեռապատկերի մը առջեւ: Պատասխանելով հանդերձ շարք մը հարցումներու, նախարարը մերժեց բացորոշապէս յայտնել Խ. Միութեան մտածումը Չորս Մեծերու խորհրդաժողովի մասին, որ պիտի գումարուի Յուլիսին, Ժընեւի մէջ: Ըսաւ թէ ծանրացած չէ Ֆորմոզայի կացութիւնը, « բայց եւ այնպէս վտանգը անհետացած չէ տակաւին »: Այս առթիւ պաշտպանելով կարմիր Չինաստանի վարչապետին դիրքը, յայտարարեց թէ «Ֆորմոզայի մասին ուղղակի բանակցութիւններ Մ. Նահանգներուն հետ կրնան օգտակար ըլլալ խաղաղութեան համար որուն կը բաղձան բոլոր ազգերը» : Բայց չըսաւ թէ այդ հարցը պիտի յուզուի՞ Ժընեւի խորհրդաժողովին մէջ :

Թղթակից մը հարցուց թէ ի՛նչպէս կ'ըմբռնէ Գերմանիոյ միացումը: Մոլոթով պատասխանեց .— Խ. Միութիւնը համաձայն է Գերմանիոյ միացման՝ ժողովրդապետական հիման մը վրայ : Առաջարկելով Գերմանիոյ վերամիացումը, մենք նկատի ունինք ամբողջական Գերմանիա մը որուն կարգուսարքը ճիշդ ու ճիշդ կաղապարուած պիտի չըլլայ արեւելեան կամ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչաձեւին վրայ: Ամէն պարագայի մէջ գերման ժողովուրդին կ'իյնայ ընտրել իր նախընտրած կարգուսարքը, ազատ ընտրութիւններ կատարելով ամբողջ Գերմանիոյ մէջ :

Ուրիշ թղթակից մը հարցումներ ուղղեց Խ. Միութեան կողմէ անցեալ տարի առաջարկուած ապահովութեան ծրագրի մասին: Մոլոթով պատասխանեց .

— Մեր առաջարկած դրութեան կրնան մասնակցիլ բոլոր ազգերը, ինչ քաղաքական վարչաձեւ ալ ունենան: Ասկէ զատ, երկու Գերմանիաներն ալ կրնան մասնակցիլ, երբ երկու մասերը միանան : Մեր ծրագրին եւ Պ. Փինէի առաջարկին տարբերութիւնը այն է որ մենք կ'ուզենք վանել մէկուն կամ միւսին դէմ ուղղուած խմբակցութիւններ :

Ուրիշ հարցումի մը պատասխանելով, Խ. Միութեան ներկայացուցիչը յայտարարեց .

— Ժընեւի խորհրդաժողովին օրակարգը պիտի պատրաստեն չորս վարչապետները իրենք: Կը կարծեմ թէ բոլորն ալ մեծ չահագրգռութեամբ պիտի հետեւին այս կամ այն հարցին քննութեան:

Պ. Մոլոթով ամէնէն կարճ եւ ճշգրիտ պատասխանը տուաւ, երբ հարցուցին թէ Խ. Միութեան վարչապետը՝ մառեշալ Բուլկանին պիտի մասնակցի՞ Ժընեւի խորհրդաժողովին, իբրեւ նախագահը խորհրդային պատուիրակութեան.

— Տա՛, Կոնյեշնա (*Այո, անշուշտ*):

Այս պատասխանէն կը հետեւի թէ պատուիրակութեան պիտի չմասնակցի կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Խրուշչեւ, որ ընկերացած էր Նուկոլաեւիս կատարուած այցելութեան :

Լրագրական ասուլիսը որ տեւեց կէս ժամ, տեղի ունեցաւ Սան Ֆրանչիսկոյի պատերազմի երկու յիշատակարաններէն մէկուն մէջ:

Հարցումներ ուղղուեցան նաեւ Ժընեւի խորհրդաժողովին տեւողութեան մասին, որ պիտի բացուի Յուլիս 18ին: Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը հասկցուցած է թէ նախագահ Այզընհաուըր չի կրնար եւ չուզեր Ժընեւ մնալ մէկ շաբաթէն աւելի: Մոլոթով բացատրեց թէ համաձայնած են որեւէ թուական չորոշել նախապէս, ժողովին ձգելով ճշդել տեւողութիւնը :

× Ինչպէս ուրիշ իրատեսու անձեր. Մոլոթով եւս կը հաստատէ թէ Սան Ֆրանչիսկոյի խորհրդաժողովը դրական արդիւնքներու յանգեցաւ, շնորհիւ կատարուած խորհրդակցութեանց :

ՄԱԿի բացառիկ նստաշրջանին փակումը տեղի ունեցաւ խաղաղութեան մաղթանքներով: Արտաքին նախարարները բացակայ էին: Գլխաւոր ճառը խօսեցաւ ընդհ. ժողովի նախագահը :

× Պերլինէն կը հեռագրեն թէ արեւելեան Գերմանիոյ թերթերը գրաքննած են Մոլոթովի լրագրական ասուլիսը :

ՄՈՍԿՈՒԱ ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՅԱՅՏՆԷ

Խ. Միութեան կառավարութիւնը ցաւակցութիւն յայտնեց ամերիկեան օդանաւի մը վրայ կատարուած յարձակման առթիւ, որ տեղի ունեցած էր Ալասքայի շրջանին մէջ: Մոսկուա յանձն կ'առնէ հատուցանել եղած վնասներուն կէսը : Պ. Մոլոթով տեսակցութիւն մը ունենալով իր ամերիկացի պաշտօնակցին հետ, յայտնեց թէ ինք կը կարծէր որ ամերիկ —

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ՄԻՆՉ ՄԱՆԳԱՂԸ ԿԸ ՀՆՁԷ

Յառաջ դժբախտութիւնն ունեցաւ երեք անդարմանելի կորուստներ գուժելու երեք չորս օրուան մէջ :

Առաջինը, *Յարութիւն Պուռնազեան*, կը շիջէր հեռաւոր Ալպանիոյ մէջ, Յունիս 19ին :

Երկրորդը՝ *Ստեփան Քոչարեան*, յանկարծամահ Փարիզի մէջ :

Երրորդը՝ *Երուանդ Երանոսեան*, նոյնպէս յանկարծամահ Փարիզի մէջ :

Առաջինը, երիցս դժբախտ Պուռնազեան, չափահաս որբ մըն էր, որուն հրաշքով ազատման այնքան սրտառուչ պատմութիւնը կարդացիք անշուշտ, կիրակի օր:

Երիտասարդ էր տակաւին եւ կրնար հանրօգուտ պարտականութիւններ ըստանձնել որեւէ գաղութի մէջ, եթէ անշարժութեան դատապարտուած չըլլար իր բնակած երկրին մէջ :

Անցեալ տարի իր մօրեղբօր գրած նամակի մը մէջ կարօտով կը յիշէր Փարիզի մէջ անցուցած օրերը, *Յառաջ*ով եւ մըտնացեալով :

Երկրորդը, Ստեփան Քոչարեան, տաբագիր մտաւորական մը, կը ձգտէր ծառայութիւն մը աւելի մատուցանել հայկական մշակոյթին, հակառակ իր յոգնութեան եւ խախուտ առողջութեան :

Երրորդը, Երուանդ Երանոսեան, նախկին զինակից Մուրատի, մարմնացեալ շարժում էր :

Եւ, ամէն անգամ որ խմբագրատուն մտնէր, կը վախնայի թէ վէճ մը պիտի ծագի :

Միշտ պահանջ մը կամ գանգատ մը կ'ունենար ,

— « Ուսումնասիրաց »ի, ծանուցումի խոշոր գիրերով շարեցէք: Եթէ կարելի է, յօդուած մը նուիրեցէք մեր հանդէսին , եւայլն :

Եթէ չկարենար անձամբ գալ, շաբաթը քանի մը անգամ կը բանեցնէր հեռաձայնը, յիշեցնելու համար այս կամ այն խնդրանքը :

« Մուրատ Ուսումնասիրաց»ին փարած էր ծայրագոյն նախանձախնդրութեամբ , եւ մեծ սփոփանք մը կը համարէր երկու հայրենակից սաներու որդեգրումը :

Այս աշխատանքին մէջ ալ կը հետեւէր Սեբաստացի հերոսին, —պատերազմի ատեն կռիւ, խաղաղութեան ատեն մշակոյթ :

Ահաւասիկ երեքն ալ կէս ճամբան մնացին, իյնալով անխուսափելի մանգաղին տակ :

Կը թուի թէ մանգաղը աւելի սրընթաց կը գործէ օտարութեան մէջ, իսկ յանկարծական մահը արդէն դարձեր է ամենօրեայ երեւոյթ:

« Արթուն կացէք» եւ տուէք ինչ որ ունիք իբրեւ արժանիք եւ կարողութիւն, ի շահ տարագիր բազմութեանց բարօրութեան :

Չարաշուք մանգաղը կը գործէ մեքենաբար: Առանց պայմանաժամ սահմանելու, որպէսզի ձեր գործերը կարգի դընէք ...:

Վա՛յ անոնց որ կը կարծեն թէ «շալէ»ները կամ «շէք»երը կրնան յետաձգել իրենց արեւին խաւարումը ··· ՎԱՀԷ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՊԱՏՐ. ՏԵՂԱՊԱՀԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Լոնտոնէն գրուած նամակ մը կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները. —

Երուսաղէմի պատր. տեղապահը, Եղիշէ արք. Տէրտէրեան, Լոնտոն հասաւ Յունիս 15ին, ընկերակցութեամբ Շահէ վարդապետի: Համայնական խորհուրդին անդամները եւ Պսակ վրդ. օդակայան գացած էին, դիմաւորելու համար հիւրերը : Տեղապահը Ս. Սարգիս եկեղեցին առաջնորդուեցաւ «Հրաշափառ»ով: Նոյն իրիկունը ընդունելութիւն մը սարքուած էր Քէնթըրպըրիի արքեպիսկոպոսին պալատը, ի ներկայութեան օտար կղերականներու :

Ներկայիս անգլիական կառավարութեան հիւր են Յորդանանի Թագաւորը եւ Թագուհին ,որոնք ընտիր կառք մը նուիրեցին պատր. տեղապահին, իբրեւ ապացոյց իրենց բարեկամութեան: Կիրակի օր Եղիշէ արք. հանդիսաւոր պատարագ մատոյց : Ներկայ էին Յորդանանի Թագաւորին վեց թիկնապահ սպաները, իրենց յարգանքը մատուցանելու համար :

Ուրբաթ օր թէյասեղան մը սարքուած էր Անկլիքան եկեղեցւոյ պաշտօնական հիւրանոցին՝ Նիկխական Ակումբին մէջ, ի պատիւ մեր հիւրերուն: Ներկայ էին անկլիքան եպիսկոպոսներ իրենց հետեւորդներով, Համայնական Խորհուրդին փոխ - ատենապետը՝ Պ. Եդ. Պէնլեան, միւս անդամները, Գ. Կիւլպէնկեանի ներկայացուցիչները՝ Պ. Աւետում Յակոբեան, գնդ. Էքսէրճեան, ինչպէս եւ Պ. Ա. Սաֆրաստեան եւ ուրիշ ծանօթ ազգայիններ: Ակումբին նախագահը՝ Սըր Րանըլտ Սթորս բարի գալուստ մաղթեց հիւրերուն: Եղիշէ արք. շնորհակալութիւն յայտնեց բոլորին :

Կիրակի օրուան պատարագին առթիւ, պատր. տեղապահը քարոզ մը խօսեցաւ Հայ. Եկեղեցւոյ եւ ժողովուրդի հոգեկան կապի եւ անբաժանելի սիրոյ մասին: Ս. Սարգիս եկեղեցին երբեք այսքան բազմութիւն տեսած չէր: Շատեր դուրսը մընացին: Յետոյ հիւրերը հրաւիրուեցան մասնաւոր ընդունելութեան մը, մեծ պանդոկի մը մէջ, ուր գաղութիս ազգայինները ծանօթացան պատր. տեղապահին հետ: Այս առթիւ ճառեր խօսեցան Պ. Ա. Սաֆրաստեան, Ա. Խաչատուրեան եւ ուրիշներ

Հիւրերը այցելեցին Քէնթըրպըրիի մայր եկեղեցին որ Անգլիոյ էմիածինն է, քաղաքէն հարիւր քիլոմեթր հեռու: Պատր. տեղապահը եւ Շահէ վրդ. դրեթէ ամէն օր կը հիւրասիրուին հայ ընտանիքներու կողմէ :

***

ՏԻՐԱՆ ԱՐՔ. ՆԵՐՍՈՅԵԱՆ, Հիւս. Ամերիկայի թեմին նախորդ առաջնորդը, Փարիզ կը գտնուի քանի մը օրէ ի վեր : Կ'իմանանք թէ Լիբանան պիտի երթայ :

ԽԱՆԴԱՎԱՌՈՒԹԵԱՆ ՕՐԵՐ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ

*

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ, 13 Յունիս (Յառաջ). — Երկուշաբթի, 6 Յունիս, երեկոյեան ժամը 7.30ին, Փրանչիսկեաններու սրահին մէջ, տեղի ունեցաւ յաւէտ պանծալի Մայիս 28ի 37րդ տարեդարձի տօնակատարութիւնը, խանդավառ մթնոլորտի մէջ եւ անհամբերութեան ծարաւով :

Հակառակ լուր օր ըլլալուն, սրահը բերնէ բերան լեցուն էր հայրենակարօտ հոծ բազմութեամբ, որ եկած էր յարգանքի իր տուրքը մատուցանելու անկախութեան ի խնդիր ինկած հերոսներուն յիշատակին :

Տօնակատարութեան առթիւ յատկապէս հրաւիրուած էին ընկերներ Շ. Միսաքեան եւ Տ. Պօղոսեան :

Հանդէսը բացուեցաւ «Արքայական քայլերգ»ով եւ «Մեր հայրենիք»ով :

Օրուան նախագահ ընկեր Շ. Միսաքեան ներկաները հրաւիրեց մէկ վայրկեան յոտընկայս յարգել Մայիս 28ի հերոսներուն յիշատակը :

Մեր ժամանակակից պատմութեան մէջ, ըսաւ ընկերը, կան երկու թուականներ, 1915 Ապրիլ 24, 1918 Մայիս 28: Առաջինը՝ փլուզում, երկրորդը՝ վերածնունդ: Դժբախտութիւն է, որ շատ մը ազգային խնդիրներու մէջ անգամ իրար չենք հասկնար: Մենք Մայիս 28ը կը տօնենք եւ պիտի տօնենք ամէն բանէ առաջ իբրեւ յաղթանակը Հայկական Բազուկին: Բոլոր ըսի — ըսածներէն վեր, կայ լուսապայծառ իրականութիւն մը, — Հայկական Բազուկին գործած հրաշքը՝ օրհասական ճակատամարտի մը մէջ: Երբ ռուս բանակը քայքայուեցաւ «Դէպի Տուն» պաղանջանին վրայ, անսահման տարածութիւններ, Սեւ ծովու ափերէն մինչեւ Կարին եւ Վասպուրական, որոնք գրաւուած էին հայկական եւ ռուսական արիւնով, նորէն մատնուեցան անտիրութեան: Թշնամին սկսաւ յառաջ խաղալ իր կանոնաւոր բանակով եւ խուժանով: Ռազմաճակատի պաշտպանութեան հոգը ինկած էր սակաւաթիւ հայ զօրամասերու վրայ: Անոնք ստիպուած էին ոչ միայն կռուիլ, ոչ միայն խուճապահար գաղթականները փրկել, այլ եւ ոչնչացնել այն մեծաքանակ ռազմամթերքը, որ լքուած էր ռուս բանակին կողմէ, որպէսզի թշնամին անկէ չօգտուի: Անհնարին տագնապի մը մատնուած էին այդ փոքրաթիւ ուժերը եւ ի զուր օգնութեան կը սպասէին : Երբ Կարինն ալ ինկաւ եւ թշնամին դանդաղօրէն կը յառաջանար դէպի Արարատեանդաշտ, հայ զօրքը ուժասպառ եղած էր յոգնութենէն, կռիւներէ եւ ծարաւէ: Ջուր չգտնելով անձրեւի կաթիլներ կը ծծէին քարաժայռերու վրայ: Կռիւները շարունակուեցան Մայիս 22էն 25, յանգելով Սարդարապատի ճակատամարտին: Հայ ժողովուրդի զաւակներէն 12 հազար քաջեր առիւծի պէս կը կռուէին 35.000նոց բանակի մը դէմ, որ սպառազինուած էր ամէն տեսակ զէնքերով: Օսմ. Երեսփ. Ժողովի նախագահը, Խալիլ պէյ, այն որ Ջօհրապի տունը ապաստանած էր, բայց չուզեց փրկել իր բարերարը, իր յուշերուն մէջ կը պատմէ, թէ հայ զինուորները այնքան կատաղօրէն կը կռուէին, որ օսմ. բանակը եթէ նոր ուժեր չստանար, Հայերը մինչեւ Կարին պիտի հասնէին: Եթէ կան հոսանքներ, որ չեն խանդավառուիր այս փառքով, Դաշնակցութիւնը միշտ պատրաստ է պանծացնելու զայն: Ահա թէ ինչո՞ւ կը տօնենք Մայիս 28ը, որու շնորհիւ չահեցանք ափ մը հող մեր հայրենի ժառանգութենէն: Առանց այդ յաղթանակին, պիտի չունենայինք ներկայ Հայաստանը, որ կ՚աճի ու կը բարգաւաճի հակառակ իր խորթ վարչաձեւին, իբրեւ խարիսխ եւ մեկնակէտ վաղուան համար: Դարձեալ Մայիս 28ի շնորհիւ էր, որ Հայաստանը զարձաւ իսկական Հայնոց, թէ աշխարհագրութեամբ եւ թէ ազգաղրութեամբ: Փոքրոգութիւն է որեւէ ձեռնպահութիւն այս հարցին մէջ :

Արտագաղթէն առաջ ազգովին կը տօնէինք Մայիս 28ի տարեդարձը, առանց դաւանանքի խտրութեան :

Ժամանակէն առաջ անհետանալու դատապարտուած են այն ազգերը, որոնք կը կորսնցնեն իրենց յիշողութիւնը, կը մոռնան իրենց պատմութիւնը, իրենց պարծանքն ու փառքը.

Հայրենակիցներ, կը գտնուինք մեր պատմութեան ամէնէն ճակատագրական մէկ շրջանին մէջ: Մեր հաւաքական աշխատանքէն կախում ունի տարագիր բազմութեանց բարօրութիւնը կամ անկումը: Գործելու ասպարէզը բաց է ամէնուն համար : Չի բաւեր տեսակէտներ յայտնել կամ իմաստութեան մարգարէներ կատարել: Իբրեւ սկզբունք, ամէն տեղ մեր պարտականութիւնը պէտք է ըլլայ չընել որեւէ բան, որ կրնայ ճեղքեր յառաջ բերել ազգային ճակատին վրայ, որ կրնայ վնասել այս ժողովուրդի ֆիզիքական գոյութեան՝ հիւրընկալ երկիրներու մէջ : Թէեւ տարագիր, սակայն այս ժողովուրդին զաւակները կրցան փայլուն դիրքերու հասնիլ աշխարհի բոլոր ցամաքներուն վրայ: Անհրաժեշտ է մեր զաւակներուն մաքէն հանել ստորադասութեան զգացումը: Միշտ համարձակ եւ գլուխը բարձր, կրնանք ասպարէզ կարդալ բոլոր ժողովուրդներուն: Ինչպէս կ՚ըսէր մեր անջնջելի հերոսներէն Գէորգ Չաւուշ, կ՚արժէ ծառայել այս ժողովուրդին, մեր բոլոր կարողութիւնները տրամադրել անոր փրկութեան եւ բարօրութեան, իր մշակոյթին զարգացման, իր յաւիտենական գոյութեան համար :

ԹՂԹԱԿԻՑ

(Մնացեալը յաջորդով)

«ԱՆՀՊԵԼԻՆԵՐԸ»

*

Հնդկաստանի մէջ դարերէ ի վեր գոյութիւն ունին «Անհպելիներ», որոնց թիւը կը հասնի մօտաւորապէս 54 միլիոնի :

Այս ամբոխը կ՚ապրի յետին թշուառութեան եւ աղտոտութեան մէջ :

Ութ տարի առաջ Հնդկաստանի կառավարութիւնը ամէն ջանք թափեց որպէսզի քուէարկել տայ նոր օրէնք մը որ պիտի ջնջէր ու պատժէր այն բոլոր տմարդի արարքները որոնք ուղղուած էին ցարդ «Անհպելիներ»ուն դէմ :

Ի՞նչ կը նշանակէ «անհպելի» եւ որոնք են այդ դասակարգին պատկանողները :

«Անհպելիներ»ը երեք հազար տարիէ ի վեր գոյութիւն ունին Հնդկաստանի մէջ :

Անոնք նկատուած են յետամնաց անբաղձալիներ որոնց մօտենալն ու հպիլը աններելի մեղք կը համարուի :

Հարաւային Հնդկաստանի գրեթէ բոլոր գիւղերուն մէջ տակաւին մինչեւ այսօր «անհպելիներ»ը կ՚ապրին աննկարագրելի աղտոտութեան եւ յետին ծայր թշուառութեան մէջ: Անոնց արգիլուած է օգտագործել հասարակաց ջրհորներն ու աղբիւրները եւ ուրեմն անկարելի է իրենց լուացքին եւ այլ պէտքերուն ջուր ճարելու համար անոնք ստիպուած են մղոններով ճամբայ քալել : Երբեմն ալ ճամբու ընթացքին կը հանդիպին արգելքներու :

Կը բաւէ որ «անհպելի»ի մը շուքը իյնայ մաքրացեղ Հնդիկի մը վրայ որպէսզի այս վերջինը յայտարարուի «պղծեալ» : «Անհպելին» գաւաթ մը թէյ չի կրնար գտնել որեւէ գիւղի կամ քաղաքի մէջ, չի կրնար մուտք գործել մեհեանէ մը ներս : Դպրոցները գոց են իր զաւակներուն համար : Իր կինը իրաւունք չունի զարդեր կրելու: Նամակատուփերն ալ փակ են իրեն համար: «Անհպելի»ութեան իր «մեղք»ին վրայ կ՚աւելնայ նաեւ «անտեսանելի»ութեան նախատինքը եւ այս պարագային ստիպուած է կրել իր վրայ զանգակիկներ որպէսզի մաքրացեղ Հնդիկները լսելով «անհպելի»ին անցքին ատենժամանակ ունենան չրելու իրենց ակնարկները հակառակ ուղղութեամբ :

Մէկ բանի մէջ միայն «անհպելի»ները ունին գործելու կատարեալ եւ ամբողջական ազատութիւն. — կոյուղիները մաքրել, աղբերը վերցնել, եւ մանաւանդ աշխատիլ խաղախորդարաններու մէջ ուր կը տիրէ անօրինակ կեղտ :

1947ին «Անհպելի»ներուն ի նպաստ օրէնք մը քուէարկուեցաւ որ ամէն ազատութիւն կը շնորհէր այս դժբախտ երուն: Այդ օրէն ի վեր միայն կարգ մը մեծ քաղաքներու մէջ անհետացած են «անհպելի»ները, սակայն անոնք միշտ գոյութիւն ունին բազմաթիւ գիւղերու եւ աւաններու մէջ :

Մէկ տարի առաջ տակաւին Հնդկական Միզուրէ քաղաքին մէջ, կոփամարտի մրցման մը ընթացքին, որուն պիտի մասնակցէին նաեւ առաջին անգամ ըլլալով «անհպելի» կոփամարտիկներ, ժողովուրդը յարձակեցաւ խեղճերուն վրայ եւ զանոնք զգետնեց դեռ մրցումը չսկսած ...

Հնդկաստանի կառավարութիւնը կը խորհի աւելի խիստ միջոցներ ձեռք առնել այս դժբախտներուն վիճակ բարւոքելու համար .

Նոր օրէնքով մը Հնդիկ կառավարութիւնը կ՚ազդարարէ. — «Անհպելի»ներու դէմ ուղղուած որեւէ թշնամական արարք խստիւ պիտի պատժուի: Բոլոր անոնք որ այսուհետեւ դասակարգի խտրութիւն պիտի դնեն որեւէ Հնդիկի միջեւ, պիտի դատապարտուին 40.000 Փրանք տուգանքի եւ երեք ամսուան բանտարկութեան եւ պիտի նկատուին Հնդկաստանի անարժան քաղաքացիներ » :

Քաղեց՝ Ա. Գ.

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

*

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻԿՈՅԻ մահուան 70ամեակի առթիւ ցուցահանդէս մը բացուած է Երեւանի «Միասնիկեան» պետական գրադարանին մէջ: Ցուցափեղկին մէջ դրուած էին հայերէն, ռուսերէն, փրանսերէն բազմաթիւ գիրքեր, որոնք կը պատկանին Փրանսացի բանաստեղծի գրչին: Հոն կը տեսնուէին «Թշուառներ» վէպի զանազան տպագրութիւնները, «Փարիզի Աստուածամօր Տաճար»ը, «Մարդը որ ծիծաղում է», «Իննսուն երեքը», «Էռնանի» եւ ուրիշ ստեղծագործութիւններ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ գացած է ճափոնցի գիտնականներու պատուիրակութիւն մը Մայիս 26ին: Հայաստան մնացած են երեք օր եւ այցելած տեսարժան վայրերը, գիտահետազօտական կաճառները: Այս առթիւ տեսնուած են Հայաստանի գիտուններուն հետ :

ՆՈՐ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐ կը շինուին Երեւանի «Միկոյեան» շրջանի մէջ, Քանաքեռի սարալանջին վրայ: Հոն գոյութիւն ունէր միայն Նոր Արաբկիր: Ներկայիս շինուած են Զէյթուն, Կամարակ, Կիլզա եւն. աւանները: Բազմաթիւ գեղեցիկ շէնքեր շինուած են եւ միացած բուն քաղաքին : Շինուած են տասնէ աւելի նոր դպրոցներ, մանկապարտէզներ, բանուորական ակումբներ, եւ ուրիշ մշակութային հաստատութիւններ : Շրջանը ունի իր բուժարանները, հիւանդանոցը, բաղնիքներ, 60է աւելի խանութներ: Շինուած են պուրակներ, զբօսայգիներ :

ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐԱՍՐԱՀԸ վերջերս ընդարձակուած է: Երկու ընդարձակ սենեակներու մէջ ցուցադրուած են հին Յունաստանի, Հռոմի, Հնդկաստանի, Եգիպտոսի ինչպէս եւ ԺԷ. ԺԸ. ԺԹ դարերու ֆլաման, իտալական, ֆրանսական արուեստի կարգ մը նմոյշներ: Ասոնց մէջ են հոլանտական եւ ֆլաման հոչակաւոր

ԱՆԳԼԻԱՑԻ ԼՈՐՏ ՄԸ
ՓՈՔՐ ԱՍԻՈՅ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԷՆ ՆԵՐՍ

Կուսակալը անմիջապէս ընդառաջ կ՚երթայ այս առաջարկին, գիտել տալով լորտին, թէ իրեն շնորհուած իրաւասութիւններուն սահմանին մէջ կը գտնուի նաեւ այդ լեռը բարձրանալ :

Յաջորդ օրուան համար, լորտը ջորիներ կը վարձէ ու ամէն տեսակ պատրաստութիւններ կը տեսնէ : Սակայն, գիշերուան ժամը տասնըմէկին, ոստիկան մը կը ներկայանայ իրեն եւ Թաչքալ լեռը ցունելով կ՚ըսէ «էֆքէրի». ապա գլխով ժխտական շարժում մը կ՚ընէ եւ «եոք» կը բացագանչէ :

Անհաճոյ այս բեմադրութեան նպատակին էր հասկնել իրեն, թէ ռազմական արգիլուած գօտիին մաս կը կազմէր այդ լեռը եւ կ՚արգիլուէր իրեն հոն երթալ :

Վալիին այս վերաբերումը կը խռովէ մինչեւ իսկ անգլիացիին պաղարիւնութիւնը: Սրտնեղած՝ կ՚որոշէ յաջորդ օրն իսկ հեռանալ Արդուինէն :

Անձամբ խօստանալ, առ ի քաղաքավարութիւն, ապա, քանի մը ժամ ետքը, ստորադաս պաշտօնեայի մը միջոցով դրժել տրուած խոստումը, թրքական բարքերուն բացառիկ արտայայտութիւնը կը թուի ըլլալ, կ՚ըսէ լորտը :

Հակառակ իր փափաքին, օրօպիւսի անկանոն սպասարկութեան հետեւանքով, կարելի չըլլար Արդուինէն առտուն կանուխ հեռանալ. կը ստիպուի երեկոյեան դէմ ճամբայ ելլել :

Ինքնաշարժը բարձրաբերձ լեռներու վրայ կը սողայ, ահարկու վիհերու եզերքէն կը յառաջանայ եւ վերջապէս կը հասնի Շաւշադ կոչուած գիւղը :

Հոն կը ծանօթանայ կառավարիչին հետ, կ՚արժէ որ անոր մտայնութեան մենք ալ ծանօթանանք :

Փաստաբան մըն է, քաջածանօթ է գերմաներէն լեզուի, միակնոց կը գործածէ, իսկ արտաքինով կատարելապէս գերմանացիի մը տպաւորութիւնը կը ձգէ :

Անգլերէնը տկար է, երանգաւորուած է գերմանական շեշտով :

Պահ մը անոր հետ զանազան նիւթերու շուրջ խօսակցելէ ետք, լորտը կը փափաքի հողերանական փորձի մը ենթարկել մտաւորական Թուրքը:

Ինք իրեն անգէտ ու միամիտ մարդու մը երեւոյթը տալով, անմեղունակ չեշտով կը հարցնէ. «Ո՞ւր են այն Հայերը, որոնք անցեալին մէջ այս երկրամասին վրայ կը բնակէին: Քանիցս, հոս ու հոն, անոնց մատուռներուն կոնաձեւ գմբէթները տեսնելու առիթը ունեցայ »:

Թուրքը բթամատը դէպի վար կը դարձնէ եւ սառնայէլական քրքիջով մը կը բացագանչէ. «Հոս, հոս, գետնին տակը»...

Լորտը կը խուսափի պատշաճ որակումով մը բնորոշելէ մարդուկին հոգեկան սնանկութիւնը եւ կը գոհանայ Հայոց անցեալի եւ ներկայի փառքը գրուատելով եւ ամբողջ գլուխ մը կը նուիրէ Արմէնիային:

Դժբախտաբար այդ հատուածը մասամբ միայն կը համապատասխանէ իր խորագրին: Միայն առաջին երկու էջերն են, որ իսկապէս հայագրուշ են, իսկ մնացեալ տասնեւչորսը ճամբորդի տպաւորութիւններ են, նուիրուած՝ Կարսի անցեալին, ներկային, ժողովուրդի նկարագրին, երկրի տնտեսական վիճակին եւայլն:

Քանի մը էջերու մէջ հեղինակը յաջողած է ուրուագծել Հայոց Պատմութիւնը՝ ուրարտական շրջանէն սկսեալ մինչեւ Սեւրի դաշնագիրը, վեր հանելով Հայոց քաղաքակրթական նպաստը Արեւելքի մէջ:

Մնացեալ էջերուն մէջ սա քանի մը հատուածները միայն կը շահագրգռեն մեզ:

Հեղինակը Կարսը կը նկատէ հնամենի թաղաւորանիստ հայկական քաղաք մը, որ, պատմութեան ընթացքին զանազան ազգերու տիրակալութեան ենթարկուելէ ետք, պահ մը՝ 1918–1920ի ընթացքին՝ կրկին, կարճ ժամանակի մը համար, հայկական սեփականութիւն կը դառնար:

Լորտ Քինրոս ողբալի կը գտնէ քաղաքին ներկայ վիճակը, հայ-թրքական վերջին բախումներուն ատեն կատարուած աւերածութիւնները ձգուած են իրենց վիճակին մէջ:

Ըստ Թուրքերուն կը յարէ լորտը, Հայերը այրած եւ կործանած են քաղաքը, իսկ Հայերն ալ հակառակը կը պնդեն:

Հրոյ ճարակ ըլլալէ հրաշքով զերծ մնացած է ԺԱ. դարու հայկական եկեղեցի մը :

Լորտը բազմաթիւ անգամներ կը խնդրէ իրեն ընկերացող թուրք երիտասարդէն, որ այդ սրբավայրին բանալին գտնէ, որպէսզի հնարաւորութիւնը ունենայ անգամ մը հոն այցելելու:

Այդ երիտասարդը, որ առիթը ունեցած էր Լոնտոն երթալով ֆութպոլի մրցումի մը մասնակցելու եւ Տիք Պարթըն մակատունին արժանանալու, շարունակ խուսափողական պատասխաններ տալէ ետք, վերջապէս կը յայտարարէ. «Ձեզ ուզեր հետաքրքրուիլ որեւէ բանով, որ հայկական է»:

Լորտը կը ստիպուի տեղի տալ, բայց, իբր պատմալէտ, բաւն փափաք մը եւս ունէր, որմէ ոչ մէկ կերպով հրաժարիլ պիտի ուզէր :

Ան գիտէր, թէ Կարսէն քիչ հեռու կը գտնուէր հայ ժողովուրդի մեծագոյն փառքերէն Անին, եւ մտադրած էր անպայման անոր աւերակները տեսնել :

ՏՈՔԹ. Պ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

(4)

(Շար.)

վարպետներ, Ռանպրանտի, Տիւժառտէ-նի, Վան Տէքի, եւ ուրիշներու նկարները: Առաջին անգամ հոն ցուցադրուած է ԺԶ. դարու խոշոր յայտնի նկարիչ Եակոպատտ Պոնտէ Փասնի «Ծնունդ» նկարը, որ պատկերասրահին նուէր ղրկուած է Ռումանիոյ Հայերու կողմէ:

ԴԵՐԱՍԱՆ Դաւիթ Մալեանի յոբելեանը տօնուած է Երեւանի մէջ, ծննդեան 50-ամեայ եւ բեմական գործունէութեան 30-ամեայ գործունէութեան առթիւ: Դ. Մալեան Երեւանի «Գ. Սունդուկեան» Թատրոնի ականաւոր դերասաններէն է:

ԱՐՄԷՆ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆԻ «Անուշ» օփերան լոյս տեսած է Երեւանի մէջ, հայերէն եւ ռուսերէն: Երգերը տպուած են դաշնակի նուագածութեամբ: Գիրքը ձեւաւորած է ժողովրդական նկարիչ Յ. Կոջոյեան:

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ հնագոյն ուսումնական հաստատութիւնն է բժշկական ուսումնարանը: 1922ին տուած է բուժքոյրերու եւ մանկաբարձուհիներու առաջին շրջանաւարտները: 34 տարուան մէջ տուած է 5530 շրջանաւարտներ, որոնք կ'աշխատին Հայաստանի եւ Խ. Միութեան զանազան վայրերուն մէջ իբրեւ բուժակներ, մանկաբարձներ, դեղագործներ: Ուսումնարանը ունի որակեալ մանկավարժներ, որոնց թիւը կը հասնի 100ի:

ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ մեծ թափով յառաջ տարուած են Հայաստանի մէջ — Գիւմիշի հսկայ ջրաելեկտրակայանը, Թումանեանի հրակայուն աղիսի գործարանը, մետաքսի «Հայելեկտրօ» գործարանը, մետաքսի գործարաններ, բուրդէ նուրբ գործուածքներու եւն: Բնակարանային շինարարութեան համար վերջին չորս տարուան մէջ ծախսուած է 388.000.000 ռուբլի: 243.000 քառակուսի մեթր բնակելի տարածութիւն շահագործման յանձնուած է: Ասկէ զատ իրենց անձնական միոցներով քաղաքներու եւ աւաններու բնակիչները շինած են քանի հազար անհատական տուներ: Շինուած են նաեւ դպրոցներ, հիւանդանոցներ, մանկապարտէզներ, ակումբներ եւայլն: Ներկայիս յառաջ կը տարուին Արգնիի ջրաելեկտրակայանը, Թալինի Արգնի — Շամիրամի ու Կոտայքի ոռոգման ջրանցքներու եւ այլ արդիւնաբերական ձեռնարկութեանց շինարարութիւնը:

ՄԻՔԱՅԷԼ ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆԻ ծննդեան 125ամեակի առթիւ Երեւանի Նալբանդեան փողոցի վրայ գտնուած պուրակին մէջ հանդիսաւոր կերպով հիմը դրուած է յուշարձանին: Ներկայիս Հայաստանի Մշակոյթի Նախարարութիւնը մրցում մը բացած է որուն հրաւիրուած են մասնակցելու ինչպէս Հայաստանի նոյնպէս Խ. Միութեան միւս հանրապետութեանց ճարտարապետներ եւ քանդակագործներ: Յուշարձանը պիտի ունենայ 6–8 մեթր բարձրութիւն, պատուանդանի համար յանձնարարուած է օգտագործել կրանիդ կամ բազալդ, իսկ արձանին համար պղինձ: Լաւագոյն նախագծին համար սահ-

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՅ ԵՐԻՏ. Դաշնակցութիւնը, որ Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութիւնն է Մ. Նահանգներուն մէջ, կը շարունակէ հրատարակել ամէն տարի գրքոյկներ Հայոց պատմութեան, մշակոյթի, հայ մեծ դէմքերու կենսագրութեան, Հայ. Յեղափոխական Դաշնակցութեան մղած ազատագրական պայքարի, հայկական հարցի եւ այլ շահեկան նիւթերու շուրջ: Այս գիրքերը կը տրամադրուին կազմակերպութեան բոլոր անդամներուն: Միութիւնը կը կազմակերպէ նաեւ գրական մրցումներ:

× Մ. Նահանգներու մէջ Հայ Երիտ. պատանիներու խումբերու հիմը դրուած է 1947–48 տարեշրջանին: Շատ մը քաղաքներու մէջ կազմուած են պատանեկան խումբեր, որոնք կը դառնան ապագայ Հ. Ե. Դ. անդամ: Անոնք կ'ունենան ընկերական ժողովներ, կը հետեւին դաստիարակչական ծրագրի մը: Կը սերտեն իրենց համար պատրաստուած «պատանեկան կապոյտ գրքոյկները», կը մասնակցին մարզական մրցումներու, եւ տարուան ընթացքին կը գումարեն մէկ կամ երկու շրջանային ժողովներ:

ԹՐԻՓՈԼԻԻ *Լիբանան) մէջ հայկ. եկեղեցի մը շինելու համար առաջնորդ Խորէն եպիսկ. կոչ մը ուղղած է ժողովուրդին: Շուրջ տասը տարիէ ի վեր Թրիփոլիի հայ գաղութը զրկուած է եկեղեցիի սեփական շէնքէ եւ կրօնական արարողութիւնները կը կատարէին Յոյն Օրթոտոքս եկեղեցիներուն մէջ կիրակի եւ տօնական օրերուն միայն: Նախապէս կար փայտաշէն եւ թիթեղեայ եկեղեցի մը որ շատ խեղճ կ'երեւար միւս քրիստոնեայ համայնքներու շքեղ եկեղեցիներուն քով: Այս խարխուլ եկեղեցին ալ անձրեւներէն քանդուեցաւ: Քաղաքին Խրիմեան եւ Նուպարեան ազգ. վարժարանները եւս չունին սեփական շէնք եւ մանուկները կրթութիւն կը ստանան վասառողջ, մութ ու խոնաւ սենեակներու մէջ: Բարերար Գալուստ Կիւլպէնկեան այս նպատակին համար տրամադրած է տասը հազար սթերլին: Շինութեան յանձնախումբը հանգանակած է 17.000 լ. ոսկի: Եկեղեցիին եւ դպրոցին համար 43.000 լ. ոսկի արժող յարմար հող մը գտնուած է: Շինութեան յանձնախումբին չորս անդամները գումարը պիտի ամբողջացնեն Պէյրութի մէջ եւս շարունակելով հանգանակութիւնը:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ թերթերը կը գրեն թէ Էլմասեան քոյրերու սարքած «մաքէթ»ներու ցուցահանդէսը ամէն տեղ

մանուած է մէկ հատ առաջին մրցանակ, 20.000 ռուբլի, Բ. մրցանակ 15.000 ռ., եւ երկու հատ Գ. կարգի մրցանակ տասը հազար ռուբլի: Նախագծերու ներկայացման վերջին թուականը սահմանուած է մինչեւ 1955 Նոյեմբեր 15:

մեծ գնահատութեան արժանացած է: Վերջերս Զուիցերիոյ քաղաքներէն Նէօշաթէլէն ետք, Լաշօ տը Ֆօն եւ Պերն քաղաքներուն մէջ եւս տեղի ունեցած է ցուցադրութիւն մը 40 ազգերու կողմէ: Փակման առթիւ Լիբանանի կառավարութիւնը ստացած է շնորհաւորական նամակ մը, որով կը խնդրէ Լիբանանէն որ պուպրիկներէն քանի մը նմոյշներ յատկացնէ Նէօշաթէլի Թանգարանին: Հազարէ աւելի այլազան հին եւ նոր դարերը ներկայացնող պուպրիկներ ցուցադրուած էին եւ 36.000 այցելուներ հիացած են: Լիբանանի «մաքէթ»ները մեծ հետաքրքրութիւն շարժած են շնորհիւ իւրայատուկ եւ գունաւոր տարազներուն: Զուիցերիոյ եւ Իտալիոյ հեռապատկերները ցոյց տուին այս սիրուն պուպրիկները: Լիբանանի կառավարութիւնը իր կարգին շնորհակալութիւնը յայտնեց Էլմասեան քոյրերուն, որոնց շնորհիւ Լիբանան արժանացած էր այս ջերմ գնահատանքին:

ԹԵՀՐԱՆԻ Թեմական ժողովը նկատելով որ հետզհետէ կը պակսի քահանաներու եւ ուսուցիչներու թիւը, եւ անկարելի է զանոնք խսկոյն փոխարինել նորերով, որոշած է Ընծայարան մը եւ հայերէնի բարձր դասընթացքներ հաստատել, զարգացած քահանաներ եւ ուսուցիչներ պատրաստելու համար:

ԵՐԳՉՈՒՀԻ ԱԼԻՍ ՔԻԹԱՊՃԵԱՆ

Քանի մը օրէն Փարիզահայերը առիթը պիտի ունենան ճանչնալու պոլսահայ երգչուհի մը, Օր. Ալիս Քիթապճեան, որ Փարիզ իր այցելութեան առթիւ ծրագրած է երգահանդէս մը տալ Շոփէն սրահին մէջ: Օրիորդը օժտուած է ուժեղ սոփրանոյի ձայնով, որուն ելեւէջները ունին գրաւիչ յուզականութիւն, մանաւանդ լայն եւ թատերական կտորներու մէջ:

Յայտագրի առաջին մասէն վերջ, որ կը բաղկանայ դասական գործերէ, ան մեզի պիտի ներկայանայ հայ երգերու ճոխ շարքով մը ուր կ'երեւան մեզի սիրելի շատ մը անուններ:

Ալիս Քիթապճեան եւ իր քանի մը տասնեակ ընկերները կոփեցը կազմեցին տեղական երաժշտանոցի երգչախումբին: Անոնք իրենց թուրք ուսուցիչներուն ալ ցոյց տուին հայկ. երաժշտութեան գանձերը:

Վերջին շրջանին երբ Թոյլատրուեցաւ հայկական արուեստը, Ալիս Քիթապճեան իր կարելին ըրաւ օգտակար ըլլալու համար Պոլիս այցելող բոլոր երաժիշտներուն, ինչպէս նաեւ իր բաժինը բերաւ ազգօգուտ ձեռնարկներու:

Վերջերս երգահանդէս մըն ալ տուաւ հոն, գնահատելի յաջողութեամբ:

Ալիս Քիթապճեան խնամուած յայտագրով մը դասականներէն մինչեւ գեղջուկ հայկականը իր բաժինը պիտի բերէ փարիզահայ երաժշտական շարժումին:

Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՎԻԷՆԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

*

ՎԻԷՆ. — Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցական ամավերջի հանդէսը տեղի ունեցաւ Յունիս 19ին, կիրակի կէսօրէ ետք Սէրքըլ Կաթոլիկ սրահին մէջ: Հակառակ անպաստ օդին, սրահը լեցուած էր: Բոլորն ալ եկած էին քաջալերելու Ֆ. Կ. Խաչը եւ մեր սեւաչեայ հայորդիները:

Հաճելի էր տեսնել քառասունէ աւելի աշակերտներ բեմին վրայ, բոլորն ալ մաքուր հագուած ե ւկարգապահ: Անոնք ղեկավարութեամբ Օր. Անժէլի երգեցին Կապ. Խաչի քայլերգը, ջերմ ծափեր խլելով:

Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին նախագահը, ընկերուհի Ովսաննա Էքսիւզեան գըրաւոր գեղեցիկ ճառ մը կարդաց: Ըսաւ թէ մօտ 30 տարի է որ Ֆ. Կ. Խաչը գոյութիւն ունի Վիէնի մէջ եւ իր միակ նպատակն է վառ պահել ազգային լեզուն ու մշակոյթը, փրկել նոր սերունդը այլասերումէ եւ օգնել թշուառներուն: «Մենք պիտի աշխատինք մինչեւ որ օր մը մեր տարագիր եռագոյնով հպարտօրէն վերադառնանք հայրենիք եւ ըսենք թէ պահած ենք մեր սուրբ հաւատքը եւ մեր լեզուն»:

Բոլոր աշակերտներն ալ յաջողապէս երգեցին, պարեցին եւ արտասանութիւններ ըրին, շնորհիւ ուսուցիչներ Օր. Անժէլի եւ Պ. Բոնոյի: Հինգ ճերմակ հագած աղջնակներ, իրենց գլուխները զարդարուած ծաղկեպսակներով, իսկ 6րդը կողովը թեւը՝ կ'երգէ «Ո՜հ ինչ անուշ»ը, ծաղիկներ քաղելով անոնց գլուխներէն:

Վալանսի ընկերներէն Գէորգ Քիրէճեան, որ ներկայ էր քաջալերական խօսքեր ուղղեց, թելադրելով նեցուկ դառնալ Ֆ. Կ. Խաչին որպէսզի իր կարգին կարենայ պահել այս դպրոցները:

Սիրելի «Յառաջ», թոյլ տուր որ յիշեմ մեր փոքրերէն մէկ քանիին անունները — Կ. Տոլմաճեան, Ժ. Մարգարեան, Պ. Ճիհանեան, Օր. Օր. Մաղաքեան, Լուսաբեւեան, Դանիէլեան, Մուրատեան, Փրղելեան, Ահարոնեան, Սարգիսեան, Մելիքեան, Սագաեան, բոլորն ալ մեր բեմերուն զարդը կը կազմեն իրենց արտասանութեամբ եւ երգերով:

Հայկական պարերէն ետք ներկայացուեցաւ մանկական թատերախաղ մը՝ «Ամէն բան չուտող աղան»: Կը մասնակցէին Օր. Քղեյեան, Պետրոսեան, Մաղաքեան եւ փոքրիկն Քղեյեան:

Հանդէսը փակուեցաւ գեղջկական պարով մը:

Պատի՛ւ մեր ժրաջան Կապ. Խաչուհիներուն որոնք իրենց կարելին կը փորձեն գործի յաջողութեան համար: Անոնց համեստութիւնը չվիրաւորելու համար, զանց կ'առնեմ մէկ մէկ թուել անունները:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (75)

ԳՈՐԾ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

Չէր ուզեր հաւատալ որ Փեկէթ խսկապէս մղիչ ուժը կը հանդիսանար: Ըստ իրեն՝ գլուխը — այսինքն «գնդապետ»ը, կը գործէր տեղ մը՝ վարագոյրին ետեւէն՝ եւ թերեւս նախ քան մեր Ափրիկէ ժամանումը՝ հոն կը գտնուէր արդէն:

Իրականութեան համապատասխանող կարծիքներ կային իր ըսածներուն մէջ, բայց ոչ բոլորովին գոհացուցիչ: Որովհետեւ անգամ մը որ կասկածելի դէպք մը պատահէր, Փեկէթ մէջտեղ կ'ելլէր իբրեւ ղեկավար ուժ: Ճիշդ է՝ կարծես իրեն կը պակսին այն ինքնավստահութիւնն ու վճռականութիւնը որոնք կը սպասուին վարպետ ոճրագործէ մը, բայց վերջ ի վերջոյ ուղեղի գործ մըն էր որ կը կատարէր այս խորհրդաւոր ղեկավարը, եւ ինչպէս կը բացատրէր գնդապետ Րէյսը, տեղծագործելու ոգին ընդհանրապէս մարմնապէս տկար ու երկչոտ արարածներուն մէջ կը տեսնուի:

— Այդտեղ կը խօսէր պրոֆէսէօրին աղջիկը, միջամտեց Սիւզան, երբ հասայ պատճառաբանութեանս այդ կէտին:

— Իրաւունք ունիս, միեւնոյնն է: Միւս կողմէն, Փեկէթ կրնայ Մեծ վեզիրը ըլլալ, այսպէս ըսած՝ Ամենաբարձրապատիւը:

Քանի մը վայրկեան լռութենէ մը ետք՝ ըսի մտածկոտ:

— Երանի գիտնայի թէ Սըր Էօսթէյս ինչպէս շահած է իր դրամը՝

— Դարձեա՞լ կը կասկածիք իրմէ:

— Սիւզան, հասած եմ այնպիսի վիճակի մը, որ անկարելի է մէկէ մը չկասկածիլ: Իսկական կասկած չէ, բայց նկատի ունեցէք որ Փեկէթ իր պաշտօնեան է ու Միլ Հաուզը իրեն սեփականութիւնը:

— Լսած եմ որ դրամը ինչպէս շահելու մասին իր արտայայտութիւնները միշտ վերապահ եղած են, պատասխանեց Սիւզան՝ մտախոհ: Սակայն ատիկա անպայման ոճիր չի նշանակեր — կրնայ փոքրիկ առուտուրով մը շահած ըլլալ:

Յաւագինօրէն համաձայն գտնուեցայ:

— Ամէն պարագայի մէջ, չէ՞ք կարծեր որ սխալ ճամբաւ կը հետեւինք, Փեկէթ մեղսակից համարելով, ըսաւ Սիւզան վարանելով: Իսկ եթէ պարկեշտ մէ՞կն է:

— Ատոր չեմ հաւատար, ըսի, քանի մը վայրկեան մտածելէ վերջ:

— Ես սակայն իր բացատրութիւններն ունի ամէն բանի մէջ:

— Այո, բայց շատ ալ համոզիչ չեն: Օրինակի համար, այս գիշերը երբ փորձեց զիս «Քիլմորտըն»էն վար նետել՝ իրեւ պատճառաբանութիւն՝ կ ըսէ թէ տախտակամածին վրայ Րէյսըրին հետեւած ատեն այս վերջինը ետեւ դարձեր ու դետին տապալեր է զինքը: Հիմա գիտենք թէ ճիշդ չէ այդ:

— Ոչ, յարեց Սիւզան՝ ակամայ: Սակայն մենք պատմութիւնը անուղղակի կերպով՝ Սըր Էօսթէյսէն իմացանք: Եթէ ուղղակի Փեկէթի բերանէն իմանայինք թերեւս խնդիրը տարբեր կ'ըլլար: Գիտէք թէ ինչպէս պատմութիւնը կը փոխուի բերնէ բերան:

— Ոչ, ըսի դարձեալ, հարցը մտքովս որոճալով: Ուրիշ ելք չեմ տեսներ, յանցաւոր է Փեկէթ: Զիս ծովը նետել փորձելու եղելութենէն չեմ կրնար բաժնուիլ եւ բոլոր դէպքերն ալ կուգան հաստատելու զայն: Ինչու համար այսքան կը պնդէք այս ձեր նոր գաղափարին վրայ:

— Իր դիմագիծին պատճառով:

— Իր դիմագիծի՞ն. բայց ...

— Այո, գիտեմ ինչ պիտի ըսէք: Զարադուշակ դէմք մըն է, չիտակ է: Սակայն խարուսիկ է, նման դէմքով մէկը իսկապէս չարագուշակ չի կրնար ըլլալ: Բնութեան ահաւոր խաղերէն մէկն է ատիկա:

Սիւզանի պատճառաբանութիւններուն շատ հաւատք չընծայեցի: Բնութեան խաղերուն մասին բաւական բան գիտեմ, սկսած հնագոյն դարերէն: Սիւզան այն, ափերէն է որոնք Բնութիւնը կը զարդարեն իրենց իսկ յատկութիւններով:

Անցանք մեր անմիջական ծրագրին վիճաբանութեան: Ինծի համար պարզ էր, պէտք էր որոշ կեցուածք մը առնէի: Չէր կրնար բացատրութիւններէ ընդ միշտ խուսափիլ: Բոլոր դժուարութիւններու լուծումը կը գտնուէր պատրաստ՝ ձեռքիս մէջ, թէեւ բաւական ատեն չմտածեցի այդ մասին: «Առօրեայ ելմտացոյց»ը: Իմ լռութիւնս եւ կամ խօսիլս այլեւս չէին կրնար ազդել Հէրի Րէյսըրին վրայ: Մասնանշուած էր իբրեւ «Գործ զգեստով մարդը», որուն յանցանքը իմս չէր: Իրեն կրնայի «գնել՝ երեւութապէս իր դէմ աշխատելով, «Գնդապետ»ն ու իր շքախումբը պէտք չէ կասկածին, որ գոյութիւն ունի բարեկամական զգացում մը իմ եւ այն մարդուն միջեւ, որ ընտրած էր քաւութեան նոխազ Մարլոյի ոճրին: Որքան որ գիտեմ սպաննուած կնոջ ինքնութիւնը յայտնուած չէ տակաւին: Պիտի հեռագրեմ Լորտ Նէսպիին թէ՝ սպաննուողը ուրիշ մէկը չէր՝ եթէ ոչ ռուս նշանաւոր պարուհին՝ Նատիան, որ Փարիզը շլացուց այնքան ատեն: Իր ինքնութեան գաղտնի անյայտ մնալու պարագան անհաւատալի թուեցաւ ինծի, բայց բաւական ժամանակ վերջ երբ դէպքին առաւել կամ նուազ չափով ծանօթացայ, ինծի շատ բնական թուեցաւ այդ բանը:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. Հ.

(Շար.)

…ւան օգնութը խորհրդային հրՋանը մտած է եւ թէ Թանձր մշուշին հետեւանքով երկու կողմերն ալ կրնան սխալած ըլլալ : Պ. Տըլըս անմիջապէս Այզընհաուըրի հաղորդեց այս յայտարարութիւնը : Մ Նահանգները բաւական չեն գտներ հաստատումներուն կէտն առնալ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

«ՈՉ ՄԷԿ ԵՐԿԻՐ ԿՐՆԱՅ ՍՏԱՆՁԵԼ ԻՐ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ՋԱԽՋԱԽԻՉ ԾԱԽՔԵՐԸ »

Վերտէօնի յաղթութեան 49րդ տարեդարձին առթիւ ճառ մը խօսելով, կիրակի օր, վարչապետը բացատրեց թէ «վտանգաւոր սխալ մը պիտի ըլլար Ֆրանսայի համար զարկ տալ սպառազինութեանց, ի վնաս տնտեսական եւ ընկերային յառաջդիմութեան: Կարելի չէ ապահովել ազգային պաշտպանութիւնը աղքատութեան եւ ընկերային անարդարութեան մէջ : Ֆրանսա նոր ապացոյց մը տուաւ իր խաղաղասիրութեան մասին:Ան որոշեց դառնալ հիւլէական պետութիւն մը , բայց հիւլէական ուժը օգտագործելով խաղաղասիրական նպատակներու համար, նըպաստելու համար յառաջդիմութեան : Ան առաջարկեց եւրոպական գործակցութիւն այս ճակատին վրայ, զարկ տալու համար հետազօտութեանց : Հաւաքական ապահովութիւնը կազմակերպած ատեն, պէտք է նկատի ունենանք թէ ոչ մէկ երկիր կրնայ առանձին առանձնել իր սեփական ապահովութեան ջախջախիչ ծախքերը: Այս խօսքերը կ'ուղղեմ ոչ միայն Ֆըրանսայի ժողովուրդին, այլ եւ մեր բարեկամներուն եւ դաշնակիցներուն որոնք մեր հոգերը չունենալով , կը զարմանան որ նոր զօրամասեր չենք տրամադրեր Եւրոպայի պաշտպանութեան համար կամ Հիւս. Ատլանտեանի ճակատին զօրամասերը կը գործածենք Ալժերիոյ մէջ »:

Վարչապետը այս առթիւ բսաւ թէ հակառակ բոլոր դժուարութեանց Ֆրանսա 980 միլիառ ֆրանք պիտի տրամադրէ 1955ին, իսկ 994 միլիառ ֆրանք 1956ին , ազգ. պաշտպանութեան համար: «Ներկայ պարագաներուն մէջ անարդար պիտի ըլլար նսեմացնել այս ճիգը » :

× Վարչապետը երկու օրէ ի վեր կը խորհրդակցի պետական պաշտօնեաներու սենտիքաներուն հետ, որոշ դոհացում տալու եւ ընդհ. գործադուլի մը առաջքը առնելու համար :

× Ընկերվարական կուսակցութիւնը եւ արմատականները բացառիկ ժողովներ սարքած են այս շաբթու, ճշդելու համար իրենց դիրքը՝ մասնաւորապէս Հիւս. Ափրիկէի կացութեան եւ ուրիշ հրատապ հարցերու մասին :

ԻՏԱԼԻՈՅ նոր դահլիճին կազմութիւնը ստանձնեց Անթոնիօ Սանյի, հողագործական բարենորոգման ծրագրին հեղինակը , որ 63 տարեկան է: Հանրապետութեան նախագահը աւելի քան քսան տեսակցութիւններ ունեցած էր ուրիշ դէմքերու հետ: Նոր վարչապետը բարեպաշտ կաթոլիկ մըն է, բայց ընկերվարութեան ծայրագոյն թեւին ներկայացուցիչը, Նեննի , խոստացաւ աջակցիլ: Եթէ նոր վարչապետը ձախողի, հաւանական է որ խորհրդարանը լուծուի, նոր ելք մը գտնելու համար :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԷՆ կը գրեն թէ կիրակի իրիկուն գինով Ալժերիացի մը, ծանրօրէն վիրաւորեց Պ.Արտաշէս Մկրտիչեանը, որ անմիջապէս հիւանդանոց փոխադրուեցաւ:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՐԱՆՍԱ – Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ լողալու մրցումներուն յաղթական ելաւ Ֆրանսա 36ի դէմ 45 կէտով: Ջորս հարիւր մեթր ազատ լողալու մրցումին մէջ երկրորդ եղած է Արովեան, առաջինէն երեք երկվ. տարբերութեամբ: Մխրճումի (փլօնժօն), բարձր Թռիչքի դասին մէջ առաջին հանդիսացած է Գարագաշեանց :

× Ֆութպօլի լատինական բաժակի ֆինալը տեղի ունեցաւ կիրակի օր: Ռէնսի պարտուեցաւ երկուքի դէմ զերոյով : Մատրիտ վերջնական յաղթականը հանդիսացաւ լատինական 6րդ բաժակին :

Ֆրանսա – Պելժիա մարզական հանդիպումներուն, Ֆրանսա յաղթեց 157ի դէմ 253 կէտով: 800 մեթրի մէջ առաջին հանդիսացաւ Ճեան, Րըլէի մէջ (4×100) չորս Ֆրանսացիներ որոնց մէջ էր Տէրտէրեան, յաղթեցին Պելժիոյ :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ֆութպօլի ազգ. խումբը որուն մէջ կան եօթը Հայեր, Մոսկուա մեկնեցաւ երկուշաբթի օր,Փարիզէն անցնելով: Պիտի մնայ երկու ամիս :

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՅՈՒԼԻՍ 24ԻՆ, ՇԱՒԻԼԻ ԱՆՏԱՌԸ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Դէպի Ռէպլթօռ, Յուլիս երեքին :

Մասնաւոր օթօքարեր վարձուած են :

Արձանագրութեան համար դիմել Պ. Քէօսէեանի 2 ռիւ Պերնար տիւ Պուա :

Պարսամի 22 ռիւ տ'Էքս :

Տիկ. Ս. Թութճեանի 4ռիւ Փարմանթիէ:

Տիկ. Մ. Խանճեանի՝ 50 Ավընիւ տը լա Ֆիկօն, Պոմօն :

Տիկին Ա. Տէր Վարդանեանի Պուլվ. տէ Ֆօվէթ, Պոմօն :

Տիկին Զ. Պետիկեանի՝ Վալպարել :

Երթեւեկի ծախք 300 ֆրանք: Օթօքարերը կը մեկնին Փլաս տ'Էքսէն առաւօտուն ժամը վեցուկէսին :

ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ

համար ուէէ տեղ մնացած չէ: Կը խնդրուի նոր դիմումներ չկատարել :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը Պ. Հայկ Սալըրեանէ շնորհակալութեամբ ստացած է հինգ հազար ֆրանք, Պ. Շ. Կուրտիկեանի եւ Օր. Տ. Ժ. Զըրաշեանի ամուսնութեան առիթով :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1.Bl. du Nord — Le Raincy S.O.

1955 – 1956 դպրոցական տարեշրջանին արձանագրութիւնները սկսած են :

Ընդունելութեան պայմաններուն տեղեկանալու համար, հինգշաբթի եւ շաբաթ կէսօրներէն առաջ, մասնաւոր պաշտօնեայ մը պիտի գրաղի ծնողներուն դիմումներով :

×

Ամավերջի մրցանակաբաշխութեան հանդէսը տեղի պիտի ունենայ 3 Յուլիսին , կիրակի, կէսօրէն վերջ, գեղարուեստական ճոխ յայտագրով :

ՔՆՆՈՒԹԻՒՆ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցի տարեվերջի քննութիւնը տեղի կ'ունենայ այս կիրակի, առաւօտ ժամը 9ին, դպրոցի սրահին մէջ :

Կը հրաւիրենք հայ գաղութը եւ մասնաւորապէս ծնողները, քաջալերելու համար իրենց զաւակները եւ Ֆ. Կ. Խաչը:

Վարչութիւն

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Ազնիւ Տէրտէրեանէ 2000 ֆրանք, իր անմոռանալի Թոռան ծննդեան առթիւ, Պ. Թովմաս Թովմասեանէ հազար ֆր., Պ. Արամ Գաբրիէլեանէ հազար, Տիկին Մաքրուհի Կօչկակարեանէ հազար ֆրանք :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Լսարանին այս չորեքշաբթի երեկոյեան հաւաքոյթը յատկացուած է իր ողբացեալ նախագահ՝ Մ. ՔՈՉԱՐԵԱՆի յիշատակին, իբրեւ յարգանքի արտայայտութիւն :

Պիտի խօսին իր ընկերները հանգուցեալին կեանքին ու գործունէութեան մասին :

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները : Մուտքը ազատ է :

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ԼՈՒՐՏ

Նախագահութեամբ Գերպ. Հայր Կարապետ Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻԻ: (Առաջ. Ֆրանսահայ Կաթողիկէներուն):

Տեղի կ'ունենայ Օգոստոս 16–23:

Արձանագրուելու համար դիմել տեղւոյն Հայ Կաթող. Ժողովրդապետ Վարդապետներուն ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒԼԻՍ 30 :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան Տէսինի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը Օգոստոս 7ին, Տէսինի հանրածանօթ դաշտին մէջ:

★

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» Ենթակոմիտէի դաշտահանդէսը Յուլիս 3ին, Ավընիւ Քօռօ, Պար տը Շալէ, ՍէՆ Ժիւսթ, Մարսէյլ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

★

ՈՒՐՖԱՅԻ քառասնամեակը, Հոկտեմբեր 16ին, Սէրքլը Միլիթէրի մէջ:

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ (ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ)

Այս տարի ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆԻ Օդափոխութեան Կայանի բացումը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 8ին:

Մինչեւ հիմա արձանագրուած մանուկները, ըլլայ կեդրոնին, ըլլայ մեր մասնաճիւղերուն կողմէ, Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի դարմանատունը պէտք է ներկայանան, երկուշաբթի , Յուլիս 4 , ժամը 10ին, բժշկական քննութենէ անցնելու համար :

Արձանագրութիւնները կը շարունակուին, երկուշաբթի եւ ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10–12, մեր կեդրոնը, 15, ռիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ, ինչպէս նաեւ մեր մասնաճիւղերուն մօտ :

Կարդացէ՛ք

ԾԱՏՈՒՐ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

ԽԱՉԻՆ ՃԱՄԲԱՆ

Ժողովածու Ապրիլեան Եղեռնէն փըրկուած դառն դրուագներու :

Գին՝ 400 ֆրանք: Դիմել հեղինակին՝ Z, Berberian, 104, Av. d'Italie, Paris (13) եւ Փարիզահայ գրավաճառներու :

ՑԵՂԻՆ ՁԱՅՆԸ

Քիւրտիստանի լեռներուն մէջ եւ ուրիշ պատմուածքներ, պատկերներով :

Գրեց՝ ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

Գին 750 ֆրանք: Դիմել ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ Գրատուն,46 ռիւ Ռիշէ կամ «Յառաջ»ի:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

*

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի երաժշտական երեկոյթը այս չորեքշաբթի, ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Խարբերդի Եփրատ Միութեան ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին 6 եւ 8 Սֆուար Սթալինկրատ, Պար տէ Անաիտի մէջ : Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէ ներկայ ըլլալ այս շատ կարեւոր ժողովին, ուր պիտի կարդացուի Ամերիկայի Կեդր. վարչութեան շրջաբերականները, եւ տեղեկութիւններ պիտի տրուին Խարբերդի մէջ ապրող հայրենակիցներուն մասին :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. ՎԻԷՆԻ «Անի» կոմիտէն եւ Կապ. Խաչի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն յայտնելով արագ ապաքինում կը մաղթեն ընկեր Արամ Յակոբեանի, իր կրած արկածին առթիւ, ուր վնասուեցան երեք մատները:

Ցաւակցութիւն նաեւ Տէր եւ Տիկին Սարգիս Ռստիկեանի եւ զաւակներուն , իրենց մօր եւ մեծ մօր մահուան առթիւ (Մ. Նահանգներ) :

***

ՊՈՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէն խորին ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկեր Կարապետ Կարապետեանի եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն իրենց եղբօր եւ ազգականին Լեւոնի կսկծալի մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆր.կը նուիրէ Կապ. Խաչի մասնաճիւղին :

Նոյն առթիւ Շանթ Մշակութային ընկերակցութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է ընկերներ Խ. Լ. Արզումանեան եղբայրներէ հազար ֆր. փոխան ծաղկեպսակի :

***

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պոմոնի Հ. Կ. Խաչի մասնաճիւղ իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Այրի Տիկին Հազարեան — Կարապետեանի, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Կարապետեանի, իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն եւ եղբօր՝ Լեւոն Կարապետեանի դառնակսկիծ մահուան առթիւ :

ՄՕՏԱԿԱՅ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ԱՌԹԻՒ

ԼԱՒԱԳՈՅՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՀԱՄԱՐ

Նկատի ունեցէ՛ք ՄՈՆՏՈՐԻ առաջնակարգ պանդոկը՝

ՍԱՐՍԻՐՈՆ

Պուրպուլի Շարլանի գեղեցիկ բարձունքին վրայ :

Կրանտ Օթէլ տը Շարլան

Ձեր բնակութեան ընթացքին կրնաք այցելել նաեւ շրջակաները Շաթօ տը Քօրտ գղեակը ;

Այս բոլորին համար լաւագոյն ընդունելութիւն մը վերապահուած է ձեզի սեփականատէր Պ. ԱՐՍԷՆ ՏԷՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆՑԻ պաշտօնէութեան կողմէ :

Պ. Տէր Յակոբեանց որպէս Ֆոշօն հաստատութիւն տէրը ծանօթ է բոլոր բարենպատակ միութիւններու :

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 հատը 12 փր

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 29 ՅՈՒՆԻՍ
MERCREDI 29 JUIN 1955

31րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 7711 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11րդ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3122

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԲԱՐԵՆՇԱՆ ԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐ

●

Տարակոյս չկայ թէ զգալապէս մեղմացած է միջազգային կացութիւնը, վերջին ամիսներու ընթացքին։

Զանազան հանդիպումներ, փոխադարձ այցելութիւններ եւ գլուխ գլխի խօսակցութիւններ յայտնապէս նպաստեցին, սառերը հալեցնելու համար։

Անշուշտ երկու ճակատներն ալ կը պահեն իրենց հիմնական տեսակէտները, եւ հակամարտութիւնները պիտի շարունակուին անընդհատ։ Աղի – լեղի խօսքեր պիտի փոխանակուին։ Եւ զինարշաւը կանգ պիտի չառնէ։

Եւ սակայն, բացորոշ է մեղմացումը, ինչպէս հաստատուեցաւ Ազգաժողովի տասնամեակին առթիւ ալ, Սան Ֆրանցիսկոյի մէջ։

Իրենց դիրքերուն վրայ հաստատ մնալով հանդերձ, երկու հակամարտ ճակատները կարելին կը փորձեն, ընդհանուր համաձայնութեան մը ճամբան հարթելու համար։

Արեւմտեան Գերմանիոյ գերիշխանութեան վերահաստատումէն եւ Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին կնքումէն ի վեր, բաւական ճամբայ կտրուած է, այս ուղղութեամբ։

Ուրիշ անժխտելի յաջողութիւն մը կը կազմէ Չորս Մեծերու նոր ձեռնարկը, — խորհրդաժողով մը գումարել Ժընեւի մէջ, լուծելու համար շարք մը հիմնական խնդիրներ։

Երկար ատեն աւելորդ կը համարուէր այս ժողովը, բայց այժմ թուականն անգամ որոշած են — 18 Յուլիս։

Միւս կողմէ, ամէնքն ալ անհամբեր կը սպասեն օրակարգին յայտնութեան։

Երկու օր առաջ, լրագրական ասուլիսի մը առթիւ, Թղթակիցներ փորձեցին գաղտնիքներ կորզել Մոլոթովէն, թէ օրակարգի խնդիրներուն եւ ժողովի տեւողութեան մասին։

Ամէն պարագայի մէջ, միջազգային դիւանագիտութիւնը եւ հանրային կարծիքը մասնաւոր արժէք մը կ'ընծայեն այս խորհրդաժողովին, որ կոչուած է աւելի մեղմացնելու կացութիւնը։

Ազգաժողովի տասնամեակին առթիւ խօսուած ճառերէն ետք, որոշ լաւատեսութիւն կը տիրէ Մ. Նահանգներուն մէջ ալ։

Այսպէս, կարծողներ կան թէ կարելի է ձեւ մը գտնել, միացնելու համար ապահովութեան արեւմտեան եւ արեւելեան ցանցերը։ Ուրիշ խօսքով, ներդաշնակելու Ատլանտեան Կազմակերպութիւնը եւ Խ. Միութեան ծրագրած դրութիւնը (Վարշաւայի դաշինք)։

Անոնց կարծիքով, եթէ արմատական լուծում ալ չգտնուի, կարելի է գետինը հարթել, նոր քայլեր առնելու համար ապահովութեան եւ զինաթափութեան ճամբուն վրայ։

Այս երեւոյթները կ'ապացուցանեն թէ ամպաշունչ մթնոլորտը հետզհետէ տեղի կուտայ եւ թէ մարդիկ աւելի տրամադիր են ընդհանուր հասկացողութեան մը յանգելու, փոխադարձ զիջումներով։

Ի՞նչ խօսք որ մթնոլորտը աւելի պիտի պայծառանար եւ բնականոն վիճակը պիտի վերահաստատուէր, եթէ Խ. Միութիւնը քաշուէր իր բնական սահմաններուն մէջ, վերահաստատելով արեւելեան Եւրոպայի գերի երկիրներուն անկախութիւնը։

Այն ատեն միայն ալ որեւէ պատրուակ պիտի չունենային ռազմական զօրքեր պահելու Կեդր. Եւրոպայի մէջ։

Յանուն խաղաղութեան արտասանուած բոլոր ճառերը ջուրի ձայն կուտան, քանի աշխարհի կէսը կը բռնանայ միւս կէսին վրայ։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՆՔՆԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ԿԻՊՐՈՍԻ ՀԱՄԱՐ

*

ԱՆԳԼԻԱ ԿԸ ՄԵՂԱԴՐԷ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԸ

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ կառավարութիւնը սահմանափակ ինքնավարութիւն մը պիտի շնորհէ Կիպրոսի, դադրեցնելու համար ներքին խլրտումները։ Ծրագրին մանրամասնութիւնները պիտի հրատարակուին մօտերս։ Միեւնոյն ատեն նոր միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, վերջ տալու համար Կիպրոսի անգլիական վարչութեան դէմ մղուած պայքարին եւ ամէն տեսակ բռնութեանց։ Երկու հազար հոգինոց ոստիկանական ուժ մը գործողութիւններ պիտի կատարէ ստորերկրեայ դիմադրական ճակատին դէմ, յառաջիկայ Յուլիսին։ Անգլիական օդանաւային, ծովային եւ ցամաքային ուժերուն հրահանգուած է օգնել ապահովութեան պահպանման եւ մասնաւորապէս արգիլել զինամթերքի մաքսանենգութիւնը։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Կիպրոսի յոյն ժողովուրդին մեծամասնութիւնը համաձայն է Յունաստանի հետ միացման։ Աթէնք ալ ուղղակի կը քաջալերէ այս շարժումը։ Իսկ Անգլիա վճռապէս հակառակ է միացման (էնոսիս)։ Այս պատճառով ազգայնական Յոյները ահաբեկչական ձեռնարկներ կը կատարեն, ռումբեր նետելով եւ ուժանակներ գործածելով։

Անգլիական կառավարութիւնը ծանուցագիր մը ուղղեց Յունաստանի, ամբաստանելով թէ Աթէնքի անթելը կը քաջալերէ խռովութիւնները Կիպրոսի մէջ։

Այս կղզին Միջին Արեւելքի բրիտանական ուժերուն խարիսխը դարձաւ մէկ տարի առաջ, երբ Մեծն Բրիտանիա հաւանեցաւ ետ քաշել իր զօրքը Սուէզի շրջանէն։ Կիպրոսը անհրաժեշտ օղակ մը կը համարուի Անգլիոյ եւ դաշնակիցներու պաշտպանութեան շղթային մէջ։

Ծրագրուած ինքնավարութիւնը պիտի շնորհուի նոր Սահմանադրութեամբ, Կիպրոսը դարձնելով գաղթավայր մը բրիտանական կայսրութեան մէջ։ Թերեւս անկախութիւն կը շնորհուի ապագային։ Կիպրոսցիները ներկայիս փոքր բաժին մը ունին կառավարութեան մէջ որ ուղղակի կապուած է Լոնտոնի։

× Նեկոսիայէն կը հեռագրեն թէ հինգերորդ գիշերն է որ ռումբեր կը նետուին։ Ոստիկանութիւնը աւելի քան 1500 սթերլինի պարգեւներ խոստացած է, դաւադրական ցանցը երեւան հանելու համար։ Չորս ռումբեր պայթեցան անցեալ հինգշաբթի օր եւ անգլիացի զինուոր մը վիրաւորուեցաւ։ Անցեալ շաբթուընէ ի վեր 21րդ դէպքն է այս։ Երեք հոգի մեռած, առ նուազն 21 հոգի վիրաւորուած են։ Լառնաքայի մէջ երկարատեւ բանտարկութեան դատապարտուեցան հինգ դաւադիրներ։

× Լոնտոնի ազատական թերթերը խստօրէն կը քննադատեն պահպանողական կառավարութիւնը, դիտել տալով թէ կարելի չէ ուժերով խափանել ժողովրդային շարժումները։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ԸՆԴՀ. ԳՈՐԾԱԴՈ՞ՒԼ ՈՒՐԲԱԹ ՕՐ

Վարչապետը երէկ ալ շարունակեց իր խորհրդակցութիւնները պետական պաշտօնեաներու արհեստակցական միութեանց վարիչներուն հետ, որոնք լրջօրէն կը սպառնան ընդհ. գործադուլ յայտարարել Ուրբաթ օր, անսահման ժամանակով, եթէ գոհացում չստանան։ Այդ պարագային աշխատանքը պիտի դադրեցնեն թղթատարական պաշտօնեաները, ուսուցիչները, հիւանդանոցներու աշխատաւորները եւայլն։

Նախարարական խորհուրդը երէկ պիտի յաւելում կատարել ստորադաս պաշտօն – ռավարութիւնը տրամադիր է թոշակի յաւելում կատարել ստորադաս պաշտօնեաներուն համար, երեք տարուան ընթացքին, համագումար 180 միլիառ ֆր. յատկացնելով։ Այս գումարին 55 միլիառը կրնայ տրամադրուիլ այս տարի։ Կարգ մը սենտիքաներ, մէջն ըլլալով քրիստոնեայ աշխատաւորները, կը պահանջեն որ ամբողջ գումարը յատկացուի այս տարի։

Վերջնական որոշումները գաղտնի կը պահուին, բայց կը կարծուի թէ կողմերը մեծ մասով համաձայն են խաղաղ կարգադրութեան մը։ Այս առթիւ չարաւոր ատեն, եւ առնուած չէր ուրբաթ օրուան գործադուլի որոշումը։ Կառավարութիւնը ամէն միջոց կը փորձէ, ընդհ. գործադուլին առաջքը առնելու համար։ Միեւնոյն ատեն ծրագիրներ կը մշակէ, վարչական վերակազմութեան համար։

× Ածուխի ազատ վաճառումը չարաչահութեանց դուռ բացած ըլլալով, կառավարութիւնը որոշեց սակագին հաստատել։ Յուլիս 1էն սկսեալ թէթեւ զեղչեր պիտի ըլլան հրանիւթի (էսանս), ջուրի, կազի եւ ելեկտրականութեան գիներուն վրայ։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ՍՈՒՏՈՎ ՍՈՒՏ

Չար ոգի մը փորձեց նորէն պղտորել ջուրերը, Ճէլալ Պայարի Լիբանան այցելութեան առթիւ։

Կարգ մը թերթեր, գլուխն ըլլալով Պէյրութի ֆրանսերէն *Լ'Օռիանը*, գրեցին սեւով ներմակի վրայ (16 Յունիս).

— «*Երէկ, Նահրի մէջ, խումբ մը Հայեր հրկիզած են նախագահ Ճէլալ Պայարի այցելութեան առթիւ կառուցուած յաղթական կամարը*»։

Միեւնոյն ատեն կ'աւելցնէին թէ որոշուած է բազմապատկել բարեկարգութեան ջոկատներուն թիւը «եւ անխնայ պատժել խռովարարները»։

Սուտ՝ առաջին տողէն մինչեւ վերջինը։ Եւ Լիբանանի ներքին գործերու նախարարութիւնն էր որ հրատարակեց ամէնէն վճռական հերքումը.

— «*Այս լուրը բացարձակապէս անհիմն է։ Կառավարութիւնը կը թելադրէ լրագրողներուն զգուշանալ այսպիսի լուրերու հրատարակութենէն, որ օրէնքով արգիլուած յանցանք մըն է*»։

Երկրորդ հերքումը հրատարակեց վերոյիշեալ թաղին՝ Պուրճ Համուտի քաղաքապետը, Հ. Պօղոս Արիս։

Այս առթիւ ճշդուեցաւ թէ յաղթական կամար կառուցուած չէր նոյն շրջանին մէջ։

Հակառակ այս վճռական հերքումներուն, թուրք մամուլը փութաց տարածել գրգռիչ սուտը, յաւելեալ եւ նոխացեալ մանրամասնութիւններով։

Իրականին մէջ, ոչ նախագահ Ճէլալ Պայար, ոչ ալ իր հետեւորդները կը հաւատային այս ծուռբերան բանսարկութեան։

Անոնք ամէնէն խոր տպաւորութիւնը կրեցին պաշտօնական թափօրներու ընթացքին, կատարեալ անտարբերութեան մէջ։

Երբ Լիբանանի կեդրոնական փողոցներէն կ'անցնէին սրընթաց, առաջնորդութեամբ եւ ուղեկցութեամբ հեծելազօրքի եւ սպառազէն ոստիկաններու, իրենց ճամբուն վրայ գտան սակաւաթիւ անցորդներ, եւ համրանքով ծափահարողներ։

Հայերը պէտք չունէին ոչ յաղթական կամար հրկիզելու, ոչ ալ որեւէ ցոյց կատարելու, երբ Լիբանանցին այնքան պերճախօս դիրք մը բռնած էր։

Լ'Օռիան եւ միւս թերթերը ի զուր հայկական շուքեր կը տեսնեն այս անցուդարձին մէջ, վարկաբեկելու համար օրուան կառավարութիւնը։

Իսկ թուրք մամուլը ե՞րբ կրցած է արդար ըլլալ, Հայ անունը արտասանուած ատեն։

Հազար փաստ ներկայացնէք, ան պիտի պնդէ.

— Թուի ալ նը էծ է...

ՎԱՀԷ

ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԸ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

●

ՉՈՐՍ ՀԱՅԵՐԷՆ ԹԵՐԹԵՐ ԱԼ ԿԱՍԿԱԾԵԼԻ ԿԸ ՀԱՄԱՐՈՒԻՆ

ԽՄԲ. — «*Հայրենիք*»ի մէջ կը կարդանք (26 Յունիս). —

Մ. Նահանգներու Ծերակոյտին ներքին ապահովութեան մասնախումբը, ուրբաթ օր, յայտարարեց թէ Ամերիկայի մէջ կան 34 օտարալեզու թերթեր, որոնք կը հետեւին համայնավար գծին։ Այս թերթերէն 18ը լոյս կը տեսնեն Նիւ Եորքի մէջ։ Մասնախումբին առջեւ վկայութիւն կուտար Տիկին Սթելա Էնտրեսի, որ օտար մամուլին եւ օտար ձայնասփիւռին վրայ հսկողութիւն կատարող մարմնին նախկին պաշտօնատարներէն մէկն է։ Տիկինը մի առ մի յիշեց անունները այդ 34 համայնավար թերթերուն, որոնց կարգին հետեւեալ հայերէն հրատարակութիւնները. —

ՊԱՅՔԱՐ. — Օրկան ռամկավար – ազատական կուսակցութեան (Պոսթըն)։

ԼՐԱԲԵՐ. — Օրկան Հայ Յառաջդիմական Լիգայի (Նիւ Եորք)։

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Օրկան Սոցիալ Դեմոկրատ Հնչակեան կուսակցութեան (Նիւ Եորք)։

ՆՈՐ ՕՐ. — Օրկան Ռամկավար Ազատական կուսակցութեան (Ֆրէզնօ, Քալիֆորնիա)։

ՄԻՐԸՐ ՍՓԷՔԹԷՅԹԸՐ. — Օրկան Ռամկավար Ազատական կուսակցութեան։

Տիկին Էնտրեսի, որ յայտնի հեղինակ մը եւ դասախօս մըն է, զարմանքով յայտարարեց թէ այսքան մեծ թիւով օտար թերթեր — որոնց հետեւած էր իր Կրաւորական պաշտպանութեան աշխատանքին ընթացքին — համայնավարներու համակիր ուղղութեան մը կը հետեւին։ «Այս երեւոյթը ճեղք մըն է մեր պաշտպանութեան սիստեմին մէջ։ Այս երկրէն տեղեկութիւններ կը ղրկուին այդ երկիրներուն եւ այդ թերթերուն միջոցաւ տեղեկութիւններ կը բերուին Ամերիկա։ Կարմիր յորձանքի մը ալիքն է որ կ'երթայ ու կը վերադառնայ»։

Տիկին Էնտրեսի կարդաց մէջբերումներ իր յիշած թերթերէն, որոնք կը պահանջեն որ համայնավար Չինաստանը Միացեալ Ազգերուն անդամ նշանակուի։ Այս թերթերն են որ կ'ամբաստանեն Ամերիկան թէ մանրէական պատերազմ մղած է Քորէայի մէջ։ Այս թերթերն են որ կը յայտարարեն թէ աշխարհի մէջ կայ խաղաղութեան ճակատը, Խ. Միութեան առաջնորդութեամբ եւ կայ նաեւ յետադիմութեան եւ պատերազմի ճակատը, որուն առաջնորդն է Ամերիկան։

Տիկինը յատկապէս յիշեց անունը Նիւ Եորքի ռուսերէն ԿՈԼՈՍ (ՁԱՅՆ) թերթին, որ «շատ մը տեսակէտներով Փրաւտայի երկրորդ տպագրութիւնն է»։

Տիկինը աւելցուց թէ վերոյիշեալ 34 համայնավար թերթերուն հաւաքական շրջաբերութեան թիւն է 137.000, իսկ ընթերցողներուն թիւը մէկ միլիոն։

Մասնախումբը կ'ըսէ թէ Ամերիկայի մէջ կը հրատարակուին 857 օտարալեզու թերթեր եւ երկու հարիւրի չափ ալ ուրիշ թերթեր անգլերէն, որոնք օրկաններն են զանազան օտար մշակութային կազմակերպութեանց։

ԿՐԹԱԿԱՆ ԲԱԶՄԱՐԴԻՒՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

●

Այս կազմակերպութիւնը՝ Գալիֆոր-նիոյ Հայ Կրթական Հիմնարկութիւնն է, որ հաստատուեցաւ 1950ին եւ անմիջա-պէս անցաւ գործի :

Ամբողջ չորս տարի աշխատեցաւ ան ու կարեւոր գումարներ տրամադրեց Սփիւռ-քի հայ վարժարաններուն, թէ՛ մեծ՛ թէ՛ պզտիկ, թէ՛ փոքր ու խեղճ, ինչպէս կ'ըսուի: Գործունէութեան նոր մեթոտ մը ընտրած էր ան, չծանրաբեռնելու համար ժողովրդական խաւերը: Չորս տարին ի վեր, ամէն Մայիսի, տարեկան հացկե-րոյթ մը կը կազմակերպէ, պնակը 50 տոլարի հաշուով եւ 500 տոմս հրապարակ հանելով: Հիմնարկութեան անդամները նախագահ, քարտուղար եւ խորհրդական, գոհարերութեան լայն ոգիով, կը լծուին գործի. կը վազեն ամէն տեղ, կը գտնեն ունեւոր եւ գոհարերող հայրենակիցնե-րու, սպառելու համար տոմսերը :

Եւ ամէն տարի այ կը սպառին անոնք, որովհետեւ հացկերոյթին մասնակցողնե-րը կը տեսնեն Հիմնարկութեան վարչու-թեան անդամներուն նուիրումը, անոնց գոհարերութեան բարձր աստիճանը, կը տպաւորուին եւ սիրայօժար կը բերեն ի-րենց օժանդակութիւնը, մասնակից դառ-նալու համար հետապնդուած ազգային նպատակին իրագործման :

Այդ նպատակը՝ օգնութիւնն է արտա-սահմանի հայ վարժարաններուն, որոնք կոչուած են հայ նոր սերունդը դաստիա-րակելու, հայ ոգիով ու լեզուով :

Մայիս 21ին, Փասատինայի մէջ տեղի ունեցած է դարձեալ Հիմնարկութեան տարեկան հացկերոյթը, որ անցած է փա-ռաւոր յաջողութեամբ, թէ նիւթական եւ թէ բարոյական արդիւնքով : Գոյացած է աւելի քան 30.000 տոլար, որ նիւթ չէ մի-այն, այլ ոգի է ու գաղափարական, աշ-խատանք ու նուիրում, Հիմնարկութեան չորս անդամներուն եւ յատկապէս իր քարտուղարին,վաստակաւոր նախագահին ու նորընտիր ատենապետին կողմէ ի յայտ բերուած :

Կրթական Հիմնարկութիւնը տարուէ տարի կը զօրանայ եւ շնորհիւ իր գոր-ծունէութեան, կ'ընդարձակուի համակ-րանքի եւ օժանդակութեան իր շրջանակը: Աւուր պէտք է բացատրել մասնակցութիւ-նը նոր անդամներու, որոնք 500էն մինչեւ 2000 տոլարի անդամատուրք կը վճարեն, եւ, նաեւ, դարձեալ տոմս պէտք է բա-ցատրել յաւելումը հրապարակ հանուած տոմսերու քանակին, նախապէս 200 – 250, այս տարի աւելի քան 600...

Մեզի ղրկուած պաշտօնական հաշուե-կշիռէ մը կը պարզուի, որ Հիմնարկու-թիւնը չորս տարուան ընթացքին, 1950 Հոկտեմբեր մէկէն մինչեւ 1955 Մարտ 31, մուտք ունեցած է 131.511 տոլար 50 սէնթ, որուն 118.615 տոլարը յատկացու-ցած է Սուրիոյ, Լիբանանի, Յունաստա-նի, Ֆրանսայի, Երուսաղէմի եւ Իտալիոյ հայ վարժարաններուն, թիւով 59 ընդա-մէնը : Այս գումարներուն կարգին, ինչ-պէս ծանօթ է, Հիմնարկութիւնը օժան-դակած է Փալանճեան Ճեմարանին, նախ 15.000 տրամադրելով տարեկան, եւ ապա տասը հազարական : Հետաքրքրականը այն է, որ Հիմնարկութիւնը իր այս բազմա-ճիւղ եւ բարդ գործունէութեան համար չունի պաշտօնէութիւն, աշխատանքին մեծ մասը ինկած ըլլալով իր կամաւոր քարտուղարին՝ Հէրի Քարեանի վրայ : Չորս տարուան ընթացքին, հազիւ 8072 տոլարի ծախք մը եղած է, ինչ որ ցոյց կուտայ թէ Հիմնարկութեան քարտուղա-րին ու այլ անդամները անձնապէս կը հո-գան անհրաժեշտ ծախքերը, չհաշուելով տրամադրուած ժամանակն ու յոգնեցու-ցիչ այլ աշխատանքները :

Աւելորդ չէ յիշել, որ այս աշխատանք-ներուն ընթացքին է որ ցաւալի արկածի մը ենթարկուած են ընկ. Քարեան եւ իր Տիկինը :

Հայապահպանումի մեր պայքարին մէջ, մեծ ու փայլուն դեր կատարելու կոչուած է Հայ Կրթական Հիմնարկու-թիւնը, որ առայժմ միայն արտասահմա-նի հայ վարժարաններուն կ'օգնէ : Թե-րեւս, երբ Ամերիկահայութիւնը քիչ մը աւելի հետաքրքրուի իր տեղական դպր-ոցներով եւ լրջօրէն կարեւոր շարժումի մը սկսի, Հիմնակութեան վարիչները ան-տարբեր չմնան եւ բերեն նաեւ իրենց մասնակցութիւնը՝ տեղական կարիքնե-րուն : Սակայն, ինչ որ մինչեւ այժմ ըրած է Հիմնարկութիւնը, արդէն իսկ արժանի է համազգային գնահատութեան : Ուրա-խալին այն է, որ Հիմնարկութեան վա-րիչներն ու անդամները մշտական յարա-բերութեան մէջ են Սփիւռքի հայ գա-ղութներուն հետ, ոչ միայն կանոնաւոր նամակագրութեամբ, այլեւ անձնական այցելութիւններով : Չէ մոռցուած դեռ այն այցելութիւնը, զոր Շանթի ողջու-թեան, Ճեմարանի շէնքի բացման հանդէ-սին դացին ներկայ ըլլալու՝ Հիմնարկու-թեան հիմնադիրներէն երեքը՝ Արփաք-սատ Սեդրակեան, Ալեք Փիլիպոս եւ Հէրի Քարեան, որոնք իրենց շփումով, խօս-քովն ու գործերովը ոգեւորեցին գաղու-թահայութիւնը եւ, նաեւ, տեղւոյն վրայ ուսումնասիրեցին կրթ. պահանջները : Հիմնարկութեան քարտուղարը՝ Քարեան, անցեալ տարի կրկին այցելեց Միջին Ա-րեւելք, ընդլայնելով իր ծանօթութիւնը եւ արժանանալով ժողովրդական ջերմ ըն-դունելութեան :

Հիմնարկութեան գոհարերող անդամնե-րէն մէկ ուրիշը՝ Պ. Տիգրանեան, այս պահուս Սուրիա կը գտնուի, միշտ կրթա-կան նպատակներով եւ գնահատելի դոր-ծերով :

Վստահ ենք թէ նոյն ոգիով ու նոյն ե-ռանդով պիտի շարունակուի Հիմնարկու-թեան գործը, որ համազգային նշանակու-թիւն ունի եւ նոր սերունդի փրկութեան պայքարին մէջ՝ առիւծին լէջեր գրելու սահմանուած է :

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՍԻՐԱՆՈՅՇ

*

Աստղիկ, Հրաչեայ, Սիրանոյշ :

Երեք լուսաշող անուններ, որոնք եր-կար տարիներ իրենց փայլուն տաղանդին ջերմիկ ճառագայթներովը լոյս տարածե-ցին արեւմտահայ թատրոնէն ներս :

Այս երեք անուններէն վերջինը մանա-ւանդ, Սիրանոյշ, երկա՛ր տարիներու իր գործունէութեամբ, դարձաւ հայկ. թատ-րոնի Սատան, եղաւ այդ թատրոնին ա-ւագ քրմուհին :

Մէօհրիպէ Գանթարճեան (Սիրանոյշ), ծնած է Կ. Պոլիս, Բերա : Յաճախած է Բանկալթիի վարժարանը, ուր ստացած է իր նախնական կրթութիւնը :

Թատրոնի սէրը շատ կանուխէն բոյն դրած է սրտին մէջ : Երբ տակաւին եօթ-նամեայ աղջնակ մըն էր, Սիրանոյշ յա-ճախ ատիթը կ'ունենար հետաքրքրուելու բեմով, որովհետեւ իր մօրաքրոջ որդին՝ Միհրան Քիթապճեան քանի մը դպրոցա-կան ընկերներով կարգ մը ներկայացում-ներ կը սարքէր մեծ-մայրիկին բնակա-րանին ընդարձակ սրահին մէջ : Այդ շրր-ջանին, փոքրիկ Մէօհրիպէն, կը մաս-նակցէր այդ մանկական խաղերուն :

Իր երէց քոյրը՝ Աստղիկ եւ մօրաքրոջը աղջիկը՝ Հրաչեան արդէն ընդգրկած էին բեմական ասպարէզը : Սիրանոյշ, որ յա-ճախ ներկայ կ'ըլլար անոնց ներկայա-ցումներուն, թատրոնէն տուն դարձին, անեցիները իր գլուխը հաւաքելով, իր քրոջ եւ Հրաչեայի դերակատարութեանց նմանութիւնները կ'ընէր եւ իր բնածին տաղանդին բերումով կը յաջողէր մեծ հրապոյր մը դնել այդ նմանողութեանց մէջ :

Հետզհետէ կրակը կ'աւելնար իր մէջ, եւ օր մըն ալ թախանձագին խնդրեց ի-րեններէն որ թոյլ տան բեմ բարձրա-նալու :

Այդ օրերուն, Պոլսոյ մէջ արդէն կազ-մուած էր Արեւմտահայ Թատրոնի կորի-զը, որուն գործունէութիւնը տակաւ կ'ընդարձակուէր: Մաղաքեան թատրոնը կը գործէր ազգային լայն գետնի մը վը-րայ, տալով միայն հայերէն ներկայա-ցումներ :

Սիրանոյշի ծնողքը կը դիմեն Մաղաք-եանին եւ կը խնդրեն որ իրենց դուստրը ընդունի իր խումբին մէջ: Քանի մը փոր-ձերէ ետք վարպետը կը յօժարի Սիրանոյ-շը առնել իր դերասանական կազմին մէջ, ուր արդէն կային՝ Ադամեան, Մնակեան, Միսաք, Թրեանց, Հրաչեայ, Աստղիկ եւ ուրիշներ :

Սիրանոյշի առաջին փորձը կ'ըլլայ ա-ռաջնորդ դերը «Հօրթանսի գեղձանիկը» կատակերգութեան մէջ: Այս դերը առա-ջին արարին սկիզբը ունի երկար մենախօ-սութիւն մը զոր Սիրանոյշ առանց յաջո-ղելու կ'արտասանէ անօրինակ յաջողու-թեամբ մը :

Իր սկզբնական քայլերուն իսկ, երիտա-սարդ դերասանուհին կը յաջողի ապահո-վել ժողովուրդին սէրն ու համակրանքը :

Օրթագիւղի մէջ հաստատուած Մա-ղաքեան թատրոնին հետ Սիրանոյշ բեղ-նաւոր թատերական շրջան մը կը բոլորէ, հետզհետէ ստանձնելով կարեւոր դերեր և այնուհետեւ երբ Մաղաքեան թատրոնը կը փոխադրուի Բերայի «Ալքազար» թատրո-նը Սիրանոյշ արդէն կը դառնայ խումբին կարեւոր մէկ անդամը :

Դժբախտաբար երկար չի տեւեր Մա-ղաքեանի գործունէութիւնը: Կը փակուի իր թատրոնը եւ Սիրանոյշ իր քրոջ Աստ-ղիկի եւ Թովմաս Ֆասուլեաճեանի հետ կը մեկնի Թուրքիոյ արեւմտեան քաղաքները եւ ատեն մըն ալ հոն գործելէ ետք կը վե-րադառնայ Պոլիս, մասնակցելու Վար-դովեան թատերախումբին :

Վարդովեանի հետ ալ երկար ժամանակ գործակցելէ ետք, Սիրանոյշ մաս կը կազ-մէ Սերովբէ Պէնկլեանի շրջանառական խումբին եւ բազմաթիւ թատերական պը-տոյտներու մասնակցելով կ'երթայ Յու-նաստան, Եգիպտոս, ուր իբրեւ առաջնա-կարգ երգչուհի ալ կը տիրանայ մեծ համ-բաւի :

Սակայն Սիրանոյշի բեմական գործու-նէութեան ամենափայլուն շրջանը կ'ըլլայ իր Կովկաս այցը :

Արդարեւ, 1879ին, Սիրանոյշ եւ Դ. Թրեանց Կովկաս կը հրաւիրուին նախա-ձեռնութեամբ Պետրոսեանի որ կանգնած էր արեւելահայ թատրոնի կազմակերպ-ման գործին գլուխը : Հոն Սիրանոյշ կը բոլորէ արդիւնաւոր թատերական շրջան մը, մասնակցելով խումբի մը որուն մէջ կային արդէն արեւելահայ թատրոնի լա-ւագոյն ուժերը, — Աբելեան, Վրոյր, Տէր Դաւթեան, Արշակ Յարութիւնեան, Արմենեան, Պարոն Սարգսեան, Սաթե-նիկ Ջմշկեան, Զապէլ, Վարդուհի Մելիք-եան, Փառանձեմ եւ այլն :

Սիրանոյշի բեմական արուեստը Կով-կասի մէջ կը հասնի իր լրումին: Կը հասու-նին նոր ուժեր՝ Սեւումեան, Զարիֆեան, Ալիքսանեան, Շահխաթունի, Վ. Փա-փազեան եւ բազմաթիւ ուրիշներ եւ այդ փառահեղ ամբողջութեան մէջ Սիրանոյշ կը գրաւէ իր պատուաւոր տեղը, արժա-նանալով ընդհանուր համակրանքի եւ սի-րոյ :

Ռուսաստանի մէկ ծայրէն միւսը՝ Ռոս-տով, Նախիջեւան, Խարքով, Մոսկուա, Թիֆլիս, Պաքու եւ մինչեւ հեռաւոր Աս-տրախան, Սիրանոյշ կը մասնակցի բազ-մաթիւ ներկայացումներու եւ ամէն տեղ

ԱՆԳԼԻԱՑԻ ԼՈՐՏ ՄԸ
ՓՈՔՐ ԱՍԻՈՅ
ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԷՆ ՆԵՐՍ

Այդ բաղձանքին իրականացումը կը կարօտէր վաղիին թոյլտուութեան: Պա-տահական զուգադիպութեամբ մը, այդ օրերուն կառավարիչը կը բացակայէր քաղաքէն: Շարաթ մը սպասելէ ետք մի-այն ան երեւան կ'ելլէր եւ ընթացք կու-տար լորտին փափաքին:

Մինչ այդ, լորտ Քինրոս ժամանակը կ'անցընէր քաղաքին փողոցները շափշը-փելով եւ մարդոց մտայնութեան ծանօ-թանալով :

Կարսը ունի իր շուկան, ուր կան զա-նազան ապրանքներ հայթայթող խանութ-ներ :

Լորտին ուշադրութիւնը կը գրաւէ ար-ծաթէ ծխատուփ մը, որ ռուսական ապ-րանք էր, խանութէն ներս կը մտնէ զայն գնելու համար: Խանութպանը վէճի բռն-նուած ըլլալով նամակատան ցրուիչին հետ, երկար ատեն կ'անտեսէ յաճախոր-դին ներկայութիւնը:

Լորտը, համբերութիւնը կորսնցնելով, սրտնեղած դուրս կ'ելլէ խանութէն եւ իր գրքին մէջ այս միջադէպին առթիւ հե-տեւեալ տողերը կը գրէ. «Աւաղ, Թուր-քերը իբրեւ ոսկերիչ, զուրկ են հայ ար-հեստաւորներու ճարտարութենէն, զուրկ են նաեւ վաճառողի շնորհէն»:

Տարբեր դիպուած մը եւս կը գրգռէ լորտին ջիղերը: Ան առիթը կ'ունենայ ծա-նօթանալու Կարսի դրամատան տնօրէնին հետ, որուն քանի մը հարցումներ կ'ուղ-ղէ երկրին տնտեսական վիճակի մասին, մասնաւորաբար երկրորդ աշխարհամար-տէն առաջ Հայաստանի հանրապետու-թեան հետ իրենց առեւտրական յարաբե-րութեանց շուրջ:

Իր թարգմանը, որ ներկայ էր խօսակ-ցութեան, ջղագրգռուած, դիտել կու-տայ թէ դրամատան տնօրէնը ձեռնհաս չէր այդ կարգի հարցումներու պատաս-խանելու եւ անհարկի կը գտնէ զանոնք, քանի որ «գործերը շատ փայլուն վիճակի մէջ են, գիւղացին հարուստ է, եւ երկիրը տնտեսական որեւէ դժուարութեան են-թակայ չէ» :

Ինչպէս հեղինակը դիտել կուտայ, «Թուրքերը անհարկի կերպով գիւրա-գգած են Հայոց հանդէպ ու կ'աւելցնէ. «Անտեղի է այդ վերաբերումը, քանի որ ԺԹ. դարուն վերջաւորութեան եւ քսանին սկիզբը տեղի ունեցած ջարդերը այլեւս անցեալին կը պատկանին: Այդ ցաւալի, անխուսափելի միջադէպերը պէտք է վե-րագրել Արեւմուտքի եւ Արեւելքի միջեւ տեղի ունեցող մշտատեւ բախումներուն»:

Լորտը, անգլիացիի յատուկ ճկունու-թեամբ, Հայկական ահաւոր ողբերգու-թեան էութիւնը բացատրելէ ետք, պէտք կը տեսնէ Թուրքին նկարագիրը ուրուա-գծել, բաղդատական տուեալներու վրայ հիմնելով իր եզրակացութիւնները :

Ինչպէս ընթերցողն ալ պիտի անդրա-դառնայ, այս հարցին մէջ եւս լորտը իր խօսքերը պիտի ծամծմէ Թուրքին գիւրա-գգածութիւնը չվիրաւորելու եւ անոր բա-ւարարութիւն տալու համար :

Ան դիտել կուտայ, թէ Անատոլուի Թուրքը միջերկրականեան ժողովուրդ-ներու հրապոյրներէն ոչ մէկը ունի :

Ան զուրկ է, կ'ըսէ, Յոյնին իմացակա-նութենէն եւ ճարտարամտութենէն, զուրկ է Արաբին եւ Պարսիկին նրբին եւ սեթե-ւեթեալ արտայայտութիւններէն, դիւա-նագիտութեան մէջ ողբալիօրէն անճաշակ է, գիւրահաւանող չէ արեւմտեան քաղաքա-վարական ձեւերուն :

Մէկ խօսքով, ըստ լորտին, օսմանեան կայսրութեան սահմաններուն մէջ, Թուր-քին վայելչագիտական եւ կենցաղագի-տական նպաստը արհամարհելի ըլլալու աստիճան չնչին եղած է: Յոյնը նպաստած է անոր՝ իր իմացականութեամբ, Հայը իր ճաշակով, Չերքէզը՝ իր գեղեցկու-թեամբ, Արաբը՝ իր վարուելակերպի նր-բութիւններով :

Հեղինակը, Թուրքին այս թերիները մատնանշելէ ետք, պահ մը չունիչ կ'առնէ ու կը ձգնի անոր արժանիքները փնտռել :

Թուրքին մեծագոյն առաքինութիւնը կը գտնէ անոր հայրենասիրութեանը մէջ : Հայրենասիրութեան շնորհիւ, կ'ըսէ ան, Թուրքը զարգացուցած է համագործակ-ցական ոգին, դարձած է քաջամարտիկ, դաժան ըլլալու աստիճան սաոնասիրտ, իւրացուցած է իր ուժին ապաւինող լռակ-եաց մարդու անկեղծութիւնը եւ ինքնա-վստահութիւնը :

Լոկ ֆիզիքական ուժին ակունքէն բխող բոլոր այդ յատկանիշները պէտք էր պճ-նել բարոյական ազդակով մըն ալ: Լոր-տը, մարդկային առաքինութիւններու ցանկը աչքէ անցընելէ ետք, կանգ կ'առ-նէ «պարկեշտութեան» առջեւ եւ կ'ըսէ. «Թուրքը պարկեշտ է» :

Անգլիացի լորտը Թուրքին ֆիզիքական եւ բարոյական դիմագիծը կը պատկերա-ցընէ առանց մանրամասնութիւնները նը-կատի ունենալու, կ'անտեսէ օսմանեան պատմութեան արատաւոր էջերը, ուր Թուրքը բոլորովին տարբեր տիպարով կը ներկայանայ :

Երբ պատահող երեւոյթի մը առջեւ կը գտնուի, ինչպիսին է հայկական ողբեր-գութիւնը, ան կը ջանայ ահաւոր այդ դէպքին քամահելի էութիւնը նսեմացնել, զայն օսմանեան կայսրութեան վերագրե-լով :

ՏՈՔԹ. Պ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

(Շար.) (5)

կը լէ ղափնիներ, օրէ օր աւելի զարգացնելով իր արուեստը :

Սիրանոյշ անսահման սէր եւ միանգամայն խոր յարգանք ունէր դէպի բեմը եւ լուրջ եւ խղճամիտ աշխատանքով միշտ ուսումնասիրութեան կ'ենթարկէր իր իւրաքանչիւր դերը :

Եւ քանի կը տարածուէր, քանի կը բարձրանար իր համբաւը, այնքան աւելի կ'աճէր ու կ'ուռճանար մեծանուն դերասանուհիին յարգանքն ու ակնածանքը դէպի իր գործը, փոխանակ շփանալու եւ դառնալու ամբարտաւան, ինչ որ յաճախակի կը տեսնուի շատերու մօտ :

Իբրեւ փաստ, հոս կարելի է յիշել պարագայ մը :

Սիրանոյշ կ'որոշէ խաղալ «Համլէթ» :

Իր ծրագրին սկզբնական շրջանէն մինչեւ այդ դերին փառաւոր խաղարկութիւնը իր կրած յուզումներուն, խարխափումներուն եւ սրտմաշուքին մասին Սիրանոյշ յատկանշական գրութիւն մը ունի Թէոդիկի «Ամէնուն Տարեցոյց»ին մէջ (1907) : Աւելորդ չեմ նկատեր քանի մը հատուածներ քաղել այդ գրութենէն, ցոյց տալու համար Սիրանոյշի ակնածանքին խորութիւնը դէպի թատրոնն ու բեմը. —

« Մի օր չգիտեմ ինչպէս մտքիս մէջ ծագեց աշխարհահռչակ Շէյքսփիրի յղացած մի դերը կատարելու օտարոտի ցանկութիւնը :

« ... Այդ իմ կողմանէ այնպիսի քայլ էր, որի դժուարութիւնը չէի կարող կշռել նախապէս, եւ ինձ անծանօթ այդ ճանապարհը անցնելէ առաջ դժուար էր հասկանալ թէ քանի՛ քանի՛ բարձունքներ եւ խոր ձորեր պիտի ելնէին իմ առջեւ :

« ... Շէյքսփիրի հնարած այս դերը ովկէանոս էր, որի մէջ կամաւ ուզում էի խորասուզուիլ եւ չափել նրա ալքը, ինչպէս լուղորդը ցանկանում է :

« ... Տասնեւութ ամիս խորին կերպով այդ անձնաւորութիւնն (Համլէթ) ուսումնասիրելէ յետոյ, յայտնեցի խումբին՝ պատրաստուիլ երկար ժամանակէ ի վեր սպասուած փորձերին :

« ... Եւ ներկայացումից երկու ամիս առաջ դերակատարներին ընտրեցի եւ դերերը բաժանեցի :

« ... «Լինե՞լ թէ չլինել», այս երկու բառերը արտասանելու եղանակը ինձ համար երկար մտածելու հարց եղաւ ...» :

Եւ շարունակելով, Սիրանոյշ այնուհետեւ կը նկարագրէ իր անսահման վախերն ու տատանումները «Համլէթ»ին ձեռք զարնելու, այդ դերը ուսումնասիրելու եւ զայն լաւագոյնս հասարակութեան ներկայացնելու մասին :

Հարիւրաւոր անգամներ «Լինել թէ չլինել»ը արտասանելէ ետք, այդ երկու բառերուն արտասանութեան եղանակին վրայ «տասնեւութ ամիս աշխատելէ ետք» միայն Սիրանոյշ կը վճռէ խաղալ Համլէթի դերը :

Այսքանը կարծեմ վճռապէս կ'ապացուցանէ թէ մեծանուն դերասանուհին ինչքա՛ն խոր ակնածանք ունէր դէպի բեմը եւ դէպի իր արուեստը :

Այս պարագան կրնայ օրինակ ծառայել շատերու, որոնք մեր օրերուն, մէկ վայրկեանէն միւսը կը վճռեն, կ'որոշեն եւ կը «խաղան» Համլէթը ... :

Այդպիսիները թող խղճան հայ թատրոնին, թող ակնածանք եւ յարգանք ունենան թատրոնին հանդէպ եւ իրենց անխոհեմ քայլերով թող չվրդովեն յաւիտենական հանգիստը Ադամեանին եւ Սիրանոյշին :

Երկա՛ր տարիներ բազմարեղուն բեմական կեանք մը ապրելէ եւ հայ բեմին փառքը հանդիսանալէ ետք, Սիրանոյշ կը շիջի Եգիպտոսի մէջ, եօթանասուն տարեկանին եւ 1927ին կը թաղուի Գահիրէի Հայոց գերեզմանատան մէջ :

Եթէ աշխարհը տուած է Ռաշէլ, Սառա կամ Էլէոնորա Տուզէ, ափ մը հայ ժողովուրդը տուած է Աստղիկ, Հրաչեայ եւ Սիրանո՛յշ ... :

Գիտնանք յարգել անոնց յիշատակը :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ԽԱՆԴԱՎԱՌՈՒԹԵԱՆ ՕՐԵՐ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ

★

(Բ. եւ վերջին մաս)

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ. — Օրուան երկրորդ բանախօսն էր ընկեր Տ. Պօղոսեան : Ստորեւ՝ ամփոփումը իր ճառին .

— « Մայիս 28ը, ոչ միայն ազատութեան եւ անկախութեան տօնն է, այլեւ հայ ժողովուրդի յաղթութեան տօնը : Մեր դարաւոր ոսոխը 1918ին վճռել էր բնաջնջել նաեւ կովկասահայութիւնը՝ Հայկական Դատը ընդմիշտ թաղելու համար : Սակայն պատմութիւնը կը վկայէ, որ հայ ժողովուրդը, հակառակ երկրի մէջ տիրող պայմաններուն, ոտքի կանգնեցաւ մէկ մարդու պէս, ազատ ապրելու կամ պատուով մեռնելու հաստատ որոշումով : Եւ Հայը Բաշ Ապարանի, Ղարաքիլիսէի եւ Սարդարապատի ճակատամարտներուն ապացոյցը տուաւ, որ արժանի է ապրելու եւ ունենալու իր ազատութիւնը ու անկախութիւնը արեւի տակ» :

Բանախօսը այնուհետեւ ներկայացնելով Հայաստանի Հանրապետութեան երկուքուկէս տարուան պետական կեանքը եւ այն դժնդակ պայմանները, որոնք հարկադրեցին խորհրդայնացնել մեր նորագիտ հայրենիքը, անդրադարձաւ Հայաստանի մէջ տիրող բոլշեւիկեան դաժան վարչակարգին, յատկապէս կանգ առաւ ի սփիւռս աշխարհի ցրուած հայ հաւաքականութեանց Հայ ապրելու եւ Հայկ. Դատը վառ պահելու կենսական խնդիրներու վրայ, եւ եզրակացուց . — «Ներկայ դարաշրջանը, թէ առաջին եւ թէ երկրորդ աշխարհամարտներու փախճանին, կը յատկանշուի փոքր ազգերու ազատագրութեամբ : Պատճառ չկայ, որ հայ ժողովուրդը բացառութիւն կազմէ, երբ նա զոհած է իր կէսը, որպէսզի ապրի միւս կէսը : Մենք հաւատացած ենք, որ վաղ թէ ուշ, Հայն ալ պիտի վերադառնէ իր հայրենիքի ազատութիւնն ու անկախութիւնը : Իսկ մինչ այդ անհրաժեշտ է անխախտ պահել մեր ժողովուրդի, մանաւանդ մեր նոր սերունդի հաւատքը գալիքի մասին, տողորել զայն հայրենասիրական զգացումներով, զօրացնել զոհաբերութեան ոգին անոր մէջ, տոկալու, յարատեւելու կամքը՝ մեր հայրենիքի եւ մեր ժողովուրդի ազատութեան համար» :

Թէ օրուան նախագահին եւ թէ բանախօսին խօսքերը խոր տպաւորութիւն ձգեցին ներկաներուն վրայ, յաճախ ընդմիջուելով խելայեղ ծափահարութեամբ :

Գործադրուեցաւ գեղարուեստական ճոխ յայտագիր մը : Ջերմօրէն կը գնահատենք մանաւանդ Պ. Հ. եւ Վ. Գալայճեան եղբայրները, որոնք ջանք չխնայեցին գեղարուեստական բաժնի յաջողութեան համար : Յանձին Պ. Վահէ Գալայճեանի սաղիմահայութիւնը կ'ունենայ նոր եւ սիրուած ուժ մը :

Հանդէսը փակուեցաւ «Յառաջ Նահատակ»ով, զոր ներկաները երգեցին յոտընկայս :

Հանդէսէն վերջ տեղի ունեցաւ խրախճանք Հ. Մ. Ը. Մ.ի ակումբին մէջ, ջերմ եւ զուարթ մթնոլորտի մէջ :

★

Երեքշաբթի կէսօրէ վերջ Հայ Օգնութեան Միութեան վարչութիւնը, ի պատիւ մեր հիւր ընկերներուն օշարակասեղան տուաւ. ներկայ էին Հ. Օ. Մ.ի անդամուհիներ : Խօսեցան ընկեր Շ. Միսաքեան եւ Տ. Պօղոսեան, երկուքն ալ վեր հանեցին հայ կնոջ կատարած դերը :

Չորեքշաբթի, երեկոյեան ժամը 7·30ին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը հրապարակային դասախօսութիւն կազմակերպեց Հ. Մ. Ը. Մ.ի ակումբին մէջ, ուր ներկայ էր հոծ բազմութիւն մը : Խօսեցան ընկերներ Շ. Միսաքեան եւ Տ. Պօղոսեան, որոնք անդրադառնալով հայապահպանման հարցին, թելադրեցին հայեցի կրթութիւն տալ նոր սերունդին, եթէ երբեք կ'ուզենք ու վճռած ենք իբրեւ Հայ ապրիլ :

Հաւաքոյթը ունէր գեղարուեստական բաժին մը եւս :

Հինգշաբթի, երեկոյեան ժամը 8ին, ընկեր Յովհաննէս Տէր Յովհաննէսեանի ներկայութենէն օգտուելով, Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը կազմակերպեց հրապարակային դասախօսութիւն : Ընկերը խուռն բազմութեան մը ներկայութեան խօսեցաւ արտասահմանի հայութեան աշխատանքներու մասին, աւելցնելով, թէ հակառակ մեր ցրուած ըլլալուն, ամէն երկրի մէջ ունինք նոյն հոգերը, նոյն իտէալը : Պէտք է սիրենք մեր ժողովուրդը, մեր հայրենիքը : Խօսք առին նոյնպէս ընկերներ Շ. Միսաքեան եւ Տ. Պօղոսեան :

Մեր հիւր ընկերները հիւրն էին տեղապահ Եղիշէ արք.ի : Այցելեցին սրբավայրեր, Ժառանգաւորաց վարժարանը, Ս. Թարգմանչաց վարժարանը : Ուր որ գացին, խանդավառութիւն եւ նոր շունչ մը տարին իրենց հետ : Կրնանք անվարան ըսել, թէ խանդավառութիւնը աննախընթաց էր :

Ուրբաթ, 10 Յունիս, Տեղապահ Եղիշէ Արք. Տէրտէրեան՝ մեկնեցաւ Եւրոպա, ուր պիտի մնայ շուրջ վեց շաբաթ :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՊՈԼՍՈՅ ԴՊՐԵՎԱՆՔԸ

★

Պոլսոյ դպրեվանքի վերատեսուչին տեղեկագրէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները . —

Դպրեվանքը իր երկրորդ տարին թեւակոխեց : Առաջին տարին ունեցած է 34 աշակերտ, երկրորդ տարին թիւը բարձրացած է 55ի, 6րդ եւ 7րդ դասարաններով, որոնք յառաջիկայ տարեշրջանին պիտի կազմեն 8րդ եւ 7րդ դասարանները : Այս տարի ունեցած է տասը ուսուցիչ : Ծրագիրը նման է փոքրամասնութեանց միջնակարգի եւ լիսէի ծրագիրներուն : Լիսէի դասարանէն ետք պիտի ունենայ երեք տարիներու բաժնուած ընծայարանի մաս Ֆաքիւլթէ անունով : Ծրագիրը վաւերացուած է կրթ. նախարարութենէն եւ կը համապատասխանէ Արմաշի եւ Երուսաղէմի ընծայարաններու ծրագրին : Հրատարակած են թուրքերէն եւ հայերէն պարբերաթերթեր երկուական թիւ : Առաջինը՝ «Սէսիմիզ» ներկայացուած եւ յանձնուած է կուսակալին : Հայերէնը՝ «Մանկունք Ս. Խաչի» բազմագրուած է 50 օրինակով :

Տարին անգամ մը կը կատարուի Սանէրու առողջապահական քննութիւն : Դպրեվանքէն ներս շատ կարեւոր նկատուած է մարզանքը :

Այս տարուան ելեւմտացոյցը եղած է 90 հազար ոսկի : Պիւտճէին որոշ մէկ մասը կը գոցուի նուէրներով : Իբրեւ կալուած ունի փայտաշէն երկյարկանի շէնք մը, որու տարեկան եկամուտն է 1200 լիրա : Կան խոստացուած կտակներ : Ինը հայեր տարեկան կը վճարեն 1200ական լիրա, իբրեւ ծախք աշակերտի մը :

Այս տարի ծախսուած է 25·000 լիրա կեդր. ջեռուցման համար :

Ներքին կազմը կը հովանաւորէ Պատրիարքը, որ Սաներուն կողմէ կը կոչուի «Վանահայր Սրբազան», :

Դպրեվանքը այս տարի օժտուեցաւ մատենադարանով մը : Մօտ երկու հազար գիրք նուիրած է Սեռովբէ Պօյաճեանի այրին : Իսկ դարակներու զարդարումը մօտ վեց հազարի ծախքով կատարած է թաղ. խորհուրդի անդամներէն Մ. Սալեան :

«ՅԱՌԱՋ» ԹԵՐԹՕՆԸ (76)

ԳՈՐԾ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

Նաթխան Փարիզի մէջ ունեցած իր փայլուն ասպարէզի միջոցին երբեք Անգլիա չէ գացած : Ան անծանօթ մնացած էր Լոնտոնի հասարակութեան : Թերթերուն մէջ տպուած Մարլոյի զոհին նկարն ալ այնքան անճանաչելի էր, որ ինքնութեանը անծանօթ մնալուն պէտք չէ զարմանալ : Միւս կողմէն, Նաթխան՝ Անգլիա մեկնելու իր մտադրութիւնը բացարձակապէս գաղտնի պահած էր : Սպանութենէն վերջ, իր գործակալը նամակ մը կը ստանայ, գրուած իբրեւ թէ պարուհիին կողմէ, ուր կ'ըսէ թէ Ռուսիա պիտի վերադառնայ անձնական խիստ ստիպողական գործերով, խնդրելով անկէ լաւագոյն կարգադրութիւն մը ընել իր բեկանած պայմանագրութեան մասին :

Այս ամէնը, անշուշտ, ետքէն իմացայ : Սիւզանի լիակատար հաւանութեամբ երկար հեռագիր մը յղեցի Տր Ասրէն, որ հասաւ հոգեբանական մէկ վայրկեանին (այս ալ, անշուշտ, վերջը իմացայ) · « Առօրեայ Ելեւմուտք»ը զգայացունց լուրերու տագնապ մը ունէր : Ենթադրութիւնս ստուգուելով հաստատուեցաւ որ ճիշդ էին գրածներս, իսկ թերթն ալ ապագան բարւոքեց ընդ միշտ : Քանի մը խորագիրներ . — «Միլ հաուզի սպանութեան զոհին ինքնութիւնը հաստատուած մեր մասնաւոր թղթակցին կողմէ :

— « Մեր թղթակիցը կը ճամբորդէ ոճրագործին հետ» : — « Գործ զգեստով մարդը» :

Գլխաւոր դէպքերը, անշուշտ հեռագրուած էին Հարաւ. Ափրիկէի թերթերուն, սակայն գրած երկար յօդուածներս եւ շատ աւելի ուշ կարդացի : Պուլաուայօ կը գտնուէի երբ հեռագրով ստացայ անոնց հաստատումը, ինչպէս նաեւ լիակատար հրահանգներ : «Առօրեայ Ելեւմուտք»ի խմբագրական Մարմինին անդամ ընտրուած էի, իսկ Լորտ Նէսպին անձնական նամակով մը կը շնորհաւորէր զիս : Վերջնականապէս ինծի էր յանձնուած մարդասպանը հետապնդելու գործը եւ ես, միայն ես գիտէի, որ ոճրագործը Հէրի Բէյլըրնը չէր : Սակայն թողլով որ ժողովուրդը կարծէ թէ ան էր . առ այժմ այդպէս աւելի լաւ կ'ըլլայ :

ԳԼՈՒԽ ԻԴ.

Պուլաուայօ հասանք շաբաթ առտու կանուխ : Յուսախաբ եղայ այս քաղաքէն : Չափազանց տաք էր եւ չսիրեցի պանդոկը : Սըր Եօսթէյս եւս խոժոռ դէմք մը առած էր : Կը խորհիմ թէ իր նեղութեան պատճառը մեր փայտաշէն կենդանիներն էին — մանաւանդ մեծ ընձուղտը : Հսկայական ընձուղտ մը՝ անհամապատասխան վզով : Յատկանշական էր եւ հրապուրիչ : Անոր որու պատկանելու մասին հակաճառութիւն մը ծայր տուաւ. — Սիւզանի՞ն կը պատկանէր թէ ինծի : Զայն գնելու համար իւրաքանչիւրս վճարած էինք մէկ մէկ թիքի : Սիւզան կ'ուզէր իրեն պահել իբրեւ տարեց ու ամուսնացած կին . իսկ ես կը պնդէի որ անոր գեղեցկութեան առաջին նշմարողը ես եղայ :

Պէտք է խոստովանիմ, սակայն, որ անոնք մեր երեքիս համար յատկացուած տարածութեան կարեւոր մէկ մասը կը գրաւէին : Անճարակ ու դիւրաբեկ քառասունեւինը հատ փայտաշէն կենդանիներու փոխադրութիւնը բաւական բարդ խնդիր մըն է : Երկու բեռնակիրներ ծանրաբեռնուած էին այս կենդանիներով, բեռնակիրներէն մէկը գետին ձգելով կոտրեց խումբ մը զմայլելի ջայլամներուն գլուխները : Ստիպուած՝ Սիւզան եւ ես՝ առինք որքան որ կրնայինք, գնդապետ Րէյսն ալ մեզի օգնեց, խոշոր ընձուղտն ալ Սըր Եօսթէյսի բազուկներուն մէջ տեղաւորեցի : Ճշդապահ օրիորդ Փեթիկրիւն անգամ չկրցաւ խուսափիլ այս պարտականութենէն . — իրեն բաժին ինկան լայնափոր ձիագետի մը (հիփոփոթամ) եւ երկու սեւամորթ պատերազմիկներ, ինծի կը թուի որ օրիորդ Փեթիկրիւն չի սիրեր զիս : Թերեւս կը խորհի թէ լիրբ ու զուարճասէր աղջիկ մըն եմ : Ամէն պարագայի մէջ, խոյս տուաւ ինծմէ՝ որքան որ կրնար : Եւ, տարօրինակ բան, իր դէմքը կարծէք ծանօթ կը թուէր, թէեւ չէի կրնար զատորոշել բոլորովին :

Առտուան մեծ մասը հանգստացանք, կէս օրէ վերջ ճամբայ ելանք դէպի Մեթոփոս՝ Րոտէզի դամբարանին այցելելու մտադրութեամբ, սակայն Սըր Եօսթէյս հրաժարեցաւ վերջին պահուն : Նոյն վատ տրամադրութեան մէջ էր — ինչպէս Գէյփթաուն գտնուած միջոցին, երբ դեղձերը գետին նետեց՝ եւ որոնք ճզմուեցան : Յայտնի է որ տեղ մը առտուն կանուխ հասնիլը՝ կը ջղայնացնէ զինքը : Չարչարեց բեռնակիրները, նախաճաշին վրայ անիծեց սպասաւորներն ու ամբողջ պանդոկին պաշտօնէութիւնը, անկասկած պիտի անիծէր նաեւ Օր. Փեթիկրիւն, որ շուրջը կը դեգերէր իր մատիտով ու նօթագրութեան տետրակով, բայց չեմ կարծեր թէ համարձակէր անիծել զայն : Գրքերու մէջ նկարագրուածտիպար քարտուղարուհիի մը կը նմանի անիկա :

ԱԳԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

(Շար.)

Թարգմ. Ա. Հ.

Տէր եւ Տիկին Պօղոս Ֆրէնկեան, Տէր եւ Տիկին Նուրհան Ֆրէնկեան, Պ. Ճի Ֆրէնկեան, Օրիորդներ Գաթլին եւ Ժոէլ Ֆրէնկեան, Պ. Պ. Հարալդ եւ Ֆրետերիք Ֆրէնկեան, Օր. Գորին Ֆրէնկեան, Տէր եւ Տիկին Ֆիլիր Շապօշ եւ իրենց զաւակը Փրօսփէր, Տէր եւ Տիկին Իվ լը Կալէ տը Տինէօր եւ իրենց զաւակը Հերվէ, Պ. Յարութիւն Ֆրէնկեան, Տիկին Մելինէ Աբրաչեան, Կարապետ, Մկրտիչ Ֆրէնկեան եւ Պօղոս Տէյիրմէնճեան ընտանիքները, ինչպէս եւ Միսիրեան, Փափազեան և Մինասեան ընտանիքները եւ ամբողջ ընտանիքը խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծ հօր, հօրեղբօր, զարմիկին եւ ազգականին

ԱՇՈՏ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ 28 Յունիս, իր բնակարանին մէջ,

36, Bl. Suchet

Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ 30 Յունիս, Հինգշաբթի, ժամը 2·15ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ, 15 ուէ Ժան Կուժօն եւ մարմինը պիտի փոխադրուի Փէռ Լաշէզ, ընտանեկան դամբարանը:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ԳՋՐՄԱՆԻՈՅ ՎԵՐԱԶԻՆՈՒՄԸ

Արեւմտեան Գերմանիոյ ազգային պաշտպանութեան նախարարը, Պլանք, երեսփ. ժողովին առջեւ պաշտպանեց առաջին զինուորական օրէնքը, որուն համաձայն վեց հազար կամաւորներ պիտի զինուորագրուին մինչեւ 1956 Մարտ 31: Միեւնոյն ատեն յայտնեց թէ բանակցութիւններ կը կատարուին Ամերիկայի հետ, զինամթերք ճարելու համար: Նախատեսուած վեց հազար կամաւորները պիտի գործածուին վարչական աշխատանքներու համար, նախապատրաստելով բուն զինուորագրութիւնը յառաջիկայ տարուան համար: Ժողովը անտարբերութեամբ լսեց նախարարին յայտարարութիւնը, բացի հետեւեալ խօսքերէն — «Գերման զինուորը իր պարտականութիւնը կատարեց քաջութեամբ, հաւատարմութեամբ եւ հնազանդութեամբ: Դժբախտաբար անբարոյական կառավարութիւն մը սխալ առաջնորդեց զինքը: Այդ է իր բուն ողբերգութիւնը»:

Նախարարը տարտամ բացատրութիւններ տուաւ կարգ մը հիմնական կէտերու մասին: Իր յայտարարութեան համաձայն, նոր բանակին «խորհրդական» հրամանատարը պիտի ըլլայ հանրապետութեան նախագահը, իբրեւ պատասխանատու զինուորական քաղաքականութեան, իսկ նախարարը պիտի ըլլայ պետը ազգ. պաշտպանութեան ուժերուն: Նորակազմ բանակը պիտի գտնուի դաշնակից ուժերու գերագոյն հրամանատարութեան հսկողութեան տակ, համաձայն Փարիզի դաշնագիրներուն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵԼԿՐԱՏԻ անգլիական, ֆրանսական և ամերիկեան դեսպաններուն եւ Եուկոսլաւիոյ կառավարութեան միջեւ կատարուած խորհրդակցութիւնները վերջացան Յունիս 27ին: Այս առթիւ հրատարակուած պաշտօնական գեկոյցը թէ խօսակցութիւնները տեղի ունեցան «սիրալիր մթնոլորտի մը մէջ, փոխադարձ վստահութեամբ եւ հաստատուեցաւ թէ լայն համաձայնութիւն մը կը տիրէ չորս կառավարութեանց միջեւ, միջազգային հարցերու քննութեան մասին: Զորոն ալ ընդունած են թէ ամեն հարցերը պէտք է լուծուին խաղաղօրէն, բանակցելով բոլոր ազգերու անկախութեան եւ հաւասարութեան հիման վրայ»: Զեկոյցը մասնաւորապէս կը յիշէ պալքանեան զինակցութեան յաջողութիւնը եւ կ՚եզրակացնէ — «Հզօր եւ անկախ Եուկոսլաւիոյ մը գոյութիւնը եւ չորս պետութեանց տնտեսական գործակցութիւնը կը նպաստեն խաղաղութեան»:

ՄԱՌԵՇԱԼ ԹԻԹՕ Մոսկուա պիտի երթայ մօտերս, ընդունած ըլլալով իրեն ուղղուած հրաւէրը:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, Տօքթ. Ատընաուըր, նոյնպէս Մոսկուա հրաւիրուած ըլլալով, որոշեց երթալ: Խ. Միութեան հրաւէրին պատասխանը պիտի յանձնուի այս շաբթու:

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՅՈՒԼԻՍ 24ԻՆ, ՇԱՒԻԼԻ ԱՆՏԱՌԸ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Դէպի Ռէշալթօռ, Յուլիս երեքին:

Մասնաւոր օթօքարեր վարձուած են:

Արձանագրութեան համար դիմել Պ. Քէօսէեանի 2 ռիւ Պերնար տիւ Պուա:

Պարսամի 22 ռիւ տ՚էքս:

Տիկ. Ս. Թութճեանի 4ռիւ Փարմանթիէ:

Տիկ. Մ. Խանճեանի՝ 50 Ավընիւ տը լա Ֆիկօն, Պոմօն:

Տիկին Ա. Տէր Վարդանեանի Պուլվ. տէ Ֆօվէք, Պոմօն:

Տիկին Զ. Պետիկեանի՝ Վալպարել:

Երթեւեկի ծախք 300 ֆրանք: Օթօքարերը կը մեկնին Փլաս տ՚էքսէն առաւօտուն ժամը վեցուկէսին:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի, ՏԷՍԻՆԻ զովասուն ԱՆՏԱՌԻՆ մէջ:

Բարձրախօսով հայկ. երգապնակներ, հաճելի ժամանց, ճոխ պիւֆէ եւ զովացուցիչ ըմպելիներ, մատչելի գիներով:

Օթօքարը կը մեկնի Փլաս Կիշառէն ժամը 9ին: Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակի օրուան:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Սէն Ժերոմի «Հայաստան» Ե. կոմիտէի:

Նուիրուած Հերոսներու յիշատակին:

Այս կիրակի, ամբողջ օրը, Սէն Ժերոմ 117, Ավընիւ Քորօ, Պար տիւ Շալէ, ընդարձակ եւ զով ծառաստանին մէջ:

Կը նախագահէ ընկ. Մ. ՔՈՐՊԱՃԵԱՆ, կը բանախօսէ ընկեր Յ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մասնակցութեամբ Սէն Ժերոմի Նոր Սերունդի «Արբալեան» խումբի եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին:

Հայկական եւ եւրոպական պար:

Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Համախորհրդակցական միութեան Լիոնի եւ Տէսինի քոյր մասնաճիւղերուն կողմէ:

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Տէսին, Պ. Նազարի արձարանին ետեւը, զովասուն ծառերու հովանին տակ:

Գեղարուեստական բաժին, հայկական եւ եւրոպական ընտիր երգապնակներ:

Երգեր, պար եւ անակնկալներ:

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով:

Ընտանեկան զուարթ մթնոլորտ, հաճելի ժամանց:

Մուտքը ազատ է:

Ծանօթ.— Անձրեւի պարագային, հանդէսը կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիի:

ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԴՊՐՈՑԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Լիոնի Լուսաւորիչ դպրոցին տարեկան դաշտահանդէսը այս կիրակի օրը, ժամը 10էն մինչեւ 22, Կապիյյոնի արձարանին ջրանցահայեաց բակին մէջ, Տէսինի 23 թիւ Էրնեստ Ռընան փողոցին վրայ, հայկական ջերմիկ մթնոլորտի մէջ:

Լիոնահայեր, քաջալերեցէք հայ տոհմային դաստիարակութիւնը, ոչ միայն խօսքով այլ մանաւանդ՝ գործքով, ձեր ներկայութեամբ պատուելով սոյն դաշտահանդէսը:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1.Bl. du Nord — Le Raincy S.O.

1955 – 1956 դպրոցական տարեշրջանին արձանագրութիւնները սկսած են:

Ընդունելութեան պայմաններուն տեղեկանալու համար, հինգշաբթի եւ շաբաթ կէսօրներէն առաջ, մասնաւոր պաշտօնեայ մը պիտի գրալի ծնողներուն դիմումներով:

×

Ամավերջի մրցանակաբաշխութեան հանդէսը տեղի պիտի ունենայ 3 Յուլիսին, Կիրակի, կէսօրէն վերջ, գեղարուեստական ճոխ յայտագրով:

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՏՈՎԻԼ

Մասնաւոր օթօքարով, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբի կողմէ, երթուդարձ 1200 ֆրանքի, փոխանակ 1700ի: ՅՈՒԼԻՍ 17 Կիրակի:

Փափաքողները կրնան արձանագրուիլ այժմէն ընկեր Սարգիս Էֆիանեանի մօտ՝ 70 Ռիւ Ժիւլիէն լա Քռուա, Փարիզ (20): Ինչպէս նաեւ ճաշարան Արթիւր, Փլաս տէ Ֆէթ: Տեղերը սահմանափակ ըլլալով կը խնդրուի արձանագրուիլ անյապաղ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Պանեէօ Բաչանի «Արծիւ» ենթակոմիտէն ցաւակցութիւն կը յայտնէ Այրի Տիկին Երամոսեանի, Օր. Զապէլի, Տէր եւ Տիկին ընկ. Պետրոս Պետիկեանի, Տէր եւ Տիկին ընկ. Լեւոն Գիսեանի եւ զաւակներուն, ընկեր Երուանդ Երանոսեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ երեք հազար ֆրանք, ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ ՖՈՆՏԻՆ:

***

Ֆ. ԿԱՊ. Խաչի Սեւանի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Այրի Տիկ. Զաքեանի՝ իր ամուսնոյն՝ Սիսակ Զաքեանի մահուան առթիւ: Նաեւ իր երկու զաւակներուն եւ ընտանեկան պարագաներուն:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

*

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Աճարեան» խումբի երաժշտական երեկոյթը այս չորեքշաբթի, ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ:

Հ. Յ. Դ. Ուսանողական «Սեւակ» խումբի ժողովը որ տեղի պիտի ունենար այս չորեքշաբթի իրիկունը յետաձգուած է ուրբաթ օրուան, միեւնոյն հաւաքատեղին, ժամը 9ին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Խարբերդի Եփրատ Միութեան ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին 6 եւ 8 Սքուար Սթալինկրատ, Պար տէ Անահիտի մէջ: Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէ ներկայ ըլլալ այս շատ կարեւոր ժողովին, ուր պիտի կարդացուի Ամերիկայի Կեդր. վարչութեան շրջաբերականները, եւ տեղեկութիւններ պիտի տրուին Խարբերդի մէջ ապրող հայրենակիցներուն մասին:

«ԱՐԾԻՒ»Ի ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Արծիւ» Մարզական Միութեան ընդհ. ժողովը այս Հինգշաբթի, սովորական հաւաքատեղին: 327 Շըմէն տը լա Մատրակ վիլ, ժամը ճիշդ 8ին:

Խիստ կարեւոր օրակարգ:

Բոլոր մարզիկներուն եւ անդամներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ: Սոյն ազդը կը նկատուի իբրեւ հրաւէր:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ ԱԼԻՍ ՔԻԹԱՊՃԵԱՆԻ

Սոփրանօ (ՊՈԼՍՈՅ ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՑԷՆ)

Երեքշաբթի 12 Յուլիս, ժամը 21ին

SALLE CHOPIN - PLEYEL, 8, Rue Daru

Métro *Ternes*

Յայտագիր՝

ՊՌԱՄՍ Ֆերկեպլիկըս Շրէտիրն
ՖՈՌԷ Երազէ մը վերջ
ՓՈՒՉԻՆԻ Միմիի Առիան
ԿՈՒՆՕ Ֆաուսթ
ՏԷԼԼԱՔՈՒԱ Վիլանել
ՓԱԼԷՅԱ Կրանատինաս
ՄՐՈՒԱՆՁՏԵԱՆՑ Գարնան օրեր
ՍԻՒՆԻ Կաքաւ քուռ
ԿՈՄԻՏԱՍ ՎՐԴ. Քելէր ցոլեր, Ծիրանի ծառ, Կռունկ, Զինջ ու զինջ:
Ա. ՍԱԹԵԱՆ Մարտիկի երգը
Օ. ՏՈՒՐԵԱՆ Սիրերգ
ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ Գեղջկուհին
ԱԼԷՄՇԱՀ Իղձ, Իմ երգը
Հ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ Խօսքերդ մալում, Արի, խնջոյք:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Լսարանին այս չորեքշաբթի երեկոյեան հաւաքոյթը յատկացուած է իր ողբացեալ նախագահ՝ Ս. ՔՈՉԱՐԵԱՆի յիշատակին, իբրեւ յարգանքի արտայայտութիւն:

Պիտի խօսին իր ընկերները հանգուցեալին կեանքին ու գործունէութեան մասին:

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները: Մուտքը ազատ է:

ՔՆՆՈՒԹԻՒՆ

ԿՐԸՆՈՊԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցի տարեվերջի քննութիւնը տեղի կ՚ունենայ այս կիրակի, առաւօտ ժամը 9ին, դպրոցի սրահին մէջ:

Կը հրաւիրենք հայ գաղութը եւ մասնաւորապէս ծնողները, քաջալերելու համար իրենց զաւակները եւ Ֆ. Կ. Խաչը:

Վարչութիւն

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Գէորգ Ֆէրմանեան (Քաչան) իր մեծ եղբօր՝ ողբացեալ Յակոբ Ֆէրմանեանի (նախկին ուսուցիչ ֆրանսերէնի, Գոնիայի Ճէնանեան վարժարանի եւ նախկին Դաշնակցական) մահուան առաջին տարելիցին առթիւ (մեռած 13 Յուլիս 1954, Պոլիս) կը նուիրէ երկու հազար ֆրանք Պէյրութի Փալանճեան Ճեմարանին եւ Համազգային (Բ. անգամ), հազար ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման, հազար ֆրանք Պանեէօ Բաչանի Կապոյտ Խաչին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նիսի եւ շրջանի Հայ. Առաքելական Ս. Եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի, Ս. Աստուածածին մատրան մէջ կը պատարագէ Տէր Ատոմ Քհնյ. եւ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի ազգ. բարերար Պ. Գալուստ Կիւլպէնկեանի յաւէտ ողբացեալ տիկնոջ՝ Տիկին Նուարդ Կիւլպէնկեանի մահուան երրորդ տարելիցին առթիւ:

Կը հրաւիրուի հայ գաղութը, յարգել ողբացեալին յիշատակը:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Պորտոյի մասնաճիւղի դպրոցին ամավերջի հանդէսը, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, կղերականներու սրահը, Պորտօ:

Խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, արամախօսութիւն եւն.:

Եւ «Մանկական ուրախ խաղ մը»:

Մուտքը ազատ է:

ՃՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ԼՈՒՐՏ

Նախագահութեամբ Գերպ. Հայր Կարապետ Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻԻ: (Առաջ. Ֆրանսահայ Կաթողիկէներուն):

Տեղի կ՚ունենայ Օգոստոս 16–23:

Արձանագրուելու համար դիմել տեղւոյն Հայ Կաթող. Ժողովրդապետ Վարդապետներուն ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒԼԻՍ 30:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր․, վեցամսեայ 1600
Արտասահման տարեկ․ 3500 ֆր․ կամ $ 10 հատը 12 ֆր

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 30 ՅՈՒՆԻՍ • JEUDI 30 JUIN 195

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7712 31e ANNEE | Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3123

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ի ՇԱՀ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ

•

Իբրեւ բարենշան երեւոյթ, կ՚արժէ արձանագրել այլապէս ուշագրաւ իրողութիւն մը։

Երբեք այսքան իրարանցում տիրած չէր դիւանագիտական ճակատին վրայ, փոխադարձ հրաւէրներ ուղղելու եւ այցելութիւններ կատարելու համար։

Հին եւ նոր պետութեանց ջոջ վարիչները, որոնք նախապէս առհասարակ հազուադէպ կը շարժէին իրենց տեղերէն, այժմ սիրով ընդ առաջ կ՚երթան զանազան հրաւէրներու։

Կամ իրենք հանդիպումներ կը սարքեն, օգտագործելով ամէն առիթ։

Եւ օդանաւերը անընդհատ կը բանին, երկիրէ երկիր փոխադրելով արքաներ, նախագահներ, վարչապետներ, ապարապետներ ու նախարարներ։

Որքա՜ն արտակարգ երթեւեկներ տեղի ունեցան վերջին ամիսներու ընթացքին, նոր էջ մը բանալով դիւանագիտական պատմութեան մէջ։

Եուկոսլաւիոյ ղեկավարը, Թիթօ, որ տարօրէն դարձաւ տիրական դէմք մը, երկար պտոյտ մը կատարեց դէպի Հնդկաստան։

Այցելեց նաեւ Թուրքիա։ Եւ այժմ հրաւիրուած է Մոսկուա։

Ուշագրաւ է որ Խ. Միութեան վարիչները իրենք այցելեցին Եուկոսլաւիա, նախագահութեամբ վարչապետին՝ մարաջախտ Բուլկանինի, որուն կ՚ընկերանար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Խրուշչեւ, բազմանդամ պատուիրակութեան մը հետ։

Իսկապէս բացառիկ դէպք մըն էր այս, քանի որ Թիթօ եւ իր կառավարութիւնը սեւ ցանկը անցած էին 1948էն ի վեր, ենթարկուելով ամենաբիրտ եւ պիղծ անուանարկումներու։

Օրը օրին կարդացինք թէ ինչ տեսարաններ պարզուեցան այդ առթիւ, երբ Խրուշչեւ կը փորձէր Բերիայի վրայ ձգել անցեալ խայտառակութեանց մեղքը, եւ գործակցութիւն առաջարկել։

Թիթօ դեռ ուրիշ մայրաքաղաքներ ալ հրաւիրուած է, եւ պիտի այցելէ նաեւ Միջին Արեւելք։

Եուկոսլաւիոյ հետ, համասարակշռութեան ազդակ մը դառնալ սկսած է նորագոյն երկիր մը, Հնդկաստան, որուն վարչապետը, Ներու, հետզհետէ կը դառնայ կեդրոնական դէմք մը։

Ան ալ շարունակ պտոյտներ կը կատարէ մայրաքաղաքէ մայրաքաղաք, խաղաղ համակեցութիւն քարոզելով ամէն տեղ։

Անժխտելի է իր դերը միջազգային յարաբերութեանց բարւոքման մէջ, սկսելով Ազգաժողովէն։

Դեռ անցեալ օր, անգամ մը եւս կ՚ազդարարէր, — Եթէ համակեցութիւնը ձախողի, հետեւանքը պիտի ըլլայ պատերազմ։

Ներու կը փորձէ Հնդկաստանի դարաւոր իմաստութեան գոհարները արժեցնել ապականած աշխարհի մը մէջ։

Տակաւին կրնայինք յիշել Թուրքիոյ վարիչներուն պարբերական պտոյտները, դէպի Եւրոպա, Հիւս. Ամերիկա եւ Միջին Արեւելք, այս վերջին աշխարհամասի ներկայացուցիչներուն այցը դէպի Անգարա, եւ ուրիշ բազմաթիւ հանդիպումներ, որոնք սահմանուած են սառերը հալեցնելու եւ մթնոլորտը մեղմացնելու։

Այս շարքէն դուրս կը մնան Խ. Միութեան արբանեակ պետութեանց վարիչներուն այցելութիւնները եւ Զորս Մեծերուն պարբերական տեսակցութիւնները, որոնց ամէնէն վճռականը տեղի պիտի ունենայ Ժընեւի մէջ, յառաջիկայ Յուլիս 18ին։

Մէկ խօսքով՝ մշտնջենական շարժում, երրորդ աշխարհամարտի մը աճարկու մղձաւանջը փարատելու համար։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻ ՎԱԽ ՎԱՂՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

*

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՑՈՒՍԱՅ ԱՌԱՋՔԸ ԱՌՆԵԼ

Նախարարական խորհուրդը կը շարունակէ բանակցիլ, որպէսզի չգործադրուի պետական պաշտօնեաներու գործադուլի որոշումը, որ ծրագրուած է վաղուան համար (Ուրբաթ)։ Եթէ վերջին պահուն համաձայնութիւն չգոյանայ, մօտ մէկ միլիոն պաշտօնեաներ պիտի դադրեցնեն աշխատանքը։ Շարժումին պիտի միանան թղթատարական պաշտօնեաները, ուսուցիչները, հիւանդանոցներու աշխատաւորները, մաքսային պաշտօնեաները եւն։ Երկաթուղիներու աշխատաւորները առ այժմ վերապահ են, բայց հաւանական է որ ուրիշ պաշտօնեաներ ալ միանան շարժումին, զանազան վայրերու մէջ։

Ինչպէս գրած ենք արդէն, կառավարութիւնը տրամադիր է թոշակի յաւելում կատարելու, 180 միլիառ ֆրանք յատկացնելով յառաջիկայ երեք – չորս տարիներու ընթացքին։ Պաշտօնեաները կը պահանջեն յաւելումը կատարել 1 տարիէն։ Ելմտական նախարարը կ՚ընդդիմանայ, հաւասարակշռութիւնը չխանգարելու համար։ Նախարարական խորհուրդը ամէն իրաւասութիւն տուած է վարչապետին եւ ելմտական նախարարին։ Խորհրդակցութիւնները երէկ ալ շարունակուեցան։ Ելմտական նախարարը հետեւեալ յայտարարութիւնը հրատարակեց.—

«Կառավարութիւնը յանձն առած էր ծրագիր մը կազմել պետական պաշտօնեաներու թոշակները բարեփոխելու համար, Յուլիս մէկէն առաջ։ Այս յանձնառութիւնը պիտի կատարուի։ Ուզելով վճռական քայլ մը առնել, այս իրիկուն որոշեց հրամանագիրներ հրատարակել 48 ժամուան մէջ, վերջնապէս ճշդելով բարեփոխումները եւ անոնց գործադրութեան եղանակը։ Վարչապետին տրուած լիազօրութիւնները կը հաստատեն կառավարութեան որոշման վերջնական հանգամանքը։

Նախարարական ժողովին փակումէն առաջ, Բանուորական Ուժը միջոցներ ձեռք առած էր քանի մը հարիւր հազար օրինակ ցրուելու համար իր մասնաւոր թերթէն, որուն առաջին էջին վրայ կ՚երեւայ հետեւեալ ազդարարութիւնը.—

Ընդհանուր գործադուլ Յուլիս 1էն սկսեալ։

Թերթը կոչ մը կ՚ուղղէ Միութեան բոլոր անդամներուն, որպէսզի ապահովեն գործադուլին յաջողութիւնը։ Քրիստոնեայ աշխատաւորներու սենտիքան ալ իր անդամներուն կը յիշեցնէ գործադուլի որոշումը։ Ինքնավար սենտիքաներու անդամները որոշեցին չմասնակցիլ գործադուլին։ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը կը շարունակէ ճնշել կառավարութեան վրայ, իր կարգին կազմակերպելով ընդհ. գործադուլը։

Ընկերվարական երեսփոխան Պ. Էտ. Տէփռէօ նամակ մը ուղղեց վարչապետին, յիշեցնելով թէ շատ ծանր հետեւանքներ կրնան ծագիլ, եթէ շարունակուի դժգոհութիւնը պետական պաշտօնեաներուն մէջ։ «Թախանձագին կը խնդրեմ, յանուն ընկերվարական խմբակցութեան, անհրաժեշտ քայլերը արձանագրել նոր ելմտացոյցին մէջ, անմիջապէս հանդարտեցնելու համար սպառնալից եւ ծանրակշիռ շարժում մը»։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ նախագահը, Թիթօ, ճառ մը խօսելով Ազգաժողովի տասնամեակին առթիւ, առաջարկեց անոր անդամ ընդունիլ բոլոր դերիշխան պետութիւնները, իբրեւ նախապայման գործօն համակեցութեան։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԱՃԱՐԱԿ

Երեւանի «Գրական Թերթ»էն կ՚իմանամ թէ Մայիս 26 _ 28 տեղի ունեցած է երիտասարդ գրողներու 5րդ համագումարը, որուն հրաւիրուած էին մայրաքաղաքին եւ միւս շրջաններու երիտասարդ եւ սկսնակ գրողները։

Այս առթիւ շաբաթաթերթը ծաղկաքաղ մըն ալ հրատարակած է ժողովին մասնակցող երիտասարդներու բանաստեղծութիւններէն (5 Յունիս)։

Վիճաբանութեանց ընթացքին յուզուած են զանազան խնդիրներ, որոնց մասին պիտի խօսինք առանձին։

Առաջին առթիւ ուշադրութիւնս գրաւեց հետեւեալ պարագան.—

Ժողովին բացումը կատարած է ծանօթ գրագէտ Ստ. Զօրեան, հեղինակը՝ «Պապ թագաւոր» պատմական վէպին։ Զեկուցումը կարդացած է բանաստեղծ Հր. Յովհաննէսեան։

Զեկուցանողը շարք մը քննադատութիւններէ ետք, դիտել տուեր է թէ «անհամեմատ աւելի մեծ է երիտասարդ եւ սկսնակ բանաստեղծների թիւը»։

— «Ամէն օր ահագին քանակութեամբ բանաստեղծութիւններ ու ոտանաւորներ են ստացւում ինչպէս գրական մամուլի խմբագրութիւններում, այնպէս էլ Գրողների Միութեան խորհրդատու բիւրոյում ... Ցաւօք, ուղարկուածների շարքում կան նաեւ բազմաթիւ անյաջող, գեղարուեստական արժէքից զուրկ ոտանաւորներ, որոնց հեղինակներին պէտք է անկեղծ խորհուրդ տալ հրաժարուելու գրելուց, անտեղի եռանդ ու ժամանակ չվատնել դրանց վրայ»։

Ուրեմն, այնտեղ ալ տարածուած է ոտանաւոր թխելու համաճարակը, համազգային հանգամանք ստանալով։

Չեմ գիտեր թէ խրատը օգուտ ունի՞, այս մոլորեալները բուժելու համար։

Արտասահմանի մէջ ամէն տեսակ «անկեղծ խորհուրդ» կը փորձենք, տարիներէ ի վեր, որպէսզի ընդունակ միտքեր իրենց եռանդը օգտագործեն մեր արձակին վրայ։

Գրէ եւ խօսէ։ Ո՞վ կը լսէ։

Հարիւր նոր գրող բուսնի, ութսունը ոտանաւորով կը սկսի։

Շատ չանցած, ամէնէն նարպիկն ալ կ՚անկի սովորական բարեւագիր մը գրելու համար։

Պատճա՞ռը,— վասն զի արձակը աշխատանք եւ յարատեւ մշակում կը պահանջէ, իսկ շատ մը ոտանաւորներ ջուրի պէս կը հոսին, կը բաւէ որ յանգերը յարմարին։

Եկուր երթանք մեր այգին,
Ա՜յ կին,
Ծուռ մի նայիր խեղճ Հայկին,
Հա՜յ կին ....

Եւ կամ, արդիական ուղղութեամբ.
Սեւ աչքերուն կրակին տակ
Մտայ մեթրօն եւ չիփ – չիտակ
Ելայ Քառէ։
Ըսի — Սաթ է
Սեր ու կաթ է.
Տեսայ հուրին թռաւ մէկէն,
Ինչպէս թռչուն մը վանդակէն։

ՎԱՀԷ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԻԱՑՈՒՄԸ

★

ԱՄԵՐԻԿԱ Կ՚ԱՌԱՋԱՐԿԷ ՄԻԱՍԻՆ ՔՆՆԵԼ ԵՐԿՈՒ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Տըլըս, Յունիս 28ի լրագրական ասուլիսին մէջ բացատրեց թէ Գերմանիոյ վերամիացման խնդիրը անքակտելի կերպով կապուած է Եւրոպայի ապահովութեան հարցին հետ։ Այս յայտարարութենէն կը հետեւի թէ Մ. Նահանգները պիտի առաջարկեն Ժընեւի խորհրդաժողովէն՝ անմիջապէս վերահաստատել Գերմանիոյ երկու մասերու միացումը։ Այս առթիւ հաւկցուց թէ Խ. Միութեան անկեղծութիւնը վիճելի պիտի դառնայ, եթէ չհաւանի միեւնոյն ատեն քննել այս խնդիրը։ Ցետոյ աւելցուց.—

1. Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ ինք եւ իր անգլիացի ու ֆրանսացի պաշտօնակիցները համաձայնեցան Պ. Մոլոթովի հետ, ժողովական բոլոր կէտերու մասին, հետեւաբար կը յուսան թէ Ժընեւի խորհրդաժողովը պիտի ընթանայ արագ եւ սահուն։ — 2. Կարելի է ապագային գինեալ ուժերու հաւասարակշռութիւն մը հաստատել Հիւս. Ատլանտեանի Կազմակերպութեան եւ Խ. Միութեան միջեւ, թէեւ ինք չի յուսար թէ այսքան բարդ խնդիր մը կրնայ լուծուիլ Ժընեւի խորհրդաժողովին մէջ։

Ի պատասխան հարցումի մը, նախարարը ցաւ յայտնեց որ Խ. Միութիւնը այլեւս նոյն շահագրգռութիւնը չի ցուցներ Գերմանիոյ վերամիացման մասին։ Այս առթիւ ալ չեշտեց թէ անբաժանելի են Եւրոպայի ապահովութեան եւ Գերմանիոյ վերամիացման խնդիրները։ Ցետոյ դիտել տուաւ թէ 1954 Փետրուարին, Պերլինի խորհրդաժողովին մէջ Մոլոթով ապահովութեան ծրագիր մը առաջարկեց որ կը ձգտի հաշուեյարդարի ենթարկել Ատլանտեան կազմակերպութիւնը, անոր տեղ հաստատելով միակ շրջանային ցանց մը։ «Այս ծրագիրը անընդունելի է Մ. Նահանգներուն, ինչպէս եւ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի համար, վասնզի ապահովութեան այդ ցանցին մէջ պիտի գտնուէին ազգեր որոնց վրայ վստահութիւն չունին ուրիշ ազգեր։ Արդ, վստահութիւնը հիմնական տարրն է ապահովութեան որ եւ է դրութեան։ Կարելի չէ վստահութիւն ընծայել այնպիսի կառավարութեանց որոնք միշտ կը ջանան խախտել ուրիշ կառավարութիւններ եւ գերութեան մէջ կը պահեն երբեմնի անկախ ազգերը։

Ուրիշ հարցումի մը պատասխանելով, Տըլըս հաւկցուց թէ օգտակար չի գտներ ոչ–յարձակման դաշինք մը Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ։

«ԲՈԼՈՐ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ԿՐՆԱՆ ՔՆՆՈՒԻԼ»

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին Գչ. օրուան նիստին մէջ, վարչապետ Իտըն յայտարարեց թէ ոչ մէկ խնդիր դուրս պիտի ձգուի Ժընեւի խորհրդաժողովին մէջ։ [illegible] համաձայնութիւն մը գոյացած չէ այս մասին, բայց արեւմտեան պետութեանց Մայիս տասնի հրաւէրին բովանդակութիւնը, որ ընդունուած է Խ. Միութեան կողմէ, բացորոշապէս կը ցուցնէ թէ վարչապետները կրնան քննել [illegible] նախընտրած բոլոր խնդիրները։ [illegible] հարցումի մը պատասխանելով, [illegible] առ այժմ օգտակար չի գտներ [illegible] հրդաժողով մը, մասնակցութեամբ [illegible] նաստանի։ Բայց կարելի է Ֆորմոզայի [illegible] Հնդկաչինի խնդիրները քննել Ժընեւի խորհրդաժողովին մէջ։

Վարչապետը վճռապէս մերժեց, [illegible] ընդդիմադիր երեսփոխան մը կ՚առաջարկէր որ Անգլիա դադրեցնէ ջրածին ռումբի արտադրութիւնը, բարեխառնելու համար մթնոլորտը՝ Ժընեւի խորհրդաժողովին համար։ Այս առթիւ դիտել տուաւ թէ հիւլէական եւ ընդհանուր զինաթափութեան հեռանկարները բարւոքած են, որովհետեւ արեւմտեան պետութիւնները կը շարունակեն ուժ ամբարել, եւ պատճառ չկայ վերիվայր հրջելու այս քաղաքականութիւնը։

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ճակատին օդանաւային ուժերը կը շարունակեն ռազմափորձեր կատարել արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ։ Առջի օր 335 հիւլէական կեղծ ռումբեր արձակեցին, «ոչնչացնելով» երեք հազար օդանաւեր։

(Շար․ը կարդալ Դ․ էջ)

ԱՀԱ ԹԷ ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՈՐԾԷՆ

*

ՊԷՅՐՈՒԹ.— Լիբանանահայ Օգնութեան Խաչի ԺԸ. պատգ. ժողովի բացումը կատարուեցաւ Շաբաթ, 16 Յունիս, Ժողովրդային Տան մէջ։

Ներկայ էին Լիբ. Օգն. Խաչի 17 մասնաճիւղերէն 60 պատգամաւորներ։ Հրաւիրուած էին Պետական հայ երեսփոխան ընկեր Մովսէս Տէր Գալուստեան, Ճեմարանի տնօրէն ընկեր Ս. Վրացեան, ընկեր Մ. Հերարտեան, Տօքթ. Ա. Գապաքեան, ինչպէս նաեւ հիւրաբար քաղաքս գտնուող ղեկավար ընկերներ՝ Շ. Միսաքեան, Յ. Խաչմանեան, Ս. Տէր Թովմասեան եւ Տ. Պօղոսեան։

Բարեգալուստի մաղթանքներէ ետք, ժողովը անցաւ իր աշխատանքներուն, որոնք տեւեցին երկու օր, Շաբաթ եւ Կիրակի, ու ընթացան խանդավառ մթնոլորտի մէջ։

Առաջին առթիւ կատարուեցաւ դիւանի ընտրութիւնը։ Դիւանի անդամ ընտրուեցան տիկիններ Է. Գրիգորեան եւ Մ. Աբելեան (նախագահուհիներ), Ծ. Մխիթարեան եւ Օր. Ծ. Գալընճեան (քարտուղարուհիներ)։

Յանձնախումբերու ընտրութենէն ետք (բանաձեւերու, հաշուեքննիչ եւայլն), ժողովը անցաւ 17 մասնաճիւղերու եւ Շրջանային վարչութեան տեղեկագիրներու ընթերցման։

Այս ընթերցումէն երեւան եկաւ որ ներկայ տարեշրջանին, Լիբանանահայ Օգն. Խաչի անդամուհիներու թիւը եղած է 2538, բաժնուած 17 մասնաճիւղերու։

Նոյն շրջանին, Շրջ. վարչութիւնը մուտք ունեցած է 54.630 լ. ոսկի, ելք՝ 49.336 լ. ոսկի։ Պատրաստի գումար 5293 լ. ոսկի։

Բոլոր մասնաճիւղերը միասնաբար, մուտք ունեցած են 41.074 լ. ոսկի, ելք՝ 33.797 լ. ոսկի, պատրաստի գումար՝ 7277 լ. ոսկի։

Ուրեմն, Լիբ. Օգն. Խաչը —Շրջ. վարչութիւն եւ 17 մասնաճիւղեր— ներկայ տարեշրջանին մուտք ունեցած են 95.704 լ. ոսկի, ելք՝ 83.133 լ. ոսկի, պատրաստի գումար՝ 12.570 լ. ոսկի։

Նիւթական այս պատկառելի գործառնութիւնը ուրախութեամբ արձանագրուեցաւ ներկաներու կողմէ, նկատի ունենալով որ այս գումարները գոյացած են հայ ժողովուրդի լումաներով եւ գործածուած են ազգապահպանման ձեռնարկներու.— Մանկերու կրթաթօշակ, դարմանատուն, «Պնակ մը կերակուր», կազդուրման կայան, կարօտեալներու օժանդակութիւն եւայլն։

Ուրախութեամբ նկատելի է նաեւ որ այս տարուան ընթացքին, Օգն. Խաչը Նոր Մարաշի մէջ կանգնած է իր դարմանատունն ու խոհանոցը, որոնք արժած են 22.000 լ. ոսկի։ Այս գումարին 11.000ը եկած է Օգն. Խաչի սնտուկէն, իսկ 11000ը յատկացուցած է Պ. Միհրդատ Թընկըրեան։ Շրջ. վարչութիւնը ոչ միայն կրցած է այդ 11.000 լ. ոսկիի գումարը ճարել, այլ եւ ներկայիս պատրաստ գումար ունի 5293 լ. ոսկի, պարագայ մը, որ ցոյց կու տայ կանացի այս մեծ միութեան առողջ գործունէութիւնը եւ իր անդամներուն անձնուէր վերաբերումը ազգապահպանման գործին մեծապէս սատարող այս մեծ հաստատութեան հանդէպ։

Տեղեկագիրներու ընթերցումէն ետք, խօսք առին հրաւիրեալ ընկերները, որոնք գնահատանքով արտայայտուեցան Լիբ. Օգն. Խաչի գործունէութեան մասին։

Առաջին առթիւ խօսք առաւ Ամերիկայի մեր ընկերներէն Յակոբ Խաչմանեան, որ յայտարարեց ի միջի այլոց.—«Կարդացուած տեղեկագիրներէն խորապէս տպաւորուած եմ։ Տեղեկագիրներէն հասկցայ որ Օգն. Խաչը առաւելապէս կարօտեալներու եւ հիւանդներու օգնութեան գործին լծուած է։ Մենք Ամերիկայի մէջ այդ հոգը չունինք։ Կառավարութիւնն է որ կը հոգայ այդ բոլորը։ Միայն կրթական գործին մտահոգութիւնն ունինք մենք։ Դուք այդ բոլորը կը հոգաք այնքան օրինակելի կանոնաւորութեամբ եւ կազմակերպութեամբ ու կը դառնաք ներշնչումի աղբիւր, որովհետեւ Սփիւռքը իր աչքերը յառած է ձեզի»։

Ապա խօսեցաւ ընկեր Ս. Վրացեան, որ շնորհաւորելէ ետք Օգն. Խաչը իր յաջողութիւններուն համար, մաղթեց որ կանացի այս մեծ միութիւնը հետզհետէ ուռճանայ, հասնելով մեր բոլոր կարիքներուն։

Ընկեր Շաւարշ Միսաքեան իր գնահատանքը սկսաւ բանաստեղծին «Արեւելքից լոյս է ծագում» խօսքերով եւ շեշտեց թէ բոլորի հայեացքները ուղղուած են դէպի Միջին Արեւելք, որ հայապահպանման գլխաւոր հնոցն է, ուրկէ հեռաւոր գաղութի մեր եղբայրները կ'առնեն իրենց ներշնչումը։

Ընկեր Ս. Տէր Թովմասեան յայտնեց թէ մեծ վտանգ մը կը սպառնայ հայութեան — ձուլումի վտանգը, որուն դէմ պայքարի ամէնէն ազդու զէնքերէն մէկն է Օգն. Խաչը, որ ազգապահպանման ճակատին վրայ անփոխարինելի ծառայութիւններ կը մատուցանէ մեր ժողովուրդին։ Ընկեր Տ. Պօղոսեան գովասանքով խօսեցաւ Լիբ. Օգն. Խաչի մասին, ընդգծելով անոր կատարած գործին մեծութիւնը։

Ընկերներու գնահատական այս խօսքերը մեծ խանդավառութիւն առթեցին ժողովականներու մօտ։

Կիրակի առաւօտ նիստին, տեղի ունեցաւ Շրջանային վարչութեան միամեայ գործունէութեան տեղեկագրի քննութիւնը եւ ժողովը գնահատական բանաձեւով մը շնորհակալութիւն յայտնեց կատարուած աշխատանքին համար։

Օրակարգի բոլոր հարցերը լուծուեցան կատարեալ համերաշխութեամբ։ Յետոյ տեղի ունեցաւ Շրջանային նոր վարչութեան ընտրութիւնը։ Անդամ ընտրուեցան.— Տիկիններ Լ. Սասունի, Վ. Տէր Կարապետեան, Է. Գրիգորեան, Մ. Աբէլեան, Է. Պալեան, Ա. Ռափայէլեան, Օր. Ն. Լիմոնճեան։

ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԸ

*

... Յունիս 12, Կիրակի առաւօտ։ Անձրեւը յամառօրէն կը ջանայ փորձութեան ենթարկել մեր որոշումը։

«Ալ չենք որ հալինք», կը պատասխանենք, ընկերուհիիս, Տիկ. Մ. Ա. Պէօյիւքեանի հետ։

Եւ ուրախ զուարթ, քիչ մըն ալ սրտատրոփ.— ինչո՞ւ, չեմ գիտեր — հասեր ենք արդէն Մոնմորանսի, ամէնուս սիրելի ու պատկառելի Հանգստեան Տունը։

Առաջին այցելուներն ենք։ Ոտքի է Աղքատախնամը իր ամբողջ կազմով — անդամները՝ նաեւ օրուան գործադիր մարմնին։

Ներկայ են երկու Տուներու տնօրէնն ու տեսչուհին իրենց բազմութիւններով։ Դժուար է զանազանել տէրն ու ծառան, որոնք զբաղուած օրուան մանրամասնութիւններով, կը սպասեն հիւրերու։ Երբեմն միայն աչք մը քթթելով... դէպի երկինք, փիլիսոփայական պաղարիւնութեամբ։

Ներկայ են Ալֆորվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտները եւ Հայ Արիները իրենց առաջնորդներով։

Երիտասարդ պաշտօնեայի մը՝ Պ. Յ. Բագոսեանի առաջնորդութեամբ կը մտնենք սենեակներէ ներս ուր առաջին առթիւ ուշադրութիւն կը գրաւեն մաքրութիւնն ու կարգապահութիւնը։

Պայծառ սպիտակութիւն մը ամէն կողմ։ Ծաղկամաններ ամէն տեղ, յուրգուն՝ փունջ փունջ թարմ ծաղիկներով, սահմանուած են, գեղեցիկ ճաշակին հետ, երիտասարդութեան վայելքը պարգեւելու հոն ապրող ժողովուրդին։

Կ'արժէ դիտել, տեսնել ու մտերմօրէն խօսակցիլ մեր տարեց քոյրերուն ու եղբայրներուն հետ, որոնք բախտէն մէկ անօրինակ հարուածովը եկերհամախմբուեր օտար երկինքի տակ, եւ չէնքն ալ հայացնելով, իրենց կեանքի ձմեռը կ'անցընեն հոգածու ու հարազատ ձեռքերու մէջ։

Կը մօտենանք շատերու, առանձինն։

— Գո՞հ էք, տիկին։

— Շատ գոհ ենք։ Ապրի մեր ազգն ալ, կառավարութիւնն ալ։ Բանիկ մը պակաս չունինք։ Ամմա... ա՛խ...

Մայր մըն է հաւանաբար, կը խորհինք։ Ու սիրտը կը պոռթկայ աչքերէն... Կ'ուզէ խօսիլ, պատմել իր հարուստ անցեալը, իրեն սիրելի վիշտերը։

— Եօթը զաւակ ունէի, Տիկին, այսօր անորդի մարդ եմ... անտէր ու անպաշտպան մնացած էի։ Ինչպէ՞ս գոհ չըլլամ։ Հազար բերան փառք աս օրիս...

Ու ահա, յաջորդաբար, սիրելի ու թանկագին լուսանկարներու ծրարներ դուրս կուգան մայրական տաքուկ կուրծքերէ..

Դժուար է երկար կանգ առնել միշտ լեցուն սիրտերու առջեւ։ Քանի մը պատշաճ արտայայտութիւններ, եւ կը յառաջանանք, նոյն հարցումը տալով ամէնուն։

— Ապրի՛ն, հազար ապրին մեզ հոգացողները։

— Աստուած մէկ օրը հազար ընէ այս Տունը հաստատողներուն։ Ասիկա իրաւ հանգստեան տուն է։ Կ'ուտենք, կը խմենք, կը պառկինք։

— Ամբողջ կեանքս չարաչար աշխատած եմ... պօշ տեղը։ Հոս գալէ ետք հասկցայ թէ ինչպէս կ'ըլլայ եղեր հանգիստ ապրիլը։

— Գոհ ենք, քոյրս, գոհ ենք։ Ասկէ աւելի ի՞նչ կ'ուզենք։ Մեր տունին հետ կորսնցուցած հանգիստը՝ հոս գտանք։ Հէ՛յ վախ։

Այր մըն է։ Ու, առնական ծանր յուզումով կը բոցավառին աչքերը...

Կը փնտռենք ծանօթ տիկին մը որ քանի մը ամիս առաջ ծերանոց ընդունուեր է։ Ծանօթ իր խիստ՝ բայց ուղիղ նկարագրին, կ'ուզենք լսել վկայութիւնը՝ իր մասին։

Ինչպէ՞ս տիկին Խ. Գո՞հ էք ձեր նոր բնակարանէն։ Աչքերը լաւ չեն տեսներ։ Կը մօտենայ, կը փորձէ ճանչնալ։

Ո՞վ էք դուք... Հա՛...։ Ու փարելով ուժգին՝

— Օ՛հ, ինչո՞ւ պիտի գոհ չըլլամ, կը պատասխանէ իրեն յատուկ ուժեղ հաստատումով։ Շատ գոհ եմ, Տիկին։ Հազար բերան փառք տիրոջս...

Ու կէս կոյր աչքերը ու ձեռքերը վեր բարձրացուցած կ'օրհնէ... կ'օրհնէ սրտագին «Հայ թէ օտար, այս տունին հիմնադիրները»։

Բարձրահասակ տիկին մը կանգնած է սրահին մէկ անկիւնը, ուշադրաւ դիրքով մը։ Տան եռուզեռը կը դիտէ։ Կը մօտենանք զգոյշ.

— Ինչպէ՞ս կը կոչուիք, Տիկին։

— Արմենուհի Գըրճեան։ Անդրանիկ փաշային քրոջ զաւակն եմ։ Կը ներկայացնէ ինքզինքը արագ ու հպարտ կեցուածքով մը։

Կը փնտռենք տիկին Ն. Ահարոնեանը։ Առանձին սենեակ մը տրամադրուած է իրեն, միշտ նոյն մաքրութեամբ գեղեցիկ ու ծաղկազարդ։ Զարդարուած՝ իր անմահ ամուսնոյն նկարներով։

Տիկինը սիրալիր կ'ընդունի մեզ իբրեւ հիւրեր, սակայն չի ճանչնար։ Ու շփոթած ու զգահար, կոչ կ'ընէ իր յոգնած յիշողութեան, եւ մեր օգնութեամբ կը յաջողի յիշել, մեղադրելով իր մոռացկոտութիւնը...

Տիկին Պէօյիւքեան, հին ծանօթ, կը բերէ յիշատակներ, ջանալով կեդրոնացնել Տիկնոջ ուշադրութիւնը։ Կ'արտասանէ տիկին Ահարոնեան, մանուկի մը պարզութեամբ։ Ու միտքը աւելի կը պայծառանայ։

Իր կարօտալի ընդունելութիւնը տակն ու վրայ կ'ընէ մեզ...

Ու կը պատմէ մանկութեան օրերէն մինչեւ այսօր թէ ինչքան զինքը շփացուցած են եղել... Եւ հիմա այսպէս առանձին..

Ու կ'աճապարէ.— Ներողութիւն Տիկին ջան, չմոռանամ ասելու որ շատ, շատ գոհ եմ տեղիցս, շրջապատիցս։ Տան մէջ բոլորն էլ ազնիւ, հաճոյակատար մարդիկ, ծառայող թէ ինձ նման պատսպարեալ, առանձին հոգածութեան եւ գուրգուրանքի առարկայ են դարձնում ինձ։

Ու կ'եզրակացնէ.— Ոչ մի դժգոհութիւն չունեմ։ Միայն թէ ծանօթներուս կարօտ ունեմ...

Բաւական երկար կը մնանք իրեն մօտ։ Սիրտը պարպուած, սփոփուած կը զգայ ինքզինքը։ Զուգեր որ հեռանանք, բայց կը համակերպի, խնդրելով որ «նորից» այցելենք իրեն։

Ճաշի ժամն է արդէն։ Տունը լեցուած է հիւրերով։ Իրար են խառնուեր ծերն ու երիտասարդը, ծանօթն ու անծանօթը։ Եւ արդէն այդ օրհնեալ շէնքէն ներս մտնողը, դուրս կ'ելլէ կրկին հայացած։

Կողմնակի սեղանատունը, մեր տարեցներէն շատեր, գրաւած են իրենց տեղերը։ Բացուած են ազգական, բարեկամ ունեցողներու՝ հայկական ծրարները ... ու կը ճաշեն գոհ եւ ուրախ։

Մուտքի դրան դիմաց, ընդարձակ լուսաշող ճաշասրահը, սպիտակափառ մաքրութեամբ ու իր ծաղկազարդ սեղաններով։

Ու մինչ համադամներով հարուստ սեղաններու շուրջ «կենաց» բաժակներ կը բարձրանան խանդավառ, անձրեւը կ'իջնէ անընդհատ պատուհաններէն ի վար...

Ի՜նչ փոյթ սակայն։ Հայու հոգին ա—

ԱՆԳԼԻԱՑԻ ԼՈՐՏ ՄԸ
ՓՈՔՐ ԱՍԻՈՅ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԷՆ ՆԵՐՍ

Դիւրըմբռնելի է լորտին այս վերաբերումը, երբեւ հիւր՝ չէր կրնար իր մտածումները եւ զգացումները անվերապահօրէն արտայայտել։

Իր ճամբորդութեանը ընթացքին, բազմաթիւ անգամներ «պարկեշտ» Թուրքին պատմական խեղաթիւրումները պիտի լսէր, անոր տարօրինակութիւններուն ականատեսը պիտի ըլլար, ու անգլիական հիւմըրը դէմքին՝ կուլ պիտի տար համեստութեան առաքինութեամբ պճնուած անմարսելի այդ դեղահատները։

ԱՆԻԻ ԱՒԵՐԱԿՆԵՐԸ

Կարսի վայրին վերադարձը վերջ կը դնեն լորտին թափառումները։ Կաստակոյը, ընդառաջ երթալով անոր բուռն փափաքին, թոյլ կու տայ, որ Անիի աւերակները այցելէ, Կարսի ոստիկանապետին ընկերակցութեամբ։

Նախ քան այդ ուխտագնացութիւնը, պէտք կ'ըլլայ վայրի պէյին ոսկեզօծ դեղահատներէն քանի մը հատ կուլ տալ։

Այ[illegible]րդին կը պատկանին քաղաքապետին հետեւեալ խորհրդածութիւնները։

Խօսակցութեան մը ընթացքին, ան կը յայտարարէ. «Հայերը, հակառակ Թուրքերուն, զուրկ են ճարտարապետական շնորհէ, իսկ ինչ որ Հայաստան կը կոչէք, պարզապէս ամերիկեան քարոզչութենէն ծնունդ առած բառբառջանք մըն է»։

Խօսելով ներկայ օրերու Թուրք երիտասարդութեան մասին, «զմայլելի է, կը բացագանչէ, մենք զայն կը քաջալերենք ամէն տեսակէտով։ Համոզուած եմ, որ եթէ հնարաւորութիւն ունենանք միայն տասնեւհինգ տարուան խաղաղութեան շրջան մը բոլորելու, Տաճկաստանը Միացեալ Նահանգներու չափով արդիականացած երկիր մը պիտի դառնայ»։

Իսկ վայրի մանկլաւիկներէն Կարսի ոստիկանապետ հարիւրապետ Հիքմէթ, որուն վիճակուած էր լորտին ընկերակցիլ Անիի մէջ, առանց այլեւայլի կը յայտարարէ, թէ «Անին Ալփասլանի շինած քաղաքն է»։

Էհ, լեզուն ոսկոր չունի, իսկ Թուրքերուն համար՝ պատմութիւնն ալ արժէք չունի, ներելի է ամէն արտառոցութիւն ըսել, իրարու խառնելով ծուռն ու շիտակը, սուտն ու իրաւը։

Զգենք Կարսն ու վայրին եւ լորտին հետ անցնինք Շիրակի դաշտը, կանգ առնենք հոն, ուր խոր ձորերու մէջէն Ախուրեան գետը կը թաւալի։

Հոն է մեր փառապանծ Անին։ Ի տես անոր վեհաշուք փլատակներուն, լորտը կը գրէ. «Ապշահար՝ չուզես բռնեցի եւ ինծի ընկերացող հարիւրապետը մինչեւ իսկ բացագանչեց. օ, օհ...»։

Հակառակ անցեալ ու ներկայ ամենազգի Ալփասլաններուն, հակառակ անոնց եւ բնութեան կործանարար ուժերուն, հակառակ կողոպուտներուն եւ վայրագութեանց, մեր պաշտելի Անին տակաւին կայ ու կը մնայ։

Ինչ փոյթ թէ ան աւերակոյտի մը վերածուած է, ինչ փոյթ թէ ան ամբողջովին ամայացած է հիմա. հոնկէ Հայուն հանճարը կը ճառագայթէ, հոն իւրաքանչիւր քար լեզու կ'ելլէ Հայութեան փառքը եւ արժանիքները պանծացնելու համար։

Անի այցելած եւ անոր հնութիւնները ուսումնասիրած են Թուրնըրֆոր, Լօժէն Պոռէ, Լինչ, Համիլթըն, Պրոսէ, Թէքսիէ, Նիկողոս Մառ, Ծչիկովսկի, Թորամանեան եւ Ֆէթվաճեան։

Ամենազգի հնախոյզ գիտնականներ, ճարտարապետներ եւ պատմաբաններ հոն եկած են, զմայլանքով ու յարգանքով խոնարհած են մեր այդ փառապանծ յիշատակարաններուն առջեւ եւ հայ ժողովուրդին արժանիքներն են գովաբանած։

ՏՈՔԹ. Պ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

(6) (Շար.)

րեւչաա, ամէն վիճակի մէջ ալ կրնայ իր պայծառութեամբ ջերմացնել ամէնէն սառտրամադրութիւնն անգամ :

Եւ ահա, առնական հզօր ձայն մը կը յաջողի պատռել հայկական մթնոլորտը :

Ընդհ. քարտուղար Ն. Յովհաննէսեանն է, որ սրամտօրէն գիտել կուտայ թէ մոռցեր են հրաւիրագիր ղրկել... Արեւուին: «Այս «Օր»ուան մեր յայտագիրը, չկրցանք գործադրել անձրեւին պատճառով :

Ընդհանուր լռութեան մէջ խօսք կ'առնէ Պ. Վ. Ֆրէնկեան (ֆրանսերէն) եւ յանուն հայ ժողովուրդի երախտագիտութիւն կը յայտնէ Ֆրանս. կառավարութեան եւ հաստատութեան հիմնադիր – աջակից հայ թէ օտար անձնաւորութեանց: Կը գնահատէ ու կը քաջալերէ կազմակերպիչ մարմինը եւ բոլոր ծառայողները: Ու գոհ սրտով կը փութայ յայտարարել թէ պատկանեալ իշխանութիւնը, նոյն շրջանին մէջ, երրորդ Տուն մը եւս բանալու ծրագիր ունի» : (Ծափեր) :

Միշտ չէն ու զուարթ սեղաններու շուրջ, խաղն ու կերուխումը կը շարունակուի ընտանեկան զրոյցներով :

Օրուան ի պատիւ, Թաղապետութիւնը ուղարկած էր Տէօյի քսան հոգինոց երկսեռ երգչախումբ – նուագախումբը (ամաթէօռ) : Հրաւիրուած էին նաեւ Թաղին Ֆրանսական ծերանոցէն երկսեռ բազմութիւն մը, որոնք, մերիններուն հետ, կէսօրէն մինչեւ իրիկուն զուարճացան միջազգային երգերու ճոխ յայտագրով մը, մասնաւոր սրահներու մէջ :

Կէսօրէ ետք կը հասնի Առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. : Ներկայ կ'ըլլայ ծերերու երեկոյեան ընթրիքին: Կը խօսի հայրական – որդիական սրտագին ճառ մը: Ու յանուն հայ ժողովուրդի փառաբանելով ասպետական Ֆրանսան, իր ջերմ երախտագիտութիւնը կը յայտնէ կառավարութեան: Կը գնահատէ ու կ'օրհնէ մեր հայկական աւանդութեանց ճշմարիտ պահակները որոնք, հակառակ ժամանակի եւ միջավայրի փոփոխութեան, իրենց սիրտերուն մէջ պահպանած են մեր ցեղային սէրն ու յարգանքը, տարեցներու հանդէպ :

Ու կը յորդորէ երկսեռ պատսպարեալները որ գնահատել գիտնան, եւ շնորհակալ մնալով աղօթեն, այս տարիքին մէջ, իրենց հանգիստ կեանք պարգեւող բոլոր անձնաւորութեանց առողջութեան ու բարիքին համար: Հանդէսը կը փակուի Հայր մերով :

Ա. ՇԱՀԼԱՄԵԱՆ

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

19 ՆՈՐԱԳԻՐՆԵՐ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

Պէյրութէն կը գրեն մեզի Յունիս 26 թուականով .—

Երկու շաբաթ առաջ Էշրէֆիէի, ու այս անգամ, Թրատի եւ քաղաքի շրջաններուն մէջ 19 նորագիրներ հանդիսաւոր երդումով մուտք գործեցին Դաշնակցութեան մեծ ընտանիքէն ներս :

Երկուշաբթի օր, գումարուեցաւ Նիկոլ Դուման կոմիտէութեան ընդհանուր ժողովը, որու ընթացքին տեղի ունեցաւ երդման արարողութիւնը 9 նորագիր ընկերներու, որոնց կնքահայրը եղաւ «Յառաջ»ի խմբագրապետ ընկեր Շ. Միսաքեան: Ընկերը ողջունելէ ետք նոր ուխտեալները, թելադրեց հաւատարիմ մնալ իրենց ուխտին, շեշտելով Դաշնակցական ըլլալու հպարտութիւնը :

Ընդհանուր ոգեւորութեան եւ ծափերու մէջ, խօսք տրուեցաւ նաեւ Պարսկաստանի մեր մտաւորական ընկերներէն Տաճատ Փօղոսեանի ու ընկեր Կարօ Գէորգեանի, որոնց խանդավառ խօսքերը ջերմ մթնոլորտ մը ստեղծեցին :

Չորեքշաբթի օր, տասը նորագիր ընկերներ իրենց երդման արարողութիւնը կատարեցին Քրիստափոր կոմիտէութեան ընդհանուր ժողովին, Ժողովրդային Տան մէջ, որ լեցուած էր ընկերներու ստուար բազմութեամբ մը :

Տասը ուխտեալներուն կնքահայրը եղաւ Ամերիկայի մեր ընկերներէն Ց. Խաչմանեան, որ խանդավառ խօսքերով ողջունեց նորագիր ընկերները, յատուկ ընդգծումը կատարելով այն մեծ կուսակցութեան, որուն ուխտեալ զինուորները պիտի հանդիսանան :

Երդման յուզիչ արարողութենէն ետք խօսք առին ընկերներ Սահակ Տէր Թովմասեան եւ Տաճատ Փօղոսեան, շեշտելով մեր կուսակցութեան վճռական դերը հայ ժողովուրդի դարաւոր երազի իրականացման մէջ:

ՅԱՋՈՂ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ
ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ

★

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ, (Յատուկ) .— Շաբաթ, 18 Յունիս ժամը 4ին, տեղի ունեցաւ Ս. Թարգմանչաց վարժարանի տարեկան պազարը, վարժարանին մէջ: Բացումը կատարեց Սուրէն եպս. Քէմհաճեան: Շուտով վարժարանին բոլոր սենեակները լեցուեցան հետաքրքիր բազմութեամբ : Գլխաւոր սրահին մէջ ցուցադրուած էին վարժարանի աշակերտուհիներու պատրաստած ձեռագործները, ծածկոցները, ասեղնագործ տեսարաններ եւ գծագրութիւններ: Օտար բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ հիացումով կը դիտէին ձեռագործները, երբեմն թերահաւատօրէն հարցնելով .— «Իրա՞ւ, ասոնք 14–15 տարեկան աշակերտուհիներու գործեր են» : Ուրիշներ՝ լաւատեղեակ մեր ժողովուրդի աշխատասիրութեան, ընդունակութեան՝ սքանչացած կը բացագանչէին— «դուք տաղանդաւոր ժողովուրդ մըն էք, ձեր ձեռներէցութիւնը կ'երեւայ բոլոր ասպարէզներուն մէջ:

Շատ չանցած ապրանքներուն մեծ մասը ծախուած էր: Ուրիշ սենեակներու մէջ երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ կը զուարճանային խաղերով եւ անակնկալներով, դեռ ուրիշներ՝ սեղաններու շուրջ նստած կը վիճէին՝ թէ ի՞նչպէս կրնան աւելի օգտակար ըլլալ վարժարանին: Յաջորդ օրը, կիրակի առաւօտէն մինչեւ ժամը 8, հարիւրաւոր անձեր այցելեցին վարժարանը: Կէսօրին շատեր ճաշեցին հոն, հայկական համադամ կերակուրներ, պատրաստուած հայուհիներու կողմէ եւ նուէր ղրկուած պազարին: Օտար անձնաւորութիւններուն մէջ աչքի կը զարնէին Երուսաղէմի կառավարիչը, ընդհանուր ոստիկանապետը, գայմագամը, յարանուանութեանց ներկայացուցիչները, բարձրաստիճան պաշտօնեաներ : ՄԱԿի հաշտարար յանձնախումբի նախագահ՝ զօր. Պըրնս, Իւ Էն Էր Վ. Ա.ի բարձրաստիճան պաշտօնեաներ, հիւպատոսներ: Հպարտութեամբ կը լեցուի Հայու սիրտը յաճախ օտարին երբ կը տեսնէ թէ ինչպէս տիկիններ, երիտասարդ երիտասարդուհիներ իրենց գործը, հանգիստը ժամը անտեսած՝ տքնաջան կ'աշխատին, պազարին յաջողութիւնը ապահովելու համար : Օտարներ սքանչացած լսեցին եւ դիտեցին հայկական երգն ու պարը: Պազարը անցաւ կատարելապէս յաջող: Աննախընթաց էր իր նիւթական եւ բարոյական արդիւնքը: Շնորհաւորելի են Երուսաղէմի հայութեան երիտասարդներն ու երիտասարդուհիները որոնք իրենց կարելին ըրին պազարը յաջող եւ հաճելի դարձնելու համար: Կ'արժէ յիշատակել մանաւանդ վարժարանին տեսուչը Յակոբ վրդ. Վարդանեանը որուն շատ բան կը պարտինք պազարին յաջողութեան համար :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ

●

Կիրակի օր տեղի ունեցաւ Սեւրի Ս. Մուրատեան վարժարանի տարեվերջի հանդէսը, բացառիկ յաջողութեամբ: Կը նախագահէր Ուսմանց պետ. ընդհ. վերատեսուչ Պ. Վինիօ որուն այնքան գեղեցիկ ճառը պիտի հրատարակենք առանձին :

Հանդէսին ներկայ էին նաեւ Կաթող. Պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վարդապետ Մանուկեան եւ Տիրան արք. Ներսոյեան որ երկու օր առաջ հասած էր Փարիզ, ինչպէս նաեւ Անուշաւան աբեղայ, Իտալիոյ հիւպատոսը, Մարքի Փօլ տիւ Վէու, եւ բազմաթիւ հիւրեր եւ ուսուցիչներ :

Աշակերտներու երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. Կարպիս Գայլիչեանի բացաւ հանդէսը «Մարսէյեզ»ով եւ վարժարանին քայլերգով :

Դպրոցին ակադեմական տնօրէնը, զօր. Փօլ Փրէվօ խօսք առնելով նախ շնորհակալութիւն յայտնեց Պ. Վինիօյի որ իր ներկայութեամբ պատուած էր հանդիսութիւնը, յետոյ յատկապէս մշակուած ճառով մը գնահատեց Հայոց քաղաքակրթիչ դերը աշխարհի մէջ: Շեշտեց թէ Հայաստանը եղած է քաղաքակրթութեան յառաջացեալ դաշը Ասիոյ մէջ, եւ ծանրանալով Մխիթարեան միաբանութեան վրայ, պարզեց անոր կատարած գործը — ծանօթացնել Եւրոպայի հայկական լեզուն եւ մշակոյթը :

Քանի մը աշակերտներ արտասանեցին հայերէն, իտալերէն եւ ֆրանսերէն: Յիշենք մանաւանդ Վիգէն Թորոսեանը որ ճարտարօրէն արտասանեց Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի «Հայ Հանճարը», Գ. Գեւոնեանը Սիլվա Կապուտիկեանի «Խօսք իմ որդուն»ը: Շատ յաջող էին նաեւ միւս արտասանողները :

Ուսումնապետ Հ. Խորէն վարդապետ կարդաց դպրոցին տարեվերջի տեղեկագիրը :

Վարժարանը ունի եօթը դասարան, 105 աշակերտներով: Առաջին դասարանէն ինը հոգի ներկայացան պաքալորէայի քննութեան: Արդիւնքը տակաւին ծանօթ չէ : Յուլիս մէկին եւ երկուքին ալ Գ. դասարանի աշակերտները կը ներկայանան Պրէվէի քննութեանց: Առաջին դասարանի աշակերտներն են .— Ճապուրեան Յարութիւն, Ճէնտէրէճեան Գէորգ, Տէր Պապեան Պետրոս, Էքիզեան Յարութիւն, Մէնգիլճեան Յովհաննէս, Գզրեան Յովհաննէս, Տէտէճեան Արշաւիր, Բէկիզեան Գրիգոր եւ Զէքեան Յակոբ:

Այս վերջինը շրջանաւարտ դասարանին կողմէ հրաժեշտի քանի մը խօսք կարդաց ուր իրենց երախտագիտութիւնը կը յայտնէին վարդապետներուն եւ կը խոստանային հաւատարիմ մնալ իրենց ստացած ուսման եւ ծառայել հայ ժողովուրդին :

Տեսուչ վարդապետին հրաւէրով խօսք առաւ նաեւ Տիրան արք. Ներսոյեան, որ ուրախութեամբ յայտնեց թէ 16 տարի վերջ դարձեալ առիթ կ'ունենար ներկայ ըլլալու վարժարանին մրցանակաբաշխութեան հանդէսին :

« Մեծապէս գնահատելի է Վենետիկի միաբանութեան այս ազգասիրական եւ ուսումնասիրական գործունէութիւնը եւ շնորհաւորելի » : Ծանրանալով մանաւանդ նոր սերունդին կրթութեան վրայ, ըսաւ թէ կարելի չէ երեւակայել աւելի դժբախտ բան մը քան այն որ տղայ մը կը հեռանայ իր ծնողքէն եւ անջրպետ մը կը ստեղծուի ծնողքին եւ տղուն միջեւ : Եւ այն անջրպետը կանխելու համար է որ տղա՛քը պէտք է հայ մեծնան, նմանին իրենց հայրերուն որպէսզի օտարացած զաւակ մը մեծցուցած չըլլայ ծնողք մը, ինչ որ ծանր վէրք մըն է իրեն համար :

Այս ճառէն ետք տեսուչը, Հ. Սերովբէ Վ. Ադըլեան քանի մը խօսքով, նախ ֆրանսերէն, յետոյ հայերէն խնդրեց ծնողներէն որ հայերէն խօսելու վարժութիւնը զոր տղաքը ստացան վարժարանին մէջ ինը ամիս, չկորսնցնեն երեք ամսուան արձակուրդի շրջանին :

Հ. Սերովբէն վստահեցուց ծնողները թէ իրենց զաւակները դպրոց մտած օրէն եղած են «մեր զաւակները եւ արժանացած նոյն գուրգուրանքին » :

Ամէնէն վերջ խօսք առաւ Պ. Վինիօ, որուն ճառը, ինչպէս ըսինք, պիտի հրատարակենք առանձին :

Գեղարուեստական բաժնին իր տաղանդաւոր մասնակցութիւնը բերաւ երիտասարդ Ջութակահար Գոճեան որ շատ նուրբ վարպետութեամբ մը չորս կտոր նուագեց, արժանանալով բուռն ծափերու : Երգչախումբը հանդէսին կիսուն երգեց քանի մը երգեր եւ հանդէսը փակեց Գ. Ալէմշահի «Իմ հեռաւոր հայրենիք»ով :

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Մայիս 20ին Պէյրութի մէջ յանկարծամահ եղած է բնիկ Պոլսեցի Ստեփան Լիմոնճեան: Աւելի քան քառորդ դար պատասխանատու պաշտօններ վարած է Լաթաքիոյ հանրային շինութեանց սպասարկութեան մէջ: Քաղաքին բարեզարգութեան մասնագէտ երկրաչափ էր : Լաթաքիոյ գաղութը իր հիմնաւորման սկզբնական շրջանէն շատ բան կը պարտի Գույումճեան – Լիմոնճեան –Զպուքճեան–Պէրպէրեան առանցքի: Լաթաքիոյ իր ընկերները ձեռնարկած են Լիմոնճեան մատենադարան մը պահել Ս. Յակոբեանց Ազգ. վարժարանին մէջ: Հանգուցեալը անդամ էր Ս. Օգն. Խաչին եւ ջերմ համակրող մեր ազատագրական պայքարներուն :

ՎԱՀԱՆ ՀՈՎԻԻ նոր ձայնապնակը «Պամպու Պոթ» ժողովրդային լայն ընդունելութիւն գտած է Ամերիկայի մէջ: Վահան Հովի ծնած է Թաւրիզ եւ հաստատուած Ամերիկա: Ձայնապնակը կը ծախուի շուէտական Ռափսոտի պիտակին տակ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (77)

ԳՈՐԾ ՁԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԻԴ.

Ուրախ եմ որ մեր սիրելի ընձուղտը ճիշդ ժամանակին պահեցի: Ինծի կու գայ թէ Սըր Էօսթէյս պիտի ուզէր գետինը զարնելով ջարդ ու փշուր ընել զայն :

Վերադառնալով մեր արշաւանքին, Սըր Էօսթէյսի ետ կենալէն վերջ, Օր. Փեթիկրիւն յայտնեց որ ստիպուած է տունը մնալ. կրնայ ըլլալ որ Սըր Էօսթէյս իրեն պէտքը զգայ: Ամենավերջին վայրկեանին Սիւզանն ալ լուր կը ղրկէր թէ պիտի չկարենայ գալ, գլխու ցաւի պատճառով: Մնացինք գնդապետ Րէյսն ու ես :

Տարօրինակ մարդ է գնդապետը: Բազմութեան մէջ շատ ուշադրութիւն չէք ըներ, մինչ իր հետ առանձին եղած ատեն կը զգաք անոր ուժեղ անհատականութիւնը: Այդ ատեն կը դառնայ աւելի լռակեաց, եւ սակայն այդ լռութեամբ կարծէք աւելի բան կ'ըսէ՝ քան եթէ խօսէր:

Այդպէս էր նաեւ մեր Միթօփոս գացած օրը: Ամէն ինչ տարաշխարհիկ լռութիւն մը զգեցած էր ու բացառութիւն ըլլալով մեր ինքնաշարժը՝ որ կարծեմ առաջին անգամ շինուած Ֆորտը ըլլալու է: Օթոցները պատռտած, մեքենաները խեղճ ու կրակ վիճակի մէջ:

Քանի շարունակեցինք մեր ճամբան՝ այնքան փոխուեցաւ վայրին տեսքը: Քարի խոշոր կտորներ՝ իրարու վրայ կուտակուած: Ինծի այնպէս թուեցաւ որ նախամարդկային շրջանին մէջ կը գտնուէի. վայրկեան մը Նախամարդը այնքան իրական թուեցաւ ինծի, ինչպէս թուած էր հայրիկիս: Գնդապետ Րէյսին դառնալով, ըսի երազկոտ.

— Այստեղ ժամանակին հսկաներ ապրած ըլլալու են, եւ իրենց զաւակներն ալ ճիշդ հիմակուան երախաներուն նման, որոնք կը խաղային խճերուն հետ, խճերը իրարու վրայ կը դիզէին, դարձեալ կը քանդէին: Եթէ հարկ ըլլայ անուն մը տալ այս տեղին, ես զայն պիտի կոչէի «Հսկայ երախաներու Երկիրը»:

— Կարծեմ ճիշդ տեղին է ձեր նկատողութիւնը, պարզակերպ, նախնական եւ մեծ: Այդ է Ափրիկէն, պատասխանեց գնդապետ Րէյս ծանրաբար:

— Կը սիրէք զայն, այնպէս չէ՞, հարցուցի:

— Այո, բայց այստեղ երկար ատեն բնակելն ալ մարդս անգութ կ'ընէ :

— Այո, ըսի, Հէրի Րէյպըրնի մասին մտածելով: Ան ալ այդպէս էր, բայց ոչ անգութ՝ տկար բաներու հանդէպ:

— Օրիորդ Անն, կարծիքները կը տարբերին այն մասին թէ՝ որո՞նք են եւ որո՞նք չեն «տկար բաները»:

Ձայնին մէջ կար այն տեսակ լուրջ շեշտ մը, որ սարսռացուց զիս: Զգացի որ իրականապէս շատ քիչ բան գիտեմ մօտս կեցող մարդուն մասին:

— Խնդիրը կարծեմ երախաներուն եւ շուներուն վրայ էր:

— Այդ պարագային կրնայ անկեղծօրէն ըսել, որ երախաներու եւ շուներու հետ երբեք անգութ չեմ վարուած: Ուրեմն կիները «տկար բաներ»ու կարգին չէք դասեր:

Վայրկեան մը մտածելէ վերջ:

— Ոչ, չեմ դասեր, ըսի, թէեւ կ'ենթադրեմ որ տկար են: Գոնէ այժմ այդպէս են: Թէեւ հայրիկը միշտ կ'ըսէր՝ թէ սկզբնաւորութեան մարդիկն ու կիները միասին կ'իշխէին երկրին՝ հաւասար զօրութեամբ — նման առիւծներուն ու վագրերուն...

— Եւ ընձուղտներուն, ընդմիջեց գնդապետ Րէյս, խորամանկ եղանակով մը:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. Հ.

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԻՍՏՐԻՈՅ ամերիկեան զինուորները պիտի քաշուին մօտերս ։ Այժմ բազմաթիւ անտուկներ կը շինուին, տեղաւորելու համար աճապին քանակութեամբ զինամթերք եւ քանի մը հազար բնտանիքներու պոյ քերը ։ Յարդ 143 կառախումբ տտոպձ հատած է Սալցպուրկ եւ ամէն օր 4 – 15 կառախումբ եւս կը հասնի ։

ԻՏԱԼԻՈՅ նոր վարչապետը չկրցաւ կազմել դահլիճը ։ Ուրիշ վարչապետ մը կը փնտռուի ։

ԹԵՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ պաշտօնական վիճակ յայտարարուեցաւ Շիրազի մէջ, իբրեւ հետեւանք չորք մը խռովութեանց ։

ԱՆԳԼԻՈՅ քարափի 19.500 աշխատաւորները (տոքըր) դեռ չեն վերսկսած աշխատանքը, հակառակ սենտիքայի վարիչներու կոչին ։ Գործադուլը կը տեւէ վեց շաբաթէ ի վեր, ջլատելով ամէն գործունէութիւն ։ — Անվերսի նաւահանգիստին մէջ ալ գործադուլ յայտարարեցին 14000 տօքըրներ, անշարժութեան դատապարտելով 120 նաւեր ։

ԻՐԱՔԻ Թագաւորը Անգարա հասնելով ջերմօրէն ընդունուեցաւ Թուրքիոյ հանրապետութեան նախագահին եւ կառավարութեան կողմէ ։

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մասին հրատարակուած տեղեկագրի մը համաձայն, 400.000 բնիկներ անտարբերօրէն անգործ են ամբողջ երկրին մէջ ։ — Հինգ հարիւր հողի ոտանիւնուած եւ երեք հարիւր հողի վիրաւորուած են անցեալ Նոյ. մէկէն ի վեր, իբրեւ հետեւանք ապստամբական խլրտումներու ։ Զոհերէն 122ը Ֆրանսացիներ կամ անոնց բարեկամ բնիկներ են ։— Նոր աճարեկումներ տեղի ունեցան Յունիս 28ին, Կոստանդինի մէջ ։ Հարցաքննութեան պիտի կատարուի Ազգ. Ժողովին մէջ, Ալժերիոյ կացութեան մասին ։

ՄԱՐՈՔԷՆ կը հեռագրեն թէ կացութիւնը լարուած է Գազապլանքայի մէջ ։ Բազմաթիւ եւրոպական խանութներ փակուած են, ինչպէս եւ սրճարանները ։ Գործադուլը կը շարունակուի ։ Խումբ մը ցուցարարներ խորտակեցին Ֆրանսական թերթի մը խմբագրութեան եւ Անգրատյանեան ընկերութեան գրասենեակին ապակիները ։

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ դժոխային մեքենայ մը պայթեցաւ ամերիկեան տեղեկատու գրասենեակին առջեւ ։ Շատ ուժեղ պայթումի մը զոհուեցաւ ամերիկեան դերհիւպատոսին տան մէջ ։ Պատուհանը փառած էին, բայց մարած էր ։ Ֆրանսական մարդպանը ցաւակցութիւն յայտնեց «այս անորակելի արարքին առթիւ» ։— Մարդպանը ճամբայ ելաւ Փարիզ գալու համար ։

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԻ ծանր արկածի մը զոհ գացին երեքշաբթի օր, Պուա տը Պուլոնյի մէջ, Տէր եւ Տիկին Աբրաւ Կոպաթեան Բալհիս (մէկը 57, միւսը 50 տարեկան), թաւերական ներկայացուցիչ, Իրանցի ։ Կը բնակէին Ավընիւ Վակրամի վրայ պանդոկ մը ։ Երրորդ արկածեալն է Ապաալահ Զանկենէ, նոյնպէս Իրանցի, իսկ չորրորդը Ֆրանսացի մը ։ Ամերիկեան բեռնակառք մը ջարդուփշուր բրած էր ինքնաշարժը ։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց երկու ամերիկացի զինուորները որոնք փոխ առած էին բեռնակառքը, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը ։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1.Bl. du Nord — Le Raincy S.O.

1955 – 1956 դպրոցական տարեշրջանին արձանագրութիւնները սկսած են ։

Ընդունելութեան պայմաններուն տեղեկանալու համար, հինգշաբթի եւ շաբաթ կէսօրներէն առաջ, մասնաւոր պաշտօնեայ մը պիտի գրաղի ծնողներուն դիմումներով ։

×

Ամավերջի մրցանակաբաշխութեան հանդէսը տեղի պիտի ունենայ 3 Յուլիսին, կիրակի, կէսօրէն վերջ, գեղարուեստական ճոխ յայտագրով ։

ՔՆՆՈՒԹԻՒՆ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցի տարեվերջի քննութիւնը տեղի կ'ունենայ այս կիրակի, առաւօտ ժամը 9ին, դպրոցի սրահին մէջ ։

Կը հրաւիրենք հայ գաղութը եւ մասնաւորապէս ծնողները, քաջալերելու համար իրենց զաւակները եւ Ֆ. Կ. Խաչը ։ Քննութենէն վերջ ժամը 3ին Կապ. Խաչի ընդհ. ժողովը ։ Վարչութիւն

Տէր եւ Տիկին Պօղոս Ֆրէնկեան, Տէր եւ Տիկին Նուբհան Ֆրէնկեան, Պ. Ճի Ֆրէնկեան, Օրիորդներ Գաթլին եւ Ժոզէլ Ֆրէնկեան, Պ. Պ. Հայկազ եւ Ֆրետերիք Ֆրէնկեան, Օր. Գուրին Ֆրէնկեան, Տէր եւ Տիկին Ֆիլիփ Շապօշ եւ իրենց զաւակը Փրօսփէր, Տէր եւ Տիկին Իվ լը Կալէ տը Տինէօր եւ իրենց զաւակը Հերվէ, Պ. Յարութիւն Ֆրէնկեան, Տիկին Մելինէ Արապեան, Կարապետ, Մկրտիչ Ֆրէնկեան եւ Պօղոս Տէյիրմէնճեան ընտանիքները, ինչպէս եւ Մխիթարեան, Փափազեան և Մինասեան ընտանիքները եւ ամբողջ ընտանիքը խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծ հօր, հօրեղբօր, զարմիկին եւ ազգականին

ԱՇՈՏ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ 28 Յունիս, իր բնակարանին մէջ,

36, Bl. Suchet

Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ 30 Յունիս, հինգշաբթի, ժամը 2.15ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ, 15 ռիւ Ժան Կուժօն եւ մարմինը պիտի փոխադրուի Փէռ Լաշէզ, ընտանեկան դամբարանը ։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել ։

Այրի Տիկին Խաչիկ Գումրուեան եւ զաւակը Գէորգ Գումրուեան, Տէր եւ Տիկին Սիրուն Մարգարեան, Օր. Վարդուհի Մարգարեան, Տէր եւ Տիկին Վահան Թորոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Օհան Պետրոսեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Միքայէլ Եագըճեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկ. Գէորգ Գումրուեան եւ զաւակները (Պուլկարիա), Պ. Գէորգ Գալայճեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Մանուկ Փափազեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արշաւիր Մելքոնեան, Տէր եւ Տիկին Մուրատ Մուրատեան, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Փափազեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Զաւէն Կոչեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Արեւ Զապունեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Վահրամ Մանկասարեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Մարիամ Գումրուեան (Պոլիս), Այրի Տիկին Բերուզ Գումրուեան եւ զաւակները ու բոլոր ազգականները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, քեռորդւոյն, մօրեղբօր եւ ազգականին

ԽԱՉԻԿ ԳՈՒՄՐՈՒԵԱՆԻ

(Չէնկիլէրցի, 48 տարեկան)

մահը, որ տեղի ունեցաւ 28 Յունիսին ։ Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի իր բնակարանին մէջ, 71 ռիւ Փիէմէրէ – ֆուռ, Փարիզ (19), այսօր, հինգշաբթի, ժամը 2.30ին եւ մարմինը պիտի փոխադրուի Փանթէնի գերեզմանատունը ։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել ։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Սէն Ժերոմի «Հայաստան» Ե. կոմիտէի ։

Նուիրուած Հերոսներու յիշատակին ։

Այս կիրակի, ամբողջ օրը, Սէն Ժիւսթ 117, Ավընիւ Ռօրօ, Պար տիւ Շալէ, ընդարձակ եւ զով ծառաստանին մէջ ։ Կը նախագահէ ընկ. Մ. ՉՈՐՊԱՃԵԱՆ, կը բանախօսէ ընկեր Յ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։ Մասնակցութեամբ Սէն Ժերոմի Նոր Սերունդի «Ազրալեան» խումբի եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին ։

Հայկական եւ եւրոպական պար ։ Ճոխ պիւֆէ ։ Մուտքը ազատ է

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Համախաբրերդցիական միութեան Լիոնի եւ Տէսինի քոյր մասնաճիւղերուն կողմէ ։

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Տէսին, Պ. Նազարի սրճարանին ետեւը, զովաւուն ծառերու հովանին տակ ։

Գեղարուեստական բաժին, հայկական եւ եւրոպական ընտիր երգապնակներ ։

Երգեր, պար եւ անակնկալներ ։

Ճոխ պիւֆէ դիմադրանչելի գիներով ։

Ընտանեկան զուարթ մթնոլորտ, հաճելի ժամանց ։

Մուտքը ազատ է ։

Ծանօթ.— Անձրեւի պարագային, հանդէսը կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիի ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ

Կազմակերպուած Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի, ՏԷՍԻՆԻ զովաւուն ԱՆՏԱՌԻՆ մէջ ։

Բարձրախօսով հայկ. երգապնակներ, հաճելի ժամանց, ճոխ պիւֆէ եւ զովացուցիչ ըմպելիներ, մատչելի գիներով ։

Օթօքարը կը մեկնի Փլաս Կիչառէն ժամը 9ին ։ Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակի օրուան ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Դէպի Ռէալթօռ, Յուլիս երեքին ։

Մասնաւոր օթօքարեր վարձուած են ։

Արձանագրութեան համար դիմել Պ. Քէօսէեանի 2 ռիւ Պերնար տիւ Պուա ։

Պարսամի 22 ռիւ տ'Էքս ։

Տիկ. Ս. Թութէլեանի 4ռիւ Փարմանթիէ ։

Տիկ. Մ. Խանճեանի՝ 50 Ավընիւ տը լա Ֆիկօն, Պոմօն ։

Տիկին Ա. Տէր Վարդանեանի Պուլվ. տէ Ֆօվէթ, Պոմօն ։

Տիկին Զ. Պետիկեանի՝ Վալպարել ։

Երթեւեկի ծախք 300 ֆրանք ։ Օթօքարերը կը մեկնին Փլաս տ'էքսէն առաւօտուն ժամը վեցուկէսին ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը այս կիրակի, ամբողջ օրը Սէն Փէռէի մայրապետներու զովաւուն անտառին մէջ, Սէն Փեռէ ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգեր, պարեր ։ Կը մասնակցի Ֆրանսական նուագախումբ մը եւրոպական պարերուն ։

Եթէ անձրեւ գայ, յաջորդ կիրակի ։

ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԴՊՐՈՑԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Լիոնի Լուսաւորիչ դպրոցին տարեկան դաշտահանդէսը այս կիրակի օրը, ժամը 10էն մինչեւ 22, Կապիյոնի սրճարանին Ջրանցահայեաց բակին մէջ, Տէսինի 23 թիւ Էրնեստ Ռընան փողոցին վրայ, հայկական ջերմիկ մթնոլորտի մէջ ։

Լիոնահայեր, քաջալերեցէք հայ տոհմային դաստիարակութիւնը, ոչ միայն խօսքով այլ մանաւանդ՝ գործքով, ձեր ներկայութեամբ պատուելով սոյն դաշտահանդէսը ։

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ ՏՈՎԻԼ

Մասնաւոր օթօքարով, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբի կողմէ, երթուդարձ 1200 ֆրանքի, փոխանակ 1700ի ։ ՅՈՒԼԻՍ 17 կիրակի ։

Փափաքողները կրնան արձանագրուիլ այժմէն ընկեր Սարգիս Էֆխանեանի մօտ՝ 70 Ռիւ Ժիւլիէն լա Քրուա, Փարիզ (20) ։ Ինչպէս նաեւ ճաշարան Արթիւր, Փլաս տէ Ֆէթ ։ Տեղերը սահմանափակ ըլլալով կը խնդրուի արձանագրուիլ անյապաղ ։

ԿՈՉ ՏԱՐՕՆՑԻ ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒՆ

Սիրելի հայրենակիցներ, մեր ազգի դողգոթայի քառասնամեակն է այս տարի ։ Ապրիլ ամսուան ընթացքին տարագիր հայութիւնը տօնեց ամենուրեք թափուած անմեղ արեան կսկծալի յիշատակը ։ Իսկ Տարօնի սակաւաթիւ վերապրողները առմէն տարուան նման, այս տարի յատկապէս որպէս քառասնամեակ պիտի արծարծեն այդ բոցը ։ Եկեղեցիի մէջ պիտի կատարուի հոգեհանգիստ եւ պատարագ, Յուլիս 17ին, կիրակին, Վարդավառի օրը ։

«Յառաջ»ն ալ իր բացառիկը պիտի ունենայ նոյն օրը ։ Կը խնդրենք ուրեմն ձեր ձեռնհաս հայրենակիցներէն եւ բարեկամներէն որ անյապաղ ամփոփ գրութիւններ հասցնեն խմբագրութեան ։

Տ. Տ. ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

— ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քատէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քատէի դիմաց ։

Կը խօսի ԱՐՏԱՇԷՍ ԳԱԲԷԹԵԱՆ ։

Նիւթ՝ Հայ թատրոնը ։

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ ։ Մուտքը ազատ է ։

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. Ուսանողական «Սեւակ» խումբի ժողովը որ տեղի պիտի ունենար այս չորեքշաբթի իրիկունը յետաձգուած է ուրբաթ օրուան, միեւնոյն հաւաքատեղին, ժամը 9ին ։

ՇԱԻԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Խարբերդի Եփրատ Միութեան ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին 6 եւ 8 Սէֆուար Սթալինկրատ, Պար տէ Անախիտի մէջ ։ Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէ ներկայ ըլլալ այս շատ կարեւոր ժողովին, ուր պիտի կարդացուի Ամերիկայի Կեդր. վարչութեան շրջաբերականները, եւ տեղեկութիւններ պիտի տրուին Խարբերդի մէջ ապրող հայրենակիցներուն մասին ։

« ԱՐԾԻՒ »Ի ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Արծիւ» Մարզական Միութեան ընդհ. ժողովը այս Հինգշաբթի, սովորական հաւաքատեղին ։ 327 Շըմէն տը լա Մատրակ Վիլ, ժամը ճիշդ 8ին ։

Խիստ կարեւոր օրակարգ ։

Բոլոր մարզիկներուն եւ անդամներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ ։ Սոյն ազդը կը նկատուի իբրեւ հրաւէր ։

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ԽԱՉԻԿ ԳՈՒՄՐՈՒԵԱՆ

Յունիս 28ի առտուն մեռաւ Խաչիկ Գումրուեանը, 48 տարեկան ։ Չէնկիլէրցի ։ Չափահաս որբերէն էր եւ կօշկակար բանուոր ։ Փլաս տէ Ֆէթի ամէն Հայու ծանօթ էր և սիրուած իր ազնիւ բնաւորութեամբ ։ Կը թողու այրի մը եւ մանչ մը, 4 տարեկան ։— Կ. Բագոսեան

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Մանեա Քոչարեան եւ զաւակը, Միքայէլ, խորապէս զգացուած, պարտք կը համարեն ներկայիս յայտնելու իրենց խորին շնորհակալութիւնը բոլոր անոնց, որոնք իրենց ներկայութեամբ կամ ցաւակցական նամակներով, վշտակցութիւնը յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր ողբացեալ ՍՏԵՓԱՆ ՔՈՉԱՐԵԱՆԻ, կսկծալի մահուան առթիւ ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նիսի եւ շրջանի Հայ. Առաքելական Ս. Եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի, Ս. Աստուածածին մատրան մէջ կը պատարագէ Տէր Աստմ Քհնյ. եւ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի ազգ. բարերար Պ. Գալուստ Կիւլպէնկեանի յաւէտ ողբացեալ տիկնոջ՝ Տիկին Նուարդ Կիւլպէնկեանի մահուան երրորդ տարելիցին առթիւ ։

Կը հրաւիրուի հայ գաղութը, յարգել ողբացեալին յիշատակը ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Բարսեղ Տամլամեան հազար ֆր. կը նուիրէ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուս.ի ողբացեալ Երուանդ Երանոսեանի մահուան առթիւ ։

Ստանալ «Յառաջ»էն ։

⁂

ՇԱԻԻԼ.— Այրի Տիկին Մարիամ Մանուկեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն.— Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Տէր Գալուստեան, Տէր եւ Տիկ. Կղեմէս Օհանեան, Տէր եւ Տիկին Հրանդ Մինասեան, Այրի Տիկին Մառի Տէր Գալուստեան հազարական ֆր. Շաւիլի եկեղեցիին ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Արամ եւ Վահան Սպէնչեաններուն եւ զաւակներուն, Ասլանեան ընտանիքին եւ պարագաներուն, իրենց կնոջ, մօր, զաւկին եւ ազգականին, ընկերուհի Հերանուշ Սպէնչեանի վաղահաս մահուան առթիւ ։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Պարտոյի մասնաճիւղի դպրոցին ամավերջի հանդէսը, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, կղերականներու սրահը, Պորտօ ։

Խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, արամախօսութիւն եւն. ։

Եւ «Մանկական ուրախ խաղ մը » ։

Մուտքը ազատ է ։